Alexandre Dumas

Ascanio

ALEXANDRE DUMAS

ASCANIO

(1896)
În româneşte de:
OVIDIU CONSTANTINESCU

EDITURĂ PENTRU LITERATURA
CLASICA ŞI CONTEMPORANA
2012

I

STRADA ŞI ATELIERUL

Povestirea noastră începe în ziua de 10 iulie a anului de graţie 1540, la orele patru după-amiaza, la Paris, în tinda bisericii Grands-Augustins din curtea Universităţii, lângă agheasmatar, în apropiere de uşa de la intrare.

Un tânăr înalt şi chipeş, întunecat la faţă, cu părul pletos şi cu ochii mari, negri, simplu dar elegant şi înarmat doar cu un pumnal mic cu un mâner sculptat cu meşteşug, stătea acolo cuprins de bună seamă, de o cucernică sfială, deoarece nu se clintise din loc tot timpul cât ţinuse vecernia; cu capul plecat într-o atitudine de evlavioasă meditaţie, îngâna în şoaptă nişte cuvinte neînţelese, probabil o rugăciune, fiindcă bolborosea atât de încet, încât nimeni altul decât el şi Dumnezeu puteau desluşi spusele sale; totuşi, spre sfârşitul liturghiei, se încumeta, în sfârşit, să înalte fruntea, şi atunci vecinii din preajmă reuşiră să prindă câteva vorbe rostite cu jumătate de glas:

— Îţi vine să-ţi iei câmpii când auzi fonfăind pe călugării ăştia francezi! N-ar putea să-şi dea mai multă osteneală, cel puţin faţă de ea, care, de bună seamă, e deprinsă a asculta doar cântecele îngerilor din cer?! Ah, în fine, bine că s-a terminat!

O, Doamne, Doamne, fă ca de astă dată să fiu mai fericit decât duminica trecută şi să-mi arunce măcar o privire!
Această ultimă rugăminte nu era câtuşi de puţin prezumpţioasă, căci, dacă făptura către care era îndreptata ar fi ridicat ochii asupra celui ce i-o adresase, ar fi văzut cel mai încântător chip de adolescent pe care l-ar fi putut întrezări în visurile sale, citind frumoasele legende mitologice, după care lumea se dădea în vânt pe vremea aceea, datorită minunatelor stihuri ale meşterului Clement Marot, şi în care sunt istorisite peripeţiile amoroase ale lui Psihe şi moartea lui Narcis, întradevar, aşa cum am arătat, în ciuda costumului său simplu de culoare închisa, tânărul pe care lam înfăţişat mai sus era de o remarcabilă frumuseţe şi de o eleganţă fără cusur: mai mult încă, zâmbetul lui avea o negrăită dulceaţă şi o infinită gingăşie, iar privirea, care îşi îngăduia încă să fie îndrăzneaţă, era în schimb mistuită de patima cea mai arzătoare ce se poate oglindi în ochii mari ai unui tânăr de optsprezece ani.
Cu toate astea, în momentul când se auzi zgomotul scaunelor mutate din loc ce anunţa de obicei sfârşitul liturghiei, tânărul nostru îndrăgostit (căci, după cele câteva cuvinte rostite mai înainte, cititorul a putut să-şi dea seama ca i se cuvine pe bună dreptate acest calificativ) – îndrăgostitul nostru, zic, se dădu puţin deoparte şi rămase locului să privească mulţimea care se îndrepta în tăcere spre uşă şi care era alcătuită din enoriaşi cu figuri solemne,

membri ai consiliului parohial, din respectabile matroane care, o dată cu vârsta, deveniseră femei aşezate şi din fetişcane nurlii. Dar nu pentru ele venise aici tânărul cei chipeş, fiindcă privirea lui nu se înviora şi nici nu se grăbi să înainteze cu însufleţire decât în clipa în care văzu apropiinduse o fată îmbrăcată în alb, însoţită de o guvernantă, dar o guvernantă de casă mare care părea să ştie cum trebuie să se poarte o femeie în lume, o guvernantă încă tinerică şi zâmbitoare şi care, zău, nu era de loc de lepădat. Când cele două doamne se apropiară de agheasmatar, cavalerul nostru îşi înmuie degetele în apă sfinţită şi întinse mâna curtenitor spre ele.
Guvernanta îi mulţumi cu cel mai drăgălaş surâs şi-şi arătă recunoştinţa prin cea mai simandicoasă reverenţă, atinse degetele tânărului, apoi, spre adânca lui dezamăgire, oferi tovarăşei sale agheasmă primită printr-un atât de lung ocol, care tovarăşa, în ciuda rugăminţii ce-i fusese adresată în taină puţin mai înainte, rămase tot timpul cu ochii plecaţi, dovadă ca prinsese de veste şi ştia foarte bine ca tânărul cel chipeş se afla de fată, aşa încât, după plecarea ei, tânărul nostru bătu din picior bombănind: „Ah, Doamne, nici de astă dată nu m-a văzut! Dovadă ca tânărul chipeş, după cum cred c-am mai spus, nu avea mai mult de optsprezece ani.

De îndată ce însa paraponul de care fusese năpădit în primul moment îi trecu, necunoscutul se grăbi să coboare treptele bisericii şi, băgând de seama ca, după ce îşi lăsase valul peste obraz şi o luase de braţ pe însoţitoarea ei, frumoasă cu capul în nori cotise strada spre dreapta, o apucă şi el tot la dreapta, remarcând de altminteri ca, întâmplător, avea acelaşi drum. Fată merse mai departe pe

chei până în dreptul podului Saint-Michel, apoi traversă podul: ca un făcut, necunoscutul nostru avea şi el acelaşi drum. O luă apoi pe strada Barillerie şi trecu peste Pontau-Change. Şi cum, tot întâmplător, necunoscutul avea acelaşi drum, se ţinu după ea ca o umbră.

Fiindcă orice fată frumoasă are o umbră, adică un îndrăgostit.

Dar, vai, în dreptul fortăreţei Grand-Châtelet, strălucitul astru căruia tânărul nostru îi dădea târcoale în chip de satelit se eclipsa brusc; poarta cea mică a închisorii regale se deschise ca de la sine îndată ce guvernanta ciocăni şi se închise la loc numaidecât.

Tânărul rămase o clipa înlemnit, dar cum era un voinic dârz din fire atunci când nu se afla de fată o fetişcană nostimă care să-i topească dârzenia, nu stătu mult pe gânduri.

O caraulă cu lancea pe umăr se plimba încolo şi încoace cu un aer solemn prin fată fortăreţei. Tânărul necunoscut urma exemplul destoinicei santinele, şi după ce se retrase la oarecare distantă ca să nu bată la ochi, dar nu chiar atât de departe ca să nu poată supraveghea poarta, se hotărî să stea vitejeşte de strajă în slujba amorului.

Dacă cititorul a stat de strajă vreodată în viaţa sa, a avut prilejul să constate ca mijlocul cel mai sigur de a scurta această îndatorire este să vorbeşti cu tine însuti. Probabil însa ca tânărul nostru era obişnuit să patruleze, fiindcă nici nu apucase bine să-şi ia postul în primire, ca şi începu a depăna următorul monolog:

— Nici vorbă ca nu se poate să locuiască aici. Azi-dimineaţă, după liturghie, şi în ultimele două duminici în care n-am îndrăznit s-o urmăresc decât cu privirea – dacă poate fi cineva atât de nătărău! — n-a luat-o la dreapta, pe

chei, ci la stânga, spre poarta Nesle şi Pre-aux-Cleres. Naiba ştie ce o fi căutând la Châtelet? Ia să ne gândim, S-o fi dus să vadă vreun deţinut, poate chiar pe fratele său. Biata copilă! Ce jale o fi pe biet sufleţelul ei, fiindcă pe cât e de frumoasă, pe atât trebuie să fie de bună, fără doar şi poate. Zău cami vine să-i aţin calea şi s-o întreb fără niciun fel de ocolişuri ce s-a întâmplat şi dacă n-aş putea cumva să-i fiu de ajutor. Dacă e într-adevăr vorba de fratele său, mă duc să-i spun tot meşterului, rugându-l să mă sfătuiască ce să fac. Un om ca el, care a reuşit să fugă din castelul Sunt·Angelo, trebuie să ştie neapărat cum ar putea cineva s-o şteargă din închisoare. Va să zică ne-am înţeles, îl scap pe fratâne-sau din închisoare. Ştiind ca i-am făcut atâta bine, frăţiorul ei o să rămână prietenul meu credincios până la moarte. Şi, bineînţeles, o să mă întrebe ce-ar putea să facă la rândul lui pentru mine de vreme ce l-am ajutat atât de mult. Şi-atunci am să-i mărturisesc ca mi-e dragă surioara lui. Drept care o să mă ia frumos de mâna şi o să mă ducă la dânsa, eu am să cad la picioarele ei şi atunci o să vedem dac-o să mai stea tot aşa cu ochii în pământ.

Când începe s-o ia razna, vă daţi seama ca mintea unui îndrăgostit nu se mai poate aduna de pe drumuri chiar atât de uşor. Se înţelege de la sine deci ca tânărul nostru se arata foarte mirat auzind ca bate orele patru şi văzând ca se schimba garda.

Noua caraula începu să se plimbe încolo şi încoace prin fată porţii, iar tânărul nostru rămase mai departe de strajă în postul său. Mijlocul de aşi scurtă priveghiul se dovedise mult prea iscusit pentru a nu-l folosi şi de aci încolo; îşi continua, aşadar, monologul, al cărui cuprins era tot atât de rodnic ca şi cel de până atunci:

— Ce minune de fată! Câta gingăşie în fiecare din gesturile ei! Ce feciorelnica sfială în orice mişcare! Câta nevinovăţie în trăsăturile sale! Din câţi artişti au existat pe lumea asta, doar marele Leonardo da Vinci sau divinul Rafael ar fi fost vrednici să înfăţişeze chipul acestei neprihănite şi dalbe făpturi; şi nici chiar ei decât în cea mai înfloritoare epocă a talentului lor. O, Doamne, de ce nu m-am născut pictor, în loc să fiu sculptor, smălţuitor, aurar, dăltuitor? În primul rând, dacă eram pictor, n-aş mai fi avut nevoie s-o am înaintea ochilor ca să-i fac portretul. Aş fi văzut tot timpul, ca aievea, ochii ei mari şi albaştri, părul bălai atât de frumos, obrazul alb ca laptele, mijlocelul subţire să-l frângi. Dacă aş fi fost pictor, aş fi zugrăvit-o în toate pânzele mele, aşa cum a zugrăvit-o Sanzio pe Fornarina şi Andrea del Sarto pe Lucrezia. Şi totuşi, ce deosebiri între ea şi Fornarina! La drept vorbind, niciuna, nici alta nu sunt vrednice măcar să-i dezlege şireturile de la pantofi, în primul rând, Fornarina...

Tânărul nu apucase încă să încheie seria acestor comparaţii care, cred ca vă daţi scama, erau toate în favoarea iubitei sale, când se auzi din nou bătând ceasul.

Pentru a doua oară caraula fu schimbată.

— Şase. Curios, ce repede trece timpul! Murmură tânărul îndrăgostit. Şi de vreme ce trece atât de uşor numai aşteptând-o, îmi închipui ca, de-aş fi lângă ea ar zbura ca gândul, aş fi ca-n rai! O, dacă am fi împreuna, n-aş face nimic altceva decât s-o privesc, şi orele, zilele, lunile, viaţă întreaga s-ar scurge pe nesimţite. O, Doamne, ce fericire!

Şi tânărul rămase în extaz, fiindcă în momentul acela, deşi absentă, femeia iubită trecu aievea prin fată ochilor săi de artist.

Pentru a treia oară se schimba santinela.
Toate clopotele parohiilor băteau ora opt şi umbrele serii începeau să coboare, fiindcă totul ne îndreptăţeşte să credem ca acum trei sute de ani, în luna iulie, amurgul se lasa tot la ceasurile opt ca şi în zilele noastre; ceea ce însa, pe bună dreptate, ar putea să surprindă este extraordinară tenacitate de care dădeau dovadă îndrăgostiţii în secolul al şaisprezecelea. Totul era viguros pe vremea aceea şi sufletele tinere şi vajnice nu se opreau niciodată la jumătatea dramului, nici în dragoste, nici în artă şi nici în război.
De altminteri, răbdarea tânărului artist, căci acum ştim cu ce se îndeletnicea, fu răsplătita în fine în clipa când văzu deschizându-se – poate pentru a douăzecea oară – poarta închisorii, de astă dată însa pentru a lăsa să iasă cea pe care o aştepta. Nelipsita guvernanta se ţinea scai după dânsa, ba mai mult chiar, era escortată de doi arcaşi care purtau însemnele prefecturii poliţiei şi care mergeau în urma ei la o distanţă de zece paşi.
Străbătură cu toţii din nou drumul pe care-l făcuseră cu trei ore mai înainte, traversând mai întâi Pont-au-Change, strada Barillerie, podul Saint-Michel şi apucând-o apoi pe chei; numai ca de rândul acesta trecură prin fată bisericii Augustinilor pentru a se opri în cele din urmă într-un cotlon, la vreo trei sute de paşi de biserică, în fată unei porţi uriaşe, alături de care se afla încă o poartă mai mică de serviciu. Guvernanta bătu în cea de-a doua şi portarul veni să deschidă. După ce făcură o plecăciune adânca, arcaşii o porniră înapoi spre Châtelet şi artistul nostru rămase din nou încremenit în fată unei porţi închise.

Şi acolo ar fi rămas de bună seama până a doua zi dimineaţa, fiindcă închipuirea lui începuse să urzească o nouă serie de visuri, a patra la număr din ziua aceea; întâmplarea făcu însa ca tocmai în momentul acela un trecător cam afumat să se ciocnească de el cap în cap.
— Hei, prietene! Îl interpelă trecătorul. Dacă nu sunt cumva indiscret, rogu-te, vrei să-mi spui: eşti om sau stâlp? Căci dacă eşti stâlp, ai tot dreptul să stai acolo unde te afli şi nu pot decât să mă înclin; dar dacă eşti om, dă-te la o parte şi lasama să trec!
— Iertaţi-mă, rosti tânărul, cu gândul aiurea – dar eu nu sunt de pe aici şi nu cunosc bine acest minunat oraş care-i Parisul, aşa ca...
— A, păi atunci se schimbă socoteala; francezul este primitor de felul lui şi deci se cade să-ţi cer eu iertare; eşti străin va să zică, perfect... Din moment ce mi-ai spus cine eşti, se cuvine să-ţi spun la rândul meu ce-i cu mine.
Afla deci ca sunt student şi mă numesc...
— Iertaţi-mă – îi tăie vorba tânărul artist – dar mai înainte de a şti cine sunteţi, aş dori să ştiu unde mă aflu.

— La poarta Nesle, amice dragă, iar asta de aici e palatul Nesle – îi explica studentul, arătându-i din ochi poarta cea mare pe care străinul o cercetase tot timpul cu privirea.
— Prea bine; şi ca să merg în strada Saint-Martin, unde locuiesc – adaugă îndrăgostitul ca să spună ceva şi sperând ca astfel va reuşi să se descotorosească de partenerul său – pe unde trebuie s-o iau?
— Strada Saint-Martin, zici? Vino cu mine, te însoţesc; se-ntâmpla să am şi eu acelaşi drum. Când ajungem la podul Saint-Michel, am să-ţi arăt pe unde trebuie s-o iei. Afla deci

ca sunt student, ca tocmai mă întorc de la Pre-aux-Cleres şi ca mă cheama...
— Nu ştiţi cumva al cui ar putea fi palatul Nesle? Întreba tânărul necunoscut.
— Auzi vorba! Ca şi când n-aş cunoaşte Universitatea pe degete! Palatul Nesle, flăcăule. Este al maiestăţii sale regelui şi, în momentul de fată este în stăpânirea lui Robert d·Estourville, prefectul Parisului.
— Cum? Aici sade prefectul Parisului?! Se minuna străinul.
— Ţi-am spus eu cumva ca prefectul Parisului sade aici, fătul meu? Protestă studentul. Prefectul Parisului locuieşte la Grand-Châtelet.
— A, da? La Grand-Châtelet! Aşa, va să zică. Păi dacă prefectul locuieşte la Grand-Châtelet, pentru ce atunci regele trebuia să-i lase în stăpânire palatul Nesle?

— Stai să-ţi spun îndată toată tărăşenia. Regele, pasămite, dăruise odinioară palatul cu pricina rectorului nostru, o persoană venerabilă, care apăra privilegiile şi judeca procesele Universităţii în chipul cel mai părintesc cu putinţă; ce poate fi mai frumos decât o asemenea slujba? Din nenorocire, nepreţuitul nostru rector era un om drept, atât de drept... fată de noi, fireşte, încât acum doi ani au găsit cu cale să-i desfiinţeze postul sub cuvânt ca dormea în timpul şedinţelor, ca şi cum un rector n-are voie să caşte şi el ca tot omul. Postul lui fiind suprimat, cum spuneam, i s-a încredinţat prefectului sarcina de a ocroti Universitatea. Halal ocrotitor, ce să zic! De, dacă nu suntem în stare să ne ocrotim singuri! Aşadar, susnumitul prefect – mă asculţi, băieţaş – susnumitul prefect, hrăpareţ, cum e de felul lui, a chibzuit ca, de vreme ce îi urmase în post fostului rector, se cuvenea să-i fie urmaş în toate, moştenind şi proprietăţile

sale, şi binişor şi pe tăcute, cu sprijinul doamnei d·Etampes, a pus stăpânire asupra celor două palate Nesle: şi cel mare, şi cel mic.
— Cu toate astea, după câte am înţeles, nu-i este de nicio trebuinţă.
— Câtuşi de puţin, cărpănosul, ba, ca să nu mint, vulpoiul bătrân a pus totuşi pe cineva să şadă acolo, pe o fată sau poate o nepoată de-a lui, o copilă ca o icoană pe care o cheamă Colombe sau Colombine, nu ştiu bine, şi pe care o ţine închisa într-o aripă a palatului mic.

— Adevărat – îngăimă artistul, cu răsuflarea tăiată, fiindu-i dat să audă pentru prima oară numele iubitei sale rostit de cineva – e o încălcare de drepturi, un abuz strigător la cer! Cum se poate ca în ditamai palatul să nu sada decât o fată singură împreuna cu guvernanta ei?!
— Dar pe ce lume trăieşti, străine, de nu ştii ca asemenea abuzuri sunt la ordinea zilei şi ca e firesc ca noi ăştia, bieţi secretari de cancelarie, să locuim câte şase într-o şandrama păcătoasă, în timp ce un mare senior lasa să se părăginească o clădire cât toate zilele, cu grădini, curţi interioare, teren de pelota!
— Aşa, vasăzică exista şi un teren de pelota?
— Şi încă ce teren, o minune, fătul meu, o minune!
— Bine, dar, la urma urmei, palatul ăsta e proprietatea regelui Francisc I, nu?
— Nici vorbă, dar ce vrei să facă oare cu el regele Francisc I?
— Să-l dea altcuiva, de vreme ce prefectul nu locuieşte aici.
— Ce mai aştepţi atunci? Trimite-i vorba să ţi-l dea ţie.
— Şi de ce nu? Vă place să jucaţi pelota?
— E moartea mea.

— Vă poftesc atunci la o partidă de pelota,

duminica viitoare.
— Unde anume?
— La palatul Nesle.
— S-a făcut, domnule majordom al castelelor regale!
În cazul ăsta trebuie să ştii barem cum mă cheamă: numele meu e...
Dat fiind însa ca străinul aflase tot ce voia să ştie şi dat fiind ca prea puţin se sinchisea de orice altceva, nu auzi niciun cuvânt din polilogia prietenului său, care îi povesti totuşi în amănunţime cum ca se numea Jacques Aubry, ca era secretar la Universitate şi ca tocmai se întorcea de la Pre-aux-Cleres, unde avusese o întâlnire cu nevasta croitorului sau; cum ca respectiva nevasta, pe care secătura de barbatusau n-o lăsase probabil să iasă din casă, nu venise la întâlnire; cum ca băuse nişte vin de Suresne spre a-şi îneca amarul fiindcă Simonne îi trăsese clapa şi cum ca, în fine, era hotărât să nu mai calce în veci pragul necioplitului de hăinar care îl făcuse să-şi piardă vremea de pomană aşteptându-i nevasta şi obligându-l pe deasupra să se mai şi îmbete, ceea ce era împotriva tuturor obiceiurilor sale.
Când cei doi tineri ajunseră în dreptul străzii Harpe, Jacques Aubry îi arata necunoscutului calea pe care o avea de urmat şi pe care acesta o cunoştea mult mai bine decât el; după care stabiliră o întâlnire pentru duminica următoare, în jurul prânzului, la poarta Nesle, şi se despărţiră, unul cântând, celălalt pierdut în visurile sale.
Cel ce visa avea destule motive să viseze, de vreme ce aflase într-o singură zi mai multe lucruri decât în cele trei săptămâni precedente.

Aflase bunăoară ca fată pe care o iubea locuia în palatul cel mic al palatului Nesle, ca era fiica jupânului Robert d·Estourville, prefectul Parisului, şi ca se numea Colombe. Precum se vede, nu pierduse ziua degeaba.
Şi tot visând aşa, o apucă de-a lungul străzii Saint-Martin, oprindu-se în cele din urmă în fată unei case arătoase deasupra porţii căreia era sculptat blazonul cardinalului de Forrara. Tânărul bătu de trei ori în poartă.
— Cine-i acolo? Întreba dinăuntru, după câteva clipe de aşteptare, o voce proaspătă, tânără şi răsunătoare.
— Eu, domnişoara Catherine – răspunse necunoscutul.
— Care eu?
— Ascanio.
— Ah, în sfârşit!

Poarta se deschise şi Ascanio intra în curte,
O fetişcană nurlie, între optsprezece şi douăzeci de ani, cam oacheşa, cam mărunţica şi cam prea zglobie, dar minunat de bine făcută, îl primi pe hoinar mărturisindu-şi în gura mare bucuria. „A venit, trădătorul, uite-l, a venit! Strigă ea şi alerga sau, mai bine zis, o zbughi înaintea lui ca să-i anunţe sosirea, stingând lampa pe care o ţinea în mâna şi lăsând deschisă poarta dinspre strada, pe care Ascanio, mai puţin zăpăcit decât ca, avu grijă s-o închidă.

În ciuda beznei în care îl lăsase cufundat neastâmpărul coanei Catherine, tânărul străbătu fără nicio şovăială o curte destul de largă în care fiece lespede era înconjurata de un chenar de iarbă şi pe care o străjuia umbra masivă a unor clădiri înalte cu înfăţişare severă. Era într-adevăr locuinţa austeră şi igrasioasa a unui cardinal, deşi trecuse multă vreme de când stăpânul ei n-o mai folosea. Ascanio

urca sprinten treptele înverzite de muşchi ale peronului şi pătrunse într o încăpere vastă, singura din toată casa în care era aprinsă lumina, un fel de trapeza manăstireasca, tristă, mohorâta şi pustie de obicei, dar care de două luni încoace strălucea plină de însufleţire şi răsună de cântece.
De două luni încoace, cum spuneam, în această uriaşă şi neprimitoare chilie forfotea, muncea, râdea un popor întreg, plin de râvna şi de voioşie; de două luni încoace zece tejghele, doua nicovale şi, în fund, o forjă improvizată, micşoraseră spaţiul imensei încăperi; desene, mulaje, rafturi pline de cleşti, ciocane şi pile, snopuri de spade cu mânere măiestrit cizelate şi lame lucrate ca nişte dantele, coifuri, platoşe şi scuturi încrustate cu aur şi orânduite în chip de trofee, pe care erau înfăţişate în relief aventurile amoroase ale zeilor şi zeiţelor, ca şi cum, prin legendele pe care le ilustrase, artistul ar fi căutat să te facă să uiţi cu ce scop anume fuseseră făurite armele, îmbrăcau de sus şi până jos pereţii cenuşii; soarele putuse să pătrundă înăuntru nestingherit prin ferestrele larg deschise şi atmosfera se înviorase de cântecele lucrătorilor harnici şi voioşi.
Trapeza cardinalului se transformase în atelierul unui aurar.

Totuşi, în seara zilei de 10 iulie 1540, care cădea într-o duminica, zi sfânta, încăperea smulsă din toropeala recăpătase pentru scurtă vreme tihna în care lâncezise un veac încheiat. Dar masa nestrânsa, pe care se mai vedeau încă, la lumina unei lămpi cu un contur atât de elegant şi de o linie atât de pură, încât îţi venea să crezi ca fusese şterpelita în timpul săpăturilor de la Pompei1[1], rămăşiţele

[1] Anacronism: săpăturile de la Pompei au fost efectuate cu două secole mai târziu. (n. T).

unei îmbelşugate cine, dovedeau ca, dacă locatarilor temporari ai proprietăţii cardinalului le plăcea uneori să se odihnească, nu erau câtuşi de puţin dispuşi în schimb să şi postească.

În momentul în care Ascanio intra în atelier, se mai aflau patru persoane de fată.

Aceste patru persoane erau: o bătrână slujnica ce se pregătea tocmai să strângă masa, Catherine, care se căznea să aprindă iar lampa, un tânăr care desena într-un colţ şi acum aştepta să recapete lampa pe care Catherine i-o luase din fată, pentru a-şi putea continua lucrul, şi meşterul care şedea în picioare, cu braţele încrucişate, rezemat de vatră. Dintre toţi, el era cel spre care s-ar fi îndreptat din capul locului privirile oricărui om ce ar fi intrat în clipa aceea în atelier.

Într-adevăr, personajul acesta ciudat avea atunci nu ştiu ce forţă nebănuita, nu ştiu ce vitalitate pe caro o răspândea în jur, atrăgând atenţia chiar şi celor care ar fi vrut să nu-l bage în seama. Era un bărbat uscăţiv, înalt, vânjos, de vreo patruzeci de ani; ar îi trebuit însa dalta lui Michelangelo sau penelul lui Ribera pentru a contura profilul acela delicat şi energic totodată, pentru a zugrăvi chipul oacheş şi însufleţit, pentru a reda înfăţişarea lui cutezătoare, de o prestanţă aproape imperială. Fruntea înalta era umbrită de nişte sprâncene gata în orice clipa să se încrunte; în privirea-i deschisă, limpede şi sfredelitoare scăpărau uneori fulgere de o sublima frumuseţe; zâmbetul sau plin de bunătate şi de îngăduinţă, dar făcând şi câteva cute batjocoritoare, te fermeca şi te intimida în acelaşi timp; mâna cu care îşi netezea mereu barba şi mustăţile negre – gest ce părea să-i fie familiar – era nervoasă, flexibilă, fără

să fie prea mică, prelungă, dibace, viguroasa şi totuşi fină, aristocratică, eleganţă; în sfârşit, în felul său de a privi, de a vorbi, de a întoarce capul, în gesturile expresive şi iuţi, fără a fi însa smucite, chiar şi în atitudinea nepăsătoare pe care o avea în momentul când Ascanio intrase în încăpere se simţea aceeaşi forţă: leul rămâne tot leu chiar şi când se odihneşte.

Cât despre Catherine şi ucenicul care desena într-un colţ, putem spune ca formau amândoi un contrast izbitor. El, posac, tăcut, cu fruntea îngusta şi brăzdată înainte de vreme, cu ochii pe jumătate închişi şi buzele strânse; ea, sprintara ca o păsărică, înfloritoare ca un boboc ce şi-a desfăcut petalele la soare, cu ochii mari deschişi lăsând să se vadă privirea cea mai şireată cu putinţă, cu o gură ce-şi arata necontenit dinţii albi ca laptele. Retras în colţul său, molâu şi galeş, ucenicul părea să-şi economisească orice sforţare; Catherine, în schimb, umbla încolo şi încoace, se învârtea, se răsucea, neputând să-şi găsească astâmpăr o clipa, atât de impetuos clocotea viaţa în ea şi atât de mult fiinţa această tânără şi zglobie simţea nevoia să se agite pentru a înlocui emoţiile de care existenţa ei era lipsită.
De aceea Catherine era spiriduşul casei, o adevărată ciocârlie prin neastâmpărul ei şi prin glăsciorul cristalin şi răsunător, ducând cu destulă dezinvoltura, nepăsare şi nesocotinţa o viaţă în care se integra doar atât cât să justifice pe deplin porecla de Scozzone pe care i-o dăduse meşterul şi care în limba italiană însemna pe atunci – şi poate chiar şi în ziua de azi – ceva ce s-ar putea tălmăci prin cuvântul zurliu. Altminteri, plină de drăgălăşenie şi de suavitate în zburdălnicia ei copilărească, Scozzone era sufletul atelierului; când începea să cânte, nimeni nu mai

scotea un cuvânt; când râdea, toată lumea se veselea o dată cu ea; când poruncea, se supuneau toţi fără să crâcnească, mai cu seama ca toanele şi chefurile ei nu erau chiar atât de năstruşnice, încât să nu poată fi împlinite; şi pe urma Scozzone era fericită cu atâta spontaneitate şi candoare, încât veselia ei se revărsa asupra tuturor celor din preajmă şi parcă îţi creştea inima numai văzând-o cum se bucură.

În ceea ce priveşte viaţa ei, e o poveste mai veche despre care vom avea poate prilejul să vorbim mai încolo: odrasla unor oameni din popor, rămasă orfană din fragedă pruncie, crescuse ca un copil de pripas lăsat în voia sorţii; Dumnezeu însa avusese grijă de ea. Sortită să ajungă o desfătare la îndemâna tuturor, spre norocul ei, fată întâlnise un om pe care îi era dat să-l fericească.
Şi acum, după ce v-am înfăţişat noile personaje intrate în scenă, să continuăm istorisirea de unde am lăsat-o.
— Pe unde mi-ai hoinărit, haimana? Îl lua la rost meşterul pe Ascanio.

— Pe unde am hoinărit? Pentru domnia ta am hoinărit, meştere.
— De azi-dimineaţă?
— Întocmai, de azi-dimineaţă.
— Zi mai bine c-ai umblat după niscai aventuri.
— După ce aventuri aş putea să umblu, meştere?
Îngăimă Ascanio.
— De unde vrei să ştiu eu?
— Ei, şi dac-ar fi aşa, doar n-o pieri lumea! interveni Scozzone. De altfel, chiar de n-ar umbla după aventuri, e destul de chipeş băiatul ca să umble aventurile după el.

— Scozzone! îi tăie vorba meşterul, încruntându-se
— Ei, haide, doar nu ţi-o căşuna acum să fii gelos pe copilul ăsta, mânca-l-ar mama! Şi apucându-l de bărbie pe Ascanio, îl sili să-şi ridice fruntea. Ia uite colo! Atât ar mai lipsi! Doamne Isuse Hristoase, ce tras eşti la fată! Nu cumva n-ai mâncat nimic, boier flutură-vânt?
— Ba chiar ca nu! Exclamă Ascanio. Am uitat.
— A, păi dacă-i aşa, cred ca meşterul are dreptate: a uitat să mănânce, înseamnă deci că-i îndrăgostit. Ruperta! Ruperta! Hai, repede, dă-i ceva de mâncare jupânului Ascanio.
Slujnica aduse felurite bunătăţi rămase de la cină şi tânărul nostru, care, după atâtea popasuri în aer liber, avea tot dreptul să fie lihnit de foame, se repezi să le înfulece.

Scozzone şi meşterul îl priveau surâzând, ea când ca o soră mai mare, când cu o duioşie părintească. Cât despre ucenicul ce desena în colţul lui, se mulţumise doar să ridice capul în momentul în care Ascanio intrase; de îndată ce însa Scozzone pusese la loc lampa pe caro i-o luase din fată ca să se ducă să deschide poarta, se aplecase din nou asupra lucrului.
— Aşa cum ai spus, meştere, pentru domnia ta am alergat toată ziua – continuă Ascanio povestea începuta, observând atenţia zeflemitoare cu care îl priveau maestrul său şi Scozzone şi vrând să abată discuţia pe un alt făgaş decât acela al peripeţiilor lui amoroase.
— Cum se face c-ai alergat pentru mine toată ziua. S-auzim.
— Păi n-ai spus chiar domnia ta ieri ca n-ai destulă lumină aici şi ca ar trebui să schimbi atelierul?
— Aşa am spus, într-adevăr.

— Ei, uite, ţi-am găsit eu unul!
— Ai auzit, Pagolo? Spuse meşterul, întorcânduse către ucenicul sârguincios.
— Ai spus ceva, meştere? întreba acesta, ridicând pentru a doua oară capul.
— Mai lasă şi tu desenul ăla şi vino încoace. Auzi, a găsit un atelier!
— Să-mi fie iertat, meştere, dar pot asculta foarte bine şi de aici ce spune prietenul meu Ascanio. Aş vrea să termin studiul ăsta; îmi închipui ca nu-i un păcat, după ce ţi-ai îndeplinit toate îndatoririle creştineşti, ca în orice duminica, să-ţi petreci timpul ce ţi-a mai rămas într-un chip folositor; a munci e ca şi când te-ai ruga.

— Pagolo, dragul meu – spuse meşterul, clătinând din cap, mai mult mâhnit decât supărat – ai face mai bine să lucrezi cu spor şi cu tragere de inimă în timpul săptămânii şi să te distrezi ca orice băiat de viaţa duminica, decât să te laşi pe tânjala în zilele obişnuite şi să cauţi în schimb să fii mai breaz decât tovarăşii dumitale, prefăcându-te ca munceşti pe brânci în zilele de sărbătoare; treaba dumitale, fă cum crezi! Aşadar, Ascanio, fătul meu – continuă el cu o voce în care o infinită bunătate se împletea cu o negrăită duioşie – ce ziceai adineauri?
— Ziceam ca ţi-am găsit un atelier cum nici n-ai visat.
— Unde?
— Cunoşti palatul Nesle?
— Cum să nu-l cunosc, doar am trecut de atâtea ori prin fată lui, cu toate ca n-am intrat niciodată înăuntru.
— Dar aşa cum se vede de afară, îţi place?
— Mai întrebi? Ba bine ca nu. Dar...
— Dar ce?

— Dar nu e ocupat de nimeni?
— Ba da, de domnul prefect al Parisului, jupân
Robert d·Estourville, care s-a făcut stăpân pe el fără niciun drept. De altminteri, ca să fii cu conştiinţa împăcată, am putea foarte bine să-i lăsăm mai departe în stăpânire pavilionul cel mic, în care pare-mi-se ca locuieşte cineva din familia lui şi, în ce ne priveşte, să ne mulţumim cu clădirea principală şi cu ce se mai afla pe lângă ea, grădinile şi curţile interioare, jocurile de bâle şi terenul de pelota.
— Cum, e şi un teren de pelota?
— Mai grozav decât cel de la Santa-Croce la Florenţa.
— Per Bacco! Nu există joc mai frumos pentru mine decât pelota; ştii doar, Ascanio.
— Da, ştiu, şi pe urmă, meştere, pe lângă toate celelalte, are o poziţie minunată: aer cât pofteşti, şi încă ce aer! Te simţi ca la ţară, nu ca în văgăuna asta în care mucezim cu toţii şi pe care n-o vede niciodată soarele;
Pre-aux-Cleres într-o parte, în cealaltă Sena, iar la câţiva paşi, maria să regele, suveranul domniei tale, în palatul lui, la Luvru.
— Dar a cui ar putea oare să fie minunăţia asta?
— A cui? A regelui, bineînţeles.
— A regelui? … Mai spune o dată, băieţaş;

palatul Nesle e al regelui?
— În persoană; acum nu mai rămâne de văzut decât dacă va binevoi să-ţi dea o locuinţă atât de măreaţă.
— Cine, regele? Cum îi zice regelui, Ascanio?

— Păi ştiu eu, parcă Francisc I.
— Asta înseamnă ca într-o săptămână palatul Nesle va fi în stăpânirea mea...

— Numai să nu se supere prefectul Parisului.
— Să fie sănătos!
— Şi dacă nu vrea să scape din mâna asemenea chilipir?
— Dacă nu vrea! Ia spune, cum mă cheamă pe mine, Ascanio?
— Benvenuto Cellini, meştere, aşa cum vă ştie toată lumea.
— Asta înseamnă ca, dacă domnia sa prefectul nu catadicseşte să-l dea de bună voie, ei bine, atunci o să-l facem noi să-l dea de nevoie. Şi acum să mergem la culcare. O să mai vorbim mâine despre asta, la lumina zilei, poate c-om vedea lucrurile mai lămurit.
La îndemnul meşterului, toată lumea se retrase afară de Pagolo, care mai rămase o bucată de vreme să lucreze în cotlonul sau; de îndată însa ce socoti ca se vârâseră cu toţii în aşternut, ucenicul se sculă de pe scaun, se uita jur împrejur, se apropie apoi de masă, umplu o cană mare cu vin şi după ce o dădu pe gât. Se duse la rândul lui să se culce.

II UN ORFAURAR ÎN SECOLUL AL SAISPREZECELEA

De vreme ce am rostit numele lui Benvenuto Cellini şi i-am schiţat portretul, cerem permisiunea cititorului, pentru a-l ajuta să cunoască mai bine ambianta artistică pe care o înfăţişează povestirea noastră, să facem o mică digresiune în legătură cu acest om ciudat care se stabilise de două luni în Franţa şi care, se înţelege de la sine, urmează să fie unul dintre personajele principale ale acestui roman.
Mai înainte însa se cade să spunem ce era un orfaurar în secolul al şaisprezecelea.
Există la Florenţa un pod care se numeşte Ponte-Vecchio şi pe care se mai văd până în ziua de azi o mulţime de case

înghesuite una într-alta: casele acestea pe-atunci erau dughenile orfaurarilor.

Pe vremea aceea însa orfăurăria nu era ceea ce ştim noi ca e azi: o meserie ca oricare alta; odinioară orfăurăria era o artă.

De aceea priveliştea pe care o înfăţişau aceste dughene sau, mai bine zis, obiectele ce le împodobeau erau cu drept cuvânt uimitoare: cupe de onix, pe rotunjimea cărora şerpuiau cozile unor dragoni în timp ce capetele şi trupurile acestor animale fantastice se înfruntau, înălţându-se unul în fată celuilalt, cu aripile azurii larg desfăşurate şi înstelate cu aur, cu gurile căscate ca ale himerelor şi ameninţându-se cu scăpărarea ochilor de rubin; ceainice de agăţ pe piciorul cărora se înfăşura o vită de iederă pentru a se arcul apoi deasupra gurii vasului în chip de toarta, ascunzând printre frunzele de smarald cine ştie ce miraculoasa pasăre tropicală cu penele smăltuite şi atât de vie, încât părea gata să ciripească; urne de lapislazuli în care coborau, ca pentru a se adăpa, doua şopârle atât de meşteşugit cizelate, încât îţi făcea impresia ca vezi reflexele unduitoare ale platoşei lor de aur şi ca la cel mai mic zgomot aveau s-o zbughească din loc pentru a se ascunde în vreo crăpătura din zid; potire, chivoturi, medalii de bronz, de argint, de aur, toate bătute în nestemate ca şi când pe vremea aceea rubinele, topazele, graţiatele şi olmazurile puteau fi găsite fără nicio bătaie de cap scotocind în nisipul de pe malul nurilor ori spulberând colbul din mijlocul drumurilor; în sfârşit, nimfe, naiade, zei şi zeiţe, tot Olimpul în floare, în vecinătatea crucifixelor, troiţelor, calvarelor; Mater dolorosa alături de Venus, Hristos lângă Apolo, Jupiter pregătindu-se să arunce fulgerul şi Jehova plămădind lumea; toate acestea nu numai executate cu iscusinţă, dar şi zămislite

de imaginaţia unui poet, nu numai făcute să-ţi ia ochii ca giuvaerurile ce împodobesc budoarul unei femei, dar vrednice de toată admiraţia, ca nişte capodopere menite să eternizeze domnia unui monarh sau geniul unei naţiuni.

E adevărat ca orfăurării acelor vremuri se numeau Donatello Ghiberti, Guirlandajo şi Benvenuto Cellini.

De altminteri, Benvenuto Cellini a zugrăvit el însuşi, în memoriile sale, mai senzaţionale decât cel mai senzaţional roman, viaţa aventuroasă a artiştilor din secolele cincisprezece şi şaisprezece, când Tizian picta, cu platoşa în spinare, iar Michelangelo sculpta, cu spada la şold, când Massaccio şi Domenichino mureau otrăviţi şi când Cosimo I se străduia, lucrând cu uşile încuiate, să redescopere un oţel calit într-un fel special, în stare să taie porfirul.

Ne vom mulţumi, aşadar, să relatăm doar un episod din viaţa acestui om, pentru a îngădui cititorului să-l cunoască mai bine. Şi anume acela care l-a determinat să plece în Franţa.

Benvenuto se afla la Roma, chemat de papa Clement al VII-lea, şi migălea sârguincios minunatul potir pe care Sanctitatea Sa i-l poruncise; dar cum ţinea ca această preţioasă lucrare să fie me. Te. Ugita cu cea mai mare grijă, treaba mergea destul de încet. Numai ca, aşa cum era şi de aşteptat, în jurul lui Benvenuto roiau destui invidioşi care-l priveau cu ochi rai atât din pricina comenzilor ispititoare primite din partea unor înalte fete, duci, regi, şi papi, cât şi din cauza neasemuitei iscusinţe eu care aceste comenzi erau executate. Aşa se explica faptul ca unul dintre tovarăşii săi de breaslă, anume Pompeo, care nu avea altceva mai bun de făcut decât să umble cu vorbe, se folosea de aceste tărăgăneli pentru a-l încondeia cum e mai rău în ochii suveranului pontif, zi de zi, clipa de clipa, fără

răgaz, când în şoaptă, când în gura mare, încredinţându-l ca meşterul n-o să mai ajungă să termine niciodată potirul şi ca, fiind copleşit de comenzi până peste cap, se îndeletnicea cu alte lucrări, în dauna celor poruncite de Sanctitatea Sa.
Şi atâta îl ponegri şi-l terfeli preacinstitul Pompeo, ca în ziua în care îl văzu intrând în dugheană lui cu o mutră razătoare, Benvenuto Cellini pricepu numai decât ca sosise în chip de ştafetă ca să-i aducă o veste proastă.
— Nu ştii de ce-am venit, scumpe confrate? începu el. Ca să te uşurez de o sarcină împovărătoare: Sanctitatea Sa şi-a dat seama ca motivul pentru care ai întârziat atâta să-i trimiţi potirul e fiindcă nu-ţi ajunge timpul să faci tot ce ai de făcut, şi nicidecum pentru ca n-ai avea bunăvoinţă. Drept care s-a gândit să te scutească de o grijă care-ţi mânca timpul şi, din proprie iniţiativă, a hotărât să-ţi ia de pe cap slujba de gravor al monetăriei. E adevărat c-o să ai mai puţin pe lună, noua amărâţi de ducaţi de aur, în schimb o să câştigi zilnic o oră în plus.

Benvenuto Cellini simţea fierbând în el o poftă năprasnică de a-l arunca pe şugubăţ pe fereastră, dar se înfrâna, iar Pompeo, văzând ca niciun muşchi nu se clinteşte pe fată lui, îşi închipui ca lovitura pe care încercase să i-o dea nu avusese efectul dorit.
— În afară de asta – continuă el – nu ştiu de ce, oricât am căutat să-ţi iau apărarea, Sanctitatea Sa îţi trimite vorbă să-i dai potirul înapoi, chiar acum, aşa cum se afla. Tare mi-e teamă, Benvenuto dragă, şi ţi-o spun prieteneşte, ca Sanctitatea Sa are de gând probabil să-l încredinţeze altcuiva ca să-l termine.

— A, nu, asta nu, în niciun caz! Răbufni orfaurarul, sărind în sus ca muşcat de un şarpe. Potirul este al meu, aşa cum slujba de la monetărie este a papei Sanctitatea Sa n-are dreptul să-mi ceară înapoi cei cinci sute de scuzi pe care mi i-a dat arvuna, cât priveşte lucrarea, am să o fac cum voi cred eu de cuviinţă.
— Ia seama, meştere – îi atrase atenţia Pompeo – dacă te împotriveşti, s-ar putea să ajungi la închisoare.
— Jupân Pompeo, eşti un măgar, se mulţumi să-i răspundă Benvenuto Cellini,
Pompeo pleca furios.
A doua zi, doi ofiţeri din garda sfântului părinte se înfiinţară la Benvenuto Cellini acasă.
— Papa ne-a trimis să-ţi cerem potirul – spuse unul dintre ei – iar dacă nu vrei să ni-l dai, să te ridicăm şi să te ducem la închisoare.

— Domnii mei – le spuse Benvenuto – un om de rangul meu nu putea pretinde mai mult decât să fie escortat de nişte arcaşi de rangul domniilor voastre. Duceţi-mă la închisoare, sunt gata să vă urmez. Dar v-o spun din capul locului ca-n felul acesta potirul papei o să rămână în starea în care se afla.
Şi Benvenuto nu pregeta să meargă cu ei la guvernatorul închisorii, care, potrivit dispoziţiilor primite din vreme, îl pofti numaidecât la masă. Tot timpul mesei, guvernatorul se strădui să-l convingă pe Benvenuto în fel şi chip să îndeplinească dorinţa papei şi să-i predea lucrarea, asigurându-l pe de altă parte ca, dacă făcea aşa, Clement al VII-lea, cât era el de iute la mânie şi de încăpăţânat, în fată acestei dovezi de supunere s-ar fi potolit imediat; la care Benvenuto îi răspunse ca nu numai o dată, ci cel puţin

de şase ori îi arătase sfântului părinte potirul început şi ca asta era tot ceea ce autoritatea pontificală putea să-i pretindă; ca, de altminteri, cunoştea destul de bine pe Sanctitatea Sa ca să ştie ca nu se poate bizui pe cuvântul sau şi ca papă s-ar folosi cu siguranţă de acest prilej pentru ca, în momentul în care va avea din nou potirul în mâna, să nu mai binevoiască a i-l da înapoi, încredinţând lucrarea cine ştie cărui nătărău care ar fi în stare s-o strice. În schimb se arata din nou gata să restituie papei cei cinci sute de scuzi primiţi drept arvuna.

Dându-i aceste lămuriri, Benvenuto se mulţumi să laude pe bucătarul guvernatorului şi să preamărească bunătăţurile cu care îl cinstise, fără să mai răspundă un cuvânt la stăruinţele sale.

După-masă, toţi compatrioţii lui, prietenii cei mai apropiaţi şi toţi ucenicii, în frunte cu Ascanio, veniră să-l roage cu lacrimi în ochi să nu-şi taie singur craca de sub picioare ţinându-i piept papei Clement al VII-lea; la care Benvenuto Cellini răspunse ca de mult aştepta să vadă adeverinduse un lucru în privinţa căruia nu avea niciun fel de îndoieli, şi anume ca un orfaurar poate să fie mai încăpăţânat decât un papă; şi dat fiind ca întâlnise, în sfârşit, acest norocos prilej, aşa cum nici în cele mai frumoase visuri ale sale nu şi-l închipuise, cu niciun preţ n-ar vrea să-l piardă, de teamă ca n-o să se mai găsească altă dată.

Compatrioţii săi nu avură altceva de făcut decât să dea din umeri şi să plece, prietenii săi susţinând ca era nebun de legat, iar Ascanio cu lacrimile pe obraz.

Din fericire însa Pompeo continua să se îngrijească de soarta lui Cellini şi în vremea asta se străduia să-l convingă pe papa:

— Preasfinte părinte, îngăduiţi slujitorului sfinţiei voastre să descurce lucrurile şi să-i dea de ştire îndărătnicului ca, dacă ţine cu tot dinadinsul, n-are decât să trimită pe cineva cu cei cinci sute de scuzi la mine acasă; cum e mânasparta şi un risipitor fără pereche, cu siguranţă ca nu poate avea asupra lui atâţia bani deodată, aşa încât va fi nevoit să înapoieze potirul.

Clement al VII-lea găsi ca socoteala era cât se poate de bine urzita şi-i îngădui lui Pompeo să facă aşa cam va crede el de cuviinţă. Drept care, în aceeaşi seară, tocmai când se pregăteau să-l ducă pe Benvenuto Cellini în celula ce-i fusese hărăzita, un ofiţer din garda suveranului pontif veni să-i spună orfaurarului ca Sanctitatea Sa primeşte condiţiile puse de el şi ca aşteaptă să-i trimită neîntârziat fie cei cinci sute de scuzi, fie potirul.
Benvenuto răspunse ca e gata să înapoieze arvuna pe loc dacă vor binevoi să-l conducă la el, la prăvălie.
Şi Benvenuto pleca escortat de patru elveţieni din gardă şi însoţit de ofiţer. Intrând în iatac, scoase din buzunare o cheie cu care descuie un dulăpior de fier zidit în perele, vârî mâna într-un sac doldora de bani, luă dinăuntru cinci sute de scuzi şi, după ce-i încredinţa ofiţerului, îl pofti afara împreuna cu cei patru elveţieni.
Trebuie să spunem totuşi spre laudă a lui Benvenuto Cellini ca ostaşii căpătară patru scuzi drept răsplată pentru osteneala şi ca, înainte de a ieşi pe uşă, îi sărutară mâinile câteşipatru, lucru pe care iarăşi se cade să-l spunem spre lauda elveţienilor.

Ofiţerul se grăbi să se înfăţişeze sfântului părinte pentru a-i înmâna cei cinci sute de scuzi, la care Sanctitatea Sa,

dându-se de ceasul morţii, se zbârli tot de mânie şi tabări asupra lui Pompeo, făcându-l de două parale:
— Să te duci imediat, dobitocule, auzi tu, să-l cauţi pe marele meu orfaurar la el la prăvălie şi să mi-l vrăjeşti cum ştii mai bine şi cum te-o tăia capul tău zevzec şi ageamiu! Spune-i ca dacă primeşte să lucreze potirul, sunt gata să-i fac toate înlesnirile pe care o să mi le ceară.
— Dar, Sanctitatea Voastră – încerca să spună Pompeo – nu s-ar putea să mă duc mâine dimineaţă?
— Chiar şi astă-seară e prea târziu, nătărăule, nu vreau ca Benvenuto să se culce cu inima oţărâtă; fă aşa cum ţi-am poruncit şi chiar acum, imediat, iar mâine când mă voi trezi, ai grijă să-mi aduci o veste bună.
Pompeo ieşi de la Vatican cu coada între picioare şi se îndrepta spre dugheana lui Benvenuto, pe care o găsi închisa.
Se uită înăuntru pe gaura cheii, prin crăpăturile uşii, cerceta rând pe rând ferestrele să afle dacă nu cumva vreuna din ele era luminată şi, văzând ca toată casa era cufundată în întuneric, se încumeta să bată din nou la uşă, ceva mai tărişor decât prima oară, apoi încă o dată, şi mai tare decât a doua oară.
În sfârşit, se deschise un geam de la primul etaj

şi Benvenuto ieşi la fereastră în cămaşă şi cu archebuza în mâna.?
— Care-i acolo? întreba el.
— Eu – răspunse solul papei.
— Care eu – stărui orfaurarul. Care-l recunoscuse de bun început.
— Eu, Pompeo.

— Minţi – i-o reteză scurt Benvenuto – îmi cunosc eu omul şi ştiu foarte bine ca Pompeo e prea fricos ca să se încumete, la ora asta. Să bată străzile Romei.
— Dar, draga Cellini, îţi jur ca...
— Gura! Nu eşti decât un tâlhar. Ce ţi-ai închipuit?
Ca dacă o să te dai drept pârlitul acela de Pompeo, o să-ţi descui uşa şi o să mă poţi jefui în voie?
— Meştere Benvenuto, să mor daca...
— Un singur cuvânt dacă mai spui – se burzului Benvenuto, aplecând archebuza ca şi cum ar fi vrut să-l ochească pe interlocutorul său – şi-ţi împlinesc pe loc dorinţa.
Pompeo îşi lua picioarele la spinare strigând „Săriţi! Mă omoară! şi tăcu numai după colţul primei străzi ce-i ieşi în cale.
După ce solul papei se făcu nevăzut, Benvenuto închise fereastra, agata archebuza în cui şi se urcă din nou în pat, râzând în barbă de renghiul pe care i-l jucase bietului Pompeo, băgându-l în toţi sperieţii.

A doua zi dimineaţa, coborând în dugheană pe care ucenicii săi avuseseră grijă s-o deschidă cu un ceas mai înainte, Benvenuto Cellini îl zări peste drum pe Pompeo, care patrula din zori prin fată casei lui, aşteptându-l să se arate.
Dând cu ochii de Cellini, Pompeo îi făcu un semn prietenos cu mâna, cel mai dulce şi mai prietenos semn pe care-l va fi adresat cuiva în viaţa lui.
— A, dumneata erai, draga Pompeo! Se miră
Cellini.
Nu ştii ca azi-noapte era cât pe ce să-i fac de petrecanie unui caraghios care a avut neobrăzarea să se dea drept domnia ta.

— Ce vorbeşti! Spuse Pompeo, încercând să zâmbească şi apropiindu-se puţin câte puţin de prăvălie. Cum se poate aşa ceva?
Benvenuto se apucă atunci să-i povestească ambasadorului Sanctităţii Sale păţania din timpul nopţii; cum însa în convorbirea nocturnă, amicul său Benvenuto îl luase peste picior zicându-i că-i fricos, nu avu curajul a mărturisi ca persoana cu care orfaurarul, avusese de-a face fusese el însuşi în carne şi oase. După ce îşi încheie istorisirea, Cellini îl întreba pe Pompeo cărei fericite împrejurări îi datora cinstea de a primi vizita unui oaspete atât de îndatoritor.
Pompeo se grăbi să îndeplinească, bineînţeles folosind cu totul alte cuvinte, misiunea pe care Clement al VII-lea i-o încredinţase fată de făurarul sau.

Pe măsură ce Pompeo vorbea, Benvenuto Cellini se lumină la fată. Clement al VII-lea, vasăzică, se dăduse bătut. Meşterul se dovedise mai încăpăţânat decât papa.
— Spune, rogu-te, Sanctităţii Sale – rosti Benvenuto după ce solul îşi sfârşi cuvântarea – ca sunt fericit să-i dau ascultare şi ca mă voi strădui din răsputeri să recâştig bunăvoinţa sa, pe care am pierdut-o nu din vina mea, ci din pricina inimii acre a unora care-mi poartă sâmbetele. Cât despre dumneata, jupân Pompeo, dat fiind ca sfântul părinte nu duce lipsa de slujitori, te-aş sfătui, spre binele dumitale, să faci în aşa fel ca pe viitor ştafetele să-mi fie trimise printr-un alt lacheu decât domnia ta; dacă sănătatea dumitale ţi-e scumpă, jupân Pompeo, ai grijă şi nu-ţi mai băga nasul în treburile mele; dacă ţi-e milă de dumneata, fereşte-te să-mi mai ieşi vreodată în cale, iar pentru mântuirea sufletului meu, roagate Celui-de-Sus,

Pompeo, să nu se întâmple cumva să fiu un al doilea Cezar pentru domnia ta.
Pompeo se grăbi s-o şteargă pe uşa fără altă vorbă şi se duse să-i împărtăşească lui Clement al VII-lea răspunsul lui Benvenuto Cellini, trecând sub tăcere, fireşte, încheierea discursului pe care-l ţinuse.
După o bucată de vreme, pentru a se împăca definitiv cu Benvenuto, papa Clement al VII-lea îi porunci să bată o medalie cu chipul său.

Benvenuto bătu medalia în bronz, în argint şi în aur. Înaltul pontif nu putea să-şi creadă ochilor de uimire şi, cuprins de admiraţie, declara sus şi tare ca niciun meşter din vechime nu reuşise să facă o asemenea minunăţie.
— Vedeţi, Sanctitatea Voastră – spuse Benvenuto – dacă nu m-aş fi ţinut cât de cât dârz, am fi rămas certaţi pe veci, fiindcă niciodată n-aş fi fost în stare să vă iert, iar Sanctitatea Voastră ar fi pierdut un slujitor credincios.
Ştiţi ce, prea sfinte părinte – adaugă Benvenuto în chip de povaţă – n-ar strica dacă Sanctitatea Voastră şi-ar aminti din când în când de părerea acelor oameni plini de bun simţ în simplitatea lor care spun ca, înainte de a face un lucru, omul trebuie să se gândească de zece ori, după cum tot aşa n-ar strica dacă nu v-aţi pleca atât de lesne urechea la vorbele înşelătoare ale limbilor veninoase ale invidioşilor şi clevetitorilor; acestea fiind zise spre buna voastră călăuzire în viaţă, să dăm totul uitării, preasfinte părinte.
Şi astfel Benvenuto se îndupleca să-l ierte pe Clement al VII-lea, ceea ce, de bună seama, n-ar fi făcut-o dacă n-ar fi ţinut atât de mult la înaltul prelat; cum însa amândoi văzuseră lumina zilei pe aceleaşi meleaguri, se simţea foarte legat de dânsul.

Vă închipuiţi, aşadar, cât de adânca fu mâhnirea lui când, la câteva luni după întâmplarea de mai sus, papa se stinse din viaţa pe neaşteptate.
La auzul acestei veşti, cât era el de tare de înger, meşterul izbucni în lacrimi şi o săptămână încheiata plânse ca un copil.
De altminteri, moartea papei fu o împrejurare de două ori nefastă pentru bietul Benvenuto Cellini, deoarece chiar în ziua hărăzită îngropăciunii înaltului prelat, se întâlni faţă-n fată cu Pompeo, pe care nu-l mai văzuse din clipa când îi pusese în vedere să se ferească a da ochi cu el prea deseori.
Trebuie să spunem ca de atunci, înfricoşat de ameninţările lui Benvenuto Cellini, Pompeo nu mai îndrăznea să iasă pe strada decât însoţit de doisprezece oameni înarmaţi până în dinţi, cărora le plătea aceeaşi simbrie ca şi papa gărzilor sale elveţiene, astfel ca fiecare plimbare prin oraş îl costa doi sau trei scuzi; şi chiar aşa, înconjurat de cei doisprezece zbiri ai săi, Pompeo tremura tot de frică să nu se întâlnească pe nepusă masă cu Benvenuto Cellini, ştiind ca, dacă s-ar fi iscat vreo încăierare şi dacă i s-ar fi întâmplat vreo nenorocire lui Benvenuto. Ar fi păţit-o rău de tot cu papa. Căruia, de fapt, orfaurarul îi era foarte drag; dar Clement al VII-lea se prăpădise şi lucrul acesta îl făcea pe Pompeo să se simtă oarecum mai viteaz.
Benvenuto fusese la San Pietro să sărute picioarele răposatului papa şi tocmai se îndrepta spre casă. Întovărăşit de Ascanio şi de Pagolo, când pe la mijlocul străzii Dei Banchi se pomeni nas în nas cu Pompeo, escortat de cei doisprezece gealaţi ai săi. Dând cu ochii de vrăjmaşul său, Pompeo se îngălbeni la fată; dar, uitându-se în jur şi văzându-se aparat din toate părţile, în timp ce

Benvenuto nu avea alături de el decât doi copilandri, îşi veni în fire şi, prinzând curaj, se opri locului pentru a-l saluta în bătaie da joc pe Benvenuto cu o înclinare din cap, în timp ce îşi juca degetele pe prăselele pumnalului, în fată droaiei de haidamaci care păreau să-l ameninţe pe meşterul sau, Ascanio puse repede mâna pe spadă, pe când Pagolo căsca gura aiurea făcând pe niznaiul; Benvenuto însa nu voia să pună în primejdie viaţa celui mai drag ucenic al său într-o luptă în care forţele erau atât de inegale, îl apucă de mâna şi, împingând la loc în teaca spada pe care Ascanio o trăsese afară pe jumătate, îşi urmă drumul ca şi cum n-ar fi văzut nimic sau ca şi cum ceea ce văzuse nu era în măsură să-l jignească, Ascanio aproape ca nu-şi mai recunoştea meşterul, dar, de vreme ce Benvenuto dădea bir cu fugiţii, socoti cu cale să facă la fel.

Strălucind de bucurie, Pompeo se ploconi până la pământ în fată lui Benvenuto şi plecă mai departe, petrecut de cei doisprezece gealaţi care încercau să maimuţărească ifosele sale.
În sinea lui, Benvenuto îşi muşcă buzele până la sânge în timp ce, de ochii lumii, îşi aşternuse un zâmbet pe fată. Pentru oricine cunoştea firea aprigă a vestitului orfaurar, gata să ia foc în orice clipa, purtarea lui părea lipsită cu totul de noimă.

Dar nici nu apucase bine să facă o sută de paşi, şi cum se afla tocmai în dreptul prăvăliei unui tovarăş de breaslă, Benvenuto intra înăuntru, chipurile ca să privească mai de aproape un vas antic recent descoperit în mormintele etrusce de la Corneto, poruncindu-le celor doi ucenici s-o ia

înainte şi făgăduindu-le ca peste câteva minute va sosi şi el acasă.
Se înţelege de la sine ca nu era decât un pretext spre a scăpa de Ascanio, fiindcă în clipa în care socoti ca ucenicul împreuna cu ortacul sau, de-a cărui soarta meşterul era mai puţin îngrijorat, ştiind cam cât îl ţinea cureaua, dăduseră colţul străzii, puse vasul la loc în raftul de unde-l luase şi o zbughi pe uşă.
Din trei salturi, Benvenuto ajunse din nou în strada pe care se întâlnise cu Pompeo; Pompeo însa nu mai era acolo. Din fericire sau, mai bine zic, din nefericire, un om însoţit de un alai de doisprezece gealaţi bate numaidecât la ochi, aşa încât primul trecător pe care îl întreba încotro o apucase fu în măsură să-i arate drumul şi, ca un copoi care ar fi regăsit dâra vânatului. Benvenuto se repezi pe urmele lui.
Pompeo se oprise în pragul unei farmacii, colţ cu strada Chiavica, şi tocmai îi povestea onorabilului farmacist cum îl înfruntase puţin mai înainte pe Benvermto Cellini, când deodată îl văzu pe orfaurar ivindu-se în capătul străzii, cu ochii în flăcări şi fruntea scăldată în sudoare.

Benvenuto dădu un ţipăt de bucurie zărindu-l pe Pompeo, căruia în aceeaşi clipa i se opri vorba în gât.
Nu mai încăpea nicio îndoiala ca trebuia să urmeze o scenă cumplită.
Ce putea fi decât o nebunie din partea unui om singur să se măsoare cu treisprezece zdrahoni? Benvenuto însa era, aşa cum am spus, viteaz ca un leu şi niciodată nu stătea să-şi numere adversarii. Şi, neavând altceva la îndemâna spre a ţine piept celor treisprezece spade ce-l ameninţau decât un pumnal ascuţit pe care-l purta totdeauna la cingătoare, trase pumnalul din teacă şi se năpusti în mijlocul gloatei,

culegând în fugă, cu o mâna vreo două-trei spade, iar cu cealaltă dând peste cap vreo doi bătăuşi, aşa ca dintr-o mişcare ajunse lângă Pompeo, pe care-l înşfăcă de guler, în acelaşi moment însa toată ceata tabări asupra lui.
O clipa mai târziu nu se mai văzu decât o învălmăşeală nemaipomenită din mijlocul căreia răzbăteau strigăte şi deasupra căreia fluturau spade. Câtva timp tăvălugul acesta însufleţit se rostogoli alandala pe pământ într-o harababură din care nu puteai alege nimic, până ce, în sfâr.it, unul din combatanţi se ridică în picioare scoţând un strigăt victorios şi, opintindu-se din răsputeri, reuşi să iasă din mijlocul buclucului, tot aşa cum şi intrase, dar plin de sânge din cap până în picioare şi vânturându-şi triumfător prin aer pumnalul însângerat: era Benvenuto Cellini.

Un al doilea combatant rămase lungit pe caldarâm, zvârcolindu-se în spasmele agoniei; primise două lovituri de pumnal, una mai jos de ureche, cealaltă la rădăcina gâtului, în scobitura claviculei, între stern şi umăr. În câteva secunde ranitul îşi dădu ultima suflare: era Pompeo.
Un altul decât Benvenuto Cellini, după o asemenea isprava, şi-ar fi luat numaidecât, picioarele la spinare; meşterul însa muta pumnalul din mâna dreapta în cea stânga, trase sabia şi rămase locului gata să-i întâmpine pe cei doisprezece gealaţi.
Aceştia însa nu mai aveau acum nimic de împărţit cu el. Cel ce-i plătea se petrecuse din lumea celor vii şi deci nu mai era în măsură să-i plătească. Drept care o luară la fugă ca o droaie de iepuri înfricoşaţi, părăsind leşul lui Pompeo.
În momentul acela sosi şi Ascanio şi se azvârli în braţele meşterului sau; tertipul cu vasul etrusc nu reuşise să-l amăgească, aşa ca flăcăul făcuse numaidecât calea

întoarsa; dar cu toate ca alergase într-un suflet, ajunsese cu câteva secunde mai târziu decât s-ar fi cuvenit.

III DEDAL

Benvenuto se întoarse acasă cu Ascanio, mai mult sau mai puţin îngrijorat, dar nu din pricina celor trei răni pe care le căpătase şi care erau destul de uşoare ca să nu-i dea nicio bătaie de cap, ci de urmările faptei sale. E adevărat ca nu era primul lui omor, deoarece cu. Ase luni în urmă îi făcuse de petrecanie lui Guasconti, ucigaşul fratelui său, dar atunci reuşise să scape de bucluc datorită papei Clement al VII-lea, care-l luase sub aripa lui ocrotitoare; de altminteri, omorul acela îl săvârşise pentru a răzbuna o altă crimă; acum însa protectorul lui se săvârşise din viaţă şi situaţia sa era cu atât mai încurcata.

Cât priveşte mustrările, e de la sine înţeles ca nu intrau câtu. I de puţin în socotelile lui.

Cititorii noştri nu trebuie să-şi facă o părere proastă despre bravul nostru orfaurar, care, după ce omorâse un ins, după ce omorâse doi inşi, ba, dacă am cerceta mai de aproape trecută lui viaţă, poate chiar trei, se temea peste măsură de jandarmi şi nici măcar o clipa de Dumnezeu.

Fiindcă omul acesta, în anul de graţie 1540, era un om obişnuit, un om de toate zilele cum spun germanii. Ce vrei? Lumea se sinchisea atât de puţin de moarte pe vremea aceea, încât, în schimb, nimeni nu se frământa prea mult cu firea când era vorba să ucidă; noi mai ştim încă să fim curajoşi în ziua de azi; cei de atunci însa erau temerari; noi suntem oameni în toată puterea cuvântului ei erau tineri în floarea vârstei. Viaţa era atât de tumultuoasa pe vremea aceea, încât oamenii o pierdeau, şi-o jertfeau, o vindeau ori

o curmau cu cea mai desăvârşită nepăsare şi cea mai deplină uşurinţă.

A existat cândva un scriitor, care multă vreme a fost urgisit şi al cărui nume a devenit un sinonim al perfidiei, al cruzimii şi al tuturor cuvintelor ce exprima ticăloşia. A trebuit să vină secolul al nouăsprezecelea, cel mai nepărtinitor dintre toate secolele pe care le-a trăit omenirea, pentru ca respectivul scriitor, mare patriot şi om de inimă, să fie reabilitat! Totuşi singura vina a lui Niccolo Machiavelli este aceea de a se fi născut într-o epocă în care puterea şi succesul însemnau totul în viaţă; în care se punea mare preţ pe fapte şi niciunul pe cuvinte şi în care suveranul – Cesare Borgia – gânditorul – Machiavelli – şi meşteşugarul – Benvenuto Cellini – mergeau drept la ţintă, fără să se sinchisească nici de mijloace, nici de argumente.
Într-o bună zi, în Piaţa Cesena fusese descoperit un cadavru sfârtecat în patru; victima se dovedise a fi Ramiro d·Orco. Cum însa Ramiro d·Orco era un om de seama în Italia, republica florentina ţinuse să afle pricina morţii sale. Cei opt reprezentanţi ai signoriei porunciseră, aşadar, să i se scrie lui Machiavelli, ambasadorul lor, în speranţa ca acesta va reuşi să le astâmpere curiozitatea. La care Machiavelli se mulţumise să răspundă următoarele:

Prealuminaţi seniori,
Nu vă pot spune nimic în legătură cu moartea lui Ramiro d’Orco, decât doar ca Cesare Borgia este un suveran care ştie ca nimeni altul să ridice şi să doboare oamenii potrivit cu meritele lor. MACHIAVELLI
Benvenuto nu făcea decât să pună în practică teoria enunţată de faimosul secretar al republicii florentine.

Benvenuto – geniul – şi Cesare Borgia – suveranul – se considerau mai presus de legi, prin dreptul celui mai tare. Pentru ei. Un lucru era just sau ne just, după cum se simţeau sau nu se simţeau în stare să-l facă; cât priveşte drepturile şi datoriile, nu aveau nici cea mai mică noţiune despre ele, dacă un om le stătea în cale, omul acela era suprimat.
Aşa. Se obişnuia pe atunci.
Benvenuto, aşadar, proceda exact aşa cum se obişnuia în epoca respectivă: Pompeo stătea în calea lui Benvenuto Cellini, în consecinţă, Benvenuto Cellini îl trimise pe Pompeo pe lumea cealaltă.
Uneori însa se întâmpla ca poliţia să se intereseze mai îndeaproape de aceste crime; nici prin gând nu i-ar fi trecut, de pildă, să ocrotească un om atâta timp cât trăia. Dar din când în când, măcar la zace cazuri o dată, i se năzărea să-l răzbune după ce murise.

Veleităţile acestea i se treziră şi în împrejurarea de fată. În momentul în care Benvenuto Cellini, înapoindu-se acasă, se pregătea să pună nişte hârtii pe foc şi câţiva scuzi în buzunar, zbirii papali îl arestară, escortându-l până la castelul Sunt·Angelo, neplăcere pe care Benvenuto încerca s-o uite mângâindu-se cu gândul ca. De obicei, în castelul Sunt·Angelo erau închişi gentilomii.
O altă mângâiere al cărei efect asupra lui Benvenuto Cellini se dovedi tot atât de binefăcător fu ideea ce-i încolţi în minte în clipa când pătrunse în castelul Sunt·Angelo, ca un om înzestrat cu o imaginaţie atât de bogată ca a să nu se putea să nu reuşească, într-un fel ori altul, să scape de acolo şi chiar cât de curând,

De aceea, intrând în biroul guvernatorului, care şedea la o masă îmbrăcată în verde şi rânduia hârtiile risipite pe masă, nu găsi altceva mai bun de făcut decât să-i spună:
— Domnule guvernator, puteţi pune de trei ori ni ai multe zăvoare, zabrele şi străji; puteţi să mă ferecaţi în cea mai înalta celula sau în temniţă cea mai adânca, puteţi să mă privegheaţi toată ziua şi să nu închideţi ochii nici noaptea, orice aţi face, să ştiţi ca tot am să evadez.

Guvernatorul ridica privirile asupra deţinutului care-î vorbea cu o atât de uluitoare cutezanţă şi îl recunoscu pe Benvenuto Cellini, pe care, cu trei luni în urmă, avusese cinstea să-l poftească la masă.
Deşi îl cunoştea, aşadar, mai de mult sau poate tocmai fiindcă îl cunoştea, cuvântarea lui Benvenuto avu darul de a-l cufunda pe onorabilul guvernator în cea mai adânca uimire: florentin de baştină, jupân Giorgio, cavaler în slujba familiei Ugolini, era un om foarte cumsecade, dar cam sărac cu duhul. Totuşi, după ce surpriză încercata în primul moment se risipise, porunci ca Benvenuto să fie închis într-o celulă din vârful celui mai înalt turn al castelului. Deasupra încăperii respective nu se mai afla nimic altceva decât terasa superioară a fortăreţei; o strajă patrula pe terasă în timp ce o altă straja veghea ia poalele turnului.
Guvernatorul închisorii îi atrase atenţia asupra tuturor acestor amănunte şi, după ce socoti ca deţinutul avusese răgazul să-şi dea seama de importanţa lor, îi spuse:
— Draga Benvenuto, poţi foarte bine să descui o broască, poţi să spargi o uşă, poţi să scormoneşti pământul într-un beci, poţi să sfredeleşti un zid, poţi mitui străjile, după cum poţi, tot aşa, să-i adormi pe temniceri, dar nimeni n-ar

putea să coboare de la înălţimea aia jos, în câmp, decât doar dacă ar avea aripi.

— Şi totuşi eu am să cobor – îl asigură Benvenuto Cellini.
Guvernatorul închisorii se uita în ochii lui, gata să creadă ca deţinutul îşi pierduse minţile.
— Înseamnă deci ca ai de gând să zbori?
— De ce nu? Totdeauna am fost încredinţat ca omul poate să zboare; din păcate n-am avut încă vremea să fac o experienţă de felul acesta. Aici, slavă Domnului, am timp berechet şi zău ca voi căuta să mă conving dacă e cu putinţă ori nu, încercarea lui Dedal este un fapt istoric şi nicidecum o legendă.
— Nu te pune cu soarele, draga Benvenuto – îi răspunse guvernatorul, rânjind – nu te pune cu soarele.
— O să-mi iau zborul noaptea.
Guvernatorul, care nu se aştepta la asemenea răspuns, nu mai găsi ce să spună şi se grăbi s-o şteargă, scos din sărite.
Într-adevăr, trebuia să evadeze cu orice preţ. În alte împrejurări, har Domnului, Benvenuto n-ar fi pregetat să-şi împovăreze conştiinţa cu moartea unui om, ştiind ca mai apoi avea să se spele de păcate, urmând procesiunea ce se alcătuia de obicei în luna august în cinstea Sfintei Fecioare, îmbrăcat cu vesta lui cu mâneci bufante şi purtând pe umeri pelerina albastră de mătase de Lyon. Dar noul papă, Paul al III-lea, era răzbunător al naibii şi Benvenuto avusese unele răfuieli cu el pe vremea când nu era decât monseniorul Farnese, din pricina unui vas de argint pe care se încăpăţânase să nu i-l dea, deoarece nu fusese încă plătit şi pe care eminenţa sa încercase să i-l ia cu anasâna, aşa încât Benvenuto, vrând-nevrând, se văzuse silit să-i scarmene un pic pe slujitorii eminenţei sale; în afară de

asta, sfântul părinte îl privea cu ochi rai deoarece regele Francisc I intervenise prin monseniorul de Montluc, ambasadorul Franţei pe lângă Sfântul Scaun, cerându-l pe Benvenuto. Auzind ca meşterul fusese închis, monseniorul de Montluc stăruise cu atât mai vârtos, închipuindusi că-i face un bine deţinutului; se înşelase însa amarnic în privinţa caracterului noului papa, care se dovedea şi mai încăpăţânat decât predecesorul său, Clement al VII-lea. Paul al III-lea jurase că-l va sili pe Benvenuto să plătească scump isprava lui, şi dacă orfaurarul nu se afla totuşi în primejdie de moarte, deoarece pe vremea aceea un papă nu s-ar fi încumetat chiar aşa, cu una cu două, să atârne în ştreang un artist de talia lui, în schimb putea fi lăsat să lâncezească ani de zile în închisoare. Dat fiind împrejurările, Benvenuto trebuia să-şi poarte singur de grijă şi de aceea era ferm hotărât să-şi ia cât mai degrabă tălpăşiţa, fără să mai aştepte interogatoriile şi judecată care s-ar fi putut să nu aibă loc niciodată, căci papa, întărâtat de intervenţia regelui Francisc I, nu mai voia nici măcar să audă pomenindu-se numele lui Benvenuto Cellini. Deţinutul aflase toate astea prin Ascanio, care se îngrijea de dugheana şi care, după multe stăruinţe, obţinuse în fine învoirea de a-l vedea pe meşterul sau; se înţelege de la sine ca aceste întrevederi aveau loc prin două rânduri de zabrele şi numai de fată cu martori, care pândeau ca nu cumva ucenicul să-i strecoare meşterului vreo pilă, vreo bucată de frânghie ori vreun cuţit.

De aceea, în momentul în care, din porunca guvernatorului, Benvenuto fusese încuiat în celulă, orfaurarul se grăbise să inspecteze încăperea ce-i fusese destinată.

Între cei patru pereţi ai noii sale locuinţe nu se găsea nimic altceva decât un pat, un cămin în care se putea face focul, o masă şi două scaune; după două zile, Benvenuto reuşi să capete nişte huma şi o unealtă de modelat. La început, guvernatorul pregetase să-i pună la îndemâna nişte lucruri cu care putea să-şi petreacă mai plăcut timpul, dar mai apoi se, răzgândise, chibzuind ca, din moment ce mintea artistului va fi ocupată cu altceva, încetul cu încetul va ajunge să uite planul de evadare de care părea atât de stăruitor stăpânit; în aceeaşi zi Benvenuto începu să modeleze o uriaşă statuie a Venerei.

Toate astea nu însemnau mai nimic; adăugând însa imaginaţia, răbdarea şi energia, puteau să însemne foarte mult.

Într-o zi friguroasa de decembrie în care se aprinsese focul în cămin, cineva intra în celula lui Benvenuto Cellini ca să-i primenească patul şi pleca lăsând cearşafurile pe scaunul liber, îndată ce văzu închizându-se aşa, dintr-un salt Benvenuto fu lângă culcuşul sau. Smulse la repezeală doi pumni zdraveni de pănuşe de porumb, cu care sunt umplute de obicei saltelele în Italia, vârî în locul lor cele două cearşafuri, se întoarse apoi la statuia Venerei şi, luând în mâna cuţitul de modelat, se apucă iar de lucru, în aceeaşi clipa slujitorul intra în celula ca să ia cearşafurile uitate pe scaun şi, după ce cauta peste tot, îl întreba pe Benvenuto dacă nu cumva le văzuse; meşterul îi răspunse într-o doară şi ca şi cum n-ar fi avut nimic altceva în cap în afară de statuia pe care o plăsmuia ca probabil vreunul din camarazii săi venise să strângă cearşafurile, dacă nu cumva le luase chiar el fără să-şi dea seama. Cum lipsise doar foarte puţin timp din celulă şi cum, pe de altă parte, Benvenuto îşi juca rolul ea cea mai desăvârşită naturaleţe,

slujitorul nu avu nici cea mai mică bănuială; şi nefiind chip să găsească schimburile rătăcite, se păzi să sufle o vorbă de teamă să nu fie obligat să le plătească sau să nu-şi piardă slujba.
Cu greu îşi poate închipui cineva zguduitoarele peripeţii şi cumplitele nelinişti de care sunt îndeobşte însoţite evenimentele hotărâtoare. Sunt clipe în care cele mai banale întâmplări ale vieţii devin tot atâtea încercări menite să trezească la sufletele noastre bucuria sau disperarea. De îndată ce slujitorul ieşi din celulă, Benvenuto căzu în genunchi şi-i mulţumi Domnului pentru ajutorul trimis.

Şi ştiind ca, din moment ce patul era făcut, nimeni nu se mai atingea de el până a doua zi dimineaţa, lasa fără nicio grijă schimburile şterpelite în saltea, aşa cum le pusese.
După căderea nopţii se apucă să taie cearşafurile care, din fericire, erau noi şi destul de groase, în fâşii late de trei-patru degete, apoi se căzni să împletească faşiile cât mai temeinic cu putinţă; după care spinteca pântecele statuii plămădite din huma, îl scobi, ascunse înăuntru comoara furată şi lipi la loc rana cu puţin lut pe care-l netezi apoi cu degetul şi cu cuţitul de modelat, în aşa fel încât nici cel mai iscusit chirurg n-ar fi observat ca biata Venera suferise o operaţie cezariană.
A doua zi dimineaţa, guvernatorul intra pe neaşteptate, ca de obicei, în celula lui Bonvenuto, dar, tot ca de obicei, îl găsi pe făurar lucrând liniştit. În fiecare zi bietul om se trecea cu inima cât un purice, de teamă să nu descopere încăperea pustie, deoarece, după cum îl ameninţase deţinutul, evadarea urma să se înfăptuiască în timpul nopţii Şi, trebuie s-o spunem spre lauda firii sale deschise, ca nu-

şi ascundea bucuria de fiecare dată când, pătrunzând înăuntru dimineaţa, o vedea ocupată.

— Trebuie să-ţi mărturisesc că-mi dai multă bătaie de cap, Benvenuto – îi destăinui sărmanul guvernator deţinutului. Totuşi îmi vine să cred ca ameninţările tale în legătură cu evadarea n-au fost decât vorbe-n vânt.
— Eu nu te ameninţ, jupân Giorgio – îi răspunse Benvenuto – îţi dau doar de ştire.
— Tot mai tragi nădejde c-ai să poţi zbura?
— Din fericire nu e numai o nădejde deşartă, ci, te rog să mă crezi, o certitudine.
— Dar, demonio! Cum ai să faci ca să zbori? Răbufni bietul guvernator, pe care încrederea nestrămutată – prefăcuta ori reală – a lui Benvenulo în mijloacele sale de evadare îl tulbura peste măsură.
— Ăsta-i secretul meu, jupâne. Dar te înştiinţez c-au şi început să-mi crească aripile.
Guvernatorul se uita fără să vrea la umerii deţinutului.
— Da, da, aşa e cum îţi spun, domnule guvernator – adaugă acesta, continuând să modeleze statuia ale cărei solduri le rotunjea cu atâta grijă, încât ai fi putut crede ca voia să facă din ea rivala Venerei Callipyge. E vorba de o întrecere între noi şi de o provocare. Domnia ta ai la dispoziţie turnuri cât munţii, uşi solide, zăvoare straşnice, o mie de paznici gata să sară în orice moment; eu n-am nimic altceva decât capul şi mâinile pe care le vezi, şi totuşi îţi spun cinstit de la bun început ca vei fi învins. Numai ca, fiind un om isteţ, după cum prea bine se ştie, şi luând din vreme toate măsurile cuvenite, vei avea cel puţin mângâierea, jupân Giorgio, după ce eu îmi voi fi luat tălpăşiţa, ca ceea ce s-a întâmplat n-a fost din vina dumitale, ca nu trebuie să ai nici

cea mai mică mustrare de cuget, jupân Giorgio, şi ca ai făcut tot ce se putea face ca să mă ţii sechestrat, jupân Giorgio. Şi acum spune-mi, te rog, cum ţi se pare soldul acesta, fiindcă, după câte ştiu, eşti un iubitor de artă.

O asemenea încredere nestrămutată nu putea decât să-l scoată din fire pe bietul comandant. Deţinutul ajunsese pentru el o idee fixă pe care, tot privind-o mereu, ochii minţii sale începuseră să se împăienjenească; era din ce în ce mai abătut, îi pierise pofta de mâncare şi tresărea în tot momentul ca un om trezit brusc din somn, într-o noapte, Benvenuto auzi pe terasa de sus o zarvă nemaipomenită care mai apoi străbătu coridorul, oprindu-se în cele din urmă în dreptul celulei sale. În aceeaşi clipa uşa se deschise şi îl văzu, în halat şi cu scufia de noapte pe cap, însoţit de patru temniceri şi de opt străji, pe jupân Giorgio, care se repezi spre patul său, cu chipul răvăşit. Benvenuto se ridică în capul oaselor pe mindir şi-i râse în nas. Pară să se sinchisească de rânjetul lui, guvernatorul răsufla adânc, ca un om cufundat în apă care ieşise, în fine, la suprafaţă.
— Slavă Domnului! Suspină el. E tot aici, nefericitul.

Bine a zis cine a zis ca orice vis e o amăgire.
— Ce s-a întâmplat? Întreba Benvenuto Cellini. Şi cărei fericite împrejurări îi datorez plăcerea de a te vedea la ora asta, jupân Giorgio?
— Nu s-a întâmplat nimic, fie Domnul lăudat! M-am ales şi de astă dată doar cu spaimă, închipuieşte-ţi ce-am visat: se făcea că-ţi crescuseră, în sfârşit, blestematele acelea de aripi, nişte aripi cât toate zilele cu care pluteai liniştit în văzduh deasupra castelului Sunt·Angelo, şi de acolo, de sus, vorbeai cu mine: „Adio, dragă domnule guvernator,

adio, îmi spuneai, n-am vrut să plec fără să-mi iau rămas bun de la dumneata! Te las acum şi sper să nu mai am plăcerea să te văd în vecii vecilor,
— Cum se poate? Am fost eu în stare să-ţi spun aşa ceva, jupân Giorgio?
— Sunt exact cuvintele dumitale... Ah, Benvenuto, eşti e piază-rea pentru mine.
— Sper ca nu mă crezi chiar atât de prost crescut,
Noroc ca n-a fost decât un vis, altminteri nu tias fi iertat-o niciodată.
—
— Din fericire n-a fost nimic. Eşti în mâinile melc, dragă prietene, şi, cu toate ca tovărăşia dumitale, să-ţi spun drept, nu e chiar atât de agreabilă, nădăjduiesc c-o să mai fii încă multă vreme.
— Nu cred – răspunse cu toată convingerea Benvenuto, zâmbind într-un fel ce-l făcea pe guvernator să-şi iasă mereu din sărite.

Comandantul închisorii pleca dracuindu-l pe Benvenuto şi, în dimineaţa următoare, lua măsuri ca zi şi noapte, din două în două ore, celula lui să fie inspectata. Inspecţiile se ţinură lanţ timp de o lună; după aceea însa, cum Benvenuto nu dădea niciun semn ca s-ar pregăti să evadeze, supravegherea slabi.
În tot acest timp însa Benvenuto nu stătuse degeaba, îndeletnicindu-se cu o treabă îngrozitor de migăloasa.
Benvenuto, aşa cum am spus, îşi cercetase amănunţit celula de îndată ce fusese adus acolo şi se dumirise din primul moment în privinţa posibilităţilor de evadare. Fereastră era zăbrelita, iar zăbrelele mult prea solide ca să fie smulse cu mâna sau dezgrădinate cu ajutorul cuţitului

de modelat, singura unealta de fier pe care o putea folosi. Cât priveşte căminul, avea un horn atât de îngust, încât deţinutul ar fi trebuit să fie înzestrat cu însuşirea de a se preface în şarpe ca zâna
Melusine ca să se strecoare afară. Nu mai rămânea, aşadar, decât uşa.
A, da, uşa. Ia să vedem cum arata uşa.

Era o uşă din blăni de stejar, groasă de două degete, încuiata cu două broaşte, zăvorita cu patru ivăre şi ferecata pe dinăuntru cu nişte plăci de fier bătute în cuie la marginea de sus şi de jos.
Era singurul loc pe unde ar fi putut să iasă.

Fiindcă, după cum observase Benvenuto, la câţiva paşi de uşa ce răspundea într-un coridor se afla scară pe care se caţăra schimbul străjii de pe terasă. Din două în două ceasuri, aşadar, deţinutul auzea tropotul paşilor ce urcau treptele, pe urma tropotul altor paşi ce le coborau, după care putea fi sigur ca, în următoarele două ore, niciun alt zgomot nu-i va mai strica somnul.
Trebuia deci, pur şi simplu, să ajungă de partea cealaltă a uşii de stejar groasă de două degete, încuiata cu două broaşte, zăvorita cu patru ivăre şi ferecata pe dinăuntru cu plăci de fier bătute în cuie la marginea de sus şi de jos.
Şi acum să vedem cu. Ce anume se îndeletnicise Benvenuto în cursul lunii ce se încheiase.
Slujindu-se de cuţitul de modelat care era de metal, smulsese rând pe rând capetele tuturor cuielor, afară de patru de sus şi patru de jospe care avea să le reteze în ultima zi; şi, ca nu cumva să se observe lipsa lor, le înlocuise cu alte capete perfect asemănătoare făcute din

lut presărate apoi cu pilitura de fier, în aşa fel încât nici ochiul cel mai expert n-ar fi reuşit să descopere care din ele erau adevărate şi care false. Şi acum, dacă ne gândim ca atât la marginea de sus cât şi la cea de jos a uşii se aflau vreo şaizeci de cuie şi ca pentru fiecare cui era nevoit să trudească o oră întreaga, ba poate chiar două, până să-l decapiteze, ne putem da seama cât trebuise să se ostenească deţinutul ca să poată duce la bun sfâr.it această operaţie.

Pe de altă parte, în fiecare seară, după ce se culca toată lumea şi nu se mai auzeau decât paşii santinelei ce patrula pe terasă, atâta focul în cămin şi, luând apoi din vatră o grămăjoară de vreascuri aprinse, o plimba de-a lungul plăcilor de fier ce căptuşeau uşa; fierul se înroşea făcând să ardă mocnit lemnul pe care-l îmbraca, fără ca totuşi de partea cealaltă a uşii să se observe vreo urmă de arsură.

Patru săptămâni în şir, precum am spus, Benvenuto se îndeletnici cu această operaţie care, la sfârşitul intervalului respectiv, era pe deplin terminată, aşa ca deţinutul nu mai avea de aşteptat decât o noapte prielnică spre a putea fugi.

Din păcate însa în seara în care isprăvi toate pregătirile afară era luna plină, aşa ca se văzu nevoit să mai zăbovească vreo câteva zile.

Cum nu-i mai rămăsese de decapitat niciun cui, Benvenuto continua să încingă ca şi mai înainte îmbrăcămintea de fier de la uşă şi să-l scoată din sărite pe guvernator.

Într-o dimineaţă comandantul închisorii intra în celula mai îngrijorat ca niciodată.

— Dragul meu deţinut – ţi-o spun de la om la om, care, muncit de ideea lui fixă, trebuia să aducă mereu vorba

despre ea – tot mai eşti convins c-ai să poţi zbura? Hai, răspunde-mi cinstit.

— Mai mult ca oricând, dragul meu amfitrion – îl asigură Benvenuto.
— Uite ce e – stărui guvernatorul – poţi să spui dumneata orice vrei, dar, omeneşte vorbind, zău, cred ca e imposibil.
— Imposibil, jupân Giorgio, imposibil?! Protestă artistul. Ştii doar ca acest cuvânt nu există pentru mine, care de atâtea ori am încercat să fac nişte lucruri ce depăşeau puterile omeneşti şi de fiecare dată am izbutit. Imposibil, scumpul meu amfitrion?! Nu-ţi aminteşti c-am căutat uneori, în joacă, să desfid chiar şi natură şi să stârnesc gelozia, făurind din aur, smaragde şi olmazuri, o floare mai frumoasă decât orice floare stropită de roua dimineţii?
Îţi închipui cumva ca un om care poate plăsmui flori nu e în stare să croiască o pereche de aripi?
— Ţine-mă, Doamne! Suspină guvernatorul. Cu credinţa asta a dumitale atât de sfruntata ai să mă faci să-mi pierd minţile! Bine, să zicem c-ar fi aşa, dar pentru ca aripile astea să te poată ajuta să pluteşti în văzduh, ceea ce mie, drept să-ţi spun, mi se pare cu neputinţă, ce forma te-ai gândit să le dai?
— Am chibzuit îndelung, după cum cred că-ţi dai seama, de vreme ce e în joc însăşi viaţa mea, care depindă astfel de croiala acestor aripi.
— Prin urmare?
— Prin urmare, cercetând toate făpturile zburătoare, dacă aş încerca să plăsmuiesc prin iscusinţa mâinilor ceea ce ele au primit de la Dumnezeu, dintre toate aceste făpturi, aşadar, singura după care m-aş călăuzi pentru ca treaba să iasă bine ar fi liliacul.

— Dar, în sfârşit, Benvenuto, să zicem c-ai avea la îndemâna toate mijloacele ca să-ţi meştereşti o pereche de aripi, nu crezi ca atunci când va sosi momentul să ta foloseşti de ele, o să-ţi piară curajul?
— Dă-mi tot ce-mi trebuie ca să le fac, dragul meu guvernator, şi ai să te lămureşti când o să-mi iau zborul.
— Şi cam ce ţi-ar trebui?
— O, Doamne, nimica toată: o mică vatră de fierar, o nicovală, pile, cleşti, nişte cleştiţe pentru arcuri şi cam vreo douăzeci de coţi de pânza cerată pentru a înlocui membranele.
— Bine, bine – spuse jupân Giorgâo – acum mă simt ceva mai liniştit, fiindcă, oricât de ageră ar fi mintea dumitale, în vecii vecilor n-o să poţi face rost de toate astea.
— Da· de unde, am şi făcut rost – răspunse Benvenuto.
Guvernatorul sări ca ars de pe scaun, dar imediat se gândi ca, practic vorbind, era ceva imposibil. Totuşi, oricât de imposibil ar fi fost acest lucru, bietul său creier nu avea nicio clipa de linişte din pricina lui. De câte ori trecea vreo pasăre prin fată ferestrei sale, guvernatorul se gândea c-ar putea să fie Benvenuto Cellini, atât de copleşitoare e influenţa pe care o poate avea o personalitate puternică asupra unei inteligenţe mediocre.
În aceeaşi zi, jupân Giorgio trimise după cel mai destoinic meşter din Roma, priceput la tot felul de maşinării, şi-i porunci să ia măsură pentru o pereche de aripi de liliac.
Meşterul, căruia nu-i venca să-şi creadă urechilor, se uita la guvernator iară să-i răspundă, socotind, pe bună dreptate, ca lui jupân Giorgio îi sărise pesemne o doagă.
Cum însa jupân Giorgio o ţinea una şi bună şi cum, pe de altă parte, jupân Giorgio era om cu stare şi, dacă i se

năzărea să facă o trăsnaie ca asta, jupân Giorgio avea cu ce s-o plătească, meşterul nu stătu pe gânduri şi se apucă să lucreze maşinăria poruncită, astfel ca, după o săptămână, îi şi aduse o pereche de aripi de toată frumuseţea care puteau fi temeinic prinse de corp cu ajutorul unui corset de fier şi care se mişcau cu o exactitate pe deplin liniştitoare, prin mijlocirea unor arcuri cât se poate de ingenioase.
Jupân Giorgio plati maşinăria aşa cum se înţelesese cu meşterul de la bun început, măsura cam cât loc putea să cuprindă o asemenea bazaconie, după care se urcă în celula lui Benvenuto Cellini şi, fără să spună nimic, răscoli toată încăperea, cauta sub pat, se uita iscoditor în cămin, scotoci în salica, fără a lăsa niciun colţ necercetat.

Pleca apoi tot aşa, fără un cuvânt, convins ca Benvenuto nu putea cu niciun chip să ascundă în celula o percche de aripi ca ale sale, decât doar dacă ar fi fost vrăjitor.
Nu mai încăpea nicio îndoiala ca mintea bietului guvernator o luase razna într-un chip tot mai îngrijorător.
Coborând în apartamentul lui, jupân Giorgio dădu peste meşterul care se întorsese din drum pentru a-i atrage atenţia ca, la extremitatea fiecărei aripi, se afla câte o verigă de fier ca să menţină picioarele în poziţie orizontală în timpul zborului.
Abia apucase meşterul să iasă pe uşă, ca jupân Giorgio răsuci cheia în broască, îşi puse corsetul, desfăşura aripile, îşi petrecu picioarele prin verigi şi, culcându-se pe burtă, încerca să se ridice în aer. Dar, cu toate silinţele sale, nu reuşi să se desprindă de podea. După vreo două-trei tentative la fel de neizbutite, trimise din nou după meşter.

— Domnule – îi spuse el – am încercat aripile astea ale dumitale şi văd ca nu merg.
— Cum le-aţi încercat?
Jupân Giorgio îi descrise în amănunţime întreita lui experienţă. Meşterul îl ascultă fără să zâmbească, apoi, după ce guvernatorul termina de vorbit, spuse:
— Nu-i de mirare. Stând întins pe jos nu vă puteţi face vânt cum se cuvine; ar trebui să vă urcaţi pe terasa castelului Sunt·Angelo şi să vă daţi drumul voiniceşte în văzduh.
— Şi crezi ca atunci am să zbor?
— Sunt convins, îl asigură meşterul.
— Păi dacă eşti atât de convins —
spuse guvernatorul – ce te împiedica să încerci mai întâi dumneata?
— Vedeţi ca aripile sunt croite pe măsura dumneavoastră – răspunse meşterul. Mie mi-ar trebui nişte aripi a căror deschidere să fie cu un picior şi jumătate mai mare.
Şi zicând acestea, făcu o plecăciune şi ieşi.
— Ei drăcie! Bombăni jupân Giorgio.
În ziua respectivă, cei din preajmă observară tot soiul de ciudăţenii în felul de a gândi al lui jupân Giorgio, dovadă ca judecata lui începuse s-o ia tot mai mult razna, hoinărind, ca şi aceea a lui Roland, în lumea nălucirilor.
Seara, înainte de culcare, guvernatorul chema toţi slujitorii, toţi temnicerii şi toate străjile din castel.
— Domnilor – le spuse el – dacă se întâmpla cumva să prindeţi de veste ca Benvenuto Cellini vrea să-şi ia zborul, lăsaţi-l să plece, aveţi grijă numai să mă înştiinţaţi, ca ştiu eu cum dau de urma lui; chiar de-ar îi în puterea nopţii, nu mi-e greu să mă iau după el şi să-l prind, fiindcă eu, dacă vreţi să ştiţi, sunt un liliac adevărat, pe când dumnealui, poate să spună ce-o vrea, e liliac numai cu numele.

Bietul guvernator era nebun de legat: trăgând totuşi nădejde ca peste noapte putea să-şi mai vină în fire, oamenii se gândiră să aştepte până a doua zi dimineaţa ca să-i dea de ştire papei.
De altminteri, era o noapte cumplită, ploioasă şi neagră ca smoala şi nimeni n-avea chef să iasă pe o vreme ca asta.
Nimeni, afară de Benvenuto Cellini, care, din spirit de contradicţie probabil, alesese anume noaptea asta ca ca evadeze.
De aceea, de cum auzi bătând orele zece şi schimbându-se strajă, căzu în genunchi şi, după ce se rugă cu toată evlavia Celui-de-Sus, se apucă de lucru.
Întâi şi-ntâi, smulse capetele celor patru cuie care rămăseseră tefere şi care mai ţineau încă pironite plăcile de fier. Când bătu miezul nopţii tocmai îi venise de hac ultimului dintre ele.
Benvenuto auzi paşii rondului de noapte suind scările ce duceau pe terasă; rămase lipit de uşă, cu răsuflarea tăiată, până ce rondul cobori, paşii se îndepărtară şi totul se cufunda din nou în tăcere.
Ploaia se înteţise şi Benvenuto, cu inima zvâcnind de bucurie, o auzea biciuind geamurile.
Încerca atunci să smulgă ferecătura uşii; nemaifiind ţintuite, plăcile de fier se desprinseră şi Benvenuto le aşeză jos, una câte una, rezemându-le de perete.

Pe urmă se întinse pe burtă. Şi începu să meştereasca partea de jos a uşii, cu cuţitul de modelat pe care îl ascuţise ca pe un pumnal, ajustându-i o bucată de lemn în chip de mâner. Tăblia uşii putea fi sfărâmată cu uşurinţă: scândurile de stejar erau complet carbonizate.

În scurtă vreme Benvenuto reuşise să facă la marginea de jos a canatului o spărtură destul de mare ca să poată ieşi afară târâş.
După aceea spinteca iar pântecele statuii de lut, scoase dinăuntru faşiile de pânza împletite, le înfăşură în jurul mijlocului ca pe un brâu, se înarma cu unealta de modelat, din care, aşa cum ara spus, îşi făcuse un pumnal, se aşeză în genunchi şi se rugă din nou.
În sfâr.it, îşi strecura capul prin spărtura din josul uşii, apoi umerii, pe urma restul trupului şi se pomeni deodată afară, pe coridor. Se ridică de jos; picioarele însa îi tremurau în aşa hal, încât fu nevoit să se reazeme de perete ca să nu cadă. Îi bătea inima să i se spargă şi capul îi dogorea ca încins de o văpaie, în vârful fiecărui fir de păr tremura o picătură de sudoare şi-şi încleştase degetele pe mânerul pumnalului cu atâta putere, de parc-ar fi încercat cineva să i-l smulgă.
Cum însa în jurul lui domnea cea mai desavâr.ita linişte, cum nu se auzea nici muscă şi nu se simţea nicio mişcare, Benvenuto îşi veni în fire numaidecât şi, pipăind cu palma peretele, se strecura de-a lungul coridorului până ce nimeri cu mâna în gol. Întinse atunci piciorul şi dădu de prima treaptă a scării ce ducea pe terasă.

Urcă treptele una câte una, înfiorându-se de câte ori scândurile trosneau sub tălpile lui, simţi o boare răcoroasă, pe urmă o răpăială de ploaie în obraz, în fine scoase capul deasupra terasei şi, cum de un sfert de ceas bâjbâia în cea mai adânca beznă, putu să-şi dea seama de împrejurări de la prima ochire şi să vadă dacă trebuia să se teamă ori dacă avea motive să spere.
Cumpănă părea să se încline de partea speranţei.

Santinela intrase în ghereta ca să se adăpostească de ploaie. Dar cum ostaşii care stăteau de strajă în turnul castelului Sunt·Angelo erau puşi acolo nu pentru a supraveghea terasă, ci ca să poată avea tot timpul sub ochi şanţul şi să cerceteze câmpia, ghereta era aşezată cu spatele spre scară pe care tocmai se pregătea să iasă Benvenuto Cellini.

Deţinutul se îndrepta tiptil, târându-se pe brânci, spre colţul cel mai îndepărtat de ghereta al terasei. Acolo, legă strâns unul din capetele funiei de o cărămidă străveche fixată în perete şi ieşită în afară cu vreo. Ase degete, apoi, cazând în genunchi pentru a treia oară, şopti:

— Doamne Dumnezeule! Ajută-mă, fiindcă dinspre partea mea am făcut tot ce puteam face.

Încheindu-şi rugăciunea, se spânzura cu mâinile de funie lăsându-se să alunece de-a lungul ei până jos, fără să ia în seama juliturile de la frunte şi de la genunchi, care din când în când se frecau de zid.

Când simţi pământul sub picioare, o bucurie năprasnică şi o neţărmurită mândrie îi umflară pieptul. Măsura din ochi înălţimea imensă de la care coborâse şi, privind-o, nu se putu stăpâni să nu şoptească: „în sfârşit, liber! Speranţele lui însa se spulberară îndată.

În clipa în care se întoarse, i se tăiară picioarele: în fată lui se înalta un zid construit de curând şi de a cărui existenta nu ştiuse până atunci. Nu mai era nicio scăpare.

Totul se nărui în sufletul lui şi, cuprins de disperare, se trânti pe pământ. În cădere însa se izbi de ceva tare şi cu prilejul acesta descoperi o blană lungă de lemn; dădu un ţipăt uşor de uimire şi de fericire: era salvat.

Cine ar putea spune de câte ori se poate schimba cumpăna bucuriilor şi a nădejdilor întrun singur minut din viaţa unui om?
Benvenuto se grăbi să apuce blana de lemn, aşa cum un naufragiat se agaţa de prăjină catargului ca să nu se ducă la fund. În împrejurări obişnuite, doi oameni abia ar fi putut s-o ridice de jos; orfaurarul însa o târî până la poalele zidului şi o rezemă de el. Pe urmă, spijinindu-se-n mâini şi-n genunchi, se caţăra până sus, pe creasta zidului, dar, când ajunse în fine acolo, nu mai avu putere să tragă scândura spre el şi s-o mute în partea cealaltă.

O clipa îl cuprinse ameţeala, simţi ca se învârte. Te pământul cu el, închise ochii şi avu impresia ca se zbuciumă într-un noian de flăcări.
Deodată îşi aduse aminte de faşiile de pânza împletite cu ajutorul cărora coborâse de pe terasă, îşi dădu drumul de-a lungul scândurii la vale şi se întoarse degrabă în locul unde le lăsase spânzurând; faşiile fuseseră însa atât de zdravăn legate, încât se chinui zadarnic să le desprindă de cărămidă de care păreau ţintuite.
Disperat, Benvenuto se agaţa de capătul frânghiei, trăgând din răsputeri, doar-doar va reuşi s-o rupă. Spre norocul lui, unul din nodurile cu care înnădise şuviţele se desfăcu brusc şi deţinutul căzu pe spate, târând după el o bucată de funie de vreo douăsprezece picioare.
Nici nu avea nevoie de mai mult: se ridică sprinten de jos şi, cu puteri proaspete, se caţără iar pe blana de lemn, încalecă din nou culmea zidului şi legă frânghia de capătul scândurii.
Ajuns la capătul funiei, începu a mişca din picioare căutând în zadar ceva de care să-şi reazeme tălpile; uitându-se însa

dedesubtul lui, văzu ca pământul se afla doar la o distanţă de cel mult şase picioare; îşi descleştă degetele de pe odgon şi se prăvăli la poalele zidului.
Se întinse pe jos pentru câteva clipe. Era istovit şi avea mâinile şi genunchii jupuiţi până în carne vie. Stătu aşa un timp, uitându-se ca prostit cum mustea sângele; şi cum şedea aşa, auzi bătând orele cinci şi observă ca stelele începeau să pălească.

Dădu să se scoale în picioare; dar, în timp ce se ridică, o santinelă pe care n-o zărise până atunci şi care-i văzuse toate manevrele făcu câţiva paşi spre el. Benvenuto pricepu ca i se înfundase şi ca nu-i mai rămânea altă alternativă decât să ucidă sau să fie ucis. Puse mâna pe cuţitul de modelat pe care-l purta la cingătoare şi o porni întins spre străjer, cu un aer atât de hotărât, încât acesta îşi dădu seama ca avea de ţinut piept unui om care nu numai ca era voinic, dar şi stăpânit de o cruntă disperare. Într-adevăr, Benvenuto părea hotărât să nu se dea în lături de l-a nimic; tocmai când se aştepta mai puţin însa, ostaşul făcu stânga-mprejur, ca şi cum nici nu l-ar fi văzut. Deţinutul pricepu numaidecât ce însemna asta.
Se grăbi, aşadar, să alerge spre ultimul meterez la poalele căruia se afla şanţul cetăţii şi care avea o înălţime de douăsprezece sau chiar cincisprezece picioare, Benvenuto Cellini nu era omul care să pregete în fată unei asemenea sărituri, tocmai acum când ajunsese aproape de liman şi, cum lăsase o bucată de funie legată de cărămidă, iar cealaltă bucată de scândura, nemaiavând de ce să se agaţe şi nici timp de pierdut, se atârna cu mâinile de un belciug şi, rugându-se Domnului în gând, îşi dădu drumul jos.

De astă dată îşi pierdu cunoştinţa pe loc. Trecu aproape un ceas şi evadatul încă nu-şi venise în simţiri, dar boarea răcoroasă ce adie în zori îl făcu să se trezească. Stătu aşa încă vreo câteva clipe ca ameţit, îşi trecu apoi palma peste frunte şi deodată îşi aminti tot ce se întâmplase.
Simţea o durere năprasnică la cap şi vedea sângele ce i se prelingea ca o nadu. Eala pe obraz, stropind pietrele pe care zăcea întins, îşi dădu seama ca era rănit la frunte. Duse din nou mâna la cap, de astă dată însa nu pentru a-şi aduna minţile, ci ca să-şi pipăie rănile: niciuna nu era prea adânca, numai pielea fusese vătămată, osul nu păţise nimic, Benvenuto zâmbi şi încerca să se scoale de jos, dar la prima mişcare căzu înapoi: îşi rupsese piciorul drept puţin mai sus de gleznă.
Piciorul fusese atât de tare înţepenit, încât până în momentul acela nu simţise nici cea mai mică durere, îşi scoase atunci cămaşa, se apucă s-o rupă fâşii-fâşii, pe urmă, potrivind cum se pricepu mai bine oasele rupte, le lega zdravăn de tot, petrecând din când în când feşile pe sub talpa pentru a ţine strâns lipite cele două cioturi de os.
Se târî apoi pe brânci spre una din porţile Romei care se afla cam la vreo cinci sute de paşi, când, după o jumătate de ceas de dureri cumplite, ajunse în fine acolo, găsi poarta zăvorâta. În aceeaşi clipa însa îi căzură ochii asupra unui pietroi ce astupa golul de sub canaturi; trase pietroiul spre el şi se strecură afară prin deschizătură.

Nu apucase să se depărteze nici treizeci de paşi şi o haită înfometata de câini de pripas, adulmecând mirosul sângelui şi simţind ca era rănit, tabări asupra lui. Benvenuto scoase din cingătoare cuţitul de modelat şi-l împlânta în coastele, celui mai mătăhălos şi mai îndârjit dintre zăvozi, făcându-i

de petrecanie. Ceilalţi se strânseră buluc în jurul stârvului şi începură a-l rupe cu dinţii,
Orfaurarul se târî mai departe spre biserica Transpontina; pe drum văzu un sacagiu care tocmai îşi umpluse cofele cu apa şi le încărcase pe măgar, îl striga.
— Savezi ce-am păţit – îi spuse el – tocmai mă aflam la ibovnica mea, dar nu ştiu cum s-a făcut ca nici nu intrasem bine pe uşă şi am fost nevoit să ies pe fereastră; n-am avut încotro şi a trebuit să sar jos de la primul etaj şi, sărind, mi-am rupt piciorul. Fii bun şi du-mă pe treptele bisericii San Pietro, îţi dau un scud de aur dacă-mi faci binele ăsta.
Sacagiul îl luă în cârca pe rănit fără să-l întrebe nimic şi-l duse acolo unde-i spusese. Pe urmă, după ce primi răsplata făgăduită, îşi caută de drum fără să se mai uite o singură dată înapoi.
Mergând tot aşa de-a buşilea, Benvenuto ajunse în fine la locuinţa monseniorului de Montluc, ambasadorul Franţei, care şedea foarte aproape.

Monseniorul de Montluc îl îngriji atât de bine şi îşi dădu atâta osteneală, încât, după o lună, orfaurarul putea să umble din nou pe picioare, după două luni era graţiat, iar după patru luni pleca spre Franta împreuna cu Ascanio şi cu Pagolo.
Cât despre guvernatorul închisorii, care, aşa cum am văzut, se scrântise sărmanul, rămase toată viaţa cu scrânteala lui şi muri tot scrântit. Păstrând convingerea nestrămutată ca era un liliac şi străduindu-se din răsputeri să zboare.

IV SCOZZONE

În ziua în care Benvenuto Cellini ajunse în Franţa, Francisc I se afla împreuna cu toată curtea să la castelul

Fontainebleau: artistul avea deci prilejul de a se întâlni cu cel pentru care venise acolo şi se opri în oraş, trimiţându-i vorba cardinalului de Ferrara ca sosise. Cardinalul, care ştia ca suveranul îl aştepta pe Benvenuto cu nerăbdare, se grăbi să împărtăşească vestea maiestăţii sale. În aceeaşi zi meşterul fu primit de monarh, care, adresându-i cuvântul în dulcele şi vigurosul grai pe care Benvenuto îl folosea cu atâta iscusinţa în scris, îi spuse:

— Benvenuto, doresc să petreci voios câteva zile ca să te întremezi după atâtea osteneli şi necazuri prin care ai trecut; odihne. Te-te, distrează-te şi în vremea asta vom chibzui ce lucrare frumoasă tiam putea comanda.

Pe urmă, după ce se îngriji ca meşterul să fie găzduit la castel, Francisc porunci să nu ducă lipsă de nimic.

Benvenuto se pomeni, aşadar, de la bun început în inima civilizaţiei franceze, mai puţin avansată la vremea aceea decât civilizaţia italiană, cu care încă de pe atunci începuse să rivalizeze şi pe care în curând avea s-o depăşească. Privind în preajmă lui, putea foarte uşor să-şi închipuie ca nu părăsise capitala Toscanei, deoarece se vedea înconjurat de artele şi artiştii pe care-i cunoscuse la Florenţa, şi în locul lui Leonardo da Vinci şi al maestrului Rosso se afla acum Primaticcio.

În asemenea împrejurări, Benvenuto Cellini trebuia să se arate demn de iluştrii săi predecesori şi să ridice în ochii celei mai rafinate curţi europene arta sculpturii pe culmile la care aceşti trei vestiţi maeştri înălţaseră arta picturii. De aceea Benvenuto se gândi să preîntâmpine dorinţele monarhului şi, fără a mai aştepta să-i comande lucrarea făgăduită, s-o execute de la bun început din proprie iniţiativă şi cu mijloacele pe care le avea la îndemâna, nu-i fusese greu să-şi dea seama cât de mult ţinea suveranul la

reşedinţa în care avea să-l întâlnească şi, în dorinţa de a-l măguli se hotărî să modeleze o statuie care urma să fie numită „Nimfa de la Fontainebleau.
Îşi pusese în gând să facă o lucrare deosebit de frumoasă, împodobita cu frunze de stejar, cu spice şi curpeni de vită, deoarece castelul de la Fontainebleau se afla într-o regiune de şes, este umbrit de o pădure şi se înalta în mijlocul unor umbrare de vită. Aşa cum şi-o imagina Benenuto, nimfa trebuia să semene în acelaşi timp cu Ceres, cu Diana şi cu Erigona, trei tipuri de frumuseţe contopite laolaltă şi care, păstrând trăsăturile lor distinctive, trebuiau să realizeze un tip unic; soclul, de asemenea, era sortit să poarte întreitele simboluri ale celor trei zeităţi, şi cei care au avut prilejul să vadă încântătoarele figurine de pe soclul statuii lui Perseu ştiu cu câta iscusinţa cizela meşterul florentin aceste admirabile detalii.

Din nefericire însa artistul avea o meteahnă, şi anume aceea ca, deşi purta în adâncul său imaginea ideală a frumuseţii, pentru ca opera lui să poată căpăta forma, trebuia neapărat să aibă un model viu în fată. Dar unde ar fi putut să găsească Benvenuto un model care să întruchipeze întreitul tip de frumuseţe al celor trei zeităţi?
Fireşte, dacă aşa cum se întâmpla în antichitate pe vremea lui Fidias, bunăoară, sau a lui Apeles, frumuseţile zilei, acele regine ale formelor, s-ar fi oferit singure să-i pozeze artistului, Benvenuto ar fi descoperit cu uşurinţă la curte ceea ce cauta; se afla acolo un întreg Olimp în floarea vârstei; era mai întâi Caterina de Medici, care pe atunci nu avea decât douăzeci şi unu de ani; era apoi Margareta de Valois, regina Navarei, supranumita a patra Graţie şi a zecea Muză; era, în fine, doamna ducesa d·Etampes, pe

care o vom vedea apărând în repetate rânduri în desfăşurarea acestei povestiri şi care era considerată cea mai frumoasă dintre femeile învăţate şi cea mai învăţată dintre femeile frumoase. Meşterul ar fi găsit acolo destule modele, mai multe chiar decât îi trebuiau; dar, aşa cum am spus, epoca lui Apeles şi a lui Fidias trecuse de mult.

Benvenuto se vedea nevoit să-şi caute aiurea modelul.
Spre marea lui bucurie însa afla ca întreaga curte se pregătea să se întoarcă la Paris; din păcate, după cum povesteşte Benvenuto însuşi, curtea pe vremea aceea călătorea cu încetineala unui alai de înmormântare. Precedată de douăsprezece mii sau chiar cincisprezece mii de călăreţi care mergeau înainte, poposind în câte un loc unde abia dacă erau două-trei case, zăbovind câte patru ceasuri în fiecare seară ca să aşeze corturile şi alte patru ceasuri în dimineaţa următoare ca să le strângă, aşa încât, deşi de la reşedinţa monarhului şi până în capitala nu era o distanţă mai mare de şaisprezece leghe, pierdură cinci zile pe drum de la Fontainebleau la Paris.
De douăzeci de ori în vremea asta Benvenuto Cellini se simţise îndemnat s-o pornească înainte, dar de fiecare dată cardinalul de Ferrara îl oprise, spunându-i ca, dacă suveranul nu l-ar fi văzut o zi întreaga, ar fi întrebat cu siguranţă ce se întâmplase cu el şi, aflând ca plecase fără învoirea lui, ar fi socotit această plecare ca o necuviinţă. Benvenuto, aşadar, stătea ca pe ghimpi şi, de câte ori popasurile se lungeau, cauta să-şi omoare timpul făcând diferite schiţe pentru nimfa de la Fontainebleau.
În sfârşit, se văzu la Paris. Primul său gând sosind acolo fu să dea ochii cu Primaticcio, căruia i se încredinţase sarcina de a duce mai departe lucrările începute la Fontainebleau

de Leonardo da Vinci şi de maestrul Rosso. Primaticcio, care locuia mai de mult la Paris, avea să-l ajute a descoperi neîntârziat ceea ce cauta, indicându-i unde ar putea găsi nişte modele.

Şi acum, în treacăt, câteva cuvinte despre
Primaticcio.
Signor Francesco Primaticcio, căruia i se mai spunea şi Bologna, după oraşul său de baştină, ucenicul lui Giulio Romano, sub îndrumările căruia învăţase timp de şase ani meşteşugul picturii, se stabilise de opt ani de zile în Franţa, unde fusese chemat de Francisc I, după sfatul marchizului de Mantova, furnizor de artişti al monarhului. Era un pictor uimitor de fecund, după cum se poate vedea din operele sale de la Fontainebleau, de o factură generoasă şi plină de măreţie şi cu un desen de o ireproşabilă puritate, om cu o cultură enciclopedică şi cu o inteligenţă atotcuprinzătoare şi artist cu posibilităţi infinite, al cărui talent s-a manifestat în toate genurile picturii de mare clasă, Primaticcio a fost multă vreme ignorat pentru ca abia acum, în epoca noastră, nedreptatea ce i s-a făcut timp de trei secole să fie, în sfârşit, răzbunată. Într-adevăr, el este cel ce a pictat tablourile de inspiraţie religioasă pentru capelă din Beauregard; după cum tot lui i se datoresc compoziţiile pe teme morale din palatul Montmorency, în care a personificat cele mai de seama virtuţi creştine; în sfârşit, sălile imensului castel Fontainebleau sunt pline de lucrările sale; la Poarta de aur şi în Sala de bal a înfăţişat cele mai suave subiecte mitologice şi alegorii; în galeria lui Ulise şi în camera lui Ludovic cel Sfânt, inspirat de Homer, Primaticcio a devenit poet epic tălmăcind în imagini Odiseea şi o bună parte din Iliada. Pe urmă, părăsind vremurile legendare, a

trecut la vârsta eroică a omenirii, îmbogăţindu-şi opera cu o serie de compoziţii istorice. A oglindit astfel în tablourile ce împodobeau marea galerie şi încăperea anexa a Sălii de bal momentele cele mai importante din viaţa lui Alexandru şi a lui Romulus, precum şi predarea oraşului Havre, în sfârşit, dacă am încerca să rezumăm activitatea acestui strălucit talent, să enumerăm genurile diferite în care s-a manifestat şi să-i inventariem opera, am descoperi ca cele nouăzeci şi opt de lucrări de dimensiuni mari şi cele o sută treizeci de pânze mai mici ale sale cuprind peisaje, picturi marine, tablouri istorice, subiecte religioase, portrete, alegorii, precum şi Compoziţii epice.

Era, după cum se vede, un om vrednic să-l înţeleagă pe Benvenuto. Aşa ca, de îndată ce sosi la Paris, sculptorul alerga la el cu braţele deschise, iar Primaticcio, la rândul său, îl primi cu aceeaşi căldură.

După ce stătură de vorbă temeinic, ca doi prieteni ce se reîntâlnesc pe meleaguri străine, Benvenuto îi împărtăşi lui Primaticcio planurile sale, îi explica ideile ce-l frământau, îi arată toate schiţele şi-l întreba dacă nu cumva printre modelele lui se afla vreunul care ar împlini condiţiile cerute de el.

Primaticcio clătină din cap, zâmbind cu tristeţe.

Într-adevăr, se aflau departe de pământul Italiei, această fiică şi totodată rivala a Greciei. Franţa era atunci ca şi acum, tara gingăşiei, a drăgălăşeniei şi a cochetăriei, zadarnic ai fi căutat însa pe tot cuprinsul aflat sub stăpânirea familiei Valois frumuseţea viguroasă de pe malurile Tibrului ori ale fluviului Arno, ce îndestula inspiraţia unui Michelangelo sau a unui Rafael, a unui Giovanni da Bologna ori a unui Andrea del Sarto. Fără îndoiala dacă, aşa

cum am spus, pictorul sau sculptorul ar fi putut să-şi aleagă modelul din rândurile aristocraţiei, ar fi găsit îndată tipurile de care avea nevoie; din păcate însa, aidoma umbrelor zăgăzuite de Stix, trebuia să se mulţumească doar a privi perindându-se prin câmpiile elizee, în care nu-i era îngăduit să pătrundă, acele minunate şi nobile forme spre care educaţia sa artistică îl deprinsese să năzuiască necontenit.
Lucrurile se petrecură exact aşa cum bănuise Primaticcio, Benvenuto trecu în revista întreaga legiune a modelelor sale şi niciunul dintre ele nu păru să întrunească trăsăturile necesare operei la care visa. Aduse atunci la palatul cardinalului de Ferrara, unde se stabilise, toate Venerele plătite cu un galben oră despre care-i pomenise unul sau altul, dar şi de astă dată aşteptările sale fura înşelate.
Benvenuto pierduse orice speranţă când, într-o seară, după ce cinase împreuna cu trei compatrioţi de-ai săi pe care-i întâlnise la Paris, şi anume signor Pietro Strozzi, contele de Anguillara, cumnatul celui dintâi, şi Galeotto Pico, nepotul vestitului Giovanni Pico della Mirandola, în drum spre casă, în timp ce străbătea solitar strada Petits-Champs, zări o tânără fată, zveltă şi nurlie, care mergea înaintea lui. Benvenuto avu o tresărire de bucurie, dintre toate femeile care-i trecuseră pe dinaintea ochilor în ultima vreme, niciuna nu i se păruse atât de potrivită pentru a materializa visul său. Se lua după ea. Fată urcă dâmbul Urzicilor, trecu pe lângă biserica Saint-Honore şi o apucă pe strada Pelicanului, în momentul acela întoarse capul spre a şti dacă mai era urmărită şi, văzându-l la câţiva paşi, împinse grăbită o uşă şi dispăru. Ajungând în dreptul uşii, sculptorul o împinse la rândul său; uşa se deschise singură, tocmai bine ca el să mai poată desluşi fluturând la cotitură unei

scări luminate de o lampă fumegoasă un colţ din rochia celei pe care o urmărea.
Urcă la primul etaj. Văzu o uşă întredeschisa şi, prin crăpătură uşii, o odaie în care se afla femeia căutată.

Fără să-i explice motivul artistic al vizitei sale, fără să-i spună măcar un singur cuvânt, vrând să-şi dea seama dacă formele trupului se armonizau într-adevăr cu trăsăturile feţei, Benvenuto se învârti de vreo două-trei ori, ca şi cum ar da ocol unei statui antice, în jurul bietei fete nedumerite, care se supunea maşinal indicaţiilor sale, ridicând braţele deasupra capului în atitudinea pe care sculptorul se gândea s-o dea nimfei de la Fontainebleau.
Modelul pe care Benvenuto îl avea înaintea ochilor amintea prea puţin de Ceres şi mai puţin încă de Diana, dar, în schimb, foarte mult de Erigona. Meşterul se resemnă atunci şi, văzând ca nu poate reuni cu niciun preţ aceste trei tipuri de frumuseţe într-o singură figură, hotărî să se mulţumească numai cu bacanta.
În privinţa bacantei însa, găsise fără doar şi poate ceea ce căuta: ochi arzători, buze de mărgean, dinţi ca mărgăritarele, gâtul bine împlântat între umerii rotunzi, mijlocul tras ca prin inel, coapse puternice; în sfârşit, gleznele subţiri, încheieturile mâinilor delicate şi degetele lungi aveau un aer aristocratic ce îl făcu pe artist să se hotărască definitiv.
— Cum te cheamă, domnişoara? O întreba Benvenuto, cu accentul lui străin, pe biata copilă, care părea din ce în ce mai nedumerită.
— Catherine, cu voia dumneavoastră, domnule

— Răspunse ea.

— Uite ce e, domnişoara Catherine – continuă sculptorul – ţine deocamdată un galben pentru osteneala dumitale şi vino mâine la mine în strada Saint-Martin, la palatul cardinalului de Ferrara; vei primi tot atâta, fără să-ţi dai mai multă osteneală.
Fată stătu în cumpănă câteva clipe, crezând ca străinul voia să glumească. Galbenul însa era cea mai bună dovadă ca vorbea serios; de aceea, după ce stătu o clipa în cumpănă, întreba:
— La ce oră?
— La zece dimineaţa, îţi convine?
— De minune.
— Atunci mă pot bizui pe dumneata?
— Vin. Negreşit.
Benvenuto îi făcu o plecăciune de parc-ar fi fost o ducesă şi se întoarse acasă, cu inima plină de bucurie. Cum intră pe uşă, se şi grăbi să pună pe foc toate schiţele lui ideale şi se apucă să creioneze una foarte apropiată de realitate. Pe urmă, când schiţa fu gata, lua un bulgăre de ceară pe care-l aşeza pe un piedestal şi care, prin iscusinţa mâinilor sale, capăta cât ai bate din palme forma nimfei visate, aşa încât a doua zi dimineaţa când Catherine se ivi în uşa atelierului, statuia era în bună parte modelată.
Aşa cum am spus, Catherine nu se lămurise câtuşi de puţin ce anume voia de la ea Benvenuto. Vă puteţi deci închipui mirarea ei când, după ce închide uşa, sculptorul îi arata statuia începuta, explicându-i pentru ce o chemase.

Catherine era o fată veselă de felul ei şi, dândusi seama cât de tare se înşelase, începu a râde în hohote, apoi, mândra că-i era dat să pozeze pentru o zeiţă hărăzită regelui, lepăda veşmintele şi se aşeză singura în atitudinea pe care

o avea macheta statuii, cu atâta exactitate şi atâta graţie, încât meşterul, întorcându-se şi văzând cu câta graţie şi naturaleţe luase poza trebuincioasă, nu se putu opri să nu-şi arate satisfacţia.
Benvenuto se apucă de lucru; era, aşa cum am arătat mai sus, una dintre acele nobile şi înzestrate firi de artist care se inspiră pe măsură ce creează şi care se transfigurează lucrând. Îşi dezbrăcase vestă cu mâneci bufante şi, desfăcut la gât, cu braţele goale, umblând încolo şi încoace, de la model la imaginea acestuia, de la natura la reprezentarea ei artistică, părea aidoma lui Jupiter, gata să aprindă şi să meştereasca orice lucru pe care l-ar fi atins. Catherine, obişnuita să aibă de-a face numai cu inşi vulgari sau desfrânaţi, cu oameni din popor sau cu tineri domnişori pentru care nu era decât o simplă jucărie, se uita la bărbatul acela cu privirea iluminată, cu suflarea dogorâtoare, cu pieptul umflat, cuprinsă de o uimire pe care n-o mai încercase până atunci. Părea să se fi înălţat la rândul ei la înălţimile în care plutea maestrul, privirea îi scânteia, ca şi când inspiraţia artistului s-ar fi revărsat şi asupra modelul ai sau.

Şedinţa ţinu două ceasuri: după care, Bemenuto îi dădu Cathennei scudul pe care i-l făgăduise şi, luându-şi rămas bun de la ea tot atât de ceremonios ca şi în ajun îi ceru să vină din nou în ziua următoare, la aceeaşi oră.
Catherine se întoarse acasă şi, toată ziua nu mai ieşi din odaia ei. A doua zi dimineaţa sosi la atelier cu zece minute mai devreme decât îi ceruse sculptorul.
Lucrurile se petrecură aidoma şi de astă dată ca şi în ajun, Benvenuto înaripat de inspiraţie, făcu ca din mâinele sale lutul să se însufleţească ca sub cele ale lui Prometeu. Capul

bacantei era pe deplin modelat şi părea a fi capul unei fiinţe vii răsărit dintr-o masă fără formă. Catherine zâmbea fermecătoarei sale surori zămislite după chipul ei, ea nu a fost niciodată atât de fericit, şi destul de ciudat, ea nu a putut realiza sentimentul care-i inspira fericire.

A treia zi sculptorul şi modelul bau se întâlniră la aceeaşi oră, dar, în clipa în, care trebui să se dezbrace, Catherine simţi cum se îmbujorează la fată, cuprinsă de oslabiciune pe cere n-o mai încercase până atunci. Biata copila era pe cale să se îndrăgostească şi dragostea-i trezise în suflet sfială.

În ziua următoare se simţi şi mai încurcata, şi Benvenuto se văzu nevoit să-i amintească în câteva rânduri ca statuia pe care o modela trebuia să înfăţişeze o Erigona beată de vin şi de voluptate, şi nicidecum pe Venus de Medici. Să aibă deci încă puţină răbdare, peste două zile macheta avea să fie gata.

La sfârşitul celei de-a patra zile. După ce făcu şi ultimul retuş machetei, Benvenuto îi mulţumi Catherinei pentru că-l îndatorase şi-i dădu patru scuzi de aur. Catherine însa lasa galbenii să-i alunece din mâna. Biata fată îşi dădea scama ca totul se sfârşise pentru ea, din clipa aceea era nevoită să se întoarcă la viaţa pe care o trăise până atunci, dar de când pusese piciorul pentru întâia oară în atelierul meşterului viaţa aceea începuse s-o scârbească. Benvenuto, care nici nu bănuia măcar ce se petrece în inima fetei, aduna de pe jos cei patru scuzi, i-i puse din nou în palmă, strângându-i apoi mâna, şi-i spuse ca, dacă ar patea să-i fie vreodată cumva de folos, să vină la el neapărat; zicând acestea, intra în atelierul în care lucrau

ucenicii să-l cheme pe Ascanio, căruia voia să-i arate statuia terminată.
Văzându-se singură, Catherine sărută pe rând uneltele de care se slujise meşterul şi ieşi afară, cu lacrimile pe obraz.
A doua zi, Catherine deschise uşa atelierului într-un moment în care afară de meşter, nu se mai afla nimeni acolo, şi cum Benvenuto, din cale afară de mirat zărind-o, se pregătea tocmai s-o întrebe ce vânt o adusese, fată se apropie de el şi, cazând în genunchi la picioarele lui, îl întreba dacă n-are cumva nevoie de o slujnică.

Benvenuto avea un suflet de artist, în măsură să înţeleagă orice simţământ; ghicind, aşadar, ce se întâmplase în sufletul sarmanei copile, o ajuta să se ridice de jos şi o sărută pe frunte.
Din ziua aceea, Catherine rămase pentru totdeauna în atelierul pe care, aşa cum am arătat mai înainte, îl înveselea cu voioşia ei copilărească şi-l însufleţea cu veşnicul ei neastâmpăr. În aşa fel, încât nimeni nu s-ar mai fi putut lipsi de ea acum şi Benvenuto mai puţin decât oricine. Ea punea la cale şi rânduia totul în casă, luând-o la rost şi lingusind-o pe Ruperta, care, la început când se ivise în mijlocul lor, o privise ca pe o piază rea, pentru ca în cele din urmă s-o îndrăgească la fel ca toată lumea.
Erigona nu avusese nimic de pierdut din pricina ei. Dimpotrivă, acum ca modelul se afla tot timpul în preajmă lui, Benvenuto putea s-o retuşeze şi s o desavâr. Easca în voie cu o meticulozitate de care poate nu se bucurase niciuna dintre statuile lucrate mai înainte; după aceea o înfăţişase regelui Francisc I, care se arătase peste măsură de încântat şi-i poruncise meşterului s-o toarne pentru el din argint; pe urma stătuse de vorbă pe îndelete cu

orfaurarul, întrebându-l dacă e mulţumit de atelierul său, unde anume se afla acest atelier şi dacă mai avea lucruri frumoase acolo; îngăduindu-i în fine lui Benvenuto Cellini să plece, hotărî în sinea lui să se ducă la el pe nepusă masă într-o dimineaţă, fără a-i spune nimic despre intenţiile sale.

Şi aşa am ajuns din nou la scena de la începutul povestirii noastre, scena în care l-am lăsat pe Benvenuto lucrând, pe Catherine gătind, pe Ascanio visând, iar pe Pagolo rugându-se.

În ziua următoare celei în care Ascanio se întorsese atât de târziu acasă din pricina expediţiei pe care o făcuse în împrejurimile palatului Nesle, se auziră nişte bătăi puternice la poartă; coană Ruperta se ridica numaidecât, grăbindu-se să deschidă, dar Scozzone (porecla pe care, dacă vă amintiţi, Benvenuto i-o dăduse Catherinei) o şi zbughise pe uşă afară.

Puţin mai apoi o auziră strigând în gura mare, fericită şi înspăimântată totodată:

— Sfinte Dumnezeule, meştere, Doamne sfinte! E regele! Regele în carne şi oase! A venit să-ţi vadă atelierul!

Şi biata Scozzone, lăsând toate uşile deschise în urma ei, se ivi, palidă la fată şi tremurând ca o frunză, în pragul atelierului în care Benvenuto lucra cot la cot cu elevii şi ucenicii săi.

V GENIU ŞI SUVERANITATE

Într-adevăr, în spatele ei îl zăriră pe regele Francisc I, care tocmai intră în curte împreuna cu întreaga lui suită. Suveranul oferea mâna ducesei d·Etampes. Venea apoi regele Navarei împreuna cu doamna Caterina de Medici şi, în sfârşit, delfinul, care avea să devină mai apoi Henric al II-

lea, împreuna cu mătuşa sa Margareta de Valois, regina Navarei. Înaltele feţe erau însoţite de aproape toată nobilimea de la curte.
Benvenuto ieşi în întâmpinarea capetelor încoronate, a principilor, a marilor seniori şi frumoaselor doamne, fără să se arate câtuşi de puţin fâstâcit sau tulburat, ca şi cum ar fi primit vizita unor prieteni. Şi totuşi se aflau acolo cele mai strălucite nume ale Franţei şi cele mai vestite frumuseţi din lume, Margareta te fermeca, doamna d·Etampes te ridica în slăvi, Caterina de Medici te uimea, iar Diana de Poitiers îţi lua ochii. Ei, şi? Benvenuto trăise doar toată viaţa în mijlocul celor mai desăvârşite tipuri de frumuseţe ale antichităţii, iar întrucât fusese ucenicul cel mai îndrăgit al lui Michelangelo, era deprins să aibă de-a face cu mărimile lumii.
— Veţi binevoi, doamnă, a ne îngădui să admirăm împreuna cu domnia voastră – spuse Francisc I, adresându-se ducesei d·Etampes, care se mulţumi să zâmbească.

Anne de Pisseleu, ducesa d·Etampes, care, de la reîntoarcerea lui Francisc I din Spania, unde se aflase în captivitate, se bucura de toate favorurile monarhului, în inima căruia luase locul contesei de Châteaubriand, era pe vremea aceea aureolata de strălucirea unei frumuseţi cu adevărat regeşti. Dreapta, bine făcută şi zveltă, cu un chip încântător, avea un aer măreţ şi în acelaşi timp o graţie felina ce amintea în egală măsură de graţia unei pisici ca şi de aceea a unei pantere, făpturi de la care părea să-şi fi însuşit deopotrivă zvâcnirile neaşteptate şi poftele sângeroase; totuşi, văzând expresia plină de nevinovăţie pe care curtezana regală ştia cu atâta iscusinţă să şi-o aştearnă pe fată, chiar şi cel mai neîncrezător dintre

oameni s-ar fi lăsat amăgit. Fiindcă nu cred să fi existat pe lume ceva atât de schimbător şi de perfid pe cât era chipul acestei femei cu buze palide ce putea cu aceeaşi uşurinţă să fie când Hermiona, când Galateea, cu un zâmbet provocator uneori, iar alteori crunt, cu o privire mângâioasa şi îmbietoare câteodată, pentru ca o clipa mai apoi să se aprindă, învăpăiata de mânie. Avea un fel al ei de a-şi ridica pleoapele cu atâta încetineala, încât niciodată nu puteai şti dacă privirea pe care se pregătea s-o dea la iveală era galeşa ori ameninţătoare. Semeaţă şi autoritară, ducesa d·Etampes îl tânea subjugat pe Francisc I, îmbătându-l cu farmecele ei; mândra şi geloasă, îi impusese monarhului să ceară înapoi contesei de Chateaubriand giuvaerurile pe care i le dăruise, şi melancolică şi frumoasă contesa nu găsise alt mijloc de a protesta împotriva acestei înjosiri decât restituind giuvaerurile topite şi transformate în lingouri, în sfârşit, abilă şi prefăcută, avusese grijă să închidă ochii ori de câte ori suveranul, flu. Turatic din fire, păruse a acorda o atenţie deosebită vreunei tinere şi încântătoare doamne de la curte, pe care, de altminteri, o părăsea în scurtă vreme pentru a se reîntoarce la frumoasă vrajitoaree ce pusele stăpânire asupra lui.

— Abia aşteptam să te văd, Benvenuto, fiindcă, uite, în curând se împlinesc două luni, pare-mise, de când ai venit în regatul meu şi în tot acest timp grijile împovărătoare ale ocârmuirii m-au împiedicat să mă gândesc la nobilele îndeletniciri ale artei. Singurul vinovat de toate astea însa e numai fratele şi vărul meu, împăratul, care nu-mi lăsa nicio clipa de răgaz.

— Dacă maiestatea voastră doreşte, sire, îi voi scrie ca sunteţi un mare iubitor al artelor, de vreme ce i-aţi dovedit ca sunteţi un mare conducător de oşti.
— Îl cunoşti cumva pe Carol Quintul? Întreba regele Navarei.
— Am avut cinstea, sire. Să înfăţişez maiestăţii sale sacre, acum patru ani, o carte de rugăciuni a cărei ferecătura era lucrată de mine şi să-i adresez o cântare de care s-a arătat foarte mişcat.
— Şi ce ţi-a spus maiestatea sa sacră?
— Ca mă cunoaşte mai de mult, deoarece văzuse cu trei ani înainte pe colanul papei un bumb lucrat în aur care-mi făcea cinste.
— Cum văd eu, monarhii te-au copleşit cu laudele, spuse Francisc I.
— E adevărat, sire, ca am avut fericirea de a mulţumi o seama de cardinali, de mari duci, de prinţi şi de regi.
— Arată-mi şi mie minunăţiile făurite de dumneata, să vedem dacă nu voi fi un judecător mai pretenţios decât ceilalţi.
— Sire, n-am avut din păcate decât prea puţin timp la îndemâna; vă pot arăta totuşi un vas de flori şi o fructieră de argint pe care tocmai le-am început şi care nu sunt nevrednice poate de privirea maiestăţii voastre.
Timp de vreo cinci minute regele se uita fără să spună nimic. S-ar fi zis ca, fermecat de lucrare, îl uitase cu desavârsire pe făuritor; în sfârşit, în momentul în care doamnele se apropiară curioase, Francisc I exclamă:
— Priviţi, doamnele mele, ce minune! Un vas cu o formă atât de neobişnuită şi de îndrăzneaţă totodată! Cu câta fineţe şi cu ce iscusinţă, Doamne, sunt modelate basoreliefurile şi figurinele acestea! Frumuseţea

contururilor mi se pare mai ales demnă de toată admiraţia. Priviţi numai cât de felurite şi de reale sunt atitudinile personajelor! De pildă, femeia această care ridică braţele deasupra capului: un gest fugar, înfăţişat cu atâta naivitate, încât te miri ca nu duce până la capăt mişcarea, într-adevăr, cred ca niciodată în vechime nu s-a înfăptuit ceva atât de minunat, în clipa asta îmi trec prin minte cele mai desăvârşite opere din antichitate, lucrările celor mai iscusiţi meşteri italieni; niciuna însa nu m-a impresionat atât de mult. Priviţi, vă rog, doamna de Navara, dulceaţă asta de copilaş pierdut printre flori cum îşi flutura piciorușul prin aer; câta viaţa, câta graţie şi câta drăgălăşenie!

— Prealuminatul meu rege – se bucura Benvenuto – ceilalţi suverani mă lăudau, dar maiestatea voastră mă înţelege!
— Altceva! Spuse monarhul, cu un fel de lăcomie.
— Aveţi aici o medalie înfăţişând-o pe Leda cu lebăda şi pe care mi-a poruncit-o cardinalul Gabriele Cesarini, iar aici o pecete pe care am gravat chipul Sfântului Ioan şi al Sfântului Ambrozie; o lăcriţa de moaşte smăltuita de mine...
— Cum? Baţi şi medalii?! Se miră doamna d·Etampes.
— Ca şi Cavadone din Milano, doamnă.
— Te pricepi să smălţuieşti aurul? Se interesa Margareta.
— Ca Amerigo din Florenţa.
— Şi gravezi medalii, întreba Caterina.
— Ca Lantisco din Peruggia. Vă închipuiţi acuma, doamnă, ca iscusinţa mea se mărgineşte numai la gingaşele giuvaeruri de aur şi la vasele mari de argint? Slavă Domnului, mă pricep câte puţin la toate! Sunt, printre altele şi inginer militar şi nu tocmai de lepădat; datorită mie, în două rânduri Roma a reuşit să scape de cei ce o asediau. Ştiu să ticluiesc destul de bine un sonet şi maiestatea

voastră poate oricând să-mi poruncească un poem, pe care, bineînţeles, numai dacă e spre slava sa, mă bizui să-l alcătuiesc cu tot atâta meşteşug ca şi când m-aş numi Clement Marot. Cât priveşte muzica, pe care tatăl meu m-a silit s-o învăţ cu băţul în mâna, se pare ca metoda lui mi-a fost de folos, deoarece ştiu acum să cânt din flaut şi din trompeta cu destul talent pentru ca papă Clement al VII-lea, să mă fi tocmit, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, în rândurile muzicanţilor săi. De asemenea, am descoperit secretul unui praf de puşcă neîntrecut, după cum tot aşa sunt în măsură să meşteresc flinte cât se poate de iscusite, precum şi felurite instrumente chirurgicale. Dacă maiestatea voastră s-ar întâmpla cumva să intre în război şi ar binevoi să mă ia în oştire, ar avea prilejul să vadă ca nu sunt chiar aşa de neîndemânatic şi ca mă pricep deopotrivă să mânuiesc o archebuză sau să iau linia de ochii o cu o culevrină. Ca vânător am doborât până la douăzeci şi cinci de păuni într-o singură zi, iar ca artilerist am reuşit să-l descotorosesc pe împărat de prinţul de Orania şi pe maiestatea voastră de conetabilul de Bourbon, fiindcă, pe cât se pare, trădătorii nu prea au noroc cu mine.
— Nu mai spune! Şi cu care dintre aceste isprăvi te mândreşti mai mult? Îi taie cuvântul tânărul delfin. Cu faptul ca l-ai răpus pe conetabilul de Bourbon, ori fiindcă ai reuşit să dobori douăzeci şi cinci de păuni într-o zi?
— Nu mă mândresc nici cu una, nici cu cealaltă, monseniore. Dibăcia, ca oricare alte daruri, e hărăzita de Dumnezeu şi eu n-am făcut altceva decât să mă folosesc de dibăcia cu care am fost înzestrat.
— La drept vorbind, n-am ştiut până acum ca mi-ai făcut un asemenea serviciu – mărturisi regele – serviciu pe care, de altfel, mă tem ca sora mea Margareta n-o să ţi-l poată trece

cu vederea chiar atât de uşor. Vasăzică dumneata l-ai răpus pe conetabilul de Boarbon? Spune-mi, rogu-te, cum s-a întâmplat asta?
— O, Doamne, mai lesne decât şi-ar putea închipui cineva. Armata conetabilului poposise fără veste sub zidurile Romei, pe care încerca să le ia cu asalt. M-am dus şi eu cu câţiva prieteni să văd ce se petrece. Numai ca, la plecare, fără să-mi dau seama, luasem pe umăr archebuza. Suinduma însa pe metereze, m-am dumerit ca nu mai aveam nimic de făcut. „Nu se poate totuşi, mi-am zis eu, să fi bătut drumul degeaba până aici. Şi atunci, îndreptând archebuza spre un punct în care se vedea un pâlc mai numeros şi mai strâns de luptători, l-am ochit pe unul dintre ei cu un cap mai înalt decât ceilalţi, omul a căzut pe loc şi în aceeaşi clipa s-a iscat o harababură nemaipomenită, care, pe cât se părea. Fusese pricinuită de focul tras de mine. Şi pe bună dreptate, de vreme ce-l nimerisem chiar pe conetabilul de Bourbon. Era, după cum am aflat mai apoi, cel cu un cap mai înalt decât însoţitorii săi,

În timp ce Benvenuto povestea păţania lui, cu cel mai desăvârşit sânge rece, doamnele şi senioni ce făcuseră cerc în jurul său se dăduseră puţin înapoi şi toată lumea se uita cu respect şi totodată parcă şi cu spaima la omul acesta care devenise erou fără voia lui. Dintre toţi, numai Francisc I rămase lângă Cellini.
— Aşadar, scumpul şi nepreţuitul meu meşter – spuse el – înainte de a-mi închina geniul dumitale, precum se vede, m-ai îndatorat cu braţul dumitale viteaz.
— Sire – rosti voios Benvenuto – drept să vă spun, ca încă din născare mi-a fost scris să fiu slujitorul majestăţii voastre. O întâmplare din frageda mea copilărie m-a făcut

să mă gândesc adesea la lucrul acesta. Emblema maiestăţii voastre este o salamandră, nu-i aşa?

— Da, cu deviza „Nutrisco et extinguo”[2]!
— Ei bine. Aveam vreo cinci ani şi mă aflam cu tatăl meu acasă într-o încăpere în care tocmai se fiersese o leşie pentru calc şi în care mai ardea un foc zdravăn din crengi tinere de stejar. Afară era un ger cumplit. Uitându-mă la foc am zărit printre flăcări o lighioană mică ce semăna ca o. Opârla şi care nu-şi găsire alt loc să huzurească decât acolo unde văpaia era mai aprigă. I-am arătat-o tatălui meu şi dânsul (vă rog să-mi iertaţi acest amănunt familiar, fiindcă la noi în ţara mai dăinuie încă o seama de obiceiuri cam sălbatice), niciuna, nici două, mi-a tras o palmă straşnică, după care mi-a spus cu blândeţe: „Să ştii ca nu te-am bătut pentru ca ai fi făcut vreo boroboaţă, dragul tatii, ci numai ca să ţii minte ca şopârla asta pe care ai văzut-o hălăduind în mijlocul flăcărilor eo salamandra. Niciun om din câţi cunosc eu n-a văzut până acum asemenea lighioana. Ce poate fi asta, sire. Decât un semn al sorţii? Exista, cred, întâmplări dinainte scrise în cartea destinului şi, la douăzeci de ani, tocmai mă pregăteam să plec în Anglia, când dăltuitorul Piotro Toreggiano, care tocmai voia să mă ia cu el acolo, îmi povesti cum în copilărie, pe vremea când îşi făcea ucenicia într-un atelier, în toiul unei gâlceve îl lovise în obraz pe Michelangelo. În momentul acela zarurile au fost aruncate: pentru nimic în lume, nici chiar pentru un regat, nu m-aş fi învoit să plec cu un om care fusese în stare să ridice mâna asupra marelui nostru sculptor. Am

[2] Hrănesc şi sting! (în limba latina în text) Potrivit credinţei populare salamndrele au rolul de a atâta focul. (n.tr.).

rămas, aşadar, în Italia şi, din Italia, în loc să plec în Anglia, am venit în Franţa.
— De aceea Franţa, e mândra de alegerea dumitale, Benvenuto, va face în aşa fel ca să nu regreţi ca ţi-ai părăsit patria.
— Patria mea e artă. Iar suveranul meu acela care-mi porunceşte să cizelez cea mai măreaţă cupa.
— Ai cumva o lucrare frumoasă în minte,
Cellini?
— O, da, sire, o statuie a lui Hristos. Dar nu un Hristos răstignit, ci un Hristos în toată slava şi strălucirea lui, fiindcă mă voi strădui pe cât pot să înfăţişez neasemuita frumuseţe a chipului sub care mi s-a arătat.
— Ce vorbeşti! Spuse râzând Margareta, sceptică din fire. Dumneata, va să zică, şi avut parte să vezi nu numai toate capetele încoronate de pe fată pământului, dar şi pe împăratul ceresc?
— Da, doamna – încunviinta Benvenuto, cu nevinovăţia unui copil.
— Povesteşte-ne şi noua cum s-a întâmplat – stărui regina Navarei.
— Bucuros, doamna – răspunse Benvenuto Cellini, cu o convingere ce dovedea ca nici prin gând nu i-ar fi trecut c-ar putea cineva pune la îndoiala un singur cuvânt din spusele sale. Văzusem cu câtva timp mai înainte – urmă el – pe satana împreuna cu tot alaiul lui drăcesc pe care un preot necromant îi făcuse să apară în fată ochilor mei în Coliseul din Roma şi de care cu chiu cu vai ne-am putut dezbăra; dar înfrico. Atoarea amintire a urgisitelor vedenii a fost pe veci alungată din cugetul meu atunci când, aflându-mă în închisoare, la rugăminţile mele fierbinţi, mi s-a arătat,

spre a-mi alina suferinţele, cerescul mântuitor al omenirii, scăldat în slava soarelui şi încununat cu razele lui.

— Şi eşti chiar atât de sigur – îl întreba regina Navarei – n-ai nici măcar o umbră de îndoiala ca Hristos ţi s-a arătat cu adevărat?
— Nici cea mai mică îndoiala, doamnă.
— Fă-ne atunci un Hristos pentru capela noastră, Benvenuto – spuse Francisc I, bine dispus ca întotdeauna.
— Sire, fie-mi îngăduit a ruga pe maiestatea voastră să-mi poruncească altă lucrare şi poate ca voi găsi mai încolo răgaz şi pentru aceastā.
— Aş putea să ştiu şi eu pentru ce?
— Fiindcă am făgăduit bunului Dumnezeu să n o fac pentru niciun alt împărat în afară de el.
— Foarte bine! Atunci uite ce e, Benvenuto, aş avea nevoie de douăsprezece candelabre ca să-mi lumineze masa.

— Asta e cu totul altceva, sire, şi sunt gata să mă supun poruncii pe care maiestatea voestra mi-a dat-o.
— Aş dori aceste candelabre să fie purtate de douăsprezece statui de argint.
— Sire, va fi într-adevăr o lucrare măreaţă.
— Iar aceste statui aş vrea să înfăţişeze şase zei şi-sase zeiţe şi să fie toate de statura mea.
— De statura maiestăţii voastre, am înţeles, sire.
— Bine, dar e o întreaga epopee pe care măria voastră o doreşte întruchipata – spuse ducesa d·Etampes – o minune în fatā căreia nu se poate să nu te cuprindă mirarea; nu-i aşa, domnule Benvenuto?
— Eu nu mă mir de nimic, doamnă.

— În schimb, eu m-aş mira – continuă ducesă, înţepata – să existe vreun sculptor, afară doar de cei din antichitate, care să poată duce la bun sfârşit o asemenea opera.
— Nădăjduiesc totuşi s-o pot înfăptui la fel de bine ca şi cei din vechime – răspunse Benvenuto, cu sânge rece.
— Nu cumva îţi cam place să te lauzi, meştere Benvenuto?
— Nu obişnuiesc să mă laud niciodată, doamnă.
Cellini rosti aceste cuvinte liniştit, privind-o drept în fată pe ducesa d·Etampes şi, în ciuda mândriei, ducesa coborî ochii ei sub privirea lui fixă, încrezuta s-a simţit chiar furioasă şi deşi nu era câtuşi de puţin duşmănoasă, Anne simţi încolţind în ea o tainică pornire împotriva lui Cellini din pricina superiorităţii pe care îşi dădea seama ca artistul o avea asupra sa. Până atunci fusese convinsă ca frumuseţea e mai presus de orice putere de pe fată pământului; uitase ca se mai afla pe lume şi geniul.

— Exista oare comori – rosti ea cu amărăciune – care să poată răsplăti un talent ca al dumitalc?
— În orice caz, eu nu am asemenea comori – adaugă Francisc I – şi fiindcă veni vorba, Benvenuto, mi-am adus aminte ca n-ai primit până acum decât cinci sute de scuzi de aur pe care ţi i-am oferit la sosire. Crezi ca simbria pe care o primea pictorul meu Leouardo da Vinci, adică şapte sute de scuzi de aur pe an, ar putea să te mulţumească? În afară de asta, orice lucrare pe care o vei face pentru mine va fi plătită.
— Sire, asemenea dărnicie e vrednică de un rege ca Francisc I şi, dacă mi-e îngăduit s-o spun, de un artist ca Benvenuto Cellini. Voi avea totuşi îndrăzneala de a mai înfăţişa maiestăţii voastre încă o rugăminte.
— Poţi fi sigur dinainte, Benvenuto, că-ţi va fi împlinita.

— Sire, mă simt strâmtorat şi trebuie să vă spun ca nu mi-e de loc la îndemâna să lucrez în palatul acesta.
Unul dintre ucenicii mei a descoperit o aşezare mult mai potrivită decât cea de aici pentru operele însemnate pe care suveranul meu s-ar putea să mi-o poruncească.

Această aşezare e proprietatea maiestăţii voastre. E vorba de palatul Nesle, pe care, deocamdată, îl are în folosinţă prefectul Parisului, deşi nu locuieşte acolo; din tot palatul nu ocupă decât pavilionul cel mic, pe care sunt gata să-l las mai departe în folosinţă dumisale.
— Bine, fie cum vrei – încuviinţă Francisc I – mută-ţi atelierul în palatul Nesle. Aşa n-o să ne despartă decât Sena şi o să pot oricând veni la dumneata să stăm de vorba şi să-ţi admir capodoperele.
— Cum, sire – îl întrerupse doamna d·Etampes – se poate oare să lipsiţi fără nicio pricină pe unul dintre oamenii mei, un gentilom, de un bun aflat în stăpânirea lui?
Benvenuto o privi din nou şi pentru a doua oară Anne se văzu silită să-şi plece ochii sub căutătura lui ciudată, neclintită şi pătrunzătoare. Cellini lua iar cuvântul cu aceeaşi naivă buna-credinţă cu care vorbise mai înainte despre vedeniile sale:
— Şi eu sunt nobil, doamna: familia mea coboară dintr-un om de soi, cel mai de seama căpitan al lui Iuliu Cezar, care se chema Fiorino şi era de fel din Cellino, de lângă Montefiascone, şi care a lăsat moştenire numele sau oraşului Florenţa, în timp ce prefectul domniei voastre şi străbunii săi n-au avut încă parte, după câte ştiu, să dăruiască numele lor nici unui loc de pe lume.

Totuşi – urma Benvenuto, întorcându-se către Francisc I şi schimbând dintr-o dată şi privirea, şi tonul:
— Poate ca mi-am îngăduit prea mult şi din pricina asta s-ar putea să-mi atrag cine ştie ce vrăjmaşii neîmpăcate care, cu toată ocrotirea maiestăţii voastre, vor reuşi să mă doboare până la urmă. Se spune ca prefectul Parisului ar avea un fel de armata sub ordinele sale.
— Am auzit – îi taie cuvântul regele – ca într-o zi, la Roma, un orfaurar, pe nume Cellini, a zălogit un vas de argint pentru care nu primise plata cuvenită şi pe care i-l poruncise monseniorul Farnese, pe vremea aceea cardinal, iar în ziua de azi papa.
— E adevărat, sire.
— Mi s-a mai spus ca dugheana orfaurarului a fost împresurata de toată slujitorimea cardinalului care venise înarmata cu spade să ia vasul cu de-a silă.
— Şi asta e adevărat.
— Dar ca numitul Cellini, ascuns după uşă şi cu flintă în mâna, s-a apărat ca un leu. Punând pe fugă oamenii monseniorului, şi ca a doua zi a primit suma pe tare i-o datora cardinalul.
— Totul s-a petrecut întocmai, sire.
— Ei bine, numitul Cellini nu eşti dumneata?
— Ba da, sire, ajunge să ştiu ca bunăvoinţă pe care mi-o arată maiestatea voastră va rămâne pururi neştirbită şi nimic pe lume nu mă poate înspăimânta.

— Mergi drept înainte – îl îndemna regele, zâmbind în barbă —drept înainte, ca un adevărat gentilom.
Doamna d·Etampes nu mai spuse nimic, dar în sinea ei, din momentul acela, prinse a-l duşmăni pe Cellini cu o ură de moarte, aşa cum numai o femeie jignită poate urî.

— Sire, va mai cer o ultimă favoare – spuse din nou Cellini. Nu vă pot prezenta acum pe toţi lucrătorii mei, zece la număr, care francezi, care germani, toţi băieţi de isprava şi meseriaşi iscusiţi; se afla însa aici de fată doi elevi de-ai mei, Pagolo şi Ascanio, pe care i-am adus cu mine din Italia. Vino încoace, Pagolo, şi ridică o clipa capul şi privirea, nu cu sfruntare, ci ca un om drept care n-are de ce să roşească, fiindcă nu se ştie cu nimic vinovat. Băiatul acesta, sire, nu are poate o minte prea născocitoare şi nici destulă râvna, în schimb este un artist cinstit şi conştiincios, care lucrează încet, dar cu nădejde şi care este în stare să-şi însuşească pe deplin ideile mele şi să le înfăptuiască aşa cum am dorit. Iar acesta este Ascanio, inimosul şi delicatul meu ucenic şi copilul meu mult iubit. Ascanio nu are forţă creatoare trebuincioasa pentru a putea înfăţişa într-un basorelief cum se izbesc şi se sfârteca doua oşti vrăjmaşe pe câmpul de luptă sau îndârjirea cu care se agaţa de buza unui vas ghearele unui leu sau colţii unui tigru. După cum nu e înzestrat nici cu acea imaginaţie originală în măsură să născocească cine ştie ce himera monstruoasă sau nemaipomenit dragon; nu, ce-i drept; în schimb, în sufletul său, care-i plămadit după chipul şi asemănarea făpturii sale. Sălăşluieşte simţământul unui ideal, ca să zic aşa, divin. Porunciţi-i numai să vă modeleze un înger sau să înfăţişeze câteva nimfe adunate laolaltă, şi nimeni altui nu va putea desăvârşi aceste lucruri cu o aşa de suava poezie şi cu o graţie atât de aleasa. Cu Pegolo mă simt ca şi cum aş avea patru braţe, iar cu Ascanio ca şi cum aş avea două suflete; şi pe urmă, Ascanio mă iubeşte şi nu pot să vă spun cât sunt de fericit ca am lângă mine o inimă curată şi credincioasă ca a lui.

În timp ce maestrul său rostea aceste cuvinte, Ascanio stătea în picioare lângă el cu modestie, dar fără să se arate câtuşi de puţin stingherit, într-o atitudine plină de eleganţă, şi doamna d·Etampes nu-şi mai putea desprinde privirile de la tânărul şi fermecătorul tânăr cu ochi negri şi par de abanos care părea o copie însufleţita a statuii lui Apolo adolescent.

— Dacă Ascanio – spuse ea – se pricepe atât de bine la lucrurile gingaşe şi ar vrea să treacă într-o dimineaţă pe la palatul d·Etampes, am să-i pun la îndemâna nestematele şi aurul de care ar avea nevoie pentru a face să înflorească o floare măiastră.

Ascanio se înclina, mulţumind cu o privire plină de blândeţe.

— Iar eu – vorbi monarhul – îi voi hărăzi, atât lui cât şi lui Pagolo, câte o sută de scuzi de aur pe an.

— Voi avea grijă, sire, ca banii aceia să fie pe deplin meritaţi – îi făgădui Benvenuto.

— Dar cine e copila încântătoare, cu gene atât de lungi, care stă ascunsă în colţul acela? întreba regele, zărind-o abia acum pe Scozzone.

— N-o luaţi în seama, sire – răspunse Benvenuto, încruntându-se. Dintre toate lucrurile frumoase ce se afla aici, în atelier, e singurul care ar dori să treacă neobservat.

— A! Nu cumva eşti gelos, jupân Benvenuto?

— Zău, sire, nu-mi place să se atingă nimeni de ceea ce-i al meu; dacă-mi daţi voie, deşi nu poate fi vorba de nicio asemănare, e ca şi când cineva va îndrăzni să se gândească la doamna d·Etampes; cred ca v-aţi ieşi din sărite, sire. Scozzone e ducesa mea.

Ducesă, care nu avea ochi decât pentru Ascanio, întrerupta atât de brusc din contemplaţia ei, îşi muşcă buzele. Mulţi dintre curteni nu se putură stăpâni să nu zâmbească în timp ce doamnele şuşoteau între ele. Regele?, în schimb, râse cu pofta.
— Haide, haide, pe cuvântul meu de gentilom, ai toată dreptatea să fii gelos, Benvenuto, artiştii şi regii se înţeleg doar foarte bine între ei. Rămas bun, prietene; ai grijă de statuile mele! Vei începe cu Jupiter, fireşte, şi când vei fi terminat machetă, vino să mi-o arati... Rămas bun şi noroc! Pe curând la palatul Nesle!

— E lesne de spus: să v-o arăt, sire; dar cum fac eu ca să intru la Luvru?
— Voi lăsa numele dumitale la toate porţile palatului, cu porunca de a fi condus până la mine.
Cellini se înclina şi, împreuna cu Pagolo şi cu Ascanio, îl petrecu pe monarh cu toată suita lui până la poartă. Ajungând acolo, puse un genunchi în pământ şi sărută mâna lui Francisc I.
— Sire – spuse el cu un tremurân glas – prin mijlocirea monseniorului de Montluc, m-aţi scăpat din închisoare şi poate chiar de la moarte; m-aţi copleşit cu dărnicia maiestăţii voastre şi aţi cinstit nevrednicul meu atelier călcându-i pragul; dar mai presus de orice, sire, şi nici nu ştiu cum aş putea să vă arăt recunoştinţa mea, e faptul ca, graţie maiestăţii voastre, toate visurile mele sunt dinainte şi cu prisosinţă împlinite. De obicei, străduinţele noastre sunt închinate unui număr restrâns de oameni aleşi ce alcătuiesc o speţă aparte, risipita de-a lungul veacurilor, eu însa voi fi avut fericirea să întâlnesc chiar în timpul vieţii un luminat judecător pe care să-l simt pururea lângă mine.

Până acum n-am fost decât un meşteşugar al viitorului, îngăduiţi-mi, sire, să mă numesc de aci încolo orfaurarul maiestăţii voastre.

— Meşteşugarul meu, orfaurarul, artistul şi prietenul meu, Benvenuto, dacă titlul acesta nu ţi se pare mai neînsemnat decât celelalte. Rămas bun, sau, mai curând, la revedere!
Se înţelege de la sine ca toţi prinţii şi seniorii, afară de doamna d·Etampes, se grăbiră să-l urmeze pe rege, copleşindu-l pe Cellini cu laude şi cu dovezi de prietenie.
După ce plecară cu toţii şi Benvenuto rămase singur în curte cu cei doi elevi, şi unul, şi celălalt găsiră cu cale a-i mulţumi, Ascanio din toată inima, iar Pagolo cam în silă.
— N-aveţi de ce să-mi mulţumiţi, copii. Dar uite, dacă într-adevăr credeţi că-mi sunteţi cumva îndatoraţi, aş vrea, fiindcă s-a ivit prilejul azi să vorbim despre asta, să vă fac o rugăminte. E ceva la care ţin din tot sufletul şi cu toată fiinţa mea. Aţi auzit ce i-am spus adineauri regelui despre Catherine; cuvintele mele n-au făcut decât să tălmăcească cea mai adânca dorinţa a mea. Copila asta e strâns legată de viaţa mea, dragi prieteni, cu niciun preţ nu m-aş putea lipsi de ea nici ca artist, fiindcă, după cum bine ştiţi, e oricând gata, şi cu câta voioşie încă, să-mi slujească de model, şi nici ca bărbat, deoarece cred ca mă iubeşte. De aceea vă rog, deşi Catherine e frumoasă, iar voi amândoi tineri ca şi dânsa, să nu ridicaţi cumva ochii asupra ei; sunt doar atâtea alte fete nurlii pe lume. Nu-mi sfâşiaţi inima şi nu terfeliţi prietenia pe care v-o port, aruncându-i o privire prea cutezătoare, mai mult chiar, aveţi grjja de Scozzone, privegheaţi-o în lipsa mea şi povatuiti-o ca nişte fraţi. Vă rog din suflet, fiindcă mă cunosc prea bine şi ştiu de ce sunt în stare, Dumnezeu mi-e martor ca, dacă aş prinde cumva

de veste c-a păcătuit, aş ucide-o pe loc şi pe ca, şi pe cel cu care a greşit.

— Meştere – spuse Ascanio – te respect ca pe dascălul meu şi te iubesc ca pe un tată, poţi fi deci liniştit.
— Doamne Isuse Hristoase! Se tângui Pagolo, împreunându-şi mâinile. Mă păzească sfântul sami treacă prin minte asemenea ticăloşie! Cum aş putea să uit vreodată ca vă datorez totul şi cum aş putea să săvârşesc o atât de cumplită nelegiuire, înşelând sfânta încredere cu care mă învredniciţi şi răsplătind binele pe care mi l-aţi făcut cu asemenea mârşava viclenie!
— Vă mulţumesc, prieteni – spus Benvenuto, strângându-le mâinile – din tot sufletul vă mulţumesc. Mă simt pe deplin împăcat şi am toată încrederea în voi. Şi acum, Pagolo, du-te şi vezi-ţi de treabă, fiindcă i-am promis domnului de Villeroi ca pecetea la care lucrezi va li gata până mâinc; între timp, eu şi Ascanio vom merge să vizităm proprietatea pe care mărinimosul nostru suveran ne-a dăruit-o adineauri şi în stăpânirea căreia vom intra, prin bună înţelegere sau de nevoie, duminica viitoare, când ne vom mai odihni şi noi un pic. Apoi întorcându-se către Ascanio: Hai, Ascanio, vino să vedem dacă faimosul palat Nesle, care ţi s-a părut atât de îmbietor pe dinafară, privit dinăuntru se dovedeşte cu adevărat vrednic de renumelc sau.

Şi fără a mai lăsa răgaz ucenicului său să spună un singur cuvânt, Benvenuto îşi mai arunca o dată ochii prin atelier, ca să se încredinţeze ca toţi lucrătorii se aflau la locurile lor, bătu uşor cu palma obrazul rumen şi bucălat al lui Scozzone şi, luându-şi elevul de braţ, îl trase după el spre poarta şi ieşiră împreuna afară, în strada.

VI LA CE FOLOSESC GUVERNANTELE

Nu apucaseră să facă nici zece paşi, ca le şi taie calea un bărbat cam la vreo cincizeci de ani, mărunţel de stat, dar cu o figură expresiva şi fină.

— Tocmai veneam la dumneata, Benvenuto – spuse noul sosit, pe care Ascanio îl salută cu un adânc respect, aproape cu veneraţie, şi căruia Benvenuto îi întinse prietenos mâna.

— E ceva important, draga Francesco? îl întreba orfaurarul, în cazul ăsta ne întoarcem acasă. Sau voiai doar să mă vezi? Atunci vino cu mine.

— Voiam să-ţi dau un sfat, Benvenuto.

— Te ascult. Un sfat din partea unui prieten e totdeauna binevenit.

— E vorba de un sfat pe care nu ţi-l pot împărtăşi decât între patru ochi.

— Tânărul acesta e ca şi cum aş fi eu, Francesco; vorbeşte liniştit.

— Aş fi făcut-o până acum dacă aş fi socotit de cuviinţă – răspunse prietenul lui Benvenuto.

— Îmi dai voie, meştere – spuse Ascanio, trăgându-se discret deoparte.

— Ştii ce? Du-te singur acolo unde trebuia să mergem împreuna, fătul meu – îl îndemna Benvenuto. Ştii doar ca un lucru pe care l-ai văzut tu e ca şi cum l-aş fi privit cu ochii mei.

Cercetează totul în linii generale, vezi dacă atelierul o să aibă destulă lumină, dacă, de asemenea, curtea e destul de largă pentru o turnătorie, dacă e cu putinţă să despărţim

laboratorul nostru de al celorlalţi ucenici. Şi nu uita terenul de pelota.
Şi, luându-l de braţ pe străin, Benvenuto îi făcu un semn cu mâna lui Ascanio şi o porni înapoi spre atelier, lăsându-l pe tânărul nostru încremenit în mijlocul străzii Saint-Martin.
Într-adevăr, misiunea pe care meşterul i-o încredinţase era mult prea spinoasa pentru ca Ascanio să nu se simţi peste măsură de tulburat. Se pierduse cu firea numai când Benvenuto îi propusese să viziteze împreuna palatul. Vă închipuiţi deci ce se petrecu în sufletul lui când se văzu silit să facă singur treaba asta.
Aşadar, el, care două duminici la rând o văzuse pe Colombe, fără a se încumeta s-o urmărească, şi care în cea de-a treia o urmărise fără a se încumeta să-i vorbească, trebuia de data aceastǎ să dea ochi cu ea, şi pentru ce? Ca să viziteze palatul Nesle, pe care duminica viitoare Benvenuto avea de gând, în lipsa de alta distracţie, să i-l răpească tatălui Colombei, cu învoirea sau împotrivirea acestuia.
Situaţia era destul de neplăcută pentru toată lumea: cu atât mai îngrozitoare trebuia să fie deci pentru un îndrăgostit.
Spre norocul lui – din strada Saint-Martin şi până la palatul Nesle era o bucată bună de drum. Dacă n-ar fi fost decât doi paşi, Ascanio nu s-ar fi încumetat să-i facă; fiind însa o jumătate de leghe, se hotărî în sfârşit s-o pornească.
Nimic nu te ajuta mai mult să te obişnuieşti cu ideea primejdiei ca timpul sau distanţă care te desparte de ea. Pentru oamenii tari de înger şi pentru naturile fericite, cugetarea constituie îndeobşte un sprijin cât se poate de preţios. Ascanio făcea parte din cea de-a doua categorie. Pe vremea aceea nu se înceta. Enise încă obiceiul de a te arăta scârbit de viaţa înainte de a fi apucat să trăieşti cu

adevărat. Toate sentimentele erau sincere şi se manifestau deschis, bucuria prin râs şi suferinţa prin lacrimi. Fandoseala era ceva aproape cu totul neobişnuit în viaţă ca şi în artă şi un băiat chipeş de douăzeci de ani nu s-ar fi simţit câtu. I de puţin umilit pe atunci să mărturisească fără niciun ocoliş ca e fericit.
La drept vorbind, emoţia pe care o încerca Ascanio avea şi partea ei de bucurie. Nu se aşteptase s-o întâlnească pe Colombe decât în duminica următoare şi iată că-i era dat s-o vadă din nou chiar în aceeaşi zi. Câştigase astfel şase zile dintr-o dată şi, precum se ştie, pentru un îndrăgostit care e obligat să aştepte, şase zile fac cât şase veacuri.
De aceea, pe măsură ce se apropia de palat, lucrurile începeau să i se pară tot mai simple, e adevărat ca el fusese cel care-l sfătuise pe Benvenuto să-i ceară regelui palatul Nesle pentru a-l folosi ca atelier, dar putea oare Colombe să-i poarte cumva pică pentru ca ţinuse să fie cât mai aproape de ea? Ocuparea fostului palat al lui Amaury de către orfaurarul florentin nu putea fi, desigur, pe placul tatălui Colombei, care îl socotea proprietatea lui, dar jupân Robert d·Estourville era oare cu adevărat păgubit de vreme ce nu locuia acolo? De altminteri, Benvenuto avea destule mijloace ca să-şi plătească într-un fel ori altul chiria, o cupă dăruită prefectului sau un colier fiicei sale (şi Ascanio îşi propunea să lucreze cu mâna lui colierul) erau în măsura şi trebuiau să limpezească multe lucruri într-o epocă în care arta se afla la mare cinste. Ascanio avusese prilejul să vadă mari duci, regi şi papi gata să-şi vândă coroana, sceptrul ori tiara numai ca să poată cumpăra unul dintre acele minunate giuvaeruri ce ieşeau din mâinile meşterului sau. Până la urmă, în cazul când lucrurile s-ar fi lămurit aşa cum gândea el, tot jupân Robert i-ar fi rămas îndatorat

meşterului Benvenuto, căci meşterul era atât de darnic, încât, dacă jupân d·Estourville ar fi înţeles să se poarte omeneşte, Ascanio era convins ca Benvenuto la rândul lui lar fi răsplătit regeşte.
În momentul când ajunse la capătul străzii Saint-Martin, aşadar, Ascanio se socotea nici mai mult nici mai puţin decât un soi de pace trimis de Cel-de-Sus să menţină armonia între două puteri.

În pofida acestei convingeri, Ascanio nu pregeta totuşi – trebuie să recunoaştem ca îndrăgostiţii sunt nişte fiinţe tare ciudate – să-şi lungească drumul cu încă vreo zece minute şi, în loc să treacă pe malul celălalt al Senei cu barca, o lua pe chei în sus şi traversa fluviul pe podul Morilor. Se prea poate să fi ales însa drumul acesta numai fiindcă îi străbătuse în ajun când o urmărise pe Colombe.
Oricare ar fi, de altminteri, pricina ce-l îndemnase să facă un asemenea ocol, după vreo douăzeci de minute, vrând-nevrând, ajunge totuşi în fată palatului Nesle.
În momentul când sosi acolo însa şi văzu poanta ogivală prin care trebuia să pătrundă înăuntru, când zări apoi micul şi încântătorul pavilion gotic ale carai turnuleţe răsăreau făloase deasupra zidului împrejmuitor şi când se gândi ca îndărătul jaluzelelor pe jumătate lăsate din pricina zădufului se afla frumoasă lui Colombe, întreaga urzeală de vise îmbietoare pe care o izvodise pe drum se risipi aidoma castelelor pe care le întrezăreşti uneori înfiripate în nori şi pe care o adiere de vânt le spulberă într-o clipa; se trezi dintr-o dată faţă-n fată cu realitatea, şi realitatea nu i se păru câtuşi de puţin liniştitoare.
Totuşi, după ce zăbovi locului câteva minute, zăbava cu atât mai ciudată cu cât, din pricina arşiţei nu se zărea

ţipenie de om pe chei, Ascanio îşi dădu seama ca trebuia să se hotărască într-un fel. Cum însa nu avea de ales şi cum singura hotărâre pe care o putea lua era aceea de a intra în palat, înainta până în prag şi ridică ciocănelul, pregătindu-se să bată în poartă. Şi poate ar fi rămas cine ştie cât timp cu el în mâna, dacă tocmai atunci poarta nu s-ar fi deschis pe neaşteptate şi nu s-ar fi pomenii nas în nas cu un slujitor de vreo treizeci de ani, un fel de om la toate, jumătate valet, jumătate ţăran. Era grădinarul lui jupân d·Estourville.
Ascanio şi grădinarul se traseră înapoi şi unul, şi altul.
— Pe cine căutaţi? întreba grădinarul. Ce doriţi?
Nemaiavând încotro, Ascanio îşi lua inima-n dinţi şi răspunse bărbăteşte:
— Doresc să vizitez palatul.
— Cum adică, să vizitaţi palatul? Rosti grădinarul, uimit. În numele cui?
— În numele regelui! Îl înştiinţa Ascanio.
— În numele regelui?! se minuna grădinarul. Doamne Isuse Hristoase! Nu cumva regele o fi vrând să-l ia înapoi?
— Cine ştie! răspunse Ascanio.
— Bine, dar ce vrea să zică asta?
— Cred ca înţelegi, prietene – rosti Ascanio, cu o cutezanţă pentru care se felicita în sinea lui —
ca n-am să-ţi dau socoteala dumitale?
— Aveţi dreptate. Cu cine doriţi să vorbiţi?
— Domnul prefect e acasă? Întreba Ascanio, ştiind foarte bine ca prefectul nu putea fi acolo.

— Nu, domnule, e la Chálelet.
— Aşa? Şi în lipsa dumnealui, cine-i ţine locul?
— Fiica domniei sale, domnişoara Colombe.
Ascanio se înroşi până în vârful urechilor.

— Şi pe urma – adaugă slujitorul – mai e şi coană Perrine. Cu cine doreşte domnul să vorbească? Cu domnişoara Colombe sau cu coană Perrine?
Întrebarea era cât se poate de firească, şi cu toate astea, la auzul ei, în sufletul lui Ascanio se dădu o luptă cumplită. Deschise gura să spună car fi dorit s-o vadă pe domnişoara Colombe, dar, ca şi cum buzele sale ar fi fost incapabile să rostească nişte cuvinte atât de îndrăzneţe, ceru să vorbească totuşi cu coană Perrine.
Grădinarul, căruia nici prin gând nu-i trecea ca o întrebare atât de banală, după părerea lui, ar fi putut stârni o asemenea harababură, dădu din cap în semn de încuviinţare şi, străbătând curtea, se îndrepta spre intrarea micului palat Nesle. Ascanio o porni în urma lui.
Trecură printr-o curte interioară, pe urmă pe sub o a doua poartă, pe urmă printr-o grădiniţă cu flori, urcară treptele unui peron, după care străbătură o nesfârşită galerie, în fine, grădinarul deschise o uşă.
— Coană Perrine – spuse el – a venit un tânăr care cică ar vrea să viziteze palatul în numele regelui. Şi se dădu la o parte, făcându-i loc lui Ascanio, care se opri în pragul uşii.

În aceeaşi clipa însa i se aşeză parcă o cesta pe ochi şi se văzu silit să se sprijine de perete. Se întâmplase ceva la care nu se aşteptase, deşi era un lucru cât se poate de firesc, coană Perrine nu era singură, ci împreuna cu Colombe, şi Ascanio se afla acum faţă-n fată cu amândouă.
Coană Perrine torcea la roata, iar Colombe tesea la război o tapiserie. Amândouă ridicară capul în aceeaşi clipa şi-şi întoarseră privirile spre uşă.
Colombe îl recunoscu numaidecât pe Ascanio. Îl aştepta, deşi cugetul îi spunea ca n-avea cum să vină. Cât priveşte

pe tânărul nostru, când văzu ochii fetei aţintindu-se asupra lui, cu toate ca privirea în care îl învăluia era nespus de duioasă, simţi ca moare.
Se gândise dinainte ca va avea de întâmpinat o mie şi una de greutăţi, îşi închipuise ca va trebui să înfrunte o mie şi una de piedici ca să poată ajunge la iubita lui, piedicile erau menite să-i sporească însufleţirea, iar greutăţile să-i înteţească dârzenia, şi iată ca, dimpotrivă, total se petrecuse cât se poate de simplu şi de uşor, ca şi cum bunul Dumnezeu, mişcat de dragostea lor curată, voise s-o încurajeze de la bun început, dându-i binecuvântarea sa; fără să ştie când şi cum, se pomenise deodată în fată Colombei, aşa încât din toată cuvântarea atât de meşteşugit ticluita din vreme, pe a cărei înfocata elocinţa era făcută s-o uimească şi s-o înduioşeze, nu-şi mai amintea nicio frază, niciun cuvânt, nici măcar o silabă.

Colombe, la rândul ei, încremenise locului, cu gura încleştată. Cele două tinere şi neprihănite făpturi care, în adâncul sufletului lor, simţeau ca erau hărăzite una alteia, ca şi cum ar fi fost de mult logodite în ceruri, şi care, în clipa când s-ar fi apropiat una de alta, trebuiau să se contopească, alcătuind o singură fiinţă, ca Salmacis cu Hermafrodit, acum ca se aflau pentru prima oară una în fată alteia, tremurau înspăimântate şi-şi pierduseră cumpătul, nefiind în stare să rostească o singură vorbă.
În cele din urmă coană Perrine se ridică pe jumătate de pe scaun şi, scoţând caerul vârât în corset şi sprijinindu-se de mosorul torcătoarei, se îndura să rupă tăcerea.
— Ce tot îndruga acolo ţopârlanul ăla de Raimbault? Se burzului onorabila guvernanta. Ai auzit, Colombe? Cum însa Colombe nu-i răspundea nimic: Ce căutaţi aici tinere domn?

Continuă ea, făcând câţiva paşi spre Ascanio. Doamne iartă-mă! Exclamă ea deodată, recunoscând chipul celui cu care vorbea, închipuieşte-ţi cine a venit? Cavalerul acela simpatic care, în ultimele trei duminici, a fost atât de drăguţ şi mi-a oferit agheasmă la ieşirea din biserică! Ce doreşti, frumosule?

— Aş vrea să vă vorbesc, bolborosi Ascanio.

— Între patru ochi? îl întreba, izmenindu-se, coană Perrine.

— Între... patru cehi...

În timp ce rostea acest cuvinte, Ascanio îşi spunea în sinea lui ca e un nătărău fără pereche.

— Atunci, poftim aici, tinere domn, poftim! Spuse coană Perrine, deschizând uşa camerei alăturate şi făcându-i semn lui Ascanio s-o urmeze.

Ascanio se supuse, dar, în clipa în care se pregătea să intre pe uşă, îi aruncă o lungă privire Colombei, una dint-e acele priviri stăruitoare prin care îndrăgostiţii se pricep să mărturisească atâtea lucruri şi care, oricât de nedesluşite şi de încâlcite li s-ar părea unor oameni indiferenţi, nu se poate să nu fie înţelese până la urmă de persoana căreia le sunt adresate. Colombe, aşa cum era de aşteptat, nu scapa nicio iotă din ceea ce ochii lui voiau să-i împărtăşească, fiindcă, în momentul în care privirile ei se încrucişară cu ale tânărului îndrăgostit, fără să-şi dea seama, se înroşi toată ca focul şi, simţind ca roşeşte, se grăbi să-şi aplece ochii asupra tapiseriei şi începu să schingiuiască o biată floare care arata ca vai de ea. Văzând-o cum se îmbujorase, Ascanio îşi lua seama deodată şi făcu un pas spre Colombe, dar în aceeaşi clipa coană Perrine se întoarse spre el ca să-l cheme, aşa încât tânărul, vrând-nevrând, trebui s-o urmeze, însa, îndată ce uşa se închise după el, Colombe

scapa acul din mâna, lăsa braţele să-i atârne de o parte şi de alta a scaunului pe care şedea şi, dând capul pe spate, scoase un oftat adânc în care, în virtutea uneia dintre acele pururi nelămurite taine ale inimii omeneşti, regretul de a-l vedea pe Ascanio plecând se îngemăna cu uşurarea de a nu-l mai simţi atât de aproape de ea.

Cât priveşte pe tânărul nostru, era fără doar şi poate supărat, supărat pe Benvenuto fiindcă-i încredinţase o misiune atât de ciudată, supărat pe sine însuşi, fiindcă nu se pricepuse să se folosească de prilej, şi supărat mai cu scamă pe coană Perrine, care săvârşise greşeala de neiertat de a-l fi silit să plece tocmai când i se păruse ca ochii Colombei îl îmbiau să rămână.
De aceea, în momentul în care, rămânând singura cu el, guvernanta ţinu să afle scopul vizitei sale, Ascanio îi răspunse cu destulă aroganta, răzbunându-se pe ca pentru propria lui stângăcie:
— Scopul vizitei mele, scumpa doamnă, este acela de a vă ruga să-mi arătaţi palatul Nesle, încăpere cu încăpere, de la un capăt la altul.
— Să-ţi arăt palatul Nesle?! Se minuna coană Perrine. Şi ce nevoie ai dumneata, dacă nu ţi-e cu supărare, să-l vizitezi?
— Ca să-mi dau seama dacă ne convine, dacă o să ne simţim în largul nostru şi dacă merită osteneala să ne mutăm aici.
— Cum adică să vă mutaţi aici? L-aţi închiriat cumva de la domnul prefect?

— Nicidecum, maiestatea sa are de gând să ni-l dea.
— Să vi-l dea? Maiestatea sa?! Exclamă coană Perrine, căreia nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— În deplină proprietate – răspunse Ascanio.
— Dumilale?
— Nu chiar mie, scumpa doamnă, ci maestrului meu.
— Şi cine-i maestrul clumitale, dacă-mi dai voie să întreb, tinere? Pesemne vreun înalt senior dintr-o ţară străină?
— Mai mult decât atât, coană Perrine, e un artist de seama care a venit anume de la Florenţa spre a sluji pe maiestatea sa preacucernică.
— Aha! murmură onorabila doamnă, care nu prea se dumirea cum ce poate să fie asta. Şi ce face, rogu-te, maestrul dumitale?
— Ce face? De toate; inele de împodobit degetele tinerelor fete; ceainice vrednice a sta pa masa unor capete încoronate; statui pentru lăcaşurile zeilor; iar când n-are altceva mai bun de făcut, asediază ori apara cetăţile, după cum are chef să bage în sperieţi un împărat ori să liniştească un papă.
— Doamne Isuse Hristoase! Suspină coană Perrine. Şi cum îl cheamă pe maestrul dumitale?
— Benvenuto Cellini, aşa-l cheamă.
— Curios, nu ştiu să îi auzit vreodată numele ăsta – bolborosi preacinstita doamnă. Şi ce e de felul lui?

— E orfaurar.
Coană Perrine se uita la Ascanio cu nişte ochi cât toate zilele.
— Orfâurar! bâigui ea. Orlaurar! Şi-ţi închipui cumva ca jupânul nostru, prefectul, o să se învoiască să dea chiar aşa, cu una cu două, bunătate de palat pe mâna unui... unui orfaurar?
— Dacă n-o vrea să ni-l dea, i-l luăm noi.
— Cu anasâna?

— Întocmai.
— Nu cred eu ca stăpânul dumitale s-ar încumeta să se confrunte pe domnul prefect!
— Ba bine ca nu: a fost în stare să înfrunte trei duci şi doi papi.
— Ţine-mă, Doamne! Doi papi! Doar n-o fi eretic?
— Fii pe pace, e catolic ca dumneata şi ca mine, coană Perrine, n-avem nici în clin nici în mâncca cu Sarsailă; în lipsa diavolului însa, îi avem pe rege să ne sprijine.
— O fi, dar domnul prefect are pe cineva şi mai grozav.
— Pe cine?
— Pe doamna d·Etampes.
— Atunci forţele sunt egale – spuse Ascanio.
— Şi dacă jupân d·Estourville se împotriveşte?
— Meşterul Benvenuto, orişicum, tot o să i-l ia.
— Şi dacă jupân Robert se fereca în palat ca într-o fortăreaţă?
— Meşterul Cellini o să-l asedieze.

— Gândeşte-te ca jupânul nostru, prefectul, are douăzeci şi patru de arcaşi.
— Iar meşterul Benvenuto Cellini are zece ucenici precum vezi, coană Perrine, forţele, şi de astă dată, sunt egale.
— Numai ca, vezi dumneata, jupân d·Estourville mânuieşte lancea ca nimeni altul pe lume; la turnirul care a avut loc la nunta lui Francisc I, era printre cavalerii care chemă lumea să se măsoare cu el, şi cum a îndraz nit careva să-i ţină piept, cum l-a şi trântit jos.
— Atunci se potriveşte de minune, coană Perrine, e tocmai omul pe care-l caută Benvenuto, căci, dacă-i vorba de turnire, meşterul meu nu sia găsit încă naşul până acum. Ca şi jupân d·Estourville, şi-a culcat toţi adversarii la

pământ, cu deosebirea ca cei cu care s-a măsurat prefectul dumitale, după două săptămâni, erau iar pe picioare, veseli şi înfloritori, pe când cei care au avut de-a face cu stăpânul meu nu s-au mai sculat în veci de jos şi, după trei zile, erau cu mâinile pe piept, morţi şi îngropaţi.

— Tare mi-e teamă c-o să iasă un bucluc de aici, zău, tare mi-e teamă! Se tângui coană Perrine. Am auzit ca-n oraşele luate cu asalt se petrec tot felul de grozavii, tinere.

— Fii pe pace, coană Perrine! O linişti Ascanio, râzând. Învingătorii, de astă dată, vor fi mărinimoşi.

— Am spus şi eu aşa, dragul mamii, răspunse coană Perrine, căreia nu i-ar fi displăcut să se pună bine cu asediatorii – fiindcă mă cutremur numai când mă gândesc ca s-ar putea să fie vreo vărsare de sânge; altminteri, îţi dai seama, cred, ca vecinătatea domniilor voastre nu poate decât să ne bucure, deoarece, la drept vorbind, cam ducem lipsa de societate în blestemata asta de sihăstrie în care jupân d·Estourville ne-a sechestrat, pe fiica dumisale şi pe mine, ca pe nişte biete călugăriţe, cu toate ca nici ea şi nici eu, slavă Domnului, n-am făcut legământ să ne călugărim. Iar omul nu-i bine să trăiască singur, zice Sfânta Scriptură şi, zicând omul, Sfânta Scriptură se gândeşte bineînţeles nu numai la bărbat, ci şi la femeie; dumneata ce crezi, flăcăule, n-am dreptate?

— Mai încape vorbă!

— Iar noi două suntem singure-singurele şi amărâte ca vai de noi în harabaia asta de casă.

— Cum aşa, nu primiţi nicio vizită?

— Doamne Isuse! Păi dacă-ţi spun ca trăim mai rău ca nişte călugăriţe. Ele barem mai au rubedenii, mai au prieteni care vin să le vadă la vorbitor, după gratii. Au trapeza în care se adună şi mai schimbă un cuvânt, mai pălăvrăgesc.

Nu-i cine ştie ce distracţie, îmi dau seama, dar, oricum, tot e ceva. Noi, bietele, nu-l avem decât pe domnul prefect, care vine din când în când s-o dojenească pe fiică-sa – ştiu şi eu? — poate fiindcă se face din, ce în ce mai frumoasă, căci nu văd ce altă vina ar putea să aibă sărmană copilă, iar pe mine ca să mă certe pentru ca n-o ţin din scurt cum sar cuveni, când, slavă Domnului, nu vede ţipenie de om zile-n şir şi când nu deschide gura decât ca să se roage bunului Dumnezeu şi să schimbe o vorbă cu mine. De aceea ai grijă, flăcăule, te rog din suflet, să nu spui cuiva ca te-am primit în casă, c-ai vizitat pe urma palatul cu mine şi ca, după ce ai vizitat palatul, ai trecut din nou pe la noi pentru câteva clipesa ne ţii de urât.

— Cum?! Se miră Ascanio. După ce vizitarn palatul, ne întoarcem împreuna în micul palat? Înseamnă deci c-o sa...
Ascanio se opri însa numaidecât simţind ca bucuria îl făcea să piardă măsura.
— Nu cred c-ar fi politicos, tinere, după ce te-ai prezentat adineauri domnişoarei Colombe, care, la urma urmei, în lipsa tatălui său, e stăpâna casei, şi i-ai cerut îngăduinţa de a sta de vorbă cu mine între patru ochi, nu cred c-ar fi politicos, să pleci aşa de la noi fără să-i spui măcar un cuvinţel de rămas bun. Dar dacă nu-ţi face plăcere, fireşte, poţi foarte bine să ieşi în strada fără să mai ocoleşti, fiindcă palatul Nesle are intrare separată.
— Nici nu mă gândesc, nici nu mă gândesc! protestă Ascanio. Păcatele mele, coană Perrine, dă-mi voie să mă consider şi eu la fel de bine crescut ca oricare altul şi să ştiu cum trebuie să se poarte cu femeile un om de lume. Numai ca teas ruga, coană Perrine, să nu mai pierdem

vremea şi să vizităm chiar acum palatul, fiindcă sunt nespus de grăbit.

Şi, într-adevăr, acum când ştia ca trebuia să se abată din nou pe la palatul cel mic, Ascanio nu dorea decât să termine mai repede cu vizitarea palatului cel mare. Iar cum, la rândul ei, coană Perrine păstra tot timpul în suflet o teamă înăbuşită, gândindu-se ca s-ar putea să pice prefectul tocmai când se aştepta mai puţin, nu voi să-l facă pe Ascanio să întârzie cumva din pricina ei şi, desprinzând din cui o legătură de chei atârnata după uşă, o apucă înainte.

Să aruncăm, aşadar, o privire împreuna cu Ascanio asupra palatului Nesle în care se vor desfăşura de acum înainte principalele episoade ale povestirii pe care v-o împărtăşim.

Palatul său mai degrabă reşedinţa Nesle, cum i se spunea îndeobşte pe vremea aceea, era situat pe malul stâng al Senei, aşa cum cititorii noştri au avut prilejul s-o afle ceva mai înainte, pe locul unde a fost durat mai apoi palatul Nevers şi unde s-au construit după aceea Monetăria şi Academia Franceză. Era ultima clădire de la capătul dinspre sud-vest al Parisului, deoarece dincolo de zidurile sale nu se mai vedea decât şanţul fortificaţiilor şi Pre-aux-Cleres cu pajistile-i înverzite. Fusese zidit spre sfârşitul secolului al optulea de Amaury, stăpânul domeniului Nesle din Picardia. În 1308 a fost cumpărat de Filip cel Frumos, care l-a ridicat la rangul de castel regal. În 1520, turnul Nesle al cărui nume e legat de o sângeroasa şi desantata faima, a fost despărţit de restul edificiului pentru a se putea construi cheiul, podul peste şanţul cetăţii şi poarta Nesle, aşa încât turnul cu înfăţişarea lui mohorâta a rămas stingher şi posac pe malul fluviului, ca o păcătoasă pocăită.

Din fericire însa, reşedinţa Nesle era atât de vastă pentru ca să nu se resimtă de pe urma acestei ciuntiri. Suprafaţa pe care o ocupa era tot atât de întinsa ca vatră unui sat: un zid înalt ca de fortăreaţă, în care se deschidea o poartă mare, cu boltă în ogivă, şi o altă poartă mai mică de serviciu, îl ocrotea pe latura dinspre chei. Pătrundeai mai întâi într-o curte largă, dreptunghiulară, înconjurata de ziduri, avândo poarta în stânga şi una în fund. Dacă intrai, aşa cum făcuse Ascanio, pe poarta din stânga, descopereai o clădire mai mică în stil gotic din secolul al paisprezecelea, de toată frumuseţea, cu o grădină spre sud, deosebită de cea a palatului, era pavilionul sau micul palat Nesle. Dacă deschideai însa poarta din fund, vedeai pe mâna dreapta o construcţie din piatră străjuită de două turnuleţe, cu acoperişuri ascuţite mărginite de balustrade, cu o faţadă colţuroasă, cu ferestre înalte şi geamuri colorate şi douăzeci de mori. Ţi ce scâr. Âiau în bătaia vântului, era palatul Nesle, în care s-ar fi putut simţi în largul lor trei bancheri din zilele noastre.

Dacă mergeai mai departe, te rătăceai în fel şi fel de grădini, în care se aflau, printre altele, un teren de pelota, unul de întrecere la inele[3], o turnătorie, un arsenal; veneau după aceea curţile de păsări, stânele, staulele şi grajdurile, adică acareturile a trei gospodarii de fermieri din zilele noastre.

---

[3] Întrecere în care concurenţii trebuiau să desprindă cu a lance sau cu o spadă, din fugă calului, nişte verigi turnate, de la o anumită înălţime.

Toate acestea însa fuseseră lăsate în paragină şi deci se aflau într-o stare cât se poate de proastă; Raimbault împreuna cu cele două ajutoare ale sale abia pridideau să îngrijească de grădina pavilionului, în care Colombe cultiva flori, iar coană Perrine sădise varza. Palatul mare era însa încăpător, scăldat în lumină şi temeinic zidit, cu puţină osteneală şi ceva bani, putea fi transformat în cel mai somptuos atelier din lume.
Chiar claca s-ar fi dovedit însa mult mai puţin prielnic, Ascanio ar fi fost la fel de încântat, dorinţa lui cea mai fierbinte fiind să se afle cât mai aproape de Colombe.
De altfel, vizitarea palatului se termina foarte curând, sprinten cum era, în doi timpi şi trei mişcări, tânărul văzuse tot, colindase peste tot, îşi făcuse o părere despre toate. Aşa încât, coană Perrine, care încercase în zadar să se ţină după el, se mulţumise în cele din urmă să-i încredinţeze legătura de chei, pe care Ascanio, conştiincios, avusese grijă să i-o înapoieze după ce-şi încheiase cercetările.
— Şi acum, coană Perrine – spuse el – sunt la dispoziţia dumitale.
— Păi atunci să intrăm o clipa în pavilion, tinere, de vreme ce şi dumneata socoteşti ca aşa se cuvine.
— Negreşit! Ar fi o necuviinţă de neiertat din partea mea dacă n-aş face-o.
— Dar ai grijă să nu te dai de gol fată de Colombe:
Nu cumva să-i spui pentru ce ai venit.
— Doamne Sfinte! Păi atunci despre ce să-i vorbesc?
Se nelinişti Ascanio.
— Parcă cine ştie ce filosofie ar fi, bobocelule! Parcă ziceai ca eşti orfaurar?
— Chiar şi sunt.

— Ce mai întrebi atunci; vorbeşte-i de giuvaeruri, e cea mai îmbietoare conversaţie chiar şi pentru sufletul cel mai cumpătat. Suntem ori nu suntem fiicele Evei? Unde-ai pomenit dumneata vreo fiică de-a Evei căreia să nu-i fuga ochii după tot ce străluceşte? De altminteri, sărmănica, are parte de aşa puţine distracţii în schivnicia asta, încât orice prilej de a-i însenina un pic inima e o adevărată binecuvântare pentru ea. Deşi, la drept vorbind, distracţia cea mai bună la vârsta ei ar fi o căsătorie fericită. De aia, ori de câte ori jupân d·Estourville vine pe aici, nu pierd ocazia să-i suflu la ureche: „Mărit-o, omule, odată, mititica de ea, mărit-o, ce mai stai!

Şi fără să-şi dea seama ca dezvăluirea unor relaţii atât de familiare cu jupân d·Estourville putea da loc la tot felul de presupuneri în privinţa rosturilor sale în casa prefectului, coană Perrine se îndrepta spre pavilion şi intră din nou, urmată de Ascanio, în camera în care o lăsase pe Colombe.
Fată stătea îngândurata şi visătoare, în atitudinea pe care o avea când ne-am despărţit de dânsa. Numai ca, între timp, de cel puţin de douăzeci de ori, poate, ridicase capul şi-şi aţintise privirea asupra uşii pe care ieşise tânărul cel chipeş, aşa încât cineva care ar fi observat cât de des îşi aruncă ochii într-acolo ar fi putut să-şi închipuie că-l aştepta. Totuşi, în momentul în care văzu uşa deschizându-se, Colombe se apucă de lucru cu atâta râvna, încât nici coană Perrine şi nici Ascanio n-ar fi putut bănui ca nu lucreze nimic până atunci.
Cum de ghicise Colombe ca guvernanta venea însoţită de tânărul necunoscut, iată un lucru pe care doar magnetismul l-ar fi putut explica, dacă magnetismul ar fi fost descoperit la vremea aceea.

— L-am adus înapoi pe cavalerul care ne-a oferit agheasmă în biserică, draga Colombe, fiindcă e chiar dânsul în carne şi oase, nu m-au înşelat ochii. Voiam tocmai să-l conduc până la poarta palatului, când mi-a amintit ca nu apucase încă să-şi ia rămas bun de la mătăluţă. Şi avea dreptate, fiindcă adineauri nu v-aţi spus niciun cuvinţel. Şi doar, slava Demnului, niciunul, nici altul nu sunteţi muţi!

— Coană Perrine... – o întrerupse Colombe, care se fâstâcise toată.
— Ei, ce e? Ce te-ai înroşit aşa? Domnul Ascanio este un cavaler de isprava, aşa cum matale eşti o domnişoară cuminte. De altfel, pe cât se pare, e un iscusit meşter de giuvaericale, nestemate şi tot felul de zorzoane după care de obicei se dau în vânt fetele frumoase. O să vină să ţi le arate, puica mamii, dacă-ţi face plăcere.
— Nu-mi trebuie nimic – îngâna Colombe.
— În momentul de fată, se prea poate; să sperăm însa ca n-o să meri surghiunita în pârdalnica asta de sihăstrie. Avem şaisprezece ani doar, Colombe, şi odată şi odată o să vină şi ziua când o să fim o logodnică nurlie şi osa primim fel de fel de giuvaeruri, pe urmă, o cucoană mare care o să aibă nevoie de tot felul de podoabe. De ce nu le-ai lua mai degrabă pe cele făurite de flăcăul nostru decât pe ale altui meşter, care de bună seama nu-i ajunge nici la călcâi.
Bietei fete îi venea să intre în pământ. Ascanio, pe care prezicerile coanei Perrine îl bucurau şi nu prea, se grăbi să sară în ajutorul sarmanei copile, care s-ar fi simţit de o mie de ori mai puţin stingherita să stea de vorbă cu dânsul decât să asculte monologul talmaciului sau.

— Vă rog, domnişoara – spuse el – nu vă împotriviţi şi îngaduinti-mi să vă aduc câteva din lucrările mele; îmi dau seama acum ca pentru dumneavoastră le-am făcut şi ca făcându-le, mă gândeam la dumneavoastră. O, da, vă rog să mă credeţi că-i aşa cum vă spun, deoarece aurul, argintul şi nestematele cu care lucram noi, meşterii giuvaergii, sunt adesea îngemănate cu gândurile noastre, în diademele ce împodobesc frunţile dumneavoastră, în braţările ce vă cuprind braţele, în colanele ce vă dezmiardă umerii, în florile, păsările, îngerii, himerele pe care le facem să gângurească la urechile dumneavoastră, lăsăm adeseori să se strecoare simţămintele noastre de respectuoasă adoraţie.
Trebuie s-o spunem, în virtutea îndatoririlor noastre de cronicar, ca la auzul acestor dulci cuvinte tinerei fete îi creştea inima de bucurie, fiindcă Ascanio, care stătuse atâta vreme cu gura încleştată, se învrednicise în fine a vorbi şi vorbea aşa cum îşi închipuise ea ca trebuie să vorbească, şi fiindcă, fără să ridice ochii, Colombe simţea privirea-i arzătoare aţintită asupra ei, până şi accentul străin al glasului său dădea un farmec deosebit acestor cuvinte atât de noi pentru Colombe, care nu le mai auzise până atunci, un ecou adânc şi cuceritor al graiului atât de simplu şi de melodios al iubirii pe care tinerele fete îl înţeleg înainte de a fi început să-l folosească.

— Ştiu bine – continuă Ascanio – ştiu foarte bine ca noi nu putem spori cu nimic frumuseţea dumneavoastră. Dumnezeu nu poate fi mai bogat decât e fiindcă noi îi împodobim altarele. Dar cel puţin prin iscusinţa mâinilor noastre gingăşia dumneavoastră e înconjurata de tot ce e frumos şi suav ca şi ea, iar când din adâncul întunecos al

nimicniciei noastre noi, nevrednici şi umili făurari de încântări şi străluciri, vă vedem trecând scăldate în lumină, avem cel puţin mângâierea ca, deşi suntem mult mai prejos decât dumneavoastră, arta noastră în schimb e hărăzită să vă înalte şi mai sus încă.

— O, domnule – spuse Colombe, peste măsură de tulburată – minunăţiile făurite de domnia voastră vor fi, desigur, pururea străine de mine sau, cel puţin, de prisos, sunt obişnuită să trăiesc în umbră şi în singurătate şi trebuie să vă mărturisesc ca nici umbră şi nici singurătatea nu mă apăsa, dimpotrivă mi-s dragi şi aş dori să rămân toată via. A aşa, dar trebuie să vă mărturisesc de asemenea ca mi-ar plăcea totuşi să văd aceste podoabe, nu pentru mine, ci pentru frumuseţea lor, nu ca să le port, ci numai ca să le admir.

Şi tremurând toată de teamă ca spusese mai mult decât se cuvenea şi ca s-ar putea să spună şi mai mult încă, rostind aceste cuvinte, Colombe îl salută şi ieşi atât de grăbită, încât un om mai priceput în asemenea treburi ar fi putut socoti ieşirea această precipitată nici mai mult nici mai puţin decât o fugă.

— Ei bravo, să fie într-un ceas bun! Se bucura coană Perrine. A început să se lase ispitita de cochetărie. E adevărat însa ca şi matale, flăcăule, vorbeşti ca din carte. Zău dacă nu-mi vine să cred ca în ţara de unde vii dumneata se cunosc anumite secrete pentru a vrăji oamenii, cea mai bună dovadă e ca ai reuşit să mă că. Ţigi din primul moment de partea dumitale, uite aşa, cum te văd şi cum mă vezi şi, pe cinstea mea, zău, aş dori din tot sufletul ca jupân prefectul să nu se poarte prea urât cu dumneata. Şi acum să ne vedem cu bine, flăcăule, şi spune-

i stăpânului dumitale să se păzească. Să bage de seama fiindcă jupân d·Estourville nu ştie de glumă şi are proptele straşnice la curte. De-aia zic, dacă stăpânul dumitale ar vrea să-mi dea ascultare, sar lipsi de palatul Nesle şi, în orice caz, s-ar feri să pună stăpânire pe el cu anasâna. Pe dumneata însa, oricum, o să te mai vedem, nu-i aşa? Şi ascultă-mă pe mine, să nu crezi un cuvânt din ce ţi-a spus Colombe, de n-ar fi decât moştenirea pe care i-a lăsat-o răposata maică-sa, şi încă e destul de bogată ca să-şi poată îngădui capricii de douăzeci de ori mai costisitoare decât cele cu care o îmbii dumneata. Şi încă ceva, vezi, ai grijă să aduci şi niscai fleacuri mai uşoare, poate ca i-o trece prin gând să-mi dăruiască şi mie un lucruşor, ceva. N-am ajuns încă, slavă Domnului, la vârsta când trebuie să renunţi la orice cochetărie. Ai înţeles, nu-i aşa?

Şi socotind de cuviinţă, pentru ca tânărul să priceapă mai bine, să-şi sublinieze cuvintele cu un gest, coană Perrine îl strânse puţin de braţ. Ascanio tresări ca şi când l-ar fi trezit cineva brusc din somn. Într-adevăr, i se părea ca totul nu e decât un vis. Nu-şi dădea seama ca se afla acasă la Colombe şi se îndoia ca acea albă nălucire al cărei glas melodios îi mai suna încă în urechi şi a cărei forma suava fluturase o clipa prin fată ochilor săi era cu adevărat fiinţă pentru care, nu mai departe decât în ajun, şi chiar în dimineaţa aceea, şi-ar fi dat viaţa doar pentru a-l învrednici cu o privire.
Aşadar, cu inima plină de bucuria clipei de fată şi de speranţele sale în viitor, Ascanio îi promise coanei Perrine tot ce poftea, fără să asculte măcar ce anume voia de la el. Ei, şi? N-ar fi fost oare în stare să dea tot ce avea pe lume numai ca s-o mai poată vedea pe Colombe?

Pe urmă, gândindu-se ca nu se cădea să-şi prelungească vizita peste măsură, îşi lua rămas bun de la coană Perrine, făgăduindu-i să vină din nou a doua zi.
Ieşind din curtea pavilionului, Ascanio se întâlni aproape nas în nas cu doi inşi care tocmai se pregăteau să intre. După privirea pe care i-o aruncă unul dintre aceşti doi inşi, mai curând, decât după îmbrăcăminte, îşi închipui ca s-ar fi putut să fie însuşi prefectul.

O clipa mai târziu, bănuielile sale se preschimbară în certitudine când îi văzu pe noii veniţi bătând la poarta care tocmai se închisese în urma lui, se căi atunci ca nu plecase ceva mai înainte, căci cine putea şti dacă nesocotinţa lui nu avea să se răsfrângă asupra Colombei?
Pentru ca vizita lui să pară cât mai banală, în cazul când ar fi atras atenţia prefectului, Ascanio se îndepărtă fără a mai întoarce capul o singură dată spre acel colţ de lume care pentru el, în momentul acela, preţuia mai mult decât o împărăţie.
Înapoindu-se la atelier, îl găsi pe Benvenuto ca niciodată îngândurat. Omul care-i oprise pe strada nu era nimeni altul decât Primaticcio; venise să-i dea de ştire lui Cellini, ca un bun tovarăş de breaslă, ca, în timpul vizitei pe care Francisc I i-o făcuse în dimineaţa aceea, artistul, nechibzuit cum era, reuşise să-şi atragă duşmănia de moarte a doamnei ducese d·Elampes.

VII UN LOGODNIC ŞI UN PRIETEN

Unul dintre cei doi inşi care se pregăteau să intre în palatul Nesle în clipa în care Ascanio ieşea pe poarta era într-adevăr jupân Robert d·Estourville, prefectul Parisului. Cât despre celălalt, vom afla îndată cine era.

Aşadar, nu trecuseră nici cinci minute de la plecarea lui Ascanio şi coană Periine intra valvârtej s-o vestească pe Colombe, care se ascunsese la ea în odaie şi şedea în picioare cu urechea ciulită, păstrând încă pe fată o expresie visătoare, ca tatăl sau o aştepta în camera alăturată.

— Tata! Tresări Colombe, speriată, adăugind apoi în şoaptă, Doamne Dumnezeule, numai de nu l-ar fi întâlnit!

— Da, tatăl matale, puica mamei – rosti din nou coană Perrine, răspunzând numai la primul cuvânt cu care fată îşi începuse fraza, fiind şi singurul pe care-l auzise – tatăl matale împreuna cu încă un domn mai în vârsta pe care nu-l cunosc.

— Un domn mai în vârsta! sp use Colombe,

cutremurându-se fără să vrea. Doamne, coană

Perrine, ce-o mai fi şi asta? E pentru prima oară în ultimii doi sau trei ani când tata nu vine singur.

Totuşi, cum în pofida îngrijorării ei, tânăra fată nu putea face altcum decât să se supună, ştiind foarte bine ca taică-său îşi pierde numaidecât răbdarea, Colombe îşi luă inima în dinţi şi intră din nou, cu zâmbetul pe buze, în camera pe care tocmai o părăsise, căci, cu toată teama pe care o simţea pentru prima oară şi a cărei pricina n-o putea desluşi încă, îl iubea pe jupân d·Estourulle cu cea mai desăvârşită dragoste filială, deşi prefectul nu era prea duios cu ea, zilele în care venea la palat păreau, în lungul şir al zilelor triste şi monotone, adevărate sărbători.

Colombe se apropie de el cu braţele întinse şi gura întredeschisa, dar prefectul na-i dădu răgaz nici să-l îmbră.i. Eze, nici să rostească un singur cuvânt, ci, luând-o de mâna şi ducându-se cu ea în fată străinului care şedea rezemat de căminul impunător plin de flori, spuse:

— Dragă prietene, îţi prezint pe fiica mea. Apoi, întorcându-se către ea, Colombe, dumnealui este contele d·Orbec. Vistiernicul regelui şi viitorul tău soţ.
Colombe dădu un ţipăt uşor, pe care bunacuviinţa o sili să-l înăbuşe; simţind însa ca i se taie picioarele, se sprijini de spătarul unui scaun.
Într-adevăr, pentru a ne putea da seama, mai ales în starea de spirit în care se afla Colombe, cât de înfricoşătoare erau cuvintele neaşteptate ce însoţeau această prezentare, trebuie să ştim mai întâi cum arata contele d·Orbec.

Fără doar şi poate, jupân Robert d·Estourville, tatăl Colombei, nu era un bărbat chipeş; sprâncenele-i groase, ce se încruntau la cel mai mic obstacol material sau moral de care se lovea, îi dădeau o înfăţişare severă, şi toată făptura lui scurtă şi îndesata avea ceva greoi şi stângaci care-l făcea prea puţin simpatic, dar pe lângă contele d·Orbec, arata ca arhanghelul Mihail lângă balaur. Figura pătrată a prefectului şi trăsăturile bine reliefate erau, cel puţin, un semn de hotărâre şi de forţă, în timp ce ochii săi mici ca de linx, cenuşii şi neastâmpăraţi vădeau agerimea minţii, pe când contele d·Orbec, deşirat, firav şi costeliv, cu braţele-i lungi ca picioarele unui păianjen, cu glas piţigăiat ca zumzetul unui. Ân.ar şi molâu ca un melc, era nu numai urât, ci pur şi simplu fioros de o urâţenie în acelaşi timp stupidă şi rea. Stătea cu capul puţin aplecat pe umăr şi avea im zâmbet mârşav pe buze, iar în ochi o privire vicleană.
Astfel ca, la vederea acelei făpturi respingătoare pe care taică-său i-l prezentase drept viitorul ei soţ, în timp ce inima, gândul şi ochii ei se aflau încă sub vraja chipului frumos al tânărului care părăsise cu puţin înainte încăperea

aceea, Colombe, aşa cum am spus, nu-şi putuse stăpâni un ţipăt în primul moment, dar, o dată cu ţipătul acela, toată vlaga ei părea să se fi istovit şi fată rămăsese locului, palidă şi rece ca un sloi de gheaţă, uitându-se la taică-său înspăimântată.

— Îţi cer iertare, dragă prietene – continuă prefectul – pentru zăpăceala fiicei mele; în primul rând trebuie să-ţi spun ca de felul ei e cam sălbatică şi ca de doi ani de zile n-a mai ieşit din casă, fiindcă, după cum bine ştii, vremurile astea nu sunt chiar atât de prielnice pentru fetele frumoase, şi pe urmă, trebuie să recunosc, am făcut rău ca nu i-am împărtăşit din timp planurile noastre, ceea ce, de altminteri, era de prisos, dat fiind ca lucrurile pe care eu le-am hotărât nu mai au nevoie de încuviinţarea nimănui spre a fi aduse la îndeplinire. În sfârşit, Colombe nu ştie cine eşti şi nu-şi dă scama ca, având un nume ca al tău, averea pe care o ai şi protecţia doamnei d·Etampes, poţi dobândi tot ce doreşti, dar, chibzuind bine, va putea să preţuiască cinstea pe care ne-o faci consimţind să uneşti străvechea faima a numelui tău cu proaspăta noastră nobleţe; va afla de asemenea ca, fiind prieteni de patruzeci de ani...
— Ajunge, dragul meu, ajunge, te implor! îl întrerupse contele, apoi adresându-se Colombei, plin de sine şi cu o arogantă familiaritate ce păreau şi mai supărătoare în comparaţie cu timiditatea bietului Ascanio, o linişti, ei haide, haide, vino-ţi în fire, copilule, şi lasa să-ţi înflorească din nou bujorii-n obraji, aşa cum îţi stă bine. O, Doamne, crezi oare ca nu ştiu ce înseamnă o fată tânără sau o femeie în floarea vârstei? Ba bine ca nu, am fost doar de două ori însurat până acum, fetiţo. Fii cuminte, nu trebuie să te pierzi aşa cu firea, sper, cel puţin, ca nu teai speriat

de mine – adaugă contele, cu ifos, înal. Ând capul şi netezindu-. I cu degetele mustăţile rare şi cele câteva fire din. Acalie. Tăticul dumitale a făcut rău numindu-mă, aşa, din senin, soţul matale, cuvânt care de obicei are darul să neliniştească o tânără inimioara când îl aude pentru prima dată; dar ai să te deprinzi cu timpul, fetiţo, şi până la urmă ai să-l rosteşti chiar matale cu guriţa asta frumoasă. Ei, dar ce înseamnă asta, iar te-ai îngălbenit? ... Păcatele mele, mi-e teamă c-o să leşine.

Şi d·Orbec întinse braţul ca s-o sprijine, dar Colombe se încorda brusc, făcând un pas înapoi, ca şi cum s-ar fi temut să nu se atingă de un şarpe şi, adunându-. I puterile, reuşi să îngaime câteva cuvinte:
— Iertaţi-mă, domnule, iartă-mă, tata! Bâigui ea. Iertaţi-mă, vă rog, nu-i nimic, dar credeam, speram ca...
— Credeai, ce? Sperai, ce? Hai, spune repede! O luă la zor prefectul, aţintind asupra fiicei sale ochişorii lui ageri şi mânioşi.
— Că-mi vei îngădui să rămân lângă dumneata totdeauna, tata – rosti Colombe. De când a murit mama, Dumnezeu s-o ierte, nu mai ai pe nimeni afară de mine să te iubească şi să-ţi poarte de grijă, şi mă gândeam...

— Destul, Colombe! îi porunci prefectul. Nu sunt chiar atât de bătrân ca să am nevoie de o îngrijitoare, iar dumneata eşti la vârsta când trebuie să-ţi faci un rost.
— Doamne sfinte! Spuse d·Orbec, amestecânduse din nou în discuţie, ia-mă de bărbat, drăguţo, nu mai face atâtea mofturi. Cu mine ai să fii cum nu se poate mai fericită, şi să vezi numai câte femei au să-ţi jinduiască soarta, ascultă-mă pe mine. Sunt bogat, drăcia dracului! Şi vreau şi eu să am

cu cine mă mândri, am să te duc la palat şi ai să mergi acolo cu nişte giuvaeruri, c-o să te invidieze nu numai regina, ci chiar şi doamna d·Etampes.
Nu ştiu ce gânduri se vor fi trezit în mintea Colombei la auzul acestor cuvinte, fiindcă se îmbujora deodată la fată şi, în ciuda privirii încruntate a prefectului ce stătea pironita, ameninţătoare, asupra ei, avu curajul să-i răspundă contelui:
— Oricum, am să-i cer tatălui meu, monseniore, un răgaz pentru a cugeta pe îndelete la propunerea domniei voastre.
— Ce înseamnă asta? Răbufni jupân d·Estourville, vijelios. Niciun ceas, niciun minut măcar. Din clipa asta te poţi socoti logodită cu contele. M-ai înţeles? Şi ai fi putut fi soţia lui chiar astă-seară dacă n-ar fi fost nevoit să plece peste o oră la moşia lui din Normandia. Ştii foarte bine ca orice dorinţă a mea e un ordin. Auzi colo, să cuge. I! Nu mă înnebuni! D·Orbec, las-o-n plata Domnului pe razgâiata asta. Din acest moment e a ta, prietene, n-ai decât s-o ceri când pofteşti. Şi acum hai să cercetăm împreuna viitoarea voastră locuinţa.

D·Orbec ar fi vrut să mai zăbovească pentru a mai adăuga încă un cuvântel la cele pe care le rostise mai înainte, dar prefectul îl apucă de braţ şi-l trase după el, bombănind, aşa ca se mulţumi s-o salute pe Colombe, rânjind caineşte, şi ieşi cu jupân Robert.
Îndată după plecarea lor, intra pe uşa din fund coană Perrine, care-l auzise pe prefect ridicând glasul şi care se grăbise să vină, bănuind ca jupân d·Estourville o dojenise iar pe fiica lui ca de obicei. Sosise tocmai la ţanc, fiindcă nici nu apucă bine să intre pe uşă, şi Colombe se azvârli în braţele ei.

— O, Doamne Dumnezeule, Doamne! Suspină biata copilă, acoperindu-şi ochii cu palma ca să nu mai vadă chipul respingător al lui d·Orbec, deşi contele nu mai era de fată. O, Doamne! Oare aşa mi-a fost scris? O, visurile mele luminoase! Speranţele mele pline de melancolie! Totul s-a dus, s-a risipit în vânt şi acum nu-mi mai rămâne decât să mor!
Nu mai e nevoie, cred, să ne întrebăm dacă aceste suspine, îngemănate cu slăbiciunea de care era cuprinsă Colombe şi paloarea chipului său, avură darul s-o înspăimânte pe coană Perrine şi, înspaimântând-o, să-i stârnească în acelaşi timp curiozitatea. Iar cum, la rândul său, Colombe simţea nevoia să-şi descarce inima, începu a-i povesti preacinstitei sale guvernante, vărsând lacrimi amare, mai amare decât toate lacrimile pe care le vor îi plâns vreodată ochii săi, cele întâmplate puţin, mai înainte între tatăl său, contele d·Orbec şi ea. Coană Perrine recunoscu şi ea ca logodnicul nu era, într-adevăr, nici tânăr, nici frumos, dar cum, după umila ei părere, cea mai cumplită nenorocire ce i se putea întâmpla unei femei era să rămână nemăritata, încerca a-i dovedi Colombei ca, la urma urmei, tot era mai bine să ai un soţ bătrân şi urât, dar bogat şi puternic, decât să n-ai de loc. Cum însa această teorie nu putea decât să stârnească indignarea tinerei fete, Colombe se retrase în odaia ei, lăsând o pe coană Perrine, a cărei imaginaţie era foarte bogată, să urzească fel de fel de planuri în vederea zilei în care, din postul de guvernanta a domnişoarei Colombe, va fi ridicată la rangul de doamna de compania a contesei d·Orbec.
Între timp, prefectul împreuna cu contele începuseră să viziteze palatul Nesle, mergând pe urmele lui Ascanio şi ale

coanei Perrine, care făcuseră acelaşi lucru cu un ceas mai înainte.
Ar fi într-adevăr ceva nemaipomenit dacă pereţii, care, după cum spune gura lumii, au urechi, ar avea totodată şi ochi, ba chiar şi limba şi ar povesti celor care intră într-o clădire tot ce au văzut şi au auzit din partea celor ce ies.

Dar cum pereţii se mulţumeau să tacă şi să se zgâiască la vistiernic şi la prefect, râzând în sinea lor, aşa cum ştiu să râdă pereţii, singurul care vorbea era sus-numitul vistiernic.
— Într-adevăr – spunea el în timp ce străbăteau curtea dintre pavilion şi palatul Nesle – într-adevăr, mititica arata minunat; este exact soţia care-mi trebuie mie, draga d·Estourville; cuminte, neştiutoare şi bine crescută. După ce o să treacă furtuna, cerul o să se însenineze şi vremea o să rămână de-a pururi frumoasă, ascultă-mă pe mine, fiindcă mă pricep, toate copilitele visează un bărbat tânăr, frumos, isteţ şi bogat. Slavă Domnului, cred ca am cel puţin jumătate din calităţile ce i se cer unui soţ. Nu ştiu, zău, câţi bărbaţi de pe lumea asta ar fi în măsură să spună acelaşi lucru despre ei şi asta, oricum, înseamnă foarte mult. Apoi, trecând de la viitoarea sa soţie, la proprietatea ce urma să intre în stăpânirea lui şi vorbind cu aceeaşi voce piţigăiată şi cu aceeaşi lăcomie şi despre una, şi despre cealaltă, continuă:
— La fel ca şi bătrânul Nesle, care e o splendoare de palat, pe cinstea mea, nu pot decât să te felicit. Ne vom simţi în largul nostru şi soţia mea, şi eu, şi toată vistieria. Aici o să fie locuinţa noastră personală, dincoace birourile, iar acolo încăperile slugilor. Din păcate însa e cam dărăpănat. Dar cu puţină cheltuiala – pe care o vom face în aşa fel ca s-o suporte maiestatea sa – vom reuşi să-l scoatem la lumină.

Şi fiindcă veni vorba, spune-mi, d·Estourville, eşti chiar aşa sigur c-ai să poţi păstra mai departe palatul? N-ar strica să legalizezi totuşi titlul de proprietate, la urma urmei, dacă nu mă înşel, regele nu ţi l-a dăruit.

— Nu mi l-a dăruit, ai dreptate – răspunse prefectul, râzând – dar m-a lăsat să-l iau, ceea ce e cam acelaşi lucru.
— Da, dar ce te faci dacă i se năzare cuiva să-ţi joace o festă şi să-l ceară în toată regula?
— Las· pe mine! Să poftească numai să ridice vreo pretenţie! Din moment ce mă pot bizui pe sprijinul doamnei d·Etampes şi pe al tău, îl voi face să-şi plătească îndrăzneala cu vârf şi îndesat. Nu, dinspre partea asta n-am nicio grijă, palatul Nesle e al meu fără discuţie, dragă prietene, aşa cum fiica mea Colombe îţi aparţine; pleacă deci liniştit şi întoarce-te cât mai repede.
În timp ce prefectul rostea aceste cuvinte de al căror adevăr nici el şi nici interlocutorul său naveau vreun motiv să se îndoiască, un al treilea personaj, însoţit de grădinarul Raimbault, se ivi în pragul porţii ce dădea din curtea dreptunghiulară în grădinile palatului Nesle. Respectivul personaj se numea vicontele de Marmagne.
Vicontele era şi el pretendent la mâna Colombei, dar un pretendent păgubos, un găligan cu părul blond auriu şi obrajii rumeni, o secătura înfumurata, obraznică şi flecara, făcând pe cocoşul pe lângă femeile care, de cele mai multe ori, îl foloseau ca pe un paravan pentru a-şi ascunde adevăratele lor legături amoroase, mândru nevoie mare de slujba sa de secretar al regelui, slujba ce îi îngăduia să trăiască în preajmă maiestăţii sale, înrând cu ogarii, papagalii şi maimuţele monarhului. Aşa încât prefectul nu se lăsase înşelat de iluzoria familiaritate şi aparenta

favoare de care vicontele se bucura pe lângă maiestatea sa, favoare şi familiaritate ce se datorau, după cum se vorbea, serviciilor prea puţin lăudabile pe care găsea, de cuviinţă să i le facă în cadrul slujbei sale. De altminteri, vicontele mâncase de mult averea părintească şi nu avea nimic altceva la sufletul său în afară de darurile pe care i le făcea cu generozitate Francisc I. Generozitatea această însa putea să înceteze de la o zi la alta, iar jupân d·Estourville nu era chiar atât de zanatic, fiind la mijloc un lucru atât de important, să se bizuie pe toanele unui rege, care se ştia cât era de schimbător de felul lui. Refuzase deci cu multe menajamente cererea vicontelui de Marmagne, mărturisindu-i între patru ochi şi sub pecetea tainei ca mâna fiicei sale era de mult făgăduita altcuiva. Datorită acestei mărturisiri care îndreptăţea întru totul refuzul prefectului, vicontele de Marmagne şi jupân d·Estourville rămăseseră în aparenţă cei mai buni prieteni din lume, cu toate ca din ziua aceea vicontele nu mai avea ochi să-l vadă pe prefect, iar prefectul, la rândul său, nu se încredea de fel în Marmagne, care, cu tot aerul său prietenos şi surâzător, nu reuşise să ascundă ura ce mocnea în sufletul sau unui om ca jupân Robert, obişnuit în egală măsură să desluşească tainele curţilor nobiliare şi să citească în adâncul neguros al inimilor. Ori de câte ori îl vedea pe viconte ieşindu-i în cale, prefectul ştia dinainte ca, în ciuda aerului sau ambil şi îndatoritor, venise anume ca să-i educa nişte ve. Ţi proaste pe care i le împărtăşea de obicei cu lacrimi în ochi şi cu o mâhnire făţarnică şi drămuită cu socoteala, în aşa fel ca să picure încetul cu încetul otrava peste rana proaspăt deschisă.

Cât priveşte pe contele d·Orbec, vicontele de Marmagne rupsese aproape orice relaţii cu el, era chiar una din puţinele rivalităţi de la palat care săreau în ochi. D·Orbec îl dispreţuia pe Marmagne fiindcă vicontele nu avea niciun fel de avere şi nu era în măsură să-şi ţină rangul, iar Marmagne îl dispreţuia pe d·Orbec pentru ca era bătrân şi, prin urmare, pierduse orice şansă de a mai putea fi pe placul femeilor, în sfârşit, amândoi se urau pentru ca, ori de câte ori se întâlniseră întâmplător pe acelaşi drum, unul dintre ei îi suflese ceva de sub nas celuilalt.
Aşa ca, de îndată ce dădură ochi unul cu altul, cei doi curteni se salutară cu un zâmbet sarcastic şi glacial, unul dintre acele zâmbete pe care nu le întâlneşti decât în anticamerele palatelor şi care vrea să spună: „Ah, dacă n-am fi şi unul, şi altul atât de laşi, de mult unul dintre noi ar fi trebuit să fie îngropat!

Totuşi, fiind de datoria unui cronicar să pomenească deopotrivă şi binele, şi răul, se cuvine să precizăm ca amândoi se mulţumiră să se salute şi să-şi zâmbească şi ca, fără să fi schimbat un singur cuvânt cu vicontele de Marmagne, contele d·Orbec, condus de prefect, se grăbi să iasă pe poarta pe care tocmai intrase duşmanul său.
Să nu pierdem totuşi ocazia de a arăta ca, în pofida zâzaniei ce se iscase între ei, la nevoie, aceşti doi oameni ar fi fost gata să-şi dea mâna pentru un timp spre a unelti împotriva unui al treilea.
După plecarea contelui d·Orbec, prefectul rămase singur cu prietenul său vicontele de Marmagne.
Se grăbi deci să-l întâmpine, cu o fată zâmbitoare, în timp ce noul venit îl aştepta cu o mutră cătrănita.

— Văd ca eşti tare vesel azi, scumpul meu prefect – spuse Marmagne, rupând cel dintâi tăcerea.
— Iar dumneata, draga Marmagne – răspunse pre fectul – eşti tare paraponisit.
— Sunt, sarmane d·Estourville, fiindcă pun prea mult la inima necazurile prietenilor mei.

— Da, da, ştiu ce-ţi poate inima – recunoscu prefectul.
— Şi când te-am văzut adineauri râzând atât de fericit cu viitorul dumitale ginere, contele d·Orbec, fiindcă nu mai e un secret pentru nimeni ca fată dumitale se mărita cu dânsul, şi cu acest prilej dă-mi voie să te felicit, draga d·Estounille...
— Îţi spusesem de mult, dacă ţii minte, ca făgăduisem cuiva mâna Colombei, draga
Marmagne.

— Da, totuşi nu înţeleg cum poţi îndura să te desparţi de un copil atât de fermecător.
— Dar cine ţi-a spus ca mă despart? Protestă jupân Robert. Ginerele meu, contele d·Orbec, o să treacă Sena cu toată vistieria lui şi o să se mute în palatul Nesle, iar eu, când o să am vreun răgaz, o să locuiesc în Palatul cel mic.
— Sărmanul meu prieten! Îl căina Marmagne, clătinând din cap, nespus de întristat, şi punând o mâna pe braţul prefectului în timp ce pe cealaltă o ducea la ochi spre a şterge o lacrimă inexistentă.
— De ce sărman?! Se miră jupân Robert. Asta-i bună! Ce veşti ai mai venit să-mi aduci?
— Să-mi fi fost dat oare mie să-ţi împărtăşesc cel dintâi o veste atât de proastă?
— Ce veste? Hai, spune, nu mă fierbe aşa!

— După cum bine ştii, dragul meu prefect, se cuvine să întâmpinam totul cu filosofie pe lumea aceastã, exista un proverb din bătrâni pe care biata omenire ar trebui să-l aibă tot timpul pe buze şi care cuprinde în sinea lui toată

înţelepciunea popoarelor.
— Ce proverb? Spune odată!
— Omul propune, dragă prietene, omul propune şi Dumnezeu dispune.
— Şi care-i lucrul acela pe care mi l-am propus eu pentru ca Dumnezeu să dispună? Spune ce-ai de spus şi să încheiem discuţia.
— Ziceai adineauri ca vrei să înzestrezi pe fiica şi pe ginerele dumitale cu palatul Nesle?
— Bineînţeles, şi până-n trei luni sper chiar să şi locuiască în el.
— Îţi iaci iluzii, scumpul meu prefect, îţi faci iluzii!
Palatul Nesle, în momentul de fată, nu mai e proprietatea dumitale. Te rog să mă ierţi claca team întrebat, dar, ştiind ca ai o fire cam nestăpânita şi te aprinzi repede, m-am gândit că-i mai bine să afli vestea aceastã din gura unui prieten care va avea grijă să ţi-o împărtăşească pe ocolite şi cu binişorul, decât să vină cine ştie ce mocofan care, bucurându-se de nenorocirea dumitale, ţi-ar fi spus-o de la obraz fără niciun fel de menajamente, îmi pare rău, dragă prietene, dar palatul Nesle nu mai e al dumitale.
— Şi cine a îndrăznit să mi-l ia?
— Maiestatea sa.
— Maiestatea sa?
— Ea însăşi, îţi dai seama deci ca nu mai e nimic de făcut, nenorocirea nu are leac.

— Şi când s-a întâmplat asta?
— Azi-dimineaţă. Dacă îndatoririle slujbei mele nu m-ar fi obligat să rămân la Luvru, ţi-aş fi dat mai curând de ştire.
— Ţi-o fi jucat cineva o farsă, Marmagne, trebuie să fie vreun zvon mincinos pe care duşmanii mei simt o plăcere să-l răspândească şi pe care dumneata te-ai grăbit să-l trâmbiţezi.
— Aş da orice să fie aşa, crede-mă, dar din păcate nu e un lucru pe care să mi-l fi spus cineva, l-am auzit cu urechile mele.
— Ai auzit ce? ...
— L-am auzit pe monarh spunând cu gura lui ca dăruieşte palatul Nesle altcuiva.
— Cui anume?
— Unui vântură-lume. Unui italian, orfaurar de felul său, pe care s-ar putea să-l cunoşti din auzite, un intrigant care se numeşte Benvenuto Cellini, care a venit de la Florenţa acum două luni şi pe care nu ştiu de ce regele îl cocoloşeşte; azidimineata chiar s-a dus să-l viziteze, împreuna cu toată curtea, la palatul cardinalului de Ferrara, unde acest aşa-zis artist şi-a instalat atelierul.
— Şi zici c-ai fost de fată, viconte, când regele a făgăduit să-i dea palatul Nesle acestui netrebnic?
— Am fost – răspunse Marmagnc, rostind aceste două cuvinte literă cu literă, rar şi apăsat, cu un fel de voluptate.
— Aşa, va să zică – se zbârâi prefectul – foarte bine! Îl aştept, să poftească numai vântură-lume ăsta al dumitale să-şi ia în primire ploconul regal!

— Nu cumva ai de gând să te împotriveşti?
— Fără îndoiala.
— Unui ordin al regelui?

— Al oricui ar fi, al lui Dumnezeu ori al diavolului, oncarui ordin care s-ar încumeta să mă scoată de aici.
— Baga de seama, prefectule, baga de seama – stărui vicontele de Marmagne – pe lângă mânia regelui pe care o vei avea de înfruntat, trebuie să iei aminte ca Benvenuto Cellini e mult mai primejdios decât îţi închipui.
— Ştii cine sunt eu, viconte?
— În primul rând se bucura de tot sprijinul maiestăţii sale... deocamdată, ce-i drept, dar se bucura de acest sprijin.
— Ştii oare ca eu, prefectul Parisului, sunt împuternicitul maiestăţii sale la Chalelet, ca stau acolo într-un jilţ cu baldachin, în roba scurtă, cu o pelerină cu guler înalt, cu spada la şold şi cu o pălărie cu pene în cap, ţinând în mâna bastonul de comandant îmbrăcat în catifea albastră?
— Pe urmă trebuie să-ţi spun ca îndrăcitul ăsta de italian e gata oricând să dea piept, de la egal la egal, cu orice fel de prinţ, de cardinal sau de papa...
— Ştii dumneata ca am la îndemâna pecetea mea personală prin care orice înscris capătă putere legală?
— Se mai spune de asemenea ca afurisitul ăsta de spadasin este în stare să taie fără nicio şovăială pe oricine îi stă împotriva...

— Ai uitat oare ca o gardă de douăzeci şi patru de arcaşi se afla zi şi noapte la ordinele mele?
— Se vorbeşte c-ar fi tăbărât în mijlocul unui batalion de şaizeci de oameni şi c-ar fi răpus un orfaurar cu care avea nu ştiu ce rafuiala...
— Ţine seama ca palatul Nesle e întărit, are metereze şi balcoane cu trape deasupra porţilor, ca să nu mai punem la socoteală zidul cetăţii care-l străjuieşte pe una dintre lături şi peste care nu ştiu, zău, cine ar putea să treacă.

— Sunt unii care pretind ca s-ar pricepe să poarte un asediu la fel de bine ca Bayard sau ca Antonio din Leyra ...
— Asta rămâne de văzut.
— Zău ca mi-e teamă.
— Dinspre partea mea n-are decât să vină.
— Uite, dragă prietene, dacă-mi îngădui, ţi-aş da un sfat.
— Dă-mi-l, numai să fie scurt.
— N-are rost să ţii piept unuia mai tare ca dumneata.
— Mai tare ca mine, un păcătos de meşter italian? Viconte, mă faci să turbez!
— Pe cinstea mea, s-ar putea să te căieşti. Ţi-o spun cu toată sinceritatea.
— Viconte, mă scoţi din sărite!
— Gândeşte-te ca omul ăsta îl are pe rege de partea lui.

— Să-i fie de bine! Eu o am pe doamna d·Etampes.
— S-ar putea ca maiestatea sa să nu vadă cu ochi buni faptul ca cineva îndrăzneşte să se împotrivească dorinţelor sale.
— Am mai făcut-o, stimabile, şi pot să-ţi spun ca nu mi-a părut rău.
— Da, ştiu, în tărăşenia aceea cu vama podului de la Nantes. Dar..
— Dar ce?
— Nu rişti nimic sau, în orice caz, prea puţin împotrivindu-te unui monarh slab şi blajin, în timp ce înseamnă să-ţi pui viaţa-n joc razboindute cu un om aprig. I neînfricat cum e Benvenuto Cellini.
— Fir-ar dracu-al dracului! Viconte, vrei să mă scoţi din minţi?
— Dimpotrivă, vreau să-ţi bag minţile-n cap.

— Ajunge, viconte, ajunge! Ah, bădăranul, o să plătească scump, ţi-o jur pe ce vrei, clipele astea cumplite prin care mi-a fost dat să trec datorită prieteniei dumitale!
— Dumnezeu să te aibă în pază, prefectule. Domnul să te aibă în pază!
— Bine, bine! Mai ai şi altceva să-mi spui?
— Nu, nu cred... – şi vicontele se încrunta ca şi cum ar fi căutat să-şi amintească o noutate tot atât de grozavă ca şi cea de mai înainte.
— Atunci să ne vedem cu bine! Se oţări prefectul.

— Cu bine, sarmane prietene!
— Drum bun!
— Să nu zici ca nu ţi-am spus.
— Mergi sănătos!
— Cel puţin n-am nimic să-mi reproşez, e singura mea consolare.
— Du-te cu Dumnezeu!
— Noroc bun! Deşi, cinstit vorbind, am toate îndoielile ca urarea mea s-ar putea împlini.
— Călătorie sprâncenata şi s-auzim de bine!
— Rămas bun!
Şi vicontele de Marmagne, cu inima împovărată de suspine şi fată răvăşită de durere, după ce strânse mâna prefectului, ca şi cum s-ar fi despărţit de el pe veci, pleca ridicând braţele la cer.
Prefectul se duse în urma lui şi închise poarta dinspre strada.
Vă daţi seama, cred, ca această convorbire amicală înveninase peste măsură sângele şi răscolise fierea lui jupân d·Estourville. Aşa încât acum caută pe cineva asupra căruia să-şi descarce mânia, când îşi aminti deodată da

tânărul pe care-l văzuse ieşind din palatul Nesle în momentul în care se pregătea să intre pe poarta împreuna cu contele d·Orbec. Şi cum Raimbault se afla prin apropiere, nu trebui să caute prea mult pe cel ce era în măsură să-i dea lămuriri asupra necunoscutului, chemându-l aşadar pe grădinar la dânsul, cu un gest poruncitor, în fată căruia nimeni nu şi-ar fi îngăduit să crâcnească, îl întreba ce ştia despre tânărul cu pricina.

Grădinarul îi răspunse ca omul la care se gândea, probabil, stăpânu-său venise să viziteze palatul în numele maiestăţii sale şi ca, socotind ca nu-şi poate lua o asemenea răspundere, îl condusese la coană Perrine, care îl călăuzise, îndatoritoare, peste tot.
Prefectul intra buzna în pavilion pentru a se răţoi la onorabila guvernanta; din nefericire, coană Perrine tocmai ieşise în oraş pentru a târgui cele trebuincioase pentru toată săptămâna.
Mai rămânea Colombe, dar cum prefectului nici măcar nu i-ar fi trecut prin gând ca fată ar fi putut să dea ochi cu tânărul necunoscut, după ce-i pusese în vedere coanei Perrine cu cea mai mare străşnicie s-o păzească de băieţii chipeşi, se Ieri să-i spună ceva.
Pe urmă, dai fiind ca îndatoririle sale îl obligau să se întoarcă la Grand-Châtelet. Se grăbi să plece, nu însa mai înainte de a-i fi poruncit lui Raimbault, ameninţându-l ca, dacă nu-i da ascultare, îl mătrăşeşte pe loc, să nu lase să intre pe nimeni, nici în palatul Nesle, nici în pavilion, în numele oricui ar veni şi, mai cu seama, pe netrebnicul acela de aventurier care izbutise să pătrundă înăuntru prin vicleşug.

Astfel ca, a doua zi, când Ascanio se înfăţişa cu giuvaerurile lucrate de el, dând urmare invitaţiei pe care i-o făcuse coane Perrine, Raimbault se mulţumi să deschidă ferestruica din poarta şi să-i spună printre zabrele ca palatul Nesle era închis pentru toată lumea şi, în special, pentru domnia să.
Ascanio, aşa cum era şi de aşteptat, făcu calea întoarsa, cuprins de disperare; trebuie să spunem totuşi ca nu se gândi nicio clipa să pună în seama Colombei primirea atât de ciudată de care avusese parte, tânăra fată nu ridicase spre el decât o singură privire, nu rostise decât o singură frază, dar în privirea ei era atâta dragoste sfielnică, iar în fraza pe care o rostise o duioşie atât de armonioasă, încât din ajun Ascanio auzea tot timpul un glas îngeresc cântând în inima lui.
Ştiind însa ca prefectul îl văzuse ieşind din palat, îşi închipui, şi pe bună dreptate, ca nimeni altul decât jupân Robert d·Estourville pusese acea oprelişte de pe urma căreia îi era dat acum să pătimească.

VIII PREGATIRI DE OFENSIVA ŞI DE APARARE

Abia apucase Ascanio să se înapoieze acasă şi să-i împărtăşească lui Benvenuto rezultatele expediţiei sale cu privire doar la topografia palatului Nesle, şi orfaurarul, dându-şi seama ca reşedinţă îi convenea de minune, se grăbi să dea ochi cu primul secretar al finanţelor monarhului, domnul de Neufville, pentru a-i cere actul menit să întărească donaţia regală. Domnul de Neufville îl ruga să-l păsuiască până a doua zi ca să se poată încredinţa ca spusele meşterului Benvenuto erau întemeiate, şi cu toate ca orfaurarul socoti o neobrăzare faptul ca nu era crezut pe cuvânt, înţelegând ca secretarul

nu făcea decât să respecte litera legii, se supuse, ferm hotărât totuşi în sinea lui să nu-i lase răgaz domnului de Neufville nici măcar o jumătate de ceas peste ora stabilită.

Aşadar, în ziua următoare, se înfăţişa la ţanc, fiind primit fără întârziere, ceea ce i se păru un semn bun.

— Ei, acum ce mai ziceţi, seniore? începu cuvântul Benvenuto. Italianul e un palavragiu, ori v-a spus adevărul?

— Adevărul adevărat, dragă prietene.

— Nu pot decât să mă bucur.

— Şi maiestatea sa mi-a poruncit să-ţi înmânez actul de donaţie în bună regulă.

— Vă rog să mă credeţi ca va fi bine primit.

— Totusi... – urma secretarul finanţelor, cu o şovăiala în glas...

— Mai e ceva? Vă ascult.

— Totuşi, dacă-mi îngădui să-ţi dau un sfat întelept...

— Un sfat înţelept! Mare minune! Aşa ceva rar se întâlneşte, domnule secretar! Daţi-mi-l, ce mai tura-vura!

— Ei bine, te-aş sfătui să renunţi la palatul Nesle, să cauţi o altă clădire pentru atelierul dumitale.

— Adevărat? Răspunse Benvenuto, cu un aer zeflemitor. Credeţi cumva ca n-o să-mi convină?

— Ba da! Din respect fată de adevăr, mă simt chiar obligat să recunosc ca ar trebui să cauţi mult şi bine ca să găseşti ceva mai bun.

— Şi-atunci? Care-i pricina?

— Vezi dumneata, palatul ăsta are un stăpân, şi acest stăpân e o persoană mult prea simandicoasă ca să intri în cârcota cu ea, fără s-o păţeşti.

— Şi eu am un stăpân care este preamăritul rege al Franţei şi nu înţeleg pentru ce aş da înapoi când e vorba de un lucru pe care-l fac cu împuternicirea să.
— Într-adevăr, numai ca în ţara noastră, meştere Benvenuto, orice mare senior e rege la el acasă, şi a încerca să-l izgoneşti pe prefect din casă în care locuieşte înseamnă să-ţi pui capul în joc.

— Odată şi odată tot trebuie să mor – răspunse Cellini, sentenţios.
— Va să zică eşti hotarât...
— Să-i vin de hac încornoratului, până nu-mi vine el de hac. Lăsaţi pe mine, domnule secretar! Să ia aminte deci domnul prefect, şi dumnealui, şi toţi cei ce vor încerca să se împotrivească poruncilor regelui, mai ales dacă sarcina de a le duce la îndeplinire e încredinţată meşterului Benvenuto Cellini.
Drept care, jupân Nicolas de Neufville socoti mai cuminte să nu-şi răcească gura degeaba cu argumentele lui filantropice, pretextând ca avea diferite formalităţi de îndeplinit înainte de a-i înmâna înscrisul, Benvenuto însa se a. Eză tacticos pe un scaun, declarând ca n-are de gând să se urnească din locul acela până ce nu se va vedea cu patalamaua în mâna şi ca, dacă era nevoie să şi doarmă acolo, era hotărât să facă şi lucrul acesta, cu atât mai mult cu cât, bănuind ca s-ar putea ivi vreo încurcătură, lăsase vorbă acasă ca s-ar putea să nu se întoarcă în noaptea aceea.
Văzând cu cine are de-a face, jupân Nicolas de Neufville se îndupleca în fine, chit ca după aceea avea să tragă ponoasele, să-i înmâneze lui Benvenuto Cellini actul de donaţie, având grijă totuşi să-i aducă la cunoştinţa

jupânului Robert d·Estourville ca fusese silit să i-l dea, pe de o parte fiindcă era la mijloc porunca regelui, pe de alta din pricina îndărătniciei orfaurarului.

La rândul său, Benvenuto Cellini se întoarse acasă fără să sufle o vorbă despre isprava sa, încuie zapisul în dulapul în care păstra nestematele şi se apucă din nou liniştit de lucru.
Vestea împărtăşita prefectului de către secretarul finanţelor era cea mai bună dovadă pentru jupân Robert ca Benvenuto, aşa cum îi spusese vicontele de Marmagne, ţinea cu tot dinadinsul să pună stăpânire, cu voia ori împotriva voinţei dumisale, asupra palatului Nesle. Prefectul îşi lua deci măsurile cuvenite, îi aduse pe cei douăzeci şi patru de arcaşi ai săi, puse străji pe ziduri şi nu se mai îndura să iasă din casă decât atunci când îndatoririle slujbei sale îi cereau să se ducă neapărat la Châtelet.
Zilele treceau însa şi Cellini, care îşi vedea mai departe în tihnă de lucrările începute, nu dădea nici cel mai mic semn ca ar avea de gând să-l atace. Prefectul era încredinţat totuşi ca această înşelătoare acalmie nu putea fi decât un tertip şi ca duşmanul său era hotărât să aştepte până ce vigilenţa lui avea să slăbească, pentru a tăbărî asupra lui fără veste. Astfel ca jupân Robert, stând tot timpul cu ochii în patru, cu urechea ciulită şi într-o continuă încordare sufletească, stăpânit zi şi noapte de planurile sale belicoase, pe măsură ce starea aceasta, care nu era nici de pace şi nici de război, se prelungea, era tot mai agitat din pricina aşteptării înfrigurate şi a temerilor ameţitoare ce ameninţau, şi dacă lucrurile nu aveau să se lămurească mai curând, aveau să-i întunece minţile, aşa cum se întâmplase

cu guvernatorul cetăţii Sunt· Angelo, nu mai punea nimic în gură, nu mai putea să doarmă şi se topea văzând cu ochii.

Când şi când scotea pe negândite sabia din teacă şi începea să dueleze cu pereţii, strigând:

— Să poftească încoace! Da, da, să poftească numai, ticălosul! Să poftească, îl aştept!

Benvenuto însa nu binevoia să poftească.

De aceea erau şi momente în care jupân Robert d·Estourville se simţea mai liniştit şi cauta să se convingă ca orfaurarul avusese pesemne limba mai lungă decât sabia şi ca nu va îndrăzni în veci să-şi aducă la îndeplinire planurile-i nelegiuite, într-unul dintre aceste momente, ieşind întâmplător din odaia ei şi văzând toate acele pregătiri de război, Colombe îl întreba pe taică-său ce se întâmplase.

— Nimica toată, un pezevenchi pe care trebuie să-l pedepsim – îi răspunse prefectul.

Cum însa, în virtutea sarcinilor sale, menirea prefectului era să pedepsească pe câte cineva, fată nu mai avu curiozitatea să afle cine putea fi pezevenchiul pentru a cărui osânda se făceau atâtea pregătiri, fiind ea însăşi mult prea frământata pentru a nu se mulţumi cu această laconică explicaţie.

Într-adevăr, cu un singur cuvânt jupân Robert provocase o cumplită răsturnare în existenţa fiicei sale, viaţa simplă şi paşnică pe care o dusese până atunci, viaţa modestă şi retrasă, cu zile atât de senine şi nopţi atât de liniştite, semăna acum cu un biet iaz răscolit de un uragan. E adevărat ca mai înainte simţise uneori ca sufletul ei lâncezea, cuprins de toropeală, şi inima-i era pustie, dar de

fiecare dată îşi spunea ca melancolia ei se datora de bună seama singurătăţii, iar puştiul din inimă să faptului ca îşi pierduse mama din copilărie, şi iată ca golul din viaţa ei se umpluse dintr-o dată, cugetul sau, inima sa, sufletul său erau pline acum, dar de amărăciune.
O, cum tânjea după vremea când trăia liniştită şi neştiutoare şi când prietenia vulgară, dar pururi trează a coanei Perrine aproape că-i ajungea spre a se simţi fericită, vremea aceea luminată de speranţă şi de credinţa în care se bizuia pe viilor, aşa cum te bizui pe un prieten, zilele în care încrederea ei filiala nu fusese zdruncinată şi era convinsă de afecţiunea tatălui său. Iar acum, vai, viitorul pentru ea însemna iubirea dezgustătoare a contelui d·Orbec, iar dragostea tatălui său se dovedise a nu fi decât o ambiţie ce purta masca duioşiei părinteşti. Pentru ce, în loc să îi fost unica moştenitoare a unui nume ales şi a unei averi considerabile, nu avusese parte să vadă lumina zilei în casa unui burghez oarecare din cetate care ar fi alintat-o şi ar fi iubit-o ca ochii din cap? Atunci ar fi putut să se întâlnească în voie cu tânărul artist, cu acest frumos Ascanio, care vorbea cu atâta însufleţire şi cu un farmec atât de învăluitor şi care părea să aibă atâta fericire şi atâta dragoste de dăruit.
Dar când bătăile inimii şi roşeaţa ce-i împurpura obrajii îi dădeau de ştire ca icoana străinului stăruie prea mult în cugetul sau, drept pedeapsă Colombe cauta să alunge din minte visul acesta îmbietor, silindu-se să-şi îndrepte gândurile asupra dureroasei realităţi, de altfel, din ziua în care taică-său dăduse în vileag căsătoria pe care o pusese la cale pentru ea, îi pusese în vedere coanei Perrine să nu-l mai primească în casă pe Ascanio, cu niciun chip. Şi sub niciun cuvânt, ameninţând-o ca, dacă nu-i va da ascultare,

va dezvălui totul tatălui ei, şi cum guvernanta, de teamă să nu fie învinuita c-ar fi uneltit împreuna cu tânărul îndrăgostit, găsise de cuviinţă să nu-i împărtăşească planurile duşmănoase urzite de meşterul lui Ascanio, biata Colombe se credea scutită de orice primejdie dinspre partea această.
Să nu vă închipuiţi însa ca blânda copilă, a cărei fire aţi avut prilejul s-o cunoaşteţi din cele arătate până acum, se resemnase cumva să se supună ca o victimă poruncii tatălui său. Nu, dimpotrivă, toată fiinţa ci se cutremură la gândul ca va trebui să-şi unească soartă cu un om pe care l-ar fi urât din toată inima dacă ar fi ştiut ce înseamnă acest simţământ. De aceea, sub fruntea ei palidă şi frumoasă, se frământau sumedenie de gânduri străine până atunci de cugetul sau, gânduri de împotrivire şi de răzvrătire pe care o clipa mai târziu le socotea tot atâtea păcate de neiertat şi pentru care se grăbea să-i ceară iertare în genunchi Celui-de Sus. I se năzărea, uneori să se ducă la palat şi să se arunce la picioarele lui Francisc I. Auzise însa povestindu-se în şoaptă ca, într-o împrejurare şi mai cumplită, Diane de Poitiers avusese aceeaşi nefericită idee din pricina căreia îşi pierduse cinstea. Doamna d·Etampes ar fi putut de asemenea s-o ocrotească, s-o scape chiar din acest impas dacă voia. Dar s-ar fi înduplecat oare s-o facă? N-ar fi întâmpinat cu un zâmbet plânsetele unei copile? Zâmbetul acela ironic şi dispreţuitor îl văzuse fluturând şi pe buzele tatălui său atunci când îl rugase cu lacrimi în ochi s-o lase să rămână mai departe cu el, şi zâmbetul pe care-i avusese prefectul în clipa aceea o făcuse să şuiere îngrozitor.
Colombe nu mai putea deci nădăjdui să găsească vreun sprijin decât la bunul Dumnezeu, de câte o sută de ori pe zi se aşeză în genunchi pe scaunul de rugăciune, implorându-l

pe stăpânul tuturor lucrurilor să vină în ajutorul becisniciei sale până nu se vor încheia cele trei luni care o mai despărţeau de fiorosul sau logodnic, ori dacă, omeneşte vorbind, niciun ajutor nu i-ar fi fost de folos, să-i îngăduie cel puţin să se ducă lângă mama sa.

Nici viaţa pe care o ducea Ascanio însa nu era mai puţin zbuciumata decât a iubitei lui. Din ziua în care Raimbault îi făcuse cunoscut ordinul ce-l oprea să mai calce vreodată pragul palatului Nesle, în repetate rânduri, dimineaţa, când nimeni nu se sculase încă din somn, ori seara târziu, când toată lumea dormea, dăduse târcoale, visător, înaltelor ziduri ce-l despărţeau de temeiul propriei sale vieţi. Niciodată însa, fie în văzul tuturor, fie pe furiş, nu încercase să pătrundă în grădina oprită. În sufletul lui mai dăinuia încă acel respect feciorelnic al adolescentei ce apăra femeia iubită de ispitele dragostei, care vor fi mai apoi pentru ea o primejdie de temut.
Ceea ce nu-l împiedica pe Ascanio ca, în timp ce cizela giuvaerurile, în timp ce încrusta mărgăritarele ori monta diamantele, să se legene cu cele mai nesăbuite visuri, fără a mai pune la socoteală pe cele urzite în timpul plimbărilor sale din fiecare dimineaţă şi din fiecare seară sau în somnul agitat de peste noapte. Şi mai toate aceste vise erau prilejuite de ziua, atât de temuta la început şi jinduita cu atâta înfocare acum, în care Benvenuto avea să pună stăpânire pe palatul Nesle, fiindcă Ascanio îl cunoştea îndeajuns de bine pe meşterul sau, ca să ştie ca sub aparenţa lui nepăsare clocotea un vulcan gata să răbufnească. Şi răbufnirea urma să se întâmple, după cum îi înştiinţase Cellini, în duminica următoare. Pentru Ascanio

deci nu mai încăpea nicio îndoiala ca în următoarea duminica meşterul avea să-şi aducă la îndeplinire planul.

Numai ca planul ticluit de Cellini. După cum putuse să-şi dea seama în timpul cutreierărilor lui în preajmă reşedinţei Nesle, avea să întâmpine unele greutăţi din pricina străjilor ce stăteau de veghe zi şi noapte pe ziduri, Ascanio observase în palatul Nesle semnele vădite ale unor pregătiri de război. Fiind vorba de un atac, trebuia să existe şi o apărare, şi cum fortăreaţa nu părea dispusă să capituleze, era limpede ca lumina zilei ca nu putea fi cucerită decât printr-un asalt.
În momentul acela de cumpănă, aşadar, cavalerismul lui Ascanio trebuia să găsească prilejul de a se manifesta într-un fel oarecare. Vor avea loc ciocniri, se va produce probabil o spărtură în zid, ba poate chiar va izbucni un incendiu. O, un incendiu mai ales, era tot ce şi-ar fi dorit Ascanio, un incendiu care să pună în primejdie viaţa Colombei! Atunci s-ar năpusti printre bârnele învâlvorate, printre zidurile cuprinse de flăcări, pe scările şubrede, gata să se surpe. Ar auzi glasul ei strigând după ajutor, ar reuşi să răzbată până la dânsa, ar lua-o în braţe, mai mult moartă decât vie şi aproape în nesimţire, ar purta-o aşa printre vâltorile de foc, strângând-o la piept, simţindu-i inima bătând lângă inima lui, sorbindu-i răsuflarea. Pe urmă, după ce va fi trecut prin nenumărate primejdii şi încercări, ar depune-o la picioarele tatălui, înnebunit de spaimă, care s-ar grăbi să ofere mâna fiicei sale viteazului care o scăpase de la moarte, drept răsplată pentru curajul dovedit. Sau coborând pe o scândura aruncată peste flăcări şi care se clatină la fiecare pas, s-ar putea să-i alunece piciorul, să se prăvălească împreuna cu iubita lui şi să

moară îmbrăţişaţi, îngemănându-şi inimile o dată cu ultimul suspin, în primul şi cel din urmă sărut ce le va fi fost hărăzit. Şi acest trist final nu era nici el de dispreţuit pentru un om ca Ascanio, care pierduse aproape orice speranţă, căci, după fericirea de a trăi unul pentru altul, ce altă voluptate mai mare poale exista pentru doi îndrăgostiţi decât să moară împreuna?
După cum se vede, eroii noştri petreceau zile şi nopţi zbuciumate, cu excepţia lui Benvenuto Cellini. Care părea să fi uitat cu desăvârşire planurile-i agresive împotriva palatului Nesle, şi a drăgălaşei Scozzone, care habar n-avea de nimic.
Trecuse astfel o săptămână plină de cele mai felurite emoţii, aşa cum am arătat mai sus, când, în sfârşit, sâmbătă după-amiaza, pe la orele cinci, Benvenuto Cellini, care lucrase sârguincios toate cele şase zile ale săptămânii, reuşind să termine aproape macheta de lut a statuii lui Jupiter, îşi puse cămaşa de zale, peste care îmbraca vestă cu mâneci bufante şi, spunându-i lui Ascanio să vină cu el se îndrepta spre palatul Nesle. Ajungând la picioarele zidului, Cellini făcu înconjurul fortăreţei, căutând să-şi dea seama care sunt punctele slabe şi chibzuind în sinea lui un plan de atac.

Asaltul cetăţii avea să întâmpine numeroase obstacole, aşa cum îi spusese prefectul prietenului său Marmagne, aşa cum îi confirmase, la rândul său, Ascanio lui Benvenuto şi aşa cum meşterul putea să se încredinţeze cu ochii lui Castelul Nesle era înzestrat cu metereze şi balcoane cu trape, era străjuit de un zid dublu de-a lungul ţărmului Senei şi, mai ales, ocrotit de şanţurile şi fortificaţiile oraşului ce-l despărţeau de Pre-aux-Cleres. Era una dintr-

acele construcţii feudale trainice şi impunătoare care se putea apăra numai prin masivitatea ei, cu condiţia ca porţile să fie temeinic ferecate, şi putea respinge, fără niciun ajutor dinafară, atacurile tâlharilor şi pungaşilor, cum i se spunea pe atunci, ba, la nevoie, chiar şi ale ostaşilor regelui. Aşa se obişnuia în vremurile acelea de toată nostimada când adeseori oamenii erau siliţi să fie propriii lor paznici şi poliţai.

Terminând recunoaşterea, executată după toate regulile strategiei antice şi moderne, şi socotind ca, mai înainte de a începe asediul, fortăreaţa trebuia somata să se predea, Benvenuto bătu la poarta cea mică a palatului pe care intrase cândva Ascanio. Ca şi atunci când venise Ascanio, se deschise o ferestruică, numai ca, de astă dată, în locul pasnicului grădinar se ivi chipul războinic al unui arcaş.

— Ce doriţi? Îl întreba arcaşul pe străinul ce bătuse la poartă.

— Să iau în primire palatul Nesle, a cărui proprietate a trecut asupra mea, adică a lui Benvenuto Cellini – răspunse orfaurarul.

— Bine, aşteptaţi puţin – spuse destoinicul arcaş şi plecă în grabă să-i dea de ştire prefectului, aşa cum i se poruncise.

După o bucată de vreme se întoarce însoţit de jupân d·Estourville, care, fără a se arăta la fată, înconjurat de o parte din garnizoana sa, se aşeză la pânda într-un cotlon, ţinându-şi răsuflarea şi trăgând cu urechea ca să-şi poată da seama de gravitatea situaţiei.

— Nu înţelegem ce vreţi să spuneţi – îi dădu răspuns arcaşul.

— Atunci – rosti Benvenuto – înmânează, rogu-te, zapisul ăsta domnului prefect, este copia legalizata după actul de donaţie.
Şi-i strecura înscrisul prin ferestruică. Arcaşul se făcu din nou nevăzut, dar cum de astă dată nu trebuia decât să întindă mâna pentru a da copia prefectului, ferestruica se deschise iar după o clipa.

— Poftim răspunsul – spuse ostaşul, petrecând printre zabrele zapisul rupt în bucăţi.
— Prea bine – răspunse Cellini, cât se poate de liniştit. Rămâi sănătos!

Şi, încântat de atenţia cu care Ascanio urmărise cercetarea amănunţită a terenului şi de observaţiile chibzuite pe care acesta le făcuse în legătură cu lovitura pusă la cale, orfaurarul se înapoie la atelier, mărturisindu-i pe drum ucenicului său ca ar fi putut ajunge cu siguranţă mare conducător de oşti dacă nu i-ar fi fost scris să devină un şi mai mare artist, ceea ce în ochii lui Cellini preţuia de o mie de ori mai mult.
A doua zi, soarele se înalta maiestuos la orizont, încă din ajun Benvenuto îi rugase pe lucrători să vină cu toţii la atelier, cu toate ca era duminica, şi niciunul dintre ei nu lipsi la apel.
— Copii – le spuse meşterul – v-am tocmit, de bună seama, să meşteşugiţi scule de preţ, şi nicidecum ca să vă războiţi. Dar de două luni de când suntem împreuna am reuşit să ne cunoaştem îndeajuns unii pe alţii pentru ca să mă pot bizui pe voi dacă s-ar întâmpla să fiu la mare ananghie, aşa cum şi voi vă puteţi oricând bizui pe mine. Ştiţi despre ce e vorba: suntem cam strâmtoraţi aici, n-avem nici aer şi nici

loc cât near trebui, nu ne putem mişca în voie pentru a ne putea apucă de lucrări mai mari sau măcar pentru a făuri ceva mai de doamne-ajută. Regele, aşa cum aţi văzut cu toţii, a binevoit să ne dea un locaş mai încăpător în care să ne simţim în largul nostru, cum însa maiestatea să n-are vreme de pierdut cu asemenea mărunţişuri, m-a lăsat să mă descurc singur şi să fac ce ştiu ca să intru în casă. Numai ca cel în mâna căruia se afla acum locaşul pe care monarhul ni l-a dăruit cu atâta mărinimie nu se îndura să-l părăsească, nu ne rămâne, aşadar, decât să-l ocupăm cu forţa. Prefectul Parisului, care se încăpăţânează să-l păstreze în pofida ordinului maiestăţii sale (se pare ca aşa e obiceiul pământului în ţara asta), nu ştie însa cu cine are de-a face, când cineva nu vrea să-mi dea un lucru, îi pun piciorul în prag, iar dacă tot se mai împotriveşte i-l iau cu de-a silă. Vreţi să-mi daţi o mâna de ajutor? Nu vă ascund ca e o treabă destul de primejdioasă, e vorba de purta o bătălie în lege, de căţărat pe ziduri şi de alte asemenea distracţii tot atât de nevinovate. Nu trebuie să ne sinchisim nici de poliţie şi nici de arcaşi, de vreme ce avem împuternicirea maiestăţii sale, s-ar putea totuşi să ne lăsăm pielea, copii. De aceea, cei care au chef să hoinărească aiurea să plece fără multe mofturi, iar cei ce vor să stea acasă s-o spună fără nicio sfială. Chiar dacă ar fi să mă lăsaţi singur cu Pagolo şi cu Ascanio, nu trebuie să-mi purtaţi de grijă. Nu ştiu ce şi cum am să fac, tot ce ştiu e ca n-am să rămân de ocară. Dar, să mă bată Dumnezeu, dacă, aşa cum nădăjduiesc, inimile şi braţele voastre sunt gata să mă sprijine, o să aibă de furcă prefectul cu toată prefectura lui! Şi acum ca ştiţi lămurit despre ce este vorba, hai, spuneţi, sunteţi gata să mă urmaţi?

Din toate piepturile izbucni-un singur strigăt:

— Oriunde, meştere, oriunde vrei să ne duci!
— Bravo, copii! Atunci intraţi cu toţii în horă?
— Cu toţii!
— Dacă-i aşa, mii de bombe şi de draci! O să petrecem de minune! tună Benvenuto, care se simţea, în sfârşit, în elementul său. Ajunge de când mucezesc! Sus inimile, copii! Trageţi săbiile din teacă! Slavă Domnului, o să avem, în fine, prilejul să încrucişăm spadele voiniceşte!
Şi acum haideţi, copiii mei dragi, haideţi, prietenii mei de nădejde; trebuie să ne înarmăm, să punem la cale un plan de bătaie, să chibzuim fiecare lovitură; fiţi gata deci să mânuiţi sabia cu dibăcie şi, trăiască bucuria! Am să vă dau toate armele de atac sau de apărare pe care le am la îndemâna, în afară de cele atârnate pe pereţi, alegeţi ce poftiţi şi ce vă place. Ştiu, ne-ar fi trebuit o culevrină iscusită, dar ce să-i faci! Avem aici în schimb cu prisosinţă archebuze, şi cu şi fără cârlig, suliţe, spăngi şi pumnale, avem, de asemenea, cămăşi de zale, coifuri şi platoşe. Haideţi, copii, repede, repede, să ne costumăm pentru bal, muzica o s-o plătească prefectul!
— Ura! Strigară calfele.
În momentul acela se isca în atelier o forfotă, o zarvă şi o învalmasala de-ţi era mai mare dragul să priveşti, însufleţirea şi voioşia meşterului învioraseră toate inimile şi toate chipurile, încercau platoşele, fluturau prin aer spadele, scoteau pumnalele din teacă, râdeau, cântau, deai fi zis ca se pregătesc pentru o mascaradă ori se duc la vreo petrecere. Benvenuto nu avea astâmpăr o clipa, se învârtea de colo până colo, arătându-i unuia cum să mânuiască sabia, încătărămând centironul altuia şi simţind cum îi

zvâcneşte sângele în vine, slobod şi fierbinte, de parcă abia atunci s-ar fi trezit cu adevărat la viaţă.

Cât priveşte pe lucrători, care mai de care se ţinea de şotii, făcând tot felul de glume pe socoteala mutrelor lor războinice şi a stângăciilor burgheze ale celorlalţi.
— Ia uite, meştere – strigă unul – ia uite la Simon-Stângaciul cum şi-a atârnat spada la fel ca noi! Pune-o în dreapta, mă, în dreapta!
— Parcă Jehan e mai breaz! Îi întorcea vorba Simon. Uite-l cum ţine halebarda, o ţine aşa cum o să ţină cârja când o fi episcop!
— Dar Pagolo! Nu se lasa Jehan. Uite-l cum şi-a pus două rânduri de zale una peste alta!
— Şi ce dacă? Răspunse Pagolo. Neamţul Hermann cum de-a putut să se îmbrace ca un cavaler de pe vremea împăratului Barbarossa?
Într-adevăr, cel căruia i se spunea neamţul Hermann epitet ce putea fi socotit într-o oarecare măsură un pleonasm de vreme ce însuşi numele, prin rezonanţa lui germanica, arata îndeajuns ca purtătorul lui făcea parte din populaţia Sfântului Imperiu, Hermann, aşadar, era îmbrăcat din cap până în picioare într-o armură de fier, semănând leit cu una dintre acele statui uriaşe pe care sculptorii acelei înfloritoare epoci artistice le înfăţişau culcate pe lespezile mormintelor. De aceea, Benvenuto, cu toată forţa proverbiala a destoinicului meseriaş de peste Rin ce stârnise uimirea întregului atelier, îi atrase atenţia ca, ferecat cum era în carapacea lui de fier, n-o să se poată mişca decât cu oarecare greutate şi ca puterea lui, în loc să sporească, va fi mai curând stăvilită. Drept răspuns, Hermann se urcă dintrun salt pe o tejghea cu atâta

sprinteneala, încât ai fi zis ca era îmbrăcat nu în fiare, ci în catifele şi, desprinzând din cui coşcogea barosul, îl învârti deasupra capului şi izbi cu el de trei ori într-o nicovală atât de năprasnic, încât la fiecare lovitură nicovala se afunda de un deget în pământ. La un asemenea răspuns, într-adevăr, nu se mai putea răspunde nimic, aşa ca Benvenuto se înclina cu toată consideraţia în semn ca era pe deplin mulţumit.

Numai Ascanio, tot timpul cât îşi făcuse pregătirile de luptă, stătuse tăcut deoparte, orice s-ar spune, nu se putea să nu fie îngrijorat de urmările aventurii în care se avânta, n-ar fi fost de mirare ca fiica prefectului să nu-l poată ierta niciodată pentru ca îndrăznise să-l atace pe tatăl ei, mai cu scamă dacă bătălia ar fi pricinuit cine ştie ce nenorocire cumplită, aşa încât, fiind mai aproape de privirile ei, s-ar fi îndepărtat, în schimb, tot mai mult de inimă sa.

Cât priveşte Scozzone, care era şi bucuroasă, dar şi neliniştită în acelaşi timp, plângea cu un ochi şi râdea cu celălalt; schimbarea neaşteptată şi faptul ca avea să se dea o bătălie o încântau, dar loviturile de spadă şi vărsarea de sânge nu erau câtuşi de puţin pe gustul ei; spiriduşul din ea ţopăia de bucurie văzând pregătirile de luptă, femeia însa se cutremura gândindu-se la urmările acestei lupte.
Într-un târziu, Benvenuto o zări stând aşa, surâzătoare şi înlăcrimată, şi se apropie de ea:
— Tu, Scozzone – îi spune – ai să rămâi acasă cu Ruperta şi ai să pregăteşti scama pentru răniţi şi un ospăţ straşnic pentru cei teferi.
— Nici nu mă gândesc! protestă Scozzone. Merg şi eu cu dumneata, fără doar şi poate. Cu dumneata am curajul să-l

înfrunt pe prefect cu toată prefectura lui, dar singura, aici, numai cu Ruperta, aş muri de spaimă şi de grijă.
— A, nu, în ruptul capului nu te las să vii! Se împotrivi Benvenuto. Aş sta tot timpul cu inima pierită, de teamă să nu ţi se întâmple vreo nenorocire. Ai să ne artepti, fetiţo, şi ai să te rogi pentru noi bunului Dumnezeu.
— Ascultă, Benvenuto – spuse pe neaşteptate fată, ca luminată de o idee fericită – cum crezi dumneata ca m-ar lăsa inima să stau aici. În bună pace, gândindu-mă ca în vremea asta s-ar putea să fii rănit sau chiar pe moarte? Exista însa un mijloc ca să împăcăm lucrurile, în aşa fel ca toată lumea să fie mulţumită: în loc să mă rog lui Dumnezeu aici, în atelier, pot tot aşa de bine sami fac rugăciunile într-o biserică, undeva cât mai aproape de locul bătăliei. În felul ăsta voi fi ferită de orice primejdie şi voi putea să aflu imediat dacă veţi birui ori dacă veţi fi învinşi.

— Şi aşa e bine – încuviinţă Benvenuto. De altminteri, era de la sine înţeles ca nu ne puteam duce să scurtăm zilele altora sau ca alţii să ne scurteze pe ale noastre fără a ne omorî mai întâi ascultând liturghia. Rămâne aşa atunci, intrăm cu toţii în biserica Augustinilor, care e cea mai apropiată de palatul Nesle, şi te lăsam acolo, fetiţo.
După ce puseră astfel tupul la cale şi terminară cu pregătirile, traseră o duşcă de vin de Burgundia. Afară de armele de apărare şi de atac, laura cu ei cleşti, ciocane, scări şi frânghii şi purceseră la drum, mergând doi câte doi, dar nu încolonaţi, ci la o distanţă destul ce mare unii de alţii ca să nu bată la ochi.
Şi nu pentru ca un atac armat n-ar fi fost un lucru la fel de banal pe vremea aceea ca o răzmeriţă sau o schimbare de guvern în ziua mare la curte; atâta doar ca, de obicei,

oamenii nu alegeau tocmai sfânta zi de duminica şi nici ora prânzului pentru a se deda la asemenea distracţii şi trebuia să aibă cineva îndrăzneala lui Benvenuto Cellini, îndrăzneala sporită, ce altfel, de simţământul ca dreptatea era de partea lui, pentru a se încumeta să facă o asemenea ispravă.

Aşadar, rând pe rând, eroii noştri ajunseră la biserica Augustinilor şi, după ce îşi lăsară armele şi uneltele la paracliser, care era prieten cu Simon-Stângaciul, se duseră plini de smerenie, să asiste la mesa şi să ceară Atotputernicului binecuvântarea pentru a răpune cât mai mulţi arcaşi.
Cu toate astea suntem datori să spunem ca, în pofida cumpenei grele în care se afla, în pofida netăgăduitei sale evlavii şi a temeiniciei rugăciunilor pe care trebuia să le înalte către stăpânul ceresc, îndată ce paşi pragul bisericii, Benvenuto se arată, ca niciodată, nespus de distrat, pricina era ca, puţin mai în spate, dar în partea cealaltă a naosului, zărise, o fată care citea o carte de rugăciuni ilustrata cu miniaturi şi al cărei chip putea foarte bine să fure chiar şi privirile unui sfânt, cu atât mai vârtos deci pe ale unui sculptor, în împrejurarea de fată. Drept credinciosul era într-un mod cu totul neaşteptat sttânjenit de artist. În consecinţă, Celiini, generos cum era, simţi nevoia de a împărtăşi cuiva admiraţia lui, şi cum Catherine, care stătea în stânga sa, ar fi judecat, desigur, cu prea mare asprime uşurătatea meşterului, Benvenuto se întoarse către Ascanio, care stătea în dreapta lui, pentru a-i îndemna să-şi arunce ochii asupra acelui minunat chip de fecioară.
Ochii lui Ascanio însa nu mai aveau nimic de făcut în privinţa asta; am clipa în care intrase în biserică, privirile

tânărului ce opriseră asupra fetei şi nu se mai dezlipiseră de ea.

Văzându-l cufundat în contemplarea aceleiaşi priveliştî ca şi el, Bemenuto se mulţumi doar să-i facă semn cu cotul.
— Da – murmură Ascanio – ştiu, e Colombe; ce frumoasă e. Nu-i aşa, meştere?
Era, într-adevăr, Colombe, căreia taică-său, convins ca nimeni nu s-ar gândi să atace palatul ziua-n amiaza mare, îi îngăduise să se ducă, deşi după oarecare tocmeala, să se roage bunului Dumnezeu la biserica Augustinilor. E drept ca fată stăruise din răsputeri, fiind singura mângâiere cei mai rămăsese. Coană Perrine o însoţea.
— Ce vorbeşti! Da· cine mai e şi Colombe asta?! Se miră Benvenuto, cu aerul cel mai firesc din lume.
— Ah, aşa e, dumneata n-ai de unde s-o cunoşti, Colombe e fiica prefectului, a lui jupân Robert d·Estourville în persoană. Nu-i aşa că-i frumoasă? întreba Ascanio pentru a doua oară.
— Nu – hotărî Benvenuto – nu-i Colombe. Nu, Ascanio, ascultă-mă pe mine, e Hebe, zeiţa tinereţii, Hebe, a cărei statuie mi-a poruncit-o luminatul nostru rege Francisc I, Hebe la care mă gândesc mereu, pe care m-am rugat Celui-de-Sus să mi-o scoată în cale şi care a coborât acum din ceruri la rugăminţile mele.
Şi fără să-şi dea seama cât putea fi de bizară imaginea zeiţei Hebe citind o carte de rugăciuni şi înălţându-şi inima spre mântuitorul, Benvenuto continua să închine un imn frumuseţii, rugânduse în acelaşi timp lui Dumnezeu şi urzind planurile sale războinice, orfaurarul, catolicul şi strategul puneau, rând pe rând, stăpânire pe cugetul sau.

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri... Uită-te numai, Ascanio, ce profil delicat şi suav! Sfinţească-se numele tău, vie împărăţia ta, facă-se voia ta precum în cer aşa şi pre pamânt... Şi liniile astea unduioase ale trupului cât de fermecător se îmbina! Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă azi... Şi zici ca minunea asta de fată este odrasla secăturii de prefect, căruia ţin cu tot dinadinsul să-i fac de petrecanie cu mâna mea? Şi iartă-ne nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor nostri... Chiar dacă ar trebui să dau foc palatului ca să pun mâna pe el... Amin!
Şi Benvenuto îşi făcu semnul crucii, pe deplin încredinţat ca rostise cea mai cuvioasa rugăciune duminicală.
Slujba religioasă se încheie în mijlocul acestor preocupări atât de felurite şi care ar putea să pară mai mult sau mai puţin lumeşti dacă ar fi fost vorba de un om cu alta alcătuire sufletească şi dintr-o altă epocă, dar care erau cât se poate de naturale pentru o fire atât de spontană ca a lui Cellini şi într-o vreme în care Clement Marot aşternea în versuri galante cei şapte psalmi ai pocăinţei.

După ce preotul rosti Iţe missa est[4], Benvenuto şi Catherine îşi strânseră mâna. Apoi, stergândusi o lacrimă, tânăra fată rămase locului să aştepte sfârşitul bătăliei, în timp ce meşterul Cellini şi Ascanio, cu privirile aţintite asupra Colombei, care nu ridicase nicio clipa ochii din carte, se duseră, împreuna cu însoţitorii lor, să ia un strop de agheasmă; după care se despărţiră, urmând să se

[4] Duceţi-vă. Slujba s-a sfârşit (în limba latină în test); formula cu care te încheie liturghia catolică.
(n. T.).

întâlnească din nou într-o fundătură pustie, cam la jumătatea drumului dintre biserică şi palatul Nesle.
Cât despre Catherme, aşa cum se înţeleseseră dinainte, rămase în continuare la liturghie, la fel ca şi Colombe şi ca şi coană Perrine, care sosiseră mai devreme ca de obicei şi ascultaseră slujba de dimineaţă ca pe un preludiu al marii liturghii; de altfel, nici Colombe şi nici guvernanta n-aveau de unde să ştie ca în vremea asta Benvenuto împreuna cu ucenicii săi se pregăteau să le taie orice legătură cu palatul, pe care-l părăsiseră în chip atât de nesăbuit.

IX

ÎNCRUCISARI DE SPADA

Sosise în fine momentul hotărâtor. Benvenuto îşi împarţi oamenii în două cete: una dintre ele trebuia să încerce prin orice mijloace a sparge poarta palatului, cealaltă avea misiunea de a acoperi operaţiile asediatorilor, îndepărtând de pe ziduri cu focuri de archebuza sau înfruntând cu spada pe asediaţii care s-ar fi urcat pe metereze ori ar fi căutat să iasă din încercuire. Benvenuto ţinu să ia el însuşi comanda celei de-a două cete, numindu-l pe prietenul nostru Ascanio locotenentul său, încredinţa apoi conducerea primei cete vechii noastre cunoştinţe, Hermann, neamţul cel destoinic şi de isprava care era în stare să turtească un drug de fier cu o singură lovitură de ciocan şi un om, cu un singur pumn, şi care luă, la rândul său, ca aghiotant pe prichindelul Jehan, un alt năzdravan de vreo cincisprezece ani, sprinten ca o veveriţă, şiret ca o maimuţă şi neobrăzat ca un paj, pe care vajnicul Goliat îl îndrăgise nespus de mult, probabil din pricină ca ştrengarul găsea în tot momentul prilejul să-l necăjească pe blajinul german.

Mândru nevoie mare, micul Jehan lua loc alături de căpitanul sau, făcându-l să crape de ciuda pe Pagolo, care, împlătoşat cu două rânduri de zale, se mişca atât de ţeapăn, încât semăna ca două picături de apă cu statuia Comandorului.

După ce chibzui tot ce aveau de îndeplinit şi trecu în revistă pentru ultima oară armele şi combatanţii, Benvenuto socoti cu cale să le spună câteva cuvinte vitejilor săi tovarăşi, care erau bucuroşi să înfrunte primejdiile de dragul lui, ba poate chiar şi moartea; pe urmă le strânse tuturor mâna şi, închinându-se cu smerenie, strigă: „înainte, marş!. Îndată cele două cete se puseră în mişcare, luând-o de-a lungul cheiului Augustinilor şi având grijă să păstreze între ele o anumită distanţă; în scurtă vreme ajunseră în dreptul palatului Nesle.
Dat fiind ca Benvenuto nu înţelegea să pornească atacul fără a îndeplinit toate formalităţile cerute de legile curtoaziei în asemenea împrejurări, se apropie singur, purtând în vârful spadei o năframă albă, de poarta mică a palatului la care se mai înfăţişase o dată în ajun şi bătu în canat. Şi tot ca în ajun, cineva dinăuntru îl întreba prin ferestruica zăbrelita ce doreşte. Benvenuto repeta acelaşi ceremonial, spunând ca venise să ia în primire castelul pe care i-l dăruise monarhul. Dar, mai puţin norocos decât în ajun., de astă dată nu mai avu cinstea să primească un răspuns.
Atunci, ridicând glasul şi continuând să stea cu fată spre poarta:
— Ţie – rosti el, dârz – ţie, Robert d·Estourville, senior de Villebon şi prefect al Parisului, eu Benvenuto Cellini, orfaurar, sculptor, pictor, maşinist şi inginer, îţi aduc la

cunoştinţă ca maiestatea sa regele Francisc I mi-a dăruit de bună voie şi în virtutea drepturilor pe care le are palatul Nesle în deplină proprietate. Cum însa tu ai pus stăpânire pe el fără nicio ruşine şi cum, nesocotind voinţa suveranului, te împotriveşti să mi-l dai în primire, te înştiinţez, aşadar, Robert d·Estourville, senior de Villebon şi prefect al Parisului, c-am de gând să-l cuceresc cu arma în mâna. Apără-te deci şi, dacă s-ar întâmpla cumva ca îndărătnicia ta să aibă un sfârşit prost, afla ca numai tu vei avea de dat socoteală pe pământ ca şi în cer, în fată oamenilor şi în fată lui Dumnezeu.

După care Benvenuto se opri, aşteptând; îndărătul zidurilor însa nu se auzea nicio şoaptă. Atunci orfaurarul îşi încarcă archebuza şi porunci cetei sale să pregătească armele; pe urmă, chemmdu-i la sfat pe toţi căpitanii, adică, în afară de el, pe Herrnan, pe Ascanio şi pe Jehan, le spuse:
— Copii, precum vedeţi, nu există altă ieşire decât să ne batem. Rămâne acum de văzut în ce fel să înţepeni lupta.
— Eu am să sparg poarta – îşi dădu părerea Hermann – şi voi toţi veniţi după mine. E simplu ca bună ziua.
— Şi cu ce o s-o spargi, Samson dragă? Îl

întreba Benvenuto Cellini.
Heirnann se uita în jur şi zări pe chei o grindă pe care patru oameni obişnuiţi abia dacă puteau s-o ridice.
— Cu grinda asta – răspunse el.
Şi se duse liniştit să culeagă de pe jos grinda, pe care o puse la subsuoară, strângând-o vârtos ca pe un berbece înţepenit într-o maşină de război, apoi se întoarse lângă comandantul său.

Între timp, lumea începuse să se adune în jurul lor şi, stârnit de prezenţa mulţimii, Benvenuto se pregătea tocmai să pornească atacul, când, înştiinţat probabil de vreun cetăţean cu principii conservatoare, căpitanul arcaşilor regelui se ivi de după colţul străzii, însoţit de vreo cinci-şase dintre oamenii săi călări. Căpitanul era prieten cu prefectul şi, cu toate ca ştia foarte bine despre ce era vorba, se apropie de Benvenuto Cellini, crezând pesemne ca va reuşi să-l bage în sperieţi, şi în vreme ce arcaşii săi îi aţineau calea lui Hermann, el spuse:
— Ce doriţi şi pentru ce tulburaţi linişte oraşului?
— Cel care tulbură cu adevărat liniştea – îi răspunse Cellini – este cel ce nu înţelege să se supună poruncilor suveranului, şi nicidecum cel care caută să le aducă la îndeplinire.
— Ce vreţi să spuneţi? întreba căpitanul.
— Vreau să spun ca am aici un zapis în toată regula semnat de maiestatea sa şi înmânat de domnul de Neufville, secretarul finanţelor regelui, prin care mi se dă în stăpânire palatul Nesle. Însa oamenii care s-au ferecat înăuntru nu vor să recunoască acest zapis şi, prin urmare, tăgăduiesc drepturile mele de proprietate. Oricum ar fi, cu ştiu una şi bună şi anume ca, din moment ce Sfânta Scriptură spune să dăm cezarului ce-i al cezarului, Benvenuto Cellini are la rândul său dreptul să ia ce-i al lui Benvenuto Cellini.

— Chiar aşa, în loc să ne pui beţe în roate, împiedicându-ne să cucerim palatul, ai face mai bine să ne dai o mână de ajutor – se răţoi Pagolo.
— Ţine-ţi gura, caraghiosule! Spuse Benvenuto. Bătând din picior. N-am nevoie de ajutorul nimănui, auzi tu?

— Aveţi dreptate în principiu – răspunse căpitanul – dar de fapt n-aveţi dreptate.
— Cum adică? Întreba Benvenuto, simţind cum i se ridica sângele în obraz.
— Vreţi să luaţi în stăpânire un bun care este al dumneavoastră, foarte bine, aveţi toată dreptatea; nu mai aveţi însa dreptate atunci când vreţi să-l luaţi în stăpânire în felul acesta; fiindcă n-o să faceţi nicio scofală, ascultaţi-mă pe mine, războindu-vă cu nişte ziduri. Dacă mi-aţi îngădui să vă dau un sfat, un sfat prietenesc, vă rog să mă credeţi, atunci v-aş povăţui să vă adresaţi oamenilor legii şi să îndreptaţi o plângere împotriva prefectului Parisului, de pildă. Acestea fiind zise, vă las cu bine şi noroc bun!

Şi căpitanul arcaşilor regelui pleca rânjind, drept care mulţimea, văzând ca omul stăpânirii făcea haz, se porni la rândul ei pe râs.
— Cine râde la urmă râde mai bine – spuse Benvenuto Cellini. Înainte, Hermann, înainte!
Hermann lua iarăşi grinda în braţe şi, în timp ce Benvenuto, Ascanio şi încă vreo doi-trei dintre cei mai dibaci trăgători din ceaţă, cu archebuza în mâna, stăteau gata să deschidă focul asupra fortăreţei, se repezi ca o catapultă vie asupra porţii de serviciu, care socotise c-ar fi mai lesne de spart decât poarta cea mare.
Însa în momentul în care se apropie de zid, începu să plouă de sus cu pietre, deoarece prefectul pusese să se care din vreme pe metereze o mulţime de pietre aşezate una peste alta ca un al doilea zid clădit deasupra celui dintâi şi care putea fi doborât cu un singur bobârnac, strivind în cădere pe năvălitori.

În fată potopului cu care fură întâmpinaţi, asediatorii se dădură un pas îndărăt. Aşa ca, oricât de năprasnic fusese respins atacul, nimeni nu se alese cu vreo rană în afară de Pagolo, care, îngreunat de cele două rânduri de zale, nu reuşi să facă stânga împrejur cu aceeaşi iuţeală ca tovarăşii săi de arme şi fu lovit la călcâi.
Hermann, în schimb, îşi văzu de drum mai departe fără a se sinchisi de puzderia de zburaturi, aşa cum nu se sinchiseşte stejarul de bătaia grindinei şi, făcându-şi vânt, începu a izbi cu atâta îndârjire în poarta, ca, oricât ar fi fost ca de solidă, n-ar fi putut înfrunta multă vreme asemenea zguduituri.

La rândul lor, Benvenuto împreuna cu oamenii săi stăteau cu mâinile încleştate pe archebuze, gata să tragă asupra oricui s-ar fi ivit pe metereze; numai ca nimeni nu ieşea la iveală. Palatul Nesle părea aparat de o garnizoană nevăzută. Benvenuto turba de ciuda ca nu poate veni în ajutorul neînfricatului german. Deodată privirile lui se opriră asupra străvechiului turn Nesle, care, aşa cum am spus, rămăsese stingher de partea cealaltă a cheiului, scăldându-şi picioarele în apele Senei.
— Stai puţin, Hermann! strigă Cellini. Stai puţin, viteazule! Palatul Nesle o să cadă în mâinile noastre, ţi-o spun aşa cum pot să-ţi spun cu mâna pe conştiinţă ca mă cheamă Benvenuto Cellini şi ca suntorfaurar de felul meu.
Apoi, făcând semn lui Ascanio şi la încă doi dintre tovarăşii acestuia să-l urmeze, o rupse la fugă spre turn, în vreme ce Hermann supunânduse poruncii stăpânului său, se trăgea patru paşi înapoi, ca să scape de loviturile pietrelor şi, ridicând în picioare grinda, se opri locului, ca un ostaş din garda elveţiană, rezemat în halebarda, să aştepte împlinirea promisiunii căpitanului lor.

Într-adevăr, aşa cum bănuise Benvenuto, prefectul scăpase din vedere să pună străji la turnul cel vechi, pătrunse, aşadar, înăuntru fără să întâmpine nicio împotrivire, şi, urcând câte patru trepte deodată, ajunse îndată pe terasă, terasa domina zidurile palatului Nesle, aşa cum clopotniţa unei biserici domina un întreg oraş şi, în felul acesta, asediaţii, care cu câteva clipe mai înainte se aflau la adăpost îndărătul meterezelor, se pomeniră dintr-o dată descoperiţi.

O detunătură de archebuza, şuieratul unui glonte, un arcaş ce căzu bufnind de pământ îi dădură de ştire prefectului ca, după toate probabilităţile, lucrurile aveau să ia cu totul altă întorsătură pentru el.
În acelaşi timp, Hermann, pricepând ca putea să-şi vadă de treaba nestingherit, înşfăcă din nou bârna şi începu iar să zguduie poarta, pe care asediaţii, folosindu-se de acest scurt răgaz, avuseseră grijă s-o înţepenească.
La rândul ei, mulţimea, dându-şi seama, în virtutea minunatului instinct de conservare cu care este înzestrata, ca puştile vor lua şi ele parte la încăierare şi ca spectatorii tragediei ce urma să se desfăşoare s-ar putea să fie niţeluş împroşcaţi cu sânge, în clipa în care se auzise detunătura archebuzei lui Benvenuto şi ţipătul soldatului rănit, se împra. Tiase ca un stol de potârnichi.
Un singur ins rămăsese locului.
Insul acela era prietenul nostru Jacques Aubry,

secretarul, care, dornic să joace o partidă de pelota, se grăbise să vină la întâlnirea pe care i-o dăduse Ascanio cu o săptămână înainte.

Îi fu însa de ajuns să arunce o privire asupra câmpului de luptă ca să se dumirească de la bun început despre ce era vorba.
Ştiind acum ce fel de om era Jacques Aubry, nu încăpea nicio îndoiala în privinţa hotărârii pe care avea s-o ia. A bate mingea sau a trage cu archebuza, pentru el era în egală măsură un joc, bănuind ca prietenii săi se aflau în rândurile asediatorilor, hotărî să intre în luptă alături de ei.
— Ei, ce se-aude, băieţi? Spuse el, apropiinduse de grupul care aştepta să fie doborâta poarta la pământ ca să poată năvăli în fortăreaţă. Facem un mic asediu? Să fiu al naibii! Afurisita treaba aţi pus la cale, fârtate, să atacaţi o mâna de oameni ditamai cetatea, fiindcă-i o cetate întărita în lege, nu te miri ce dărăpănătură.
— Nu suntem numai noi – spuse Pagolo, care îşi oblojea călcâiul, arătându-i cu mâna pe Benvenuto şi pe ceilalţi trei-patru însoţitori ai săi care continuau să tragă asupra meterezelor cu atâta râvna, încât potopul de pietre ce se revărsa de pe ziduri era mult mai îmbelşugat ca la început.
— Îmi dau seama, îmi dau seama, monseniore Ahile spuse Jacques Aubry – fiindcă, pe lângă alte similitudini pecare le ai cuelsi decarenu mă îndoiesc, mai e şi faptul ca amândoi aţi fost răniţi în acelaşi loc. Îmi dau seama: uite-l pe prietenul meu Ascanio, iar alături de dânsul, meşterul dacă nu mă înşel, acolo sus în turn.

— Întocmai.
— Şi cel de colo care izbeşte atât de aprig în poarta e tot unul de al voştri, nu-i aşa?
— E Hermann – spuse cu mândrie micul
Jehan.
— Să fiu al naibii! Loveşte băiatul, nu se

încurca! se minuna studentul. Trebuie neapărat să-i prezint omagiile mele.

Şi, cu mâinile în buzunare, fără să se sinchisească de gloanţele ce şuierau pe deasupra capului său, se apropie de vajnicul german, care îşi vedea mai departe de treaba cu punctualitatea unei maşini pusă în mişcare de nişte iscusite şurubarii.

— Ai nevoie de ceva, scumpul meu Goliat? îl întreba Jacques Aubry. Sunt gata să te slujesc.

— Mi-e sete – răspunse Hermann. Napustinduse din nou asupra porţii.

— Să fiu al naibii! Cred şi eu, cui nu i-ar fi! Cu aşa ceva, îţi stupeşti şi sufletul din tine şi-mi pare rău ca n-am un butoi cu bere să ţi-l aduc plocon.

— Apa – spuse Hermann – apa!

— Te mulţumeşti şi cu apă chioară! Aşa să fie! Uite râul aici, la doi paşi, într-o clipa vei avea ce pofteşti.

Jacques Aubry o luă la fugă spre Sena, îşi umplu cu apa şapca şi se grăbi să i-o aducă. Hermann ridica grinda în picioare, dădu de duşcă toată apa şi-i înapoie studentului şapca golită.

— Mulţumesc! Şi luând grinda în braţe, porni iar la atac. Apoi, după câteva clipe, îi spuse:

— Du-te şi dă-i de ştire meşterului ca treaba merge strună. Să fie gata.

Jacques Aubry se îndrepta spre turn şi, în scurtă vreme, te afla între Ascanio şi Benvenuto Cellini, care cu archebuzele în mâna trăgeau cu atâta osârdie, încât reuşiseră să scoată din lupta vreo doi-trei combatanţi. Ostaşii jupânului prefect

începeau să se cam codească atunci când trebuiau să se urce pe metereze.
Totuşi, dat fiind ca poarta putea fi din moment în moment sfărâmată, aşa cum îi trimisese vorba Hermann lui Benvenuto, prefectul se hotărî să facă o ultimă încercare şi-şi îmbărbăta oamenii cu atâta însufleţire, încât un nou potop de pietre se prăvăli de pe ziduri, dar două focuri de archebuza slobozite aproape în aceeaşi clipa reuşiră să potolească zelul asediaţilor, care, cu toate mustrările şi făgăduinţele jupânului Robert, tăcură chitic, fără să se clintească din loc, văzând ca nu-i nimic de făcut, prefectul porni de unul singur la atac şi, apucând coşcogea pietroiul, se pregăti să-l azvârle asupra lui Hermann. Dar Benvenuto nu era omul pe care să-l poată lua cineva pe nepregătite. Abia îl zări pe nesocotitul ce se încumeta să se avânte pe metereze, unde nimeni nu mai îndrăznea să pună piciorul, ca şi propti archebuza în umăr; puţin ar mai fi lipsit ca jupân Robert să dea ortul popii, dacă în momentul în care Cellini se pregătea să apese pe trăgaci, Ascanio n-ar fi tras un ţipăt şi n-ar fi săltat cu mâna otelele pustii, aşa încât glontele nimeri în gol. Ascanio îl recunoscuse pe tatăl Colombei.

Furios, Benvenuto voia tocmai să-i ceară socoteala lui Ascanio pentru isprava lui, când pietroiul pe care prefectul îl aruncase cu toată puterea căzu drept peste coiful lui Hermann. Oricât de vânjos ar fi fost însa acest titan al erei noastre, nu era în măsura totuşi să înfrunte greutatea noului Pelion; dând drumul bârnei pe care o ţinea în mâini, deschise braţele ca şi cum ar fi căutat un reazem în jur şi negăsind nimic de care să se agate, se prăbuşi în nesimţire, făcând să duduie pământul.

Asediaţii şi asediatorii scoaseră în acelaşi timp un răcnet asurzitor: micul Jehan împreuna cu alţi trei-patru tovarăşi de arme care se aflau în preajmă lui Hermann săriră să-l scape, ducându-l cât mai departe de zidurile fortăreţei şi dându-i primele îngrijiri: diar tocmai atunci amândouă porţile palatului Nesle – şi cea mare şi cea de serviciu – se deschiseră de perete şi prefectul, în fruntea unui stol de cincisprezece oameni se repede spre rănit, punându-şi viteje. Te viaţa în joc şi lovind în jur cu tăişul şi cu vârful spadei, cot la cot cu oamenii săi, cu atâta străşnicie, încât Jehan şi cei trei tovarăşi ai lui, cu toate îndemnurile lui Benvenuto, care le strigă să se ţină bine până le venea întrajutor, fura nevoiţi să dea înapoi. Prefectul se grăbi să se folosească de acest scurt răstimp, opt oameni îl apucară de mâini şi de picioare pe Hermann, care zăcea în nesimţire; şapte se aşezară în dreptul lor ca să acopere mişcarea de retragere pe care urmau s-o execute, astfel ca, în timp ce Benvenuto, Ascanio, Jaques Aubry şi cei trei-patru meşteşugari ce se aflau pe terasa turnului se grăbeau să coboare cele patru sau cinci etaje ale clădirii pentru a ieşi în strada. Hermann şi purtătorii săi intrau în curtea palatului; în momentul în care Cellini se ivea în pragul turnului, poarta palatului se închidea în spatele ultimului ostaş al prefectului.

Nu puteau să nu recunoască, fireşte ca suferiseră o înfrângere şi încă o înfrângere destul de grea. E adevărat ca Cellini, Ascanio şi tovarăşii lor reuşiseră să scoată din lupta prin focurile archebuzelor vreo trei-patru asediaţi, dar pierderea celor trei-patru oameni din tabăra prefectului era departe de a putea să precumpănească pierderea lui Hermann pentru Cellini.

Câteva clipe asediaţii statura locului ca năuciţi.
Deodată Cellini şi Ascanio se uitară unul la altul.
— M-am gândit la ceva – spuse Cellini, privind spre stânga, adică în direcţia oraşului.
— Şi eu – spuse Ascanio, privind spre dreapta, adică în direcţia câmpiei.
— Am găsit mijlocul de a sili garnizoana să iasă din palat.
— Iar eu, dacă dumneata izbuteşti să scoţi afară garnizoană, am găsit mijlocul de a deschide poartă ca să poţi intra înăuntru.
— Ca. I oameni ţi-ar trebui?
— Îmi ajunge unul singur.
— Alege pe cine crezi.
— Jacques Aubry – întreba Ascanio – vrei să vii cu mine?
— Până la capătul lumii, dragă prietene, până la capătul lumii dacă pofteşti. Numai ca n-ar strica să am o armă asupra mea, un ciot de spadă ori ceva care să semene cu un pumnal, orice ar fi, o bucată de fier pe care s-o pot împlânta aşa ca de vreo patru-cinci degete la întâmplare dacă s-ar ivi cumva vreun prilej.
— Ştii ce? spuse Ascanio, ia spada lui Pagolo, care tot nu se mai poate sluji de ca de vreme ce se ţine cu mâna dreapta de călcâi în timp ce cu stânga se închina de zor.
— Şi ca să fii şi mai bine înarmat, uite aici pumnalul meu – spuse Cellini. Foloseşte-te de el, flăcăule, ai grijă numai să nu-l uiţi înfipt în rană; ar însemna să-i faci un dar mult prea frumos ranitului, dat fiind ca e cizelat de mine şi ca mânerul face pe puţin o sută de scuzi de aur.
— Dar lama? întreba Jacqaes Aubry. Nu mă îndoiesc ca mânerul e preţios, dar într-o împrejurare ca asta pentru mine lama face toate paralele.

— Lama e nepreţuită – răspunse Benvenuto. E cea ca care l-am răpus pe ucigaşul fratelui meu.
— Vivat! strigă studentul. Hai, Ascanio, să mergem!
— Sunt gata – spuse Ascanio, înfa. Urând o frânghie lungă de vreo cinci-şase metri în jurul trupului şi punând pe umăr una din scări – vin acum.
Şi cei doi tineri cutezători o porniră pe chei în jos, şi după ce merseră aşa vreo sută de paşi, o luară la stânga, făcându-se nevăzuţi după zidul palatului Nesle, în spatele şanţurilor cetăţii.
Şi acum să-l lăsăm pe Ascanio să-şi pună planul în aplicare şi să vedem în ce fel se gândea Cellini să-l aducă la î—ndeplinire pe al său.
Ceea ce-i atrăsese atenţia atunci când întorsese privirea spre stânga, adică în direcţia oraşului, în timp ce Ascaniom aşa cum am arătat, se uită spre dreapta, adică în directiacâmpiei, era un grup de oameni din popor ce se oprise la oarecare distanţă şi în mijlocul căreia i se păruse a recunoaşte două femei: pe fată prefectului şi pe guvernanta ei.
Într-adevăr, cele două femei erau Colombe şi coană Perrine, care tocmai se întorceau acasă după litarghie sicare, înspăimântate de ceea ce auziseră despre asediul palatului şi de ceea ce vedeau cu ochii lor, rămăseseră locului, tremurând, în mijlocul mulţimii.
În clipa când însa prinse de veste ca ostilităţile fuseseră suspendate pentru o bucată de timp în care ar îi putut să treacă printre combatanţi, mânata de îngrijorarea pe care i-o stârnea faptul ca tatăl ei se afla în primejdie, Colombe, cu toate rugăminţile coanei Perrine, care stăruia să nu se avânte fără nicio chibzuială în încăierare, se îndrepta hotărâtă spre palat, lăsând-o pe guvernanta să facă ce-o

pofti, s-o urmeze sau să rămână acolo unde era, dar cum în adâncul inimii ei, o iubea ca ochii din cap pe Colombe, coană Perrine, oricât era de înspăimântată, se hotărî s-o însoţească.

Amândouă se desprindeau tocmai din grup în momentul în care Ascanio şi Jacques Aubry dădeau colţul zidului.
Acum cred c-aţi înţeles care era planul lui Benvenito Cellini.
Îndată ce le văzu pe cele două femei pornind spre palat, meşterul le ieşi în întâmpinare şi, oferindu-i curtenilor braţul Colombei, îi spuse:
— Să n-aveţi nicio teamă, doamnă, şi dacă binevoiţi a primi braţul meu, sunt gata să vă conduc la tatăl domniei voastre.
Colombe nu prea ştia ce să facă, dar coană Perrine, apucând braţul care se afla lângă ea şi pe care Benvenuto uitase să i-l ofere, o îmbie:
— Ia-l de braţ, porumbiţo, ia-l de braţ, se cade să primim ocrotirea acestui nobil cavaler. Ia uite-l, uite-l pe domnul prefect cum se apleacă peste zid, îngrijorat de soarta noastră.
Colombe îl luă de braţ pe Benvenuto şi câtestrei se apropiară de palat. Ajungând la doi paşi de poartă, Cellini se opri şi, strângând vârtos la subsuoara braţul Colombei şi pe cel al coanei Perrine, rosti cu glas tare:

— Domnule prefect, fiica dumitale doreşte să intre în palat, sper ca vei avea bunătatea să-i deschizi, măcar domniei sale poarta, dacă nu cumva ai de gând să laşi în mâininile duşmanilor dumitale un. Atât de încântat ostatic.
De două ceasuri încoace, prefectul, stând la adăpost îndărătul meterezelor, se gândise de cel puţin douăzeci de

ori la fiica lui, căreia săvârşise nesocotinţa de a-i îngădui să plece de acasă şi căreia nu ştia cum să facă să-i dea drumul înăuntru. Nădăjduia totuşi ca, înştiinţata din vreme despre cele întâmplate, îi va fi dat poate prin cap să se ducă la Châtelet şi să-l aştepte acolo, când îl zărise pe Cellini despărţindu-se de tovarăşii săi şi îndreptându-se spre cele două femei, pe care le recunoscuse de îndată ca fiind Colombe şi coană Perrine.

— Zevzeca mică! Bombăni printre dinţi prefectul.

Oricum, nu pot s-o las în mijlocul acestor păgâni. Apoi, ridicând glasul: Să vedem – spuse el, deschizând ferestruica şi lipindu-şi fată de zabrele – ce doreşti?

— Uite ce-ţi propun – răspunse Benvenuto. Îi voi îngădui doamnei Colombe şi guvernantei domniei sale să intre în palat, în schimb vei ieşi dumneata împreuna cu toţi oamenii dumitale ca să luptăm afară, în câmp deschis. Cei ce vor rămâne stăpâni pe câmpul de bătaie vor dobândi şi palatul spre nefericirea celor învinşi. Voe victis!

Cum zicea compatriot al dumitale Brennus.

— Primesc – spuse prefectul – dar cuo condiţie. Să te dai la o parte împreuna cu toată ceata dumitale, pentru ca fiica mea să intre în palat, iar arcaşii mei să aibă răgazul să iasă afară.

— Bine! Încuviinţă Cellini. Ieşi însa mai întâi dumneata şi după aceea o să poată intra şi doamna Colombe, pe urmă, după ce doamna Colombe va fi intrat pe poarta, veţi azvârli cheia peste zid, ca să nu vă încerce cumva ispita să vă retrageţi.

— Ne-am înţeles! — spuse prefectul.

— Îţi dai cuvântul?

— Pe cinstea mea de gentilom. Şi dumneata?

— Pe cinstea lui Benvenulo Cellini!
După ce făcură şi unul, şi altul legământ să-şi respecte promisiunea, poarta se deschise; ostaşii prefectului ieşiră afară şi se aliniară pe două rânduri în fată porţii în frunte cu jupân d·Estourville. Rămăseseră nouăsprezece oameni cu totul. În ceea ce-l privea, lipsit fiind acum de Ascanio, de Hermann şi de Jacques Aubry, Benvenuto Cellini nu mai avea decât opt combatanţi, lăsând deoparte faptul ca Simon-Stângaciul era rănit, din fericire însa la mâna dreapta; numai ca Benvenuto nu era omul care să stea să-şi numere duşmanii, el care se încumetase să-l lovească pe Pompeo, deşi era înconjurat de doisprezece gealaţi, îşi ţinu deci făgăduiala cu dragă inimă, fiindcă tot ce dorea era o luptă hotărâtoare corp la corp.

— Puteţi intra acum, doamna – spuse el, întorcându-se către frumoasă lai ostatică.
Colombe străbătu distanţa dintre cele două tabere, sprintenă ca pasărea al cărei nume îl purta, şi se aruncă în braţele prefectului, cuprinsă de disperare.
— Tata! Tata! Pentru numele lui Dumnezeu, nuti pune via. A în primejdie! Strigă ca, plângând.
— Hai, intra înăuntru! Se burzului prefectul, luând-o de braţ şi îndreptându-se cu ea spre poarta – numai din pricina neroziilor voastre am ajuns aici.
Colombe se întoarse acasă, urmată de coană Perrine, căreia, dacă nu tăcuse să-i crească aripi, aşa cum se întâmplase cu frumoasă ei însoţitoare, îi dezmorţise în schimb picioarele, pe care de zece ani le credea înţepenite.
Prefectul închise poarta în urma ei.
— Cheia! Cheia! Strigă Cellini.

La rândul său, prefectul, credincios cuvântului dat, scoase cheia din broască şi o aruncă peste zid, în aşa fel ca să cadă în curte.
— Şi acum – strigă Benvenuto Cellini, tăbărând asupra proiectului şi a oştirii sale – fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi!

Se încinse o încăierare cumplită, fiindcă înainte de a fi apucat arcaşii să aplece otelele puştilor şi să tragă, Benvenuto, împreuna cu cele şapte calfe ale sale, se năpustise drept în mijlocul lor, secerând în dreapta şi-n stânga cu înfricoşată spada pe care o mânuia cu atâta iscusinţă şi care, călita cu mâna lui, rareori întâlnise zale, ba chiar şi platoşe în măsura s-o înfrunte. Ostaşii aruncară, aşadar, archebuzle, care nu le mai slujeau la nimic şi, trăgând spadele, începură să le vânture la rândul lor. Dar, cu toate ca erau atât de numeroşi şi atât de puternici, cât ai bate din palme fura împrăştiaţi, iar vreo doi-trei dintre cei mai curajoşi, destul de serios răniţi ca să nu mai poată lupta, se văzură obligaţi să se retragă în spatele frontului.
Prefectul îşi dădu seama de primejdie şi, fiind un om viteaz, care, la vremea lui, aşa cum am spus, câştigase destule izbânzi mânuind spadă, se repezi înaintea vajnicului Benvenuto Cellini, căruia nimic nu-i putea sta împotriva.
— Poftim încoace! Strigă el. Poftim încoace, pungaş netrebnic, să se aleagă sorţii luptei între noi doi. Hai!
— Pe legea mea, nici nu doresc altceva, jupân Robert! Răspunse Benvenuto. Şi dacă binevoieşti să le spui ostaşilor dumitale să nu ne stingherească, sunt omul dumitale.
— Staţi liniştiţi! porunci prefectul.
— Să nu mişte unul! Strigă Cellini.

Combatanţii rămaseră locului, împietriţi şi tăcuţi ca războinicii lui Homer. Care se opreau în toiul bătăliei ca să nu piardă nicio mişcare din lupta a doi căpitani vestiţi ce se măsurau între ei.

Atunci dat fiind ca şi prefectul şi Cellini erau cu spada trasă din teaca tăbărâră unul asupra celuilalt.

Prefectul era un spadasin încercat, pe când Cellini era fără pereche. De vreo zece sau doisprezece ani prefectul nu mai avusese prilejul să se folosească de spadă, de zece sau doisprezece ani, în schimb, aproape ca nu fusese zi luminată în care Benvenuto să nu fi tras sabia din teacă, încă de la primele atacuri prefectul, care se bizuise prea mult pe îndemânarea lui, putu să-şi dea seama ca adversarul său îl întrecea.

E adevărat însa ca Benvenuto, întâmpinând o împotrivire la care nu se aştepta din partea unui magistrat, desfăşura toată energia, toată agilitatea şi toate şiretlicurile pe care şi le însuşise în mânuirea armelor. Ţi-era mai mare dragul să priveşti cam zbura prin aer încolo şi încoace spada lui, ce părea o limbă înfurcata de şarpe, ameninţând în acelaşi timp capul şi inima şi lăsându-i timp adversarului doar ca să pareze, fără, a-i îngădui să-i dea o singură lovitură. Drept care prefectul, văzând ca are de-a face cu cineva mai tare decât el, începu să bată în retragere, continuând să se spere, ce-i drept, dar pierzând tot mai mult teren. Spre nenorocul sau, jupân Robert, fără să-şi dea seama, se întorsese cu spatele spre palat, astfel ca, după câţiva paşi, se pomeni încolţit în poarta spre care se retrăsese instinctiv, deşi ştia foarte bine ca aruncase cheia peste zid.

În momentul în care se văzu acolo, prefectul simţi ca e pierdut, de aceea, ca un mistreţ ce încearcă să ţină piept unei haite de câini, îşi adună toate puterile şi porni la atac, dând treipatru lovituri în şir care se înlănţuiră cu o asemenea iuţeală, încât de astă dată Benvenuto se văzu silit să pareze; din păcate însa nu reuşi s-o facă la timp, astfel ca spada adversarului său, în pofida minunatelor zale cu care era îmbrăcat, îi atinse pieptul, dar, ca un leu rănit care nu întârzie să se răzbune pe cel care l-a atacat, Benvenuto nici nu apucase bine să simtă vârfui spadei în piept, ca se şi încorda tot şi, îndreptând năprasnic sabia spre prefect, poate ca l-ar fi străpuns pe loc dacă în aceeaşi clipa poarta nu sar fi deschis brusc în spatele lui, astfel ca jupân d·Estourville căzu cu faţa-n sus şi lovitură îl nimeri pe cel ce-i sărise într-ajutor, smucind fără veste poarta.
Dar, spre deosebire de ceea ce se întâmpla în asemenea cazuri, în loc să se vaite ranitul, care tăcu mâlc, Benvenuto fu acela care scoase un urlet înfricoşător, îşi dăduse seama deodată ca omul pe care-l lovise nu era altul decât Ascanio.
Din clipa aceea nu mai văzu pe nimeni, nici chiar pe Hermann şi pe Jacques Aubry. Care stăteau în spatele ranitului. Se aruncă de gâtul tânărului ca scos din minţi, căutându-i cu ochii rana, pipăind-o cu mâna, cu buzele şi strâgând:
— Ucis, ucis! Ucis de mine! Ascanio, fiul meu, eu te-am ucis! Şi răcnind, şi plângând aşa cum numai leii probabil răcnesc şi plâng.
Între timp, Hermann îi scoase pe prefect viu şi nevătămat dintre picioarele lui Ascanio şi ale lui Cellini şi, luându-l la subsuoara ca pe un copil, îl puse la popteala într-o mică magazie în care jupân Raimbault îşi ţinea uneltele de grădinărie, închise apoi uşa şi se aşeză în dreptul ei cu

sabia trasă din teacă, gata să-şi apere prizonierul împotriva oricui ar fi încercat să îl smulgă.
Cât priveşte pe Jacques Aubry, făcându-şi vânt, dintr-un salt ajunse de pe caldarâmul curţii pe culmea zidului, de unde începu să strige în gura mare, fluturând pumnalul în semn de triumf:
— Ura, ura, palatul Nesle e în mâinile noastre!
Cum şi în ce fel se întâmplaseră toate aceste lucruri neaşteptate, iată ceea c-e vor afla cititorii în capitolul următor.

X DESPRE AVANTAJELE CETATILOR ÎNTARITE

În partea unde se mărginea cu Pre-aux-Cleres, palatul Nesle era ocrotit nu numai de zidurile, dar şi de şanţul din jurul oraşului, aşa ca din direcţia această toată lumea era convinsă ca nu putea fi cucerit. Ascanio se gândise, aşadar, şi pe bună dreptate, ca rareori cineva se îngrijeşte să păzească un lucru de care nu poate fi prădat şi, în consecinţă, se hotărâse să încerce un atac îndreptat tocmai asupra acestui punct în care ştia dinainte ca nu va întâmpina nicio împotrivire.
În acest scop se desprinsese de ceaţă împreuna cu prietenul său Jacques Aubry, fără a bănui ca, în momentul în care el dispărea într-o direcţie, din direcţia opusă avea să apară iubita să Colombe, oferindu-i lui Benvenuto mijlocul de a-l sili pe prefect să iasă din palat, lucru pentru care jupân d·Estourville avea cea mai profundă aversiune.
Planul lui Ascanio era pe cât de anevoios de înfăptuit, pe atât de primejdios prin consecinţele sale. Trebuia să sară peste un sunt adânc, să escaladeze un zid înalt de douăzeci şi cinci de picioare pentru ca până la urmă să nimerească, poate, drept în mijlocul garnizoanei vrăjmaşe. Abia când

ajunse la marginea şanţului, adică la începutul operaţiei pe care o pusese la cale, Ascanio îşi dădu seama câte greutăţi avea de întâmpinat pentru a sări peste cel dintâi şi pentru a îndeplini pe cea de-a doua. Astfel ca, oricât de nestrămutata păruse a fi până atunci, hotărârea lui fu zdruncinată o clipa.

Cât priveşte pe Jacques Aubry, se oprise liniştit la vreo zece paşi în urma prietenului său, uitându-se când la zid, când la sunt. Apoi, după ce le măsurase cu privirea pe amândouă, spuse:

— Asta-i bună! Fă-mi plăcerea, dragă prietene, şi lamure. Te-mă şi pe mine pentru ce naiba m-ai adus aici, decât doar dacă nu ţi-o fi venit chef să prinzi broaşte.

A, da... te uiţi la scara... Foarte bine. Am priceput. Numai ca scara ta are douăsprezece picioare, zidul douăzeci şi cinci, iar şanţul e lat de zece picioare; exista deci o diferenţă de douăzeci şi trei de picioare, dacă mai ştiu cumva să socotesc.

Ascanio rămase un moment copleşit de evidenta acestui calcul matematic; pe urmă, lovindu-se brusc peste frunte, zise bucuros:

— Ce idee grozavă! Priveşte!

— Unde?

— Acolo – spuse Ascanio – uite acolo!

— Ceea ce-mi arăţi nu e o idee – răspunse studentul – ci un stejar.

Într-adevăr, un stejar uriaş ţâşnea viguros din pământ, aproape de marginea dinafară a şanţului, aplecându-şi crengile peste zidul palatului Nesle, ca şi cum ar fi fost curios să vadă ce se petrece înăuntru.

— Cum, nu înţelegi?! Se miră Ascanio.
— Ba da! Ba da! Parc-am început să mă luminez ni. Elu.. Da, da, asta trebuie să fie. Acum am priceput.
Stejarul împreuna cu zidul alcătuiesc o arcadă de pod, mai bine zis o jumătate de arcadă, pe care scara ar putea s-o întregească, numai ca dedesubt se căsca o adevărată prăpastie, dragă prietene, şi încă o prăpastie plină de mâl. Drăcia dracului! Trebuie să umblăm ca băgare de seama. Mi-am pus cele mai frumoase ţoale şi bărbatul Simonei de la o vreme încoace nu mai vrea să-mi lucreze pe datorie.
— Ajută-mă doar să ridic scara – spuse Ascanio – nu-ţi cer nimic mai mult.
— Ei, bravo! Protestă studentul. Şi pe mine mă laşi aici, jos? Mulţumesc!
Şi agăţându-se amândoi deodată de una din crengile stejarului, în câteva clipe reuşiră să se caţăre în copac. După care, unindu-şi puterile, traseră scara în sus şi se urcară cu ea până în vârful arborelui. Ajungând acolo, o coborâră ca pe un pod suspendat şi constatară cu bucurie ca unul din capetele ei se sprijinea temeinic pe o cracă groasă, în timp ce capătul celălalt se rezemă cu nădejde pe coama zidului, pe care o depăşea chiar cu vreo două-trei picioare.
— Ce facem însa – întreba Aubry – după ce ajungem pe zid?

— Nimic mai simplu, după ce ajungem acolo, tragem scara şi coborâm înapoi în partea cealaltă.
— Foarte frumos! Exista totuşi o piedică, şi anume faptul ca zidul e înalt de douăzeci şi cinci de picioare în timp ce scară n-are decât douăsprezece.
— M-am gândit şi la asta – spuse Ascanio, depanând frânghia pe care o înfăşurase în jurul trupului, legând-o la

un capăt de trunchiul copacului şi aruncând celălalt capăt peste zid.
— Aha, acum te înţeleg, în sfârşit, om luminat! Exclamă Jacques Aubry – şi pot să-ţi mărturisesc ca voi îi fericit şi mândru să-mi frâng gâtul împreuna cu tine
— Ei, ce faci?
— Vreau să trec dincolo – îl lămuri Aubry,

pregătindu-se să străbată distanta ce-l despărţea de zid.
— A nu, nu merge aşa – protestă Ascanio – eu trebuie să trec primul.
— Să tragem la sorţi îi propuse Aubry. Ce deget am muiat în gură? întreba el, îndreptând spre tovarăşul său o mâna cu două degete întinse şi trei îndoite.
— Fie! încuviinţă Ascanio şi atinse unul dintre degetele studentului.
— Ai câştigat! spuse Aubry, ia-o înainte, dar păstrează-ţi cumpătul, nu te pierde cu firea, auzi tu?
— Fii pe pace! îl linişti Ascanio.

Şi puse piciorul pe podul umblător, pe care Jacques Aubry se silea să-l ţină în echilibru, apăsând cu putere asupra capătului dinspre el, scara era destul de fragilă, în schimb, viteazul nostru era uşurel. Studentul, care abia îndrăznea să răsufle, avu impresia la un moment dat ca Ascanio sta în cumpănă. Tânărul însa făcu la repezeală şi ultimii patru paşi ce-l mai despărţeau de zid şi ajunse viu şi nevătămat pe culme. Chiar şi acolo încă se mai afla într-un mare pericol dacă vreunul dintre asediaţi l-ar fi zărit din întâmplare; dar bănuielile lui începeau să se adeverească şi, cercetând în fugă cu privirea grădinile palatului, îi striga tovarăşului său:

— Nu-i nimeni, nimeni!
— Atunci – spuse studentul – să înceapă dansul pe sârma!
Şi paşi la rândul său pe potecă îngusta ce se clătină sub picioare, în timp ce Ascanio îi ţinea scara, întorcându-i serviciul pe care i-l făcuse puţin mai înainte. Cum însa nu era mai puţin dibaci, nici mai puţin sprinten decât tovarăşul său, într-o clipa Aubry fu lângă el.
Se aşezară atunci amândoi călare pe zid şi traseră scară spre ei, apoi, atârnând-o de capătul liber al frânghiei legate vârtos la capătul celălalt de trunchiul stejarului, o coborâră de-a lungul peretelui, înclinând-o puţin, ca să se poată sprijini temeinic de zid, în sfârşit Ascanio, care câştigase dreptul de a face toate experienţele, apucă frânghia cu amândouă mâinele şi se lasa să alunece în jos până la primul fuscel al scării; câteva secunde mai apoi punea piciorul pe pământ. Jacques Aubry îi urmă cu aceeaşi uşurinţă şi amândoi prietenii se întâlniră din nou în grădină.

Şi acum ca reuşiseră să ajungă unde doreau, lucrul cei mai cuminte era să facă tot ce mai aveau de făcut cât mai grabnic. Pierduseră o bucată de vreme cu toate aceste operaţii şi Ascanio se temea ca lipsa lui şi a studentului să nu-i fi pricinuit vreun neajuns meşterului, încurcându-i planurile, trăgând amândoi spadă, alergară spre poarta ce dădea în curtea din fată, unde trebuia să se afle garnizoană, dacă nu cumva se strămutase între timp. Sosind lângă poartă, Ascanio se uita pe gaura cheii şi constată ca nu era nimeni în curte.
— Benvenuto a izbutit – se bucura el. A scos afară garnizoană. Suntem stăpâni pe palat! Şi încerca să deschidă poarta, care, din păcate, era încuiata.
Începură amândoi s-o zgâlţâie din răsputeri.

— Pe aici! Pe aici! Se auzi un glas al cărui ecou îl înfiora până în adâncul inimii pe tânărul nostru. Pe aici, domnule!
Întorcându-se, Ascanio o zări pe Colombe la una din ferestrele de la parter. Din două salturi fu lângă ea.
— Aha! Bombăni Jacques Aubry, ţinându-se după el. Se pare ca avem legături tainice prin partea locului. Asta nu mi-ai mai spus-o, stimabile, faci pe misteriosul!
— Scăpaţi-l vă rog pe tata, domnule Aacanio! Strigă Colombe, care nu se arata câtuşi de puţin mirată văzându-l în palat pe tânărul orfaurar, ca şi când ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume. Se bat acolo, afară, îi auziţi? Se bat pentru mine, din pricina mea! O, Doamne Dumnezeule! Nu-i lăsaţi să-l omoare!
— Fiţi fără grijă! Spuse Ascanio, dând buzna în apartamentul de la parter, care avea o uşă spre curtea cea mică. Fiţi fără grijă, lăsaţi pe mine!
— Fiţi fără grijă! Spuse şi Jacques Aubry, apucând-o pe urmele lui. Fiţi fără grijă, lăsaţi pe noi!
Ieşind în prag, Ascanio se auzi din nou strigat, de astă dată însa de un glas nu chiar atât de suav cum era cel dintâi.
— Cine mă cheamă? Întreba el.
— Eu, tiner pretin, eu – repetă glasul care avea un foarte pronunţat accent nemţesc.
— Să fiu al naibii – exclamă Jacques Aubry – dacă nu e scumpul nostru Goliat! Ce dracu· faci în coteţul acela de găini, şoimule?
Într-adevăr, uitându-se înăuntru pe ferestruica magaziei, îl recunoscu pe Hermann.
— Eu trezeşti aici la mine, eu nu ştii cum venit aici. Tragi zăvor se mi tuci se batem. Hai, repete, repete! Mi mănânci asta palma.

— Poftim: zise studentul, dându-şi osteneala săi facă lui Hennann serviciul pe care i-l ceruse.
Între timp, Ascanio se îndrepta spre poarta dinspre chei, unde se auzea un aprig zăngănit de săbii. Aflându-se doar la un pas de combatanţi, de care îl despărţeau doar blănile de lemn ale porţii, se temu să nu cadă cumva în mâinile vrăjmaşilor săi dacă ar fi ieşit la iveală pe nepusă masă şi avu grijă să se uite mai întâi pe ferestruica zăbrelita. Văzu atunci chipul înfierbântat, mânios şi îndârjit al lui Cellini şi înţelese ca nu mai exista nicio scăpare pentru jupân Robert. Lua cheia ce zăcea aruncată pe jos, deschise dintr-o smucitură poarta, cu gândul la făgăduiala pe care i-o făcuse Colombei, şi primi în umăr, aşa cum am arătat mai sus, lovitura de spadă care, de n-ar fi fost el, l-ar fi străpuns pe prefect.
Am văzut apoi care au fost urmările acestei întâmplări. Cuprins de disperare, Benvenuto se aruncase în braţele lui Ascanio, Hermann îl pusese la popreala pe prefect în închisoarea din care el însuşi fusese slobozit cu puţin înainte, în timp ce Jacques Aubry, cocoţat pe metereze, bătea din aripi, trâmbiţând victoria.
Biruinţa era într-adevăr deplină. Văzând ca stăpânul lor fusese luat prizonier, oamenii prefectului depuseră armele fără a încerca măcar să se împotrivească.
În consecinţă, meşteşugarii pătrunseră cu toţii în curtea palatului, care din momentul acela intra în stăpânirea lor, şi închiseră poarta, lăsându-i afară pe arcaşi şi pe jandarmi.

Cât priveşte pe Benvenuto, meşterul nu luase în niciun fel parte la toate aceste peripeţii, ţinându-l mai departe pe Ascanio în braţe, îi scosese zalele, îi sfâşiase vesta şi,

descoperindu-i în fine rana, se străduia acum să-i oprească sângele cu batista.
— Ascanio, fiul meu! Bolborosea el într-una. Rănit, rănit de mine, cu mâna mea! Ce-o fi zicând maică-ta acolo sus, în ceruri? Iartă-mă, Ştefană, iartă-mă! Ţi-e rău? Spune-mi, te doare? Şi sângele asta care nu se mai opreşte odată! Aduceţi repede un chirurg! ... N-are nimeni de gând să cheme un chirurg?
Jacques Aubry o rupse la fugă pe poartă.
— Nu-i nimic, meştere dragă, nu-i nimic – îl linişti Ascanio – numai braţul e vătămat. N-are rost să-ţi faci atâta sânge rău, dacă-ţi spun ca nu-i nimic.
Într-adevăr, chirurgul adus de Jacques Aubry după vreo cinci minute declara ca, deşi destul de adânca, rana nu era totuşi îngrijorătoare şi se şi apucă s-o lege, strângând-o în feşi.
— O, dac-ai şti ce povara mi-ai luat de pe inimă, domnule chirurg! suspină Benvenuto Cellini. Fiul meu drag, nu mi-a fost scris deci să fiu ucigaşul tău! Dar ce-i cu tine, Ascanio, ce ai? Îţi bate inima şi te-ai aprins tot la fata... Domnule chirurg, trebuie să-l ducem de aici, are iar fierbinţeală.
— Nu, nu, meştere – protesta Ascanio – dimpotrivă, mă simt mai bine aici Lasă-mă, zău, lasă-mă aici., te rog din sunet.

— Şi tatăl meu? se auzi deodată în spatele lui Benvenuto o voce care îl făcu să tresară. Ce-aţi făcut cu tatăl meu?
Benvenuto se întoarse şi o văzu pe Colombe, palidă, împietrita, căutându-l din ochi pe prefect şi cerându-i în acelaşi timp să-i spună ce s-a întâmplat cu el.
— E viu şi nevătămat, domnişoara; viu şi nevătămat, din mila lui Dumnezeu! o linişti Ascanio.

— Din mila acestui biet copil care a trebuit să pătimească în locul lui de pe urma loviturii ce-i era hărăzita – interveni Benvenuto – fiindcă nu se poate să nu recunoşti, domnule prefect, ca băiatul acesta inimos ţi-a salvat via.a. Ei, dar ce-i asta, unde te-ai ascuns jupâne Robert? se miră Cellini şi începu a-l căuta din ochi, la rândul său pe jupân Robert, neputând să priceapă cum dispăruse aşa, ca prin farmec.
— Eşti aici, meşter – îi dădu de ştire Hermann.
— Unde aici?
— Aici, în asta, în închisoare.
— Ah, domnule Benvenoto! exclamă Colombe, alergând spre magazie şi făcând un gest ce cuprindea în acelaşi timp o dojană, dar şi o rugăminte.
— Deschide uşa, Hermann! spuse Cellini.
Hermann se execută şi prefectul se ivi în prag, puţin ruşinat de pătărania lui. Colombe se aruncă în braţele sale.

— Tata! Dragă tată! Strigă ea. Nu eşti rănit? Nai nimic? Şi punându-i aceste întrebări, se uita la Ascanio.
— Nu – răspunse prefectul, cu vocea lui strepezita —nu, slavă Domnului! N-am păţit nimic.
— Si... si... – adaugă Colombe, cu un glas şovăielnic – e adevărat, tata, ca tânărul acesta...
— N-aş putea spune ca n-a sosit tocmai la timp.
— Da, da, într-adevăr – se amestecă în vorbă Cellini, tocmai la timp ca să primească lovitura de spadă ce-ţi era hărăzita dumitale, domnule prefect. Da, domnişoara Colombe, da – continuă Benvenuto – acestui tânăr viteaz îi datoraţi viaţa tatălui dumneavoastră, şi dacă domnul prefect nu recunoaşte sus şi tare lucrul acesta, înseamnă ca nu e numai un mincinos, dar şi un om lipsit de recunoştinţa.

— Sper, cel puţin, ca nu va plăti prea scump pentru asta – spuse Colombe, îmbujorându-se toată de propria ei cutezanţă.
— O, domnişoara! Exclamă Ascanio. Mi-aş fi vărsat tot sângele dacă era nevoie.
— Ca să vezi, jupâne prefect – spuse Cellini – câta dragoste inspiri dumneata oamenilor! Mi-e teamă însa ca dragul meu Ascanio să nu se obosească prea tare. Acum ca are rana legată, i-ar prinde bine, cred să se odihnească un pic.

Ceea ce Benvenuto îi spusese prefectului în legătură cu binele pe care i-l făcuse ranitul era adevărul curat; şi cum orice adevăr poarta în sine propria sa forţa, prefectul nu putea să nu recunoască în adâncul inimii sale că-i datora lui Ascanio viaţa. De aceea se supuse cu destulă bunăvoinţă şi, apropiindu-se de rănit, zise:
— Tinere, îţi pun la dispoziţie un apartament în palatul meu.
— În palatul dumitale, jupâne Robert?! Întâmpina răzind Benvenuto Cellini, care se simţea tot mai bine dispus pe măsură ce temerile prilejuite de rana lui Ascanio începeau să se risipească, în palatul dumitale? Cum văd eu, ţii neapărat să ne luăm iar la hartă!
— Cum?! Se revoltă prefectul. Doar nu cumva ai de gând să ne alungi, pe mine şi pe fiica mea, din casă?
— Fireşte ca nu, jupâne. Dumneata locuieşti în palatul cel mic; ei bine, păstrează-l sănătos şi să trăim în bună vecinătate. Cât despre noi, îngăduie-ne a socoti de cuviinţă ca Ascanio să intre chiar de acum în palatul Nesle, unde vom veni cu toţii diseară să-i ţinem tovărăşie. Dar dacă totuşi dumneata preferi razboiul...
— O, tata! Se ruga Colombe.
— Nu! Pacea! Rosti prefectul.

— Nu există pace fără condiţii, domnule prefect – spuse Benvenuto. Dacă-mi vei face cinste să mă urmezi în palat sau vei avea bunătatea să mă primeşti la dumneata în palat, am putea încheia tratatul de pace.

— Te însoţesc, domnule – se îndupleca prefectul.
— Prea bine! răspunse Cellini.
— Domnişoara – spuse jupân d·Estourville, întorcându-se către fiica sa – fă-mi plăcerea şi du-te acasă şi aşteaptă-mă acolo până mă întorc.
În pofida tonului poruncitor cu care taică-său îi adresase aceste cuvinte, Colombe întinse spre el fruntea să i-o sărute şi, luându-şi rămas bun cu o privire în care-i cuprinse pe toţi, în aşa fel ca şi Ascanio să se poată împărtăşi din ea, pleca spre casă.
Ascanio o urmări cu privirea până ce fată nu se mai văzu. Atunci, nemaiavând niciun motiv să rămână în curte, ceru el însuşi să intre înăuntru. Hermann îl luă în braţe ca pe un copil şi îl duse pe sus în palat.
— Într-adevăr, jupân Robert – rosti urnindu-se la rândul său Benvenuto, care o urmărise de asemenea cu privirea pe Colombe până în clipa când ea dispăruse – într-adevăr, ai făcut foarte bine ca l-ai îndepărtat pe fostul meu ostatic şi, pe cinstea mea, mă simt dator să-ţi mulţumesc pentru grijă de care ai dat dovadă, prezenta domnişoarei Colombe, ţi-o spun cinstit, ar îi putut să pună în cumpănă interesele mele, fiindcă, de fată cu domnia sa, s-ar fi dus pe copcă toată cerbicia mea şi, uitând ca sunt învingător, mi-aş fi amintit doar ca sunt artist, adică un om îndrăgostit de orice alcătuire desăvârşită şi de orice frumuseţe cerească.

Jupân d·Estourville se mulţumi să răspundă la aceste măguliri cu o strâmbătură prea puţin îmbietoare, îl însoţi totuşi pe orfaurar fără a-şi da pe fată supărarea, mormăind însa printre dinţi nu ştiu ce tainica ameninţare; în consecinţă Cellini, pentru a-l face să-şi iasă cu totul din sărite, îl ruga să viziteze împreuna cu el noua să locuinţa. Invitaţia fusese făcută pe un ton atât de politicos, încât prefectul nu avea cum să-l refuze. Vrândnevrând, îl urmă deci pe vecinul său, care nu se gândi câtuşi de puţin să-l cruţe, purtându-l cu el peste tot, prin toate încăperile castelului şi până în cel mai mic colţişor din grădină.

— Ei bine, totul e într-adevăr extraordinar – spuse Benvenuto după ce îşi încheiară plimbarea pe care fiecare dintre ei o făcuse într-o stare de spirit complet diferită de a partenerului său. Acum înţeleg, domnule prefect, de ce nu te înduri să părăseşti palatul şi-ţi dau perfectă dreptate; cred ca nu mai e nevoie să-ţi spun însa ca vei fi binevenit ori de câte ori îmi vei face cinstea, ca azi, să treci pragul modestului meu locaş.

— Uiţi, domnule, ca azi n-am venit aici decât pentru a lua cunoştinţă de condiţiile pe care mi le propui şi pentru a-ţi le comunica la rândul meu pe ale mele. Aştept deci.

— Bineînţeles, jupâne Robert, sunt la dispoziţia dumitale! Dacă binevoieşti, aşadar, să-mi îngădui a-mi spune cuvântul cel dintâi, împărtăşindu-ţi dorinţele mele, vei putea după aceea să rosteşti după pofta inimii vrerile domniei tale.

— Te ascult.

— În primul rând, clauza principală.

— Caro anume?

— Iat-o: „Art. 1. Jupân Robert d·Estourville, prefectul Parisului, recunoaşte drepturile de proprietate pe care Benvenuto Cellini le are asupra palatului Nesle, lăsându-i, de bunăvoie în stăpânire şi renunţând definitiv la orice pretenţii atât pentru sine cât şi pentru ai săi.
— De acord! Răspunse prefectul, în cazul când însa regele pofteşte cumva să ţi-l ia înapoi, aşa cum mi l-a luat şi mie, şi să dăruiască altcuiva ceea ce ţi-a dăruit dumitale, se înţelege de la sine ca eu n-am niciun amestec şi nu pot fi tras la răspundere.
— Mai – spuse Cellini – tare mi-e teamă ca aici se ascunde nu ştiu ce gând viclean, domnule prefect. Dar n-are a face, mă bizui ca voi şti să păstrez ceea ce am dobândit. Să trecem mai departe.
— E rândul meu acum – spuse proiectul.
— Ai dreptate – recunoscu Cellini.
— „Art. 2. Benvenuto Cellini îşi ia obligaţia de a nu încerca în niciun fel să pună stăpânire asupra palatului mic de pe lângă palatul Nesle, care este şi rămâne mai departe proprietatea lui Robert d·Estourville; mai mult chiar, nu va cauta nici măcar să pătrundă acolo ca vecin şi sub o înfăţişare prietenoasă.

— Fie cum doreşti – încuviinţă orfaurarul – deşi clauza nu mi se pare prea îndatoritoare, în cazul când însa mi se deschide uşa de bună voie, se înţelege de la sine ca nu voi fi chiar atât de necuviincios ca să refuz a intra înăuntru.
— Voi avea grijă să iau măsurile cuvenite – răspunse prefectul.
— Să trecem peste asta.

— Mai departe:.. „Art. 3. Curtea din fată care se afla între palatul Nesle şi palatul cel mic va fi comună celor două proprietăţi.
— Ai perfectă dreptate – spuse Benvenuto – şi sper ca eşti pe deplin încredinţat ca dacă domnişoara Colombe va dori vreodată să iasă în oraş n-am de gând s-o opresc ca ostatică.
— Fii pe pace! Fată mea va intra şi ieşi din palat pe o altă poartă, pe care mă oblig s-o fac pe socoteala mea, vreau numai să fiu sigur ca rădvanele şi caretele vor avea pe unde să treacă.
— Asta-i tot? întreba Benvenuto.
— Da – răspunse jupân Robert. Şi fiindcă veni vorba, nădăjduiesc c-ai să-mi dai voie să-mi iau mobilă de aici.
— Mai încape vorbă! Mobila e a dumitale, aşa cum palatul Nesle e al meu... Şi acum, jupâne prefect, un ultim adaos, fireşte numai dacă şi domnia ta vei cădea la învoiala.

— Spune ce doreşti.
— „Art. 4 şi ultimul: Jupân Robert d·Estourville şi Benvenuto Cellini sunt gata să lase deoparte orice duşmănie şi să încheie între ei o pace sinceră şi cinstită.
— N-am nimic împotriva – spuse prefectul – dar numai în măsura în care nu sunt obligat să-ţi dau ajutor şi să mă bat alături de dumneata dacă s-ar întâmpla să fii cumva atacat. Sunt de acord să nu-ţi pricinuiesc niciun neajuns, dar nu mă socotesc dator să le sprijin.
— Cât despre asta, domnule prefect, ştii foarte bine doar ca mă pot apăra şi singur, nu? Aşadar, dacă asta e singura întâmpinare pe care o ai de făcut – adaugă Cellini, întinzându-i până – fii bun şi semnează, domnule prefect, semnează.

— Semnez – încuviinţă prefectul, suspinând.
Jupân d·Estourville îşi puse iscălitura şi fiecare dintre contractanţi lua cu sine câte un exemplar din tratatul încheiat.
După care prefectul se grăbi să se înapoieze la palatul cel mic ca să-i ceară socoteala Colombei pentru nesăbuinţa pe care o săvârşise ieşind din palat. Colombe puse capul în piept, lăsându-l saşi verse focul fără să audă un singur cuvânt din toate mustrările lui, dat fiind ca, în timp ce el o dojenea, fată era stăpânită de o singură dorinţă, aceea de a afla din gura tatălui său ce se întâmplase cu Ascanio. Dar cu toate străduinţele sale şi toate tertipurile nu reuşi să-l facă a rosti măcar o dată numele chipeşului rănit.

În vreme ce într-una din clădirile reşedinţei Nesle se petreceau cele arătate mai sus, în cealaltă, Catherine, pe care băieţii se duseseră s-o cheme, îşi făcea la rândul său intrarea în palat şi, zburdalnica şi fermecătoare ca de obicei, se aruncă în braţele lui Cellini, strângea mâna lui Ascanio, îl lauda pe Hermann, îşi bătea joc de Pagolo, râdea, plângea, cânta, punea întrebări, toate în acelaşi timp; e adevărat ca până atunci tot timpul se dăduse de ceasul morţii, detunăturile archebuzelor îi răbufneau mereu în urechi, silind-o adeseori să-şi întrerupă rugăciunile. Dar până la urmă totul se sfârşise cu bine şi toată lumea, în afară de patru morţi şi trei răniţi, scăpase cu viaţă şi, mai mult sau mai puţin, teafără din bătălie, şi veselia zglobiei Scozzone sărbători în egală măsură victoria câştigată şi pe învingători.

Când zarva pe care o stârnise sosirea Catherinei se mai potoli un pic, Ascanio îşi aduse aminte de pricină pentru

care studentul se grăbise să vină la întrunire numai bine ca să le dea o mâna de ajutor şi, întorcându-se către Benvenuto, spuse:
— Meştere, dumnealui e prietenul meu Jacques Aubry, cu care trebuia să joc astăzi o partidă de pelota. Cu toată bunăvoinţa, nu mă simt în stare să-i fiu partener, cum spune amicul nostru Hermann. Cum însa a luptat cu atâta bărbăţie alături de noi, te-aş ruga, dacă eşti bun, să mă înlocuieşti.

— Cu dragă inima – spuse Benvenuto – numai vezi ai grijă, maestre Jacques Aubry, să te ţii bine!
— Vom încerca, vom încerca, jupâne.
— Dar, cum după aceea vom cina împreuna, trebuie să ştii de la bun început un lucru şi anume: câştigătorul este dator să bea în timpul mesei doua garafe mai mult decât cel ce-a pierdut partida.
— Asta înseamnă c-o să mă duceţi acasă beat mort, maestre Benvenuto. Trăiască veselia! Îmi convine de minune. Drace! Şi Simonne, care mă aşteaptă! Să-i fie de bine, şi eu am a. Teptat-o duminica trecută, acum e rândul ei, ce să-i fac!
Şi luând mingile şi paletele, ieşiră amândoi alergând în grădină.

XI BUFNITE, COTOFENE ŞI PRIVIGHETORI

Cum ziua respectivă era o duminica, adică o zi sfânta, Benvenuto nu făcu nimic altceva decât să joace pelota, să se răcorească după ce jucase şi să cutreiere noua să proprietate, chiar de-a doua zi însa începu să-şi mute calabalâcul şi, cu ajutorul celor nouă tovarăşi ai săi de breaslă, după două zile totul se terminase, în cea de-a treia

zi, Benvenuto se apucă de lucru liniştit, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.
Când prefectul îşi dădu seama ca fusese definitiv învins şi când afla mai apoi ca atelierul lui Benvenuto fusese în chip neîndoielnic strămutat în palatul Nesle, cu lucrători, cu unelte cu tot, îi veni să turbeze de mânie şi începu a cloci şi a rumega fel de fel de planuri de răzbunare. Era prididit de cele mai aprige şi mai veninoase simţăminte în momentul în care vicontele de Marmagne îi pică pe cap în dimineaţa celei de-a treia zile, adică miercuri. Cu niciun preţ Marmagne nu s-ar fi lipsit de plăcerea de a-şi mărturisi bucuria fudulă pe care un om becisnic şi prost o simte în fată necazurilor şi înfrângerilor suferite de prietenii săi.
— Ei, ce ţi-am spus eu, iubite d·Estourville? Începu el de cum dădu cu ochii de prefect.

— A, dumneata erai, viconte? Bună ziua – răspunse D·Estourville.
— Ei, ce mai zici acum. Aveam dreptate ori nu?
— Da. Din păcate. Eşti bine, sănătos?
— Cel puţin mă simt cu cugetul împăcat în toată încurcătura asta blestemată de vreme ce am căutat să-ţi deschid ochii din capul locului.
— Regele s-a întors la Luvru?
— Mofturi, ziceai dumneata... „Un meşteşugar, un om de nimic, atât ar mai lipsi s-o vedem şi pe asta! Ei, acum ai văzut, sarmane prieten?
— Te-am întrebat dacă maiestatea sa s-a întors de la Fontainebleau.
— Da şi-i pare grozav de rău ca n-a sosit duminica la Paris ca să poată vedea dintr-unul din turnurile palatului biruinţa

câştigată de orfaurarul sau asupra prefectului maiestăţii sale.
— Ce se vorbeşte la curte?
— Se spune ca te-ar fi silit să dai bir cu fugiţii.
— Hm! Hm! Făcu prefectul, pe care convorbirea această fără cap şi fără coadă începea să-l scoala din sărite.
— Înseamnă deci c-ai suferit o înfrângere ruşinoasă? stărui Marmasne.
— Dar...
— E adevărat ca ţi-a răpus doi oameni?
— Aşa mi se pare.
— Dacă vrei cumva să-i înlocuie. Ţi, îţi ţin la dispoziţie doi ucigaşi cu simbrie, doi italieni, amândoi spadasini încercaţi, o să te coste cam multe parale, dar sunt oameni de încredere. Dacă i-ai fi avut atunci lângă dumneata, poate ca lucrurile ar fi luat cu totul altă întorsătură.

— Să vedem, nu zic nu. Dacă nu pentru mine, poate o să-i tocmesc pentru ginerele meu, contele d·Orbec.
— Totuşi, orice s-ar spune, parcă nu-mi vine să cred ca Benvenuto asta te-ar fi ciomăgit cu mâna lui.
— Cine spune aşa ceva?
— Toată lumea. Unii sunt indignaţi, aşa cum am fost eu. Alţii râd, aşa cum a făcut regele.
— Destul! Rămâne de văzut cine o să aibă ultimul cuvânt.
— De-aia zic, ai făcut rău ca ţi-ai pus mintea cu un mocofan. Şi pentru ce? Pentru un interes atât de meschin!
— Mă voi lupta de astă dată pentru onoarea mea.
— Să fi fost o femeie la mijloc, mai treacamearga, la nevoie ai fi putut încrucişa spada cu nişte oameni de teapa lui, dar pentru o biată locuinta...
— Palatul Nesle e o locuinţă princiară.

— Te cred, dar pentru o locuinţă, princiara să fii nevoit să înfrunţi o ciomăgeală mârlănească!
— A, mi-a venit o idee, Marmagne – spuse prefectul, care îşi ieşise din răbdări. Mi-eşti atât de devotat, zău, încât aş vrea, la rândul meu, ca bun prieten, să-. I fiu de folos, şi sunt încântat ca s-a ivit în fine prilejul. Ca nobil de viţă şi secretar al maiestăţii sale. Cred ca te simţi destul de strâmtorat în locuinţa dumitale din strada Huchette, draga viconte. Întâmplător, acum de curând am cerut, în numele unui amic, ducesei d·Etampes, care, după cum bine ştii, orice i-aş cere nu mă poate refuza niciodată, o locuinţă întrumil din palatele regelui, pe care urma să-l aleagă amicul respectiv. Reuşisem tocmai să obţin, nu fără oarecare greutate, mărturisesc, această favoare, când amicul meu a trebuit să plece neapărat în Spania, unde avea nu ştiu ce treburi. Am, aşadar, la dispoziţie un brevet regal al cărui posesor poate capăta oricând o locuinţă. Eu n-am ce face cu el, nu vrei să ţi-l dau dumitale? Aş fi fericit să pot răsplăti în felul acesta serviciile cu care m-ai îndatorat şi sinceră dumitale prietenie.

— Draga d·Estourville, nici nu ştii ce bine îmi faci! E adevărat ca mă simt cam strâmtorat acolo unde locuiesc şi ca de douăzeci de ori până acum m-am plâns maiestăţii sale.
— Cu o condiţie însa.
— Care?
— Aceea ca, de vreme ce eşti liber să alegi între diferitele palate regale, vei alege...
— Spune, te-ascult.
— Palatul Nesle.
— Aha, vasăzică era o capcană.

— Nicidecum, ca dovadă iată brevetul în bună regulă, semnat de maiestatea sa, cu numele postulantului şi al palatului lăsate în alb. Aşadar, trec aici palatul Nesle şi te las pe dumneata să scrii orice nume pofteşti.

— Şi ce facem cu apucatul acela de Benvenuto?
— Deocamdată nici prin gând nu-i trece ca s-ar putea să-i poarte cineva sâmbetele. Din moment ce am încheiat un tratat între noi. Oricine ar dori să pătrundă în palat va găsi, aşadar, uşile deschise, iar dacă va pătrunde într-o duminica, va găsi camerele goale. De altminteri, nici nu-i nevoie ca Benvenuto să fie alungat, e vorba doar să împărţiţi împreuna palatul Nesle, care e destul de încăpător ca să poată locui în el trei sau chiar patru familii. Sper ca Benvenuto va fi om de înţeles. Dar ce faci acolo?
— Scriu numele şi titlurile mele în josul paginii, pre cum vezi.
— Baga de seama totuşi, fiindcă Benvenuto e mai primejdios decât îţi închipui.
— Nu-i nimic, voi păstra mai departe pe cei doi spadasini şi într-o duminica vom tăbărî asupra lui.
— Cum aşa? Se poate să-ţi pui mintea cu un mocofan pentru un interes atât de meschin?
— Un învingător are întotdeauna dreptate şi pe urmă e un prieten la mijloc pe care vreau să-l răzbun.
— Atunci să fie cu noroc! Să nu spui ca n-am încercat să-ţi deschid ochii, Marmagne!
— În cazul acesta trebuie să-ţi mulţumesc de două ori: o dată pentru darul pe care mi l-ai făcut şi a doua oară pentru sfat.

Şi Marmagne, într-al şaptelea cer, puse brevetul în buzunar şi plecă în grabă ca să-i tocmească pe cei doi spadasini.
— Minunat! Se bucura jupân d·Estourville, frecându-şi mâinile şi uitându-se după el. Umbla sănătos viconte, şi orice s-ar întâmpla, am să mă simt răzbunat, fie ca Benvenuto va trebui să plătească biruinţa pe care a dobândit-o, fie ca te va sili pe tine să plăteşti bobârnacele pe care mi le tragi, în orice caz, cu voi fi cel câştigat. Îi învrăjbesc pe vrăjmaşii mei, n-au decât să se mănânce, să se omoare între ei, sunt gata să aplaud orice lovitură, fiindcă orice lovitură îmi va face plăcere.
În timp ce ura prefectului îi pândeşte ameninţătoare pe locatarii palatului Nesle, să trecem Sena şi să vedem în ce stare de spirit aceştia îi aşteaptă uneltirile, Benvenuto se apucase tacticos de lucru, aşa cum am arătat, încrezător şi liniştit ca tot omul care se bizuie pe puterea lui, fără să aibă habar şi fără să se sinchisească de duşmănia pe care i-o purta jupân d·Estourville. Iată cum îşi petrecea zilele. Se sculă în zori, se ducea într-o odăiţă singuratică pe care o descoperise deasupra turnătoriei din parc şi care avea o fereastră de unde se vedeau pieziş straturile de flori din curtea palatului mic şi începea să modeleze o machetă a statuii zeiţei Hebe. După-masă, adică la un ceas după prânz, dădea o raită pe la atelier, unde lucra în continuare la statuia lui Jupiter; scara, ca să se recreeze, juca o partidă de pelota sau ieşea să se plimbe. Şi acum să vedem în ce fel îşi petrecea timpul Catherine. Se fâţâia de colo-colo, cosea, cânta, se bucura de viaţă, simţindu-se mult mai în largul ei la Nesle decât în palatul cardinalului de Ferrara. Cât despre Ascanio, căruia rana nu-i îngăduia încă a se îndeletnici cu vreo treabă, deşi mintea lui urzea fel şi fel de gânduri, nu avea timp să se plictisească, deoarece visa.

Iar acum, dacă, folosindu-ne de un privilegiu pe care răufăcătorii şi-au însuşit pe nedrept, am încerca să sărim peste ziduri pentru a pătrunde în micul palat din vecinătatea palatului Nesle, iată ce am putea vedea:
Mai întâi pe Colombe stând visătoare, ca şi Ascanio, în camera ei; deocamdată să ne mulţumim, numai cu acest amănunt. Tot ce am mai putea spune ar fi ca visurile lui Ascanio sunt trandafirii, iar cele ale bietei Colombe întunecate ca noaptea, iat-o însă şi pe coană Perrine, care tocmai se pregăteşte să plece după târguieli şi pe care, dacă sunteţi de acord, cred ca s-ar cuveni s o urmărim câteva clipe.
A trecut o bună bucată de vreme, pare-mi-se, de când am pierdut din vedere preacinstită dumisale fată, se cade să spunem, de altfel, ca vitejia nefiind cea mai de seama virtute a sa, în toiul primejdioaselor ciocniri pe care le-am istorisit mai înainte, coană Perrine preferase să se dea la o parte de bună voie şi să rămână în umbră, dar cum pacea începea din nou să înflorească, bujorii din obrajii săi reînfloriseră şi ei în acelaşi timp şi, aşa cum Benvenuto se întorsese la îndeletnicirile sale artistice, guvernanta îşi redobândise bună dispoziţie, limbuţia şi curiozitatea ei de cumătra, adică, într-un cuvânt, se întorsese la îndeletnicirile ei domestice.
Ducându-se după cumpărături, coană Perrine era obliga să treacă prin curtea comună celor două proprietăţi, deoarece zidul nu fusese încă străpuns pentru ca micul palat să poată avea o altă intrare, întâmplarea făcu însa ca, prin cea mai uimitoare coincidenţă, Ruperta, bătrâna slujnica a lui Benvenuto, să iasă exact în aceiaşi moment din palat ca să târguiască cele trebuincioase pentru masa orfaurarului.

Aceste două simandicoase persoane erau în asemenea măsură făcute să se înţeleagă una cu alta, încât nu puteau împărtăşi duşmăniile stăpânilor lor. Plecară deci împreuna în oraş în cea mai deplină şi mai înduioşătoare armonic, şi cum orice drum pare mult mai scurt atunci când palavrageşti, ca să-l scurteze, începură amândouă să pălăvrăgească.
Pentru început, Ruperta o întreba pe coană Perrine despre preţurile alimentelor şi numele negustorilor din cartier; apoi trecură la sentimente mai intime şi mai interesante.
— Stăpânul dumitale trebuie să fie un om tare fioros, nu-i aşa? întreba coană Perrine.
— Da· de unde! Dacă nu-l superi cumva, o blând ca Domnul Isus, dar de, dacă nu faci aşa cum vrea dumnealui, drept e ca nu-i de glumit cu dânsul, tine mult de tot, chiar foarte mult să nu ieşi din cuvântul său. Are ca tot omul ciudăţeniile lui şi când îi intră ceva în cap, nici talpa iadului cu puzderia ei de draci nu-l mai scoate dintr-ale sale, altminteri, poţi să-l duci de nas ca pe un copil dacă te prefaci că-i dai ascultare, şi se pricepe a vorbi cu atâta meşteşug, ca te unge la inimă. Mai mare dragul să-l auzi spunând: „Coană Ruperta (aşa îmi zice dânsul, Ruperta, pe limba dumnealui, deşi pe mine mă cheamă de fapt Ruperte, ca să ştii) coană Ruperta, pulpa asta de berbec e o minune, îţi vine să-ţi lingi degetele; coană Ruperta, nu ştiu ce dresuri ai pus în mâncarea asta de bob, ca e ceva nemaipomenit, coană Ruperta, afla ca pentru mine eşti regina gospodinelor, şi toate astea cu atâta dulceaţă, ca mai dacă nu-mi vine să plâng.
— Ei, bravo. Dar după cât am auzit, e-n stare să facă moarte de om.

— Asta, da, aşa e, dacă cineva îi pune beţe-n roate, nu se dă în lături să-l omoare. Aşa-i obiceiul la el în ţară, dar asta doar când e atacat şi numai ca să-şi apere viaţa, încolo e un om de viaţă şi foarte prietenos.

— Nu l-am văzut niciodată. Are părul roşu, nu-i aşa?
— Nici pomeneală. Negru ca dumneata şi ca mine, adică aşa cum l-am avut şi eu cândva. Zici ca nu l-ai văzut niciodată? Ştii ce: fă-te ca treci pe la noi, aşa ca din întâmplare, să-mi ceri ceva cu împrumut, şi am să ţi-l arăt. E un bărbat chipeş şi cred c-ar fi o mândreţe de arcaş.
— Fiindcă veni vorba de bărbat chipeş, ce mai face drăguţul de cavaler, cum se mai simte azi? Ştii, tanatul nostru, ucenicul acela frumuşel care l-a scăpat de la moarte pe domnul prefect şi a trebuit, sarmannl, să pătimească atât de cumplit?
— Ascanio? Îl cunoşti va să zică?
— Mai e vorba! Ne-a făgăduit, stăpânei mele Colombs şi mie, să ne arate nişte jiuvaeruri lucrate de el. Fii bună, te rog, dragă doamnă, şi adă-i aminte. Dar tot n-am aflat încă ce mai face, şi Colombe ar fi atât de mulţumită să ştie ca cel ce a salvat via. A tatălui său e în afară de orice pericol.
— Poţi să-i spui ca se simte minunat. Ba chiar a început să umble. Numai ca doftorul l-a oprit să iasă din casă şi totuşi cred ca i-ar prinde tare bine să mai ia puţin aer. Dar pe arşiţa asta nu-i chip să facă un pas. Grădina asta a voastră de la palat e pustie ca-n palmă. Niciun pic de umbra nicăieri, în loc de legume, numai urzici şi scaieţi, şi-n loc de verdeaţă, patru-cinci copaci uscaţi. Ce-i drept, e destul de mare. Dar zău dacă-ţi face plăcere să te plimbi prin ea. Stăpânul nostru are cel puţin atâta mângâiere ca poate să joace pelota, dar bietul Ascanio nu e-n stare să bată o

minge şi cred ca moare de urât, sărăcuţul. El care-i atât de neastâmpărat, dragul mamii băiat! Aşa îi spun eu fiindcă mi-e cel mai drag dintre toţi, cu atât mai vârtos cu cât ştie să se poarte cu oamenii vârstnici şi totdeauna e cuviincios. Nu ca ursul ăla de Pagolo sau ca zăpăcita de Catherine.

— Şi zici ca bietul baiat...
— Îl seacă la ficaţi, sărmanul, să tot stea aşa, zile-n şir la el în odaie, ţintuit într-un jilţ.
— O, Doamne sfinte! Bietul băiat! îl căina, milostiva din fire, coană Perrine. Spune-i să vină la noi în grădină, unde avem nişte umbrare de toată frumuseţea. Am să-i deschid chiar eu poarta, şi cu dragă inimă, deşi jupânul prefect mi-a pus în vedere răspicat să nu dau drumul înăuntru nimănui. Ba bine ca nu. Dacă-i vorba să trec peste porunca lui ca să-i fac un bine omului care l-a scăpat de la moarte, eu zic că-i o faptă bună şi nu un păcat. Şi pe urma vorbeai adineauri de urât! Ce să mai zicem noi, ca ne afurisim cum e mai râu. Drăguţul de ucenic o să ne alunge urâtul. O să ne povestească o mulţime de istorii de la ei din ţară, din Italia, o să ne arate fel şi fel de braţări şi colane, o să pălăvrăgească apoi cu Colombe. De, aşa-s tinerii, le place să se vadă. Să sporavaiasca împreuna verzi şi uscate, nu le prieşte singurătatea. Atunci ne-am înţeles, spune-i lui prâslea al dumitale ca poate să vină să se plimbe cât o pofti, numai să vira singur sau, bineînţeles, cu dumneata, coană Ruperte, fiindcă trebuie fireşte să-l duci de braţ. Bateţi de patru ori în poarta, de trei ori încet şi o dală tare, şi eu am să ştiu despre ce-i vorba şi am să vin să vă descind.

— Mulţumesc în numele lui Ascanio şi al meu, voi avea grijă să-i împărtăşesc propunerea dumitale atât de mărinimoasa şi sunt sigură ca nu va întârzia să-i dea urmare.
— Nu pot decât să mă bucur, coană Ruperte.
— La revedere, coană Perrine! Sunt fericită c-am avut prilejul să cunosc o persoană atât de drăguţă.
— Nu mai puţin, coană Ruperte.
Cele două cumetre se salutară cu o adânca reverenţa şi se despărţiră, încântate una de alta.
Grădinile palatului Nesle erau într-adevăr, aşa cum spusese coană Ruperta, sterpe şi pârjolite ca un câmp de iarbă-neagră, de o parte, răcoroase şi adumbrite, de cealaltă parte. Cărpănos din fire, prefectul lăsase să se părăginească parcul palatului Nesle, a cărui îngrijire ar fi fost prea costisitoare, de altfel, nici nu era prea sigur de titlurile sale de proprietate ca să înlocuiască, în folosul urmaşului său, arborii pe care se grăbise să-i taie de îndată ce palatul intrase în stăpânirea lui. Faptul ca fiica sa locuia în palatul cel mic îl îndemnase să crute umbrarele şi boschetele din preajmă, singura desfătare de care mai putea avea parte biată copilă. Raimbault împreuna cu cele două ajutoare ale sale erau destul de destoinici să întreţină şi chiar să înfrumuseţeze gradina Colombei.
Terenul era cultivat şi împărţit cu socoteala, în fund se afla grădina de zarzavat, regatul coanei Perrine, pe urmă, de-a lungul zidurilor palatului Nesle o fâşie de pământ ce cuprindea straturile de flori ale Colombei şi pe care coană Perrine o botezase Aleea Dimineţii, pentru ca era luminată de primele raze de soare şi pentru ca fată obişnuia să stropească margaretele şi trandafirii dis-dedimineata. Să amintim în treacăt ca, din încăperea de deasupra turnătoriei din curtea reşedinţei Nesle, puteai urmări fără a

îi văzut orice gest al frumoasei grădinărese. Mai era apoi, călăuzindu-ne după împărţelile geografice statornicite de coană Perrine, o altă alee, numită Aleea Amiezii, ce se înfunda într-un boschet în care Colombei îi plăcea să citească sau să brodeze în timpul arşiţei de peste zi. La celălalt capăt al grădinii se afla Aleea Amurgului străjuită de trei rânduri de tei ce răspândeau în jur o răcoare plăcută, alee pe care Colombe se plimba de obicei după cină.

Era colţul pe care inimoasa coană Perrine îl socotise cel mai prielnic pentru a grăbi întremarea ranitului Ascanio, scurtându-i convalescenţă. Se ferise totuşi să-i sufle vreo vorbă Colombei în legătură cu planurile sale generoase. Fată, care nar îi ieşit cu niciun preţ din cuvântul tatălui său,

n-ar fi privit poate cu ochi buni nesupunerea guvernantei şi ar fi refuzat să-i dea o mâna de ajutor, ce părere şi-ar îi făcut atunci coană Ruperte despre încrederea şi vază de care se bucura vecina dumisale? Nu, acum ca făcuse primul pas, poate cu prea multă uşurinţă, trebuia să meargă până la capăt. Biata femeie avea şi ea dreptate în felul ei, dacă ne gândim ca toată ziulica, în afară de Colombe, nu era suflet de om în preajmă cu care să poată schimba o vorbă, ba încă de cele mai multe ori, cufundată cum era în gândurile ei, Colombe nici măcar nu se învrednicea să-i răspundă.

E lesne de închipuit exaltarea de care fu cuprins Ascanio când afla ca raiul îşi deschisese porţile să-l primească şi mulţumirile cu care o copleşi pe Ruperta. Ar fi vrut să se folosească pe loc de acest prilej fericit şi, cu chiu cu vai, Ruperta reuşi să-l convingă în cele din urmă ca trebuia să aibă răbdare măcar până pe înserat. De altfel, totul îl

îndemna să creadă ca propunerea coanei Perrine avusese încuviinţarea Colombei, şi bucuria pe care i-o stârnea gândul acesta aproape că-l scotea din minţi. Cu câta nerăbdare, dar şi cu o umbră de spaimă, număra ceasurile ce i se păreau ca se scurg mult prea încet! În sfâr.it se auzi bătând orele cinci. Lucrătorii plecară, Benvenuto de la prânz nu mai dăduse pe la atelier şi toată lumea bănuia ca se dusese la Luvru.

Atunci Ruperta îi spuse cu un aer solemn ucenicului care o privea, aşa cum nimeni n-o mai privit de cine ştie câta vreme:
— Şi acum ca a sosit ceasul, urmează-mă, flăcăule! Şi străbătând curtea, însoţită de Ascanio, se îndrepta spre poarta palatului mic, în care bătu de patru ori.
— Să nu-i spui nimic meşterului, Ruperta iubito! O rugă Asoanio, care, ştiind ca Benvenuto nu avea nici cea mai mică încredere în dragoste, ba chiar o lua adeseori în zeflemea, n-ar fi vrut ca arzătoarea şi neprihănita lui iubire să fie cumva pângărita de nişte glume nesărate.
Ruperta se pregătea tocmai să-l descoasă, dornică să afle pricina acestei discreţii, care pentru ea însemna o jertfă mult prea mare, când poarta se deschise şi coană Perrine se ivi în prag.
— Poftim înăuntru, băieţaş, poftim, frumuşelule, îl îmbie dânsa. Cum te mai simţi? Ia uite ce bine-i sade aşa, palid la fată, mai mare dragul să-l priveşti. Poftim şi dumneata, coană Ruperte, ia-o pe aleea aceea din stânga flăcăule, Colombe trebuie să coboare şi dânsa acum, e ora la care obişnuieşte să se plimbe prin grădină, vezi, ai grijă să nu mă dojenească prea tare fiindcă tiam dat drumul în curte.

— Cum?! Se miră Ascanio. Va să zică domnişoara Colombe nu ştie ca...
— Bineînţeles. Crezi oare ca s-ar fi înduplecat să treacă peste porunca tatălui său? Ce-ţi închipui? Am crescut-o doar aşa cum se cuvine! Păcatul e numai al meu. De, ce să-i faci, nu putem nici noi trăi chiar aşa, ca nişte pustnice. Raimbault n-o să vadă nimic, sau dacă totuşi o să bage de seama, ştiu eu cum să-i astup gura, în cel mai rău caz, las· pe mine, nu-i pentru prima oară că-i voi ţine piept jupânului prefect!

De câte ori venea vorba despre stăpânul său, coană Perrine era foarte guraliva, dar de astă dată Ruperta fu singura care-şi pleca urechea la mărturisirile ei. Ascanio, care se oprise locului în picioare, nu auzea decât bătăile inimii sale.
Cu toate astea prinse din zbor cuvintele pe care coană Perrine i le adresă înainte de a pleca mai departe:
— Asta-i aleea pe care Colombe se plimba în fiecare seară, trebuie să vină şi ea îndată. Cum vezi, poţi sta liniştit, bolnăviorule, fiindcă aici n-o să te bată soarele.
Ascanio îi mulţumi cu un semn şi facă câţiva paşi, cufundându-se din nou în visarea şi în gândurile-i dezlânate prilejuite de o aşteptare înfricoşată şi plină de nerăbdare.
Apoi apucă totuşi s-o audă pe coană Perrine, spunându-i în treacăt Rupeitei:
— Asta-i banca pe care se odihneşte Colombe de obicei.
Lasâudu-le pe cele două cumetre să-şi urmeze plimbarea şi pălăvrăgeala, Ascanio se aşeză cu băgare de seama şi pe tăcute pe banca sfânta.

Ce voia? Ce aştepta anume? Nici el nu ştia. Dorea s-o vadă pe Colombe pentru ca era tânără şi frumoasă şi pentru ca şi

el era tânăr şi frumos. Orice alte năzuinţe ambiţioase erau străine de cugetul lui. Nu era stăpânit decât de un singur gând: acela de a fi cât mai aproape de ea; încolo, cum o vrea Dumnezeu! Sau mai bine-zis nu se gândea mai departe, cuvântul „mâine nu există pentru îndrăgostiţi.
La rândul său, Colombe se gândise adeseori fără să vrea la tânărul venetic ce-i apăruse în singurătatea ei, ca arhanghelul Gavril Fecioarei Maria. Dorinţa de a-l vedea din nou încolţise în taină încă din prima zi în sufletul acestei copile, care până atunci nu avusese nicio dorinţă. Lăsată însa de un părinte nechibzuit în paza propriei sale înţelepciuni, Colombe era prea inimoasa din fire ca să nu se supravegheze singura cu acea străşnicie de care sufletele nobile se socotesc scutite doar atunci când libertatea le e îngrădită. Se străduia deci vitejeşte să nu se mai gândească la Ascanio, dar amintirea lui era atât de stăruitoare, încât reuşea să escaladeze cele trei rânduri de fortificaţii pe care Colombe le ridicase în jurul inimii sale, mai uşor chiar decât escaladase Ascanio zidurile palatului Nesle. De aceea, în cele trei-patru zile care se scurseseră între timp, Colombe se aflase într-o cumpănă ciudată, când temându-se ca s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată pe Ascanio, când tremurând de spaima ca s-ar putea pomeni pe neaşteptate faţă-n fată cu el. Singura ei mângâiere era să se lase legănată de visuri atunci când lucra sau în timpul plimbărilor sale. Toată ziua stătea închisa la ea în odaie, spre dezolarea coanei Perrine, care era osândita astfelsa sporovăiască de una singură la nesfâr.it în pustietatea adânca a cugetului său. Apoi, după ce arşiţa de peste zi se potolea, fată îşi îndrepta paşii spre aleea această umbrită şi răcoroasă pe care coană Perrine o numise atât de poetic Aleea Amurgului, şi acolo, stând pe banca pe care se

aşezase acum Ascanio, aştepta să se lase noaptea şi să răsară stelele, ascultând şi răspunzând glasului său lăuntric, până ce coană Perrine venea să-i dea de ştire ca e timpul să intre în casă.

Aşadar, la ora obişnuită, tânărul o văzu, ivinduse deodată de după cotitura aleii unde se aşezase să se odihnească, pe Colombe, cu o carte în mâna. Citea Vieţile Sfinţilor, primejdios roman de credinţa şi dragoste, în măsură poate să pregătească sufletele pentru cruntele încercări ale vieţii, dar, din păcate, nu şi pentru asprele realităţi ale lumii. La început, Colombe nu-l observa pe Ascanio, dar, zărind o femeie străină alături de coană Perrine, avu un gest de nedumerire, în acest moment hotărâtor, ca un cutezător general, coană Perrine îşi lua inima-n dinţi şi porni la atac:

— Draga Colombe – spuse ea – cunoscând sufleţelul tău bun, am socotit ca nu mai e nevoie să-ţi cer încuviinţarea pentru a îngădui unui biet rănit, care a trebuit să pătimească în locul tatălui tău, să şadă la aer sub aceste umbrare. Ştii doar ca în curtea palatului nu e niciun pic de umbră şi doctorul nu garantează ca tânărul nostru scapa cu viaţa dacă nu poate să iasă la aer curat câte o oră în fiecare zi.
În timp ce guvernanta ticluia această mărinimoasă dar grosolană minciuna, Colombe îşi aruncase ochii de departe asupra lui Ascanio şi o vie roşcată îi împurpurase deodată obrajii. Cât despre bietul ucenic, în clipa în care o văzuse pe Colombe îndreptându-se spre el, abia avusese puterea să se ridice în picioare.
— Nu de încuviinţarea mea era nevoie, coană Perrnie – spuse în fine fată – ci de a tatălui meu.

Rostind aceste cuvinte cu tristeţe, dar şi eu hotărâre, Colombe ajunse în dreptul băncii pe care şedea Ascanio. Tânărul îşi împreuna mâinile:
— Vă cer iertare, doamna – bâigui el – dar credeam…
Speram… ca invitaţia atât de îndatoritoare a coanei Perrine fusese făcută cu bunăvoinţă domniei voastre; dar, din moment ce lucrurile stau altfel – urmă el pe un ton blajin, însa care nu era lipsit de mândrie – nu-mi rămâne decât să mă retrag, rugându-vă stăruitor să iertaţi o necuviinţă săvârşită fără voia mea.

— Dar nu depinde de mine – protestă cu însufleţire Colombe, tulburată. Nu sunt eu stăpâna aici. Rămâneţi totuşi măcar astăzi, chiar dacă oprelişţea pusă de tatăl meu se răsfrânge şi asupra celui care i-a salvat viaţa, rămâneţi, vă rog, dacă nu pentru altceva, cel puţin spre a primi mulţumirile mele.
— O, doamna – îngâna Ascanio – eu vă mulţumesc din toată inima. Dar dacă rămân, n-am să vă stric cumva plimbarea? De altfel, am impresia ca m-am aşezat prost aici.
— Nicidecum – răspunse Colombe, asezânduse la rândul ei, fără să se gândească şi fără să bage de seama, atât era de tulburată, la capătul celălalt al băncii de piatră.
În momentul acela, coană Perrine, care se oprise locului fără a mai îndrăzni să facă vreo mişcare de când fusese nevoită să îndure umilitoarea dojana a Colombei, plictisindu-se până la urmă să tot stea aşa ţeapănă în picioare şi stânjenita de tăcerea tinerei sale stăpâne, o lua de braţ pe coană Ruperta şi se îndepărta pe tăcute.
Tinerii rămaseră astfel singuri, Colombe, care stătea cu privirile aplecate asupra cărţii, nu băga de seama în primul moment ca guvernanta plecase, deşi în realitate nu citea,

fiindcă i se pusese o ceaţă pe ochi. I se părea ca pluteşte de fericire şi în acelaşi timp se simţea ameţită. Tot ce putea face, aproape instinctiv, era să-şi ascundă clocotul lăuntric şi să caute a-şi stăpâni bătăile zanatice ale inimii. Ascanio se pierduse şi el cu firea şi încercase o suferinţă atât de apriga văzând ca fată voia să-l alunge, apoi o bucurie atât de copleşitoare în clipa în care i se păruse a observa tulburarea iubitei sale, încât toate aceste emoţii neaşteptate îl ridicaseră în slăvi şi în acelaşi timp îl istoviseră. Zăcea aproape leşinat. Şi totuşi gândurile lui se depanau mai departe, înlănţuindu-se cu o sârguin. A şi o iuţeală neobişnuită. „Mă dispreţuieşte! Mă iubeşte! îşi spunea el rând pe rând. O privea pe Colombe cum stătea aşa muta şi încremenita şi lacrimile îi. Iroiau în neştire pe obraji, în vremea asta, peste capetele lor, o pasăre cânta în copac. Vuitul făcea să freamăte uşor frunzele. La biserica Augustinilor, clopotele de vecernie răsunau domol în văzduhul liniştit. Nicicând nu fusese pe lume o seară de iulie mai paşnică şi mai tăcută. Era unul din acele momente solemne în care sufletul pătrunde într-o altă sferă, trăind într-un singur minut cât ar trăi în douăzeci de ani, şi de care îşi aminteşti toată viaţa. Cei doi copii fermecători, care păreau făcuţi unul pentru altul şi care alcătuiau de pe acum o singură fiinţă, nu trebuiau decât să întindă mâinile pentru a şi le împreuna, şi cu toate astea s-ar fi zis ca între ei se căsca o prăpastie.

După câteva clipe Colombe ridica fruntea.

— Plângi! Exclamă, mânata de un imbold mai puternic decât voinţa ei.

— Nu plâng – răspunse Ascanio, lăsându-se să cadă pe bancă, dar ducând mâinile la obraz, când le depărta, palmele erau umezite de lacrimi. Adevărat – recunoscu el – plâng.
— De ce? Ce s-a întâmplat? Să chem pe cineva. Te doare ceva?
— Mă doare un gând.
— Adică?
— Îmi ziceam c-ar fi fost mai bine poate pentru mine să fi murit deunăzi.
— Să fi murit?! Dar ce vârsta ai dumneata ca să vorbeşti aşa de moarte?
— Nouăsprezece ani, oamenii însa ar trebui să moară atunci când sunt nefericiţi.
— Pentru ca să plângă în schimb părinţii dumitale! continuă Colombe, dornica, fără a-şi da seama, să pătrundă în trecutul unei vieţi al cărei viitor simţea nelămurit ca va fi legat de al ei.
— N-am nici mama, nici tata, aşa ca n-ar avea cine să plângă, afară doar de meşterul meu
Benvenuto.
— Biet orfan!
— Da, biet orfan, într-adevăr! Tata n-a ţinut niciodată la mine, iar pe mama am pierdut-o la zece ani, tocmai când începeam să-mi dau seama cât mă iubeşte şi să-i răspund cu aceeaşi dragoste. Tatăl meu... Dar ce mi-a venit să vorbesc despre asta şi în ce măsură vă pot interesa pe dumneavoastră părinţii mei?
— O, sigur ca da. Spune mai departe, Ascanio.

— Arhangheli din ceruri! Va mai amintiri cam mă cheamă?

— Spune, spune mai departe! Şopti Colombe, ascunzându-şi la rândul său în palme roşcata cei dogorea fruntea.
— Aşadar, tatăl mea era orfaurar, iar mama mea era şi dânsa fiica unui orfaurar din Florenţa pe nume Rafaele del Moro, care se trăgea dintr-o familie aleasă, fiindcă la noi, în Italia, în republicile din cuprinsul ţării noastre, munca nu înjoseşte pe nimeni şi adeseori puteţi vedea un nume vestit şi străvechi pe firmă vreunei prăvălii. Meşterul meu Cellini, de pildă, e tot atât de nobil ca şi regele Franţei, dacă nu chiar şi mai nobil. Fiind sărac, Rafaele del Moro a măritat-o pe fiica sa Ştefană, fără voia ei, cu un tovarăş de breaslă cam de aceeaşi vârsta ca el, dar care, în schimb, era bogat. Mai mare tristeţea, mama îl iubea pe Benvenuto Cellini, care o iubea şi el, dar din păcate niciunul, nici celălalt nu aveau nimic la sufletul lor. Benvenuto cutreiera lumea pentru aşi fauri un nume şi a câştiga bănet. În momentul acela era departe, aşa încât nu a putut zădărnici aceata căsătorie, Gismondo Gaddi, aşa-i chema pe taică-meu deşi n-a aflat niciodată ca soţia lui era îndrăgostită de un alt bărbat, a început s-o urască, dându-şi seama ca nu e iubit.
Tata era an om gelos şi iute la mânie. Să mă iert-e dacă-l învinovăţesc, dar judecata copiilor e necruţătoare şi nu poate uita asemenea lucruri în veci. Adesea mama, ca să se apere de mânia lui, cauta lângă leagănul meu un adăpost pe care taică-meu nu-l respectă întotdeauna. S-a întâmplat chiar uneori s-o lovească – Doamne iartă-l! — în timp ce mă ţinea în braţe şi, ca să poată îndura mai uşor durerea, la fiecare lovitură mama mă săruta. Ţin minte tot atât de bine loviturile pe care maică-mea le primea, ca şi sărutările cu care mă alintă, ecoul lor a rămas la fel de puternic în inima mea.

Bunul Dumnezeu, care e drept, l-a pedepsit pe taică-meu, luându-i ce avea mai scump pe lume, bogăţia lui. Rămânând mofluz de câteva ori în şir, tata a murit de inimă rea fiindcă sărăcise, iar mama s-a prăpădit şi dânsa după câteva zile. Crezând ca nu mai e iubita.

Am rămas, aşadar, singur pe lume. Creditorii tatălui meu au venit să ridice tot ce lăsase în urma lui şi, scotocind peste tot ca să vadă dacă nu mai uitaseră ceva, nici n-au apucat să bage de seama ca în casă se afla un copil care plângea. O fostă slujnica de-a noastră, care mă iubea, s-a milostivit de mine şi mi-a dat de mâncare vreo două-trei zile, dar cum biata bătrâna trăia, la rândul ei, din milostenii, abia dacă reuşea să capete pentru ea un codru de pâine.

Tocmai se întreba ce să facă ea cu mine când. Un bărbat cu straiele colbuite a intrat în camera ei, m-a luat în braţe şi m-a strâns la piept plângând şi, după ce i-a dat nişte bani bietei bătrâne, a plecat cu mine. Era Benvenuto Cellini, care venise anume de la Roma la Florenţa ca să mă ia cu dânsul. Meşterul m-a îndrăgit, m-a ajutat să-mi însuşesc toate tainele artei sale şi mă ţinut tot timpul lângă dânsul şi cum îţi spuneam, e singurul om pe care moartea mea l-ar

îndurera.

Colombe ascultase cu capul plecat şi inima strânsa povestea acestui orfan, singur pe lume ca şi ea, care semăna atât de bine cu propria ei poveste, şi destăinuirile lui în legătură cu soarta nefericitei mame, soarta pe care avea s-o împărtăşească poate şi ea într-o bună zi, căci şi ea era silită să se mărite cu un om care avea s-o urască pentru ca nu-l va putea iubi.

— Eşti nedrept cu Dumnezeu – îi spuse ea lui Ascanio. Exista totuşi un suflet bun care te iubeşte, meşterul

dumitale, şi ai avut parte cel puţin s-o cunoşti pe mama dumitale, eu însa nu pot să-mi amintesc de alintările mamei mele fiindcă a murit, sărmana, aducându-mă pe lume. Am fost crescută de o soră de-a tatei, ursuza şi arţăgoasă, pe care totuşi am plâns-o amar când s-a prăpădit acum doi ani când, neavând pe cine iubi, toată afecţiunea mea s-a revărsat asupra acestei femei, legându-mă de ca aşa cum e legată iedera de o stânca. De doi ani locuiesc aici în palat împreuna cu coană Perrine şi, cu toate ca sunt atât de singură, fiindcă tata nu vine să mă vadă decât din când în când, aceşti doi ani au fost şi vor fi cei mai fericiţi din viaţa mea.

— Ai suferit mult, într-adevăr – spuse Ascanio – dar dacă trecutul a fost atât de vitreg, nu înţeleg de ce trebuie să te îndoieşti de viitor? Fiindcă viitorul ce te aşteaptă – vai! — e atât de măreţ! Eşti de viţă nobilă, eşti bogată, eşti frumoasă şi umbrele ce ţi-au întunecat copilăria vor face să ţi se pară şi mai strălucitori anii ce vor veni.
Colombe clătină din cap cu tristeţe.
— O, mama, mama! Şopti ea.
Când, ridicându-te uneori cu gândul mai presus de timp, pierzi din vedere măruntele neajunsuri ale clipei de fată, într-o străfulgerare ce luminează şi rezuma o întreaga via. A, ca trecutul şi viitorul ei, în momentele acelea sufletul e sorbit de primejdioase vârtejuri şi cuprins de înfricoşătoare deliruri, iar când durerile de care-ţi aminteşti sunt fără număr şi seamăn, cum sunt fără număr şi seamăn încercările pe care le presimţi, inima, adânc tulburată, e copleşită adeseori de acele emoţii zguduitoare şi biruită de slăbiciuni ce-i pot fi fatale. Trebuie să fii tare de înger ca să nu te prăbuşeşti sub povara unor destine ce apăsă atât de

greu asupra inimii. Aceşti doi copii care avuseseră parte de atâtea suferinţe şi care fuseseră toată viaţa singuri, nu trebuiau să rostească decât un singur cuvânt pentru ca din trecuturile lor să facă un singur viitor, dar pentru a rosti acest cuvânt unul dintre ei era prea neprihănit, iar celălalt prea cuviincios.

În tot acest timp, Ascanio o privise pe Colombe cu o nemărginită duioşie, iar Colombe se lăsase privită cu o îngereasca încredere; cu mâinile împreunate şi cu un glas pe care îl avea poate numai atunci când se ruga lui Dumnezeu, ucenicul îi spuse tinerei fete:
— Ascultă, Colombe, dacă se întâmpla să-ţi doreşti ceva pe lume sau dacă te pândeşte cumva vreo nenorocire, dacă pentru a ţi se împlini dorinţa cineva trebuie să-şi versesi ultima picătură de sânge sau dacă nenorocirea nu poate fi îndepărtată decât ca preţul unei vieţi, spune un cuvânt, Colombe, aşa cum i-ai spune unui frate, şi voi fi peste măsură de fericit.
— Îţi mulţumesc, din suflet îţi mulţumesc – răspunse Colombe. O singură vorbă rostită de mine a fost de ajuns ca să-ţi pui în primejdie viaţa cu atâta mărinimie, ştiu bine ca de astă dată numai Dumnezeu mă mai poate izbăvi.
Nu apucă să-i destăinuie mai mult, deoarece în momentul acela coană Ruporta şi coană Perrine tocmai îşi încetineau paşii în dreptul lor.
Ca şi cei doi îndrăgostiţi, cele două cumetre nu pierduseră vremea degeaba, legând o strânsa prietenie, întemeiata pe o simpatie reciprocă, Coană Perrine o învăţase pe coană Ruperta cum să prepare un leac împotriva degerăturilor, iar coană Ruperta. La rândul său, ca să nu se lase mai prejos, îi dezvăluise coanei Perrine secretul unei reţete pentru

păstrarea prunelor peste iarnă. E de la sine înţeles ca prietenia ce se legase între ele era pe viaţă şi pe moarte şi ca şi una, şi alta îşi făgăduiseră să se întâlnească, orice s-ar întâmpla.

— Ei, Colombe – spuse coană Perrine. Apropiindu-se de banca – tot mai eşti supărată pe mine? N-ar fi fost ruşinos din partea noastră, zău aşa, să nu-l primim în casă pe cel fără de care casa asta ar fi rămas fără stăpân? E vorba doar să-l ajutăm pe tânărul nostru să se lecuiască de rana pe care a căpătat-o ca să ne apere pe noi, ce mai încolo-încoace! Spune şi dumneata, coană Ruperte, nu-i aşa ca arata mai bine acum şi ca a mai prins puţină culoare de când avenit aici?
— Adevărat – întări coană Ruperta – nici când era sănătos n-a fost aşa de rumen la fată.
— Gândeşte-te, Colombe – stărui Perrine – car fi o crimă să zădărnicim o însănătoşire ce a început atât de bine. Ei, haide, haide, scopul scuză mijloacele. Sper ca n-ai nimic împotriva, nu-i aşa, dacă am să-i dau voie să vină din nou mâine pe înserat? De altfel, şi pentru mătăluţă e o distracţie, puica mamii, o distracţie cât se poate de nevinovată, slavă Domnului, de vreme ce suntem şi noi aici, coană Ruperte şi cu mine. Întradevar Colombe, ai nevoie să te mai distrezi şi matale, ascultaţi-mă pe mine, cine-o să se ducă să-i spună jupân prefectului ca străşnicia poruncilor dumisale a fost niţeluş îndulcita? De altminteri, înainte ca dânsul să fi pus vreo oprelişte, i-ai îngăduit lui Ascanio să vină să-ţi arate nişte giuvaeruri şi, cum azi a uitat să le aducă trebuie neapărat să vină cu ele mâine.

Colombe se uita la Ascanio, tânărul stătea ca pe. Ace şi palid aştepta răspunsul cu sufletul la gură.
Pentru o biată fată sechestrată-n casa şi tânăra fată, o ademenea umilinţa era nespus de măgulitoare. Exista deci pe lume cineva a cărui soarta se afla în mâinile ei şi pe care, cu un singur cuvânt, îl putea face fericit sau îl putea întrista! Oricărui om îi place să se simtă puternic, de curând Colombe se simţise umilita de ifosele contelui d·Orbec, sarmana captiva – fie-i iertata această slăbiciune, – nu se putu împotrivi dorinţei de a vedea o scânteiere de bucurie în ochii lui Ascanio şi îmbujorându-se şi zâmbind în acelaşi timp:
— Doame, coană Pernue, ce mă sileşti să fac! Ascanio dădu să spună ceva, dar nu reuşi decât să-şi împreune mâinile într-un elan de recunoştinţa.
— Mulţumim, frumoasă doamnă! Spuse Ruperta, făcând o adânca reverenţă. Hai, Ascanio, eşti prea plăpând încă, e timpul să ne întoarcem acasă. Dă-mi braţul să mergem.
Ucenicul abia dacă găsi în el destulă putere ca să spună rămas bun şi mulţumesc, dar compensând sărăcia cuvintelor cu o privire în care îşi puse tot sufletul, porni supus în urma slujnicei, cu inima năpădită de bucurie.

Colombe se lăsă pe bancă, visătoare, cuprinsă de o beţie pentru care îşi făcea mustrări şi cu care nu era obişnuită.
— Pe mâine! Spuse cu un aer triumfător coană Perrine, despărţindu-se de oaspeţii săi, pe care-i conduse până la poartă. Dacă vrei, poţi veni aici în fiecare zi flăcăule aşa ca azi, trei luni de acum încolo.
— Şi de ce numai trei luni? întreba Ascanio, care spera ca va pu tea fi primit oricând.

— Păi fiindcă peste trei luni Colombe se mărita cu contele d·Orbec – răspunse coană Perrine.
Ascanio trebui să-şi încordeze din răsputeri voinţa ca să nu se prăbuşească.
— Colombe se mărita cu contele d·Orbec?! Bâigui el.
O, Doamne Dumnezeule, va să zică m-am înşelat Colombe nu mă iubeşte!
Dar cum în momentul acela coană Perrine tocmai închidea poarta după el, iar coană Ruperta o apucase înainte, niciuna, nici cealaltă nu-l auziră.

XII REGINA REGELUI

Am arătat mai sus ca Benvenuto ieşise din atelier pe la orele unsprezece dimineaţă fără să spună nimănui încotro pleacă. Benvenuto se dusese la Luvru să-i întoarcă lui Francisc I vizita pe care maiestatea să i-o făcuse la palatul cardinalului de Ferrara.
Regele se ţinuse de cuvânt. Numele lui Benvemito Cellini fusese lăsat pretutindeni şi orlaurarul găsi toate uşile deschise, una singură, cea din urmă, rămase totuşi închisa; aceea a consiliului. Francisc I punea la cale treburile statului, cu cele mai de seama fete ale regatului, şi oricât de categorice erau ordinele date de monarh, nimeni nu îndrăznea să-i dea drumul înăuntru lui Cellini în timpul solemnei consfătuiri ce avea loc în momentul acela, fără a cere mai întâi încuviinţarea maiestăţii sale.
Situaţia în care se găsea Franta era într-adevăr gravă. Până acum am vorbit doar în treacăt despre treburile statului, convinşi fiind ca cititorii şi mai ales cititoarele noastre prefera încurcăturile sentimentale celor politice, a sosit totuşi momentul când nu mai putem da înapoi, aşa încet ne vedem siliţi să aruncăm o privire – cât se poate de scurtă –

asupra stării de lucruri din Franţa şi asupra celei din Spania sau mai bine zis asupra lui Francisc I şi asupra lui Carol Quintul,

fiindcă în secolul al şaisprezecelea regii se confundau cu naţiunile.
În perioadă la care am ajuns, printr-o răsturnare a echilibrului politic, ale cărui fluctuaţii şi unul, şi celălalt avuseseră deseori ocazia să le resimtă, situaţia lui Francisc I devenise mai favorabilă în timp ce situaţia lui Carol Quintul se înrăutăţise. Într-adevăr, lucrurile se schimbaseră simţitor de mult de la încheierea faimosului tratat de la Cambrai, care fusese negociat de două femei, de Margareta de Austria, mătuşa lui Carol Quintul, şi de ducesa d·Angoulęme, mama lui Francisc I. Prin acest tratat, care era o completare a celui de la Madrid, se stabilea ca regele Spaniei renunţa la Burgundia în favoarea regelui Franţei şi ca regele Franţei renunţa, la rândul său, la suzeranitatea asupra Flandrei şi a provinciei Artois. Pe deasupra, cei doi tineri prinţi luaţi ca ostatici urmau să fie redaţi părintelui lor în schimbul unei sume de două milioane de scuzi de aur. În fine, blajina regina Eleonora, sora lui Carol Quintul, a cărei mâna fusese făgăduita mai înainte conetabilului de Bourbon drept răsplată pentru trădarea să şi care, după aceea, devenise soţia lui Francisc I, ca o chezăşie de pace, urma să se înapoieze la curtea Franţei împreuna cu cei doi copii, de care se îngrijise cu atâta duioşie, ţinându-le loc de mama; toate aceste condiţii fuseseră împlinite cu o deplină lealitate de ambele părţi.

Se înţelege de la sine însa ca renunţarea la ducatul Milanului, pe care Francisc I fusese silit s-o accepte în

timpul captivităţii sale, nu era decât o renunţare provizorie. De îndată ce fusese pus în libertate, de îndată ce se văzuse reintegrat în drepturile sale monarhice, de îndată ce îşi redobândise întreaga putere, suveranul îşi întorsese din nou privirile spre Italia. Şi pentru ca revendicările sale să poată fi sprijinite de curtea papală, îl căsătorise pe fiul său Henric, care după moartea fratelui său mai mare Francisc, devenise print moştenitor, cu Caterina de Medici, nepoata papei Clement al VII-lea, din păcate, în momentul în care toate aranjamentele puse la cale erau terminate, papa Clement al VII-lea murire, în locul lui fusese ales papa Alessandro Farnese, care se urcase în scaunul Sfâtului Perru sub numele de Paul al III-lea.

Paul al III-lea însa îşi impuse ca norma politica să nu îmbrăţişeze nici interesele împăratului, nici pe acelea ale regelui Franţei, punând o cumpănă între Carol Quintul şi Francifsc I.

Linişindu-se în privinţa această, împăratul nu se mai sinchisise de preparativele Franţei, pregătind la rândul său o expediţie împotriva Tunisului asupra căruia pusese stăpânire vestitul corsar Kair-Ed-Din, mai cunoscut sub porecla de Barbarosie, după ce-l alungase pe Muley-Hassan,

Kair-Ed-Din ocupase întreg regatul, de unde lansa mereu incursiuni în Sicilia, pustiind-o.

Expediţia reuşise pe deplin şi, după ce distrusese trei sau patru vase din flola amiralului Soliman, Carol Quintul intrase victorios în portul Napoli.

Acolo aflase o veste care avusese darul să-l liniştească şi mai deplin, Carol al III-lea, ducele Savoiei şi unchiul lui Franeisc I din partea mamei, urmând sfaturile noii sale soţii

Beatrice, fată lui Emanuel, regele Portugaliei, renunţase să mai sprijine cauza regelui Franţei aşa ca atunci când, în virtutea tratatelor încheiate mai înainte cu Carol al III-lea, Franeisc I îi ceruse să primească trupele sale pe teritoriul provinciei, ducele de Savoia refuzase să-i dea ascultare, Francisc I, care contase pe ajutorul aliatului şi rubedeniei sale, se aşteptase să găsească toate porţile deschide, se văzu nevoit să pătrundă forţând trecera peste înfricoşătoarele culmi ale Alpilor.
Siguraata lui Carol Quintul, care se credea stăpân pe situaţie, fusese spulberată de o adevărată lovitură de trăsnet. Regele pusese în mişcare cu asemenea iuţeală armată ce pătrunsese în Savoia, încât ducele se pomeni cu întreaga provincie ocupată înainte de a fi prins măcar de veste ca graniţele ei fuseseră încălcate. Brion, căruia i se încredinţase comanda armatei, a cucerit oraşul înainte ca Chambery să apară pe crestele Alpilor, iar în Piemont când Francesco Sforza, înfricoşat probabil peste măsură la auzul acestor strălucite izbirii, murise subit, lăsând ducatul Milanului fără moştenitor şi oferindu-i astfel lui Fraricisc I nu numai o înlesnire, dar nu un drept în plus.

Brion pătrunsese în Italia şi ocupase Torino. Sosind acolo, se oprise aşezându-şi tabăra pe malurile Şeşiei şi aşteptase.
La râdul sau, Carol Quintul părăsise Napoli. Îndreptându-se spre Roma, datorită biruinţei pe care o câştigase asupra vechilor duşmani ai lui Hristos, i se făcuse o primire triumfală în capitala lumii creştine. Primirea aceastā îl ameţise atât de tare. Încât, împotriva obiceiului sau, împăratul pierduse cu totul simţul măsurii şi-l învinuise în fată consistoriului pe Francisc I de erezie, întemeindu-şi

acuzaţiile pe ocrotirea pe care suveranul Franţei o acorda protestanţilor şi pe alianţa pe care o încheiase cu turcii. Pe urmă, recapitulând toate zâzaniile ce se iscaseră până atunci între ei şi a căror răspundere, după părerea sa, o purta în primai rând Francisc I, făcu legământ să poarte un război pe viaţă şi pe moarte împotriva cumnatului său.
În urma încercărilor prin care trecuse, Francisc I devenise foarte prudent în ultimul timp, pe cât de nesăbuit fusese mai înainte. De aceea, văzându-se ameninţat în acelaşi timp de armatele spaniole şi de cele ale Imperiului, lăsase Torino în seama lui Annebaut şi-l rechemase pe Brion, poruncindu-i să se mulţumească doar a păzi frontierele.

Toţi cei ce cunoşteau firea cutezătoare şi cavalerismul de care era însufleţit Francisc I nu reuşiseră să priceapă motivele acestei retrageri, închipuindu-şi ca, din moment ce dădea înapoi, regele se socotea din capul locului învins. Convingerea această aţâţase şi mai mult trufia lui Carol Quintul, care luase el însuşi comanda trupelor sale, punându-şi în gând să cotropească Franţa, pe teritoriul căreia voia să pătrundă prin sud.
Se cunosc urmările acestei tentative: Marsilia, care înfruntase atacurile conetabilului de Bourbon şi ale lui Pescăraş cei mai de seama războinici ai timpului, reuşise să-i ţină piept. Fără nicio greutate lui Carol Quintul, care era un mare om politic, dar un mediocru conducător de oşti. Carol Quintul nu-şi făcuse sânge rău din pricina acestei nereuşite şi, lăsând Marsilia în urmă, se îndrepta spre Avignon.
Conetabilul de Montmorency însa aşezase între Durance şi Rhône o tabăra militară în măsură să reziste oricărui atac şi pe care Carol Quintul se străduise în zadar s-o străpungă.

Astfel ca, după şase săptămâni de încercări inutile, respins frontal, hartuit pe flancuri, cu spatele ameninţat, Carol Quintul ordonase la rândul său retragerea armatelor, retragere ce semăna mai curând cu o debandadă şi, după ce la un moment dat fusese pe punctul să cadă în mâinile duşmanilor, reuşise cu chiu cu vai să ajungă în fine la Barcelona, unde sosise fără armata şi fără bani.

Atunci, toţi cei care aşteptaseră sfârşitul conflictului pentru a-şi da în vileag simţămintele se ridicaseră împotriva lui Carol Quintul. Henric al VIII-lea o repudiase pe soţia sa Caterina de Aragon pentru a se căsători cu Anne Boleyn, amanta lui. Soliman atacase regatul Napoli şi Ungaria. Principii protestanţi din Germania alcătuiseră o ligă secretă împotriva împăratului, în fine, locuitorii oraşului Gând, sătui de impozitele la care erau mereu supuşi pentru a se putea face fată cheltuielilor necesare războiului cu Franţa, se răsculaseră pe neaşteptate şi-i trimiseseră lui Francisc I nişte ambasadori pentru a-i propune să devină conducătorul lor.
Dar în mijlocul acestor răsturnări universale ce ameninţau însăşi puterea lui Carol Quintul, avuseseră loc noi negocieri între el şi Francisc I. Cei doi suverani se întâlniseră la Aigues-Mortes şi au hotărât să încheie o pace de Franţa avea neapărată nevoie, Francisc I îşi pusese în gând să rezolve totul pe viitor, nu printr-un conflict armat, ci prin tratative amicale.
Se grăbi deci să-i aducă la cunoştinţa lui Carol Quintul propunerea pe care i-o făcuseră cetăţenii oraşului Gând, oferindu-se în acelaşi timp să dea liberă trecere trupelor sale pe teritoriul Franţei pentru a pătrunde în Flandra.

Iată, aşadar, pricina pentru care consiliul se afla reunit în momentul când Benvenuto bătuse la uşă şi când, înţelegând să-şi repede făgăduiala, Francisc I, înştiinţat de sosirea ilustrului sau orfaurar, poruncise să fie poftit înăuntru. Benvenuto avu astfel prilejui să asculte sfârşitul discuţiilor.

— Da, domnilor – spunea Francisc I – sunt de părerea domnului de Montmorency şi visul meu este să închei o trainică alianţa cu împăratul ales, să înalt tronurile noastre mai presus de întreaga creştinătate şi să înlătur din calea noastră toate aceste corporaţii, toate aceste comune şi adunări populare, care vor cu tot dinadinsul să îngrădească puterea noastră regală, refuzând să ne pună la îndemâna fie braţele, fie banii supuşilor noştri. Visul meu este să aduc la dreapta credinţă, reînchegând unitatea pontificala, toate ereziile din pricina cărora sfânta noastră mama Biserica are atâta de suferit. Visul meu este să-mi adun toate forţele pentru a lupta împotriva vrăjmaşilor lui Hristos, să-l alung pe sultanul turcilor din Constantinopole, fie chiar numai pentru a dovedi ca nu este, aşa cum se spune, aliatul meu, şi să întemeiez un al doilea imperiu la Constantinopole care să stea pe aceeaşi treaptă cu primul ca putere, strălucire şi întindere. Iată care este visul meu, domnilor, şi lam numit aşa numai ca să nu mă las prea mult amăgit de speranţă izbânzii şi ca să nu fiu prea întristat dacă viitorul mi-ar dovedi cumva ca e cu neputinţă de înfăptuit. Dar dacă s-ar împlini, dacă s-ar împlini, conetabile, dacă aş avea în stăpânirea mea Franta şi Turcia, Parisul şi Constantinopole, occidentul şi orientul, trebuie să recunoaşteţi, domnilor, ca ar fi minunat, ca ar fi măreţ, ca ar fi cu drept cuvânt ceva sublim!

— Aşadar, sire – spuse ducele de Guise – rămâne definitiv hotărât ca refuzaţi suzeranitatea pe care vi-o oferă locuitorii din Gând şi ca renunţaţi la fostele domenii ale casei de Bourbogne?
— Definitiv, împăratul va putea să-şi dea seama astfel ca sunt un aliat la fel de leal, pe cât am fost de leal ca duşman. Dar, în primul rând şi mai presus de orice, să ştiţi, doresc şi pretind să mi se înapoieze ducatul Milanului, mi se cuvine în virtutea drepturilor mele ereditare şi învestiturii împăraţilor şi voi şti să-l dobândesc, pe cuvântuî meu de gentilom! Sper însa fără ca să stric prietenia cu fratele meu Carol.
— Şi vreţi să-i propuneţi lui Carol Quintul să treacă prin Franta pentru a-i pedepsi pe răsculaţii din Gând? întreba la rândul său Poyet.
— Întocmai, domnule cancelar – răspunse regele ai grijă să plece chiar azi domnul de Frejus pentru a-l pofti în numele nostru. Să-i arătăm ca suntem gata să facem orice concesii pentru a menţine pacea. Dai dacă totuşi vrea razboi…
Un gest ameninţător şi măreţ sublinie această frază se rămase o clipa în suspensie, deoarece Francisc I îl zărise pe meşterul sau, care se oprise, modest, lângă uşă.

— Dar dacă totuşi vrea război – continuă el – pe statuia lui Jupiter despre a cărei soarta Benvenuto a venit să-mi aducă veşti, jur ca va avea parte de un război sângeros, crâncen şi neînduplecat. Ei, Benvenuto, ce se mai aude cu Jupiter al meu?
— Sire – răspunse Cellini – v-am adus macheta statuii poruncite de maiestatea voastră, dar ştiţi la ce mă gândeam privindu-vă şi ascultându-vă adineaori?

Mă gândeam la o fântâna pentru palatul maiestăţii voastre de la Fontainebleau, o fântâna străjuită de o statuie gigantică de şaizeci de picioare care ar ţine o lance ruptă în mâna dreapta, sprijinindu-şi în acelaşi timp mâna stânga pe garda spadei. Statuia această, sire, l-ar înfăţişa pe Marte, adică pe maiestatea voastră; fiindcă totul în fiinţa voastră mărturiseşte curajul, un curaj pe oare îl folosiţi cu dreptate şi pentru sfânta apărare a măreţiei voastre. O clipa, sire, încă n-am terminat, în cele patru colţuri ale postamentului vor fi aşezate patru figuri reprezentând poezia, pictura, sculptură şi generozitatea., iată la ce mă gândeam, privindu-vă şi ascultându-vă, sire.
— Şi vei da viaţa acestor gânduri, întruchipându-le în marmură sau în bronz,

Benvenuto; e voinţa mea – rosti monarhul pe un ton poruncitor, dar cu un zâmbet de afectuoasa bunăvoinţă.
Întreg consiliul întâmpina cu aplauze spusele sale, fiecare— socotindu-l pe rege vrednic de o asemenea statuie şi statuia vrednică de un asemenea rege.
— Până atunci – continuă suverarml – să vedem ce se întâmpla cu Jupiter al nostru.
Benvenuto scoase macheta de sub mantie sio aşeza pe masă în jurul căreia fusese pusă la cale soarta lumii, Francisc I o privi câtva timp cu o admiraţie atât de limpede oglindita pa chipul său, încât nu putea da loc la nicio îndoiala.
— În sfârşit! · exclamă el. Am găsit un om după inima mea. Apoi, bătându-l pe umăr pe Benvenuto, adăuga, prietene, nu ştiu care din noi doi e mai fericit, un suveran care descoperă un artist în măsură să-i ghicească dorinţele şi să i le împlinească înainte de a le fi rostit, adică un artist ca

dumneata, sau artistul care întâlneşte un suveran în măsură să-l înţeleagă. La drept vorbind, credl ca bucuria cea mai mare e a mea.
— O, nu, îmi daţi voie, sire! protestă Cellini, bucuria este fără doar şi poate e a mea.
— Şi, lasa, Benvenuto, lasa, e a mea.
— Nu-mi pot îngădui să mă împotrivesc maiestăţii voastre, totuşi…
— Uite ce e, să zicem atunci ca bucuriile noatre sunt la fel, prietene.

— Sire, m-aţi numit prietenul vostru – spuse Benvenuto – şi cuvântul acesta e atât de preţios, încât plăteşte însutit tot ce-am făcut până acum pentru maiestatea voastră şi tot ce voi mai putea face de aci înainte.
— Ei bine, vreau să-ţi dovedesc ca nu e o vorban vânt, Benvenuto, şi ca, numindu-te prietenul meu, n-am făcut decât să rostesc adevărul. Adumi cât mai degrabă statuia lui Jupiter, bineînţeles după ce o vei fi terminat, şi orice-mi vei cere atunci când mi-o vei înfăţişa, dacă e un lucru ce stă în puterea unui rege să-l îndeplinească, pe cuvântul meu de gentilom, îl vei avea. Aţi auzit, domnilor? Dacă s-ar întâmpla cumva să uit, aveţi grijă să-mi aduceţi aminte.
— Sire – exclamă Benvenuto – sunteţi un nobil şi strălucit monarh şi mă simt ruşinat ca nu sunt în stare să fac decât atât de puţin pentru maiestatea voastră, care faceţi atât de mult pentru mine.
Pe urmă, după ce săruta mâna pe care i-o întindea regele, Cellini înfăşura din nou macheta statuii lui Jupiter în mantie şi ieşi din sala de consiliu, cu inima voioasă şi plină de mândrie.

Plecând de la Luvru, se întâlni cu Primaticcio, care tocmai se pregătea să intre în palat.
— Încotro alergi aşa încântat, draga Benvenuto? Îl întreba Primaticcio pe Cellini, care trecea pe lângă el fără să-l vadă.
— A, dumneata erai, Francesco? Spuse Cellini.

Da, aşa e, sunt fericit fiindcă l-am văzut pe marele, pe neasemuitul, pe divinul nostru
Francisc I...

— Ai văzut-o cumva şi pe doamna d·Etampes?
— Care mi-a spus nişte lucruri, dacă poţi să-ţi în chipui, Francesco, nişte lucruri pe care nici nu îndrăznesc să le repet, deşi gura lumii zice ca modestia n-ar fi cea mai de seama virtute a mea.
— Dar ce ţi-a spus doamna d·Etampes?
— M-a numit prietenul său, îţi dai seama, Francesco? Şi m-a tutuit aşa cum îi tutuieşte pe mareşalii săi. În sfârşit, mi-a spus ca în ziua în care statuia lui Jupiter va fi terminată, voi putea să-i cer orice favoare aş năzui şi să n-am nicio îndoiala ca favoarea această îmi va fi din capul locului acordată.
— Dar ce ţi-a făgăduit doamna d·Etampes?
— Ce om sucit eşti, Francesco!
— De ce?
— Eu îţi vorbesc de rege şi dumneata îi dai zor mereu cu doamna d·Etampes.
— Fiindcă eu cunosc mai bine viaţa de la curte decât dumneata, Benvenuto, fiindcă eşti prietenul şi compatriotul meu, fiindcă, venind aici, mi-ai adus o boare din aerul frumoasei noastre Italii şi fiindcă recunoştinţa pe care ţi-o port mă îndeamnă să te scap dintr-o mare primejdie.

Ascultă, Benvenuto, afla ca ducesa d·Etampes te duşmăneşte, mai mult chiar, te duşmăneşte de moarte. Ţi-am mai spus-o cândva şi ţi-o repet;

numai ca atunci era vorba doar de o simplă bănuială pe când acum sunt sigur. Ai jignit-o pe femeia această şi, dacă nu reuşeşti s-o împaci, o să te ducă la pieire. Doamna d·Etampes, deschide bine urechile, Benvenuto, doamna d·Etampes este regina regelui.
— Ce tot vorbeşti, Doamne sfinte! Se apăra Cellini, râzând. Eu, eu am jignit-o pe doamna d·Etampes? Cum aşa?
— O, te cunosc prea bine, Benvenuto, şi eram convins ca habar n-ai, aşa cum nici eu habar n-am şi cum probabil nici dânsa nu are pentru ce anume nu te poate suferi. Dar ce poţi să faci? Aşa sunt femeile, niciodată nu ştiu pentru ce iubesc sau urăsc pe cineva. Ei bine, ducesa d·Etampes te urăşte.
— Şi ce vrei să fac?
— Ce vreau? Uite ce vreau, curtezanul din dumneata trebuie neapărat să vină în ajutorul sculptorului.
— Cum adică, să fiu curtezanul unei curtezane?
— Eşti greşit, Benvenuto – răspunse zâmbind Primaticcio – eşti greşit, doamna d·Etampes este foarte frumoasă, nu cred să existe un singur artist care să nu recunoască lucrul acesta.
— Ei, uite, recunosc – se îndupleca Benvenuto.
— Foarte bine, spune-i-o ei atunci, ei în persoană, nu mie. E tot ce-ţi cer şi ai să vezi ca în felul acesta o să deveniţi cei mai buni prieteni din lume. Ai jignit-o fiind susceptibil ca orice artist; e datoria dumilale acum să faci primul pas.

— Dacă am jignit-o cumva – mărturisi Cellini – n-am făcut-o dinadins sau, mai degrabă, fără rea-voinţă.
Mi-a spus câteva cuvinte usturătoare pe care nu le meritam, iar eu am pus-o la locul ei, aşa cum merită.
— N-are a face, n-are a face! Uită ce ţi-a spus, Benvenuto, şi fă-o la rândul dumitale să uite ce iai răspuns.
Îţi repet, e o femeie trufaşă şi răzbunătoare şi tine în mâna inima regelui, a regelui căruia îi sunt dragi artele, dar care îndrăgeşte, şi mai mult dragostea. Te va face să-ţi muşti mâinile pentru cutezanţa dumitale, Benvenuto;
O să asmuta asupra dumitale tot felul de vrăjmaşi; dânsa este cea care i-a dat curaj prefectului să te înfrunte.
Uite, de pildă, acum, trebuie să plec în Italia; mă duc la Roma din ordinul său. Ei bine, afla, Benvenuto, ca această călătorie a fost pusă la cale în dauna dumitale, şi eu, tocmai eu, care-ţi sunt prieten, mă văd silit să fiu unealta răzbunării sale.
— Dar— ce cauţi la Roma?
— Ce— caut? I-ai făgăduit regelui ca te vei ridica la înălţimea artiştilor din vechime şi te ştiu un om de cuvânt, ducesa însa îşi închipuie ca teai lăudat fără niciun temei şi, ca să te strivească, pesemne, punând opera dumitale alături de ale lor, mă trimite acum pe mine, pictor, la Roma, să iau tipare după cele mai frumoase statui din antichitate, Laocoon. Venus, Tocilarul şi mai ştiu eu care!
— E într-adevăr un rafinament pe care numai o ura cumplită îl putea scorni – spuse Benvenuto, care, în ciuda bunei păreri pe care o avea despre sine, se gândea cu o strângere de inimă la o comparaţie între opera sa şi a celor mai vestiţi maeştri. Niciodată însa n-am să-mi plec grumazul în fată unei femei, niciodată! Nici odată!

— Dar cine-ţi spune să-ţi pleci grumazul?! Uite, cunosc eu un mijloc pe care am să ţi-l împărtăşesc. Ducesă l-a plăcut pe Ascanio, vrea să-i dea ceva de lucru, chiar m-a pus să-i dau de ştire să treacă pe la dânsa. Ei bine, ce poate fi mai firesc decât să te duci împreuna cu ucenicul dumitale la palatul d·Etampes ca să-l prezinţi frumoasei ducese? Şi cu acest prilej nu uita să iei cu dumneata unul din acele minunate giuvaeruri care numai din mâinile domniei tale poate ieşi, Benvenuto, arata-i-le mai întâi şi, dacă vezi ca i se aprind ochii privindu-le, ofera-i-le ca pe un prinos prea umil pentru a fi vrednic de dânsa. O să-l primească, fireşte, o să-ţi mulţumească frumos, o să-ţi facă în schimb un dar vrednic de dumneata şi astfel o să intri din nou în graţiile sale. Ştiind însa, dimpotrivă, ca femeia asta ţi-e duşmanca, poţi să renunţi de pe acum la toate planurile măreţe pe care le-ai făurit. Şi eu am fost nevoit, din păcate, să mă încovoi un timp, pentru ca după aceea să mă ridic cât eram de înalt. Până atunci, zugravul acela nenorocit de Rosso era în fruntea bucatelor, oricând şi oriunde avea întâietate. Fusese numit chiar majordomul palatului»

— Eşti nedrept cu el, Francesco – spuse Cellini, incapabil să-şi ascundă gândurile. E un mare pictor.
— Crezi?
— Sunt convins.
— Ei, uite, şi eu sunt convins – mărturisi
Primaticcio.
— Tocmai de acee a nu-l pot suferi, într-un cuvânt, se slujeau de el ca să mă umilească, am căutat atunci să linguşesc fumurile lor ridicole şi acum, iată-mă ajuns marele Primaticcio acum vor să se slujească de mine ca să

te strivească pe dumneata, fă ceea ce am făcut şi eu, Benvenuto, şi n-ai să te căieşti ca mi-ai urmat sfatul.
Te rog din suflet, fă-o pentru dumneata şi pentru mine, te implor în numele gloriei şi şi viitorului dumitale, care vor avea de suferit dacă stărui în încăpăţânarea dumitale.
— Mă pui la grea încercare, spuse Cellini, care se vedea totuşi ca e pe cale să se înduplece.
— Dacă nu pentru dumneata, Benvenuto, fă-o măcar de dragul strălucitorului nostru rege. Vrei oare să-i sfâşii inima, silindu-l să aleagă între o curtezană pe care-o iubeţe şi un artist pe care-l admira?
— Ei bine, dacă-i aşa, fie, sunt gata s-o fac pentru rege! Exclamă Cellini, încântat ca găsise în frinr un motiv destul de puternic pentru a-şi împăca amorul propriu.

— Bravo! spuse Primaticcio. Şi acum îţi dai seama cred, ca dacă un singur cuvânt din tot ceam vorbit ajunge la urechea ducesei, sunt pierdut.
— Cum aşa? protestă Benvenuto. Sper ca în privinţa asta eşti liniştit.
— Dacă Benvenuto îşi dă cuvântul sau n-am nimic de zis – adaugă Primaticcio.
— Ai cuvânlul meu!
— Perfect şi acum să ne vedem cu bine, frate!
— Călătorie plăcută acolo unde te duci!
— Noroc bun aici!
Şi după ce-şi strânsesa mâinile pentru ultima oară, cei doi prieteni se despărţiră, făcând fiecare câte un gest ce rezuma întreaga discuţie.

XIII FEMEIA E DESEORI SCHIMBATOARE

Palatul d·Etampes nu era prea departe de palatul Nesle. Cititorii noştri nu se vor mira prea tare deci dacă vom trece dintr-unul în celălalt.
Clădirea era situată în apropiere de cheiul Augustinilor şi se întindea de-a lungul străzii Gilles-le-Gueux, căreia mai apoi cine ştie ce fire sentimentală i-a schimbat numele în Gât-leCoeur[5]. Intrarea principală se afla pe strada Hirondelle. Francisc I dăruise palatul iubitei sale ca s-o înduplece a se căsători cu Jacques Desbrosses, conte de Penthievre, după cum lui Jacques Desbrosses, conte de Penthievre, îi dăruise ducatul d·Etampes şi demnitatea de guvernator al Bretaniei, ca să-l înduplece a-o ia de soţie pe iubita să.
Monarhul, de altminteri, făcuse tot ce se poate pentru ca darul său să fie vrednic de frumoasă Anne d·Heilly. Luase astfel măsuri ca vechiul palat să fie amenajat după cele mai noi cerinţe ale modei. Pe faţada austeră şi mohorâta răsăriseră ca prin farmec gingaşele înflorituri ale Renaşterii ca tot atâtea gânduri de iubire, în sfârşit, judecând după grijă cu care monarhul căutase să împodobească locuinţa, nu era greu să-ţi dai seama că-şi petrecea o bună parte din vreme acolo, aproape tot atâta cât şi ducesa d·Etampes. Pe deasupra, camerele fuseseră mobilate cu un fast într-adevăr regesc şi toată casa era tot atât de bogat înzestrata ca şi aceea a unei adevărate regine, mult mai bogat, în orice caz, decât aceea a nepreţuitei, a castei Eleonora, sora lui Carol Quintul şi soţia legitimă a lui Francisc I, despre care se vorbea atât de puţin în lume ba chiar şi la curte.

---

[5] Joc de cuvinte intraductibil, bazat pe rezonanta apropiată a celor două numiri: Gilles-le-Gueux = Gilles Milogul, iar Gât-le-Coeur =Inima-Tânjitoare.

Şi acum, dacă vom săvârşi indiscreţia de a pătrunde dis-de-dimineaţă în camera ducesei, o vom găsi întinsa pe o canapea, sprijinindu-şi capusorul încântător şi petrecându-şi mâna cealaltă alene prin buclele părului său castaniu cu reflexe aurii. Picioruşele goale ale Annei par şi mai mici, şi mai albe în papucii de catifea neagră, iar rochia largă şi răvăşită face să iasă şi mai bine în vileag ispititorii nuri ai cochetei.
Regele se afla într-adevăr de fată, stând în picioare în dreptul unei ferestre, dar în momentul acela nu se uita la ducesă. Bate darabana în geam şi pare dus pe gânduri. Probabil e preocupat de problema atât de gravă a trecerii armatelor lui Carol Quintul prin Franta.
— Ce faci acolo, sire, de-mi întorci spatele? Îl întreba în cele din urmă ducesă, pierzându-şi răbdarea.

— Versuri pentru domnia ta, iubito, uite, sper ca sunt gata, în fine – răspunse Francisc I.
— O, spune-mi-le repede, te rog, frumosul meu poet încoronat!
— Cu dragă inima – rosti monarhul, cu încrederea în sine a unui stihuitor care în acelaşi timp e şi purtătorul unui sceptru. Ascultă:
Fiind singur la o fereastră,
În zori, când lumina mijea,
Vedeam cum Aurora măiastră
Lui Febus calea-ţi arata
Şi-alături iubita ce-şi pieptăna
Părul de aur, şi ochii-i lucioşi
Ce mă priveau atât de duioşi,
Încât, cu glas ’nalt, strigai vitejeşte!
Intraţi în ceruri, o, zei luminoşi,

Căci frumuseţea ei vă umbreşte!

— O, ce versuri încântătoare! Exclamă ducesă, bătând din palme. De aci încolo, sire, poţi privi Aurora cât îţi pofteşte inima, nu voi mai fi geloasă pe ea, de vreme ce, mulţumita ei, mi-ai închinat o poezie atât de frumoasă.
Mai spune-mi-o o dată, te rog.
Francisc I se grăbi să-i îndeplinească dorinţa repetând, atât pentru ea cât şi pentru sine, galantul sau omagiu în versuri, dar de astă dată Anne rămase tăcută.
— Ce s-a întâmplat, frumoasă doamnă? întreba Francisc I, care se aştepta la noi complimente.

— Ce să se întâmple, sire! Mă văd nevoită să-ţi repet şi mai răspicat, în dimineaţa aceasta, ceea ce-ţi spuneam ieri seară: unui poet i se iartă şi mai puţin decât unui rege cavaler a îngădui ca doamna inimii sale să fie insultata cu atâta neobrăzare, fiind vorbă nu numai de iubită, dar totodată şi de muza să.
— Iarăşi, răutăcioase! O dojeni regele, schiţând un gest de nerăbdare. De ce trebuie neapărat s-o iei drept insultă, Doamne sfinte! Cât de necruţătoare poate fi mânia domniei tale, atotputernica mea nimfa, dacă învinuirile pe care mi le educi te fac să uiţi versurile mele!
— Monseniore, urăsc la fel cum iubesc.
— Şi totuşi, uite, dacă te-aş ruga stăruitor să nu-i mai porţi duşmănie lui Benvenuto, un nebun în toată puterea cuvântului, care nu-şi dă seama ce spune, care vorbeşte aşa cum se şi bate, fără nicio socoteală, şi care n-a avut, te rog să mă crezi, intenţia să te jignească. De altfel, după cum bine ştii, îngăduinţa este apanajul zeităţilor, iartal deci, scumpa zeiţa, de dragul meu pe acest scrântit.

— O, un smintit, într-adevăr! Bombăni Anne.
— O, un smintit extraordinar, să fim înţeleşi, adauga Francisc I. L-am văzut ieri şi mi-a făgăduit adevărate minunăţii. E un om care nu cred să aibă pereche în arta ta şi care va face să strălucească numele meu în veac la fel ca Andrea del Sarto, Tizian şi Leonardo da Vinci.

Ştii cât de mult ţin la artiştii mei. Scumpa ducesă, fii deci îndurătoare şi cauta să ai toată bunăvoinţa fată de acesta, te implor! O, Doamne, ploaia de primăvară, capriciile femeii şi cuvântul de duh al artistului sunt făcute mai curând să încânte, după mine, decât să necăjească. Hai, iartă-l pe cel ce mi-e drag, iubirea mea!
— Sunt la porunca maiestăţii tale şi ma voi supune, sire.
— Mulţumesc, în schimbul favoare! Pe e are mărinimia femeii se îndupleca să mi-o facă, poţi cere orice lucru doreşti şi pe care puterea unui monarh este în măsură să ţi-l dăruiască. Dar, vai, din păcate, se luminează de ziua şi trebuie să te părăsesc. Am iarăşi un consiliu pe ziua de azi, ce plictiseală! Din pricina fratelui meu Carol Quintul meseria asta de rege devine tot mai grea. În locul cavalerismului, mă obliga să folosesc şiretenia, şi până, în locul spadei; e într-adevăr o ruşine. Pe cuvântul meu de gentilom, cred ca va trebui să născocim noi cuvinte pentru a numi într-un fel priceperea şi îndemânarea de care o nevoie pentru a conduce un stat. Rămâi cu bine, sărmana mea iubită, voi căuta să fiu cât mai isteţ şi mai iscusit. Ferice de domnia ta, pentru ca nu ai alta îndatorire decât să fii mereu frumoasă, şi cerul a făcut tot ce trebuia pentru asta. Rămâi cu bine. Nu te scula, mă aşteaptă pajul meu în anticameră. La revedere şi gândeşte-te la mine!

— În fiecare clipa, sire.

Şi trimiţându-i cu mâna o ultimă sărutare în chip de rămas bun, Francisc I ridica draperia şi ieşi, lăsând-o singură pe frumoasă ducesă, care, grăbindu-se să-şi ţină făgăduiala – se cuvine s-o spunem – începu să se gândească pe loc la cu totul altceva decât la maiestatea sa.

Fiindcă doamna d·Etampes era o fiinţă activă, pătimaşă şi ambiţioasă. După ce se străduise cu înfocare, şi reuşise până la urmă să cucerească vitejeşte dragostea monarhului, în scurtă vreme firea ei neastâmpărata nu se mai mulţumi cu această dragoste şi începu să se plictisească. Amiralul Brion şi contele de Longueval, pe care îi iubise o bucată de vreme Diane de Poitiers, pe care o detestase întotdeauna, nu avuseseră darul să-i ocupe îndeajuns timpul, de o săptămână încoace însa golul pe care-l simţea în sufletul său se umpluse întrucâtva şi se trezise din nou la viaţă, graţie unei un proaspete şi a unei noi iubiri, îl ura pe Cellini şi-l iubea pe Ascanio şi se gândea acum şi la unul, şi la celălalt, în timp ce cameristele care o îmbrăcau îi puneau ultimele dichisuri.

În momentul în care nu le mai rămăsese altceva de făcut decât s-o pieptene, fu anunţată vizita prefectului şi a vicontelui de Marmagne. Amândoi se numărau printre cei mai credincioşi partizani ai săi din cele două tabere ce se formaseră la curte, una în jurul Dianei de Poitiers, iubita delfinului, iar cealaltă în jurul ducesei. Iar prietenii sunt totdeauna bineveniţi atunci când te gânde. Ţi la duşmani. Aşa încât, cu o nespusă drăgălăşenie, doamna d·Etampes întinse mâna spre a-i fi sărutată ursuzului prefect şi surâzătorului viconte.

— Jupâne prefect – spuse ea, cu o mânie ce nu era câtuşi de puţin prefăcută şi cu o compătimire ce nu avea nimic jignitor – am auzit de felul scandalos în care bădăranul acela de italian a îndrăznit să se poarte cu dumneata, prietenul nostru cel mai bun, şi încă şi acum tremur de indignare.
— Doamna – răspunse d·Estourville, folosinduse de prilej pentru a preschimba înfrângerea suferită într-o linguşire – m-aş fi simţit prost dacă vârsta şi caracterul meu ar fi fost cruţate de netrebnicul care nu s-a sfiit nici de frumuseţea, nici de bunăvoinţă domniei voastre.
— O! Spuse Anne. Nu mă ghidele decât la dumneata, cât priveşte jignirea pe care am suferito, regele, care, trebuie să recunosc, e mult prea îngăduitor cu neobrăzaţii aceştia de venetici, m-a rugat s-o uit şi am uitat-o.
— Dacă-i aşa, doamnă, rugămintea pe care voiam să v-o facem nu va fi privită, desigur, cu ochi buni şi de aceea vă cerem îngăduinţa să ne retragem, fără să v-o împărtăşim.
— Cum se poate, jupâne d·Estourville? Nu sunt eu oare, oricând şi orice s-ar întâmpla, la dispoziţia domniei tale? Vorbeşte, te rog, vorbeşte dacă nu vrei să mă supăr pe un prieten atât de neîncrezător.

— Ei bine, doamnă, iată despre ce e vorba Am socotit ca pot dispune în folosul vicontelui de Marmagne de dreptul de a locui într-unul din palatele regale, drept pe care l-am dobândit prin generozitatea domniei voastre, şi se înţelege de la sine ca de la bun început am pus ochii pe palatul Nesle, care a încăput în nişte mâini atât de nevrednice.
— Aşa! Spuse ducesă. Vă ascult cu toată atenţia.
— Vicontele, doamnă, a acceptat în primul moment şi chiar cu cea mai vie însufleţire, acum însa, după ce a chibzuit

bine, sta în cumpănă, se gândeşte cu spaima la căpcăunul acela de
Benvenuto.
— Mă iartă, stimate prietene – îi tăie vorba vicontele de Marmagne – mă iartă, dar explici foarte greşit lucrurile. Nu mi-e frică de Benvenuto, mi-e frică doar de mânia regelui. Nu mă tem ca sar putea să mă omoare bădăranul acela de italian, cum l-a numit adineauri doamnă, nici doi bani nu dau pe el! Mă tem numai, la drept vorbind, să nu se întâmple cumva să-l ucid şi să nu păţesc după aceea mai ştiu eu ce fiindcă l-am răpus pe unul dintre slujitorii maiestăţii sale la care monarhul pare să ţină foarte mult.
— Şi mi-am permis, doamnă, să-l conving,

făcându-l să spere ca, la nevoie, se va putea bizui pe ocrotirea domniei voastre.
— Pe care, de altfel, prietenii mei s-au putut bizui întotdeauna – spuse ducesa – şi la urma urmei, nu aveţi oare de partea domniilor voastre o prietenă şi mai bună decât mine, dreptatea? De fapt, nu faceţi nimic altceva decât să dai urmare unei dorinţe a regelui.
— Maiestatea sa – răspunse Marmagne – n-a arătat anume ca palatul Nesle poate fi ocupat de altcineva în afara de Benvenuto şi, în cazul acesta, alegerea noastră, de ce să nu recunoaştem, ar putea foarte bine să treacă drept o răzbunare. Şi pe urmă, dacă s-ar întâmpla —si asta-i mai mult ca sigur, fiindcă voi lua cu mine doi oameni de nădejde – dacă s-ar întâmpâa să-l omor pe Cellini?
— O, Doamne! Spuse ducesă, cu un zâmbet ce lasă să i se vadă albeaţa dinţilor. Regele poate foarte bine să ocrotească un om viu; dar îmi închipui ca nu s-ar sinchisi prea mult să răzbune un mort, şi admiraţia pe care a

închinat-o artei nemaiavând, în acest caz, prilejul de a se manifesta, el nu şi-ar mai aminti, cred, decât de dragostea sa pentru mine. Omul ăsta m-a insultat atât de cumplit şi de fată cu atâta lume! Ai uitat cumva, Marrnagne?
— Totuşi, doamna – întâmpina vicontele prudent, trebuie să ştiţi lămurit ce anume aveţi de aparat.

— Ai vorbit doar cât se poate de limpede, viconte.
— Ba nu. Doamnă, dacă-mi îngăduiţi, nu vreau să vă ascund nimic. Se prea poate ca prin forţa să nu-i putem veni de hac zurbagiului. Atuneci trebuie să vă mărturisesc ca vom fi siliţi să ne folosim de viclenie, dacă s-ar întâmpla bunăoară să scape din mâinile spadasinilor ziua-n amiaza mare, la el în palat, oamenii noştri ar putea să-l întâlnească din întâmplare într-o seară, pe o strada lăturalnică si... nu sunt înarmaţi numai cu spade, doamnă, au şi pumnale asupra lor.
— Înţelesesem perfect – mărturisi ducesă, fără ca o singură nuanţa a tenului său minunat să pălească la ghidul unui atât de banal plan de asasinat.
— Aşadar, doamna...
— Aşadar, viconte, văd ca eşti un om foarte prevăzător şi ca nu e prea plăcut pentru cineva să-ţi fie duşman, zău ca nu!
— Dar faptul în sine, doamnă?
— Faptul în sine e destul de grav, într-adevăr, şi s-ar cuveni poate să ne mai gândim, dar, aşa cum v-am spus, toată lumea ştie, şi regele însuşi nu se poate să nu-şi dea seama cât de adânc m-a rănit omul acesta în mândria mea. Îl urasc... cel puţin tot atâta cât îl urăsc pe bărbatul meu sau pe doamna Diane şi, într-adevăr, cred c-aş putea să vă

promit... Dar ce s-a întâmplat, Isabeau, cum îndrăzneşti să ne întrerupi?

Ultimele cuvinte ale ducesei erau adresate uneia dintre cameriste care intrase înăuntru năucită.
— Doamne sfinte – spuse Isabeau – vă cer iertare, doamnă, dar a venit artistul acela florentin, Benvenuto Cellini, cu un vas aurit, numai atâta de mic, o frumuseţe cum nici nu vă puteţi închipui! Mi-a spus cât se poate de cuviincios ca doreşte să-l ofere înălţimii voastre şi ca cere stăruitor îngăduinţa de a vă vorbi câteva clipe.
— Ah! Aşa da! rosti ducesă, cu satisfacţia unui om a cărui mândrie e pe cale să se îmblânzească. Şi ce i-ai răspuns, Isabeau?
— Ca doamna nu e îmbrăcată şi ca am să vin să-i dau de ştire.
— Foarte bine. Se pare – adaugă ducesă, întorcându-se către prefect, care avea o mutră plouata – ca duşmanul nostru e dispus să se cuminţească şi ca începe să vadă cât preţuim şi cât e de mare puterea noastră. N-are a face. N-o să scape chiar atât de ieftin cum crede şi să nu-şi închipuie ca am să primesc pe loc scuzele lui. Trebuie să-şi dea mai bine seama cât m-a jignit. Şi cât sunt de supărată. Isabeau, spune-i ca m-ai înştiinţat ¶şi să poruncesc să aştepte. Isaheau ieşi.
— Cum îţi spuneam deci, viconte de Marmagne – continuă ducesă, a cărei mânie se vedea ca suferise între timp o oarecare transformare – lucrul despre care mi-ai vorbit e destul de grav şi n-aş putea să-ţi promit că-ţi voi da o mâna de ajutor, când ceea ce vrei dumneata, de fapt, eo crima şi încă urzita cu vicleşug.

— Gânditi-sa numai ce vâlva a făcut această ofensa – îndrăzni să întâmpine prefectul.
— Sper ca satisfacţia pe care o voi primi va face tot atâta vâlva, jupâne. Trufia această atât de dârza ce-a fost în stare să ţină piept unor suverani se afla în clipa de fată în anticamera mea, la cheremul capriciilor unei femei, şi două ceasuri de purgatoriu cred ca sunt de ajuns. La drept vorbind, pentru a ispăşi o simplă obrăznicie, nu trebuie să fim chiar atât de neîndurători, jupâne prefect. Iartă-l, aşa cum îl voi ierta şi eu peste două ceasuri; s-ar putea oare să am mai puţină înrâurire asupra domniei tale, decât a avut regele asupra mea?
— Vă rugăm să ne daţi voie, doamnă, să ne retragem – spuse prefectul, înclinându-se – fiindcă n-aş vrea să-i făgăduiesc adevăratei mele regine un lucru pe care n-aş putea fi în stare să-l îndeplinesc.
— Să vă retrageţi?! Nici să nu vă gândiţi! Protestă ducesă, care ţinea cu tot dinadinsul să fie cineva de fată la triumful sau. Doresc, jupâne prefect, să fii martor la umilirea duşmanului dumitale pentru ca să ne putem bucura împreuna de această răzbunare. Vă dăruiesc, dumitale şi vicontelui, aceste două ceasuri, nu e nevoie să-mi mulţumiţi. Am auzit că-ţi măriţi fată cu contele d·Orbec, dacă nu mă înşel? Frumoasă partida, într-adevăr. Frumoasă e un fel de a zice, mai curând ar fi trebuit să spun bună partidă; dar ia loc, jupâne. Ştii oare ca, pentru a se putea face căsătoria această, ai nevoie de consimţământul meu, pe care, deşi nu mi l-ai cerut încă, sunt gata totuşi să ţi-l dau. D·Orbec îmi este tot atât de credincios ca şi domnia ta. Sper ca o vom putea vedea în sfârşit şi o vom avea între noi pe frumoasă dumitale copilă şi ca soţul ei nu va fi chiar atât

de nesocotit, încât să n-o aducă la curte. Cum se numeşte, jupâne?

— Colombe, doamnă.
— Drăguţ nume şi atât de duios. Se spune ca numele ar avea o înrâurire asupra sorţii omului, dacă-i aşa, înseamnă ca biata copila are o inimă simţitoare şi va suferi. Ce e, Isabeau ce s-a întâmplat?
— Nimic, doamnă, a spus c-o să aştepte.
— A, da, foarte bine, uitasem de el. Da, da, aşa cum ţi-am spus, ai grijă de Colombe, jupâne d·Estourville, contele d·Orbec este plămadit din acelaşi aluat ca şi soţul meu, la fel de ambiţios pe cât e de hrăpareţ ducele d·Etampes, în stare să-şi cedeze soţia în schimbul unui ducat. Atenţiune deci şi pentru mine, mai ales dacă e chiar atât de frumoasă precum se spune. Ai să mi-o prezinţi, nu-i aşa, jupâne? Cred că-mi dai voie să mă pun şi eu în gardă?
Strălucind de bucurie în aşteptarea victoriei sale, ducesa sporovăi aşa o bucată de vreme, spunând tot ce-i trecea prin cap, în timp ce mulţumirea şi nerăbdarea de care era stăpânită ieşeau în vileag la cel mai mic gest pe care-l făcea.

— Aşa – spuse ea în cele din urmă – mai trebuie o jumătate de oră ca să se împlinească cele două ceasuri; şi atunci îl vom scăpa pe bietul Benvenuto de chinuri. Să ne punem în locul lui: în ce hal trebuie să se canonească, sărmanul! Nu e obişnuit să păzească uşile, tocmai el care poate pătrunde oricând în palat şi-l poate vedea la orice oră pe rege. Zău îl compătimesc, deşi merită o lecţie. Cred ca se da de ceasul morţii, nu-i aşa? Doamne sfinte, ce se aude? Ce înseamnă răcnetele astea. Şi zarvă.

— O fi osânditul căruia i s-a urât în purgatoriu – socoti prefectul, simţind ca i se trezeşte din nou speranţa.
— Să îndrăznească numai – spuse ducesă, palidă la fată. Veniţi cu mine, domnii mei, veniţi să vedem.
Benvenuto, care se îndurase în cele din urmă, pentru motivele arătate mai înainte, să facă pace cu atotputernica favorită, a doua zi chiar după ce stătuse de vorbă cu Primaticcio a luat vasul de argint aurit cu care voia să-şi răscumpere liniştea şi, ţinându-l de braţ pe Ascanio, slab să-l sufle vântul şi fără pic de sânge în obraz după ce se perpelise toată noaptea, se îndrepta spre palatul Etampes. Avu de furcă mai întâi cu valeţii, care nu voiau cu niciun preţ să-l anunţe stăpânei lor la o oră atât de matinală, şi pierdu o jumătate de ceas tocmindu-se cu ei. Era gata să-şi iasă din sărite. Tocmai atunci însa trecu pe acolo Isabeau, care se îndupleca s-o înştiinţeze pe doamna d·Etampes. Puţin mai apoi se întoarse să-i spună lui Benvenuto ca ducesa se îmbrăca şi trebuia să mai aştepte un pic. Se hotărî deci să aibă răbdare şi se aşeză pe un taburet lângă Ascanio, care, istovit de mersul pe jos, de febră şi de gândurile ce-l frământau, dădea semne de slăbiciune.

Trecu astfel o oră Benvenuto începu să numere minutele. „La urma urmei – îşi spuse el – toaleta unei ducese este treaba cea mai importantă pentru ea din tot timpul zilei, şi pentru un sfert de ceas mai mult ori mai puţin n-are rost să mă las păgubaş după ce m-am hotărât, în sfârşit, să fac acest pas. Totuşi în pofida acestei cugetări pline de înţelepciune, începu să numere secundele.
Până una alta însa, Ascanio se făcea tot mai palid la fată; căutase să-i ascundă meşterului ca era suferind şi-l însoţise vitejeşte fără să-i mărturisească nimic; nu luase însa nimic

în gura dimineaţa şi, cu toate ca nu voia să recunoască, simţea cum îl părăsesc tot mai mult puterile. Benvenuto, care stătea ca pe ghimpi, se ridică în picioare şi începu să se plimbe cu paşi mari încolo şi încoace.
Trecu încă un sfert de oră.
— Te simţi rău, fătul meu? Îl întreba Cellini pe Ascanio.

— Nu, zău nu, meştere, mai degrabă mi se pare ca dumneata te simţi rău. Te rog din suflet ai răbdare, nu cred să mai avem mult de aşteptat.
În momentul acela Isabeau trecu din nou prin încăpere:
— Văd ca stăpână dumitale întârzie – spuse Benvenito.
Vicleană, fetişcana se apropie de fereastră şi se uila la ornicul din curte.
— Dar nu e decât un ceas şi jumătate de când aşteptaţi, de ce vă plângeţi?! se miră ea.
Şi văzându-l pe Cellini ca se încrunta, o şterse chicotind.
Benvenuto îşi încorda din răsputeri voinţa şi reuşi să-şi înfrâneze nerăbdarea. Dar pentru asta trebui să se aşeze din nou pe scaun şi râmase astfel locului cu braţele la piept, tăcut şi serios. Părea liniştit, în sinea lui însa clocotea de mânie. Cei doi servitori ce stăteau încremrniti în dreptul uşii se uitau la el cu un aer solemn în care meşterul avea impresia ca desluşeşte o batjocură.
Se auzi bătând sfertul de oră; Benvenuto îi aruncă o privire lui Ascaaio şi îl-vazu alb ca varul la fată, mai-mai să leşine.
— M-am săturat! Izbucni el, nemaiputându-se stăpâni. Până la urmă văd c-o face dinadins! Am crezut ce mi s-a spus şi am aşteptat din politeţe, dar dacă e vorba să fiu insultat, şi cum nu sunt obişnuit cu aşa ceva, nici măcar nu mi-a trecut prin gând c-ar fi cu putinţă, ei bine, dacă-i vorba să fiu

insultat, nu sunt eu omul care să îndure o insultă nici chiar din partea unei femei, de aceea plec. Hai, Ascanio!

Spunând această, Benvenuto înşfaca deodată cu mâna lui vânjoasa scaunul neprimitor pe care, fără ca el să-şi dea seama, ducesa îl silise să şadă, spre a se răzbuna, aproape două ceasuri, şi-l trânti jos, făcându-l bucăţi. Valeţii dădură să se repeadă, dar Cellini trase pe jumătate din teaca pumnalul şi ei îşi luară seama. Temându-se să nu păţească ceva meşterul sau, Ascanio încerca să se ridice, dar, sleit de puteri din pricina emoţiei, se prăbuşi la loc în nesimţire. Benvenuto nu prinse de veste în primul moment tocmai atunci apăru şi ducesă, palidă şi furioasă, în pragul uşii.
— Da, plec – continuă cu o voce tunătoare Benvenuto, care o văzuse cât se poate de bine – spuneţi-i acestei femei c-am luat înapoi darul şi cam să-l dau acum primului mocofan care mi-o ieşi înainte, oricine ar fi acela, ştiind că-i mai vrednic decât ea să-l primească.
Spunetii ca se înşală dacă îşi închipuie ca sunt valetul ei, ca de-alde voi, şi ca noi, artiştii, nu obişnuim să ne vindem respectul şi supunerea aşa cum îşi vinde ea drăgostea! Şi acum, daţi-vă la o parte să trec! Vino cu mine, Ascanio!
Abia în momentul acela, întorcându-se spre ucenicul său iubit, îl văzu rezemat de perete, palid, cu ochii închişi şi cu capul dat pe spate.
— Ascanio! strigă Benvenuto. Ascanio, copilul meu, leşinat, poate chiar pe moarte! Ascanio, dragul meu, numai din pricina acestei femei… Şi Benvenuto se întoarse cu un gest ameninţător spre ducesa d·Etampes, aplecându-se în acelaşi timp ca şi cum ar fi vrut să-l ia în braţe pe Ascanio şi să plece cu el.

La rândul său, ducesă, tremurând toată de furie şi de spaimă, nu fusese în stare să facă un pas, nici să scoată o vorbă, Văzându-l însa pe Ascanio, alb ca marmură, cu capul dat pe spate şi pletele răvăşite, atât de frumos sub paloarea ce-i acoperea obrazul şi atât de graţios aşa cum zăcea leşinat, mânata de o pornire nestăvilită, se repezi spre el, pomenindu-se deodată faţă-n fată cu Benvenuto, aproape îngenuncheata şi ţinând ca şi el una din mâinile lui Ascanio între inimile sale.
— Bine, dar copilul acesta se prăpădeşte! Ai să-l omorî dacă-l iei cu dumneata, domnule! Poate ca are nevoie de îngrijiri cât mai grabnice. Du-te repede, Jerome, şi caută-l pe maestrul Andre. Nu vreau să iasă din palat în halul ăsta, mă înţelegi? Dumneata n-ai decât să pleci sau să rămâi, dacă doreşti, dar pe el lasă-l aici!
Benvenuto o privi pătrunzător pe ducesa şi cu o strângere de inimă pe Ascanio. Îşi dădu seama ca nu poate fi niciun pericol pentru ucenicul său drag dacă-l lasă în grija doamnei d·Etampes şi ca, în schimb, ar fi primejdios să-l poarte până acasă, fără să fi luat niciun fel de măsuri. Ca întotdeauna, nu stătu mult pe gânduri, fiindcă Cellini întotdeauna se hotăra pe loc, iar hotărârea pe care o lua era nestrămutata, ceea ce putea fi în egală măsură o calitate sau un defect.

— Răspundeţi de soarta lui, doamnă! spuse el.
— Cu viaţa mea! Îi făgădui cu însufleţire ducesă.
Meşterul săruta uşor fruntea ucenicului şi luându-şi pelerina, cu mâna pe pumnal, părăsi semeţ încăperea, nu fără a fi schimbat mai întâi cu ducesa o privire plină de ură şi de dispreţ. Cât despre cei doi bărbaţi, nici măcar nu se învrednici să-i bage în scama.

La rândul ei, Anne se uita în urma duşmanului său până ce acesta ieşi pe uşă, cu nişte ochi scăpărători de furie, apoi, schimbându-şi expresia, ochii săi se aplecară cu mâhnire şi îngrijorare asupra chipului drăgălaş al bolnavului, dragostea lua locul mâniei, tigroaica se preschimbă din nou în gazelă.
— Maestre Andre – îi spuse medicului său, ce venise într-un suflet – caută-l, salvează-l, e rănit, moare!
— N-are nimic – o linişti maestrul Andre – nu e decât o slăbiciune trecătoare. Şi lasă să picure pe buzele lui Ascanio câţiva stropi dintr-o băutură întăritoare pe care o purta întotdeauna asupra lui.
— Se trezeşte, exclamă ducesă. Uite ca s-a mişcat! Acum probabil are nevoie de linişte, nu-i aşa? Duceţi-l dincolo în camera pe o canapea – le spuse celor doi valeţi. Apoi, cu glas scăzut, ca să n-o audă decât ei, adăugă: Dar mai întâi luaţi aminte; dacă scăpaţi un singur cuvânt în legătură cu ceea ce aţi văzut şi auzit adineauri, plătiţi cu capul nesăbuinţa gurii. Duceţi-vă!

Lacheii se înclinară înfricoşaţi, şi, ducându-l uşor pe Ascanio, îl purtară pe braţe.
Rămânând singura cu prefectul şi cu vicontele de Marmagne, martori atât de prudenţi ai înjosirii pe care o suferise, doamna d·Etampes îi măsură pe amândoi, mai ales pe cel de-al doilea, cu o privire dispreţuitoare, pe care caută numaidecât sasi-o ascundă.
— Îţi spuneam, aşadar, viconte – rosti ea cu amărăciune, dar pe deplin liniştită – îţi spuneam, aşadar, ca lucrul despre care-mi vorbeai era grav, n-are a face, am spus-o fără să mă gândesc prea bine. Am destulă putere, cred. Ca să-mi pot îngădui să lovesc un nemernic, după cum aş avea la nevoie destulă putere ca să-i fac pe flecari să se căiască.

De astă dată regele n-ar mai pregeta, sper, să-l pedepsească, însa vreau să mă răzbun. Pedeapsa va da în vileag insultă, în timp ce răzbunarea ar îngropa-o Aţi dovedit, domnilor, destul sânge rece amânând răzbunarea ca nu cumva să dea greş, lucru pentru care nu pot decât să vă felicit, rămâne acum să aveţi şi bună inspiraţie, aşa cum va povăţuiesc, de a nu zăbovi s-o aduceţi la îndeplinire; faceţi în aşa fel ca să nu fiu nevoită să cer ajutorul altora decât domniilor voastre, viconte de Marmagne, doreai să vorbim lămurit, îţi garantez ca vei fi scutit de orice răspundere, la fel cum e scutit un călău; însa, dacă vreţi să vă spun părerea mea, v-aş sfătui, atât pe dumneavoastră cât şi pe zbiri, să renunţaţi la spadă, folosindu-vă numai de pumnal. Ne-am înţeles deci, nu trebuie să-mi răspundeţi nimic, faceţi ce aveţi de făcut şi cât mai repede; e cel mai bun răspuns. Rămas bun, domnilor!

Rostind aceste cuvinte cu o voce tăioasă şi sacadată, ducesa întinse braţul spre cei doi seniori, ca şi cum le-ar fi arătat uşa. Aceştia se înclinară stângaci. Şi atât de fâstâciţi, încât nu reuşiră să îngaime nici măcar o scuză şi ieşiră pe uşă buimaci.

— Oh! Să fii o biată femeie şi să ai nevoie de asemenea mişei! Suspină Anne, petrecându-i cu privirea în timp ce plecau şi strâmbând din buze scârbita. O, cât îi dispreţuiesc pe toţi bărbaţii ăştia: amant regal, soţ venal, valet în haine de curtean, valet în livrea, toţi afară de unul singur pe care, fără voia mea, îl admir, şi de un altul pe care, spre norocul meu, îl iubesc.

Apoi intră în camera în care se afla frumosul bolnav, în momentul în care ducesa se apropia de el, Ascanio deschise ochii.

— N-avea nimic – îi explica maestrul Andre ducesei. Tânărul nostru a fost rănit la umăr şi, din pricina oboselii, a unei emoţii puternice sau poate numai fiindcă era nemâncat, a căzut într-un leşin trecător din care, în urma întăritoarelor pe care i le-am dat, precum vedeţi, s-a trezit în sfârşit. Acum şi-a revenit pe deplin şi ar putea foarte bine să fie transportat acasă cu litiera.

— Destul, maestre! — spuse ducesă, înmânându-i o pungă cu bani maestrului Andre, care făcu o plecăciune până la pământ şi ieşi.
— Unde sunt? întreba Ascanio, care. Dezmeticindu-se încerca să reînnoade firul întâmplărilor.
— Eşti lângă mine, la mine, Ascanio – spuse ducesă.
— La dumneavoastră, doamnă? A, da, vă recunosc, sunteţi doamna d·Etampes; acum îmi amintesc tot! ... Dar unde-i Benvenuto? Ce s-a întâmplat cu meşterul meu?
— Nu te mişca, Ascanio! Fii pe pace, meşterul dumitale e în siguranţă; la ora asta probabil prânzeşte în tihnă la dânsul acasă.
— Dar cum se face c-a plecat fără mine?
— Ţi-ai pierdut cunoştinţa şi te-a lăsat în grija mea.
— Şi mă pot bizui, doamnă, ca într-adevăr nu-l pândeşte nicio primejdie şi c-a ieşit din palat fără să păţească nimic?
— Îţi spun din nou, te asigur, Ascanio, ca niciodată n-a fost mai puţin ameninţat ca în momentul acesta, mă-nţelegi? Nerecunoscătorul! Eu, ducesa d·Etampes, îl veghez şi-l îngrijesc cu toată bunăvoinţa, ca o soră, iar el nu se gândeşte decât la meşterul sau!

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă, şi îngăduiţi-mi să vă mulţumesc – spuse Ascanio.

— Era şi timpul, într-adevăr! răspunse ducesă, clătinând căpşoru-i drăgălaş, cu un zâmbet viclean.
Şi doamna d·Etampes începu să vorbească, rostind fiecare cuvânt cu o mlădiere duioasă în glas, împrumutând celor mai simple noţiuni înţelesurile cele mai delicate, formulând fiecare întrebare cu un fel de nesăţioasa curiozitate şi în acelaşi timp cu respect, ascultând fiecare răspuns ca şi cum ar fi fost în măsură să-i hotărască soarta. Se arata docila, supla şi linguşitoare ca o pisică, prezenta în orice clipa şi atentă la orice gest, ca o bună actriţa în scenă, făcându-l, cu mult tact, pe Ascanio să reia tonul conversaţiei, dacă se întâmpla cumva să-l părăsească o clipa, şi atribuindu-i pe de-a-ntregul meritul unor păreri pe care ea însăşi le sugerase aducându-le în chip firesc în discuţie; parând a se îndoi de sine şi ascultându-l pe Ascanio ca pe un oracol, desfăşurând toată acea inteligentă cultivată şi fermecătoare datorită căreia – aşa cum am mai spus, fusese supranumita cea mai frumoasă savanta şi cea mai savanta dintre frumoase, în sfâr.it, prin iscusinţa sa, convorbirea lua aerul celei mai ademenitoare linguşeli şi a celei mai rafinate seducţii, cum însa pentru a treia ori a patra oară tânărul păru ca vrea să se retragă, ea spuse împiedicându-l din nou să plece:

— Îmi vorbeşti cu atâta har şi cu atâta râvna Ascanio, despre arta orfăurăriei, încât îmi dau seama ca de abia acum am descoperit-o cu adevărat şi ca de aci înainte voi şti să desluşesc un gând acolo unde nu vedeam decât o simplă podoabă. Va să zică, după dumneata, Benvenuto ar fi cel mai mare meşter în această artă.
— Doamnă, l-a întrecut chiar şi pe divinul Michelangelo.

— Mi-e ciuda pe dumneata. Până la urmă o să faci să-mi treacă supărarea pe care i-o păstrez pentru felul urât în care s-a purtat cu mine.
— O, nu trebuie să luaţi în seama asprimea lui, doamnă. Izbucnirile astea nesăbuite ascund sufletul cel mai înflăcărat, în stare de cel mai deplin devotament, din păcate însa, Benvenuto e în acelaşi timp un om iute la mânie şi nestăpânit. A crezut că-l lăsaţi să aştepte fără niciun temei, şi jignirea aceasta...
— Mai bine zis o ştrengarie – spuse ducesă, prefăcându-se ruşinată ca un copil răsfăţat. Adevărul este ca nu eram încă îmbrăcată când meşterul dumitale a sosit şi c-am întârziat doar ceva mai mult ca de obicei cu găteala. Urât, foarte urât din partea mea! După cum vezi, sunt gata să recunosc. Nu ştiam ca venise cu dumneata – adăugă ea, cu însufleţire.
— Da, dar Cellini, doamnă, care poate nu are un ochi atât de pătrunzător şi care, de altminteri, s-a lăsat amăgit de unii şi de alţii, va crede – sunteţi atât de bună şi de drăguţă, încât pot să v-

o spun fără teama – va crede o femeie foarte rea şi necruţătoare şi a luat drept o jignire ceea ce, de fapt, nu era decât o copilărie.
— Aşa crezi! spuse ducesă, fără a-şi putea ascunde un zâmbet ironic.
— O, doamnă, vă rog să nu i-o luaţi în nume de râu! Dacă v-ar cunoaşte cu adevărat, vă asigur, nobil şi generos cum e, ar cădea la picioarele domniei voastre şi v-ar cere iertare pentru greşeala pe care a săvârşit-o.
— Dar taci odată! Nu cumva ţii cu tot dinadinsul să mă faci acum să-l şi iubesc! Vreau să rămân mai departe supărată

pe el. Îţi spun, şi ca dovadă, uite, am de gând să-i găsesc un rival.
— Ar fi greu, doamnă.
— Nicidecum, Ascanio, fiindcă rivalul acesta vei fi chiar dumneata, elevul lui. Dă-mi voie ca omagiul pe care i-l aduc astfel acestui geniu fără de seamăn, care mă detestă, să rămână cel puţin nemărturisit. Cum se poate, dumneata, a cărui delicată fantezie însuşi Cellini o lauda, ai fi în stare să refuzi a pune în slujba mea harul dumitale poetic? Şi, de vreme ce nu împărtăşeşti rezervele pe care meşterul dumitale le are fată de persoana mea, n-ai avea oare acum cea mai bună ocazie să mi-o dovedeşti, primind s-o înfrumuseţezi?
— Doamnă, tot ce stă în puterea mea să fac şi tot ceea ce sunt se afla la dispoziţia domniei voastre, sunteţi atât de bună cu mine, v-aţi interesat adineauri cu atâta căldură de trecutul meu, de năzuinţele mele, încât puteţi fi încredinţată ca de aci înainte vă sunt din tot sufletul şi din toată inima devotat.

— Copilule! N-am făcut încă nimic pentru dumneata şi tot ce-ţi cer deocamdată este doar o scânteie din talentul cu care eşti înzestrat. Spunemi, n-ai întrezărit cumva în visurile dumitale un giuvaer fermecat? Am aici nişte mărgăritare de toată frumuseţea; în ce ploaie miraculoasa ai dori să le preschimbi, dragul, meu vrăjitor? Uite, vrei să-ţi spun lace m-am gândit? Adineauri, privindu-te cum zăceai întins aici, în odaie, palid la fată şi cu capul dat pe spate, mi s-a părut ca văd un crin minunat al cărui lujer se apleca în bătaia vântului. Ei bine, făureşte-mi din mărgăritare şi argint un crin pe care-l voi purta prins la corsaj – îl îmbie seducătoarea, ducând mâna la inimă.

— O, doamnă, atâta bunătate..
— Ascanio, vrei să răsplăteşti această bunătate, cum o numeşti dumneata? Fagaduie. Te-mi ca mă vei socoti prietena şi confidenta dumitale, ca nu-mi vei tăinui nimic, nici faptele dumitale, nici planurile şi nici supărările dumitale, fiindcă îmi dau seama ca eşti întristat. Făgăduieşte-mi ca vei veni la mine oricând vei avea nevoie de un sfat sau de un ajutor.
— Bine, dar asta înseamnă să-mi faceţi o nouă favoare şi nicidecum să-mi cereţi o dovadă de recunoştinţa!
— În sfârşit, îmi făgăduieşti?
— Ce păcat! Ieri v-aş mai fi putut face încă această făgăduiala, ieri încă v-aş fi putut spune ca voi avea nevoie de generozitatea dumneavoastră, astăzi însa nimeni n-ar mai putea să-mi fie de vreun ajutor.
— Cine ştie?
— Ştiu eu! doamnă, eu.
— Suferi, Ascanio, văd bine ca suferi.
Ascanio clătină din cap cu tristeţe.
— Te fereşti de o prietenă, Ascanio, nu-i frumos din partea dumitale, să ştii, nu-i frumos – continuă ducesă, luând mâna tânărului şi strângându-i-o uşor.
— Meşterul meu trebuie să fie îngrijorat, doamnă, şi mi-e teamă să nu vă stingheresc. Mă simt bine acum. Daţi-mi voie să mă retrag.
— Ce grăbit eşti să mă părăseşti! Aşteaptă cel puţin până ţi se pregăteşte o litieră. Nu te împotrivi, medicul a poruncit-o, şi eu, de ademenea.
Anne chema un servitor şi-i dădu dispoziţiile necesare, pe urmă îi spuse cameristei Isabeau să-i aducă mărgăritarele şi câteva din nestematele sale, pe care i le încredinţa lui Ascanio.

— Şi acum eşti liber să pleci – zise ea – dar când ai să te mai întremezi, primul lucru cu care ai să te îndeletniceşti va fi crinul meu, nu-i aşa?

Până atunci, gândeşte-te la el, te rog, şi în momentul în care vei fi terminat desenul, vino să mi-l arăţi.
— Da, doamna ducesă.
— Şi nu vrei cu niciun chip să-ţi fiu şi eu de folos cu ceva şi, de vreme ce eşti gata să împlineşti ceea ce mi-am dorit, să-mi dai voie la rândul meu să împlinesc o dorinţă de-a dumitale? Haide, Ascanio, hai, spune-mi ce doreşti, copilule? Fiindcă, la vârsta dumitale, degeaba încerci să-ţi stăpâneşti bătăile inimii, degeaba întorci ochii şi strângi buzele, nu se poate să nu-ţi doreşti ceva. Atât de firava îţi închipui ca e puterea mea şi atât de neînsemnata trecerea de care mă bucur, încât nu mă socoteşti vrednică să-mi deschizi inima dumitale.
— Ştiu, doamna – îi răspunde Ascanio – ca aveţi toată puterea pe care o meritaţi, dar nicio putere omenească nu ar fi în stare să mă ajute în situaţia în care mă aflu.
— Oricum, spune-mi totuşi despre ce e vorba – îl îndemna doamna d·Etampes. Îţi poruncesc! Apoi, îndulcind glasul şi expresia fetei cu o fermecătoare cochetărie, te rog din suflet!
— Vai, vai, doamnă! Suspină Ascanio, nemaiputându-şi stavili amarul. Fiindcă îmi vorbiţi cu atâta bunătate şi fiindcă plecarea mea vă va ascunde ruşinea şi lacrimile mele, în loc să înfăţişez o rugăminte ducesei, aşa cum aş fi făcut ieri, mă voi destăinui de astă dată femeii. Ieri v-aş fi spus: „O iubesc pe Colombe şi sunt fericit! Azi însa vă spun: „Colombe nu mă iubeşte şi tot ce mai pot face acum este

să mor! Rămâneţi cu bine, doamnă, şi gândiţi-vă la nefericirea mea!

Ascanio săruta în grabă mâna ducesei d·Etampes, care rămăsese înmărmurită, fără să poală rosti un cuvânt, şi dispăru îndată pe uşă.
— O rivală! O rivală! Îngăimă Anne, ca şi cum sar fi trezit dintr-un vis. Da, dar nu-l iubeşte, şi până la urma Ascanio se va îndrăgosti de mine, fiindcă aşa vreau! ... Da, jur c-o să mă iubească şi c-o să-l ucid pe Benvenuto!

XIV DE UNDE SE VEDE CA TEMEIUL EXISTENTEI OMENESTI ESTE SUFERINTA Speram ca ni se va ierta amărăciunea şi mizantropia acestui titlu. Dar, la drept vorbind, capitolul de fată, trebuie să mărturisim, nu va avea nicio logică afară doar de aceea a suferinţei, la fel ca şi viaţa. Constatarea nu e prea nouă, ar spune un faimos personaj de vodevil, dar în orice caz ne dă un pic de curaj fiindcă o vom putea, eventual, folosi ca o justificare fată de cititor, pe care îl vom purta, aşa cum Virgiliu l-a purtat pe Dante, din disperare în disperare.
Fie ca spusele noastre să nu-l jignească nici pe cititor şi nici pe Virgiliu.
Prietenii noştri, într-adevăr, în momentul în care întrerupem povestirea, sunt, începând cu Benvenuto şi sfârşind cu Jacques Aubry, cufundaţi în tristeţe şi vom vodea cum suferinţa, ca o întunecata revărsare de ape, îi va cuprinde încetul cu încetul pe toţi.
Cellini, bunăoară, în clipa când l-am părăsit, era peste măsură de îngrijorat de soarta lui Ascanio. Întorcându-se la palatul Nesle, meşterul, vă rog să mă credeţi, nu se mai gândea câtuşi de puţin la mânia doamnei d·Etampes.

Singura lui preocupare era scumpul sau bolnav. Vă puteţi închipui deci cât de mare îi fu bucuria când poarta se deschise lăsând să intre în curte o litieră şi când Ascanio, sărind sprinten jos, se apropie de el ca să-i strângă mâna şi să-l liniştească, încredinţându-l ca nu se simţea mai prost decât dimineaţă. Fruntea lui Benvenuto se înnora însa de la primele cuvinte rostite de Ascanio şi orfaurarul îl ascultă, cu chipul umbrit de o ciudată mâhnire, în timp ce tânărul îi spunea:

— Meştere, am să-ţi dau prilejul să repari o greşeală şi sunt convins ca n-ai să te superi, ci, dimpotrivă, ai să-mi mulţumeşti. Să ştii ca te-ai înşelat în privinţa doamnei d·Etampes, nu era nici ură, nici dispreţ pentru domnia ta, dimpotrivă, te cinsteşte şi te admira şi trebuie să recunoşti ca ai bruftuit-o destul de rău, cu toate ca e femeie şi, pe deasupra, şi ducesă. Meştere, doamna d·Etampes nu e numai frumoasă ca o zeiţă, dar e şi bună ca un înger, modestă şi cu o simţire întraripata, simplă şi mărinimoasa, cu inima plină de un har fermecător. Ceea ce azi-dimineaţă ţi s-a părut a fi o arogantă umilitoare nu era nimic decât o nevinovată ştrengarie. Te rog, atât pentru dumneata, ştiind cât de mult ţii să nu nedreptăţeşti pe nimeni, cât şi pentru mine, fiindcă m-a primit şi m-a îngrijit cu o înduioşătoare bunăvoinţa, nu stărui în această dureroasă greşeală. Pun mâna-n foc c-o vei putea face s-o uite cu usurinta... Dar de ce nu-mi răspunzi, meştere dragă? Clatini din cap. Te-am supărat cumva?

— Ascultă, fătul meu – răspunse eu seriozitate Benvenuto. De atâtea ori doar ţi-am spus ca, după mine, nu exista decât un singur lucru pe lume pururi frumos, pururi tânăr şi

pururi îmbelşugat şi anume arta cea plină de har divin. Totuşi cred, ştiu, sper ca există inimi duioase pentru care dragostea poate fi la rândul ei un simţământ puternic şi adânc în măsură să fericească o viaţă de om, dar asemenea cazuri sunt rare. Ce este dragostea de obicei? O toană de-o zi, vesela însoţire, în care fiecare îl înşală pe celălalt, adesea cu bună credinţă. Dragostea această sunt gata oricând s-o zeflemisesc, după cum bine ştii, Ascanio: îmi bat joc de ifosele şi de gânguritul ei. Fără s-o ponegresc totuşi. Fiindcă, la drept vorbind, îmi convine de minime, îţi oferă toate bucuriile, toate desfătările, toate geloziile unei patimi adevărate, atâta doar ca rănile ei nu sunt mortale. Comedie ori tragedie, după o bucată de vreme ţi-o aminteşti doar ca pe un spectacol de teatru. Şi pe urmă, vezi tu, Ascanio, femeile sunt într-adevăr încântătoare, dar, după mine, aproape niciuna din ele nu merită mai mult şi nici nu este în stare să înţeleagă decât asemenea gusturi schimbătoare. A le dărui mai mult înseamnă să-ţi faci o socoteală greşită sau să fii nesăbuit ca un om ieşit din minţi. Uite, de pildă, Scozzone: dacă ar pătrunde în sufletul meu, s-ar înspăimânta. De aceea o las să stea în prag şi e veselă, chita, râde.

E fericită, în afară de asta, gândeşte-te, Ascanio, ca aceste însoţiri trecătoare au toate un temei durabil şi care pe un artist îl poate mulţumi cu prisosinţă, cultul formei şi preamărirea frumuseţii desăvârşite. E latura lor serioasă, din pricina căreia nu le-aş putea defăima niciodată, chiar dacă uneori le iau în zeflemea. Dar mai sunt şi alte dragoste, Ascanio, care nu mă fac câtuşi de puţin, să râd, ci, dimpotrivă, mai înfioară, dragoste cumplite, zanatice, absurde ca nişte vise.

„O, Doamne! Suspină în sinea lui Ascanio. O fi aflat ceva despre patima mea nesocotita pentru Colombe?!
— Dragostele astea – urma Benvenuto – nu-ţi aduc nici desfătare, nici fericire, deşi pun cu totul stăpânire pe tine, sunt ca nişte vampiri care-ţi sorb încetul cu încetul existenta şi-ţi vlăguiesc treptat-treptat sufletul, te ţin încleştat fără putinţă de scăpare şi cu niciun chip nu te mai poţi smulge din ghearele lor. Ascanio, Ascanio, fereşte-te de ele! Îţi dai foarte bine seama ca nu sunt decât nişte năluciri şi ca nu te alegi cu nimic de pe urma lor, şi cu toate astea devii robul lor cu trup şi suflet şi le jertfeşti viaţă aproape cu voluptate.
„Nu mai încape nicio îndoiala! Ştie tot! — îşi spuse Ascanio.
— Dragă băiete – continua Benvenuto – dacă mai e încă timp, sfărâma lanţurile astea care te-ar ţine pe veci încătuşat, vei purta poate mereu urmele lor, dar căuta cel puţin să-ţi izbăveşti viaţa.

— Dar cine ţi-a spus c-o iubesc? Întreba ucenicul.
— Slavă Domnului dacă n-o iubeşti! Spuse Benvenuto, care luase întrebarea lui Ascanio drept o tăgadă. Dar atunci păzeşte-te, fiindcă am observat azi-dimineaţă ca e îndrăgostită de tine.
— Azi-dimineaţă?! Dar de cine vorbeşti? Ce vrei să spui?
— De cine aş putea să vorbesc? De doamna d·Etampes.
— Doamna d·Etampes?! Repetă ucenicul, uluit. Dar te înşeli, meştere, nu-i cu putinţă. Zici c-ai observat dumneata ca doamna d·Etampes e îndrăgostită de mine?
— Ascanio, am patruzeci de ani, am trecut prin multe şi ştiu. După privirile pe care femeia asta ţi le arunca acum câteva ceasuri, după felul în care a căutat să ţi se înfăţişeze, pun mâna-n foc ca te iubeşte; şi după

înflăcărarea cu care o apărai adineauri, mi-e tare teamă ca şi tu o iubeşti, în cazul acesta, dragul meu Ascanio, asculta ce-ţi spun: eşti pierdut! Destul de învăpăiata ca să mistuie totul în tine, dragostea aceastǎ, în momentul în care te-ar părăsi, te-ar lăsa văduvit de orice iluzie, de orice credinţă, de orice speranţă şi nu-ţi va mai rămâne nicio altă mângâiere decât să iubeşti la rândul tău, aşa cum ai fost iubit, cu o dragoste înveninata şi ucigătoare, pustiind la rândul tău alte inimi, aşa cum a fost pustiita şi inima ta.

— Meştere – răspunse Ascanio – nu ştiu dacă doamna d·Etampes mă iubeşte, dar pot să-ţi spun fără nicio şovăială ca eu n-o iubesc pe doamna d·Etampes.

Benvenuto nu se simţi liniştit decât pe jumătate de sinceritatea cu care îi vorbise Ascanio, gândindu-se ca s-ar putea să se amăgească singur. Nu mai aduse, aşadar, vorba niciodată despre acest subiect şi adeseori, în zilele următoare se uita cu tristeţe la ucenicul său.

Trebuie să spunem, de altfel, ca nu părea îngrijorat numai din pricina lui Ascanio. S-ar fi zis ca el însuşi era frământat de ceva care-l punea pe gânduri. Nu mai avea veselia spontană, nici vorbele de duh atât de neaşteptate de până atunci, în fiecare dimineaţă stătea închis în camera lui de deasupra turnătoriei şi poruncise cu toată stră. Nicia să nu vină nimeni să-l tulbure, în restul zilei lucra la statuia uriaşă a lui Marte cu râvna din-totdeauna, dar fără a mai vorbi despre ea cu însufleţirea obişnuită. Mai ales când era Ascanio de fată avea un aer mohorât, fâstâcit şi parcă ruşinat. Părea să-l ocolească pe elevul său ca pe un creditor sau ca pe un judecător, în sfârşit, se vedea cât de colo ca o cumplită suferinţa sau cine ştie ce pasiune mistuitoare

pusese stăpânire pe sufletul acesta atât de vajnic, pustiindu-l.

Ascanio nu se simţea nici el mai fericit, era încredinţat, aşa cum îi mărturisise şi doamnei d·Etampes, ca frumoasă Colombe nu-l iubea. Cuprins de gelozie, în închipuirea lui contele d·Orbec, pe care-l cunoştea numai din auzite, era un tânăr şi elegant senior, iar fiica jupanului d·Estourville, logodnica preafericită a unui chipeş gentilom, nu se gândise de bună seama nici măcar o clipa la un biet artist necunoscut ca el. Chiar de-ar fi păstrat acea firavă şi efemeră speranţa ce nu părăseşte niciodată inima unui îndrăgostii, îşi tăiase singur craca de sub picioare dezvăluindu-i doamnei d·Etampes, dacă era adevărat ca doamna d·Etampes îl iubea, numele rivalei sale. Căsătoria această, pe care ea ar fi fost poate în măsura s-o împiedice, acum era în stare să facă tot ce-i stătea în putere ca s-o grăbească, era în stare chiar s-o urmărească pe biata Colombe cu o ura înverşunată. Da, Benvenuto avea dreptate, dragostea acestei femei era întradevar năprasnică şi ucigătoare, în timp ce dragostea Colombei trebuia să fie acel sublim şi suav simţământ despre care meşterul îi vorbise la început şi, din păcate, fericirea această îi fusese hărăzita altuia.
Ascanio ora disperat, se bizuise pe prietenia doamnei d·Etampes şi, în realitate, această prietenie amăgitoare era o primejdioasă dragoste, îşi pusese nădejdea în dragostea Colombei şi această dragoste mincinoasă se dovedise a fi, de fapt, doar o prietenie indiferenta. Puţin mai lipsea ca să le urască pe cele două femei care-i înşelaseră atât de crunt năzuinţele, iubindu-l fiecare aşa cum ar fi vrut să fie iubit de cealaltă.

Copleşit de o mohorâta descurajare, nici nu se mai gândea măcar la crinul pe care i-l poruncise doamna d·Etampes şi, înveninat cum era de gelozie, nu mai voise cu niciun chip să se ducă la pavilionul Nesle, cu toate rugăminţile stăruitoare, şi cu toate dojenile Rupertei. Lăsând fără niciun răspuns cele o mie şi una de întrebări cu care îl iscodea. Totuşi uneori se căia de hotărârile luate în prima zi şi de pe urma cărora, fără doar şi poate, numai el avea de pătimit. Voia s-o vadă pe Colombe şi să-i ceară socoteala, dar pentru ce? Pentru nu ştiu ce năstruşnice năzăriri de care se lăsase amăgit! În sfârşit, de văzut, trebuia totuşi s-o vadă, se gândea el în momentele de înduioşare, şi de astă dată îi va mărturisi dragostea lui ca pe o crimă, iar ea, care era atât de bună, va cauta de bună seama să-l mângâie ca de o nenorocire. Dar cum mai putea să se răzgândească după ce lipsise atâta timp. Cum putea să se justifice fată de tânăra fată?
Stăpânit de aceste naive şi dureroase preocupări, Ascanio lasa să treacă timpul fără a se încumeta să ia o hotărâre.
Colombe îl aştepta pe Ascanio, cu spaima şi cu bucurie totodată, a doua zi după ce coană Perrine strivise inima ucenicului sub povara cumplitei sale destăinuiri, în zadar număra însa ceasurile şi minutele, în zadar coană Perrine stătu la pânda, Ascanio, care se trezise la timp din leşin, s-ar fi putut foarte bine folosi de binevoitoarea încuviinţare data de Colombe, şi totuşi nu veni, însoţit de Ruperta, să bată de patru ori în poarta pavilionului aşa cum se înţeleseseră. Oare ce însemna asta?

Însemna ca Ascanio era bolnav, poate chiar pe moarte, în orice caz destul de grav ca să nu poată coborî din pat. Aşa

cel puţin îşi închipuia Colombe, toată seara rămase îngenuncheata pe scaunul de rugăciune, plângând şi rugându-se, iar când înceta să se roage, baga de scama ca îi mai curgeau lacrimile pe obraji. Ceea ce o făcu să se înfricoşeze. Teama ce-i încleşta inima îi descoperi un lucru cu totul neaşteptat, întradevar avea tot dreptul să fie speriată de vreme ce, în mai puţin de o lună, Ascanio reuşise să pună stăpânire pe cugetul ei în asemenea măsură, încât s-o facă să uite de Dumnezeu, de tatăl ei şi chiar de propria ei nefericire.
Dar parcă de asta era vorba! Ascanio suferea acolo, la doi paşi de ea; trăgea să moară şi nici măcar nu putea să-l vadă! Nu era momentul cel mai potrivit să judece, tot ce putea să facă era să plângă, să plângă în neştire. După ce va fi salvat, avea tot timpul să chibzuiască.
A doua zi lucrurile însa se înrăutăţiră. Perrine o pândi pe Ruperta şi, de îndată ce o văzu ieşind pe uşă, se năpusti valvârtej afară, chipurile ca să se ducă după provizii, dar nu după provizii de merinde, cât mai degrabă după provizii de noutăţi. Ascanio însa nu era mai bolnav ca înainte, Ascanio refuzase pur şi simplu să meargă la pavilionul Nesle, fără a se învrednici să răspundă la întrebările coanei Ruperta decât printr-o tăcere îndărătnică. Cele două cumetre nu puteau decât să facă fel şi fel de presupuneri. Într-adevăr era un lucru de neînţeles pentru ele.

Colombe, în schimb, îşi spuse din capul locului, fără să-şi frământe mintea prea mult: „Ştie tot, a aflat ca peste trei luni voi fi soţia contelui d·Orbec şi nu mai are ochi să mă vadă.
În primul moment fu încântata ca iubitul ei era furios şi zâmbi. Să încerce cine o vrea a găsi explicaţia acestei

tainice bucurii, noi ne mulţumim doar a povesti lucrurile aşa cum s-au întâmplat. Gândindu-se mai bine însa, îi fu necaz pe Ascanio fiindcă îşi închipuise ca ea ar fi putut să se învoiască la o asemenea căsătorie altfel decât cu moartea în suflet, „înseamnă ca mă dispreţuieşte – îşi spuse ea. Toate aceste simţăminte, fie de indignare, fie de duioşie, erau deopotrivă de primejdioase, dezvăluind acestei inimi neştiutoare propriile sale taine. Colombe îşi spunea cu glas tare ca nu mai vrea să-l vadă în veci pe Ascanio, în sinea ei însa îl aştepta ca ea să se poată dezvinovăţi.

Conştiinţa ei stăpânită de temeri suferea, după cum suferea şi dragostea ei ignorată.

Nu era totuşi unica dragoste pe care Ascanio o nesocotea. Exista o dragoste şi mai puternică decât a ei, şi mai nerăbdătoare să se dezvăluie şi care tânjea într-ascuns după fericire, aşa cum ura tânjeşte după răzbunare.

Doamna d·Etampes nu credea, nu voia să creadă în iubirea pătimaşă şi adânca pe care Ascanio o avea pentru Colombe. „Un copil care nu ştie ce vrea – îşi spuse ea— căruia i s-au aprins călcâiele după prima fetişcană nostimă ce i-a trecut prin fată ochilor, care s-a izbit de mofturile unei prostu. E înfumurate şi a cărui mândrie a fost zgândărita de piedica întâmpinata. Când o să vadă însa ce înseamnă o dragoste adevărată, o dragoste fierbinte şi stăruitoare, când va afla ca cu, ducesa d·Etampes, femeia care conduce după bunul ei plac un întreg regat, îl iubeste... Şi trebuie s-o afle negreşit.

Vicontele de Marmagne şi prefectul Parisului sufereau la rândul lor din pricina urii de care erau stăpâniţi, aşa cum Anne şi Colombe sufereau din pricina dragostei. Amândoi îi purtau sâmbetele lui Benvenuto, Marmagne şi mai mult încă decât prefectul. Din cauza lui Benvenuto, fusese

desconsiderat şi umilit de o femeie, şi tot din cauza lui era silit acum să fie viteaz, deoarece înainte de a fi izbucnit scandalul de la palatul Etampes vicontele ar fi putut foarte lesne să-şi pună oamenii să-l înjunghie pe strada, acum însa, vrând-nevrând, trebuia să se ducă în persoană la el acasă şi să tabere asupra lui. Numai cât se gândea la asta, Maimagne se cutremura de groază şi cine ar putea oare să-l ierte pecel ce îl face să se simtă ca e las?

Aşadar, toată lumea suferea. Scozzone însăşi, Scozzone zanatica, Scozzone zvăpăiata, nu mai avea chef de râs, nu mai aveea chef de cântat, era cu ochii înroşii de lacrimi Benvenuto n-o mai iubea, Benvenuto era mereu rece cu dânsa, ba uneori chiar o şi repezea.
Bietei Scozzone îi intrase un gând în cap şi gândul acesta cu timpul devenise o idee fixă. Ţinea morţiş să fie soţia lui Benvenuto. Atunci când venise la el acasă, convinsă ca va fi doar un prilej de petrecere pentru dineul, şi când meşterul se purtase atât de frumos cu ea, tratând-o ca pe o femeie, şi nu ca pe o curtezană, biata copila se simţise dintr-o dată înnobilata de acest respect neaşteptat şi de cinstea această pe care nici măcar n-o visase şi fusese cuprinsă în acelaşi timp de o adânca recunoştinţă fată de binefăcătorul sau şi de o naivă mândrie, văzând ca se bucura de o atât de aleasa preţuire. De atunci – şi nu la porunca lui Cellini, ci la rugămintea lui – primise cu dragă inima să-i slujească drept model şi, având prilejul să se vadă de atâtea ori înfăţişata şi de atâtea ori admirata în bronz, în argint şi aur, socotise nici mai mult, nici mai puţin ca succesele orfaurarului i se datorau pe jumătate ei, de vreme ce operele acelea minunate, atât de des ridicate în slavă, erau, la drept vorbind, mai curând ale sale decât ale meşterului. Era gata

totdeauna să se îmbujoreze de câte ori i se aduceau laude lui Benvenuto pentru perfecţiunea liniilor cutărei ori cutărei statuete şi cauta să se convingă singură, cu cea mai mare bunăvoinţa, ca faima iubitului ei avea neapărată nevoie de ea, însuşindu-şi parte din gloria lui, aşa cum îşi însuşise o parte din inima să.
Biata copilă! Habar n-avea ca, dimpotrivă, nu fusese nicicând pentru el acel duh lainic, acea zeitate ascunsă pe care o invoca orice creator şi graţie căreia este cu adevărat creator, dar pentru ca Benvenuto părea să copieze întocmai atitudinile şi nurii săi, fată credea cu toată sinceritatea ca îi datora totul ei şi, încetui cu încetul, ajunsese să spere ca, după ce o ridicase pe curtezana la rangul de ibovnica, nu va întârzia s-o ridice pe ibovnica la rangul de soţie.
Cum Scozzone nu se pricepea câtuşi de puţin să se prefacă, îi împărtăşise răspicat pretenţiile ei. Cellini o ascultase cât se poate de serios, după care îi răspunsese:
— Să vedem.
La drept vorbind, mai bucuros s-ar fi înapoiat în fortăreaţa Sunt·Angelo, chiar cu riscul de a-şi rupe pentru a doua oară piciorul, evadând. Şi nu pentru ca ar fi dispreţuit-o pe draga lui Scozzone, o iubea din ţoala mima şi chiar cu un pic de gelozie, aşa cum am văzut, dar mai presus de orice era îndrăgostit de artă să şi adevărata sa soţie legitima era mai degrabă sculptura. Şi apoi, din ziua în care s-ar fi căsătorit, soţul nu avea să întunece oare voioşia sprinţarului hoinar? Capul familiei nu avea să-l stingherească pe dăltuitor? La urma urmei, dacă ar fi trebuit să se însoare cu toate modelele sale, ar fi însemnat să fie de cel puţin o mie de ori bigam.

„În momentul în care n-am s-o mai iubesc pe Scozzone şi nici n-am s-o mai folosesc ca model – îşi spunea Benvenuto – sper să-i pot găsi un bărbat de isprava, cu vederea prea scurtă ca să poată privi în trecut sau în viitor, şi care să vadă în fată lui doar o femeie frumoasă şi o zestre tot atât de frumoasă cu care voi căuta s-o căpătuiesc. În felul acesta voi putea îndeplini dorinţa înfocata a lui Scozzone de a purta, ca o adevărată burgheza, numele unui barbat—fiindcă Benvenuto era convins ca Scozzone nu râvnea nimic altceva decât să aibă un bairbat, indiferent cine ar fi fost acel bărbat
Deocamdată însa o lăsa pe ambiţioasa fetişcana să se amăgească oricât poftea cu iluziile ei deşarte. Dar de când se mutaseră în palatul Nesle, nu mai putea fi vorba de mei o amăgire şi, dândusi seama ca prezenţa ei nu mai era chiar atât de necesară în viaţă şi pentru lucrările lui Cellini, Scozzone, cu toată veselia ei, nu mai reuşea să risipească norul de tristeţe ce-i umbrea fruntea, iar meşterul la rândul său începuse să modeleze în ceară o statuetă a zeiţei Hebe pentru care nu-i mai poza ea. În fine, ceea ce era şi mai groaznic de închipuit, sărmana fată încercase să cocheteze cu Ascanio sub ochii lui Cellini, fără ca o cât de uşoară încruntare să mărturisească mânia geloasă a meşterului. Trebuia oare să-şi ia gândul pe veci de la atâtea vise ademenitoare şi să se resemneze ca o biată fată oropsita ca mai înainte?

Cât priveşte pe Pagolo, dacă cineva s-ar arăta cât de cât curios să pătrundă în adâncurile întunecoase ale sufletului său, îi vom spune ca niciodată Pagolo nu fusese atât de ursuz şi de tăcut ca în ultima vreme.

S-ar putea crede ca cel puţin veselul student Jacques Aubry, vechea noastră cunoştinţa, fusese cruţat de această tristeţe molipsitoare. Nicidecum, avea şi el partea lui de suferinţă. După ce-l aşteptase o bună bucată de vreme în duminica în care palatul Nesle fusese asediat, Simonne se înapoiase furioasă la domiciliul conjugal şi nu mai voise, sub niciun motiv, să-l primească pe neobrăzatul secretar de cancelarie. Ce-i drept, ca să se răzbune, acesta renunţase la rândul lui să mai calce în prăvălia soţului năbădăioasei, la auzul acestei veşti însa, mârşavul croitor nu găsise altceva mai bun de făcut decât să-şi mărturisească în chipul cel mai vădit mulţumirea; căci, dacă Jacques Aubry obişnuia să-şi ponosească în cel mai scurt timp şi cu generozitate hainele (afară de buzunare), trebuie să adăugăm ca, pe de altă parte, avea un principiu economic al său care-i cerea să nu le plătească niciodată. Nemaifiind însa influenta Simonnei pentru a contrabalansa banii pierduţi, egoistul croitor ajunse la concluzia ca cinstea de a-l îmbrăca pe Jacques Aubry nu era în măsură să compenseze paguba pe care o suferea îmbracându-l pe gratis, astfel ca bietul nostru prieten se pomeni în acelaşi timp copleşit de văduvia să şi lipsit de îmbrăcăminte. Din fericire, după cum am văzut, nu era el omul care să mucegăiască înecat în melancolie. Nu trecu mult şi descoperi o încântătoare şi gingaşa mângâiere care se numea Gervaiso. Din păcate. Gervaiso era înarmata cu tot felul de principii care lui i se păreau cât se poate de fistichii, îi luneca mereu printre degete şi tânărul nostru se dădea de ceasul morţii ca să găsească mijlocul de a o lega de el pe cochetă. Nu-i mai ardea nici de băutură, nici de mâncare, mai ales ca nemernicul de crâşmar, care era văr cu nemernicul de croitor, nu mai voia să-i dea nimic pe veresie.

Toţi cei ale căror, nume au fost citate în aceste pagini erau, aşadar, nefericiţi, începând cu regele, care se frământa ca să afle dacă va binevoi sau nu va binevoi Carol Quintul să treacă prin Franţa, şi sfârşind cu coană Perrine şi coană Ruperta, care se simţeau cât se poate de năpăstuite fiindcă nu mai puteau să pălăvrăgească în voie, şi dacă, la fel ca străbunicul Jupiter, cititorii noştri ar avea dreptul şi obligaţia plicticoasă de a asculta toate lamentaţiile şi toate dorinţele muritorilor, iată jalnicul cor pe care le-ar fi dat să-l audă:

Jacques Aubry:
— Dacă Gervaise s-ar îndura să nu-mi mai râdă în nas!
Scozzone:
— Dacă Benvenuto ar mai putea fi măcar o singură clipa gelos!
Pagolo:
— Dacă Scozzone ar putea să-l urască pe meşter!
Marmagne:
— Dacă aş avea norocul să-l prind pe Cellini singur acasă!
Doamna d·Elampes:
— Dacă Ascanio ar şti măcar că-l iubesc!
Colombe:
— Dacă aş putea să-l văd numai câteva clipe, ca să mă dezvinovăţesc!
Ascanio:
— Dacă s-ar dezvinovăţi!
Benvenuto:
— Dacă aş îndrăzni cel puţin să-i mărturisesc lui Ascanio chinurile pe care le îndur!

XV UNDE SE POATE VEDEA CA BUCURIA NU ESTE DECÂT O DURERE CARE-SI SCHIMBA LOCUL

Toate aceste dorinţe exprimate cu atâta însufleţire aveau să fie îndeplinite în mai puţin de o săptămână. Numai ca realizarea lor avea să-i lase pe cei care le zămisliseră şi mai nefericiţi, şi mai trişti ca înainte. Căci uneori orice bucurie cuprinde o nenorocire în faşă.

La început, Gervaise nu-i mai râse în nas lui Jacques Aubry. Schimbare pe care, dacă va mai amintiţi, studentul o râvnise cu atâta ardoare, într-adevăr, Jacques Aubry găsise în fine lanţul aurit care trebuia s-o încătuşeze pe uşuratica fetişcană. Lanţul acesta era un minunat inel cizelat chiar de Benvenuto şi înfăţişând două mâini împreunate.

Trebuie să ştiţi ca, din ziua în care avusese loc bătălia, Jacques Aubry simţise o puternică simpatie pentru firea independenta şi plină de o clocotitoare energie a artistului florentin. Nu-şi îngăduia să-l întrerupă niciodată atunci când vorbea, lucru nemaipomenit! Îl privea şi-l asculta cu respect, favoare de care profesorii săi nu se putuseră bucura niciodată. Admira lucrările lui cu un entuziasm, dacă nu prea luminat, în orice caz cât se poale de sincer şi de însufleţit. Pe de altă parte, lealitatea, curajul şi voioşia lui avuseseră darul să-i placă lui Cellini. Era un jucător de pelota destul de priceput ca să se poată apăra, dar nu într-atâta ca să nu piardă partida. Era în măsură să-i ţină piept la masă, cu o diferenţă doar de o sticlă între ei. Într-un cuvânt, orfaurarul şi el deveniseră cei mai buni prieteni din lume şi Cellini, mărinimos, deoarece ştia ca bogăţiile sale sunt neistovite, îl silise într-o zi să ia cu el inelul acela atât de iscusit cizelat, încât, în lipsa mărului, ar li putut s-o ispitească pe Eva şi să semene zizania în căsnicia zeiţei Tetis cu Peleu.

A doua zi după ce inelul trecu din mâinile lui Jacques Aubry în cele ale iubitei sale, Gervaise deveni dintr-o dată interesată şi studentul nădăjdui ca, în sfârşit, acum era a lui. Sărmanul nebun! În realitate elera al ei

Potrivit dorinţei sale, Scozzone izbuti să aprindă în inima lui Beuvenuto o scânteie de gelozie. Şi iată cum:

Într-o seară în care cochetăriile şi drăgălăşeniile îşi dovediseră din nou zădărnicia în fată seriozităţii nestrămutate a meşterului, Scozzone lua la rândul său un aer solemn.

— Benvenuto – spuse ea – pare-mi-se ca nu te mai gândeşti de loc la legămintele dumitale fată de mine.

— Ce legăminte, porumbiţo? Răspunde Benvenuto, cu ochii în tavan, ca şi cum ar fi căutat acolo deslușirea acestei mustrări.

— Nu mi-ai făgăduit oare de o sută de ori să te însori cu mine?

— Nu-mi amintesc – spuseo Beruonuto.

— Nu-ţi aminteşti?

— Nu, cred ca am răspuns: „Vom vedea.

— Ei, şi ai văzut?

— Da.

— Ce-ai văzut?

— Ca eram prea tânăr ca să pot fi deocamdată altceva decât ibovnicul tău, Scozzone. Vom mai vorbi despre asta mai încolo.

— Iar eu nu sunt destul de naivă, domnule, ca să mă mulţumesc cu o promisiune în doi peri şi să aştept toată viaţa.

— Fă cum pofteşti, fetiţo, şi dacă eşti grăbită, ia o înainte!
— La urma urmei, ce-ai, mă rog, împotriva căsătoriei? Întrucât ar putea să-ţi schimbe viaţa? E vorba doar să faci fericită o biată fată care te iubeşte, atâta tot.
— Întrucât o să-mi schimbe viaţa, Scozzone? spuse cu un aer grav Cellini. Vezi lumânarea a cărei flacăra plăpândă abia luminează sala asta mare în care ne aflăm? Pun o mucarniţa peste ea şi uite ca s-a făcut dintr-o dată întuneric bezna. Căsătoria e ca mucamita asta.
Lumânarea luminează, Scozzone, nu pot suferi întunericul.
— Îmi dau seama – răspunse supărată Scozzone, izbucnind în lacrimi – porţi un nume strălucit ca să-l dăruieşti unei biete fete amărâte care ţi-a dăruit în schimb sufletul, şi viaţa, şi tot ce avea, tot ce putea să-ţi dăruiască, şi care e gata să îndure orice pentru dumneata, care nu respira decât prin dumneata, care nu te iubeşte decât pe dumneata.
— Ştiu toate astea, Scozzone, şi te rog să mă crezi că-ţi sunt nespus de recunoscător.
— Care a primit cu dragă inima să împărtăşească şi care a îndulcit, aşa cum s-a priceput, singurătatea dumitale care. Ştiindu-te gelos, nu-şi îngăduie niciodată să privească falnicele alaiuri de arcaşi şi de jandarmi, care niciodată nu şi-a plecat urechea la cuvintele dulci pe care a avut totuşi parte să le audă, chiar aici în casă.
— Chiar aici? îi tăie vorba Benvenuto.
— Da, aici, chiar aici, mă-nţelegi?
— Scozzone! Izbucni Benvenuto Sper ca niciunul dintre tovarăşii mei n-a îndrăznit să-şi înjosească mestelul atât de cumplit·

— Numai să vreau eu şi ai fi gata să mă ia de nevasta – continuă Scozzone, pentru care răbufnirea mânioasă a lui Cellini era un semn ca dragostea lui se aprinsese din nou
— Scozzone, spune cine-i neruşinatul acela? Sper ca nu Ascanio
— E cineva care mi-a spus de mai bine de o sută de ori Catherine, vezi ca meşterul te duce de nas, n-o să se însoare niciodată cu dumneata, care eşti atât de bună şi de drăguţă, e prea mândru ca s-o facă. Oh. Dacă te-ar iubi aşa cum te iubesc eu şi dacă dumneata ai vrea să mă iubeşti aşa cum îl iubeşti pe el...

— Numele vreau numele ticălosului striga
Benvenuto furios.
— Dar nici măcar nu stăteam să-l ascult – spuse Scozzone, încântata. Dimpotrivă, toate cuvintele-i îmbietoare se iroseau în van şi-l ameninţam mereu c-am să-ţi spun tot dumitale dacă nu se astâmpără, şi, în ciuda cuvântărilor sale meşteşugite şi a ochilor dulci pe care mi-i făcea. Amaratul rămânea cu buzele umflate Degeaba vrei să-mi arăţi ca nu-ţi pasă şi să te prefaci ca nu mă crezi. Tot ce ţi-am spus e adevărul adevărat.
— Nu te cred, Scozzone – spuse Benvenuto, duidu-şi seama ca, dacă voia să afle numele rivalului sau, trebuia să folosească cu totul alt mijloc decât cel pe care-l încercase până atunci.
— Cum, nu mă crezi? — exclamă Stozzone interzisă.
— Nu.
— Îţi închipui cumva ca mint?
— Îmi închipui ca te amăgeşti singură.
— Va să zică, după dumneata, n-ar mai fi nimeni în stare să mă iubească?

— N-am spus aşa ceva.
— Dar o gândeşti!
Benvenuto zâmbi, văzând ca găsise mijlocul de a o trage de limba pe Catherine.
— Şi totuşi adevărul e ca mă iubeşte cineva —
stărui Scozzone.
Benvenuto făcu iar un gest de îndoiala.
— Mă iubeşte mai mult decât m-ai iubit dumneata vreodată, mai mult decât m-ai putea iubi cândva, mă înţelegi, domnule?
Benvemito izbucni în râs.
— Aş fi curios să ştiu – spuse el – cine poate fi acest chipeş Medoro[6]!
— Nu-l cheamă Medoro – răspunse Catliorine.
— Dar cum îl cheamă atunci, Amadis[7]?
— Nu-l cheamă nici Amadis, îl cheama…
— Galaor[8]?
— Îl cheamă Pagolo dacă vrei să ştii.
— Aşa va să zică, jupân Pagolo era! Spuse printre dinţi Celhni.
— Da, jupân Pagolo e – continuă Scozzone, jignită de tonul dispreţuitor cu care Cellini rostise numele rivalului – un băiat de isprava de familie bună. Aşezat, de loc zurbagiu, credincios şi care ar putea fi un soţ minunat.
— Asta-i părerea ta, Scozzone!
— Da, asta-i părerea mea.

---

[6] Soţul Angelicai în poemul Orlando furioso al scriitorului italian Ludovico Ariosto.
[7] Eroul romanului cavaleresc spaniol Amadis di Gaula, prototipul cavalerului viteaz, al îndragoslitul credincios.
[8] Erou vestit al romanelor cavalereşti spaniole, tipul paladinalui curtenitor şi leal.

— Şi nu i-ai dat nicio speranţă?
— Nici măcar nu l-am ascultat. Ce proastă am fost!
Dar lasă ca de-acum încolo.
— Ai dreptate, Scozzone. Trebuie să-l ascalti şi să-i răspunzi.
— Cum adică? Ce vrei să spui?
— Am spus, să-l asculţi când o să-ţi mai facă sper declaraţii de dragoste şi să nu-l repezi. Restul rămâne pe scama mea.
— Dar...
— Dar fii liniştită, am eu un plan.
— Foarte bine! Totuşi ca n-o să-l pedepseşti prea crâncen, bietul băiat, care când spune: „Te iubesc, parcă-şi mărturiseşte păcatele. Joaca-i un renghi straşnic dacă pofteşti, în orice caz însa nu cu spadă. Te rog eu să-l ierţi.
— Ai să fii mulţumită de felul cum o să mă răzbun, Scozzone, fiindcă răzbunarea o să fie spre folosul tău.
— Cum aşa?
— Da, va împlini una dintre cele mai arzătoare dorinţi ale tale.
— Ce vrei să spui, Benvenuto?
— Ăsta-i secretul meu.
— Ah, dac-ai şti ce mutră caraghioasă face când vrea să fie drăgăstos – continuă sprintara copilă, care nu putea să ţină o supărare mai mult de cinci minute. Aşadar, raule, tot îţi mai pasă dacă cineva îi face ori nu ochi dulci poznaşei dumitale Tot o mai iubeşti, aşa puţintel, pe biata Scozzone?

— Da. Dar vezi, ai grijă să faci exact aşa cum tiam spus în privinţa lui Pagolo, să urmezi cuvânt cu cuvânt îndrumările pe care am să ţi le dau.
— O, fii pe pace, doar ştiu să joc teatru ca orice femeie.

Parcă-l şi aud spunând: „Ei, Catherine, tot aşa crudă eşti? Şi eu, de colo: „Cum, iar, domnule Pagolo? Dar de astă dată, mă înţelegi, cu un ton puţintel supărat, dar care în acelaşi timp să i dea curaj, când o să vadă ca nu mai sunt chiar aşa neînduplecata o să creadă ca toată lumea e a lui. Şi dumneata ce-ai de qând să-i faci, Benvenuto? Când ai să începi să te răzbun pe el? O să ţină mult? O să fie nostim? O să râdem?

— Da, o să râdem – răspunse Benvenuto.

— Şi o să mă iubeşti toată viaţa?

Benvenuto o sărută pe frunte în mod de încredinţare, răspunsul cel mai potrivit în orice ocazie, fiind în măsură să răspundă la toate întrebările fără să răspundă la niciuna anume.

Biata Scozzone n-a-vea de unde să ştie ca sărutarea lui Cellini era începutul răzbunării sale.

Vicontele de Marmagne, potrivit dorinţelor sale, îl găsi pe Benvenuto singur acasă. Iată cum s-au petrecut lucrurile:

Aţâţat de mânia prefectului, zgândărit de dispreţul strivitor al doamnei d·Etampes şi, mai cu seama, îmboldit de pintenii aprigei lui avariţii, hotărându-se în fine să atace leul în văgăuna lui cu ajutorul celor doi zbiri pe care-i tocmise, contele plănuise să înfăptuiască această expediţie în ziua de Sfântului Eloi, sărbătoarea breslei orfaurarilor, când putea fi sigur ca atelierul era pustiu. Pornise deci într-acolo, pe chei, cu fruntea sus şi inima cât un purice, însoţit de cei doi spadasini care mergeau la vreo zece paşi în urma lui.

— Iată – auzi la un moment dat o voce lângă el – un tânăr şi chipeş senior care se duce să cucerească o inimă, cu falnica-i înfăţişare pentru doamna visurilor sale şi cu doi gealaţi pentru soţ.

Marmagne se întoarse, crezând ca cel ce intrase în vorbă cu el era vreun prieten, dar nu văzu decât un necunoscut care avea acelaşi drum şi pe care, gânditor cum era, nu-i luase în scama până atunci.
— Mă prind ca am ghicit, cinstite gentilom – continuă necunoscutul, trecând de la monolog la dialog. Pun rămăşag pe punga mea în schimbul pungii dumitale, fără să ştiu ce ai în ea – n-are a face – ca te duci la o înlâlnire de amor. O, nu-mi spune nimic, în dragoste trebuie să fii discret, asta-i sfânt. În ce mă priveşte, pot să-ţi sun ca numele meu e Jacques Aubry, ca sunt de profesiune student şi ca în momentul de fată mă duc să mă întâlnesc cu iubita mea Genaise Popinot, o fată nostimă foc, dar, rămâne între noi, îngrozitor de cinstită şi care, până la urmă, totuşi a capitulat în fată unui inel; e adevărat ca acest inel era un giuvaer, un giuvaer lucrat cu o minunată iscusinţă, cizelat chiar de Benvenuto Cellini cu mâna lui, nici mai mult nici mai puţin!
Până atunci, vicontele de Marmagne ascultase numai cu o ureche destăinuirile neobrăzatului palavragiu, ferindu-se să-i răspundă cea. Numele lui Benvenuto Cellini însa avu darul să-i trezească dintr-o dată atenţia.
— Un giuvaer cizelat de Benvenuto Cellini! Drace! E un dar cam prea scump pentru un student.
— O, cred că-ţi dai seama, dragă baroane. Eşti baron, conte ori vitonte?
— Viconte – răspunse Marmagne, muşcându-şi buzele indignat de familiaritatea insolenta cu care îşi îngăduia să-i vorbească studentul, vrând totuşi să ştie dacă n-ar putea scoate ceva de la el.
— Cred că-ţi dai seama, draga viconte, ca nu lam cumpărat. Nu, deşi sunt un artist, nu mi-aş băga banii în

ademenea fleacuri. Mi l-a dăruit chiar Benvenuto drept mulţumire ca i-am dat o mână de ajutor duminica trecută ca să smulgă palatul Nesle din mâinile prefectului.
— Va să zică eşti prieten cu Cellini? întreba Marmagne.
— Prietenul cel mai apropiat, viconte, lucru cu care mă mândresc. Suntem legaţi pe veci, mă ntelegi! Probabil ca şi dumneata îl cunoşti?
— Da.
— Eşti într-adevăr fericit. Ce geniu măreţ, nu-i aşa, dragă? Te rog să mă ierţi fiindcă ţi-am spus dragă, e numai un fel de a vorbi şi, de altfel, mi se pare ca şi eu sunt gentilom; aşa cel puţin îi spunea mama lui taică-meu de câte ori o bătea. Sunt, aşadar, precum ţi-am spus, admiratorul, confidentul, fratele marelui Benvenuto Cellini şi, prin urmare, prietenul prietenilor săi şi duşmanul duşmanilor săi. Căci strălucitul meu orfaurar are şi el destui duşmani, în primul rând, doamna d·Etampes, pe urma prefectul Parisului, un mitocan bătrân; în sfârşit, un anume Marmagne, un nătărău cât o prăjină, pe care poate îl cunoşti şi care, după cum se aude ar dori să pună mâna pe palatul Nesle. Cum de nu, să poftească numai şi o să fie primit cu braţele descinse [
— Benvenuto bănuieşte cumva c-ar avea asemenea intenţii? întreba Marmagne. Căruia convorbirea cu studentul începuse a-i stârni tot mai mult interesul.
— I s-a dat de ştire, dar... ssst! Să nu scapi vreo vorbă, pentru ca numitul Marmagne să-şi poată primi pedeapsa ce i se cuvine.
— Înseamnă deci, dacă am înţeles bine, ca Benvenuto s-a pus în gardă? Stărui vicontele.

— În gardă? Întâi şi-ntâi trebuie să-ţi spun ca Benvenuto e totdeauna în gardă. De nu ştiu câte ori era cât pe ce să fie asasinat la el în ţară şi,

slavă Domnului, de fiecare dală a scăpat cu viaţa.
— Cum adică în gardă? Ce vrei să spui?
— N-am vrut să spun, bineînţeles, c-ar avea lângă el o ceată de ostaşi care să-l păzească, aşa ca fricosul acela bătrân de prefect; nu, nu, dimpotrivă; în momentul de lată e singur-singurel acasă, fiindcă tovarăşii săi au plecat să petreacă la Vanvres. Vorbisem chiar cu Benvenuto, dragul de e], să mă duc pe la dânsul să jucăm o partidă de pelota. Din păcate însa a trebuit să aleg între Gervaise şi marele meu orfaurar şi, cum oră şi firesc, îţi dai seama, am ales-o pe Gervaise.
— În cazul acesta, am să-ţi ţin eu locul – spuse Marmagne.
— Foarte bine. Du-te. E într-adevăr o faptă vrednică de toată laudă, du-te. Draga viconte, şi spune-i din parte-mi prietenului meu Benvenuto c-am să trec astă-seară să-l văd. Ştii, baţi de trei ori în poartă ceva mai tare, asta-i semnalul. E o precauţie pe care s-a hotărât s-o ia din pricina găliganului ăluia de Marmagne, bănuind c-ar avea de gând să-i facă mai ştiu eu ce farsă tâmpita. Îl umosti cumva pe vicontele de Marmagne?
— Nu.
— Păcat! Ai fi putut să-mi spui şi mie cum arata
— Pentru ce?
— Voiam să-i propun, dacă s-ar întâmpla să-l întâlnesc, o partidă de ciomăgeală; nu ştiu de ce, dragă, dar fără să-l fi văzut vreodată la fată, vicontele ăsta de Marmagne îmi stă în gât, nu pot să-l înghit şi pace şi, dacă e să-mi pice vreodată în palmă, am de gând să-l cotonogesc zdravăn.

Dar iartă-mă, am ajuns la biserica Augustinilor, trebuie să te părăsesc. Ah, să nu uit, spune-mi, te rog, cum te cheamă, dragă?

Vicontele însa se îndepărta, ca şi cum fi-ar fi auzit întrebarea.

— Aha! Făcu Jacques Aubry, uitându-se după el. Pare-mi-se, draga viconte, ca dorim să rămânem incognito, asta înseamnă să fii cu adevărat cavaler, pe cât mă pricep eu. Cum doreşti, draga viconte, cum doreşti!

Şi cu mâinile în buzunare şi mersul lui legănat, fluierând un cântec studenţesc, Jacques Aubry o apucă pe strada Battoir la capătul căreia locuia Gervaise.

La rândul său, vicontele de Marmagne îşi văzu mai departe de drum, îndreptându-se spre palatul Nesle.

Într-adevar, aşa cum spusese studentul, Benvenuto era singur acasă: Ascanio umbla cine ştie pe unde, visător, Catherine se dusese în vizită la o prietenă împreuna cu coană Ruperta, iar băieţii îl prăznuiau pe Sfântul Eloi la Vanvres.

Meşterul se afla în grădină, unde lucra la macheta de lut a statuii gigantice a lui Marte ce depăşea cu înălţimea sa colosala palatul Nesle, privind peste· acoperişurile acestuia spre Luvru, în momentul în care micul Jehan, în ziua aceea de gardă la intrare, amăgit de felul în care ciocănise în poarta Marmagne şi crezând ca e vorba de un prieten, îl lasa să intre în curte împreuna cu cei doi gealaţi.

Dacă Benvenuto nu obişnuia să lucreze cu platoşă pe el, ca Tizian, lucra în orice caz ca Salvator Rosa, cu spada la şold şi flintă în mâna. Marmagne îşi dădu seama deci ca nu

făcuse nicio scofală dând buzna peste Cellini, fiindcă, de fapt, dăduse buzna peste un om înarmat, atâta tot.
Vicontele cauta totuşi să-şi ascundă frica, luând un aer arogant, şi cum Cellini îi întreba, cu tonul lui poruncitor care nu îngăduia nimănui să tărăgăneze răspunsul, în ce scop venise la el, Marmagne răspunse:
— N-am treabă cu dumneata: mă numesc vicontele de Marmagne, sunt secretarul regelui şi iată aici un ordin semnat de maiestatea sa – adaugă ei, ridicând deasupra capului o hârtie – prin care mi se acorda dreptul de folosinţa asupra unei părţi din palatul Nesle, am venit, aşadar, în vederea pregătirilor necesare, fiindcă vreau să aranjez după gustul meu partea care mi-a fost hărăzita şi în care urmează să locuiesc.
Rostind aceste cuvinte, Marmagne, însoţit ca şi până atunci de cei doi gealaţi, se îndrepta spre intrarea palatului.
Benvenuto apucă flinta pe care, aşa cum am spus, o ţinea întotdeauna la îndemâna şi, dintrun salt, ajunse pe treapta cea mai de sus a peronului, chiar în dreptul uşii.

— Stai! strigă el cu o voce tunătoare şi întinzând braţul spre Marmagne: încă un pas şi te-ai curăţat!
Vicontele rămase locului ca împietrit, deşi după cele petrecute mai înainte ne-am fi putut aştepta la o bătălie pe viaţă şi pe moarte.
Exista însa oameni a căror prezenţă este cu drept cuvânt copleşitoare. Privirea, gesturile, atitudinea lor împrăştie nu ştiu ce spaimă cumplită, la fel ca privirea, mişcările, atitudinea unui leu. Înfăţişarea lor face să adie în jur duhul groazei, simţi forţa ce sălăşluieşte în ei din primul moment şi de departe. E de ajuns să bată din picior, să încleşteze pumnii, să încrunte din sprâncene, să-şi umfle nările,

pentru ca şi cei mai dârji să pregete. E destul ca o fiară sălbatică ai cărei pui sunt ameninţaţi să se zburlească şi să sufle zgomotos pe nări pentru ca agresorii să tremure. Oamenii despre care vorbim sunt nişte primejdii însufleţite. Vitejii îşi recunosc în ei semenii şi, cu toate ca în sinea lor sunt tulburaţi, se duc întins spre dânşii. Becisnicii însa, timizii şi laşii tremură. Şi se trag înapoi numai cât îi văd.
Marmagne, aşa cum probabil aţi ghicit, nu era un viteaz, iar Benvenuto, la rândul său, părea a fi într-adevăr o primejdie.
De aceea, auzind glasul înfricoşătorului orfaurar şi văzând braţul lui întins într-un gest imperial, vicontele pricepu ca flinta, spada şi pumnalul cu care era înarmat Cellini însemnau moartea sa şi a celor doi zbiri. Pe de altă parte, dându-şi seama ca meşterul era ameninţat, micul Jehan înşfăcase şi el o suliţă.

Marmagne simţi ca partida era pierdută şi ca trebuia să se socotească norocos dacă va reuşi să scape viu şi nevătămat din viesparul în care se băgase cu bana-stiinta.
— Bine, bine – spuse el – jupâne orfaurar. N-am vrut nimic altceva decât să vedem dacă eşti sau nu dispus să te supui ordinelor maiestăţii sale. Nesocoteşti aceste ordine, va să zică, şi refuzi să le dai urmare! N-ai decât: ne vom adresa cuiva care va şti să te silească a le îndeplini. Să nu-ţi închipui însa că-ţi vom face cumva cinstea de a ne răfui cu dumneata. Bună seara!
— Bună scara! spuse Benvenuto, râzând cu pofta aşa cum râdea de obicei. Jehan, condu-i pe domnii.
Vicontele şi cei doi zbiri ieşiră cu coada între picioare din palatul Nesle, înfricoşaţi de un bărbat şi însoţiţi de un copil.

Iată, aşadar, cât de jalnic trebuia să se împlinească dorinţa vicontelui: „Dacă l-aş putea nimeri pe Benvenuln singur acasă!
Cum năzuinţele sale fuseseră şi mai crunt înşelate de soarta decât cele ale lui Jacques Aubry şi ale zburdalnicei Scozzone, care nu văzuseră de la bun început şi nu reuşeau încă să vadă ironia destinului, onorabilul viconte era furios.

„Doamna d·Etampes avea dreptate – îşi spuse în sinea lui – şi până la urma tot la sfatul ei voi fi nevoit şi ajung: trebuie să-mi frâng spada şi să-mi ascut în schimb pumnalul, afurisitul acesta, întradevar aşa cum se spune, nu-l poţi atinge nici cu un deget şi-i prea puţin îngăduitor. Am citit cât se poate de limpede în ochii săi ca, dacă mai făceam un singur pas, mă curăţam cu adevărat, dar orice partidă pierdută trebuie sa albă şi o revanşă. Ţine-te bine, meştere Benvenuto, ţine-te bine!
În consecinţă, îşi descarca supărarea asupra spadasinilor săi, oameni încercaţi totuşi care nu doreau altceva decât să-şi câştige cinstit gologanii, omorând său fiind omorâţi, şi care, dând bir cu fugiţii, nu făcuseră decât să se supună poruncii stăpânului lor. Spadasinii îi făgăduiră să facă mai multă isprava pândindu-l la colţ de strada pe Benvenuto. Cum însa Marmagne, ca să-şi salveze onoarea, pretindea ca înfrângerea pe care o suferise li se datora numai lor, îi înştiinţa ca data viitoare n-o să-i mai însoţească, lăsându-i să se descurce singuri, cum vor şti. Această era cea ce doreau de altfel şi ei.
Apoi, după ce le puse în vedere să nu sufle o vorbă despre această păţanie, trecu pe la prefectul Parisului ca să-i spună ca, până la urmă, socotise că-i mai sigur, pentru a îndepărta orice îndoiala, să amâne pedepsirea lui

Benvenuto până în ziua în care, având asupra lui o sumă oarecare de bani sau cine ştie ce lucrare de preţ, orfaurarul s-ar fi aventurat, aşa cum făcea deseori, pe o strada lăturalnică şi pustie. Astfel încât toată lumea o să fie convinsă ca Benvenuto fusese ucis de nişte tâlhari.

Şi acum să vedem în ce fel dorinţele doamnei d·Etampes, ale lui Ascanio şi ale lui Cellini au fost împlinite prin noi suferinţe.

XVI O INIMA

Între timp. Ascanio terminase de desenat crinul şi, fie din curiozitate, fie din pricina acelui imbold ce îndreaptă paşii nefericiţilor spre cei care-i compătimesc, Ascanio se grăbi s-o pornească spre palatul Etampes. Era în jurul orei doua dupăamiază, ora la care de obicei ducesa trona înconjurata de o adevărată curte, dar, ca şi pentru Cellini la Luvru, la palatul Etampes fuseseră date din vreme anumite dispoziţii în privinţa lui Ascanio. Aşadar, Ascanio fu primit imediat într-o sală de aşteptare şi cineva se duse s-o înştiinţeze pe ducesă. Ducesă tresări de bucurie la gândul ca tânărul avea prilejul s-o vadă în toată măreţia ei şi-i spuse câteva cuvinte-n şoaptă cameristei Isabeau, care se grabrise să-i dea de ştire. Drept oare Isabeau se înapoie să-l caute pe Ascanio şi, luându-l de mâna fără să-i spună nimic, îi deschise uşa spre un coridor, ridică apoi o draperie şi-l împinse uşurel înainte. Ascanio se pomeni în salonul de primire al ducesei, în spatele fotoliului amfitrioanei, care, ghicind ca se afla lângă ea, mai mult după freamătul întregii sale făpturi decât după foşnetul draperiei, îi întinse mâna să i-o sărute peste umărul pe care, din locul unde stătea. Ascanio aproape că-l atingea cu buzele.

Frumoasă ducesa era, aşa cum am spus, înconjurata de o adevărată carte. La dreapta să şedea ducele de Medina-Sidonia, ambasadorul lui Carol Quintul; la stânga, domnul de Montbrion, preceptorul lai Charles d·Orleans, cel de-al doilea fiu al regelui, restul societăţii se afla aşezat în cerc la picioarele sale.

În afara celor mai de seama personalităţi ale regatului, militari, oameni de stat, magistraţi, artişti, se mai aflau de fată şeful partidului protestant, pe care doamna d·Etampes îl sprijinea în taină; toţi mari seniori deprinşi a fi linguşiţi şi care, la rândul lor, o linguşeau pe favorită. Era o forfotă strălucitoare care la prima vedere îţi lua ochii. Conversaţia era animată de tot felul de ironii pe socoteala Dianei de Poitiers, iubita delfinului şi duşmanca doamnei d·Etampes. Anne însa nu lua parte la acest mic asalt de glume răutăcioase decât prin câteva cuvinte aruncată în treacăt şi ca din întâmplare, bunăoară: „Vă rog, vă rog, domnilor, n-o mai bârfiţi pe Diana, să nu se supere Endimion sau: „Biata doamnă Diana, când m-am născut eu tocmai îşi serba cununia.

În afara acestor străfulgerări ce luminau conversaţia, doamna d·Etampes nu vorbea decât cu cei doi vecini ai săi; le vorbea cu glas scăzut, dar cu foarte multă însufleţire, nu destul de încet totuşi ca să nu poată fi auzită de Ascanio, umil şi pierdut printre atâţia vestiţi gentilomi.

— Da, domnule de Montbrion – îi spunea confidenţial ducesa vecinului său din stânga – trebuie să facem din elevul dumitale un cât mai destoinic monarh, adevăratul rege, vezi dumneata, cred ca el va fi mai târziu. Am planuri mari cu copilul ăsta, care mi-e foarte drag şi în momentul de fată, mă străduiesc tocmai să-i întemeiez o suveranitate

independentă în cazul când Dumnezeu l-ar chema la el pe părintele său, Henric al II-lea, care, între noi fie vorba, e un neisprăvit, va fi regele Franţei, foarte bine. Regele nostru însa va fi un rege francez, iar fratelui său mai mare i-o vom lăsa pe doamna Diana şi Parisul. Vom lua în schimb cu noi, împreuna cu Charles al nostru, spiritul parizian. Curtea va îi acolo unde voi fi şi eu, domnule de Montbrion, voi schimba locul soarelui pe cer, vom avea printre noi mari pictori ca Primaticcio, poeţi încântători ca, de pildă, Clement Marot, pe care-l văd frământându-se acolo, în colţul lui, fără să spună nimic, dovadă cea mai sigură ca ar dori să ne spună nişte versuri. În fond, toţi aceşti oameni sunt mai curând orgolioşi decât interesaţi şi mai ahtiaţi de glorie decât de bani. Nu cel ce va avea cele mai mari bogaţii, ci acela care îi va copleşi cu laudele cele mai neprecupeţite va reuşi să-i câştige. Iar cel ce-i va câştiga vă fi împlinire mare. Căci târguşorul în care vor străluci va dobândi prin ei o faimă răsunătoare. Delfinului îi plac numai turnirele: ei bine, n-are decât să păstreze lăncile şi spadele, noi vom lua penele şi pensulele. O, să n-ai nicio grijă, domnule de Montbrion, ca n-am să-i îngădui niciodată Dianei, regină în expectativă, să mi-o ia înainte. Să aştepte răbdătoare până ce timpul şi întâmplarea îi vor dărui suveranitatea, până atunci eu mi-o voi fi făurit-o de două ori pe a mea. Ce-ai zice de ducatul de Milano? N-ai fi prea departe acolo de prietenii dumitale din Geneva, ştiu ca nu eşti indiferent la noile doctrine din Germania. Ssst! Vom mai vorbi despre asta mai târziu şi am să-ţi spun atunci nişte lucruri care te vor uimi. Cu atât mai rău! Pentru ce doamnei Diana i s-a năzărit să se facă protectoarea catolicilor? Dânsa protejează,

iar eu protestez, foarte simplu. Rostind aceste cuvinte, cu un gest poruncitor şi o privire adânca, doamna d·Etampes puse capăt destăinuirilor sale care-l buimăciseră pe preceptorul lui Charles d·Orleans. Se pregătea tocmai să răspundă, dar ducesa se şi întorsese spre ducele de Medina-Sidonia.
După cum am arătat mai înainte, Ascanio auzea tot ce se vorbea.
— Ei bine, domnule ambasador – spuse doamna d Etampes – împăratul s-a hotărât, în sfârşit, să treacă prin Franta? La drept vorbind, nici nu are alt mijloc de a ieşi din încurcătura şi, în orice caz, e mai bine să ai de înfruntat o întinsa mreaja decât adâncul fără fund al mării. Vărul său Henric al VIII-lea ar porunci să fie răpit fără niciun fel de scrupul, şi dacă s-ar putea totuşi să scape din mâinile englezului, ar încăpea atunci în mâinile turcului; pe uscat, prinţii protestanţi nu iar da voie să treacă. Şi-atunci ce-i mai rămâne de făcut? Nimic altceva decât să treacă prin Franţa sau, dacă nu, ceea ce ar fi cel prea dureros sacrificiu pentru dânsul, să renunţe a mai pedepsi răzvrătirea cetăţenilor din Gând, iubiţii săi compatrioţi. Fiindcă marele nostru împărat Carol este târgoveţ din Gând. Toată lumea şi-a putut da seama de asta, de altminteri, după lipsa de respect pe care a arătat-o într-o anumită împrejurare fată de maiestatea sa regală. Din pricina acestor amintiri e atât de timid şi de prudent azi, domnule de Medina. O, îl înţelegem foarte bine, i-e teamă ca nu cumva regele Franţei sal răzbune pe prizonierul Spaniei, iar prizionierul Parisului să fie nevoit a plăti restul răscumpărării pe care-l datora captivului de la Escurial. O, Doamne, să n-aibă nicio grijă!
Dacă nu poate să înţeleagă lealitatea noastră cavalereasca, sper cel puţin c-a auzit vorbindu-se despre ea.

— Bineînţeles, doamna ducesa – răspunde ambasadorul – cunoaştem lealitatea lui Francisc I atunci cânde lăsat să hotărască singur, ne temem ca numai...
Ducele se întrerupse.
— Vi-e teama numai de sfătuitori nu-i aşa, continua ducesă. Cum? Da, da, ştiu bine ca o părere rostită de o gură frumoasă, o părere exprimată într-o formă spirituală şi ironică ar putea să aibă oarecare înrâurire asupra convingerilor monarhului, în privinţa asta rămâne ca dumneata să faci aşa cum crezi că-i mai bine şi să iei măsurile cuvenite. La urma urmei, cred ca ţi s-au dat depline puteri sau, în lipsa unor depline puteri, poate un petic de hârtie iscălită, pe care se pot aşterne multe lucruri în cât mai puţine cuvinte ştim cum se procedează în ademenea cazuri. Am studiat şi noi diplomaţia şi chiar i-am cerut regelui să-mi încredinţeze şi mie o ambasadă, deoarece sunt convinsă ca am o înclinaţie hotărâtă pentru negocieri. Da, îmi dau seama cât de penibil ar fi pentru Carol Quintul să cedeze o porţiune din imperiu pentru a răscumpăra propria sa persoană sau pentru a-şi asigura inviolabilitatea. Pe de altă parte, Flandra este una dintre cele mai frumoase podoabe ale coroanei sale, o moştenire care-i vine pe de-antregul de la bunica sa din partea mamei, Marie de Bourgogne, şi cu greu s-ar îndura să renunţe, dintr-o trăsătură de până, la patrimoniul strămoşilor săi, când acest patrimoniu, după ce a fost un mare ducat, ar putea deveni o mică monarhie. Dar, o Doamne, nu ştiu de ce m-am apucat să vorbesc despre lucrurile astea tocmai eu, care nu pot suferi politica, fiindcă, după cum se spune, politica are darul de a urâti... pe femei, bineînţeles. E adevărat ca, din când în când, mi se întâmpla să arunc fără să-mi dau seama câteva cuvinte despre

treburile statului, dar dacă maiestatea să stăruie şi tine cu tot dinadinsul să cunoască mai temeinic părerea mea, îl rog din tot sufletul să-mi crute asemenea plictiseli, sau dacă văd ca nu am încotro, fug lăsându-l să viseze în voie. Dumneata, care eşti un iscusit diplomat şi cunoşti oamenii, ai să-mi spui probabil ca tocmai aceste cuvinte aruncate la întâmplare sunt cele ce încolţesc într-o conştiinţă ca a regelui şi ca aceste cuvinte pe care le credeai risipite în vânt au mai multă înrâurire decât un discurs lung care, îndeobşte, nu e ascultat. Se prea poate, domnule duce de Medina, se prea poate, eu nu sunt decât o biată femeie care-şi pierde vremea cu fleacuri şi cu bagatele, şi domnia ta te pricepi de o mie de ori mai bine decât mine la asemenea treburi atât de însemnate, uneori însa leul poate avea nevoie de furnica şi o simplă barcă poate salva un întreg echipaj. Suntem pe lume ca să ne înţelegem, domnule duce, şi e vorba doar să ne înţelegem.

— Dacă aţi vrea, doamna – spuse ambasadorul – am putea s-o facem în cel mai scurt timp.
— Omâna spala pe alta – continuă ducesă, fără să-i răspundă direct. Pe mine, instinctul meu de femeie mă va face totdeauna să-l îndemn pe Francisc I la fapte mari şi generoase, dar adesea instinctul întoarce spatele raţiunii. Trebuie să ne gândim, de asemenea, la interese, la interesele Franţei, bineînţeles. Dar am încredere în domnia ta, domnule de Medina, voi avea grijă să-ţi cer părerea, şi, la urma urmei, cred ca împăratul ar trebui totuşi să înfrunte riscurile, bizuindu-se pe cuvântul regelui.

— O, doamnă, dacă ar şti ca sunteţi de partea noastră, n-ar mai şovăi.

— Maestre Clement Marot – spuse ducesa ca şi când n-ar fi auzit cuvintele ambasadorului, întrerupând brusc convorbirea – maestre Clement Marot, nu se întâmpla cumva să ai vreun madrigal drăguţ ori vreun sonet făcut să încânte urechea pe care să ni-l spui?
— Doamna – rosti poetul – sonetele şi madrigalele sunt nişte flori ce răsar în chip firesc sub paşii domniei voastre şi cresc însorite de razele ochilor voştri frumoşi, numai privindu-i adineauri, am şi alcătuit o poezie de zece versuri.
— Adevărat, maestre? Vă ascultăm atunci. Ah, bine ai venit, jupâne prefect, iartă-mă ca nu te-am văzut până acum, ai vreo veste de la viitorul dumitale ginere şi prietenul nostru contele d·Orbec?
— Da, doamna – răspunse jupân d·Estouville – mi-a trimis vorbă ca se întoarce mai curând decât ar fi crezut, aşa e? În scurtă vreme, sper, îl vom vedea.
Un oftat pe jumătate înăbuşit o făcu pe doamna d·Etampes să tresară, fără a se întoarce însa spre cel căruia îi scăpase, ea continuă:
— Va îi binevenit pentru toţi. Ce se mai aude,

viconle de Marmagne, ai găsit tocul pumnalului dumitale?
— Nu, doamnă; dar sunt pe urmele lui şi ştiu acum unde şi cum pot să-l găsesc.
— Îţi urez noroc atunci, domnule viconte, noroc bun! Eşti gata, maestre Clement? Suntem numai urechi.
— E poezia despre duratul d·Etampes – spuse De ment Marot.
Un murmur de aprobare se auzi şi poetul începu a rosti cu o voce afectată stihurile următoare:
Dulcelui rai ce Tempe e numit
Cum în legende se pomeneşte,

Udat de ape, duios, însorit,
În Tesalia nu-i mai prieşte;
Jupiter, crai ce inimi vrăjeşte,
De-a pururi în Franţa l-a strămutat
Şi numele-i chiar puţin l-a schimbai,
Căci în loc de Tempe, Etampes i-a spus,
Şi doamnă, peste-acest loc fermecat
Cea mai frumoasă din Franta a pus.

Doamna d·Etampes îşi mărturisi admiraţia bătând din palme şi zâmbind, şi toate palmele, şi toate zâmbetele se grăbiră să aplaude după ea.

— Cum văd eu – spuse ducesa – o dată cu Tempe, Jupiter l-a strămutat şi pe Pândar în Franţa.

Rostind aceste cuvinte, doamna d·Etampes se ridică în picioare şi toată lumea se ridica împreuna cu ea. Femeia această avea tot dreptul să se considere adevărata regină. De aceea îşi lua rămas bun de la cei de fată cu un gest de regină şi tot ca pe o regină o salutară cu toţii la plecare.

— Rămâi! Îi şopti ea lui Ascanio.

Ascanio se supuse.

Dar după ce toată lumea ieşi din salon, chipul ce se întoarse către tânărul nostru nu mai era acela al unei regine trufase şi dispreţuitoare, ci un chip smerit şi pătimaş de femeie.

Născut într-un mediu umil, crescut departe de lume, în semiobscuritatea aproape monahala a atelierului, Ascanio, oaspete puţin obişnuit al palatelor, în care rareori pătrunsese, însoţindu-l pe meşterul sau, era dinainte ameţit, tulburat, uluit de toată strălucirea aceea, de forfotă, de conversaţia la care asistase. Cugetul lui fusese cuprins ca de un vârtej atunci când o auzise pe doamna d·Etampes

vorbind cu atâta dezinvoltura sau, mai bine zis, cu atâta cochetărie despre nişte planuri deosebit de importante şi împletind cu atâta familiaritate într-o singură frază destinele regilor cu soarta regatelor. Ca şi pro-viclenea, femeia această hărăzise, ca să zicem aşa, fiecăruia partea lui de suferinţă şi de bucurie şi, cu aceeaşi mâna cu care scuturase lanţuri, făcuse să se rostogolească coroane. Şi această stăpână a celor mai înalte destine pământeşti, atât de semeaţa cu nobilii linguşitori, se întorcea acum spre el nu numai cu privirea duioasă a unei femei care iubeşte, dar şi cu expresia rugătoare a sclavei care se teme. Din simplu spectator, Ascanio devenea dintr-o dată principalul personaj al piesei.
De altfel, cocheta ducesa calculase cu dibăcie şi pregătise din vreme această scenă. Ascanio simţi influenţa pe care femeia această începea s-o dobândească fără voia lui, nu asupra inimii, ci asupra gândurilor sale şi. Ca un copil ce era, lua o atitudine rezervată şi severă, ca să-şi ascundă tulburarea. Se prea poate ca în momentul acela să fi văzut trecând ca o umbră, între el şi ducesă, chipul neprihănit al Colombei. Cu rochia ei albă şi fruntea senină.

XVII DRAGOSTE PATIMASA

— Doamna – îi spuse Ascanio ducesei – mi-aţi cerut să vă făuresc un crin, dacă va mai amintiţi, şi mi-aţi poruncit să vă aduc desenul de îndată ce va fi gata. L-am terminat azi-dimineaţă şi-l puteţi vedea aici.
— Avem tot timpul, Ascanio – spuse ducesa cu un zâmbet şi o voce de sirenă. De ce nu stai jos? Spune-mi, scumpul meu bolnăvior. Ce mai face rana dumitale?
— Sunt pe deplin vindecat, doamna – răspunse Ascanio.

— Vindecat la umăr, dar aici – spuse ducesă, punându-şi mâna în dreptul inimii orfaurarului cu un gest fermecător şi afectuos.
— Vă rog, divină doamnă, să uilati toate aceste prostii pe care îmi pare rău ca mi-am îngăduit s-o supăr pe domnia voastră.
— O, Doamne, ce înseamnă aerul acesta crispat? Şi fruntea această mohorâta? Şi glasul aspru? Toţi oamenii aceştia te plictiseau, nu-i aşa, Ascanio? Eu, ce să-ţi mai spun, îi urăsc, îi detest din toată inima, dar mi-e teamă de ei. Oh, de-abia aşteptam să rămân singură cu dumneata, ai văzut ca repede am reuşit să scap de ei?
— Aveţi dreptate, doamnă, simţeam ca n-am ce cauta în mijlocul unei societăţi atât de alese, eu, un. Biet artist, tare venisem aici doar ca să vă arăt crinul acesta.

— O, Doamne, ai să mi-l arăţi îndată, Ascanio – spuse ducesă, clătinând din cap. Eşti mult prea rece şi mult prea ursuz cu prietena dumitale. Deunăzi ai fost atât de expansiv, atât de fermecător! Cum se explica schimbarea această, Ascanio? Cine ştie ce ţi-o fi spus meşterul dumitale, care nu mă poate suferi. Cum se poate să-i dai ascultare când mă bârfeşte. Ascanio? Hai, fii sincer ai vorbit cu el despre mine, nu-i aşa? Şi ţi-a spus ca e primejdios să te lucrezi în mine? Ca prietenia pe care ţi-am arătat-o ascunde, probabil, vreo capcană? Ţi-a spus, mărturiseşte, ca te urăsc, poate?
— Mi-a spus ca mă iubiţi, doamna – răspunse Ascanio, uitându-se drept în ochii ducesei.
Doamna d·Etampes rămase câteva clipe fără glas, copleşită de o mie de gânduri care se ciocneau în sufletul său. Dorise, fireşte, ca Ascanio să ştie că-l iubeşte, dar ar fi vrut

să mai treacă un timp, ca să-l pregătească şi ca să poată distruge încetul cu încetul, fără a se arăta cumva interesată, pasiunea lui pentru Colombe. Acum când capcana pe care o întinsese fusese dată în vileag, nu mai putea spera să învingă decât printr o luptă făţişă, la lumina zilei. Se hotărî pe loc.
— Ei bine, da – mărturisi ea – te iubesc. E o crimă oare? E măcar o greşeală şi poate cineva porunci dragostei sau urii pe care o poartă? N-ai fi aflat niciodată ca te iubesc. La ce bun ţi-aş fi spus-o, de vreme ce iubeşti pe alta? Omul acesta însa ţi-a dezvăluit tot, ţi-a arătat ce se ascunde în inima mea şi bine a făcut, Ascanio. Priveşte în adâncul ei şi vei vedea o adoraţie atât de nemărginită, încât nu se poale să nu fii mişcat. Şi acum, la rândul tău, auzi, Ascanio? Trebuie să mă iubeşti şi tu.

Caracter puternic şi superior, dispreţuitoare din perspicacitate, ambiţioasa din plictiseală, Anne d·Etampes avusese până atunci mai mulţi iubiţi dar nicio dragoste, îl prinsese în mrejele ei pe monarh, amiralul Brion o uimise, contele de Longueval îi plăcuse, dar în toate aceste legături creierul jucase întotdeauna rolul inimii, în sfârşit, descoperise într-o bună zi dragostea aceea tânără şi adevărată, duioasa şi adânca, pe care de atâtea ori o visase şi care-i rămăsese mereu necunoscută, şi iată ca tocmai acum îi stătea în cale o altă femeie. Ah, cu atât mai rău pentru ea! Nu ştia cu ce amarnica patima avea de luptat. Toată dârzenia, tot clocotul aprig al sufletului său Anne avea să le cheltuiască în această afecţiune. Femeia aceea nu bănuia încă ce cumplită nenorocire putea să fie faptul de a o avea pe ducesa d·Etampes rivala, ducesa d·Etampes, care dorea să-l păstreze pe Ascanio numai

pentru ea şi care, cu o privire, cu un cuvânt, eu un gest era în stare, atât de mare era puterea ei, să sfărâme orice stavilă s-ar fi aflat între dânsa şi el. Acum însa zarurile fuseseră aruncate, ambiţia, frumuseţea iubitei monarhului aveau să fie puse în slujba dragostei sale pentru Ascanio şi a geloziei pe care i-o stârnise Colombe.

Biata Colombe, care în momentul acela stătea aplecată asupra gherghefului, şedea la roata de tors sau îngenuncheata pe scaunul de rugăciune!
În ceea ce-l priveşte pe Ascanio. În fată unei dragoste atât de hotărâte şi de primejdioase, se simţea în acelaşi timp fascinat, ademenit şi înspăimântat. Aşa cum îi spusese Benvenuto, Ascanio de-abia acum înţelegea – nu era vorba numai de un capriciu; îi lipsea însa, nu forţa care să-l ajute a se împotrivi, ci experienta ce amăgeşte şi subjuga. Nu avea decât douăzeci de ani şi era prea candid ca să se poată preface, îşi închipui, biet copil, ca, evocând amintirea Colombei, rostind numele tinerei şi naivei fete, va avea la îndemâna o armă în acelaşi timp ofensivă şi defensivă, o spadă şi un scut. Când, dimpotrivă, nu făcea decât să împlânte şi mai adânc săgeata în inima doamnei d·Etampes, pe care dragostea scutită de rivalităţi şi câştigată fără luptă ar fi plictisit-o poate după câtva timp.
— Hai, Ascamo – continuă mai liniştită ducesă, văzând ca tânărul tăcea, înspăimântat poate de cuvintele ei – să uităm azi dragostea mea, pe care o vorbă nesăbuită rostită de dumneata a trezit-o într-un moment atât de nepotrivit. Să nu ne gândim deocamdată decât la dumneata.

O, te iubesc mai mult pentru dumneata decât pentru mine, ţi-o jur. Vreau să-ţi luminez viaţa, aşa cum mi-ai luminat-o

pe a mea. Eşti orfan, lasă-mă să ţin locul mamei dumitale. Ai auzit ce-i spuneam lui Montbrion şi lui Medina şi ţi-ai închipuit ca sunt stăpânită numai de ambiţie.
Sunt ambiţioasa, e adevărat, dar numai din pricina dumitale De când crezi oare ca urzesc visul de a întemeia, pentru un vlăstar al Franţei, un ducat independent în inima Italiei? De când te iubesc. Dacă voi fi regina acolo, cine va fi adevăratul rege? Dumneata. De dragul dumitale sunt în stare să clintesc din loc imperiul şi regalul.
Ah, nu mă cunoşti încă, Ascanio, şi nu ştii ce fel de femeie sunt. După cum vezi, îţi spun cinstit adevărul, îţi dezvălui pe de-a-ntregul planurile mele. La rândul dumitale, Ascanio, spune-mi, te rog, tot ce ai pe sutlet. Care sunt dorinţele dumitale, ca să le împlinesc? Care sunt pasiunile dumitale, ca să le sprijin?
— Doamnă, am să vă vorbesc tot aşa de deschis şi de cinstit ca şi dumneavoastră şi am să vă spun adevărul, aşa cum mi l-aţi spus şi domnia voastră. Nu doresc nimic, nu jinduiesc nimic, nu vreau nimic altceva decât dragostea Colombei.
— Dar de vreme ce nu te iubeşte, după cum tu însuti mi-ai mărturisit!
— Într-adevăr, deunăzi pierdusem orice speranţă Dar astăzi, cine ştie! … Ascanio coborî privirea şi glasul. Dumneavoastră totuşi mă iubiţi – adăugă el.

Ducesă rămase consternata în fată acestui adevăr copleşitor pe care pasiunea îl găsise instinctiv. Câteva clipe niciunul dintre ei nu mai spuse nimic. Dar aceste câteva clipe îi ajunseră pentru a se dezmetici.
— Ascanio – rosti ea – să lăsăm deoparte deocamdată sentimentele. Te-am mai rugat o dată şi te rog din nou

acum. Orice s-ar spune, dragostea, pentru voi, bărbaţii, nu înseamnă totul în viaţă. N-ai dorit niciodată, de pildă, onorurile, bogăţia, gloria?
— O, bada, ba da. De o lună încoace le doresc cu toată însufleţirea – răspunse Ascanio, care, orice ar fi făcut, se întorca mereu, fără voia lui, la acelaşi gând stăruitor.
Dintr-o dată tăcură amândoi.
— Ţi-e dragă Italia? Continuă Anne. Facând un efort.
— Da, doamna – răspunse Ascanio, Acolo sunt portocalii înfloriţi la umbra cărora e atât de plăcut să stai cu cineva. Acolo aerul albastru învăluie, dezmiardă şi împodobeşte atât de minunat luminoasă frumuseţe a femeilor.
— O să te duc cu mine acolo, numai cu mine! Să fiu totul pentru tine, aşa cum tu ai să fii totul pentru mine! O, Doamne, Doamne! Exclamă ducesă, care la rândul său se simţea irezistibil îndemnata să vorbească mereu despre dragostea ei. Numaidecât însa, temându-se să nu-l sperie iar pe Ascanio, îşi lua seama şi continuă: Credeam ca mai presus de orice iubeai arta.
— Mai presus de orice iubesc. Să iubeşti! spuse Ascanio. O, nu eu, ci meşterul meu Cellini îşi dăruieşte toată fiinţa operelor sale. Marele, admirabilul, neîntrecutul artist, el este. Eu nu sunt decât un biet ucenic, atâta tot. L-am urmat în Franţa, nu pentru a agonisi cine ştie ce avuţii, nici pentru a dobândi gloria, ci numai şi numai fiindcă ţineam la el şi n-aş fi fost în stare să mă despart de dânsul, căci la vremea aceea Cellini era totul pentru mine. Eu n-am o voinţă proprie şi nici destulă tărie pentru a fi în dependent, M-am făcut orfaurar ca să-i fiu pe plac şi pentru ca aşa dorea dânsul, după cum m-am făcut dăltuitor fiindcă îndrăgea cu atâta patima lucrurile cizelate cu migală şi fineţe.

— Ei bine – spuse ducesa – atunci ascultă: să trăieşti în Italia, atotputernic, aproape ca un rege, să ocroteşti artiştii, pe Cellini în primul rând, să-i pui la îndemâna bronz, argint, aur, ca să cizeleze, să topească, să toarne şi, pe lângă toate acestea, să iubeşti şi să fii iubit, spune, Ascanio, nu e un vis minunat?
— E raiul pe pământ, doamnă, dacă cea pe care aş iubi-o şi care, m-ar iubi ar fi Colombe.
— Iar Colombe, mereu Colombe! Izbucni ducesă. Bine, fie, deoarece este un subiect ce se

încăpăţânează să revină mereu în discuţia noastră, în cugetele noastre, de vreme ce Colombe se afla aici între noi, tot timpul în fată ta, tot timpul în inima ta, să vorbim deschis şi fără niciun fel de ipocrizie despre ea şi despre mine, Colombe nu te iubeşte, ştii foarte bine.
— O, nu. Acum nu mai ştiu, doamnă.
— Dar din moment ce se mărita cu altul?! exclamă ducesă.
— Poate c-o sileşte tatăl ei – răspunse Ascanio.
— O sileşte tatăl ei! Şi-ţi închipui tu ca, dacă mai iubi aşa cum o iubeşti, îţi închipui tu ca, dacă aş fi în locul ei, c-ar exista pe lume putere, voinţa, autoritate care să ne poată despărţi? Aş îi în stare să părăsesc totul, să mă lepăd de toate, aş alerga în braţele tale, ţi-aş încredinţa dragostea, cinstea, viaţa mea! Nu. Nu, îţi spun ca nu te iubeşte şi, dacă vrei să ştii, pot să-ţi spun ca nici tu n-o iubeşti!
— Eu?! Eu?! Să n-o iubesc pe Colombe?! Aşa mi se pare c-aţi spus, doamnă?!
— Tu, n-o iubeşti. Te amăgeşti singur. La vârsta ta de obicei iubirea se confunda cu nevoia de a iubi Dacă m-ai fi înlâlnit mai înainte, m-ai fi iubit pe mine în locul ci. O, când. Mă gândesc c-ai fi putut să mă iubeşti! Ba nu, nu. E mai bine să

fiu aleasă de tine. N-o cunosc pe această Colombe, poate fi frumoasă, poate fi neprihănita, poate fi tot ce vrei; fetele astea tinere însa nu ştiu să iubească. N-ai fi auzit din gura Colombe! Ceea ce ţi-am spus adineauri eu, a cărei iubire o dispreţuieşti, e prea orgolioasa, prea stăpânită, prea ruşinoasa poate ca s-o facă. Dragostea mea însa e cinstită şi vorbeşte cinstit. Mă dispreţuieşti, ţi se pare poate ca uit îndatoririle mele de femeie şi asta numai din pricină ca nu ştiu să mă prefac. Într-o zi când ai să cunoşti mai bine lumea, când te vei fi cufundat atât de adânc în vâltoarea vieţii, încât vei fi descoperit suferinţa, atunci ai să-ţi dai scama ca ai fost nedrept, atunci ai să mă admiri. Dar eu nu vreau să fiu admirată, Ascanio, vreau să fiu iubită, îţi spun încă o dată, Ascanio, dacă te-aş iubi mai puţin, aş putea să fiu ipocrită, abila, cochetă; te iubesc însa prea mult ca să vreau să te seduc. Vreau să primesc în dar inima ta. Nu vreau s-o răpesc. Cu ce o să te alegi de pe urma dragostei tale pentru copila asta? Răspunde. O să sufăr, scumpul meu drag, atâta tot. Eu însa ţi-aş putea fi de folos în multe privinţe. În primul rând, am suferit mai mult decât i-e dat să sufere unui om şi poate ca Dumnezeu va îngădui ca în schimbul acelui prisos de suferinţa pe care l-am avut de îndurat să fii cruţat tu, pe urmă, bogăţia mea, puterea mea, experienţa mea, le pun toate la picioarele tale. Viaţa mea se va împleti cu a ta şi voi putea astfel să te feresc de tot felul de greşeli şi de înjosiri. Pentru a dobândi avere, ba chiar şi glorie, adeseori un artist e nevoit să se înjosească, să fie slugarnic, abject. Cu mine însa n-ai de ce să te temi de aşa ceva. Am să te înalt mereu, voi fi scara ce se va aşterne la picioarele tale. Cu mine vei rămâne pururea mândrul, nobilul, neîntinatul Ascanio.

— Dar Colombe, Colombe, doamnă! Nu este şi ea un mărgăritar neprihănit?
— Crede-mă, copilule – răspunse ducesă, trecând de la exaltare la melancolie. Viaţa alături de candida, de nevinovată Colombe va fi searbăda şi monotonă. Sunteţi prea sublimi amândoi: Dumnezeu nu i-a făcut pe îngeri spre a-i uni între ei, ci spre a-i îndrepta pe cei răi.
Ducesă rosti aceste cuvinte, cu un gest atât de elocvent şi cu atâta sinceritate în glas, încât Ascanio se simţi cuprins fără voia lui de o duioasă mila.
— Vai, doamna – îi spuse el – îmi dau seama cât de mult sunt iubit de dumneavoastră şi sunt mişcat până în adâncul sufletului, dar şi mai bine încă este să iubeşti.
— O, câta dreptate ai, câta dreptate! Prefer dispreţul tău celor mai dulci cuvinte rostite de rege. Pentru prima oară simt ca iubesc, pentru prima oară, îţi jur!
— Dar regele! Nu-l iubiţi, doamnă?
— Nu! Sunt iubita lui, fără ca el să fie stăpânul inimii mele.
— Dar dânsul vă iubeşte încă!
— O, Doamne! Exclamă Anne. Privindu-l în ochi pe Ascanio şi cuprinzându-i amândouă mâinile în mâinile sale. Se poate oare să fii gelos pe mine, e cu putinţă asemenea fericire? Nu cumva regele îţi dă de bănuit? Ascultă, am fost până acum pentru tine ducesa bogată, nobilă, puternică, în stare să schimbe destinele unor coroane şi să răstoarne tronuri de dragul tău. Ţi-ar plăcea mai mult o biată femeie simplă, singuratică, retrasă de lume, îmbrăcată doar cu o rochie albă şi cu o floare de câmp în păr? Ţi-ar plăcea mai mult, Ascanio? Să părăsim atunci Parisul, lumea, curtea. Să plecăm să ne ascundem undeva într-un colţ al Italiei tale, sub falnicii pini din lumea ta, lângă minunatul tău golf napolitan. Sunt gata s-o fac. Ascanio, Ascanio, faptul că-ţi

jertfesc un iubit încoronat ar putea oare să-ţi măgulească orgoliul?

— Doamna – spuse Ascanio, simţind fără voia lui cum i se topeşte inima la flacăra unei dragoste atât de puternice – doamnă, sunt prea mândru din fire şi prea pretenţios, orice aţi face, trecutul nu mi-l puteţi dărui.
— Trecutul! Ce cruzi puteţi fi voi, bărbaţii! Trecutul! Dar poate fi trasă la răspundere o biată femeie pentru trecutul său când, de cele mai multe ori, trecutul acesta este opera unor întâmplări şi a unor împrejurări mai puternice decât ea? Să ne închipuim ca o furtună te-ar smulge de aici şi ca un vârtej te-ar purta până în Italia, peste un an, peste doi sau peste trei, când te vei întoarce ai putea oare să-i porţi supărare Colombei, pe care o iubeşti atât de mult acum, pentru ca se va fi supus voinţei părinţilor săi, măritându-se cu contele d Orbec? Ai putea să-i porţi supărare pentru virtutea ei? Ai fi în stare s-o pedepseşti pentru ca a dat ascultare uneia dintre poruncile lui Dumnezeu? Să zicem însa ca nu te-a cunoscut niciodată şi ca n-a păstrat amintirea ta, dacă, sătulă de atâtea necazuri, istovita de atâtea suferinţe, uitată o clipa de Dumnezeu, ar fi vrut să cunoască şi ea cât de cât raiul acesta ale cărui porţi erau închise pentru ea şi care se numeşte dragoste, dacă ar fi iubit pe un alt bărbat decât soţul ei, pe care nu-l putea iubi; dacă într-un moment de uitare de sine şi-ar fi dăruit sufletul unui alt suflet, în ochii tăi ar fi o femeie pierdută, ar fi pe veci pângărita în inima ta, o femeie care nu va mai avea dreptul să nădăjduiască vreodată asemenea fericire, fiindcă nu va putea să-ţi dăruiască trecutul ei în schimbul inimii tale! Ţi-o spun încă o dată, e o nedreptate, o cruzime l

— Doamna...
— De unde ştii ca nu ţi-am povestit chiar viaţa mea? Ascultă ce-ţi spun, ai încredere în mărturisirile mele. Îţi repet ca am suferit mai mult decât îi este dat unui om să sufere. Ei bine, pe femeia această care a suferit, Dumnezeu o iartă, în timp ce tu nu te îndupleci s-o ieirti. I-ţi dai seama oare ca e mai măreţ, mai frumos să te ridici din prăpastia în care ai căzut, decât să treci pe lângă ea fără s-o vezi, orbit de fericire? O, Ascanio, Ascanio, am crezut ca eşti mai bun decât ceilalţi, fiindcă eşti mai tânăr, fiindcă eşti ai mai framos.

— O, doamnă!
— Întinde-mi mâna, Ascanio, şi dintr-un salt am să mă înalt din adâncul prăpastiei până la inima ta. Vrei?
Mâine voi fi rupt cu regele, cu toată curtea, cu lumea întreaga. O, ştiu să fiu dârza când iubesc. Şi, de altminteri, n-aş vrea să mă crezi mai generoasă decât sunt. Ceea ce-ţi jertfesc nu înseamnă mare lucru, crede-mă toţi oamenii aceştia nu preţuiesc cât o singură privire de-a ta. Dar dacă ai vrea să mă asculţi, copilule dragă, mai lasa să-mi păstrez puterea şi să urzesc mai departe planurile pe care le-am făurit în legătură cu noi. Prin mine ai să ajungi mare, fiindcă pentru voi, bărbaţii, dragostea este un mijloc de a dobândi gloria, toţi sunteţi ambiţioşi, mai curând sau mai târziu, dar sunteţi. Cât priveşte dragostea regelui, nu trebuie să te nelinişteşti; am să-i întorc privirile spre o altă femeie căreia îi va dărui inima, în timp ce eu voi rămâne stăpână pe cugetul sau. Alege, Ascanio!
Puternic prin mine şi cu mine, ori umila prin tine şi cu tine. Uite, adineauri, după cum ai văzut, şedeam în jilţul acela şi toate mărimile curţii se aflau la picioarele mele. Asaza-te în

locul meu, te rog, asaza-te acolo şi, de astă dată, am să stau eu la picioarele tale. O, ce bine-i aşa, Ascanio! Ce fericire, să te văd şi să te privesc! De ce te-ai schimbat la fată, Ascanio? O, dacă cel puţin te-ai îndura să-mi spui c-o să mă iubeşti cândva, mai târziu, mult mai târziu!

— Doamnă! Doamnă! exclamă Ascanio, ascunzându-şi fată în palme şi astupându-şi în acelaşi timp ochii şi urechile, atât de fascinat se simţea de chipul şi glasul sirenei.
— Nu-mi mai spune doamna – îl ruga ducesă, îndepărtând mâinile tânărului. Nici Anne însa nas vi ea să-mi spui, spune-mi Louise. Mă cheamă şi Louise, e un nume pe care nimeni nu-l foloseşte, un nume care va fi numai al tău. Louise! Lomse! Ascanio nu ţi se paie ca e un nume duios?
— Ştiu unul şi mai duios – răspunse Ascanio.
— O, ia seama, Ascanio! se zbârli leoaica ranita. Dacă mă faci să sufăr prea tare, am să ajung poate să te urăsc cu aceeaşi ardoare cu care acum te iubesc!
— O, Doamne! Spuse tânărul, scuturând capul ca şi cam ar fi căutat să risipească vraja. Dumneavoastră sunteţi aceea care mă scoateţi din minţi şi-mi răvăşiţi sufletul! Aiurez cumva? Am fierbinţeli? Sau poate sunt în mrejele unui vis? Dacă vă spun cuvinte prea aspre, vă rog să mă iertaţi, o fac numai ca să mă dezmeticesc. Vă văd stând aici, la picioarele mele, dumneavoastră, atât de frumoasă, adorată de toată lumea, o regină! Nu se poate să existe asemenea ispite decât pentru a duce sufletele la pierzanie. Într-adevăr, chiar dumneavoastră aţi spus, sunteţi într-o prăpastie, dar în loc de a ieşi la lumină, mă trageţi şi pe mine în adâncul ei; în loc de a vă ridica împreuna cu mine, vreţi să mă prăvălesc împreuna cu dumneavoastră. O, vă rog, nu puneţi slabele mele puteri la o asemenea încercare!

— Nu e nici încercare, nici ispita, nici vis: nu e nimic altceva decât o strălucită realitate de care ne aciuam amândoi, te iubesc, Ascanio, te iubesc!
— Mă iubiţi, dar mai târziu vă veţi căi din pricina acestei iubiri, într-o bună zi îmi veţi reproşa tot ce-aţi făurit în viaţa mea sau tot ce-am distrus în viaţa dumneavoastră.
— A, nu mă cunoşti – protestă ducesa – dacă mă crezi atât de slabă, încât să mă pot căi de ceva! Uite, vrei o dovadă?
Şi fără să mai stea pe gânduri, Anne se duse şi se aşeză la o masă pe care se afla cerneala şi hârtie şi, luând în mâna o pană, scrise în grabă câteva cuvinte.
— Uite – spuse ea – să vedem dacă mai cutezi să te îndoieşti.
Ascanio luă hârtia şi citi:
„Ascanio, te iubesc, urmează-mă oriunde mă voi duce sau lasă-mă să te urmez oriunde te vei duce tu
ANNE D’HEILLY”
— O, nu se poate, doamnă! Aş avea impresia ca dragostea mea e o ruşine pentru dumneavoastră.
— O ruşine! Exclamă ducesă, îţi închipui cumva ca eu ştiu ce înseamnă ruşinea?! Sunt prea mândra pentru asta.
Mândria e virtutea mea.

— Cunosc o virtute mai dulce şi mai sfânta – spuse Ascanio, agăţându-se cu o sforţare disperată de amintirea Colombei.
Cuvintele lui o loviră drept în inimă. Ducesă se ridică, tremurând toată de indignare.
— Eşti un copil îndărătnic şi crud, Ascanio – rosti ea cu o voce sugrumată. Aş fi vrut să-ţi cruţ multe suferinţe, dar îmi dau seama ca numai durerea te va ajuta să cunoşti viaţa. Ai să te întorci la mine, Ascanio, ai să te întorci rănit,

sângerând, sfâşiat, şi abia atunci ai să te dumireşti cât preţuieşte Colombe a dumitale, şi cât preţuiam eu. Am să te iert fiindcă te iubesc, până atunci însa se vor întâmpla lucruri îngrozitoare! La revedere!
Şi doamna d·Etampes ieşi, turbată de ură şi de dragoste, uitând ca lăsa în mâinile lui Ascanio cele două rânduri pe care le aşternuse pe hârtie într-un moment de uitare de sine.

XVIII DRAGOSTE VISATOARE

De îndată ce Ascanio n-o mai avu în fată ochilor pe doamna d·Etampes, vraja ademenitoare pe care femeia această o răspândea în jurul ei se risipi şi tânărul putu să vadă limpede ce se petrecea în sufletul său şi în preajmă să. Printre altele, îşi amintea de două lucruri pe care le spusese. Colombe s-ar fi putut să-l iubească de vreme ce doamna d·Etampes îl iubea. De aci înainte viaţa să nu-i mai aparţinea, instinctul îl slujise sugerându-i aceste două idei, dar îl înşelase îndemnându-l să le rostească. Dacă sufletul cinstit şi drept al tânărului nostru s-ar fi putut îndupleca să recurgă la prefăcătorie, totul era salvat, din păcate însa o pusese în gardă pe amarnica şi înveninata ducesă. Bătălia ce urma să se dea avea să fie cu atât mai cumplită, cu cât n-o ameninţa decât pe Colombe.
Totuşi pătimaşă şi primejdioasă confruntare cu Anne îi folosise lui Ascanio într-un fel. Datorită ei se simţea acum stăpânit de o inexplicabilă înflăcărare şi de o nebănuită încredere. Gândirea sa, îmbătata de spectacolul la care asistase ca şi de propriile sale eforturi, era foarte harnică şi plină de cutezanţă, drept care se hotărî vitejeşte să afle întrucât speranţele lui erau întemeiate ca să pătrundă în sufletul Colombei, chiar dacă n-ar fi descoperit în el decât

indiferenta. Dacă întradevar Colombe îl iubea pe contele d·Orbec, ce rost ar mai fi avut să-i ţină piept doamnei d·Etampes? N-avea decât să facă tot ce poftea cu o viaţă stingheră, dispreţuita, urgisita, pierdută. Va fi ambiţios, va deveni ursuz şi rău, oi, şi? Mai presus de orice însa nu trebuia să rămână cu îndoiala în suflet, şi să păşească dârz în întâmpinarea destinului său. În cazul acesta, legământul doamnei d·Etampes îi chezăşuia viitorul.

Ascanio luase această hotărâre în timp ce se întorcea acasă pe chei, privind soarele ce scapata învăpăiat în spatele turnului Nesle, profilat negru pe cer. Sosind la palat, fără a mai sta în cumpănă şi fără a mai zăbovi o clipa, se duse mai întâi să ia câteva giuvaeruri, apoi se îndrepta eu pasi siguri spre poarta pavilionului, în care bătu de patru ori.

Din fericire, coană Perrine se afla în apropiere. Cuprinsă de mirare şi de curiozitate, se grăbi să-i deschidă cu toate astea, dând cu ochii de ucenic, se socoti datoare să-l întâmpine cu răceală.

— Ah, dumneata erai, domnule Ascanio – spuse ea. Ce doreşti?

— Doresc, scumpa coană Perrine, să-i arăt imediat domnişoarei Colombe aceste giuvaeruri. E cumva în grădină? ¶

— Da, pe aicea! Dar stai puţin, tinere, ca vin şi eu.

Ascanio, care nu uitase drumul, o şi luase la picior, fără să se m-ai sinchisească de guvernanta.

„La urma urmei – îşi spuse ea, oprindu-se pentru a se adânci într-o profundă cugetare – cred că-i mai bine-sa nu mă duc după ei şi s-o las pe Colombe să aleagă singura lucrurile pe care vrea să le cumpere pentru ea ori să le dăruiască. Nu se cade să fiu de fată dacă, aşa cum probabil

se va întâmpla, va pune deoparte pentru mine o mică atenţie. Am să sosesc tocmai bine când va fi terminat cu cumpărăturile, şi atunci, bineînţeles, ar fi urât din partea mea să refuz. Aşadar, să rămânem pe loc şi să nu stingherim în niciun fel inimă bună a copilei noastre, draga de ea!

Precum se vede, onorabila doamna ştia să fie de o discreţie desăvârşită.

De zece zile, Colombe renunţase să se mai întrebe dacă Ascanio devenise cu adevărat cel mai scump gând al ei. Neştiutoarea şi nevinovată copila habar n-avea ce înseamnă a iubi, cu toate ca sufletul ei era plin de iubire, în sinea ei îşi spunea ca făcea rău lăsându-se legănată de asemenea vise, se apară însa zicându-şi ca, fără îndoiala, nu-l va mai vedea niciodată pe Ascanio şi nici nu va avea mângâierea de a se dezvinovăţi fată de el.

Folosindu-se de pretextul acesta, Colombe zăbovea în fiecare seară pe banca pe care îl văzuse stând lângă ea şi acolo îi vorbea, îl ascultă, retrăind cu tot sufletul amintirea această, mai apoi, când începea să se întunece şi glasul coanei Perrine o îndemna stăruitor să intre înăuntru, frumoasă visătoare se îndrepta agale spre casă şi, dezmeticindu-se, în sfârşit, abia atunci, dar numai atunci. Îşi amintea de poruncile tatălui său, de contele d·Orbec, şi de timpul care nu stătea-n loc. Insomniile ei erau chinuitoare, dar nu chiar într-atât ca să spulbere farmecul nălucirilor din amurg.

În seara aceea, ca de obicei, Colombe era pe cale tocmai să retrăiască vraja ceasului petrecut alături de Ascanio, când, rididnd ochii, dădu un ţipăt – Ascanio se afla îni fată ei, în picioare, şi o privea fără să spună nimic.

O găsea schimbată, dar şi mai frumoasă. Paloarea şi melancolia se potriveau de minune cu trăsăturile ideale ale chipului său. Părea şi mai puţin ca înainte o fiinţă pământească. De aceea, văzând-o mai încântătoare ca oricând, Ascanio fu cuprins din nou de temerile sfielnice pe care dragostea doamnei d·Etampes reuşise să i le risipească un moment. Cum ar fi putut oare făptura aceea divină să-l iubească vreodată?
Cei doi adorabili copii care se iubeau de atâta vreme fără să şi-o fi mărturisit niciodată şi care îşi pricinuiesc unul altuia atâtea suferinţe stăteau acum faţă-n fată. Şi de vreme ce se întâlniseră, în fine, ar fi trebuit să parcurgă în câteva clipe distanţa pe care o străbătuseră fiecare în parte, în visurile lor. Puteau acum să lămurească mai întâi neînţelegerile dintre ei şi, descoperind de îndată ca inimile lor erau strâns unite, să lase să se reverse într-o nestăvilită izbucnire de bucurie simţămintele lor atât de dureros înfrânate până atunci.

Din păcate însa amândoi erau prea timizi ca s-o facă şi, cu toate ca emoţia pe care o încercau revăzându-se îi intimida şi pe unul, şi pe celălalt, sufletele lor îngereşti nu se întâlniră decât după un ocoliş.
Îmbujorata la fată, fără să spună un cuvânt, Colombe se ridicase brusc în picioare. Ascanio, palid de emoţie, cauta a-şi stăpâni cu o mâna tremurătoare bătăile inimii.
Începură să vorbească amândoi deodată, el pentru a spune: „Mă iertaţi, domnişoară, dar miati îngăduit să vă arăt câteva giuvaeruri, ea murmurând: „Mă bucur, domnule Ascanio, ca te văd pe deplin însănătoşit!
Se întrerupseră amândoi în acelaşi timp, dar, cu toate ca glasurile lor melodioase se amestecaseră, fiecare auzise

lămurit ceea ce spusese celălalt, deoarece Ascanio, încurajat de zâmbetul involuntar pe care, în chip firesc, această împrejurare îl făcuse să mijească pe buzele tinerei fete, răspunse, ceva mai sigur de sine:
— Aţi binevoit să vă mai amintiţi c-am fost rănit?
— Am fost îngrijorate, coană Perrine şi cu mine, şi ne-am mirat ca nu v-am mai văzut – adaugă Colombe.
— Îmi pusesem în gând să nu mai vin.
— Dar pentru ce?
Era un moment hotărâtor şi Ascanio se văzu nevoit să se sprijine de un copac, apoi, adunândusi toate puterile şi tot curajul, rosti cu răsuflarea tăiată:
— Acum pot să vă mărturisesc: fiindcă va iubeam.
— Şi acum?
Strigătul ce-i scăpase Colombei ar fi risipit toate îndoielile unui om mai dibaci decât Ascanio, căruia reuşi doar să-i învioreze un pic speranţele.
— Acum – răspunse el – am putut, vai, să măsor distanţa care ne desparte, ştiu ca sunteţi logodnica fericită a unui nobil conte.
— Fericită! îl întrerupse Colombe, zâmbind cu amărăciune.
— Cum? Doamne sfinte, s-ar putea oare să nu-l iubiţi pe conte? Spuneţi-mi, nu e vrednic cumva de dumneavoastră?
— E bogat, e puternic, e mult mai presus decât mine, dar l-ai văzut cum arată?
— Nu, şi m-am temut să întreb pe cineva. De altminteri, nu ştiu de ce, dar eram convins ca e tânăr şi fermecător şi ca va plăcea.
— E mai bătrân decât tatăl meu şi mă înfior numai când mă uit la el – mărturisi Colombe, ascunzându-şi fată în palme, cu un gest de scârba pe care nu şi-l putu stăpâni.

Scos din minţi de bucurie, Ascanio căzu în genunchi, cu mâinile împreunate, palid la fată şi cu ochii pe jumătate închişi, dar, cu o privire sublima ce scânteia pe sub pleoapele lăsate şi cu un zâmbet dumnezeiesc de frumos ce înflorea pe buzele-i albite, Colombe rosti cu spaima:

— Ce ai, Ascanio?

— Ce am? izbucni tânărul, descoperind în copleşitoarea lui bucurie curajul pe care i-l trezise mai înainte suferinţa. Ce am? Dar te iubesc, Colombe!

— Ascanio! Ascanio! murmură Colombe, cu un glas mustrător şi încântat şi, în acelaşi timp, duios ca o mărturisire.

Se înţeleseseră totuşi: inimile lor se contopiseră şi, înainte de a-şi fi dat seama, buzele lor se împreunaseră.

— Dragul meu – spuse Colombe, respingându-l uşor.

Se priviră altfel ca în extaz, cei doi îngeri se recunoşteau în sfârşit. Există momente pe care nu le întâlneşti decât o singură dată în viaţă.

— Va să zică – stărui Ascanio – nu-l iubeşti pe contele d·Orbec şi poţi deci să mă iubeşti pe mine.

— Dragul meu – rosti din nou Colombe cu vocea ei adânca şi dulce – până azi numai tatăl meu m-a sărutat pe frunte şi încă destul de rar, din păcate! Sunt o copilă neştiutoare care nu cunoaşte câtuşi de puţin viaţa, dar am simţit după freamătul pe care sărutul dumitale l-a stârnit în mine ca e de datoria mea să-mi leg soarta de a dumitale ori s-o hărăzesc cerului. Da, căci dacă s-ar întâmpla altfel, sunt convinsă c-ar fi o nelegiuire! Buzele dumitale mi-au pecetluit soarta, miruindu-mă logodnica şi soţia dumitale, şi chiar claca tatăl meu ar spune acum nu, eu nas da crezare decât glasului ce spune în mine Da şi care este glasul lui

Dumnezeu. Tata mâna mea, care de aci înainte este a dumitale.

— Îngeri din cer, ascultaţi-o şi râvniţi-mi fericirea! Exclamă Ascanio.

Extazul nu poate fi nici zugravit, nici exprimat prin cuvinte. Cei ce sunt în măsură să-şi amintească asemenea clipe n-au decât să-şi evoce amintirile. Noua însa ne-ar fi cu neputinţă să vă înfăţişăm cuvintele, privirile, strângerile de mâna ale celor doi copii neprihăniţi şi frumoşi. Sufletele lor curate se îngemănau aşa cum două izvoare îşi amestecă apele cristaline fără să-şi schimbe starea firească şi culoarea. Ascanio nu atinse nici măcar cu umbra unui gând rău fruntea neprihănită a iubitei sale, iar Colombe se sprijinea încrezătoare de umărul logodnicului sau Dacă în clipa aceea Fecioara Maria i-ar fi privit din tării, nar fi întors capul.

Când începi să iubeşti, simţi nevoia ca dragostea de care eşti însufleţit să cuprindă cât mai mult din viaţa ta, cu prezentul, trecutul şi viitorul ei. De îndată ce putură să vorbească, Ascanio şi Colombe îşi împărtăşiră toate necazurile şi toate speranţele lor din ultimele zile. Era o adevărată încântare. Fiecare din ei putea să spună povestea celuilalt. Suferiseră îndeajuns şi unul, şi celălalt şi amintindu-şi suferinţele prin care trecuseră amândoi, zâmbeau.

La un moment dat ajunseira să vorbească şi despte viitor şi atunci chipurile lor deveniră îngândurate şi triste. Oare ce le hărăzise Dumnezeu pentru a doua zi? Legile divine mărturiseau ca erau făcuţi unul pentru altul, dar convenientele omeneşti înfierau căsătoria lor, socotind-o

nepotrivită, monstruoasa Ce era de făcut? Cum să-l convingă pe contele d·Orbec să renunţe la solia lui? Ori pe prefectul Parisului saşi dea fată după un meşteşugar?
— Vai, dragul meu – spuse Colombe – ţi-am făgăduit să-mi leg viaţa de a dumitale ori s-o închin cerulni, dar până la urmă îmi dau seama ca tot cerului va fi sorocita.
— Nu! protestă Ascanio, mie! Fireşte ca doi copii ca noi nu sunt în stare să urnească din loc o lume întreaga, dai— am să mă destainuesc meşterului meu drag, Benvenuto Cellini El e cu adevărat puternic, Colombe, şi priveşte de sus toate lucrurile! O, el poate face totul pe pământ, aşa cum Dumnezeu rânduieşte totul în ceruri, şi orice şi-ar pune în gând dace la bun sfârşit. El va găsi mijlocul ca să fii a mea. Nu ştiu cum o să facă, dar sunt sigur de asta. Îi place să înfrunte piedicile. O să-i vorbească lui Francisc I, o să-l convingă pe tatăl tău. Benvenuto e în stare să clintească şi munţii din loc. Singurul lucru pe care nu l-ar fi putut îndeplini şi pe care l-ai îndeplinit tu fără ca el să se amestece în vreun fel este faptul ca mă iubeşti. Restul e mult mai uşor. Vezi tu, iubita mea, acum cred în minuni.

— Draga Ascanio, dacă dumneata nădăjduieşti, nădăjduiesc şi eu. N-ai vrea ca, la rândul meu, să fac şi eu o încercare? Spune-mi. E cineva care poate avea o înrâunre hotărâtoare asupra tatălui meu. Vrei să i spun doamnei d·Etampes?
— Doamna d·Etampes! exclamă Ascanio. O,
Doamne, uitasem de ea!
În cuvinte simple şi fără niciun fel de

înfumurate, Ascanio începu a-i povesti cum o întâlnise pe ducesă, cum ducesa se îndrăgostise de el, cum în aceeaşi zi chiar, cu o oră mai înainte, se declarase duşmanca de

moarte a celei pe care o iubea, dar ce-are a face? Sarcina lui Benvenuto avea să fie ceva mai grea, atâta tot, nu se speria el de un potrivnic mai mult.
— Dragul meu! — spuse Colombe – dumneata ai încredere în meşterul dumitale, eu am încredere în dumneata. Voibeste-i lui Cellini cât mai curând cu putinţă şi lasă-l pe elsa ne hotărască soarta.
— Chiar mâine am să-i destainuesc tot. Ţine atât de mult la mine! O să mă înţeleagă numaidecât. Dar ce-i cu tine, Colombe, draga mea? De ce te-ai întristat?
Fiecare frază din povestirea lui Ascanio o ajutase pe Colombe să simtă cât de mult îl iubeşte, făcând să pătrundă tot mai adânc în mima ei ghimpele geloziei şi, în câteva rânduri, întinsese comulsiv mâna lui Ascanio, pe care o ţinea de mâinile ei.
— Ascanio, doamna d·Etampes e atât de frumoasă! Şi e iubita unui rege atât de mare! O, Doamne, n-a lăsat oare nicio urmă în sufletul tău?
— Te iubesc! Răspunse Ascanio
— Aşteaptă-mă puţin – spuse Colombe. Se întoarse după câteva clipe cu un crin alb şi proaspăt de toată frumuseţea.
— Ascultă – îl rugă ea – în timp ce ai să lucrezi la crinul de aur şi nestemate pe care ţi l-a poruncit femeia aceastã, arunca din când în când o privire spre crinul meu cules din grădina Colombei.
Şi cu aceeaşi cochetărie cu care doamna d·Etampes ar fi făcut acest lucru, săruta floarea şi i-o întinse ucenicului.
În momentul acela coană Perrine se ivi la capătul aleii.
— Rarmâi cu bine şi pe curând! spuse repede Colombe.
Punând mâna pe buzele iubitului ei cu un gest furiş, plin de gingăşie.
Guvernanta se apropie de ei.

— Ei, fetiţa mamei – o întreba pe Colombe – lai luat la refec cum se cuvine pe fugarul nostru, şi ai ales niscai giuvaeruri frumoase?
— Poftim, coană Perrine! spuse Ascanio, punând în mâinile simandicoasei doamne cutia cu giuvaeruri pe care o luase cu el, dar pe care nici măcar nu apucase s-o deschidă. Domnişoara Colombe şi cu mine ne-am gândit să te lăsăm pe domnia ta să alegi de aici ce ţi-o plăcea mai mult, şi mâine am să trec să le iau pe celelalte.
Spunând aceste cuvinte, pleca însufleţit de bucuria sa, aruncându-i Colombei o ultimă privire ce-i mărturisea tot ce avea să-i mărturisească.
La rândul său, Colombe, cu mâinile încrucişate pe piept ca şi cum ar fi vrut să păstreze cât mai bine fericirea cuibărita înăuntru, rămase locului fără să facă nici cea mai mică mişcare, în timp ce coană Perrine alegea printre minunăţiile aduse de Ascanio.
Din păcate bietei copile îi era dat să fie trezită în chipul cel mai cumplit din dulcea ei visare.
La un moment dat se pomeni cu o femeie care venise însoţită de unul din oamenii prefectului.
— Monseniorul conte d·Orbec, care trebuie să se întoarcă poimâine – o înştiinţa femeia – m-a trimis spre a intra în slujba doamnei, începând chiar de azi. Cunosc cele mai noi şi mai frumoase croieli de îmbrăcăminte şi am primit poruncă din partea monseniorului conte şi a jupânului prefect să-i lucrez doamnei o splendidă rochie de brocart, deoarece doamna ducesa d·Etampes urmează s-o prezinte reginei pe doamna în ajunul plecării maiestăţii sale la Saint-Germain, adică peste patru zile.

După scena pe care am înfăţişat-o mai înainte cititorilor, e lesne de închipuit efectul zdrobitor pe care această îndoita veste îl avu asupra Colombei.

XIX DRAGOSTE IDEALA

A doua zi dis-de-dimineaţă, Ascanio, hotărât saşi încredinţeze soarta în mâinile meşterului, se îndrepta spre turnătorie, unde Cellini lucra în fiecare dimineaţă. Dar în momentul când se pregătea să bată la uşa încăperii pe care Benvenuto o numea chilia lui, se auzi glasul zburdalnicei Scozzone. Îşi spuse ca poate îi poza şi se retrase discret, cu gândul de a se întoarce puţin mai târziu. Până atunci începu să se plimbe prin grădină palatului Nesle, cugetând la ceea ce trebuia să-i spună lui Cellini şi ia ceea ce probabil Cellini avea să-i răspundă.
Scozzone totuşi nu venise acolo să poze? Mai mult chiar, niciodată până atunci nu păşise pragul chiliei în care, spre exasperarea curiozităţii sale, nimeni nu pătrunsese încă şi unde Benvenuto, cu niciun preţ, n-ar fi îngăduit să fie tulburat de cineva. Cu atât mai apriga fu mânia meşterului în clipa în care se întoarse şi o zări în spatele lui pe Catherine, deschizând, mai mari ca niciodată, ochii săi mari şi vioi. Dorinţa de a vedea a indiscretei Scozzone, de altminteri, avea prea puţine motive să fie satisfăcută. Câteva desene pe pereţi, o draperie verde în dreptul ferestrei, o statuie începuta a zeiţei Hebe şi o garnitură întreaga de unelte de sculptură alcătuiau mobilierul încăperii.

— Ce vrei. Năpârca mică? Ce cauţi aici? Pentru numele lui Dumnezeu, ai de gând să te ţii după mine şi-n iad? Se burzului Benvenuto, dând cu ochii de Catherine.

— Vai, meştere! Spuse Scozzone cu cel mai suav glăscior al ei. Zău, crede-mă ca nu sunt o năpârcă. Ce-i drept, ca să nu te părăsesc, aş fi gata să mă ţin după dumneata şi-n iad, iar dacă am venit aici, am făcut-o numai fiindcă e singurul loc unde îţi pot vorbi între patru ochi.
— Hai, repede! Ce-ai să-mi spui?
— O. Doamne, Benvenuto – spuse Scozzone, zărind macheta statuii – ce chip minunat! Asta trebuie să fie Hebe a dumitale. Nu mi-am închipuit ca era aproape gaia. Ce frumoasă el
— Nu-i aşa? întări Benvenuto.
— O, da, foarte frumoasă şi-mi dau seama acum de ce nu m-ai pus să-ţi pozez pentru lucrarea asta. Dar după ce model ai lucrai? întreba Scozzone, îngrijorata. N-am văzut intrând sau ieşind de aici nicio femeie.
— Taci din gura! Ascultă, fetiţa dragă, cred ca n-ai venit aici ca să vorbim despre sculptura.
— Nu, meştere, e vorba de Pagolo al nostru. Ei bine, am făcut aşa cum mi-ai spus, Benvenuto. Ieri seară a profitat ca lipseai de acasă ca să-mi împuie iar urechile cu veşnica lui dragoste şi l-am ascultat până la capăt, aşa cum mi-ai poruncit.

— Aşa, va să zică! Pramatia! Şi ce-ţi spunea?
— Să mori de râs şi alta nu, zău aş fi dat oricât să fi fost şi dumneata acolo. Baga de seama, ca să nu dea ceva de bănuit, în timp ce-mi vorbea, vicleanul, meşterea la încuietoarea de aur pe care i-ai poruncit s-o facă, şi declaraţia lui era cu atât mai duioasă, cu cât n-a lăsat o clipa din mâna pila. „Draga Chaterine, îmi spunea, mă topesc de dorul dumitale; când ai să te înduri oare să nu mă mai chinuieşti aşa?! Un cuvânt, spune-mi măcar un

cuvinţel! Îţi dai seama doar ce-aş putea să păţesc din pricina dumitale dacă s-ar întâmpla să nu isprăvesc încuietoarea asta, meşterul ar putea să bănuiască ceva şi, dacă ar bănui ceva, ar fi în stare să mă ucidă fără niciun pic de milă, cum vezi, dar, sunt gata să înfrunt totul de dragul ochilor dumitale frumoşi. Doamne Isuse Hristoase! Şi afurisita asta de lucrare care parcă sta pe loc. La urma urmei, Catherine, la ce-ţi foloseşte să-l iubeşti pe Benvenuto? Nu-ţi arata niciun dram de recunoştinţă, nici măcar nu-i pasa de dumneata. Iar eu te-aş iubi cu o dragoste atât de fierbinte şi de chibzuita totodată! Nimeni n-ar băga de seama, în niciun caz nu s-ar întâmpla să te compromit, zău crede-mă, te poţi bizui pe discreţia mea desăvârşită. Uite, a adăugat el, încurajat de tăcerea mea, am şi găsit un adăpost sigur şi foarte bine ascuns unde am putea sta de vorbă fără nicio teamă.
Ha! Ha! N-ai să ghiceşti, niciodată ascunzătoarea pe care pehlivanul ăsta a ochit-o. Mă prind pe ce vrei, numai frunţile astea plecate şi ochii ăştia ce privesc pe furiş sunt în stare să descopere asemenea colţişoare, îşi pusese în gând să adăpostească dragostea noastră, ştii unde? În capul statuii uriaşe a lui Marte la care lucrezi dumneata... Te poţi urca până acolo cu o scară, zice. Pretinde ca înăuntru ar fi o încăpere foarte drăguţă undenimeni nu te poate vedea şi de unde ai o privelişte minunată asupra împrejurimilor.

— O idee într-adevăr formidabila – spuse Benvenuto, râzând. Şi ce i-ai răspuns, Scozzone?
— I-am răspuns izbucnind într-un hohot cumplit de râs, fiindcă, după cum ştii, niciodată nu mi-am putut stăpâni râsul, şi jupân Pagolo a rămas, bietul, mofluz. A încercat

atunci în fel şi chip să mă înduioşeze, spunându-mi ca n-am inima, ca vream să-l bag în mormânt şi aşa mai departe, în timp ce meşterea cu ciocănelul şi cu pila, mi-a tot îndrugat aşa verzi şi uscate o jumătate de oră încheiata, fiindcă-i merge gura ca o melnita când începe să vorbească.
— Şi până la urmă ce i-ai răspuns, Scozzone?
— Ce să-i răspund? În momentul când ai bătut la poartă, cum tocmai pusese pe masa încuietoarea pe care o. Terminase, în sfârşit, i-am luat mâna cu un aer foarte serios şi i-am spus: „Pagolo, ai vorbit ca un bombonel!
De aceea, când ai intrat înăuntru, avea o mutră aşa de plouată.

— Ei, uite, ai făcut rău, Scozzone! Nu trebuia să-l descurajezi.
— Mi-ai spus să-l ascult şi l-am ascultat. Dacati închipui cumva ca e aşa de lesne să asculţi palavrele băieţilor frumoşi! Dacă într-o bună zi se întâmpla vream bucluc?
— Nu trebuia numai să-l asculţi, fetiţe, trebuie să-i şi răspunzi, asta neapărat, pentru ca planul meu să reuşească. Vorbeşte-i la început fără supărare, pe urmă cu îngăduinţă, după aceea cu dulceaţă, Când ai să ajungi acolo, am să-ţi spun ce mai ai de făcut.
— Dar ştii ca asta poate să ducă departe? Ar trebui să fii şi dumneata prin apropiere.
— Fii pe pace, Scozzone, o să am eu grijă să ies la iveală la momentul potrivit. Ai încredere în mine şi fă aşa cum îţi spun, Du-te acum, porumbiţo, şi lasă-mă să lucrez.
Catherine ieşi sărind într-un picior şi râzând dinainte de renghiul pe care Cellini se pregătea să i-l joace lui Pagolo şi despre care totuşi nu avea nici cea mai mică idee.

Cu toate astea, după plecarea ci, Benvenuto nu se apucă de lucru, aşa cum spusese. Se repezi la fereastră, de unde se vedea pieziş curtea pavilionului, şi rămase acolo adâncit parcă în contemplare. O bătaie în uşă îl smulse însa brusc din visarea lui.

— Mii de trăsnete! Răcni el, furios. Cine mai e acolo? Nu mă poţi lăsa odată în pace, drăcia dracului!

— Îţi cer iertare, meştere! Se auzi glasul lui Ascanio.

Dar dacă te stingheresc cumva, pot să plec.

— Cum, tu eşti, fătul meu? Nu, sigur ca nu, tu nu mă poţi stingheri niciodată. Ce s-a întâmplat şi ce doreşti de la mine?

Benvenuto se duse să-i deschidă chiar el uşa elevului sau iubit.

— Îţi tulbur singurătatea şi nu te las să lucrezi – spuse Ascanio.

— Nu, Ascanio, tu eşti oricând binevenit.

— Meştere, am să-ţi destăinuiesc un secret şi să-ţi cer un serviciu.

— Vorbeşte. De ce ai nevoie, de punga mea? De braţul meu? De mintea mea?

— S-ar putea să am nevoie de toate deopotrivă, meştere dragă.

— Cu atât mai bine! Sunt al tău, cu trup şi suflet, Ascanio. Şi eu vreau, de altminteri, să-ţi fac o mărturisire, da, o mărturisire, fiindcă, fără să fiu, cred, vinovat, o să am remuşcări până ce nu voi fi primit dezlegarea ta. Dar vorbeşte tu mai întâi.

— Ei bine, meştere. Dar, sfinte Dumnezeule, cei cu macheta asta?! Exclamă Ascanio, lăsându-şi vorba neterminată.

Dăduse cu ochii de statuia începuta a zeiţei Hebe şi, în statuia începuta, o recunoscuse pe Colombe.

— E Hebe – spuse Benvenuto, ai cărui ochi începură a scânteia – zeiţa tinereţii. Ţi se pare frumoasă, Ascanio?
— O, e o adevărată minune! Dar figura mi-e cunoscută, cred ca nu e o nălucire,
— Indiscretule! De vreme ce ai ridicat pe jumătate valul, nu-mi rămâne decât să-l smulg de tot, am impresia ca spovedania ta, de bună seama va urma-o pe a mea. Asaza-te acolo, Ascanio, vei avea acum prilejul să citestj ca într-o carte deschisă în inima mea. Ai nevoie de mine, zici, şi eu am nevoie de tine să mă asculţi. În clipa în care vei fi aflat tot, mă voi simţi uşurat de o grea povară. Ascanio se aşeză, mai alb la fată decât osânditul căruia i se citeşte condamnarea la moarte.
— Eşti florentin. Ascanio, aşa ca nu mai e nevoie să te întreb dacă ştii cumva povestea lui Dante Alighieri. Într-o zi a văzut trecând pe strada o copilă care se numea Beatrice şi s-a îndrăgostit de ea. Copila a murit şi Dante a iubit-o toată viaţa, fiindcă de fapt iubea sufletul ei şi sufletele nu mor niciodată. I-a împodobit însa fruntea cu o cunună de stele şi a înălţat-o în paradis. După aceea a început să adâncească patimile omeneşti, să studieze temeinic întreaga poezie şi întreaga filosofie şi când, purificat prin suferinţă şi prin cugetare, a ajuns la porţile cerului, unde Virgiliu, adică înţelepciunea, trebuia să se despartă de el, nu s-a oprit în prag, nemai având călăuza, fiindcă i-a ieşit în întâmpinare Beatrice, adică iubirea, care-l aştepta.

Ascanio, am avut şi eu o Beatrice moartă ca şi cealaltă şi tot ca ea adorata. Până acum a fost o taină pe care n-o

cunoştea decât Dumnezeu, ea şi cu mine. Sunt slab în fată ispitelor, dar în mijlocul patimilor necurate în care m-am tăvălit, iubirea mea a rămas pururi neîntinata, înălţasem prea sus lumina ce mă călăuzea ca noroiul s-o poată atinge. Omul se arunca nepăsător în viitoarea plăcerilor, artistul rămânea credincios tainicei sale logodne, şi dacă am făcut ceva bun în viaţă, Ascanio, dacă materia neînsufleţită, argintul ori lutul a putut să capete sub degetele mele forma şi viaţa, dacă am reuşit uneori să dăruiesc frumuseţe marmurei şi viaţa bronzului, e pentru ca strălucitoarea mea vedenie m-a sfătuit, m-a sprijinit şi m-a luminat mereu de douăzeci de ani încoace.
Dar nu-mi dau scama, Ascanio, exista poate deosebiri între poet şi orfaurar, între cel ce cizelează ideile şi cel ce cizelează aurul. Dante visează, eu am nevoie să văd. Numele Mariei pentru el e destul, eu trebuie să am în fată şi chipul Madonei. Plăsmuirile lui se ghicesc, ale mele pot fi atinse cu mâna. Iată de ce Beatrice a mea nu era de ajuns sau mai bine zis era prea mult pentru mine ca sculptor. Spiritul ei, ce-i drept, sălăşluia în mine, dar eram nevoit să-i găsesc forma. Făptura îngereasca ce-mi lumina viaţa fusese frumoasă, fără îndoiala, frumoasă mai ales prin inima ei, dar nu întruchipa idealul frumuseţii eterne aşa cum mi-l închipuiam. Mă vedeam silit să caut aiurea, să născocesc.

Şi acum, spune-mi, te rog, Astanio, crezi tu ca dacă idealul sculptorului mi s-ar fi înfăţişat sub o formă însufleţita, aici, pe pământ, şi dacă i-aş fi hărăzit un loc printre lucrurile pe care le slăvesc, ar fi însemnat să fiu nerecunoscător şi să trădez idealul meu de poet? Crezi tu ca îngerul meu ceresc nu mi s-ar mai arăta atunci şi ca îngerul ar putea fi gelos pe

femeie? Crezi, într-adevăr, una ca asta? Pe tine te întreb, Ascanio, şi vei afla într-o zi pentru ce ţi-am pus tocmai ţie, şi nu altcuiva, această întrebare, pentru ce aştept acum tremurând răspunsul tău, ca şi cum mi-ar răspunde însăşi Beatrice a mea.

— Meştere – rosti cu un aer solemn şi trist Ascanio – sunt prea tânăr ca să pot avea o părere despre nişte gânduri atât de înalte, totuşi în adâncul sufletului meu socotesc ca eşti unul dintre acei oameni aleşi cărora Dumnezeu le îndrumează paşii şi ca tot ceea ce întâlneşti în cale, nu întâmplarea, ci Dumnezeu ţi-a scos înainte.

— Asta-i credinţa ta, nu-i aşa, Ascanio? Eşti de părere ca îngerul pământesc, frumoasă mea năzuinţa întruchipata, trebuie să fie trimis de Dumnezeu şi ca celălalt înger, îngerul ceresc, n-ar avea de ce să se supere fiindcă l-am părăsit. Ei bine, pot să-ţi spun atunci ca mi-am văzut visul cu ochii, ca visul acosta trăieşte, pot să-l privesc, aproape să-l şi ating cu mâna, Ascanio. Idealul frumuseţii, al purităţii, tipul perfecţiunii infinite spre care noi, artiştii, pururea năzuim se afla în preajmă mea, respira, pot să-l admir în fiecare zi. Ah, tot ce-am făcut până acum nu va fi nimic pe lângă ce e?

Ce voi face de aci înainte. Statuia zeiţei Hebe care ţie ţi se pare frumoasă şi care, într-adevăr, e capodopera mea, pe mine nu mă mulţumeşte încă, visul meu însufleţit sta aici, în picioare, lângă imaginea lui, şi mi se pare de o sulă de ori mai minunat, dar am să-l realizez! Am să-l realizez! Ascanio, o mie de statui albe, care seamănă toate cu el, au şi început să se înalte şi să umble în cugetul meu. Le văd, le presimt şi într-o zi vor ieşi la iveală.

Şi acum, Ascanio, vrei să-ţi arăt frumosul geniu ce mă inspiră? Trebuie să fie încă aici, în apropiere, în fiecare dimineaţă, la ora când soarele se înalta pe cer, el răsare scânteind pentru mine, jos, pe pământ. Priveşte! Benvenuto dădu la o parte draperia din dreptul ferestrei şi-i arată ucenicului cu degetul gradina pavilionului Nesle.
Pe aleea ei înverzita, Colombe, cu capul înclinat şi mâna ridicată spre bărbie, se plimba agale
— Ce frumoasă e, nu-i aşa? Spuse Benvenuto, fermecat. Nici Fidias, nici bătrânul Michelangelo n-au creat ceva mai desăvârşit, iar operele din antichitate pot fi cel mult deopotrivă cu acest chip tânăr şi graţios. Ce frumoasă el

— O, da. Foarte frumoasă! Murmură Ascanio, care se lăsase să cadă pe scaun, sleit de puteri şi de gânduri.
Tăcură amândoi câtva timp în care Benvenuto îşi contempla fericirea, iar Ascanio îşi măsură suferinţa.
— Totuşi, meştere – se încumeta să întrebe ucenicul îngândurat – unde o să te ducă pasiunea asta de artist? Ce ai de gând să faci?
— Ascanio – spuse Cellini – cea care a plecat din lumea celor vii n-a fost şi nici nu putea să fie a mea. Dumnezeu doar mi-a arătat-o, fără a sădi în inima mea o dragoste omenească pentru dânsa. Ce ciudat! Mai mult chiar, nu m-a făcut să-mi dau seama de ceea ce însemna pentru mine decât după ce a chemat-o la el. A lăsat în viaţa mea doar o amintire îndepărtată, o imagine întrezărită ca prin ceaţă. Dar dacă m-ai înţeles desluşit, Colombe e mult mai strâns legată de viaţa mea, de inima mea, pe ea mă încumet s-o iubesc, mă încumet să-mi spun: „Va fi a mea!
— Dar e fiica prefectului Parisului – spuse Ascanio tremurând.

— Poate să fie şi fiica unui rege, Ascanio, ştii doar de ce sunt în stare când îmi pun ceva în gând. Am obţinut tot ce-am dorit şi niciodată până acum n-am dorit ceva cu atâta ardoare. Nu ştiu cum am să-mi ating ţelul, dar trebuie să fie soţia mea, mă înţelegi?

— Soţia dumitale?! Colombe, soţia dumitale?!
— Am să mă destăinuiesc marelui meu suveran, zise Benvenuto – am să-i împodobesc cu statui, dacă doreşte, palatul Luvru şi castelul Chambord Am să-i acopăr mesele cu ibrice şi candelabre, iar când, drept plata, am să i-o cer pe Colombe, ar însemna să nu se numească Francisc I dacă m-ar refuza. Sunt plin de speranţe, Ascanio, plin de speranţe! Am să mă duc să-i vorbesc când toată curtea va fi adunată în jurul lui. Uite, de pildă, peste trei zile, când o să plece la Saint-Germain, ai să vii cu mine. O să-i înfăţişăm solniţa de argint pe care am terminat-o şi desenele pentru poarta de la Fontainebleau. Toţi le vor admira, fiindcă sunt frumoase, şi el le va admira şi se va minuna mai mult decât toţi. Ei bine, sunt gata să-i prilejuiesc asemenea surprize în fiecare săptămână. Niciodată n-am simţit în mine o forţă creatoare mai nestăvilita. Zi şi noapte creierul meu clocoteşte, dragostea această, Ascanio, mi-a sporit puterile şi, în acelaşi timp, m-a întinerit. Când Francisc I va vedea dorinţele sale împlinite de îndată ce-i vor fi încolţit în suflet, atunci, să ştii, n-am să mai cer nimic, ci am să poruncesc; o să-mi dea ranguri înalte, iar eu am să agonisesc bogăţii, şi prefectul Parisului, cât ar fi el de prefect, o să se simtă măgulit dacă s-ar încuscri cu mine, Ah, într-adevăr, am început să-mi pierd minţile, Ascanio! Gândurile astea mă fac să nu mai fiu stăpân pe mine. Să fie a mea! Visuri cereşti! Înţelegi, Ascanio? A mea! Îmbratisaza-mă, fătul

meu, fiindcă, de când ţi-am mărturisit totul, îndrăznesc să dau ascultare speranţelor mele. Mă simt cu inima împăcată, într-un fel ai recunoscut ca bucuria mea e îndreptăţită. Ai să înţelegi cândva ceea ce-ţi spun acum. Până atunci, am impresia ca te iubesc şi mai mult de când ai primit spovedania mea. Ce bun eşti ca m-ai ascultat, îmbratisaza-mă, draga Ascanio!

— Dar nu te gândeşti, meştere, ca s-ar putea să nu te iubească?
— Taci, Ascanio! M-am gândit şi la asta şi am fost gelos pe frumuseţea şi tinereţea ta. Dar ceea ce spuneai adineauri despre rosturile statornicite dinainte de Dumnezeu mă linişteşte. Colombe mă aşteaptă. Pe cine ar putea să iubească? Pe vreun zevzec înfumurat de la curte, nevrednic de ea? De altminteri, oricine ar fi cel ce i-a fost hărăzit, sunt un gentilom la fei de nobil ca şi el şi, pe deasupra, am şi geniu.
— Contele d·Orbec se spune c-ar fi logodnicul ei.
— Contele d·Orbec? Cu atât mai bine! Îl cunosc. E vistiernicul regelui, din mâinile lui primesc de obicei aurul şi argintul trebuincios pentru lucrările mele ori sumele pe care bunătatea regelui mi le dăruieşte. Contele d·Orbec, care e un zgripţoroi bătrân, ursuz şi hodorogit, nu înseamnă nimic şi nu e nicio laudă pentru mine să iau locul unui asemenea dobitoc. Poţi să spui ce vrei, Ascanio, pe mine mă iubeşte, şi nu de dragul meu, ci mai curând de dragul ei, pentru ca voi fi cea mai bună mărturie a frumuseţii ei şi pentru ca îşi va da seama ca e înţeleasă, adorata, imortalizata. De altfel, mi-am zis:

„Vreau! şi ori de câte ori am rostit acest cuvânt, îţi repet, am izbutit. Nu exista putere omenească în măsură să înfrunte clocotul patimii mele. Voi merge, ca întotdeauna, drept la ţintă, neclintit ca şi soartă. Va fi a mea, îţi spun, chiar de-ar fi să răstorn întreg regatul şi, dacă din întâmplare vreun rival ar încerca să-mi taie drumul, demonio! Mă cunoşti, Ascanio, vai de pielea lui! L-aş strivi cu mâna asta care o ţine pe a ta. Dar, păcatele mele, Ascanio, iartă-mă! Egoist cum sunt, era să uit ca şi tu doreşti să-mi încredinţezi un secret şi să-mi ceri un serviciu. Niciodată n-am să pot plăti toate datoriile pe care le am fată de tine, copile dragă, dar spune ce ai de spus, vorbeşte, Ascanio. Şi pentru tine sunt în stare să fac tot ce mi-am pus în gând.

— Te înşeli, meştere, există lucruri care sunt doar în puterea lui Dumnezeu şi-mi dau seama acum ca nu mă mai pot bizui decât pe ajutorul lui. Secretul meu va rămâne doar între mine şi el, între slăbiciunea mea şi puterea sa.

Şi spunnd acestea, Ascanio ieşi.

Nici nu apucă bine să închidă uşa, şi Cellini se şi grăbi să dea la o parte draperia verde şi, trăgând piedestalul pe care lucra în dreptul ferestrei, se apucă să modeleze mai departe statuia zeiţei Hebe, cu inima plină de bucuria prezenta şi de încrederea în viitor.

XX NEGUTATORUL ONOAREI SALE

A sosit ziua în care Colombe urmează să fie prezentată reginei.

Ne aflam într-una din sălile palatului Luvru; întreaga curte s-a întrunit aici. După liturghie, regele şi regina vor pleca la Saint-Germain, mai trebuie să aştepte doar sosirea suveranilor pentru a putea intra în capela. Cu excepţia

câtorva doamne care au luat loc, toată lumea stă în picioare ori se plimba palavragind; rochiile de mătase şi de brocart foşnesc; săbiile zăngănesc; priviri dulci sau pline de ură se încrucişează; se pun la cale tot felul de întâlniri între duelgii sau îndrăgostiţi; este o forfotă ameţitoare; un vârtej scânteietor; hainele somptuoase sunt croite după ultima modă; chipurile sunt încântătoare; din această bogată şi atrăgătoare varietate de costume se desprind siluetele pajilor îmbrăcaţi după moda italiană sau spaniolă, stând în picioare, neclintiţi, cu pumnul în şold şi spada prinsă la cingătoare. Privelişte strălucită, fastuoasa şi plină de însufleţire, despre care tot ce-am putea spune noi n-ar fi în stare să redea decât o mult prea săracă şi prea palidă imagine. Chemaţi din lumea umbrelor pe toţi acei cavaleri eleganţi şi ironici, readuceţi la viaţa pe doamnele zglobii şi galante din povestirile lui Brantôme1, sau din Heptameron2, puneţi în gura lor acel idiom prompt, savant, naiv şi eminamente francez al secolului al şaisprezecelea şi vă veţi putea face o idee despre această fermecătoare curte, mai cu seama dacă vă veţi aminti cuvintele lui Francisc I: „O curte fără doamne e ca un an fără primăvara sau ca o primăvară fără flori. Iar curtea lui Francisc I era o veşnică primăvara luminată de cele mai frumoase şi mai nobile fiori de pe fată pământului.

După primul moment de uimire pricinuit de învalmasala şi zgomot, când puteai în fine să desluşeşti diferitele grupuri, nu era greu să-ţi dai seama ca mulţimea era despărţită în două tabere: una care se deosebea prin culorile liliachii şi care era tabăra doamnei d·Etampes, cealaltă, care purta culorile albastre, a Dianei de Poitiers; adepţii tainici ai reformei făceau parte din prima

1 Pierre de Brantôme (154o—1614) – scriitor francez cave a excelat la genul memorialistic, autor al lucrării „Viaţa iluştrilor conducători şi a femeilor galante”. (n. T.). 2 Heptameronul sau Povestirile scrise de Marguerite de Navara (1492˛1549) care cuprindea un număr de 72 de istorioare imitate după
Boccacio. (n. T.).

tabăra, catolicii zeloşi din cea de-a doua. În cea din urmă se putea observa chipul şters şi searbăd al delfinului; chipul blond, inteligent şi vioi al lui Charles d·Orleans, cel de-al doilea fiu al regelui, se vedea învârtindu-se printre cei din tabăra adversă. Socotiţi ca toate aceste opoziţii politice şi religioase se complicau cu tot felul de gelozii femeieşti şi de rivalităţi artistice şi veţi avea un mănunchi îmbelşugat de animozităţi care vă va explica, dacă s-ar întâmpla cumva să aveţi vreo pricină de mirare, o sumedenie de priviri arogante şi de gesturi ameninţătoare pe care nici chiar ipocrizia moravurilor de la curte nu era în stare să le ascundă unei priviri atente.
Cele două duşmance, Diane şi Anne, şedeau la cele două capete ale sălii şi. Cu ţoale acestea, în pofida distanţei dintre ele, în mai puţin de cinci secunde orice înţepătură ajungea din gura uneia la urechea celeilalte, iar răspunsul, transmis prin aceleaşi ştafete, se întorcea la fel de repede pe aceeaşi cale.
În mijlocul acestor schimburi de replici spirituale şi al acestor seniori îmbrăcaţi în catifele şi mătăsuri, continua să se plimbe, indiferent şi grav. În lunga lui roba de cărturar, Henri Estienne, legat sufleteşte de partidul Reformei, în timp ce la doi paşi de el şi la fel de străin de tot ceea ce-l înconjura, stătea în picioare, palid, şi melancolic, Pietro

Strozzi, refugiat din Florenţa, care, sprijinit de o coloană, privea de bună seama în adâncul inimii sale frumuseţile patriei părăsite, în care îi era dat să se întoarcă doar în captivitate, fără a-şi mai putea afla odihna decât în mormânt. Se înţelege ¶de la sine ca nobilul italian refugiat, înrudit cu Caterina de Medici, era credincios partidului catolic.

Treceau apoi discutând importante probleme de stat şi oprindu-se din când în când unul în fată celuilalt, ca pentru a da şi mai multă greutate convorbirii lor, bătrânul Montmorency, căruia regele îi încredinţase cu aproape doi ani în urma funcţia de conetabil, rămasă vacanţa de când de Bourbon căzuse în dizgraţie, şi cancelarul Poyet, mândru nevoie mare de impozitul asupra loteriei, pe care-l stabilise de curând, şi de ordonanţă de la Villiers-Coterets, pe care tocmai o contrasemnase.

Fără a se alătura nici unui grup şi fără a se amesteca în nicio discuţie, benedictinul şi cordelierul Francois Rabelais, înarmat cu un zâmbet ce-i dezvăluia dinţii albi, scotocea peste tot cu privirea, observa, trăgea cu urechea, zeflemisea, în timp ce Triboulet, măscăriciul răsfăţat al maiestăţii sale, îşi rostogolea printre picioarele celor de fată, gheba şi clevetirile, profitând de asemănarea lui cu un baset ca să muşte pe unul şi pe altul, muşcăturile lui fiind destul de dureroase, chiar dacă nu erau şi primejdioase, cât priveşte pe Clement Marot, falnic în costumul lui nou-nouţ de şambelan al regelui, părea, ca şi la recepţia ce la palatul Etampes, să nu-şi găsească nicăieri locul. Cu siguranţă ca avea în buzunar vreo poezioară de zece versuri nou-născuta sau vreun sonet orfan, şi cauta un prilej ca să le recite cu titlul de improvizaţie. Numai ca, din păcate, după cum se ştie prea bine, inspiraţia vine de sus şi nimeni nu

poate fi stăpân pe ea. Numele doamnei Diane făcuse să-i încolţească spontan în minte o idee ispititoare, încercase să se împotrivească ispitei, dar muza nu este o iubită, ci o adevărată tirana: stihurile se zămisliseră singure, iar rimele se îngemănaseră de la sine prin nu ştiu ce vrajă, într-un cuvânt, nefericitul madrigal îl făcea să se frământe din cale afară. Era devotat doamnei d·Etampes, nici vorbă, şi tot aşa şi Margaretei de Navara, fără doar şi poate, nu încăpea nici cea mai mică îndoiala ca sentimentele lui înclinau spre tabăra protestantă. Poate chiar tocmai caută să ticluiască vreo epigramă pe socoteala doamnei Diane, când îi venise în minte acest inoportun madrigal în onoarea sa, îi venise şi gata. Cum ar mai fi putut oare să se înfrâneze acum, după ce creierul său făurise nişte versuri atât de minunate în onoarea unei catolice, cum ar fi putut, cu toată râvna lui fierbinte pentru cauza protestantă, să se oprească de a le împărtăşi în şoaptă vreunui prieten literat?

E tocmai ceea ce făcu nefericitul Marot. Dar indiscretul cardinal Tournon, căruia îi încredinţa versurile sale, le socoti atât de frumoase, de strălucite, de extraordinare, încât, fără voia să, le strecura mai departe la urechea domnului duce de Lorena, care se grăbi să-i pomenească despre ele doamnei Diane. Numaidecât, în rândurile taberei albastre se stârni o vie rumoare, în mijlocul căreia Marot fu chemat, solicitat, somat să vină să le recite, în momentul în care îl văzură pe Marot străbătând mulţimea şi îndreptându-se spre doamna Diane, cei din tabăra liliachie se apropiară, la rândul lor, înghesuindu-se în jurul poetului, care se simţea în acelaşi timp într-al şaptelea cer şi cu inima cât un purice. În sfârşit, ducesa d·Etampes se ridică şi ea, dornică să vadă, chipurile, cum o să se descurce

puşlamaua de Marot – care avea o minte atât de isteaţă, şi în ce fel avea s-o laude pe doamna Diane.

În clipa în care se pregătea să înceapă, după ce se înclinase în fată Dianei de Poitiers, care-i zâmbea, bietul Clement Marot întoarse puţin capul spre a arunca o privire în jur şi o zări pe doamna d·Etampes, care zâmbea de asemenea, numai ca zâmbetul uneia era plin de drăgălăşenie, pe când surâsul celeilalte era înfricoşător. Astfel ca Marot, dogorit pe de o parte şi îngheţat pe de alta, abia reuşi să îngaime cu o voce tremurătoare şi şovăielnica versurile următoare:
Să fiu Febus adeseori doresc,
Nu spre a cunoaşte ierburi cu har,
Durerea de a ucide voiesc,
Cu ierburi a lecui e-n zadar;

Nici spre a domni în slăvi solitar,
Nici al lui Amor arc să irosesc,
Regelui meu potrivnic cum i-aş fi?
Să fiu Febus vreau fiindcă năzuiesc
Pe frumoasă Diana a o, iubi.
Nici mi apucase bine Marot să rostească ultima silabă a acestui gingaş madrigal, ca albastrii se şi porniră să aplaude cu înfocare, în timp ce liliachiii păstrau o tăcere mormântala. Încurajat de aprobarea unora şi ofensat de atitudinea critică a celorlalţi, Clement Marot se încumeta să se apropie de Diane de Poitiers pentru a-i înfăţişa capodopera sa.
— Frumoasei Diane – spuse el cu glas scăzut, închinându-se în fată ei. Înţelegeţi, doamna: frumoasă Diane, frumoasă ca nimeni alta, fără putinţă de asemănare!

Diane îi mulţumi cu cea mai dulce privire şi Marot se îndepărta.
— E îngăduit să închini versuri unei femei frumoase, după ce i-ai închinat celei mai frumoase – spuse în chip de scuză bietul poet, trecând pe lângă doamna d·Elampes.
Vă amintiţi: cea mai frumoasă din Franţa.
Anne îi răspunse cu o privire fulgerătoare.
Două grupuri din rândurile cunoştinţelor noastre rămăseseră străine de acest incident: unul în care se afla Ascanio şi Cellini, orfaurarul având slăbiciunea de a prefera Divină Comedie stihurilor preţioase; celălalt grup era alcătuit din contele d·Orbec, vicontele de Marmagne, jupân d·Estourville şi Colombe; tânăra fată îl rugase din suflet pe tatăl ei să nu se amestece în mulţimea aceea pe care o vedea pentru prima oară şi care pe ea nu reuşise decât s-o înspăimânte. Din galanterie, contele d·Orbec refuzase s-o părăsească pe logodnica sa, pe care prefectul trebuia s-o prezinte reginei după liturghie.

Deşi peste măsură de tulburaţi, Ascanio şi Colombe se văzuseră din primul moment şi îşi aruncau din când în când câte o privire pe furiş. Cei doi copii neprihăniţi şi sfioşi, crescuţi în singurătate, s-ar fi simţit nespus de singuri şi de rătăciţi în mijlocul acelei omeniri elegante şi depravate dacă nu s-ar fi putut zări şi îmbărbăta unul pe altul cu privirea.
Nu se mai văzuseră, de altminteri, din ziua destăinuirilor. Ascanio încercase zadarnic în mai multe rânduri să pătrundă în pavilionul Nesle. De câte ori bătuse la poartă, în locul coanei Perrine îi ieşise în întâmpinare nouă slujnica pe care contele d·Orbec i-o trimisese Colombei şi care îl poftise să plece pe un ton răstit. Ascanio nu era nici destul

de bogat, nici destul de îndrăzneţ pentru a încerca să-i câştige bunăvoinţă. De altfel, nu avea să-i împărtăşească iubitei sale decât veşti triste pe care Colombe oricum le-ar fi aflat prea curând. Aceste veşti triste erau spovedania meşterului, care-i mărturisise dragostea lui pentru Colombe, şi faptul ca de aici încolo erau nevoiţi nu numai să se lipsească de ajutorul său, dar poate chiar să şi lupte împotriva lui.

Cât priveşte mijlocul de a ieşi din impas, Ascanio, aşa cum îi spusese lui Cellini, simţea ca numai Dumnezeu mai putea acum să-l salveze. Astfel ca, silit să se mărginească la propriile-i resurse, în naivitatea lui, tânărul se hotărâse să încerce a o îmblânzi şi înduioşa pe doamna d·Etampes. Când speranţă pe care te bizuiai se spulberă, eşti gata să recurgi la cele mai disperate mijloace. Atotputernica energie a lui Benvenuto nu numai că-l părăsise pe Ascanio, dar avea să se întoarcă neîndoios chiar împotriva lui. Încrezător pentru ca era tânăr, Ascanio se pregătea, aşadar, să facă apel la nobleţea, mărinimia şi afecţiunea devotată pe care i se păruse a le fi descoperit în sufletul ducesei, căutând să atragă asupra suferinţelor lui milă celei de care era iubit, în cazul când însa şi acest ultim şi firav reazem avea să-i scape din mâna, ce mai putea să facă un biet copil, singur şi nevolnic ca el, decât să lase lucrurile în voia sorţii şi să aştepte? Iată, dar, de ce se hotărâse să-l urmeze pe Benvenuto la curte.
Ducesă d·Etampes se înapoiase la locul ei. Ascanio se amesteca printre curteni, ajunse în spatele ei şi se strecura până în dreptul fotoliului în care şedea, întorcându-se, ducesa îl văzu.
— A, dumneata eşti, Ascanio! Spuse ea cu răceală.

— Da, doamna ducesă. Am venit aici împreuna cu meşterul meu Benvenuto şi am îndrăznit să mă apropii de dumneavoastră, pentru ca, lăsând deunăzi la palatul Etampes desenul crinului pe care aţi binevoit să mi-l porunciţi, aş vrea să ştiu dacă nu sunteţi prea nemulţumită de el.

— Nu, într-adevăr, mi s-a părut foarte frumos – spuse doamna d·Etampes, un pic mai îmbunata— şi cunoscătorii cărora le-am arătat schiţa şi îndeosebi domnul de Guise, care se afla aici, de fată, au împărtăşit întru totul părerea mea, mă întreb numai dacă execuţia va fi tot atât de desăvârşită ca şi desenul? Şi, în cazul când te bizui să-l poţi duce la bun sfârşit, dacă nestematele pe care ţi le-am dat îţi vor ajunge?
— Da, doamnă, cel puţin aşa sper, totuşi aş fi vrut să montez în vârful pistilului un diamant mare care să tremure ca o picătură de rouă, dar mă tem c-ar fi o cheltuială exagerată pentru o lucrare încredinţată unui umil artist ca mine.
— Suntem în măsură să facem această cheltuială, Ascanio.
— Cred ca un diamant de o asemenea mărime trebuie să preţuiască aproape două sute de mii de scuzi, doamnă.
— Bine, o să ne mai gândim. Dar – adaugă ducesă, coborând glasul – aş vrea să-mi faci un serviciu, Ascanio.
— Sunt la ordinele domniei voastre, doamnă.
— Adineauri, ducându-mă să ascult versurile anoste ale lui Marot, l-am zărit în capătul celălalt al sălii pe contele d·Orbec. Interesează-te unde se afla, te rog, şi spune-i ca aş vrea să-i vorbesc.

— Dar bine, doamna – murmură Ascanio, care pălise auzind numele contelui.
— N-ai spus ca eşti la ordinele mele? Rosti cu seninatie doamna d·Etampes. De altminteri, te-am rugat să-mi faci acest serviciu deoarece sunt convinsă ca te va interesa convorbirea pe care o voi avea cu d·Orbec şi care îţi va da, poate, de gândit, dacă îndrăgostiţii mai sunt în stare să gândească.
— Voi face aşa cum mi-aţi poruncit, doamna – zise Ascanio, tremurând de teamă să n-o supere pe cea în care îşi pusese toată speranţa.
— Bine. Te-aş ruga să-i vorbeşti contelui italieneşte, am motivele mele pentru a-ţi cere asta şi întoarce-te cu dânsul aici.
Pentru a nu o indispune şi mai mult şi pentru a nu o jigni cumva din nou pe apriga să duşmanca, Ascanio se îndepărta îndată şi, intrând în vorbă cu un tânăr senior cu panglici liliachii, îl întreba dacă-l văzuse cumva pe contele d·Orbec şi unde anume.
— Uitaţi-vă – îi răspunse cel întrebat – e maimuţoiul acela bătrân de colo care vorbeşte cu prefectul Parisului şi care şade lângă fetiţa aceea încântătoare.
Fetiţa încântătoare era Colombe, pe care toţi fanţii o priveau cu admiraţie şi curiozitate, cât despre maimuţoiul bătrân, i se păru lui Ascanio cu drept cuvânt respingător, atât cât putea să-l dorească un rival. După ce stătu câteva clipe să-l cerceteze, se apropie de el şi, adresându-i cuvântul, spre marea mirare a Colombei, îl invită în italieneşte să vină cu el la doamna d·Etampes. Contele se scuză fată de logodnică şi de prietenii săi şi se grăbi să dea ascultare poruncii ducesei, urmat de Ascanio, care nu pleca înainte de a o fi liniştit printr-o ocheadă complice pe

Colombe, care se schimbase la fată la auzul acestei ciudate solii şi, mai ales, la vederea solului.

— A, bună ziua, conte! Spuse doamna d·Etampes, zărindu-l pe d·Orbec. Sunt încântata ca te văd, fiindcă am nişte lucruri importante să-ţi comunic. Domnilor
— Adăugă ea, întorcându-se către cei ce o înconjurau – mai avem de aşteptat cel puţin încă un sfert de oră pe maiestăţile lor, dacă-mi daţi voie, mă voi folosi de acest răgaz pentru a schimba câteva cuvinte cu vechiul meu prieten, contele d·Orbec.
Toţi seniorii care se strânseseră linguşitori în jurul ducesei, poftiţi astfel să plece fără prea multă ceremonie, se grăbiră să se îndepărteze discret, lăsând-o singură cu vistiernicul regelui într-una din firidele ferestrelor, largă ca un salon din zilele noastre. Ascanio se pregătea să urmeze exemplul celorlalţi când. La un semn al ducesei, se opri.
— Cine-i tânărul acesta? Întreba contele.

— Un paj italian care nu pricepe nicio boabă franţuzeşte, aşa ca poţi vorbi liniştit de fată cu el, ca şi cum am fi singuri.
— Ei bine, doamna – continuă d·Orbec— m-am supus orbeşte, cred, poruncilor domniei voastre, fără a încerca măcar să caut o explicaţie. Mi-aţi împărtăşit dorinţa de a o vedea pe viitoarea mea soţie prezentată astăzi reginei: Colombe se afla aici cu tatăl său; acum ca v-am împlinit dorinţa, vă mărturisesc ca aş vrea să-i cunosc motivele. Ar însemna oare ca îndrăznesc prea mult, doamnă. Rugându-vă să-mi daţi unele lămuriri?
— Eşti cel mai devotat dintre cei pe care mă pot bizui, d·Orbec; din fericire mi-au mai rămas încă multe de făcut

pentru domnia ta şi nici aşa nu-mi dau prea bine seama dacă îmi voi putea plăti vreodată datoriile pe care le am fată de dumneata; voi încerca totuşi. Dregătoria de vistiernic al regelui, pe care ţi-am încredinţat-o nu este decât piatra de temelie pe care urmează să clădesc cariera dumitale, conte.
— Doamnă! spuse d·Orbec, făcând o plecăciune până la pământ.
— De aceea am să-ţi vorbesc deschis: dar mai înainte, trebuie să te felicit. Am văzut-o adineauri pe Colombe a dumitale, e într-adevăr încântătoare, puţin cam stângace, dar asta nu face decât să-i sporească farmecul. Totuşi, între noi fie vorba, zadarnic caut să mă dumiresc, te cunosc prea bine şi tocmai din cauza această nu pot să înţeleg în ce scop, dumneata, un om serios, chibzuit şi care îmi închipui ca nu eşti mare amator de prospeţime şi de frumuseţe, te-ai hotărât să închei această căsătorie, spun în ce scop. Fiindcă trebuie să existe neapărat un dedesubt şi nici dumneata nu eşti omul care să facă un pas cât de mic la întâmplare.

— Păi orice om trebuie să se căsătorească odată şi odată, şi pe urmă, tatăl e un vulpoi bătrân. Care o să-i lase ceva avere.
— Dar ce vârsta are?
— Vreo cincizeci şi cinci sau cincizeci şi şase de ani.
— Şi domnia ta, conte?
— Cam tot atâta, numai ca el este atât de dărâmat.
— Încep să înţeleg acum şi să te recunosc. Ştiam, de altminteri, ca eşti mai presus de asemenea sentimente vulgare şi ca nu farmecele acestei fetişcane sunt cele ce te-au atras spre ea.

— Atât ar mai lipsi, doamnă, nici măcar nu m-am gândit, dar chiar dacă ar fi fost urâta, situaţia nu se schimba cu nimic, cu atât mai bine că-i nostimă deci.
— Ei, bravo, conte, altminteri m-ai fi dezamăgit!
— Şi acum ca m-aţi recunoscut, doamnă, veţi bine voi poate să-mi spuneti...
— Fiindcă am planuri măreţe cu dumneata – îi tăie vorba ducesă. Aş dori, bunăoară, d·Orbec, dacă vrei să ştii, să te văd în locul lui Poyet, pe care nu-l pot suferi – adaugă ducesă, aruncând o privire plină de ură cancelarului, care continua să se plimbe împreuna cu conetabilul.

— Cum, doamnă, una dintre cele mai de seama dregătorii ale regatului?
— Bine, dar dumneata însuti eşti un om eminent, conte! Dar, din păcate, vai, puterea mea este atât de şovăielnică, domnesc pe marginea unei prăpăstii. Uite, de pildă, chiar în clipa de fată sunt stăpânită de o nelinişte ucigătoare. Regele are o iubită, pe soţia unui om de nimic, un jurist, un anume Peron. Dacă această femeie s-ar întâmpla să fie ambiţioasă, soarta noastră ar fi pecetluită. Ar trebui, de altminteri, să preîntâmpin din vreme acest capriciu al lui Francisc I. Ah, n-am să mai întâlnesc niciodată o fiinţă ca micuţa ducesa de Brissac, pe care i-am oferit-o cândva maiestăţii sale, o femeie blajină şi slabă de înger, un copil. Toată viaţa am să-i deplâng lipsa, ducesa nu era câtuşi de puţin primejdioasă, tot timpul nu făcea decât să mă ridice în slăvi fată de rege, spunându-i cât sunt de desăvârşită. Biata Marie! Luase asupra ei toate greutăţile situaţiei mele, lăsându-mi în schimb toate foloasele. Trebuie să facem însa tot ce se poate pentru a-l îndepărta pe Francisc I de această Feronniere, cum i se spune. Din nefericire, tot

arsenalul meu de seducţii e pe sfârşite. Nu mi-a mai rămas decât o ultimă redută de care mă mai pot sluji, obişnuinţa.

— Cum se poate, doamnă?
— O, Doamne, într-adevăr, nu mai sunt stăpâna decât pe gândurile sale, inima i s-a înstrăinat, cred ca mă înţelegi, aş avea nevoie de o ajutoare. Dar unde s-o găsesc? O prietenă credincioasă, cât se poate de sinceră, de care să fiu sigură. Ah, aş fi în stare s-o plătesc cu atâta bănet şi atâtea onoruri! Cauta-mi-o dumneata, d·Orbec. Nici nu poţi să-ţi dai seama în ce măsură regele se confunda cu omul în fiinţa suveranului nostru şi cât de departe poate merge înrâurirea pe care omul o are asupra monarhului. Dacă am fi două, vreau să spun două aliate, şi nicidecum doua rivale, două prietene, şi nu două iubite; dacă am putea pune stăpânire, una asupra lui Francisc, iar cealaltă asupra lui Francisc I, Franta ar fi a noastră, conte, şi încă în ce împrejurări! Tocmai când Carol Quintul este gata să se arunce de bună voie în mrejele noastre şi când vom putea stoarce de la dânsul orice am dori în chip de răscumpărare, profitând de nesăbuinţa lui ca să ne pregătim un viitor strălucit pentru orice eventualitate. Am să-ţi explic ce anume urmăresc, d·Orbec. Această Diane, pe care dumneata o găseşti atât de ispititoare, nu va mai avea într-o bună zi nicio putere asupra noastră, şi cavalerul Franţei ar putea atunci să ajunga... Dar uite c-a sosit regele.
Era unul din tertipurile doamnei d·Etampes, care rareori îşi mărturisea lămurit gândurile, lăsând să se ghicească ce vrea, se mulţumea doar să semene în cugetele celorlalţi tot felul de imbolduri şi idei, aşteptând ca avariţia, ambiţiile, relele porniri înnăscute să facă mai departe ceea ce era de

făcut, apoi se întrerupea când simţea ca trebuie să se oprească.

O mare artă pe care o recomandăm cu toată însufleţirea multor poeţi şi unui mare număr de îndrăgostiţi.
Aşa ca, ahtiat de bani şi de onoruri, trecut, prin ciur şi prin dârmon şi corupt până în fundul sufletului, contele d·Orbec înţelesese prea bine ce voia ducesă, fiindcă de mai multe ori în timpul convorbirii privirile Annei se îndreptaseră spre locul unde se afla Colombe. Firea cinstită şi mărinimoasa a lui Ascanio însa nu reuşise să pătrundă prea adânc în această misterioasă urzeală de nelegiuiri şi ticăloşii, dar tânărul simţea totuşi ca ciudată şi tenebroasa convorbire ascundea o primejdie cumplită pentru iubita lui şi se uita îngrozit la doamna d·Etampes.
Un uşier veşti sosirea regelui şi a reginei, într-o clipa, toată lumea fu în picioare şi cu pălăria în mâna.
— Dumnezeu să vă aibă în sfânta lui paza, domnilor! spuse intrând Francisc I. Trebuie să vă anunţ din capul locului o veste mare. Scumpul nostru frate, împăratul Carol Quintul, se afla în clipa în care vă vorbesc în drum spre Franţa, dacă nu cumva a şi pus piciorul pe pământul ei. Să fim gata, domnilor, să-l primim cum se cuvine.
Nu mai e nevoie, cred, să amintesc credincioasei noastre nobilimi îndatoririle ospitalităţii pe care această înalta vizită ni le impune. Am dovedit în tabăra Pânzei de Aur ca ştim să primim regeste pe regi. În mai puţin de o lună, Carol Quintul va fi la Luvru.
— Şi eu, domnilor – spuse regina Eleonore, cu vocea ei dulce – vă mulţumesc dinainte în numele augustului meu frate pentru primirea pe care i-o veţi face.

În chip de răspuns, cei de fată începură a striga: „Trăiască regele! Trăiască regina! Trăiască împăratul!
În momentul acela, lunecând ca o zvârluga, ceva se strecură printre picioarele curtenilor şi se apropie de monarh, era Triboulet.
— Sire – spuse bufonul – binevoiţi a-mi îngădui să închin maiestăţii voastre o lucrare pe care am de ghând s-o tipareasc?
— Cu cea mai mare plăcere, bufonule – răspunse regele – dar mai întâi trebuie să ştiu care este titlul acestei lucrări şi în ce stadiu se găseşte.
— Sire, lucrarea se va intitula „Almanahul nebunilor, şi va cuprinde lista celor mai smintiţi dintre smintiţii ce vor fi sălăşluit cândva pe fată pământului. Cât priveşte stadiul în care se afla, vă pot spune ca am şi scris pe prima pagină numele regelui tuturor nebunilor trecuţi şi viitori.

— Şi cine este acest strălucit confrate pe care vrei să-l socoteşti vărul meu şi pe care l-ai ales drept monarh? Întreba Francisc I.
— Carol Quintul, sire – răspunse Triboulet.
Pe
— Cum aşa, Carol Quintul?! Se miră regele.
Tocmai el?! Şi de ce tocmai Carol Quintul?
— Pentru ca nu exista nimeni altul lume decât Carol Quintul, care, după ce v-a ţinut zălog la Madrid, aşa cum a făcut, mai poate fi atât de nebun, încât să se încumete a trece prin regatul maiestăţii voastre.
— Şi dacă totuşi o să treacă prin regatul meu fără să păţească nimic? îi întoarse vorba Francisc
I.

— Atunci – adaugă Triboulet – îi făgăduiesc ca voi şterge numele sau şi voi pune alt nume în loc.
— Numele cui? Întreba regele.
— Numele vostru, sire, căci, lăsându-l să treacă, veţi fi şi mai nebun decât el.
Regele izbucni în râs. Curtenii îi ţinură isonul. Numai biata Eleonore se schimba la fată.
— Ştii ce – spuse Francisc – înlocuieşte chiar acum numele împăratului cu al meu, fiindcă mi-am dat cuvântul meu de gentilom şi înţeleg să-l respect. Cât priveşte închinarea, afla ca o primesc şi iată aici preţul primului exemplar ce va ieşi de sub teascuri.
Spunând acestea, Francisc I scoase din buzunar o pungă plină şi i-o aruncă lui Triboulet, care o prinse cu dinţii din zbor şi se îndepărta, mergând în patru labe şi mârâind ca un câine care duce un os în gură.

— Doamna— spuse prefectul Parisului, apropiindu-se de regină împreuna cu Colombe – maiestatea voastră îmi îngăduie să mă folosesc de acest prilej de bucurie spre a-i prezenta, sub cele mai fericite auspicii, pe fiica mea Colombe, pe care a binevoit s-o primească în rândul doamnelor sale de onoare?
Blajina regina îi spuse câteva cuvinte de laudă şi de încurajare bietei Colombe, care se fâsticise şi pe care, în vremea asta, monarhul o privea cu admiraţie.
— Pe legea mea de gentilom, jupâne prefect – rosti Francisc I, surâzând – îţi dai scama c-ai săvârşit o crimă de înalta trădare ţinând atâta timp tăinuit, departe de privirile noastre, un asemenea mărgăritar căruia trebuie să-i şadă atât de bine în cununa de frumuseţe ce înconjoară

maiestatea reginei noastre? Şi dacă nu vei îi pedepsit totuşi pentru această trădare, jupâne
Robert, mulţumeşte mutei rugăminţi a acestor frumoşi ochi plecaţi.
Regele se înclina apoi galant în fată

încântătoarei copile şi trecu mai departe însoţit de întreaga curte, îndreptându-se spre capela.
— Doamna – spuse ducele de Medina-Sidonia, oferindu-i mâna ducesei d·Etampes – să lăsăm, dacă bine voiţi, să plece toată lumea şi să rămânem ceva mai în urmă, nu vom găsi nicăieri un loc mai prielnic pentru a vă spune unele lucruri de seama pe care aş dori să vi le împărtăşesc în taină.

— Sunt la dispoziţia dumitale, domnule ambasador – răspunse ducesă. Nu pleca, te rog, conte d·Orbec, poţi cuvânta liniştit, domnul e de Medina, fată de acest vechi prieten, ca şi cum ai sta de vorbă cu mine, şi fată de acest tânăr, care nu cunoaşte decât limba italiană.
— Discreţia lor e tot atât de necesară pentru domnia voastră ca şi pentru mine şi, din moment ce sunteţi sigură de dânsii... Dar iată-ne în sfârşit singuri, de aceea vă voi spune tot ce am de spus fără ocolişuri şi fără să vă ascund nimic. Precum vedeţi, maiestatea sa sacră s-a hotărât să treacă prin Franta şi poate chiar în clipa de fată a şi păşit pe teritoriul ei, ştie totuşi că-i va fi dat s-o străbată printre două rânduri de vrăjmaşi, dar se bizuie pe lealitatea regelui, dumneavoastră înşivă l-aţi sfătuit să aibă încredere, doamnă, şi, cinstit vorbind, sunt gata să recunosc ca, mai puternică decât oricare dintre miniştrii titulari, înrâurirea pe care o aveţi asupra lui Francisc I este

destul de mare pentru ca sfatul domniei voastre să fie, după cum veţi binevoi, bun sau rău, o amăgire sau o chezăşie. Dar pentru ce v-aţi întoarce împotriva noastră? Nici statul şi nici dumneavoastră n-aţi avea nimic de câştigat.
— Mai departe, monseniore, n-aţi spus încă totul...

— Nu, doamnă. Carol Quintul este vrednicul urmaş al lui Carol cel Mare şi ceea ce un aliat care şi-ar călca legământul ar putea să-i ceară drept răscumpărare, împăratul înţelege să ofere în chip de dar pentru a nu lăsa nerăsplătita nici ospitalitatea, nici sfatul.
— Admirabil, iată un gest mărinimos şi bine chibzuit totodată.
— Regele Francisc I a dorit întotdeauna cu ardoare ducatul de Milano, doamnă, ei bine, Carol Quintul e gata să cedeze această provincie, care a fost o veşnică pricină de zâzanie între Franţa şi Spania, cumnatului său, în schimbul unei rente anuale.
— Înţeleg – îi taie cuvântul ducesa – finanţele împăratului, după cum se ştie, se afla într-o stare destul de proastă; pe de altă parte, ducatul de Milano e sărăcit de pe urmă a douăzeci de războaie şi maiestatea sa sacră n-ar avea nimic de regretat transferând creanţa unui debitor lipsit de mijloace asupra unui debitor bogat. Refuz, domnule de Medina, fiindcă îţi dai seama, cred, şi domnia ta ca o asemenea propunere nu poate îi acceptată.
— Dar bine, doamnă, s-a şi deschis vorbă fată de suveran despre această învestitura şi maiestatea sa s-a arătat încântata.
— Ştiu, eu însa refuz. Dacă vă puteţi lipsi de mine, cu atât mai bine pentru dumneavoastră.

— Doamnă, împăratul tine cu tot dinadinsul să ştie ca îl sprijiniţi, şi tot ce aţi putea dori...

— Influenţa mea nu este o marfă ce poate fi vânduta şi cumpărată, domnule ambasador.
— O, doamnă, dar cine a spus asta?
— Ascultă, ai declarat ca stăpânul dumitale doreşte sprijinul meu şi, între noi fie vorba, are dreptate. Ei bine, ca să se poată bizui pe acest sprijin, îi cer mai puţin decât este dispus să ofere, urmăreşte-mă cu toată atenţia. Uite ce trebuie să facă. Îi va făgădui lui Francisc I investitura ducatului de Milano, apoi, de îndată ce va trece dincolo de graniţele Franţei, îşi va aduce aminte ca tratatul de la Madrid a fost încălcat odinioară şi va uita făgăduiala făcută.
— Cum se poate, doamnă? Asta ar putea dezlănţui un război!
— Ai puţină răbdare, domnule de Medina. Maiestatea sa, într-adevăr, va începe să strige şi să ameninţe. Atunci Carol va consimţi să ridice ducatul Milano la rangul ¶de stat independent şi-l va dărui, scutit însa de orice obligaţii, lui Charles d·Orleans, cel de-al doilea fiu al regelui: în felul acesta împăratul nu va spori cu nimic stăpânirea unui rival. Pentru aşa ceva merita să piardă câţiva scuzi şi cred ca nici domnia ta, monsenioare, n-ai nimic de spus. Cât priveşte dorinţele mele personale, cum ziceai adineauri, dacă maiestatea sa sacră este de acord cu planurile mele, va lăsa să cadă în fată mea, la prima noastră întrevedere, o piatră mai mult sau mai puţin strălucitoare, pe care o voi ridica de jos, dacă merită osteneala, şi o voi păstra în amintirea glorioasei alianţe încheiate între urmaşul cezarilor, rege al Spaniei şi al Indiilor, şi mie.

Ducesă d·Etampes se aplecă la urechea lui Ascanio, înfricoşat de neliniştitoarele şi misterioasele sale urzeli, aşa cum şi ducele de Medina era îngrijorat, în timp ce contele d·Orbec părea încântat.

— Toate astea pentru tine le fac, Ascanio – îi şopti ucenicului. Ca să câştig inima ta, aş fi în stare să duc la pierzare Franta. Ei bine, domnule ambasador – continuă ea cu glas tare – care este răspunsul domniei tale?

— Împăratul este singurul care poate lua o hotărâre în privinţa unui lucru atât de important, doamnă, cu toate astea, am toate motivele să cred ca va accepta o înţelegere care mi se pare atât de avantajoasă pentru noi, încât aproape ca mă sperie.

— Dacă asta te poate linişti, am să-ţi spun ca, în fond e la fel de avantajoasă şi pentru mine şi tocmai de aceea mă bizui să-l înduplec pe rege s-o accepte. Noi, femeile, avem o politică a noastră, uneori mai sigură decât a domniilor voastre. Dar pot să vă încredinţez ca planurile mele nu sunt câtuşi de puţin primejdioase pentru dumneavoastră, gândeşte-te, în ce fel ar putea să fie? De altminteri, până ce Carol Quintul se va hotărî într-un fel, domnule de Medina, poţi fi sigur ca nu voi lăsa să-mi scape nicio ocazie pentru a unelti împotriva să şi ca mă voi strădui din răsputeri a convinge pe maiestatea să să-l reţină ca prizonier la palat.

— Cum, doamnă, asta înseamnă pentru domnia voastră primul pas spre o alianţă?!

— Ce vorbeşti, domnule ambasador! Cum se poate ca un om de stat ca dumneata să nu-şi dea seama ca, înainta de toate, trebuie să preîntâmpin orice bănuială de ademenire şi ca, apărând pe fată cauza dumneavoastră, ar fi mijlocul cel mai sigur de a o compromite? De altminteri, n-aş vrea

să dau prilej nimănui să mă trădeze ori să mă denunţe. Lasă-mă să fiu vrăjmaşa domniilor voastre, domnule duce, lasă-mă să vorbesc împotriva dumneavoastră. Ce-ţi pasă? O, Doamne, nu ştii oare în câte feluri se pot răstălmăci cuvintele?! În cazul când Carol Quintul respinge tratatul propus de mine, am să-i spun regelui: „Sire, bizuie-te pe imboldurile mele generoase de femeie! Nu trebuie să şovăi în fată unor represalii pe cât de îndreptăţite pe atât de necesare. Dacă însa împăratul este de acord, am să-i spun: „Sire, încrede-te în dibăcia mea feminină, adică felină! Trebuie să te împaci cu gândul unei josnicii utile!
— O, doamna – spuse ducele de Medina, înclinându-se în fată ducesei – ce păcat ca sunteţi o regină! Aţi fi fost un ambasador atât de iscusit!
După care ducele îşi lua rămas bun de la doamna d·Etampes şi se îndepărta, încântat de întorsătura neprevăzută pe care o luaseră tratativele.
— Acum e rândul meu să vorbesc deschis şi fără ocolişuri – îi spuse ducesa contelui d·Orbec când rămase singură cu el şi cu Ascanio. În momentul acesta, conte, ştii trei lucruri: primul, ca e tot atât de important pentru prietenii mei cât şi pentru mine în împrejurarea de fată ca puterea mea să fie temeinic întărita şi ferită de orice ştirbire; al doilea, ca după ce vom fi trecut cu bine peste această încercare, nu vom mai avea niciun motiv să ne temem de viitor, ca Charles d·Orleans va fi adevăratul urmaş al lui Francisc I şi ca ducele de Milano, pe care-l voi fi făcut ceea ce va fi, va trebui să-mi fie şi mai îndatorat chiar decât regele Franţei, care m-a făcut ceea ce sunt; al treilea, ca maiestatea sa a fost adânc impresionată de frumuseţea Colombei dumitale. Ei bine, conte, ceea ce vreau să-ţi spun acum se adresează omului superior care nu înţelege să se lase influentatde

nişte prejudecăţi vulgare, în clipa această ţii în mâna propria dumitale soarta: vrei ca vistiernicul d·Orbec să-i urmeze cancelarului Poyet sau, ca să spunem lucrurilor pe nume, vrei ca frumoasă Colombe d·Orbec să-i urmeze Mariei de Brissac?
Asacanio făcu un gest de groază pe care d·Orbec nu-l observa, dat fiind ca în momentul acela privirea lui respingător de vicleană se încrucişă cu privirea adânca a doamnei d·Etampes.

— Vreau să fiu cancelar! răspunse el fără înconjur.
— Prea bine, înseamnă ca suntem salvaţi, dar prefectul?
— Mă bizui c-o să găsiţi şi pentru el ceva, vreo slujbă mai grasă; v-aş ruga chiar, pe cât se poate, să fie mai curând rentabila decât onorifică; ce va agonisi, tot în mâna mea o să încapă după ce bătrânul, prăpădit cum e, se va călători pe lumea cealaltă.
Ascanio nu mai putu să se stăpânească.
— Doamnă! Izbucni el, cu o voce tunătoare, făcând un pas înainte.
Nu mai apucă să continue însa şi nici contele să-şi arate mirarea, fiindcă amândouă canaturile uşii se deschiseră larg, întreaga curte se înapoia.
Smucindu-l de mâna pe Ascanio, doamna d·Etampes fie trase brusc îndărăt împreuna cu el şi, cu o voce stăpânită dar pătrunzătoare, îi suflă la ureche:
— Ei, tinere, vezi acum în ce fel poţi ajunge iubita unui rege şi unde ne poale duce. Fără voia noastră, viaţa?
Se întrerupse, în timp ce rostea aceste dureroase cuvinte, veselia şi vorbele de club ale regelui şi ale oştenilor se revărsară, ca să zicem aşa, în sală, Francisc I era într-al şaptelea cer, în curând, Carol Quintul avea să sosească. Vor

avea loc recepţii, serbări, diferite surprize, îi era dat să joace un rol strălucit.

— Toată lumea va fi cu privirile aţintite asupra Parisului şi asupra suveranului său. Gândindu-se la drama captivantă ale cărei iţe aveau să se afle toate în mâinile sale, Francisc I se bucura ca un copil. Prin felul său de a fi era înclinat să privească mai curând partea strălucitoare a lucrurilor decât cea gravă, să aibă în vedere în primul rând răsunetul lor, să considere bătăliile doar nişte simple turniruri, iar regalitatea o artă. Minunată inteligenta, cu idei temerare, ciudate, poetice, Francisc I a preschimbat domnia sa într-o reprezentaţie teatrală, iar lumea într-o sală de spectacol.
În ziua aceea, la gândul ca va avea prilejul să uimească un rival şi, o dată cu el, Europa întreaga, era de o inteligenţă şi de o bunăvoinţă mai încântătoare ca niciodată. Drept care, încurajat pare-se de chipul său îmbietor, în clipa în care suveranul intra pe uşă, Triboulet se rostogoli la picioarele sale.
— Vai, sire, vai, sire! Începu a se tângui bufonul. Am venit să-mi iau rămas bun, maiestatea voastră trebuie să se împace cu gândul ca nu mă va mai vedea niciodată. De aceea plâng mai mult de mila măriei sale decât de mila mea. Ce-o să se facă maiestatea voastră fără sărmanul sau Triboulet, la care ţine atât de mult!
— Cum se poată, nebunule, vrei să mă părăseşti tocmai acum când nu exista decât un singur bufon pentru doi regi?!
— Da, sire, tocmai acum când vor fi doi regi pentru un bufon.
— Nici nu vreau să aud de aşa ceva, Triboulet! Vei rămâne aici, îţi poruncesc!

— Rămân, păcatele mele! Împărtăşiţi atunci, roguva, porunca mariei voastre şi domnului de Vielleville, căruia i-am spus ce se vorbeşte pe socoteala soţiei sale şi care, pentru un fleac de nimic ca acesta, a jurat c-o să-mi smulgă urechile mai întâi şi după aceea sufletul din mine... Dacă am aşa ceva, a adăugat păgânul, căruia maiestatea voastră s-ar cuveni să-i tale limba pentru asemenea nelegiuire.

— Haide, haide! căută să-l împace regele. Linişteşte-te, nebunule! Sărmane.

— Cel ce s-ar încumeta să-ţi curme viaţa poate fi sigur ca, după un sfert de ceas, va atârna în ştreang.

— O, sire, dacă n-aţi avea nimic împotriva...

— Spune, ce vrei?

— Porunciţi să fie atârn-at în ştreang cu un sfert de oră înainte. E mai bine pentru mine.

Toată lumea începu să râdă şi regele mai cu pofta decât toţi. Pornind apoi mai departe, îl întâlni pe Pietro Strozzi, nobilul refugiat

— Senior Pietro Strozzi – îi spuse el – e mult, mi se pare, prea mult chiar, de când ai cerut un înscris de împământenire, e ruşinos pentru noi ca, după ce ai luptat cu atâta bărbăţie la Piemont în oastea francezilor şi ca un adevărat francez, să nu te numeri încă printre mlădiţele patriei noastre, prin curajul pe care l-ai dovedit, de vreme ce patria dumitale de baştină se leapădă de domnia ta. Astă seară, senior Pietro, jupân Le Macon, secretarul meu, îţi va trimite înscrisul de împământenire. Nu e nevoie să-mi mulţumeşti, trebuie ca, sosind aici, Carol Quintul să te găsească francez, spre cinstea mea şi a domniei tale... A, dumneata eşti, Cellini, cum văd eu, niciodată nu vii cu mâinile goale, ce ţii acolo sub braţ, prietene? Dar aşteaptă puţin, pe legea mea de gentilom, n-aş vrea să se spună ca

n-am venit niciodată în întâmpinarea dărniciei dumitale: jupâne Antoine Le Macon, vei avea grijă să întocmeşti, pe lângă înscrisul de împământenire a marelui Pietro Strozzi, şi pe acela hărăzit prietenului meu Benvenuto, pe care i-l vei înmâna, scutit de orice taxe: un orfaurar nu poate scoate din punga cinci sute de ducaţi atât de lesne ca un Strozzi.
— Sire, mulţumesc cu plecăciune maiestăţii voastre, dar o rog să-mi ierte neştiinţa: ce înseamnă acest în scris de împământenire?
— Cum? Rosti solemn Antoine Le Macon, în timp ce regele râdea să se prăpădească de întrebarea orfaurarului.
Se poate oare să nu ştii, meştere Benvenuto, ca înscrisul de împământenire e cea mai mare cinste pe care maiestatea sa poate s-o facă unui străin şi ca datorită acestui înscris te poţi socoti francez?

— Încep să înţeleg, sire, şi vă mulţumesc —
spuse
Cellini – deşi în sinea mea mă socoteam de mult supusul maiestăţii sale; dar, să-mi fie iertat, la ce slujeşte acest înscris?
— La ce slujeşte acest înscris? Spuse Francisc I, a cărui bună dispoziţie nu se tulburase. Slujeşte, Benvenuto, la aceea ca, de vreme ce ai devenit francez, îmi stă în putere să te numesc senior al castelului Nesle, lucru care nu-mi era îngăduit până acum. Jupâne Le Macon, vei alătura la înscrisul de împământenire actul de donaţie pe veci al castelului. Acum te-ai dumirit la ce slujeşte înscrisul de împământenire?
— Da, sire, şi vă mulţumesc, vă mulţumesc de mii de ori! S-ar părea ca inimile noastre se înţeleg fără cuvinte, fiindcă favoarea pe care binevoiţi a mi-o face astăzi îmi descinde

drumul spre o altă favoare cu mult mai mare pe care mă voi încumeta poate să v-o cer cândva şi care, ca să zicem aşa, o întregeşte pe cea de fată.
— Ştii ce ţi-am făgăduit, Benvenuto! Adu-mi statuia lui Jupiter pe care ţi-am poruncit-o şi cerc ce vrei.
— Într-adevăr, maiestatea voastră are o temeinică tinere de minte şi sper ca şi făgăduiala să va fi tot atât de temeinică. Într-adevăr, maiestatea voastră poate împlini o dorinţă de care viaţa mea e legată într-un fel şi, în virtutea unui regesc şi nepreţuit har, aţi şi făcut ca împlinirea acestei dorinţe să fie mult mai lesnicioasa.
— Totul va fi, marele meu orfaurar, după pofta inimii dumitale, dar până atunci arată-ne mai întâi ce ai în mâna.
— Sire, e o solniţă de argint pentru a ţine tovărăşie vasului şi fructierei.

Regele cerceta ca de obicei cu luare-aminte şi în tăcere minunată lucrare înfăţişată de Cellini.
— Ce greşeala de neiertat! rosti el în cele din urmă. Ce nesocotinţa i
— Cum, sire?! Exclamă Benvenuto, nespus de dezamăgit. Maiestatea voastră e chiar atât de nemulţumită?
— Dar bineînţeles, domnule. Se poate oare sami strici o idee atât de frumoasă, turnând-o în argint?! Din aur trebuia făurita, Cellini! îmi pare rău pentru dumneata, dar va trebui s-o faci din nou.
— Vai, sire! spuse Benvenuto, cu melancolie. Nu trebuie să aveţi cuvnte atât de mari pentru bietele mele lucrări. Tare mi-e teamă ca bogăţia materialului va fi pierzania acestor scumpe comori ale gândirii mele. E mai bine să plămădeşti lutul decât aurul pentru ca să te bucuri de o faimă îndelungata, şi numele nostru, al orfaurarilor, nu dăinuie

îndeobşte prea mult Sire, cerinţele vieţii, uneori necruţătoare şi oamenii, de obicei, hrăpareţi şi proşti. Cine ştie dacă una ori alta din cupele făurite de mâne şi pe care maiestatea voastră ar plăti-o cu zece mii de ducaţi nu va fi topită cândva pentru zece scuzi?

— Haida de, doar nu-ţi închipui ca regele Franţei se va duce să zălogească la lombarzi solniţele ce-i împodobesc masa!
— Sire, împăratul Constantinopolui a zălogit totuşi la veneţieni cununa de spini a Domnului nostru Isus Hristos!
— Dar un rege al Franţei o va răscumpăra, domnule!
— Da, ştiu; gândiţi-vă totuşi ca există restrişti, răscoale, surghiunuri! Vin dintr-o ţară în care familia Medici a fost de trei ori izgonita şi de trei ori chemată să se întoarcă, şi singurul bun ce nu-i poate fi răpit unui rege este fala pe care unii suverani ca maiestatea voastră şi-au făurit-o.
— N-are a face, Benvenuto, n-are a face, ţin neapărat ca solniţa asta să fie turnata în aur, drept care vistiernicul meu va avea grijă să-ţi numere chiar azi o inie de scuzi vechi de aur. Ai auzit, conte d·Orbec, chiar azi, fiindcă nu vreau ca meşterul Cellini să piardă nicio clipa. Rămâi cu bine, Benvenuto, şi lucrează mai departe, regele se gândeşte la Jupiter, rămâneţi cu bine, domnilor, gândiţi-vă la Carol Quintul!
În timp ce Francisc I cobora scara, urmând-o pe regina, care se şi urcase în trăsură şi pe care monarhul o însoţea călare, se petrecură unele lucruri pe care se cuvine să nu le trecem cu vederea.
Mai întâi, Benvenuto se apropie de contele d·Orbec şi-i spuse:
— Binevoiţi a-mi pune la îndemâna aurul acela, jupâne vistiernic. Voi face aşa cum mi-a poruncit maiestatea sa,

mă voi duce chiar acum să iau o traistă de acasă şi peste o jumătate de oră voi fi la domnia voastră.
Contele se înclina în semn de încuviinţare şi Cellini pleca singur, după ce-l căuta în zadar cu privirea pe Ascanio.
În acelaşi timp Marmagne îi vorbea în taină prefectului, care continua s-o ţină de mâna pe Colombe.
— Nici ca se putea un prilej mai nimerit – îi şuşotea el – mă duc într-un suflet să dau de ştire oamenilor mei. Dumneata ai grijă şi spune-i lui d·Orbec să-l ţină-n loc pe Benvenuto cât mai mult.
După care se făcu nevăzut, iar jupân d·Estourville se apropie de contele d·Orbec, căruia îi spuse ceva la ureche, adăugind apoi cu glas tare:
— Între timp, conte, eu am s-o conduc pe Colombe la palatul Nesle.
— Bine – răspunse d·Orbec – şi vino după aceea chiar astă-seară să-mi spui ce s-a întâmplat.
Se despărţiră şi prefectul porni într-adevăr agale împreuna cu fiica sa spre pavilionul Nesle, urmaţi fără să ştie de Ascanio, care nu-l scăpase din ochi o singură clipa şi care o petrecea de departe, cu o privire plină de dragoste, pe Colombe, în vreme ce se îndrepta spre casă.

Regele tocmai se pregătea să încalece, călărea un roib de toată frumuseţea, favoritul său pe care îl primise în dar de la Hernic al VIII-lea.
— Vom face – spuse el – un drum lung împreuna azi,
Gragutul, iubitul meu cal.
Lin salta-ma-n să şi tandru…
Ia te uita, s-ar zice primele două versuri ale unui catren – adaugă Francisc I. Hai, Măreţ, gaseste-mi-le pe celelalte, sau dumneata, maestre Melin de Saint-Gelais! Marot se

scarpină în cap, dar Saint-Gelais i-o lua înainte şi cu o iscusinţă şi o spontaneitate surprinzătoare, continuă:
Mă porţi, chiar nefiind Bucefal,
Mai falnic decât Alexandru!
Din toate părţile izbucniră aplauze, iar regele, care încălecase între timp, flutura mâna cât se poate de prietenos în semn de mulţumire¶spre poetul atât de fericit şi de promt inspirat.
Cât priveşte pe Marot, se întoarse la palatul Navarre, mai îmbufnat ca niciodată.
— Nu ştiu ce-or fi avut toţi la curte azi – bombănea el – ca parcă erau căzuţi în cap.

XXI PATRU SOIURI DE TÂLHARI

Benvenuto trecu Sena în grabă şi luă de acasă nu o traistă, cum îi spusese contelui d·Orbec, ci o coşniţa pe care i-o dăduse la Florenţa o verişoară de-a lui, călugăriţă; pe urmă, vrând să termine toată tărăşenia în aceeaşi zî şi cum se şi făcuse ora două după-amiază, pleca din nou, îndreptându-se spre strada Froid-Manteau, unde locuia contele d·Orbec, fără să-l mai aştepte pe Ascanio, pe care-l pierduse din vedere, nici pe lucrătorii săi, care se duseseră să manmce; oricât de atent privi în jur pe drum însa, nu observă nimic care să-i poată stârni cât de cât îngrijorarea.
În momentul în care ajunse acasă la contele d·Orbec, acesta îl încunoştiinţa ca nu putea să-i înmâneze banii pe loc, deoarece erau de împlinit o scrie de formalităţi absolut necesare: trebuia adus un notar, întocmit un contract; contele îşi ceru, de altminteri, iertare, copleşindu-l cu politeţuri, deoarece îl ştia pe Cellini nerăbdător din fire, şi-şi învălui refuzul într-o formă atât de curtenitoare, încât

Benvenuto nu avu niciun motiv să se supere şi încredinţat ca toate acele piedici erau reale, se resemnă să aştepte. Cellini cauta totuşi să se folosească de această întârziere ca să cheme pe câţiva dintre lucrătorii săi spre a-l însoţi la întoarcere, ajutându-l să ducă bănetul. D·Orbec se oferi să trimită la palatul Nesle pe unul din slujitorii lui să le dea de ştire; pe urma aduse vorba despre lucrările lui Cellini, despre bunăvoinţa deosebită pe care i-o arăta regele şi despre tot felul de lucruri în măsură să astâmpere nerăbdarea lui Benvenuto, care era cu atât mai puţin bănuitor, cu cât nu avea nicio pricină de supărare împotriva contelui, după cum tot aşa nu vedea nicio pricină pentru care contele ar fi putut să-l duşmănească. E adevărat ca dorea să-i ia lecui în inima Colombei, dar nimeni în afară de Ascanio şi de el nu cunoştea această dorinţă. Răspunse deci cât se poate de amabil la încercările vistiernicului de a-i câştiga bunăvoinţă.

Pierdură apoi o bună bucată de vreme ca să aleagă aurul după carate, aşa cum poruncise regele să fie dat. Notarul sosi şi el după o lungă zăbavă, iar un contract nu se întocmeşte chiar aşa cât ai bate din palme. Într-un cuvânt, când, după ultimele schimburi de politeţuri, Benvenuto se pregăti să se întoarcă la palat, afară începuse să se înnopteze, se interesa atunci de slujitorul trimis să-i cheme pe tovarăşii săi. Acesta-i răspunse ca băieţii nu putuseră să vină, dar ca, în schimb, era gata să ducă el aurul seniorului orfaurar. Benvenuto simţi încolţindu-i în suflet o bănuială şi refuza sprijinul oferit, oricât de îndatoritor se arătase slujitorul. Puse galbenii în coşniţa, apoi îşi trecu braţul prin cele două toarte, şi cum braţul sau abia pătrundea prin ele, bănetul se afla în deplină siguranţă şi, în acelaşi timp,

putea fi cărat mult mai uşor decât într-o traistă. Benvenuto purta pe sub haine o cămaşă de zale trainica, cu mâneci. O spadă scurtă la şold şi un pumnal la cingătoare, porni deci la drum cu paşi grabnici, dar hotărâţi. Totuşi înainte de a pleca, i se păru a fi zărit câţiva slujitori care şuşoteau între ei părăsind în pripă locuinţa, dar care o apucaseră, chipurile, pe alt drum decât el.

Astăzi, când pentru a te duce de la Luvru la Academie e de ajuns să treci podul Artelor, drumul pe care-l avea de făcut Benvenuto poate fi străbătut din câţiva paşi, dar pe timpurile acelea însemna o adevărată călătorie, într-adevăr, pornind din strada Froid-Manteau, meşterul trebuia s-o ia pe chei în sus până la Châtelet, să treacă podul Morarilor, să meargă în lungul străzii Saint-Barthelemy ce străbate aleea de la Câte, să traverseze Sena pe podul Saint-Michel pentru a pune piciorul pe malul stâng şi de-acolo să-şi urmeze calea mai departe pe cheiul pustiu în jos, până la palatul Nesle. Să nu ne mirăm deci ca într-o vreme ca aceea când mişunau hoţii şi borfaşii, cu tot curajul sau, Benvenuto era întrucâtva neliniştit din pricina importanţei sume pe care o purta la subsuoară. De altminteri, dacă cititorul va binevoi să ne însoţească, apucând-o împreuna eu noi cu vreo câteva sute de paşi înaintea lui Benvenuto, va putea să-şi dea scama ca neliniştea sa nu era lipsită de temei.

De aproape un ceas de când negura nopţii începuse a se îndesi, patru inşi cu nişte mutre destul de suspecte, înfăşuraţi în mantii largi, se aşezaseră la pânda pe cheiul Augustinilor în dreptul bisericii. Ţărmul era străjuit numai de ziduri în partea respectivă şi cu desăvârşire pustiu în

momentul acela. Tot timpul cât adăstaseră acolo, cei patru inşi nu văzuseră trecând ţipenie de om în afara prefectului, care se întorcea spre casă după ce o condusese pe Colombe la pavilionul Nesle şi pe care-l salutaseră cu tot respectul datorit oamenilor stăpânirii.
Vorbeau între ei cu voce scăzută şi cu pălăria trasă pe frunte într-unul din cotloanele formate din zidurile bisericii. Pe doi dintre ei îi cunoaştem mai dinainte: erau spadasinii pe care-i tocmise Marmagne pentru expediţia nefericită pusă la cale împotriva palatului Nesle şi se numeau Ferrante şi Fracasso. Însoţitorii lor, care îşi câştigau viaţa datorită aceleiaşi onorabile îndeletnicii se chemau Procope şi Maledent. Pentru ca posteritatea să nu aibă niciun motiv de a se ciorovăi în privinţa obârşiei acestor patru bravi căpitani, aşa cum face de trei mii de ani pe seama lui Homer, vom adăuga ca Maledent era de fel din Picardia, Procope din Boemia şi ca Ferrante şi cu Fracasso văzuseră lumina zilei sub cerul senin al Italiei. Cât priveşte însuşirile lor distinctive în vremuri paşnice, putem spune ca Procope era jurist, Ferrante pedant, Fracasso visător, iar Maledent nătărău. Precum se vede, faptul de a fi francezi nu ne orbeşte în privinţa singurului dintre aceşti patru pehlivani care era compatriot cu noi.
Când se băteau însa câteşipatru erau ca nişte zmei.
Să urmărim acum discuţia amicală. Şi concludenta pe oare o purtau între ei şi să luăm aminte, vom putea afla astfel ce soi de oameni erau şi ce primejdii îl ameninţă de fapt pe prietenul nostru Bonvenuto.
— Cel puţin, Fracasso – spunea Forrante – azi n-o să ne mai încurce treburile namila aceea roşcovană de viconte, şi bietele noastre spade vor putea ieşi din teaca fără să-l mai

auzim pe fricosul ăsta strigând: „înapoi! — şi fără să ne mai silească să spălăm puţină.
— Da, numai ca – răspunse Fracasso – de vreme ce înţelege să lase în seama noastră toate riscurile bătăliei, lucru pentru care nu pot decât să-i mulţumesc, s-ar cuveni să ne lase deopotrivă şi toate foloasele. Cu ce drept dracul ăsta opărit vrea să pună mâna pe cinci sute de galbeni? E adevărat ca cei cinci sute care rămân sunt o răsplată destul de frumoasă. O sută douăzeci şi cinci de galbeni de cap de om nu-s de lepădat şi, în vremuri de restrişte, m-am văzut nevoit uneori să omor un om pentru doi scuzi.
— Pentru doi scuzi! Sfânta Născătoare! se minuna Maledent. Fugi încolo! Asta înseamnă sati înjoseşti meseria. Să nu mai spui asemenea lucruri când suntem împreuna, dragul meu, fiindcă cineva care ne-ar auzi ar putea să ne pună pe amândoi în aceeaşi oală.

— Ce să-i faci, Maledent! rosti Fracasso cu melancolie, în viaţă trebuie să treci şi prin asemenea încercări dureroase şi sunt momente când ai fi în stare să ucizi un om pentru o bucată de pâine. Dar să ne întoarcem la vorba noastră. Părerea mea, scumpii mei prieteni, este ca două sute cincizeci de galbeni fac de două ori mai mult decât o sută douăzeci şi cinci. Ce-ar fi dacă, după ce o să-i facem de petrecanie omului nostru, n-am mai catadicsi să dăm socoteala hoţomanului de Marmagne?
— Măi frate – spuse cu solemnitate Procope – gândeşte-te ca asta ar însemna să călcăm învoiala încheiata, ar însemna să păgubim un muşteriu şi, orice s-ar întâmpla, trebuie să ne respectăm cuvântul dat, îi vom înmâna contelui cei cinci sute de galbeni, până la ultimul gologan, aşa cum ne-am înţeles, aşa cred eu ca se cuvine. Dar,

distinguamus: după ce-i va fi băgat în buzunar şi va fi avut astfel ocazia de a se convinge ca suntem oameni cinstiţi, nu ne împiedica nimeni să tăbărâm asupra lui şi să i-i luăm înapoi.
— Admirabil! Rosti doctorul Ferrante. Procope a dat întotdeauna dovadă de o mare onestitate unită cu o bogată imaginaţie.

— O, Doamne! Se apăra cu modestie Procope. Asta fiindcă am studiat un pic dreptul.
— Dar – urma Ferrante, cu acelaşi ton pedant cu care vorbea întotdeauna – să nu încurcăm iţele. Recte ad terminum eamus1. Vicontele poate să doarmă liniştit pe perna lui! O să-i vină şi lui rândul, deocamdată e vorba de orfaurarul acela florentin, pentru a fi mai siguri, ne-au trimis aici pe câteşipatru să-l ciopârtim. La o adică însa, treaba asta putea fi făcută de unul singur, care ar fi băgat în buzunar toată suma, dar capitalizarea e o plagă socială şi e mai bine ca beneficiile să fie împărţite între mai mulţi prieteni. Numai ca trebuie să-l trimitem pe lumea cealaltă cât mai repede şi mai cuviincios, nu e un om ca oricare, după cum ne-am putut da seama Fracasso şi cu mine. Să ne resemnăm deci şi, pentru mai multă siguranţă, să-l încolţim câteşipatru deodată, trebuie să sosească din moment în moment. Aşadar, luaţi aminte: sânge rece, picior sprinten, ochi ager şi păziţi-vă de loviturile în stil Italian de care nu se va lipsi să vi le servească.
— Ştim şi noi, Ferrante – spuse Maledent – ce în seamna să primeşti o lovitură de spadă fie cu vârful, fie cu tăişul. Odată am pătruns în toiul nopţii, pentru nişte daraveri personale, într-un
Să mergem drept la ţintă (în limba latină în text). (n. T.).

castel din Bourbonnais. S-a întâmplat însa ca m-a prins dimineaţa acolo înainte de a fi apucat să termin ce aveam de făcut şi, vrând-nevnnd, m-am văzut silit să mă ascund undeva până la căderea nopţii, şi ce alt loc putea fi mai potrivit pentru asta decât arsenalul castelului: erau acolo o sumedenie de panoplii şi trofee, căşti, platoşe, bratale şi pulpare, scuturi şi pavaze. Am scos părul ce sprijinea una dintre armuri, m-am strecurat apoi înăuntru în locul lui şi am rămas aşa, nemişcat, în picioare, pe piedestal, cu viziera lăsată.

— Foarte interesant – îl întrerupse Ferrante – spune mai departe, Maledent; cum poate fi oare folosit mai bine răgazul din preajmă unei isprăvi cutezătoare decât povestind alte vitejii? Spune mai departe!

— Nu ştiam – continuă Maledent – ca afurisita aceea de armura le slujea feciorilor castelului spre a se deprinde cu mânuirea armelor. Curând însa doi vlăjgani de vreo douăzeci de ani intrară în sală şi, luând fiecare câte o lance şi o spadă, începură a se război, plini de osârdie, cu platoşa mea. Ei bine, prieteni, puteţi să nu mă credeţi dacă nu vreţi, cu toate loviturile lor de spadă şi de lance nu m-am clintit din loc, am rămas ţeapăn şi dârz, ca şi cum aş fi fost într-adevăr de lemn şi înşurubat în piedestal. Spre norocul meu, puşlamalele nu erau chiar nişte luptători de mâna întâi. Între limp însa a venit şi tatăl lor, care îi îndemna de zor să ţintească locurile unde se îmbinau plăcile armurii, dar sfântul Maledent, ocrotitorul meu, pe care-l chemăm într-ajutor în gând, făcea ca loviturile lor să nimerească pieziş, în cele din urmă, păgânul acela de tata, vrând să le arate odraslelor cum se poate smulge o vizieră, a pus mâna pe lance şi dintr-o singură lovitură, mi-a dezgolit chipul

palid şi răvăşit. În clipa aceea mi-am zis ca s-a mântuit cu mine.

— Sărmane prieten! Rosti melancolic Fracasso. Te înţeleg, parcă era puţin lucru?
— Aş! Închipuie-ţi ca, aşa cum vă spuneam, văzându-mă palid şi tras la fată, au fost atât de zevzeci, încât m-au luat drept strigoiul străbunului lor, numai ce-i văd pe tata şi pe feciori c-o rup la fugă de le sfârâiau călcâiele, ca şi când i-ar fi umflat Sarsailă. Să mor dacă vă mint! Ce să vă mai spun? Am dat şi eu dosul şi am făcut la fel; dar n-a fost nimic, după cum vedeţi, sunt zdravăn, sănătos.
— Da, dar înainte de toate, în meseria noastră, prietene Maledent – spuse Procope – trebuie să ştii nu numai cum să încasezi loviturile, dar şi cum să le dai. Cel mai frumos ar fi ca victima să cadă jos fără să spună nici pâs. Uite, de pildă, mie, într-unul din colindurile mele prin Flandra, mi s-a încredinţat sarcina de a descotorosi pe un muşteriu de patru prieteni de-ai săi care tocmai călătoreau împreuna. La început, omul a vrut sami dea trei însoţitori să mă ajute, i-am spus atunci ca ori mă tocmesc să duc la bun sfârşit singur toată treaba, ori nu mă mai tocmesc de loc. Ne-am înţeles deci să mă lase să fac aşa cum mă tăia capul şi ca, în momentul în care aveam să-i dau în primire patru leşuri, să primesc şi partea cuvenită celorlalţi trei făptaşi. Cunoşteam drumul pe care-l urmau călătorii, drept care i-am aşteptat la un han unde trebuiau neapărat să poposească.

Hangiul se îndeletnicise şi el cândva cu aceeaşi meserie, pe care o părăsise pentru a seface birtaş, lucru care-i îngăduia să-i jefuiască mai departe pe călători fără să se teamă de

nimic, mai păstrase totuşi unele simţăminte lăudabile, aşa încât nu mi-a fost greu să-i câştig bunăvoinţa, fagadumdui a zecea parte din simbrie. După ce-am căzut la înţelegere, i-am aşteptat pe cei patru călăreţi, care s-au ivit după câtva timp la o cotitură a drumului şi au descălecat în fată hanului, cu gândul de a-şi pune stomacul la cale şi de a-şi ţesăla caii. Hangiul le-a spus atunci ca grajdul era atât de neîncăpător, încât n-ar fi putut intra decât pe rând, altminteri n-ar fi avut loc să se mişte şi s-ar fi stingherit unul pe altul. Primul care a intrat însa nu se mai îndura să iasă de acolo, asttel ca, pierzându-şi răbdarea, cel de-al doilea s-a dus să vadă ce face. Acesta părea tot atât de puţin grăbit ca şi primul să se arate. Drept care, cel de-al treilea, sătul să tot aştepte, a pătruns la rândul său înăuntru, şi cum după o bucată de vreme, celui de-al patrulea i s-a părut ca prea tândăleau cu toţii, zăbovind să se întoarcă, gazda mea spuse:

— A, acum ştiu ce s-a înlâmplat: grajdul este atât de mic, încât pesemne au ieşit pe uşa din dos. Cuvintele acestea îl îndemnară şi pe cel din urmă să intre după tovarăşii săi şi după mine, fiindcă aţi ghicit probabil ca mă aflam şi eu în grajd, cum însa de astă dată nu mai exista niciun fel de primejdie, i-am lăsat ultimului plăcerea de a da un ţipăt uşor spre a-şi lua rămas bun de la viaţă. În dreptul roman, Ferrante, o asemenea treabă cred ca s-ar putea numi, nu-i aşa, trucidatio per divisionem necis1? Ei, dar ce înseamnă asta?! Exclamă Procop, încruntându-se. Văd ca omul nostru nu mai are de gând să sosească! Numai de n-ar fi păţit ceva! În curând o să fie întuneric bezna.

— Suadentque cadentia sidera somnos2 – adaugă Fracssso. Fiindcă veni vorba, prieteni, luaţi seama ca nu cumva, fiind atât de întuneric, să-i treacă prin minte lui Benvennto să ne

joace un renghi pe care eu însumi l-am jucat cuiva odată, asta se întâmpla într-una din plimbările mele de pe malurile Rinului. Am avut întotdeauna

1 Masacru prin omoruri succesive (în limba latină în text). (n. T.).

2 Şi stelele ce scapata îmbie la somn (în limba latină în text). (n. T.).

o slăbiciune pentru malurile Rinului, priveliştea e într-adevăr pitoreasca şi în acelaşi timp plină de melancolie. Rinul este fluviul visătorilor. Visam, aşadar, pe malurile Rinului şi pot să vă spun şi la ce anume: trebuia să-i dau răvaş de drum pentru lumea cealaltă unui senior pe nume Schreckenstein, dacă-mi amintesc bine. Numai ca lucrul acesta nu era chiar atât de lesnicios, fiindcă niciodată seniorul nu ieşea din casă decât însoţit de o escortă numeroasă. Iată şi planul pe care l-am urzit atunci, m-am îmbrăcat la fel ca el şi, într-o noapte fără lună, l-am aşteptat să sosească fără nicio teamă împreuna cu escorta lui. Când am văzut ceata aceea de oameni mijind în noaptea singuratică şi neguroasa, obscuri sub nocte, m-am năpustit ca un disperat asupra lui Schreckenstein, care o luase puţin înaintea însoţitorilor săi, am avut grijă însa mai întâi să-i dau jos din cap pălăria cu pene şi să fac o schimbare de poziţii, mutându-mă în locul unde ar fi trebuit să se afle el. Pe urma l-am ameţit, lovindu-l zdravăn cu garda spadei şi am început să strig în toiul zarvei, al zangănitului de spade şi al răcnetelor celorlalţi: „Ajutor! Ajuttor! Puneţi mâna pe tâlhari!, în aşa fel ca oamenii lui Schreckenstein au tăbărât furioşi asupra stapâmilui lor, lăsându-l mort pe loc, în timp ce eu o tuleam în pădure.

Preacinstitul senior a avut cel puţin mângâierca să fie-ucis de mâna— unor prieteni.

— A fost într-adevăr o lovitură îndrăzneaţă – recunoscu Ferrante – dar dacă arunc o privire în urmă, asupra răposatei mele tinereţi, v-aş putea istorisi o ispravă şi mai îndrăzneaţă. Aveam de-a face, ca şi tine, Fracasso, cu căpetenia unei cete, care umbla întotdeauna călare, însoţit de o droaie de oameni. Asta se petrecea într-o pădure din Abruzzi: m-am aşezat la pânda, într-un loc pe unde trebuia să treacă respectivul şi, catarânduma într-un stejar uriaş, m-am întins în lungul unei crengi groase ce creştea de-a curmezişul drumului şi l-am aşteptat visând. Soarele tocmai răsărise şi primele raze se cerneau ca nişte lungi mreje de palida lumină printre ramurile acoperite de muşchi, boarea dimineţii adia proaspătă şi înviorătoare, brăzdată de cântecele păsărilor, deodata...
— Sst! îi taie cuvânlul Procope. Aud nişte paşi, luaţi seama! E omul nostru!
— Straşnic! murmură Maledent, uitându-se în jur cu o privire furişă. Totul e pustiu şi tăcut în preajmă, norocul e de partea noastră.
Rămaseră din nou nemişcaţi şi muţi, chipurile oacheşe şi fioroase nu li se mai puteau desluşi prin piclele amurgului, li se vedeau în schimb ochii strălucind, mâinile ce tremurau pe spadele lungi, atitudinea lor de înfiorata aşteptare, aşa cum şedeau proţăpiţi în penumbră, alcătuiau un grup impresionant, pe care numai penelul lui Salvator Rosa l-ar fi putut înfăţişa în chipul cel mai fericit.
Era, într-adevăr, Benvenuto, care se apropia de ei grăbit, Benvenuto, în mintea căruia, aşa cum am spus, încolţise o umbră de bănuială şi care cerceta cu băgare de seama şi

cu o privire pătrunzătoare întunecimea din fată lui. De altfel, obişnuit cum era cu întunericul, reuşi să-i zărească la douăzeci de paşi de el pe cei patru tâlhari ieşind din ascunzătoare şi, mai înainte de a fi apucat să tabere asupra lui, avu tot răgazul să vâre coşniţa sub pelerină şi să tragă spada din teacă, în acelaşi timp, cum niciodată nu-l părăsea sângele rece, avu grijă să se lipească cu spatele de zidul bisericii, aşa încât să-şi poată privi în fată adversarii.
Aceştia îl atacară cu înverşunare, n-avea cum să fugă şi ar fi fost de prisos să strige după ajutor, deoarece castelul se afla la o distanţă de peste cinci sute de paşi; dar Benvenuto nu punea pentru prima oară mâna pe o armă, îi întâmpina, aşadar, bărbăteşte pe tâlhari.
În timp ce mânuia spadă, dat fiind ca îşi păstrase pe deplin limpezimea minţii, un gând îi fulgera deodată prin cap, nu mai încăpea nicio îndoiala ca era vorba de o uneltire pusă la cale anume împotriva lui. Dacă izbutea cumva să-i păcălească pe ucigaşi, era salvat. Înfruntându-le spadele, începa deci să-i ia în răspăr pe socoteala pretinsei lor conluzii.
— Ei, dar ce vi s-a năzărit, voinicilor? Nu cumva aţi căpiat? Cu ce credeţi c-o să vă puteţi alege de pe urma unui pârlit de militar ca mine? Îmi jinduiţi cumva pelerina? Ori vă ispiteşte sabia mea? Ia stai tu, stai tu, ăla de colo, păzeşte-ţi urechile, drăcia dracului! Dacă aţi pus ochii pe viteaza mea spadă, osteniţi-vă atunci s-o cuceriţi! Dar pentru nişte hoţi care nu par a fi la prima lor isprava, pot să vă spun ca n-aveţi mirosul prea fin, băieţaşi!

Spunând acestea, în loc să dea înapoi din fată lor, îi ataca hartuindu-i fără să se îndepărteze de zidul bisericii decât cu un pas ori doi, pentru ca îndată după aceea să se lipească

iar cu spatele de perete, lovind necontenit cu vârful ori cu tăişul spadei şi având grijă să-şi desfacă de câteva ori pelerina, pentru ca, în cazul când tâlharii fusese înştiinţaţi de slujitorii contelui d·Orbec pe care-i văzuse plecând de acasă şi care-l văzuseră, la rândul lor numărând galbenii, să creadă ca navea banii asupra lui. Într-adevăr, siguranţă cu care le vorbea şi uşurinţa cu care mânuia arma, având o mie de scuzi de aur la subsoara, făcură să încolţească unele îndoieli în capetele spadasinilor.

— Mai ştii? S-ar putea oare să ne fi înşelat, Ferrante? Spuse Fracasso.

— Mă tem ca da. Omul nu părea să fie chiar atât de înalt sau dacă o fi într-adevăr el, în orice caz nu are galbenii asupra lui şi tâlharul acela de viconte ne-a tras pe sfoară.

— Galbeni, eu?! Se minuna Benvenuto, cu cea mai deplină dezimoltura. Afară de un pumn de bănuţi de aramă despolcita, n-am niciun chior la mine, dar dacă vreţi cumva să puneţi mâna pe ei, băieţaşi, o să-i plătiţi mai scump decât dacă ar fi fost de aur curat şi mi i-ar fi dat cineva în păstrare, să ştiţi.

— La naiba! Spuse Procope. E militar sadea. Cum vă închipuiţi ca un orfaurar ar putea mânui spada cu alâla iscusinţă? N-aveţi decât vă vă scoateţi sufletul dacă poftiţi, eu, unul, n-am chef să mă războiesc pentru glorie.

Şi Procope se pregăti să iasă din lupta în timp ce râvna celorlalţi, lipsiţi acum de sprijinul lui şi cuprinşi de îndoiala, începea să slăbească. Văzându-se atacat cu mai puţină îndârjire, Benvenuto se folosi de prilej pentru a se desprinde din mijlocul lor şi a se îndrepta spre palat, dând înapoi din fată vrăjmaşilor săi, fără a înceta să se bată şi să

ţină piept. Aprigul mistreţ trăgea după sine haită de câini spre bârlogul său.
— Aşa, aşa, veniţi cu mine, voinicilor! Îi îmbie Benvenuto. Însoţiţi-mă până la Pre-aux-Cleres, la Casa Rosie, unde infanta mea, al cărei tată e neguţător de vinuri, mă aşteaptă, asta-soara. Drumul până acolo e cam primejdios, după cum se aude, şi nu mi-ar strica de loc să fiu păzit de o escortă.
Cuvintele-i mucalite îl făcură pe Fracasso să renunţe la rândul lui să-l mai hăituiască şi să i se alăture lui Procope.

— Zău dacă nu suntem nebuni, Ferrante! spuse Maledent. Asta nu poate să fie Benvenuto al tău! Fugi încolo!
— Ba da. Ba da, e chiar el! exclamă Forrante, zărind în fine coşniţa doldora de bani sub braţul lui Benvenuto, care făcuse o mişcare prea bruscă, fluturâdu-şi pelerina.
Era însa prea târziu, palatul se afla acum doar la o distanţă de vreo cincizeci de paşi şi Benvenuto începuse să strige cu glasul lui de tuna tor în tăcerea nopţii „Săriţi voi din palatul Nesle! Ajutor! Săriţi! Fracasso abia apucă să se întoarcă din drum, Procope să alerge de departe, Ferrante şi Maledent să-şi înteţească loviturile. Lucrătorii, care erau în aşteptarea meşterului, stăteau cu urechea ciulită. Poarta castelului se deschise de îndată ce răsuna primul sau strigat şi uriaşul Hermann, micul Jehan, Simon-Stângaciul şi Jacques Aubry se năpustiră afară, înarmaţi cu suliţe.
Văzându-i, spadasinii îşi luară picioarele la spinare.
— Staţi puţin, băieţii tatii! Le striga din urmă Benvenuto fugarilor. Nu mai poftiţi să mă conduceţi un pic? Ca să vezi, neisprăviţii! Să nu fie ei în stare să uşureze un biet om singur de o mie de scuzi de aur ce-i rupeau braţul!

Într-adevăr, tâlharii nu izbutiseră decât să-i facă o uşoară zgârietura la mâna adversarului lor, şi cum o ştergeau cu toţii plouaţi, în timp ce Fracasso o întinsese la fugă uriând. Bietul Fracasso, în toiul ultimelor încrucişări de spadă, îşi pierduse ochiul drept, accident de pe urma căruia rămase toată viaţa chior şi care făcu să se adâncească şi mai mult umbra de melancolie ce dădea un relief atât de puternic chipului său gânditor.
— Şi acum, fetii mei – le spuse Cellini tovarăşilor săi de breaslă, după ce paşii spadasinilor se stinseră în depărtare – se cuvine să prăznuim o atât de strălucită ispravă. Veniţi cu toţii să închinam pentru salvarea mea, dragii mei izbăvitori! Ei, drăcie, dar nu-l văd pe Ascanio printre voi. Unde poate să fie Ascanio?
Dacă va mai amintiţi, Ascanio se despărţise de meşterul sau în momentul când părăsise palatul Luvru.
— Eu ştiu undee – spuse micul Jehan.
— Unde, puiule? întreba Benvenuto.
— În fundul grădinii palatului Nesle, unde se plimba într-una de o jumătate de oră, studentul şi cu mine am vrut să stăm de vorbă cu el, dar ne-a rugat să-l lăsăm singur.
— Curios! Îşi spuse Benvenuto. Cum se face ca n-a auzit când am strigat? De ce n-o fi sărit în ajutorul meu o dată cu ceilalţi? Nu mă aşteptaţi, băieţi, aşezaţi-vă la masă fără mine – le spuse apoi tovarăşilor săi. A, tu eşti, Scozzone?
— Sfinte Dumnezeule, ce-am auzit? C-a încercat cineva să te omoare, meştere!
— Da, da, cam aşa ceva.
— Doamne Isuse Hristoase!
— Nu-i nimic, fetiţo, nu-i nimic! Repetă Benvenuto, căutând s-o liniştească pe biata Catherine, care se făcuse palidă ca moartea. Du-te acum şi adu de jos nişte vin din cel mai de

soi pentru vitejii noştri. Cere-î cheile de la pivniţa coanei Ruperta, Scozzone, şi alege-l tu cu mâna ta.

— Doar n-ai de gând acuma să pleci iar? se nelinişti Scozzone.

— Nu, fii pe pace, mă duc să-l caut pe Ascanio în grădina palatului, am de vorbit cu el ceva foarte important.

Scozzone împreuna cu tovarăşii săi se înapoiară în atelier, în timp ce Benvenuto se îndrepta spre poarta grădinii.

Cum tocmai în momentul acela răsărea luna, meşterul putu să-l vadă lămurit pe Ascanio, în loc să se plimbe însa, tânărul se caţăra pe o scară rezemată de zidul împrejmuitor al pavilionului. Ajungând sus, încaleca pe culmea zidului, trase scară spre el, o lasa apoi să alunece de partea cealaltă şi se făcu nevăzut.

Benvenuto îşi trecu mâna peste ochi ca un om care nu poate să-şi dea seama dacă ceea ce vedea e aievea ori vis, pe urmă, hotărându-se brusc, se duse întins spre turnătorie, se urcă în chilia lui, încaleca peste pervazul ferestrei şi, dintr-un salt bine socotit, ajunse pe zidul pavilionului, după care, agăţându-se de un butuc de vită ce-şi resfira vrejurile noduroase pe perete, coborî pe tăcute în grădina Colombei. Plouase dimineaţa şi ţărână jilavă înăbuşea zgomotul paşilor lui Benvenuto. Meşterul îşi lipi urechea de pământ şi iscodi în zadar timp de câteva minute tăcerea din jur, în sfârşit, nişte şoapte pe care le auzi în depărtare îl ajutară să se călăuzească, se ridică de jos numaidecât şi începu să înainteze cu băgare de seama, bâjbâind şi oprindu-se la fiece pas. În scurtă vreme murmurul glasurilor se auzi mai desluşit. Benvenuto porni în direcţia din care venea zvonul, ajungând în fine în dreptul celei de-a doua alei ce străbătea grădină, o recunoscu sau, mai bine zis, i se păru a o întrezări prin negura nopţii pe

Colombe, îmbrăcată într-o rochie albă, stând lângă Ascanio pe banca bine cunoscută nouă. Cei doi copii vorbeau cu voce scăzută, dar limpede şi însufleţită.

Ascuns după un boschet, Benvenuto se apropie de ei şi trase cu urechea.

XXII VISUL UNEI NOPTI DE TOAMNA

Era o seară frumoasă de toamna, liniştită şi străvezie. Luna destrămase aproape toţi norii, iar cei ce mai rămăseseră încă pe cer alunecau răzleţiţi unul de altul pe câmpul albastru presărat cu stele. În jurul grupului ce vorbea şi asculta în grădina pavilionului Nesle domnea pacea şi tăcerea, dar înlăuntrul lor totul era numai zbucium şi înfrigurare.

— Iubita mea Colombe – spunea Ascanio. În timp ce Benvenuto, care stătea în picioare în spatele lui, palid şi îngheţat, avea impresia că-i asculta cuvintele, nu cu urechile, ci cu inima – logodnica mea scumpă, ce-am căutat oare în viaţa ta? Când vei afla urgia şi groaza pe care ţi le voi împărtăşi, ai să mă blestemi pentru ca am putut fi crainicul unor asemenea veşti.

— Te înşeli, dragul meu – răspunse Colombe – orice ai putea să-mi spui, am să te binecuvântez, fiindcă pentru mine eşti trimisul lui Dumnezeu. N-am avut parte să aud glasul mamei mele, dar simt ca l-aş fi ascultat aşa cum te-ascult pe dumneata. Vorbeşte, Ascanio, şi dacă lucrurile pe care vrei să mi le destăinuieşti sunt chiar atât de îngrozitoare, ei bine, glasul dumitale va reuşi să îndulcească întrucâtva ce ai să-mi spui.

— Adună-ţi atunci tot curajul şi toate puterile – spuse Ascanio.
Şi începu să-i povestească tot ce se întâmplase, sub ochii lui, între doamna D·Etampes şi contele d·Orbec, îi dezvălui întreaga uneltire în care trădarea intereselor unui regat se împletea cu urzelile puse la cale împotriva cinstei unei copile, trebui să îndure chinui de a desluşi acestui suflet nevinovat şi uluit de atâta becisnicie, pactul mârşav pe care-l încheiase vistiernicul, se strădui să deschidă ochii tinerei fete, atât de candida încât nici măcar nu se înroşi la auzul cuvintelor sale, asupra cumplitelor rafinamente de ură şi de josnicie pe care dragostea ranita i le insuflase favoritei. Columbe nu reuşi să-şi dea seama ca iubitul ci era copleşii de scârba şi de spaimă, şi biata iedera ce nu avea alt sprijin decât copăcelul de care se agăţase începu să tremure şi să se neliniştească la fel ca el.
— Dragule – îi spuse ea – trobuie neapărat să dezvălui tatălui meu ticăloşia asta urzita împotriva cinstei mele. Tata nu ştie ca ne iubim, tată îţi datorează viaţa, şi ai să vezi c-o să te asculte. O! Fii pe pace, sunt convinsă c-o să smulgă soarta mea din mâinile contelui d·Orbec.
— Vai! suspină Asesnio în chip de răspuns.
— O, dragul meu! se cutremura Colombe, sesizând îndoiala pe care o lasa să se întrevadă exclamaţia iubitului său. Bănuieşti cumva ca tata ar putea fi în stare de o atât de dezgustătoare cardăşie? Ar însemna să păcătuieşti, Ascanio. Nu, tata nu ştie nimic, n-are habar de nimic, pot să pun mâna-n foc şi, cu toate ca nu s-a arătat niciodată prea drăgăstos cu mine, nu cred ca l-ar lasa inima să mă cufunde cu mâna lui în rubine şi nenorocire.

— Iartă-mă, Colombe – răspunse Ascanio – dar pentru tatăl tău bogăţia nu înseamnă nicidecum o nenorocire, pentru el un titlu este în măsură să ascundă o faptă ruşinoasă, şi orgoliul lui de curtean te-ar socoti mai fericită dacă ai fi iubita unui rege decât soţia unui artist. Sunt dator să nu-ţi tăinuiesc nimic, Colombe. Contele d· Orbec, spunea doamnei d·Etampes ca se poate bizui întru totul pe tatăl tău.
— E cu putinţă, Doamne sfinte?! se înfiora fată. S-au mai pomenit oare pe lume vreodată, Ascanio, părinţi care să-şi vândă odrasla?
— S-au pomenit în toate ţările şi în toate timpurile, sărmanul meu îngeraş, şi mai cu seama în vremea această şi în ţara noastră. Să nu crezi cumva ca lumea e făcută după chipul şi asemănarea sufletului tău, iar societatea după chipul şi asemănarea virtuţii tale. Da, da, Colombe, cele mai nobile nume ale Franţei au arendat, fără nicio ruşine tinereţea şi frumuseţea sotiilor şi fiicelor lor, jertfindu-le desfrâului regal, e un lucru foarte firesc la curte, iar tatăl tău, dacă ar socoti de cuviinţă să se dezvinovăţească, ar putea aduce mărturie atâtea strălucite exemple.

Îţi cer iertare, iubito, ca tulbur atât de năprasnic sufletul tău neprihănit şi sfânt, punându-l în fată hâdei realităţi, dar n-am încotro, până la urmă trebuie să-ţi arăt prăpastia în care vor să te azvârle.
— Ascanio, Ascanio! se tângui Colombe, îngropându-şi obrazul în umărul tânărului. Cum, şi tata e împotriva mea? O, mi-e ruşine numai s-o spun! Unde aş mai putea afla o scăpare pentru mine? O. Numai în braţele dumitale, Ascanio. Da, numai dumneata mă poţi salva. Ai vorbit cu

meşterul dumitale, cu Benvenuto, care-i atât de puternic şi de bun, şi atât de nobil, după cum miai spus, şi pe care-l iubesc pentru că-l iubeşti dumneata?
— Nu trebuie să-l iubeşti, Colombe, nu trebuie să-l iubeşti! Protestă Ascanio.
— Dar de ce? Murmură fată.
— Fiindcă e îndrăgostit de dumneata, fiindcă, în loc să fie prietenul pe care am crezut ca ne putem sprijini, e un duşman cu care vom avea de luptat, un duşman, mă înţelegi, şi cel mai primejdios, chiar dintre toţi duşmanii noştri. Ascultă!
Şi Ascanio îi povesti Colombei cum, în clipa în care se pregătea să-i destăinuiască totul lui Benvenuto, acesta îi dezvăluise dragostea să ideală, şi cum orfaurarul favorit al lui Francisc I, datorită cuvântului de gentilom pe care suveranul niciodată nu şi-l calcase, putea dobândi orice ar fi cerut de la el, după ce ar fi ajuns să toarne statuia lui Jupiter. Şi, precum se ştie, ceea ce voia să ceară Benvenuto Cellini. Era mâna Colombei.

— Doamne Dumnezeule! Singura nădejde ce ne-a mai rămas eşti dumneata – spuse Colombe, înălţând spre cer ochii săi frumoşi şi mâinile de zăpadă. Orice aliat se preface într-un vrăjmaş şi orice liman într-o stânca. Eşti sigur ca suntem chiar atât de oropsiţi?
— O, mult prea sigur, din păcate. Meşterul meu etot atât de primejdios pentru noi ca şi tatăl tău, Colombe.
Da, el, el – exclamă Ascanio, împreunându-şi mâinile – el Benvenuto, prietenul meu, ocrotitorul şi părintele meu, Dumnezeul meu, tocmai pe el să fiu silit acum să-l urăsc!
Şi totuşi mă întreb pentru ce i-aş purta duşmănie, Colombe? Pentru ca s-a lăsat cuprins de vraja pe care

trebuie s-o simtă orice suflet ales căruia i-e dat să te cunoască? Pentru ca te iubeşte aşa cum te iubesc şi eu? La urma urmei, suntem amândoi vinovaţi de aceeaşi crimă. Numai ca pe mine dumneata mă iubeşti şi asta mă dezleagă de orice vină. Ce-i de făcut? O, Doamne, de două zile mă tot întreb şi nu pot să-mi dau seama dacă am început să-l urăsc ori dacă mai ţin încă la el ca şi până acum. E adevărat, te iubeşte, dar şi pe mine m-a iubit atât de mult! Bietul meu suflet se zbuciumă şi tremură în mijlocul acestor frământări ca o trestie în toiul unei furtuni. Şi el ce are de gând să facă? Deocamdată am să-i împărtăşesc uneltirile contelui d·Orbec şi sper ca va reuşi să ne scape de ele. Dar după aceea, când vom sta unul în fată altuia ca doi duşmani, când îi voi spune ca ucenicul său îi este în acelaşi timp şi rival, Colombe, voinţa lui atotputernica întocmai ca destinul e poate la fel de oarbă ca el, el va uita pe Ascanio pentru a nu se mai gândi decât la Colombe, îşi va întoarce privirile de la bărbatul ce i-a fost drag pentru a nu o mai vedea decât pe femeia pe care o iubeşte, fiindcă îmi dau şi eu seama ca, dacă ar fi să aleg între el şi dumneata, n-aş sta o clipa în cumpănă. Simt ca aş jertfi fără nicio remuşcare întreg trecutul inimii mele pentru viitorul ei, pământul pentru slăvile cereşti! Pentru ce el s-ar purta altfel decât mine? E om şi a-şi jertfi dragostea este o faptă mai presus de puterea omenească. Vom lupta, aşadar, unul împotriva celuilalt, dar cum am să-i pot ţine piept eu, aşa slab şi singur pe lume cum sunt? O, n-are a face, Colombe, chiar dacă aş reuşi cândva să-l urăsc pe acela pe care l-am iubit atât de mult şi atâta timp, îţi spun, pentru nimic în lume n-aş vrea să îndure din pricina mea chinurile la care m-a supus deunăzi marturisindu-mi dragostea pe care ţi-o poartă.

În vremea asta, Benvenuto, care stătea neclintit ca o statuie îndărătul unui copac, avea fruntea îmbrobonata de o sudoare de gheaţă şi mâna crispată convulsiv pe inimă.
— Bietul Ascanio! Scump prieten! Îl mângâie Colombe, Ai avut mult de suferit şi vei mai avea încă. Totuşi, dragul meu, trebuie să aşteptăm în linişte viitorul. Să nu ne lăsăm copleşiţi de suferinţele noastre, situaţia nu este chiar atât de disperată. Pentru a înfrunta restriştea, pentru a preîntâmpina loviturile sorţii, suntem trei, socotindu-l şi pe Dumnezeu alături de noi. Decât să fiu a contelui d·Orbec, ai prefera să fiu a lui Benvenuto, nu-i aşa? Cred însa ca ai să fi şi mai mulţumit dacă viaţa mea ar fi închinata stăpânului ceresc decât lui Benvenuto! Ei bine, dacă nu mi-e dat să fiu a dumitale, atunci nu voi fi decât a stăpânului ceresc, poţi fi convins de asta, Ascanio. Sunt a dumitale pe lumea această, şi logodnica dumitale pe lumea cealaltă iată făgăduiala pe care ţi-am făcut-o şi pe care am s-o ţin neapărat, Ascanio; fii pe pace!

— Îţi mulţumesc, înger din cer, îţi mulţumesc! spuse Ascanio. Să uităm deci lumea necuprinsă ce se întinde în jurul nostru, să ne gândim ca toată viaţa noastră se afla aici, în mijlocul boschetului în care suntem acum. Colombe, încă nu mi-ai spus ca mă iubeşti. Vai, s-ar zice ca te-ai înduplecat să fii a mea, numai pentru ca n-ai altă cale de ales.
— Taci, Ascanio! Taci te rog! răspunse Colombe. Vezi bine doar ca vreau să sacrific fericirea mea, făcând din ea o datorie. Te iubesc, Ascanio, te iubesc!
Benvenuto simţi cum i se taie picioarele, căzu în genunchi şi-şi rezemă fruntea de copac, privirile-i rătăcite se aţintiră

în gol în timp ce, întorcând urechea spre cei doi tineri, sorbea cu tot sufletul cuvintele lor.

— Draga mea Colombe – repetă Ascanio – te iubesc şi inima îmi spune ca vom fi fericiţi şi ca Dumnezeu nu poate să-l părăsească pe cel mai frumos dintre îngerii săi. O, Doamne, în mijlocul atmosferei de bucurie ce te înconjoară, am uitat cu desăvârşire tărâmul suferinţei pe care voi coborî iar după ce ne vor despărţi.

— Trebuie totuşi să ne gândim la ziua de mâine – spuse Colombe. Trebuie să ne ajutăm singuri, Ascanio, da, să ne ajutăm singuri, pentru ca Dumnezeu să ne ajute. N-ar fi cinstit din partea noastră, cred, să nu-i dezvăluim meşterului dumitale Benvenuto dragostea noastră. Cine ştie ce primejdii s-ar putea să aibă de înfruntat luptând împotriva doamnei ducese d·Etampes şi a contelui d·Orbec, şi n-ar fi drept, trebuie să afle totul, Ascanio.

— Am să fac aşa cum doreşti, draga Colombe, ştii bine doar ca orice cuvânt rostit de dumneata pentru mine este o poruncă. Şi pe urmă, inima îmi spune ca ai dreptate, ca întotdeauna ai dreptate, mi-e teamă însa ca am să-i dau o mult prea grea lovitură. O, Doamne, îmi închipui ce-aş simţi în locul lui. S-ar putea ca dragostea pe care mi-o poartă să se preschimbe în ura, s-ar putea să mă izgonească. Cum am să mai pot ţine piept atunci, eu, un venetic fără niciun sprijin, fără adăpost, unor vrăjmaşi atât de puternici ca ducesa d·Etampes şi ca vistiernicul regelui? Cine m-ar ajuta să zădărnicesc uneltirile acestei haine cardaşii? Cine s-ar îndupleca să lupte alături de mine— într-o bătălie în care forţele sunt atât de inegale?. Cine ar putea să-mi întindă muia?

— Eu! Se auzi în spatele celor doi tineri o voce adânca şi solemnă.
— Benvenuto! Exclamă ucenicul, fără să mai aibă nevoie a întoarce capul.
Colombe dădu un ţipăt şi se ridică repede în picioare. Ascanio îl privea pe meşter, fără să se poată dumiri dacă era mânios ori binevoitor.
— Da, eu, eu, Benvenuto Cellini – repetă orfaurarul – Benvenuto, pe care dumneata nu-l poţi iubi, domnişoară, Benvenuto, pe care tu nu-l mai iubeşti, Ascanio, şi care vrea totuşi să vă salveze pe amândoi.
— Ce spui?! Se miră Ascanio.
— Spun să vă aşezaţi aici lângă mine, fiindcă trebuie să ne înţelegem. Nu e nevoie să-mi destăinuiţi nimic. N-am scăpat niciun cuvânt din tot ce-aţi vorbit. Vă cer iertare dacă întâmplarea a făcut să ascult convorbirea voastră, dar vă daţi seama că-i mai bine să ştiu tot. Aţi spus lucruri triste şi dureroase pentru mine, dar şi lucruri bune. Ascanio a avut dreptate uneori, iar alteori a greşit. E adevărat, domnişoară, ca aş fi fost gata să mă războiesc cu el pentru dumneata. Dar, din moment ce-l iubeşti, nu mai e nimic de făcut, fiţi fericiţi; te-a oprit să mă iubeşti, dar, vrândnevrând, până la urma tot ai s-o faci fiindcă am să te-ajut să fii a lui.

— Meştere dragă! Se înflăcăra Ascanio.
— Suferi mult, domnule – spuse Colombe, împreunând mâinile.
— Îţi mulţumesc! spuse Benvenuto, căruia i se umeziră ochii, dar care izbuti totuşi să se stăpânească. Dumneata îţi dai seama cât sufăr. Cu siguranţă ca el nici n-ar fi observat, nerecunoscătorul! Femeilor însa nu le scăpa nimic. Da, aşa

e, sufăr, de ce te-aş minţi? E şi firesc de vreme ce ştiu ca te pierd, dar în acelaşi timp mă simt fericit ca pot să-ţi fiu de folos, în felul acesta îmi vei datora totul, ceea ce este, oricum, o mângâiere pentru mine. Te înşeli, Ascanio, Beatrice a mea este geloasă şi nu înţelege să împartă cu nimeni dragostea mea, ţie, Ascanio, ţi-a fost hărăzit să termini statuia zeiţei Hebe. Adio cel mai frumos vis al meu! Ultimul vis!

Benvenuto făcea un efort ca să vorbească, rostind cvintele cu o voce întretăiată şi bruscă. Colombe se apleca spre, el cu gingăşie şi, punându-şi mâna într-ale sale, îl îmbie blând:

— Plângi, dragul meu, plângi...

— Da, ai dreptate – îngâna Cellini, izbucnind într-un hohot de plâns.

Stătu aşa câtva timp în picioare, plângând fără să spună nimic, cutremurat de un freamăt lăuntric; firea lui vajnica se uşura lăsând să se reverse lacrimile îndelung stăvilite. Ascanio şi Colombe priveau cu respect mărturiile acestei suferinţe copleşitoare.

— Afară de ziua în care te-am rănit, Ascanio, afară de clipa în care am văzut sângele tău curgând, nu ţin minte să mai fi plâns vreodată de douăzeci de ani încoace – spuse el, recapatândusi cumpătul. A fost o lovitură atât de cumplită pentru mine! Uite, adineauri, în timp ce stăteam ascuns după copacii aceştia, suferearn atât de crâncen, încât la un moment dat m-am simţit ispitit să mă înjunghii pe loc. M-a oprit numai gândul ca aveaţi nevoie de mine. Într-un fel mi-aţi salvat viaţa. Totul e în ordine deci. Ascanio poate să-ţi dea douăzeci de ani de fericire mai mult decât mine, Colombe. Şi pe urmă e copilul meu, veţi trăi în cea mai deplină mulţumire împreuna şi, privindu-vă, mă voi bucura

ca un părinte. Benvenuto va şti să-l înfrângă pe Benvenuto, aşa cum îi va înfrânge şi pe duşmanii voştri. Soarta noastră, a creatorilor, este să suferim şi, din fiecare lacrimă de-a mea, va luă fiinţă poate o statuie frumoasă, aşa cum din fiecare lacrimă a lui Dante a înflorit un cânt sublim. Precum vezi, Colombe, m-a, şi întors la vechea mea dragoste, la scumpa sculptura, ea cel puţin, pot fi convins ca n-o să mă părăsească niciodată. Ai făcut binr ca m-ai îndemnat să plâng, toată amărăciunea ce-mi împovăra mima s-a risipit o dată cu lacrimile mele. Sunt trist, dar sufletul mi s-a îmbunat iar şi voi uita de suferinţa mea căutând să vă vin întrajutor.

Ascanio lua una din mâinile meşterului şi o strânse într-ale sale. Colombe o lua pe cealaltă şi o duse la buze. Benvenuto respira o dată adânc şi, ridicând şi scuturând capul, zise:
— Haide, haide, copii! Cruţaţi-mă, nu-mi sporiţi slăbiciunea. Lucrul cel mai bun ar fi să nu mai vorbim niciodată despre asta. De aci înainte, Colombe, voi fi prietenul dumitale, atâta tot, voi fi părintele dumitale. Încolo, totul n-a fost decât un vis. Şi acum să vedem ce avem de făcut şi care sunt primejdiile ce vă pândesc. Adineauri v-am auzit urzind planuri şi chibzuind ce trebuie să faceţi. Sunteţi nişte copii amândoi, o, Doamne, şi n-aveţi habar niciunul, nici altul ce înseamnă viaţă. Vreţi să întâmpinaţi cu atâta nevinovăţie, dezarmaţi, loviturile sorţii, şi credeţi ca veţi putea învinge răutatea, lăcomia, toate patimile dezlănţuite, cu bunătatea şi zâmbetul vostru?! Dragii mei nebuni! Lasă, voi fi eu puternic, viclean, necruţător în locul vostru. Sunt obişnuit cu aşa ceva, în timp ce pe voi Dumnezeu v-a făcut ca să aveţi parte de tihna şi fericire pe lume, frumoşii mei

îngeraşi, şi voi avea grijă ca să vă împliniţi soarta. Ascanio, mânia nu-ţi va brăzda fruntea albă! Suferinţa, Colombe, nu va tulbura trăsăturile senine ale chipului tău! Am să vă iau pe amândoi în braţe, încântătoare pereche cu ochi duioşi; am să vă port aşa prin toate noroaiele şi toate becisniciile vieţii şi am să vă las apoi vii şi nevătămaţi în sânul bucuriei, pe urmă am să stau să vă privesc şi am să mă bucur o dată cu voi. Numai ca trebuie să aveţi o încredere oarbă în mine, am un fel al meu de a fi năprasnic şi ciudat care s-ar putea să te înspăimânte, Colombe. Faptele mele seamănă cumva cu focul de artilerie şi sunt obişnuit să merg drept la ţintă fără să mă sinchisesc de ceea ce s-ar putea să-mi iasă în cale. Da, trec peste intenţiile mele şi asta mă face să mă sinchisesc mai puţin de moralitatea mijloacelor folosite. Atunci când vreau să modelez un chip frumos, puţin îmi pasă ca mă murdăresc pe degete de lut. După ce termin lucrarea, mă spăl pe mâini şi gata. Sufletul dumitale stăruitor şi delicat să mă lăsa deci să răspund singur, Colombe, de faptele mele în fată lui Dumnezeu, noi doi ne înţelegem, Ascanio şi cu mine. Voi avea mult de furcă de data asta. Contele este ambiţios, prefectul avar. Iar ducesa abilă şi toţi se cred atotputernici. Te afli în puterea şi la cheremul lor, şi doi dintre ei au drepturi asupra dumitale, voi fi nevoit poale să folosesc vicleşugul şi silnicia. Voi căuta să fac în aşa fel însa, ca şi dumneata, şi Ascanio să rămâneţi în afara unei lupte nevrednice de voi. Gândeşte-te, Colombe, eşti gata să închizi ochii şi să te lasiân voia mea? Când am să-ţi spun: „Fă cutare lucru, ai să-l faci? „Stai acolo, ai să stai? „Du-te, ai să te duci?

— Ascanio ce zice? întreba Colombe

— Benvenuto e bun şi generos, Colombe – răspunse ucenicul, ne iubeşte şi ne iartă pentru răul pe care i l-am făcut Să-l ascultăm deci, te rog din suflet!
— Porunceşte, meştere – spuse Colombe – şi eu am să te ascult ca pe un trimis al lui Dumnezeu.
— Prea bine, copila mea. Nu mai am să-ţi cer decât un singur lucru, eu care poate n-ai să te împaci prea uşor, dar pe care trebuie totuşi să te hotărăşti a-l îndeplini fiindcă, după aceea, nu vei mai avea nimic altceva de făcut decât să te laşi în voia împrejurărilor şi a mea.
Şi pentru ca să aveţi şi mai multă încredere în mine, pentru ca să nu şovăiţi a vă bizui pe un om a cărui viaţă a fost pângărita, dar a cărui inimă a rămas curată, am să vă povestesc păţaniile tinereţii mele. Din păcate, toate poveştile seamănă între ele şi, în urzeala fiecăreia, sălăşluieşte suferinţa. Ascanio, am să-ţi destăinuiesc în ce fel Beatrice, făptura îngereasca despre care ţi-am vorbit, a pătruns în viaţa mea, ai să afli acum cine era şi ai să fii mai puţin mirat ca m-am putut îndupleca să ţi-o las pe Colombe când ai să-ţi dai seama ca prin această jertfă nu fac decât să plătesc fiului o parte din datoria pe care o aveam fată de mama, răscumpărând lacrimile vărsate de ea. Măicuţa ta, Ascanio O sfânta coborâta din rai! Beatrice înseamnă preafericita, Ştefană înseamnă încoronata.

— De mult mi-ai făgăduit, meştere, ca într-o bună zi ai să-mi spui povestea asta.
— Da – încuviinţă Cellini – şi acum a venit în sfârşit timpul să ţi-o împărtăşesc. Şi sunt convins, ca vei avea şi mai multă încredere în mine, Colombe, tu vei afla toate motivele pe care le am ca să-l iubesc pe dragul nostru Ascanio.

Luând atunci în mâinile sale mâinile celor doi copii, Benvenuto începu a povesti cele ce urmează, cu glasul lui adânc şi armonios, la lumina stelelor care străluceau pe cer şi în liniştea şi tăcerea nopţii îmbălsămate.

XXIII STEFANA

— Acum douăzeci de ani aveam ca tine astăzi, Ascanio, douăzeci de ani şi lucram la un orfaurar din Florenţa anume Rafaele del Moro Era un meşter priceput şi avea şi gust, numai ca, din păcate, îi plătea mai mult să trândăvească decât să lucreze. Lăsându-se târât în vâltoarea petrecerilor cu o uşurinţă întristătoare, ba mai mult chiar când îi încăpeau în mâna niscai bani, îi ademenea şi pe băieţii din atelier pe calea desfrâului. Adeseori rămâneam singur acasă pentru a termina lucrarea începuta. Pe vremea aceea cântam ca Scozzone. Toate haimanalele din oraş veneau, fireşte, să-i ceară de lucru meşterului Rafaele sau mai curând un mijloc de a huzuri, deoarece toată lumea îl ştia ca pe un om prea slab de înger pentru a fi în stare să ţină din scurt pe cineva. Cu asemenea fel de a fi nimeni nar putea să se pricopsească, de aceea tot timpul îi crapa buza după bani şi foarte curând ajunse orfaurarul cel mai prost văzut din Florenţa.
Ba nu, mă înşel. Avea un confrate cu şi mai puţini muşterii decât el şi care totuşi se trăgea dintr-o aleasă familie de artişti. Dar nu din pricina c-ar fi fost rău platnic era atât de hulit Gismondo Gaddi, ci pentru vădită lui nepricepere şi, mai cu seama, pentru cărpănoşia să dezgustătoare. Cum orice lucrare ce i se încredinţa ieşea neisprăvita ori stricată din mâinile sale, şi cum niciun muşteriu, decât doar dacă era străin de oraş, nu-i mai calcă în dugheană, ca să-şi poată ţine zilele, numitul Gismondo se apucase de

cămătărie, împrumutând bani cu dobânzi foarte mari băieţilor de familie care sperau să se căpătuiască. Negustoria această se dovedi mai mănoasa decât cealaltă, dat fiind ca Gaddi pretindea întotdeauna amaneturi serioase şi nu s-ar fi încumetat să încheie niciun târg fără chezaşii temeinice. Afară de asta, era, cum spunea el însuşi, un om foarte înţelept şi cât se poate de îngăduitor, împrumuta bani oricui, compatrioţilor săi ca şi veneticilor, evreilor ca şi creştinilor. Ar fi fost în stare să-l împrumute şi pe sfântul Petru dacă i-ar fi zălogit cheile raiului, era gata să împrumute chiar şi pe satana dacă ar fi pus garanţie moşiile lui din iad.

Nu mai e nevoie să spun că-l împrumuta şi pe bietul meu meşter, Rafaele del Moro, care îşi mânca în fiecare zi câştigul de pe ziua următoare şi a cărui cinste nestrămutată nu se dezminţise în nicio împrejurare. Statornicele lor legături de afaceri, faptul ca amândoi erau într-un fel ostracizaţi, vecinătatea lor, în fine, avuseseră darul de a-i apropia pe cei doi orfaurari. Del Moro îi era peste măsură de recunoscător cumătrului sau pentru neistovita bunăvoinţa cu care îi dădea mereu bani. La rândul său, Gaddi avea cea mai adânca stimă fată de un datornic atât de cinstit şi de cumsecade, într-un cuvânt, erau cei mai buni prieteni din lume şi Gismondo n-ar fi lipsit cu niciun preţ de la vreuna din petrecerile cu care-l răsfaţa Rafaele del Moro.

Del Moro era văduv, dar avea o fată de şaisprezece ani care se numea Ştefană.
Privită cu ochiul unui sculptor, Ştefană nu era frumoasă dar cu toate astea, la prima vedere, înfăţişarea ei avea ceva

surprinzător. Sub fruntea ei prea înalta şi prea frământata pentru o frunte de femeie, ţi se părea ca întrezăreşti, ca să zicem aşa, mustind gândurile. Ochii săi mari şi umezi, negri şi catifelaţi te umpleau de respect şi de duioşie în clipa în care se aţinteau asupra ta. O paloare chihlimbarie îi învăluia chipul, ca un nor pe care-l lumina, ca zărea firava a unei dimineţi de toamna, o privire tristă şi fermecătoare. Să nu uit părul bogat şi negru ce-i încununa capul şi mâinile de regină.

Ştefană îşi ţinea de obicei fruntea înclinata, ca un crin îndoit de o vijelie. Părea o statuie a melancoliei. Când şi-o înalta însa, când privirile sale frumoase prindeau să se însufleţească, când nările sale începeau să freamăte şi braţul întins dădea o poruncă, ai fi fost gata să cazi în genunchi ca în fată arhanghelului Mihail. Îi semeni, Ascanio, fără să fii totuşi atât de plăpând ca ea, nici mistuit de suferinţă. Nicicând sufletul nemuritor nu mi s-a dezvăluit atât de limpede ca în făptura aceea suavă, mlădie şi armonioasă. Del Moro, care se temea de fiica lui tot atât de mult pe cât o iubea, spunea adesea ca numai trupul soţiei sale zăcea în pământ şi ca Ştefană era duhul răposatei.

Pe atunci eram un tânăr zvânturat, focos şi cu mintea împrăştiată, îndrăgeam mai presus de orice libertatea; seva vieţii clocotea în mine şi-mi risipeam toată înflăcărarea în încăierări zanatice şi în dragoste la fel de zanatice. Lucram totuşi cu aceeaşi râvna cu care şi petreceam şi, în pofida năzbâtiilor mele, continuăm să fiu cel mai priceput lucrător al lui Rafaele şi singurul care mai aducea ceva bani în casă. Dar tot ce ieşea bun din mâinile mele era făcut din instinct şi ca din întâmplare. Studiasem ce-i drept cu râvna lucrările celor din vechime. Zile întregi stătusem aplecat asupra

basoreliefurilor şi statuilor de la Atena şi de la Roma, talmacindu-le cu condeiul şi cu dălţile, şi datorită faptului ca mă aflam mereu în tovărăşia neîntrecuţilor sculptori din antichitate, ajunsesem să-mi însuşesc limpezimea şi precizia formelor, din păcate însa mă mulţumeam doar să imit în chip iscusit, fără să creez cu adevărat. Cu toate astea, vă repet, eram fără tăgadă şi fără nicio greutate cea mai îndemânatica şi cea mai muncitoare dintre calfele lui del Moro. De aceea dragul meu meşter nutrea în taină, lucru pe care l-am aflat mai târziu, năzuinţa de a mă vedea însurat cu fată sa.

Dar, zău, numai de însurătoare nu-mi ardea mie! Doream să fiu de capul meu, să nu-mi pese de nimic, să mă bucur de libertate, lipseam zile întregi de acasă, mă întorceam apoi mut de oboseală, dar, cu toate astea, în câteva ceasuri reuşeam să-i ajung din urmă, ba chiar să-i şi întrec pe ceilalţi lucrători ai lui Rafaele, săream la bătaie pentru un singur cuvânt, mi se aprindeau călcâiele dintr-o singură ocheadă. Vă închipuiţi ce soţ minunat aş fi fost!
De altminteri, tulburarea pe care o simţeam stând alături de Ştefană nu semăna câtuşi de puţin, cu aceea pe care mi-o stârneau femeile de la Porta del Prato sau din Borgo Pinţi. Aproape ca mă intimida, dacă mi-ar fi spus cineva ca o iubeam altfel decât ca pe o soră mai mare, i-aş fi râs în nas. Când mă întorceam după câte o aventură, nici nu îndrăzneam să-mi ridic privirile spre ea. Nu pentru ca era încruntata, ci, mai rău, fiindcă era tristă. Când, dimpotrivă, oboseală sau mai ştiu eu ce virtuoasa toana de hărnicie mă făcea să rămân acasă, căutam apropierea Stefanei, privirea-i blânda şi dulceaţă glasului său. Afecţiunea pe care i-o purtam avea ceva serios şi sfânt de care nu-mi

dădeam prea bine seama, dar care mă încânta. Adesea, în toiul unor petreceri zgomotoase, amintirea Stefanei îmi fulgera deodată prin minte, şi-atunci eram întrebat de ce căzusem pe gânduri, uneori, când trăgeam din teaca pumnalul sau spadă, murmuram numele ei ca pe al unei sfinte ce mă ocrotea. Şi observăm ca de fiecare dată când făceam aşa scăpăm din încăierare nevătămat. Dar gingaşul simţământ pe care-l aveam pentru copila această frumoasă, nevinovată şi plină de duioşie, draga de ea, rămânea tăinuit în adâncul inimii mele ca într-un altar.

Cât despre Ştefană, tot ce pot să spun este ca era rece şi demnă cu tembelii mei tovarăşi de meserie, fată de mine era numai îngăduinţa şi bunătate. Câteodată venea în atelier să şadă lângă tatăl său şi, deşi aplecat asupra lucrului, îi simţeam tot timpul privirea pironită asupra mea. Dacă, vrând să mă linguşească în chip grosolan, vreunul din lucrători îmi spunea ca fată meşterului era îndrăgostită de mine, mă burzuluiam la el eu atâta mânie şi indignare, încât nu mai pomenea niciodată de aşa ceva.
Un accident pe care l-a avut de suferit Ştefană m-a făcut să înţeleg cât de adânc prinsese ea rădăcini în inima mea.
Într-o zi, aflându-se în atelier, n-a apucat să-şi ferească la vreme mânuţa albă şi un lucrător nedibaci şi care cred ca mai era şi beat, pe deasupra, i-a crestat cu o dăltiţă degetul mic de la mâna dreapta şi pe cel alăturat. Biata copila a dat un ţipăt, apoi. Ca şi când s-ar fi căit ca ţipase, a început să zâmbească, dar mâna pe care o ţinea ridicată era plină de sânge. Aş fi fost în stare să-l ucid pe lucrător dacă în momentul acela n-aş fi fost atât de îngrijorat din pricina ci.

Gismondo Gaddi, care se afla şi el de fată, a spus ca ştie un chirurg în vecinătate şi, fără a mai sta pe gânduri. Se duse să-l cheme. Chirurgul, care nu era decât un cârpaci păcătos, a legat întradevar rana Stefanei şi a venit apoi zilnic s-o vadă; fiind însa nepriceput şi tembel, în curând rană a ajuns să se gangreneze. Drept care dobitocul a declarat cu un aer firesc ca, în pofida străduinţelor sale, după toate probabilităţile, Ştefană avea să iaba mâna ciunga de braţul drept.
Rafaele del Moro era într-o mizerie mult prea neagră ca să-şi mai poată îngădui a chema un alt doctor, dar auzind soarta pe care i-o menise zevzecul de cârpaci, n-am mai putut răbda, m-am urcat repede la mine în cameră, am deşertat punga în care se afla toată agoniseala mea şi am alergat într-un suflet la Giacomo Rastelli din Peruggia, chirurgul papei şi cel mai iscusit dintre medicii cu o practică îndelungata din Italia. Fată de stăruinţele mele însufleţite şi cum suma cu care îl îmbiam era destul de rotunjoara, Rastelli s-a înduplecat să vină imediat, spunând: „Ce ţi-e şi cu îndrăgostiţii ăştia! ... După ce a examinat rana, ne-a încredinţat ca se bizuie s-o vindece şi ca, până în două săptămâni. Ştefană avea să se poată folosi de braţul drept la fel ca şi de celălalt, îmi venea să-l sărut pe acest vrednic om. Rastelli s-a apucat deci să oblojească bietele degete vătămate şi Ştefană s-a şi simţit ceva mai uşurată. După câteva zile a trebuit totuşi să cureţe gangrena ce ajunsese până la os.

Ştefană m-a rugat să stau lângă ea în timpul operaţiei ca s-o îmbărbătez, deşi eu însumi nu aveam niciun pic de curaj şi-mi simţeam inima cât un purice. Maestrul Giacomo se slujea de nişte unelte grosolane din pricina cărora Ştefană

suferea cumplit. Nu-şi mai putea stăpâni gemetele ce mă răscoleau peste fire. O sudoare rece îmi scalda tâmplele.
În cele din urmă n-am mai putut îndura asemenea chin, uneltele butucănoase ce-i schingiuiau degetele delicate păreau să scormonească însăşi carnea mea. M-am ridicat, rugându-l stăruitor pe maestrul Giacomo să întrerupă operaţia şi să mă aştepte fiindcă în cel mult un sfert de oră mă întorc.
Am coborât jos în atelier şi acolo, călăuzit parcă de un duh bun, am meşterit o unealtă gingaşă şi fină care tăia ca un brici. M-am întors apoi lângă chirurg, care a continuat operaţia cu atâta înlesnire, încât scumpa bolnavă aproape ca nu mai simţea nicio durere, în cinci minute totul s-a terminat şi, după două săptămâni, Ştefană îmi dădea să-i sărut mâna pe care, zicea ea, i-o salvasem.
Mi-ar fi cu neputinţă totuşi să zugrăvesc zguduitoarele încercări prin care am trecut văzând-o cât pătimeşte biata mea Resemnată, cum o numeam uneori.

Resemnarea era într-adevăr starea firească a sufletului său. Ştefană nu era fericită, viaţa zvânturata şi nechibzuinţă tatălui său o mâhneau, singura ei mângâiere era credinţa, ca toate fiinţele necăjite, Ştefană era evlavioasă. Adesea, când intră în vreo biserică, o zăream lăcrimând şi rugându-se în câte un ungher mai ferit.
Atunci când se afla strâmtorata din pricina uşurătăţii tatălui său, lucru care se întâmpla destul de des, nu pregeta să-mi ceară ajutorul, cu o încredere şi o demnitate care mă încântau. Se mulţumea să-mi spună, draga de ea, cu acea seninătate pe care n-o au decât sufletele alese: „Benvenuto, te rog să lucrezi la noapte ca să poţi termina

lăcriţa de moaşte sau ibricul acela, fiindcă nu mai avem niciun ban în casa.
În scurtă vreme m-am deprins să-i arăt fiecare lucrare pe care o terminăm şi ea îmi spunea unde anume greşisem şi mă povăţuia cu o pricepere nebănuită. Singurătatea şi suferinţa făcuseră să i se înalte şi să i se îmbogăţească gândirea mai mult decât şi-ar fi putut închipui cineva. Spusele ei, în acelaşi timp naive şi pline de miez, m-au ajutat să descopăr multe din tainele artei şi au deschis în fată cugetului meu zări necunoscute.
Mi-aduc aminte ca, într-o zi, i-am arătat macheta unei medalii pe care trebuia s-o gravez pentru un cardinal şi care înfăţişa pe o parte chipul prelatului, iar pe cealaltă o imagine a lui Isus Hristos mergând pe ape şi întinzându-i mâna sfântului Petru, însoţită de această inscripţie: Quare dubitasti? De ce te-ai îndoit?

Ştefană fu mulţumită de portret, care era foarte asemănător şi exact ceea ce trebuia să fie. Pe urma privi îndelung şi în tăcere compoziţia.
— Figura Mântuitorului este de o frumuseţe desăvârşită – rosti ea într-un târziu – şi dacă ar fi fost Apolo sau Jupiter n-aş fi avut nimic de zis. Dar Isus e mai mult decât frumos, Isus e divin: chipul pe care l-ai înfăţişat are nişte trăsături minunate, fără niciun cusur, dar unde-i sufletul? Admir omul, dar îl caut pe Dumnezeu. Gândestete, Benvenuto, ca dumneata nu eşti numai un artist, ca în afară de asta mai eşti şi creştin. Vezi dumneata, inima mea a sângerat adesea, vreau să spun ca, din păcate, în inima mea au încolţit adeseori îndoieli; şi tot aşa şi eu, smulsă din deznădejdea în care mă cufundasem, l-am văzut pe Isus

întinzându-mi mâna şi l-am auzit spunându-mi aceste neasemuite cuvinte: „De ce te-ai îndoit?
Ah, Benvenuto, icoana dumitale nu e atât de frumoasă ca el. Pe chipul său ceresc se afla zugrăvita în acelaşi timp tristeţea părintelui mâhnit, şi îngăduinţa regelui care iartă. Fruntea îi era încununata de raze, dar buzele sale zâmbeau, era mai mult decât măreţ, era bun.
— Stai puţin, Ştefană – i-am spus eu.
Am şters ceea ce făcusem şi, într-un sfert de oră, sub ochii săi m-am apucat din nou să modelez figura lui Isus Hristos.
— E bine aşa? Am întrebat-o, înfatisându-i-o.
— O, da! mi-a răspuns cu lacrimi în ochi. E chiar aşa cum mi s-a arătat blândul Mântuitor în ceasurile de restrişte. Da, acum îmi dau seama că-i el, după îndurarea şi măreţia ce-i luminează fată. Ei bine, te sfătuiesc să faci întotdeauna aşa, Benvenuto, înainte de a lua în mâna ceară, trebuie să ai o idee în minte, eşti stăpân pe mijloace, cauta să-ţi îndulceşti şi expresia, ai la îndemâna materia, descoperă stiletul, degetele să nu fie decât slujitoarele gândirii dumitale. Mă înţelegi?
Iată ce fel de poveţe era în măsură să-mi dea copila această de şaisprezece ani, cu minunatul ei bun simţ. Când rămâneam apoi singur, cugetam la ceea ce-mi spusese şi-mi dădeam seama ca avea dreptate. Şi astfel Ştefană a călăuzit şi luminat vocaţia mea. Fiind stăpân pe forma, m-am străduit să cuceresc şi ideea şi să împletesc atât de strâns ideea şi forma, încât am reuşit ca cele două să iasă din mâinile mele îngemănate, contopite, aşa cum Minerva a răsărit din creierul lui Jupiter, înarmata până în clinti.
O, Doamne, ce farmec are tinereţea şi cât de stăruitoare sunt amintirile ei! Colombe, Ascanio, seara această atât de frumoasă pe care o petrecem împreuna îmi aduce aminte

de toate serile petrecute alături de Ştefană, pe banca din fată casei tatălui său: ea privea cerul, iar eu o priveam pe ea. Sunt douăzeci de ani de atunci şi parcă a fost ieri; întind mâna şi am impresia ca simt mâna ei. Sunt mâinile voastre, copii!

O, era de ajuns s-o văd atât de albă în rochia ei albă pentru ca liniştea să coboare în sufletul meu. Adeseori ne despărţeam fără să fi schimbat niciun cuvânt împreuna şi totuşi în urma acestor mute convorbiri plecăm însufleţit de tot felul de gânduri bune şi frumoase care mă făceau mai generos şimi înnobilau sufletul.

Ca toate fericirile de pe lume, şi fericirea această trebuia să aibă un sfârşit.

Rafaele del Moro ajunsese într-un hal de şarade pe care nu-l mai putea depăşi, îi datora bunului său vecin Gismondo Gaddi două mii de ducaţi, pe care nu ştia de unde să-i scoată. La gândul acesta, fiind un om cinstit de felul lui, era cuprins de disperare. Ar fi vrut s-o scape cel puţin pe fiica sa de mizerie şi s-a destăinuit atunci unui lucrător din atelier, împărtăşindu-i dorinţa lui de a mi-o dă de nevastă, probabil ca la rândul său acesta să mi-o împărtăşească mie. Lucrătorul era unul dintre dobitocii pe care-i repezisem atunci când îmi aruncaseră în obraz cu atâta bădărănie, ca pe o ocară, dragostea frăţeasca pe care mi-o purta Ştefană. Mocofanul nici măcar nu-l lăsa pe Rafaele să isprăvească.

— Părăseşte gândul acesta, meştere del Moro – l-a povăţuit el – nici să nu-i pomeneşti măcar de aşa ceva fiindcă pot să-ţi spun dinainte c-o să dai greş.

Orfaurarul, care era mândru din fire, şi-a închipuit că-l dispreţuiam din pricina sărăciei sale şi n-a mai adus vorba niciodată despre asta.
N-a trecut mult şi într-o zi Gismondo Gaddi a venit săi ceară datoria, şi cum Rafaele îl ruga să-i mai acorde o păsuire, i-a spus:
— Ştii ce, dă-mi mâna fetei dumitale, care este cuminte şi econoama, şi în schimb îţi dau în scris ca mi-ai plătit totul până la ultimul ban.
Del Moro era într-al şaptelea cer. E adevărat ca Gaddi trecea drept un om cam cărpănos cam iute din fire şi cam gelos, dar era bogat, şi ceea ce preţuiesc şi jinduiesc cel mai mult săracii, din păcate, este tocmai bogăţia. Când Rafaele i-a pomenit fiicei sale despre această propunere nesperată, Ştefană nu i-a răspuns nimic, după cină însa, în clipa când ne-am ridicat de pe banca pe câte ne petrecusem seara ca să intrăm în casă, mi-a spus:
— Benvenuto, Gismondo Gaddi m-a cerut în căsătorie şi tata şi-a dat consimţământul.
După ce-a rostit aceste cuvinte, a plecat, iar eu am sărit deodată în picioare ca împins de un arc. Pe urmă, cuprins de nu ştiu ce mânie năprasnică, am ieşit din Florenţa, şi am luat-o razna peste câmp.
Toată noaptea aceea, fie ca alergam ca un bezmetic, fie ca stăteam întins pe iarbă şi plângeam, mii de gânduri fanatice, disperate, furtunoase mi-au străbătut cugetul răvăşit.

„Ea, Ştefană, soţia unuia de teapa lui Gismondo! Îmi spuneam când. Venindu-mi un pic în fire, căutam să-mi adun minţile. Gândul acesta care mă face să mă cutremur, o copleşeşte şi o înspăimânta fără doar şi poate şi pe ea şi,

cum sunt convins ca mai curând ar vrea să se mărite cu mine, da, aşa trebuie să fie. A adresat probabil o muta rugăminte prieteniei mele, geloziei de care sunt stăpânit. O, da, nici vorbă, sunt gelos, ba chiar turbat de gelozie, dar oare am dreptul să fiu? Gaddi e un om ursuz şi aprig, dar, să stăm strâmb şi să judecăm drept, care femeie ar putea fi fericită cu mine? Nu sunt, la rândul meu, năbădăios, sucit, neaslâmparat din fire, gata oricând să stârnesc vreo încăierare primejdioasă ori să înfirip cine ştie ce dragoste nelegiuită?! Aş putea oare să mă înfrânez? Nu, niciodată: atâta timp cât sângele va curge atât de clocotitor în vinele mele, voi fi mereu cu mâna pe pumnal şi cu piciorul gata s-o şteargă de acasă.
Biata Ştefană! Aş face-o să plângă şi să pătimească, aş vedea-o pălind şi ofilindu-se, m-aş urî pe mine şi aş urî-o şi pe ea ca pe o mustrare vie. S-ar putea să şi moară din pricina asta şi eu aş fi atunci ucigaşul. Nu, într-adevăr, nu sunt făcut, îmi dau seama, pentru bucuriile liniştite şi curate ale căminului, am nevoie de libertate, de zări largi, de o existenţă vijelioasă, de orice altceva în afară de tihna şi monotonia fericirii. Aş fi în stare să frâng, o, Doamne, în mâinile mele nedibace, floarea această gingaşă şi suavă. Aş chinui o viaţă atât de preţioasă şi un suflet atât de încântător, cu apucăturile mele jignitoare, şi propria mea viaţă, propriul meu suflet, cu remuşcări. Dar va fi oare mai fericită cu acest Gismondo Gaddi? Ce-o fi făcut-o să se mărite cu el? Ne simţeam atât de bine aşa cum eram! La urma urmei, soarta şi firea unui artist, Ştefană cred că-şi dă scama de asta, n-ar putea cu niciun chip să se împace cu legăturile atât de strânse şi de aspre, cu cerinţele burgheze ale unei căsnicii. Aş fi silit să-mi iau rămas bun de la visele mele de glorie, să nu mă mai gândesc la strălucirea viitoare

a numelui meu, să renunţ la artă, care are nevoie, ca să trăiască, de libertate şi de putere. Ce înseamnă un creator încătuşat în colţul unei vetre gospodăreşti? Ce-ai zice oare, Danie Alighieri? Şi tu, Michelangelo, maestrul meu? Cu ce pofta aţi râde când l-aţi vedea pe ucenicul vostru legănându-şi odraslele ori cerându-i iertare nevestei! Nu, trebuie să fiu curajos fată de mine însumi şi îndurător cu Ştefană, trebuie să rămân singur şi trist cu visurile mele şi cu soarta mea!

După cum vedeţi, copii, nu încerc să mă arăt mai bun decât eram. Era un pic de egoism în hotărârea mea, dar în acelaşi timp şi o foarte puternică şi sinceră afecţiune pentru Ştefană şi, cu toate ca aiuram, se pare ca aveam totuşi dreptate.

A doua zi m-am întors mult mai potolit la atelier. Ştefană părea şi ea destul de liniştită, doar ca era ceva mai palidă ca de obicei. A mai trecut astfel o lună. Într-o seară, despărţindu-se de mine, Ştefană m-a înştiinţat:

— Peste o săptămână, Benvenuto, voi fi soţia lui
Gismondo Gaddi.

Cum pregeta încă să plece, am avut răgazul s-o privesc. Stătea în picioare, posomorâtă, cu mâna pe inima şi parcă gârbovita sub povara suferinţei. Zâmbetul ei frumos era sfâşietor de trist. Se uita la mine îndurerata, dar fără nicio umbră de mustrare, înainte de a-şi lua zborul, desprinzându-se de pământ, îngerul meu voia parcă să-şi ia rămas bun. A stat aşa, tăcută, fără să facă nicio mişcare răstimp de un minut, apoi a intrat în casă.

Mi-era dat să n-o mai văd niciodată pe lumea aceasta.

Am părăsit iar oraşul, cu capul gol, alergând, dar de astă dată nu m-am mai întors a doua zi şi nici în ziua următoare

la atelier, ci am continuat să merg drept înainte până am ajuns la Roma.
Am rămas la Roma cinci ani, faima mea a început să se statornicească, am reuşit să câştig prietenia papei, am avut parte de dueluri, de iubiri, de izbânzi artistice, şi cu toate astea nu eram niciodată mulţumit, parcă îmi lipsea ceva. În mijlocul tuturor acestor vâltori, nu putea să treacă o zi fără să nu-mi întorc privirile spre Florenţa. Nu era noapte în care să n-o văd pe Ştefană stând palidă şi tristă în pragul casei şi uitându-se la mine.

După cinci ani am primit din Florenţa o scrisoare cu peceţi negre. Am citit-o şi am răscitit ode atâtea ori, încât am ajuns s-o ştiu pe dinafară. Iată ce cuprindea:
Benvenuto, sunt în pragul morţii. Benvenuto, te iubeam.
Vreau să-ţi împărtăşesc visurile pe care mi le-am făurit. Te cunoşteam la fel de bine ca dumneata însuti, am simţit din primul moment puterea ce sălăşluieşte în dumneata şi datorită căreia vei ajunge mare într-o bună zi. Geniul, pe care-l văzusem oglindindu-se pe fruntea-ţi înalta, în privirile arzătoare, în gesturile năvalnice, o supunea pe femeia care ar fi purtat numele dumitale unor grele îndatoriri. Eram gata să le primesc. Fericirea avea pentru mine măreţia unei chemări.! Nu m-aş fi mulţumit să fiu numai soţia dumitale, Benvenuto. Aş fi fost în acelaşi timp prietena, sora, mama dumitale. Viaţa dumitale atât de aleasa ştiam ca e hărăzita lumii întregi şi m-aş fi mulţumit doar cu dreptul de a te mângâia când ai fi avut vreun necaz, de a te îmbărbăta când te-ar fi încercat îndoielile. Ai fi fost liber, prietene, oricând şi oriunde. Vai, mă obişnuisem de mult cu zilele chinuitoare în care lipseai de acasă, cu cerinţele nestăvilite ale firii dumitale zvăpăiate, cu toanele unui suflet dornic de

existenţa furtunoasă. Orice personalitate puternică are nevoi la fel de puternice. Cu cât vulturul pluteşte mai multă vreme în văzduh, cu atât simte nevoia să se odihnească un timp mai îndelungat pe pământ. Dar după ce teai fi smuls din mrejele înfriguratelor vise ce ar fi cutreierat somnul geniului dumitale, l-aş fi regăsit, la trezire, pe neasemuitul meu Benvenuto, cel pe care-l iubesc şi care ar fi fost atunci numai şi numai al meu! Nu m-aş fi plâns niciodată de ceasurile în care m-ai fi dat uitării, fiindcă uitarea această nu avea nimic jignitor pentru mine. În ce mă priveşte, ştiindu-te gelos, m-aş fi ţinut departe de orice privire, de câte ori ai fi fost plecat de acasă, aşteptându-te şi rugându-mă pentru dumneata, în singurătatea care mi-e atât de dragă.

Iată cum s-ar fi desfăşurat viaţa mea.
Când am văzut însa ca mă părăseşti, plecânduma în fată voinţei lui Dumnezeu şi a dumitale, am închis ochii şi am lăsat frânele propriei mele soarte în mâinile datoriei, tata îmi cerea să mă învoiesc la o căsătorie care i-ar fi îngăduit să-şi păstreze cinstea nepătata şi i-am dat ascultare. Bărbatul meu a fost un om straşnic, aprig şi neînduplecat, nu se mulţumea numai cu supunerea mea, ar fi vrut de la mine o dragoste, pe care nu mă simţeam în stare să i-o dau, şi mă pedepsea crunt ori de câte ori îl mâhneam fără voia mea. M-am resemnat. Am fost, cel puţin aşa nădăjduiesc, o soţie vrednică şi cinstită, dar pururea întristata, Benvenuto. Dumnezeu totuşi m-a răsplătit, încă din timpul vieţii acesteia, daruindu-mi un fiu. În ultimii patru ani, sărutările copilului m-a făcut să nu mai simt jignirile, loviturile şi, în cele din urmă, neagră sărăcie, căci, lacomindu-se să câştige cât mai mulţi bani, bărbatul meu a

ajuns în sapă de lemn şi luna trecută a murit de inimă rea. Dumnezeu să-l ierte, aşa cum l-am iertat şi eu!

Mi-a venit şi mie rândul să mor. Poate chiar azi, poate peste un ceas, istovita de atâtea suferinţe îndurate, şi de aceea ţi-l las cu limbă de moarte, Benvenuto, pe fiul meu.
Poate că-i mai bine aşa. Cine ştie dacă, neajutorată cum sunt ca orice femeie, aş fi fost în stare să îndeplinesc rostul ce aş fi vrut să-l am pe lângă dumneata. El, Ascanio al meu (îmi seamănă), va fi pentru dumneata un tovarăş de viaţă mai puternic şi mai îndurător, va şti să te iubească mai bine, dacă nu mai mult decât mine. Şi nu sunt de loc geloasă pe el.
Pe de altă parte, te rog să faci pentru băiatul meu ceea ce aş fi făcut cu pentru dumneata.
Adio, dragul meu, te-am iubit şi te mai iubesc încă, ţi-o spun din nou fără ruşine şi fără căinţă, în clipa când mi-e dat să trec pragul veşniciei, fiindcă dragostea mea e sfânta.
Adio! Fii mare, la rândul meu, voi fi fericită şi nu uita, din când în când, să ridici ochii spre cer ca să te pot vedea.
A dumitale,

STEFANA
Şi acum, Colombe, Ascanio, vă întreb, aveţi încredere în mine şi sunteţi gata să faceţi tot ceam să vă sfătuiesc? Tinerii răspunseră amândoi într-un glas.

XXIV PERCHEZITII DOMICILIARE
În ziua următoare celei în care povestea această fu istorisită la lumina stelelor, în grădina pavilionului Nesle, dis-de-dimineaţă atelierul lui Benvenuto îşi recăpătase înfăţişarea lui obişnuită, meşterul lucra la solniţa de aur a

cărei materie primă o apărase cu atâta vitejie împotriva celor patru spadasini care pofteau să i-o înhaţe şi, o dată cu ea, să-i ridice şi viaţa. Ascanio cizela crinul doamnei d·Etampes, Jacques Aubry, răsturnat alene pe speteaza unui scaun, îi punea o mie şi una de întrebări lui Cellini, care nici măcar nu catadicsea să-i răspundă, aşa încât studentul amator se vedea nevoit să formuleze el însuşi răspunsurile. Pagolo se uita pe sub sprâncene la Catherine, care se îndeletnicea cu nu ştiu ce lucru de migală femeiască. Hermann împreuna cu ceilalţi lucrători pilea, ciocănea, lipea, cizela, iar cântecul sprinţarei Scozzone înveselea hărnicia tihnită a tuturor.

Pavilionul Nesle, în schimb, nu era nici pe departe atât de liniştit. Colombe nu era de găsit nicăieri.
E lesne de închipuit, aşadar, ce zarvă era în toată casa; o căutau peste tot, o strigau; coană Perrine se jeluia în gura mare, iar prefectul, care fusese chemat în grabă, se străduia să desprindă din văicărelile preacinstitei doamne vreun indiciu care ar fi putut să-l pună pe urmele dispărutei sau poate – mai ştii? — ale fugarei.

— Stai puţin, coană Perrine, va să zică aseară, spui dumneata, puţin după plecarea mea, ai văzut-o ultima oară? O descosea prefectul.
— Vai, chiar aşa, jupâne! Doamne Isuse Hristoase! Ce dandana! Biata copila era cam tristisoara şi s-a dus să-şi scoată minunea aceea de dichisuri cu care fusese la curte; şi-a pus o rochiţă alba… Doamne, apără-ne şi ne miluieşte! Şi pe urmă mi-a spus: „Coană Perrine, e o seară aşa de frumoasă, mă duc să fac câţiva paşi pe aleea mea. Să fi fost ora şapte în amurg. Dumneaei – adaugă Perrine,

arătând spre Pulcherie, servitoarea trimisă spre a-i da ajutor sau mai curând ca s-o ţină din scurt – dumneaei, ca de obicei, intrase mai dinainte la dânsa în camera să titirisească, de bună seama, vreuna din toaletele acelea splendide pe care le lucrează cu atâta iscusinţă, iar eu mă apucasem să cos ceva în sala de jos. Nu mai ştiu cât voi fi stat aşa aplecată asupra lucrului, se prea poate ca de la o vreme ochii mei, sarmanii, obosiţi cum sunt, să se fi închis fără voia mea şi să-mi fi pierdut pentru câteva clipe cunoştinţa.
— Ca de obicei – îi tăie vorba Pulcherie, cu acreală.
— Tot ce ştiu – continuă coană Perrine, fără a se învrednici să răspundă la o atât de meschina clevetire – este ca pe la orele zece m-am sculat din jilţ şi am ieşit afară să văd dacă nu cumva pe Colombe va fi uitat-o sfântul în grădină. Am strigat-o, dar nu era nimeni, mi-am închipuit atunci ca pesemne intrase la ea în odaie şi se culcase fără să mă mai deranjeze, draga de ea, aşa cum mai făcuse de atâtea ori până atunci. Sfânta, milostiva pronie cerească! Cine s-ar fi gândit... Ah, jupâne prefect, pot să pun mâna-n foc ca nu s-a dus după vreun ibovnic, ci a fost răpită, mititica de ea. Am crescut-o doar cât se poate de cuviincios...

— Dar azi-dimineaţă – o întrerupse prefectul, nerăbdător – azi-dimineaţă?
— Azi-dimineaţă, când am văzut ca nu cobora din odaie... Sfânta Fecioară, îndură-te de noi, păcătoşii!
— Dar mai lasa naibii pomelnicele! Răbufni jupân d·Estourville. Spune ce-ai de spus fără să te mai văicăreşti atâta! Aşadar, azi-dimineata...
— Ah, domnule, prefect, orice-aţi zice, n-o să mă puteţi opri să plâng până ce n-om da de urma copilei. Azi-dimineaţă,

jupâne, îngrijorata fiindcă nu se arătase încă (ea, care se trezeşte totdeauna în zori!), m-am dus să-i bat la uşă să se scoale şi, văzând ca nu-mi răspunde, am crăpat uşa. Înăuntru nimeni. Patul nici măcar nu era desfăcut, jupâne. Am început să ţip, să chem. Mi-am pierdut capul, şi domnia ta ai vrea acum să nu vărs nici măcar o lacrimă?!

— Coană Perrine – o luă din scurt prefectul – nu cumva ai lăsat să pătrundă cineva aici în lipsa mea?
— Cineva, aici, păcatele mele! Protestă, mărturisindu-şi în frl şi chip uimirea, guvernanta, care se simţea cu masca pe căciulă. Păi nu mi-ai pus în vedere chiar domnia ta să nu dau drumul nimănui, jupâne? Când oare, Doamne iartă-mă, mi-am îngăduit să calc vreo poruncă de-a dumitale? Cineva aici! Atâta mai lipsea!
— De pildă, Benvenuto, care a cutezat să se minuneze de frumuseţea fetei mele, n-a încercat cumva să te cumpere?
— Aş fi vrut s-o văd şi pe-asta! Mai curând ar fi încercat să se caţăre pe lună, să fi îndrăznit numai, ca i-aş îi trântit câteva să mă pomenească!
— Va-să-zică n-ai primit în casa niciun bărbat, niciun domnişor?
— Un domnişor! Ţine-mă, Doamne, un domnişor! De ce nu mai bine pe Sarsailă în carne şi oase?
— Ce cauta atunci – spuse Pulcherie – băiatul acela drăguţ care a venit de vreo zece ori şi a bătut la poartă, de când sunt eu aici, şi căruia tot de atâtea ori i-am trântit poartă-n nas?
— Un băiat drăguţ? Pesemne ca ai orbul găinilor, scumpo; doar n-o fi fost cumva contele d·Orbec! Ah, Doamne sfinte, acum ştiu: trebuie să fi fost Ascanio cel de care vorbeşti dumneata.

Ascanio, ţi-aduci aminte, jupâne? Băieţandrul acela care ţi-a mântuit viaţa. Da, într-adevăr, i-am dat să dreagă cataramele de argint de la pantofii mei. Dar ucenicul ăsta, un domnişor?! Pune-ţi ochelari, porumbiţe! Şi afară de asta, să spună pereţii şi lespezile acestea dacă l-au văzut vreodată punând piciorul aici.
— Destul! Îi curmă vorba răstit prefectul. Dacă aflu cumva ca mi-ai înşelat încrederea, coană Perrine, ai s-o plăteşti scump, pe legea mea! Mă duc la Benvenuto, Dumnezeu ştie cum o să mă primească mocofanul ăsta, dar n-am încotro.
Împotriva oricărei aşteptări însa, Benvenuto îl primi cum nu se poate mai bine.
Văzând sângele rece, dezinvoltura şi amabilitatea lui, jupân d·Estourville nici nu îndrăzni măcar să-i pomenească ceva despre bănuielile sale. Se mulţumi doar să-i spună ca fiica sa Colombe se speriase în chip stupid în ajun şi, înfricoşată peste măsură, deşi fără niciun temei, o rupsese la fugă ca scoasă din minţi, ca, poate, fără ştirea lui Benvenuto, va fi căutat să se adăpostească la palatul Nesle, dacă nu cumva chiar, străbătând curtea palatului ca să se ducă într-alta parte, căzuse în nesimţire, într-un cuvânt, minţi în chipul cel mai stângaci cu putinţă.
Cellini însa asculta politicos toate balivernele şi pretextele înşirate de el, în sfârşit, merse atât de departe cu bunăvoinţă, încât se făcu a nu băga de seama nimic. Mai mult încă, îl compătimi din toată inima pe prefect, încredinţându-l ca ar fi fericit s-o poată reda pe Colombe unui părinte care îşi alintase întotdeauna odrasla cu atâta duioşie şi cu o dragoste atât de mişcătoare şi demnă. Fugară, dac-ar fi fost să dăm crezare spuselor lui, săvârşise o greşeală de neiertat şi nu avea nimic mai bun de făcut

decât să se înapoieze cât mai grabnic sub o atât de temeinică şi blânda oblăduire. De altminteri, ca dovadă a interesului sincer pe care-l nutrea fată de jupân d·Estourville, cu dragă inima era gata să-i dea o mâna de ajutor în timpul cercetărilor sale nu numai în palatul Nesle, dar şi în oricare alt loc.

Pe jumătate convins şi cu atât mai măgulit de laudele ce i se aduceau, cu cât îşi dădea mai bine seama în adâncul inimii ca nu i se cuveneau, prefectul, urmat de Benvenuto Cellini, purcese la o percheziţie minuţioasă a palatului Nesle, fosta sa proprietate, pe care o cunoştea până în cele mai mici colţişoare. Astfel ca avu grijă să nu treacă pe lângă nicio uşă fără s-o dea de perete, pe lângă niciun dulap fără să-l întredeschidă, pe lângă niciun sipet fără să arunce, ca din greşeală,

o privire înăuntru. Pe urmă, după ce palatul fu percheziţionat până în cele mai ascunse unghere, prefectul, ieşi în grădină, străbătu arsenalul, turnătoria, pivniţă, grajdul, examinând totul cu stricteţe, în timpul acestor investigaţii, Benvenuto, credincios îndatoririi pe care şi-o luase de la bun

început, cauta să-i fie de folos cum se pricepu mai bine, oferindu-i rând pe rând cheile ori amintindu-i de cutare coridor sau de cutare cămara pe care jupân d·Estourville uitase s-o cerceteze, în sfârşit, pentru ca nu cumva fugară să se strecoare pe furiş dintr-o încăpere într-alta, îl povăţui să lase de pază pe câte unul dintre oamenii săi în fiece loc pe care-l părăsea.

După două ore de cercetări zadarnice, răstimp în care fiece cotlon fu scotocit, convins ca nu trecuse nimic cu vederea şi copleşit de bunăvoinţă gazdei sale, jupân d·Estourville ieşi din palat, adresându-i lui Benvenuto mii de mulţumiri şi cerându-şi de mii de ori iertare.

— Ori de câte ori veţi pofti să mai veniţi pe aici – îi răspunse orfaurarul – sau dacă va fi nevoie să faceţi noi cercetări prin partea locului, casa mea, să ştiţi, vă este deschisă la orice oră ca şi când ar fi a domniei voastre de altminteri, aveţi tot dreptul, jupâne: n-am semnat oare amândoi o înţelegere prin, care ne obligam să trăim în bună vecinătate?

Prefectul îi mulţumi, aşadar, lui Benvenuto, şi cum nu ştia în ce fel să-i întoarcă amabilităţile, părăsind palatul, lauda din răsputeri statuia uriaşă a lui Marte la care artistul, aşa cum am spus, tocmai lucra. Benvenuto făcu împreuna cu el înconjurul statuii, atrăgându-i atenţia, îndatoritor, asupra dimensiunilor ei neobişnuite; într-adevăr era înalta de peste şaizeci de picioare, iar baza ei avea o circumferinţă de aproape douăzeci de paşi.

Jupân d·Estourville pleca nespus de amărât: era încredinţat ca, din moment ce nu putuse să dea de urma fiicei sale la palatul Nesle, Colombe îşi găsise un adăpost în oraş. Dar la vremea aceea oraşul era destul de mare pentru ca însuşi şeful poliţiei să fie pus în încurcătură. De altminteri, Colombe fusese răpită într-adevăr, sau fugise de acasă.? Era victima unei samavolnicii, sau plecase din propriul său imbold? Nicio împrejurare însa nu putea să-i lămurească această nedumerire. Tot ce putea face era să spere ca, în primul caz, v a reuşi să scape până la urma sau, în cel de-al doilea caz, ca se va întoarce de bunăvoie. Aştepta deci cu destulă răbdare descosând-o totuşi de câte douăzeci de ori

pe zi pe coană Perrine, care tot timpul nu făcea decât să cheme într-ajutor pe toţi cuvioşii din rai şi să se jure pe ce avea mai sfânt ca nu primise pe nimeni în casă şi care, de fapt, la fel

Ca şi jupân d·Ehtourville, n-avea nici cea mai mică bănuială în privinţa lui Ascanio.

Trecu o zi şi încă una fără să fi aflat nimic. Prefectul îşi puse atunci toţi agenţii în mişcare, lucru pe care se ferise să-l facă până atunci, ca nu cumva păţania lui să ajungă la urechile lumii, punându-i în joc reputaţia.

E drept ca se mulţumi să le dea doar semnalmentele fugarei, nu însa şi numele ei, şi ca percheziţiile fură făcute sub cu totul alte motive decât cel adevărat; dar cu toate ca nu nesocoti niciunul dintre mijloacele tainice pe care le avea la îndemâna pentru a culege informaţii, cercetările sale nu avură nicio urmare.

Fireşte, prefectul nu fusese niciodată un părinte iubitor şi duios pentru fiica sa, dar dacă nu părea disperat, în schimb era plin de ciuda, şi dacă inima îi rămânea nesimţitoare, în schimb trufia lui sângera; se gândea indignat la strălucită partidă pe care prostuţă de lată avea s-o scape din mână şi furios la glumele nesărate şi la zeflemelelor usturătoare cu care curtenii aveau să întâmpine păţania lui.

Vrând-nevrând, până la urmă se văzu silit să-i împărtăşească logodnicului Colombei nenorocirea întâmplata. Contele d·Orbec fu întristat aşa cum ar fi fost întristat un negustor căruia i s-ar fi dat de veste ca mărfurile sale ar fi avut de suferit nu ştiu ce stricăciuni, însa, doar atât. Contele, dragul de el, era de felul său filosof, drept care îi făgădui onorabilului sau prieten ca, dacă zvonul nu se va întinde prea mult, căsătoria pusă la

cale încă mai putea fi încheiata; pe urmă, cum era un om care ştia să profite de orice împrejurare, se folosi de ocazie pentru a-i pomeni prefectului în câteva cuvinte despre planurile doamnei d·Etampes în privinţa Colombei.
Prefectul se simţi copleşit de cinstea ce s-ar fi putut să-i fie hărăzita: cu atât mai vârtos îşi făcu inimă rea şi o blestema pe îndrăcita de fată, care era în stare să dea cu piciorul unei atât de nobile şi de minunate ursite.

Îi vom scuti însa pe cititorii noştri de convorbirea pe care destăinuirile contelui d·Orbec o prilejui între cei doi curteni; ne vom mulţumi doar să le spunem ca durerea şi speranţa de care era însufleţita se manifestară într-un chip miraculos de înduioşător. Şi cum bine se ştie ca nenorocirea îi apropie întotdeauna pe oameni, socrul şi ginerele se despărţiră mai strâns legaţi sufleteşte ca niciodată, fără a se putea îndupleca să renunţe la viitorul măreţ pe care-l întrezăriseră.
Se înţeleseseră, de asemenea, să ascundă tărăşenia fată de toată lumea; ducesă d·Etampes însa era o prietenă prea apropiată şi o complice mult prea interesată de această întâmplare pentru ca să nu-i împărtăşească şi ei secretul.
Şi nu greşiseră, fiindcă ducesa puse mai mult la inima decât tatăl şi soţul cele petrecute şi, în acelaşi timp, precum s-a văzut mai înainte, era mai în măsură decât oricine să-l informeze pe prefect şi să călăuzească cercetările sale.
Ştia bunăoară ca Ascanio era îndrăgostit de Colombe. Şi ca, pe de altă parte, îl silise, ca să zicem aşa să asiste la întreaga uneltire urzită de ea; văzând cinstea femeii iubite în grea cumpănă, tânărul, cuprins de disperare, se va îi hotărât să facă o faptă nesăbuită, numai ca, aşa cum aflase chiar din gura lui. Colombe nu-l iubea pe Ascanio şi,

neiubindu-l, nu putea să se învoiască, de bună seama, cu planurile sale. Iar ducesa d·Etampes îl cunoştea de ajuns de bine pe cel pe care îl bănuise în primul moment, ca să-şi dea seama ca acesta n-ar fi cutezat ca niciun preţ să înfrunte dispreţul şi împotrivirile iubitei sale; în pofida acestor argumente, deşi avea toate motivele să creadă ca Ascanio nu era vinovat, inima ei de femeie geloasă îi spunea ca fugară nu putea fi căutată decât la palatul Nesle şi ca, înainte de orice, trebuiau să nu-l scape din ochi pe Ascanio.

Doamna d·Etampes nu putea totuşi să le spună prietenilor ei pe ce anume se întemeia această convingere, fiindcă ar fi fost nevoită atunci să le destăinuie ca era îndrăgostită de Ascanio şi ca, mânata de patima ei, avusese nesăbuinţa de a-i dezvălui tânărului soarta pe care i-o hărăzise Colombei. Se mulţumi numai să-i încredinţeze ca s-ar mira peste măsura dacă Benvenuto n-ar fi vinovatul, Ascanio complicele, iar palatul Nesle adăpostul fugarei. Degeaba încerca prefectul să protesteze, jurându-se ca se uitase peste tot, ca cercetase tot palatul şi-l străbătuse de la un cap la altul, ducesa o ţinea una şi bună – avea de altfel destule temeiuri s-o facă – stăruind cu atâta încăpăţânare în părerea ei, încât reuşi până la urmă să strecoare unele îndoieli în cugetul jupânului d·Estourville, care era totuşi sigur ca scotocise pretutindeni cu cea mai mare atenţie.
— De altminteri – adaugă ducesa – fii pe pace,

am de gând să-l chem la mine pe Ascanio să stau de vorbă cu el şi să-l descos.
— O, doamnă, sunteţi prea bună! Spuse prefectul.
— Şi dumneata prea zevzec – şopti ducesa printre dinţi.

După care le dădu a înţelege ca întrevederea luase sfârşit.
Începu apoi să cumpănească în sinea ei cum să facă să-l cheme pe tânăr la ea, dar înainte de a fi apucat să se hotărască în vreun fel i se anunţa sosirea lui Ascanio; fără să ştie, tânărul venise în întâmpinarea dorinţelor doamnei d·Etampes; era stăpân pe sine şi rezervat.
Doamna d·Etampes îl învălui într-o privire pătrunzătoare ca şi când ar fi vrut să citească în adâncul sufletului său; Ascanio însa nu dădu niciun semn c-ar fi băgat de seama ceva.
— Doamna – spuse el, înclinându-se – am venit să vă arăt crinul poruncit de dumneavoastră şi care e aproape terminat; nu mai lipseşte decât picătură de rouă de două sute de mii de scuzi pe care aţi făgăduit ca mi-o veţi pune la îndemâna.
— Ei, ce se mai aude cu Colombe a ta? Îl întreba doamna d·Etampes, fără a se învrednici să-i răspundă.
— Dacă vă referiţi cumva la domnişoara d·Estourville, doamna – rosti cu solemnitate Ascanio – vă rog în genunchi să nu mai pronunţaţi numele sau în fată mea. Da, doamnă, vă implor cu umilinţă şi din tot sufletul ca, de azi înainte, subiectul acesta să fie cu desăvârşire înlăturat din convorbirile noastre, cruţaţi-mă, vă rog!

— Ia te uita! Ţi-e necaz! spuse ducesă, care nu-l scăpase o clipa din ochi pe Ascanio.
— Oricare ar fi sentimentul ce mă stăpâneşte şi chiar dacă s-ar putea întâmpla să pierd bunăvoinţa domniei voastre, doamnă, mă voi încăpăţâna totuşi să refuz de a mai vorbi pe viitor cu dumneavoastră despre lucrul acesta. Am jurat ca de acum înainte tot ce ar putea să aibă vreo legătură cu această amintire să rămână mort şi îngropat în inima mea.

„Să mă fi înşelat oare? Se gândi ducesă. S-ar putea cumva ca Ascanio să nu aibă niciun amestec în toată istoria această? Fetişcana aceea să fi urmat de bună voie sau cu sila pe vreun alt răpitor şi, zădărnicind planurile pe care ambiţia mea le făurise, să slujească în schimb, prin fugă ei, năzuinţele dragostei mele?

Chibzuind toate acestea în sinea sa, continua apoi cu glas tare:

— Deoarece mă rogi să nu-ţi mai vorbesc despre ea, ¶Ascanio, îmi îngădui cel puţin să-ţi vorbesc despre mine? Vezi, dar, ca sunt gata să-ţi împlinesc rugămintea şi să nu mai stărui, dar cine ştie dacă cel de-al doilea subiect de discuţie nu va fi şi mai neplăcut pentru dumneata decât primul? Cine ştie claca...

— Iertaţi-mă ca vă întrerup, doamna – spuse tânărul, dar generozitatea cu care binevoiţi a-mi face această favoare îmi dă curajul să vă rog a-mi acorda încă una. Deşi de familie nobilă, nu sunt decât un biet copilandru umil, crescut în umbra unui atelier de orfaurar şi, din această sihăstrie artistică, m-am trezit dintr-o dală în mijlocul unei lumi strălucitoare, amestecat în urzeli ce hotărau soarta unor imperii, având, aşa neînsemnat cum sunt, puternici seniori drept vrăjmaşi şi un rege drept rival; şi încă ce rege, doamnă! Francisc I, adică unul dintre cei mai falnici monarhi ai creştinătăţii! Pe neaşteptate m-am pomenit stând în vecinătatea celor mai ilustre nume şi a celor mai glorioase destine; am iubit fără speranţă şi am fost iubit fără a putea întoarce dragostea ce mi se arată! Şi de cine am fost iubit, Dumnezeule? De domnia voastră, una dintre cele mai frumoase şi mai nobile doamne de pe fată pământului! Lucrurile acestea au răsturnat totul în mine şi

în preajmă mea, m-au năucit, m-au strivit, m-au nimicit, doamnă! Sunt înspăimântat ca un pitic care s-ar fi trezit într-o lume de uriaşi: toate ideile mele au fost zdruncinate, nu mai pot să-mi dau scama nici măcar ce simt, sunt ca un om rătăcit în mijlocul acestor vrăjmaşii crâncene, acestor dragoste necruţătoare, acestor măreţe ambiţii. Doamnă, lăsaţi-mă să-mi trag sufletul, vă implor! Îngăduiţi-i naufragiatului să-şi vină în fire, convalescentului să se întremeze! Timpul, sper, va pune din nou toate la locui lor în sufletul şi în viaţa mea. Daţi-mi răgaz, doamnă, daţi-mi răgaz şi, deocamdată, vă rog să nu vedeţi în mine decât un artist care doreşte să afle dacă acest crin făurit de el este pe placul domniei voastre.
Ducesă aţinti asupra lui Ascanio o privire bănuitoare şi plină de nedumerire; nu şi-ar fi închipuit niciodată ca tânărul acesta, copilandrul acesta, era în stare să vorbească atât de serios şi de stăpânit şi în acelaşi timp cu atâta poezie: de aceea se simţi îndatorata moraliceşte să-i împlinească dorinţa şi, mulţumindu-se a-i vorbi numai despre crinul adus de el, îl lauda pe Ascanio şi-i dădu unele îndrumări, făgăduindu-i să tacă tot ce-i stătea în putere pentru a-i trimite cât mai grabnic diamantul ce trebuia să desăvârşească lucrarea sa. Ascanio îi mulţumi sisi lua rămas bun de la ea, mărturisindu-şi în fel şi chip recunoştinţa şi respectul.
„Acesta să fie într-adevăr Ascanio? Se întreba doamna d·Etampes după plecarea lui! Am impresia c-a îmbătrânit cu zece ani. Cum se explica seriozitatea această aproape impunătoare? Să fie oare din pricina suferinţei? Sau poate fiindcă e fericit? Într-un cuvânt, e sincer cu adevărat ori se afla sub înrâurirea diavolului de Benvenuto? Joacă un rol

plin de iscusinţa ca un actor încercat ori se lasă mânat de propria sa fire?
Anne simţi şovăiala. Ciudatul vârtej de care erau încetul cu încetul furaţi cei ce se încumetau să-i ţină piept lui Benvenuto Cellini punea treptat stăpânire asupra ei, în pofida dârzeniei sale. Trimise oameni să-l privegheze pe Ascanio şi să-l urmărească de câte ori ieşea din palat, ceea ce se întâmpla destul de rar, dar nu reuşi să descopere nimic. În cele din urmă doamna d·Elampes trimise vorba atât prefectului cât şi lui d·Obec să vină la dânsa şi-i povăţui, cu tonul cu care altcineva ar fi poruncit, să încerce a face o nouă descindere pe nepusă masă la palatul Nesle.

Cea doi se grăbiră a-i da ascultare, dar, cu toate că-i picară pe cap în toiul lucrului, Benvenuto se arata şi mai îndatoritor fată de amândoi decât fusese prima oară când venise numai prefectul. Sar fi zis, văzându-i atât de degajat şi atât de politicos, ca vizita lor nu era câtuşi de puţin jignitoare pentru el, îi poveşti cu aerul cel mai prietenos contelui d·Orbec despre capcana ce-i fusese întinsa, cu câteva zile în urmă. În momentul în care tocmai ieşea din palat, încărcat de galbeni; exact în ziua în care, îi atrase el atenţia, domnişoara d·Estourville dispăruse de acasă. Ca şi data trecută, se arata din nou gata să-i conducă pe oaspeţi prin castel pentru a-l ajuta pe prefect să-şi redobândească drepturile părinteşti, drepturi care, după cum ştia foarte bine, erau însoţite de tot atâtea sfinte îndatoriri. Era fericit ca întâmplarea făcuse să mai fie încă acasă pentru a-şi primi musafirii cu toată cinstea cuvenită, deoarece în aceeaşi zi, peste două ceasuri chiar, urma să plece la Romorantin, făcând parte, prin bunăvoinţa lui Francisc I.

Dintre artiştii ce trebuiau să iasă în întâmpinarea împăratului.
Într-adevăr, între timp eminentele politice se desfăşuraseră tot atât de repede ca şi cele înfăţişate în umila noastră povestire.
Încurajat de promisiunea făcută în auzul tuturor de rivalul său şi de înţelegerea secretă pe care o avea cu doamna d·Etampes, Carol Quintul se afla doar la câteva zile depărtare de Paris. Se alcătuise chiar o solie ce trebuia să-l primească şi, de fapt, d·Orbec şi prefectul îi găsiseră pe Cellini îmbrăcat ca de drum.
— Dacă părăseşte Parisul împreuna eu întreaga escorta – îi şopti d Orbec prefectului – nu poate fi el, pe cât se pare, acela care a răpit-o pe Colombe şi deci nu mai avem ce cauta aici.
— Ţi-am spus-o doar înainte de a porni încoace – răspunse prefectul.
Ţinură totuşi să ducă lucrurile până la capăt sisi începură cercetările cu o stăruinţă meticuloasă. Benvenuto îi urmă şi-i călăuzi la început, dar, văzând ca percheziţia lor domiciliara era mult prea amănunţită, le ceru îngăduinţa să-i lase a-şi continua singuri investigaţiile şi, cum era nevoit să plece peste o jumătate de oră, să se ducă să dea unele dispoziţii lucrătorilor săi, deoarece voia ca la întoarcerea sa să găsească totul pregătit în vederea turnării statuii lui Jupiter.

Benvenuto se întoarse, aşa cum şi spusese, la atelier, le dădu tuturor calfelor câte ceva de lucru, rugându-le să-l asculte pe Ascanio tot aşa cum îl ascultau pe el, şopti ceva în italieneşte la urechea acestuia, îşi luă apoi rămas bun de la toţi şi se pregăti să părăsească palatul. Un cal gata

înşeuat, pe care micul Jehan îl ţinea de dârlogi, aştepta în curtea din fată.
În momentul acela Scozzone se apropie de Benvenuto şi-l luă deoparte:
— Ştii, meştere – îi spuse ea. Cu un aer foarte serios, ca plecarea dumitale mă pune într-o mare încurcătură!
— Cum aşa, puiule?
— Pfagalo e din ce în ce mai îndrăgostit de mine.
— Ce vorbeşti!
— Tot timpul n u face altceva decât să-mi vorbească de focul inimii lui.
— Şi tu ce-i răspunzi?
— Păi, aşa cum mi-ai poruncit, meştere, îi spun ca rămâne de văzut şi ca s-ar putea să ne înţelegem până la urmă.
— Foarte bine!
— Cum adică, foarte bine? Dar dumneata nu-ţi dai seama, Benvenuto, ca băiatul ăsta ia drept bun tot ce aude din gura mea şi ca orice speranţă pe care i-o dau e un adevărat legământ pe care-l fac fată de el? Nu mai departe decât acum cincisprezece zile m-ai învăţat chiar dumneata cum şi ce fel trebuie să mă port cu dânsul, nu-i aşa?
— Da, parcă; nu-mi smintesc prea bine.
— Ei, uite ca eu am o mai bună tinere de minte decât dumneata. Aşadar, în primele cinci zile i-am răspuns mustrându-l cu blândeţe c-ar trebui să-şi biruie pornirile.
Şi să caute să nu mă mai iubească, în următoarele cinci zile m-am mulţumit să l ascult fără să spun nimic, ceea ce era, oricum, un răspuns cât se poate de compromiţător; dar aşa mi-ai poruncit dumneata să fac şi aşa am făcut, în sfârşit, în ultimele cinci zile am fost nevoită să-i vorbesc despre îndatoririle pe care le am fată de dumneata, iar ieri,

meştere, am ajuns chiar să-l rog să fie mărinimos în timp ce el se ţinea de capul meu, cerându-mi o mărturisire.
— Atunci, dacă-i vorba pe-aşa, se schimbă socoteala – spuse Benvenuto.
— Ah, în sfârşit! Suspină Scozzone.
— Da, şi-acum asculta ce-ţi spun, puiule drag. În primele trei zile în care am să lipsesc, lasă-l să creadă că-l iubeşti: după aceea, în următoarele trei zile, nu mai rămâne decât să-i mărturiseşti dragostea ta.
— Cum, dumneata îmi spui asta, Benvenuto?! Se minuna Seozzone, adânc ranita în mândria sa de prea marea încredere pe care i-o arăta meşterul.
— Fii pe pace! Pentru ce ai avea remuşcări. Din moment ce o faci cu îngăduinţa mea?
— O, Doamne! Spuse Scozzone. Ştiu, n-am niciun motiv, dar tot stând aşa pe muchie de cuţit, între nepăsarea dumitale şi dragostea lui, Dumnezeu ştie claca până la urmă n-am să ajung să-l iubesc cu adevărat.
— Ei, aş, în şase zile! Nu ai tu atâta putere ca să rămâi nepăsătoare şase zile?
— Ba da! Şase zile treacă de la mine! l Numai să nu lipseşti cumva şapte.
— Nu-ţi fie teamă, fetiţo. O să mă întorc la timp. Să ne vedem cu bine, Scozzone!
— Să vii sănătos, meştere! Spuse Chaterine, îmbufnându-se, zâmbind şi plângând totodată.
În timp ce Benvenuto Cellini îi dădea ultimele îndrumări Catherinei, prefectul şi contele d·Orbec îşi încheiaseră la rândul lor investigaţiile.
Rămaşi singuri, de capul lor, îşi continuaseră percheziţia cu o râvna turbată; cutreieraseră podurile, scotociseră pivniţele, iscodiseră toţi pereţii, mişcaseră din loc toate

mobilele, pătimaşi ca nişte creditori, şi, în acelaşi timp, înarmaţi cu răbdarea unor vânători; lăsaseră de pază în urma lor servitorii. Răspândindu-i prin încăperi, se întoarseră de o sută de ori din drum, cercetaseră de câte douăzeci de ori acelaşi lucru, cu stăruinţă înverşunată a unui portărel care trebuia să purceadă la o arestare, iar acum se înapoiau, roşii la fată şi înfierbântaţi, fără a fi descoperit nimic.

— Ei, ce se aude, domnilor? Îi întreba Benvenuto, pregătindu-se să încalece. N-aţi găsit nimic, nu-i aşa? Cu atât mai rău! Cu atât mai rău! Îmi dau seama ce dureroasă încercare trebuie să fie pentru nişte inimi atât de simţitoare ca ale domniilor voastre, dar, cu toate ca iau parte din tot sufletul la suferinţele dumneavoastră şi oricât aş dori să vă fiu de ajutor în cercetările pe care le faceţi, trebuie totuşi să plec. Daţi-mi voie deci sami iau rămas bun de la dumneavoastră. Dacă mai aveţi nevoie cumva să intraţi în palatul Nesle în lipsa mea, nu vă sfiiţi, poftiţi, vă rog, ca la dumneavoastră acasă. Am poruncit ca uşile să fie oricând deschise pentru domniile voastre. Singura mângâiere pe care o am lăsându-vă în cumpănă aceastā e gândul ca s-ar putea să aflu la înapoiere ca domnia ta, domnule prefect, ai regăsit-o în fine pe scumpa dumitale copilă, iar domnia ta, domnule d·Orbec, pe frumoasă dumitale logodnica. Să ne vedem cu bine, domnilor! Apoi, întorcându-se către lucrătorii săi, ce ieşiseră cu toţii pe peron, afară de Ascanio, care nu avea niciun chef să dea ochi cu rivalul său. Le spuse:

Rămâneţi sănătoşi, copii! Dacă în lipsa mea domnul prefect doreşte cumva să cerceteze pentru a treia oară palatul,

aveţi grijă să-l primiţi aşa cum se cuvine a fi primit fostul stăpân al acestor locuri.
După ce rosti aceste cuvinte, micul Jehan deschise poarta şi, dând pinteni calului, Benvenuto porni în galop.

— Ca să vezi c-am fost nişte nătăfleţi, scumpule! Îi spuse contele d·Orbec prefectului. Când ai răpit o fată nu-ţi mai arde să pleci la Romorantin. Împreuna cu întreaga curte!

XXV CAROL QUÂNTUL LA FONTAINEBLEAU
Nu fără a fi fost încercat de şovăieli şi de amarnice nelinişti, Carol Quintul se încumetase în cele din urmă a păşi pe teritoriul Franţei, tara în care aerul şi pământul îi erau, ca să zicem aşa, vrăjmaşe, cu al cărei rege se purtase atât de urât şi de nedemn, în timpul captivităţii acestuia şi pe al cărui delfin, cel puţin aşa se vorbea, se pare cal otrăvise. Europa se aştepta la cine ştie ce represalii cumplite din partea lui Francisc I, de vreme ce rivalul său se dădea prins în mâinile sale. Cutezanţa lui Carol, acest iscusit jucător ce învârtea imperiile pe degete, nu-i îngăduise însa să dea înapoi şi, după ce tatonase şi pregătise cu dibăcie terenul, împăratul trecuse vitejeşte Pirineii.
Avea, într-adevăr, prieteni credincioşi la curtea Franţei şi-şi închipuia totodată ca se poate bizui pe trei lucruri care pentru el înseninau tot atâtea chezaşii: ambiţia doamnei d·Etampes, înfumurarea conetabilului Anne de Montmorency şi cavalerismul monarhului.
Am văzut în ce fel şi pentru care pricină ducesa voia să-i fie de folos. Cât priveşte pe conetabil, era cu totul altă poveste. Cea mai mare primejdie ce-i pândeşte pe oamenii de stat din toate ţările şi din toate timpurile este chestiunea alianţelor. Politica, silită să se mărginească în privinţa

această ca şi în multe alte privinţe, de altfel, doar la simple ipoteze, la fel ca şi medicină, se înşală adeseori, din păcate, atunci când studiază simptomele afinităţilor dintre popoare sau când încearcă diferite metode menite să stăvilească ura dintre naţiuni. Iar pentru conetabil, alianţa cu Spania devenise o idee fixă. Îi intrase în cap ca era singurul mijloc salutar pentru Franta şi, vrând cu tot dinadinsul să-i fie pe plac lui Carol Quintul, care într-un sfert de veac se războise timp de douăzeci de ani cu stăpânul său, conetabilul de Montmorency nici măcar nu se sinchisea ca s-ar fi putut să-i cam inerveze pe ceilalţi aliaţi, ca de pildă, turcii şi protestanţii, ori să, piardă nişte ocazii atât de măreţe, cum era acea care îi oferea lui Francisc I stăpânirea Flandrei.

Regele avea o încredere oarbă în Montmorency. Conetabilul dăduse dovadă într-adevăr de o dârzenie nemaipomenită în timpul ultimelor bătălii purtate împotriva împăratului, reuşind să oprească înaintarea, armatelor inamice; ce-i drept însa, cu preţul unei întregi provincii părăginite; ce-i drept, transformând totul din calea acestora într-un deşert; ce-i drept, păstrând a zecea parte din teritoriul Franţei. Dar ceea ce izbutise mai cu seama să-l înalte în ochii regelui era trufaşa străşnicie a ministrului sau şi nestrămutata lui încăpăţânare ce putea să pară unui spirit superficial o iscusită şi o onestă fermitate, în consecinţă, Francisc I îl asculta pe marele ademenitor de oameni. — cum îl numeşte Brantome cu o deferentă egală cu spaima pe care le-o stârnea celor mai mici decât el încrâncenatul şi preaevlaviosul bigot, care, între două rugăciuni, trimitea d te un osândit la spânzurătoare.

Carol Quintul se putea bizui fără nicio grijă pe prietenia nedezminţită a conetabilului.
Şi mai mult încă, punea temei pe generozitatea rivalului sau. Într-adevăr, Francisc I mergea atât de departe cu mărinimia, încât putea fi lesne înşelat. „Prin regatul meu, spusese el. Nu se trece ca peste un pod, plătind vamă, şi găzduirea mea nu e de vânzare. Iar vicleanul Carol Quintul ştia ca se poate încrede pe deplin în cuvântul regeluigentilom.
Cu toate acestea când puse piciorul pe pământul francez, împăratul nu-şi putu înfrâna temerile şi îndoielile; la graniţa îi găsi pe cei doi feciori ai regelui, care veniseră în întâmpinarea sa, şi pretutindeni pe unde trecea, era copleşit de onoruri şi de sârguinţă cu care toţi se străduiau să-i fie pe plac. Dar, bănuitor din fire, suveranul se cutremură la gândul ca toate aceste îmbietoare mărturii de simpatie ascundeau poate o capcană. „Hotărât, îşi spunea el, totdeauna dormi prost într-o ţară străină.
În timpul serbărilor date în cinstea lui păstra pe fată o expresie neliniştită şi îngândurata şi, pe măsură ce pătrundea mai adânc în inima ţării, era tot mai trist şi mai posomorât.

De fiecare dată când intră cu alai în câte un oraş, se întreba, în mijlocul cuvântării or de bun venit şi pe sub arcurile de triumf, dacă nu cumva oraşul acela avea să-i slujească drept închisoare; pe urma murmură în adâncul cugetului său: „Aici acesta şi nici altul, întreaga Franta este o temniţă pentru mine; şi toţi aceşti curteni atât de îndatoriri, temnicerii mei. Cu fiecare ceas ce trecea, sporea şi neliniştea sălbatică a tigrului ce se credea închis într-o cuşcă şi care în orice loc se vedea înconjurat de zabrele.

Într-o zi, când înaltul oaspete ieşise să se plimbe călare, Charles d·Orleans, un ştrengar drăgălaş care se grăbea să fie curtenitor şi viteaz ca un adevărat vlăstar al casei regale a Franţei înainte de a muri răpus de ciumă ca un om de rând, se sălta sprinten în crupa calului său şi, cuprinzându-l în braţe pe împărat pe la spate, striga, râzând copilăros: „Te-am prins, acum gata, eşti prizonierul meu!
— Carol Quintul se făcu galben ca un mort şi puţin lipsi să nu-i vina rău.
La Châtellerault, bietul prizonier închipuit se întâlni cu Francisc I, care îl primi ca pe un frate şi care, a doua zi la Romorantin, îi prezenta întreaga curte, „vitează şi distinsă nobilime – mândria ţării – „artiştii şi literaţii – mândria regelui. Serbările şi petrecerile se ţineau lanţ. Împăratul întâmpina pe toată lumea cu o figură surâzătoare.

Dar în sinea lui tremura, căindu-se ca fusese în stare a săvârşi o asemenea nesăbuinţă. Când şi când, ca şi cum ar fi vrut să încerce libertatea de care se bucura, ieşea în zorii zilei din castelul în care fusese găzduit peste noapte şi, spre marea să mulţumire, constata ca, în afara onorurilor ce i se dădeau, nimeni nu-l împiedica să umble nestingherit; dar de unde putea şti ca nu era privegheat de departe? Uneori, ca şi când i s-ar fi năzărit din senin cine ştie ce toană, răsturna rânduiala dinainte statornicita a călătoriei, schimbând itinerariul pe care ar fi trebuit să-l urmeze, spre disperarea lui Francisc I, ale cărui pregătiri festive erau zădărnicite de aceste toane năstruşnice.
Când ajunse la o distanţă de două zile de Paris. Carol Quintul îşi aminti dintr-o dată cu spaima ce însemnase Madridul pentru regele Franţei. De bună scama, capitala ţării fusese socotită cea mai onorabilă închisoare şi, în

acelaşi timp, şi cea mai sigură pentru un împărat. Se opri deci, rugându-l pe monarh să-l ducă neîntârziat la palatul Fontainebleau despre care auzise vorbindu-se atâtea minunăţii. Faptul acesta dădea peste cap toate planurile lui Frânase I, dar, fiind prea îndatoritor din fire ca să-şi arate dezamăgirea, monarhul se grăbi a-i trimite vorbă reginei să vină la Fontainebleau împreuna cu toate doamnele de la curte. Prezenta surorii sale Eleonora şi încrederea pe care această o vădea în lealitatea soţului său reuşiră să mai împace temerile împăratului. Totuşi, oricât de liniştit ar fi fost deocamdată, în sinea lui, Carol Quintul nu avea să se simtă niciun moment la largul său ca oaspete al regelui Franţei: Francisc I era oglinda trecutului în vreme ce Carol Quintul era omul viitorului. Suveranul timpurilor noi nu putea să aibă prea multă înţelegere pentru eroul medieval; era cu neputinţă să se închege vreo simpatie între ultimul cavaler şi cel dintâi diplomat.
Ce-i drept, Ludovic al XI-lea ar fi putut, în definitiv, să revendice şi el titlul acesta, dar, după părerea noastră, Ludovic al XI-lea a fost mai puţin un diplomat deprins să tragă sforile, cât mai cu seama un avar căruia îi plăcea să agonisească.
În ziua sosirii împăratului avu loc o vânătoare în pădurea Fontainebleau. Vânătoarea era una din plăcerile favorite alr lui Francisc I. Pentru Carol Quintul, în schimb, nu era decât o corvoadă. Totuşi Carol Quintul întâmpina cu bucurie acest nou prilej de a se încredinţa dacă era ori nu prizonier: lăsa deci să treacă alaiul şi, îndepărtându-se de ceilalţi, ajunse până la urmă să se rătăcească; văzându-se însa singur în mijlocul pădurii, liber ca aerul ce vântura rămurişul, liber ca păsările ce vânturau văzduhul, se simţi pe deplin împăcat şi începu să se învioreze. Totuşi o umbră de îngrijorare îi

întuneca din nou obrazul în momentul în care, ajungând în locul unde trebuiau să se întâlnească din nou cu toţii, îl văzu pe Francisc I îndreptânduse spre el, înfierbântat de clocotul vânătorii şi ţinând încă în mâna lancea însângerata. Războinicul de la Malegnano şi de la Pavia ieşea în vileag chiar şi în desfătările regelui.

— Ei, haide, haide, fii vesel, dragă frate! Îl îmbie Francisc I pe Carol Quintul, luându-l prietenos de braţ.
După ce amândoi suveranii descălecară în fată intrării palatului, şi conducându-l în galeria Dianei, ce strălucea împodobita în întregime cu picturile lui Rosso şi ale lui Primaticcio. Zău, eşti mereu îngândurat, la fel ca mine, odinioară, la Madrid. Numai ca eu, iubite frate, trebuie să recunoşti, aveam anumite motive să fiu aşa, de vreme ce eram prizonierul dumitale, în timp ce dumneata eşti oaspetele meu, eşti liber, ba mai mult încă, eşti în ajunul unei victorii, bucură-te deci împreuna cu noi, dacă nu de voioşia unor petreceri, prea uşuratice, de bună seama, pentru un om politic de talia domniei tale, cel puţin gândindu-te ca vei avea prilejul să scurtezi nasul pântecoşilor de flămânzi cu burţile umflate de bere, cărora li s-a năzărit să pună iar pe picioare comunele – sau, şi mai bine, nu te mai gândi de loc la răsculaţi şi cauta să petreci în tovărăşia unor prieteni. Nu cumva curtea mea nu e pe gustul domniei tale?
— E cu adevărat fermecătoare, iubite frate – recunoscu Carol Quintul, Aş putea chiar să spun ca te invidiez. Am şi eu o curte, pe care ai avut prilejul s-o vezi, dar o curte serioasă şi încruntata,

o adunare posomorâtă de oameni de stat şi de generali, ca Lannoy, Pescara, Antonio de Leyra.
Dumneata însa, afară de războinici şi de diplomaţii dumitale, afară de oameni ca Montmorency şi Dubellay, afară de savanţii dumitale, afară de Budee, Duchâtel, Lascaris, ai atâţia poeţi şi artişti: Marot, Jean Goujon, Primaticcio, Benvenuto şi, mai cu scârna, nişte femei încântătoare: Margareta de Navara, Diana de Poitaers, Caterina de Medici şi atâtea altele, încât înclin să cred, scumpul meu frate, ca aş fi în stare să renunţ bucuros la minele mele de aur, în favoarea câmpurilor dumitale înflorite.
— O, şi încă n-ai văzut-o pe cea mai frumoasă dintre ele – îi mărturisi cu naivitate Francisc I fratelui Eleonorei.
— Nu, şi ard de nerăbdare să admir această minune – răspunse împăratul, dându-şi seama ca regele făcuse aluzie la doamna d·Etampes. Chiar şi aşa însa, sunt gata să le dau dreptate celor ce spun ca regatul dumitale, dragă frate, este cel mai frumos din lume.
— Dumneata însa ai cel mai frumos comitat, Flandra; cel mai frumos ducat, Milano.
— Pe unul dintre ele l-ai refuzat anul trecut – spuse împăratul, zâmbind, şi-ţi mulţumesc, dar îl râvneşti pe celălalt, nu-i aşa? Adaugă împăratul, suspinând.

— Ah, vere, cruţă-mă, te rog! Îl opri Francisc I. Să lăsăm deoparte astăzi lucrurile serioase: afară de plăcerile războiului, trebuie să-ţi mărturisesc ca mai există pe lume nişte plăceri pe care cu niciun preţ n-aş vrea să le tulbur, plăcerile unei petreceri.
— Adevărul e – stărui Carol Quintul, cu mutra acră a unui avar care îşi dă seama ca trebuie neapărat să plătească o

datorie – adevărul e ca ducatul Milano mi-e foarte drag şi ar însemna sami sfaşii inima dacă ţi l-aş dărui.
— Spune mai bine claca mi l-ai înapoia, scumpul meu frate, cuvântul ar fi mai potrivit şi ar putea să îndulcească întrucâtva mâhnirea dumitale. Dar să lăsăm asta, deocamdată, singura noastră grijă este să ne distrăm, vom vorbi despre ducatul de Milano mai târziu.
— Fie ca ţi-l dăruiesc, fie ca ţi-l înapoiez – spuse împăratul – oricum l-ai privi, ca pe un dar sau ca pe o datorie plătită, vei dobândi cea mai frumoasă moşie din lume, fiindcă o vei dobândi, iubite frate; e lucru hotărât şi îmi voi respecta legământul pe care l-am făcut fată de domnia ta cu aceeaşi bunăvoinţă cu care îţi vei respecta şi domnia ta legămintele făcute fată de mine.
— O, Doamne! Exclamă Francisc I, care începea să-şi piardă răbdarea văzând ca oaspetele său ţinea cu tot dinadinsul să dea o întorsătură serioasă discuţiei. Nu înţeleg, dragă frate, de ce-ţi pare rău? Nu eşti oare dumneata regele Spaniolilor, împăratul Germaniei, conte de Flandra şi stăpân, prin înrâurirea pe care o ai sau prin puterea spadei, asupra întregii Italii, de la poalele Alpilor şi până la marginea provinciilor calabreze?

— Dumneata ai în schimb Franta. — răspunde Carol Quintul, suspinând.
— Ai Indiile cu toate comorile lor, ai Peru cu minele sale de aur.
— Dar dumneata ai în schimb Franta!
— Stăpâneşti un imperiu atât de întins, încât soarele nu asfinţeşte niciodată pe cuprinsul lui.
— Dumneata ai în schimb Franta! ... Ce-ar spune maiestatea voastră dacă aş jindui acest diamant al

regatelor, cu aceeaşi înfocare cu care măria ta râvneşte Milano, perla ducatelor?
— Uite ce e, iubite frate – rosti eu un aer solemn Francisc I – în chestiunile de o însemnătate atât de covârşitoare, eu mă las îndeobşte călăuzit mai curând de instincte decât de idei; dar, aşa cum în ţara dumitale exista o vorbă: „Nu vă atingeţi de regină, la fel îţi spun şi eu: „Nu te atinge de Franţa.
— O, Doamne – spuse Carol Quintul – nu suntem oare veri şi aliaţi?
— Fără îndoiala – răspunse Francisc I – şi sper ca nimic nu va tulbura de aci înainte legăturile noastre de sânge şi această alianţă.
— Şi eu sper acelaşi lucru – adaugă împăratul.

Dar – continuă el, cu zâmbetul sau arogant şi privirea-i făţarnica – ce ştiu eu ce se poate întâmpla mai târziu şi cum aş putea bunăoară sal împiedic pe fiul meu Filip să se certe cu fiul dumitale Henric?
— Cearta n-ar fi chiar atât de primejdioasă pentru noi – îi întoarse vorba Francisc î – dacă lui August îi va urma la tron Tiberiu.
— N-are a face cine domneşte! Spuse Carol Quintul, înfierbântându-se. Imperiul va rămâne pururea ceea ce este, aşa cum Roma a rămas pururea Roma, chiar atunci când Cezarii erau numai cu numele Cezari.
— Da, numai ca imperiul lui Carol Quintul nu este totuna cu imperiul lui Octavian, iubite frate – spuse Francisc I, care începuse a-şi ieşi din sărite. Bătălia de la Pavia a fost într-adevăr strălucită, dar nu se poate asemui cu cea de la Actium; şi pe urma Octavian era bogat, iar finanţele dumitale, ca toate comorile Indiei şi minele din Peru, după

cum se ştie, sunt sleite. Niciun bancher nu mai vrea să-ţi împrumute, nici cu treisprezece şi nici cu paisprezece la sută; trupele dumitale, rămase fără simbrie, au fost silite să prade Roma ca să trăiască, şi acum, după ce Roma a fost prădata, au început să se răscoale.
— Şi dumneata, dragă frate – spuse Carol Quintul – pare-mi-se, ai înstrăinat domeniile regale, iar acum eşti nevoit să te porţi cu mănuşi cu Luther pentru a putea căpăta împrumuturi de la prinţii germani.
— Fără a mai pune la socoteală – continuă Francisc I – faptul ca, în realitate, cortesurile dumitale nu sunt nici pe departe atât de înţelegătoare ca senatul roman, în timp ce eu mă pot mândri ca am reuşit să scot definitiv regalitatea de sub tutela.
— Baga de seama ca nu cumva, într-o bună zi, parlamentele dumitale să nu te pună iar sub tutela.
Discuţia devenea tot mai însufleţita, cei doi suverani erau din ce în ce mai înfierbântaţi, vechea duşmănie ce-i ţinuse atâta vreme învrăjbiţi începea din nou să se înfiripeze. Francisc I era gata să uite îndatoririle ospitalităţii, iar Carol Quintul pe cele ale prudenţei, când regele Franţei îşi aminti deodată ca se afla la el acasă.
— Asta-i bună! Pe legea mea de gentilom, scumpul meu frate – spuse el, izbucnind în râs – mi se pare, zău, ca nu mai lipseşte mult ca să ne certăm. Ţi-am spus doar ca nu trebuie să vorbim despre lucruri prea serioase şi ca e mai bine să lăsăm treaba asta pe seama miniştrilor noştri, iar noi să ne mulţumim a rămâne buni prieteni.
Haide, haide, să cădem de acord o dată pentru totdeauna ca dumneata vei stăpâni întreaga lume, afară de Franţa, şi să încheiem discuţia.

— Şi afară de ducatul de Milano, dragă frate – adaugă Carol, dându-şi seama de nesocotinţa pe care o făcuse şi recăpătându-şi numaidecât cumpătul – fiindcă ducatul de Milano este al dumitale. Ţi l-am promis şi mă folosesc de acest prilej pentru a reînnoi promisiunea.

În timp ce aveau loc aceste mărturii reciproce de prietenie, uşa galeriei se deschise şi doamna d·Etampes se ivi în prag. Regele îi ieşi în întâmpinare şi, luând-o de mâna, o conduse înaintea împăratului, care, văzând-o pentru prima oară şi ştiind ceea ce se petrecuse între ea şi domnul de Medina, o privea, apropiindu-se, cu cea mai pătrunzătoare privire a sa.
— Iubito frate – spuse regele, surâzând – vezi această frumoasă doamnă?
— Nu numai ca o văd – răspunse Carol Quintul – dar o şi admir în acelaşi timp.
— Ei bine, poate ca ştii şi ce doreşte?
— Una din Şpaniile mele? Sunt gata să i-o dăruiesc.
— Na, nu, dragă frate, nu-i vorba de aşa ceva.
— Atunci ce anume?
— Doreşte să te oprească la Paris până ce vei fi rupt tratatul de la Madrid, întărind prin fapte promisiunea pe care mi-ai făcut-o adineauri.
— Dacă sfatul e bun, se cade să fie urmat – spuse împăratul, încruntându-se în fată ducesei, nu numai pentru a îndeplini un act de curtoazie, dar ca să-şi ascundă totodată paloarea pe care aceste cuvinte făcuseră să i se aştearnă deodată pe fată.

Nu avu însa vreme să mai adauge ceva şi nici Francisc I să observe efectul produs de nişte cuvinte pe care le rostise în

glumă şi pe care Carol Quintul, ca întotdeauna, era gata să le ia în serios, fiindcă uşa se deschise din nou şi întreaga curte se răspândi în galerie.
În jumătatea de ora de dinaintea cinei, răstimp în care lumea aceea eleganţă, spirituală şi depravata forfoti necontenit, scena pe care am descris-o mai înainte cu prilejul recepţiei de la Luvru, se repeta aidoma, cu unele mici deosebiri. Erau de fată aceiaşi bărbaţi şi aceleaşi femei, aceiaşi curteni şi aceiaşi valeţi. Ca de obicei se schimbară ocheade drăgăstoase şi priviri pline de ură, iar ironiile usturătoare continuară a se împleti cu galanteriile, tot ca de obicei.
În clipa în care-l văzuse intrând pe Anne de Montmorency, Carol Quintul, care-l socotea, şi pe drept cuvânt, aliatul sau cel mai de nădejde, se grăbise să-i iasă înainte şi acum stătea de vorbă într-un colţ cu el şi cu ducele de Medina, ambasadorul bau.
— Semnez tot ce doreşti, conetabile – spunea împăratul, care cunoştea lealitatea bătrânului soldat. Pregăteşte-mi un act de cesiune a ducatului de Milano şi, pe Sfântu1 Iacob, deşi e una dintre cele mai frumoase nestemate ale coroanei mele, sunt gata să semnez o renunţare deplină şi definitivă la orice drepturi asupra lui.
— Un înscris?! Protestă conetabilul, respingând cu toată însufleţirea o măsură de precauţie ce părea să pornească dintr-un sentiment de neîncredere. Un înscris, sire?! Cum se poate, maiestatea voastră? Niciun înscris, sire. Niciun înscris: cuvântul vostru e de ajuns! Maiestatea voastră a venit oare în Franţa pe temeiul unui înscris şi îşi închipuie cumva ca am putea avea mai puţină încredere în maria să decât a avut maria să în noi?

— Şi ai perfectă dreptate, domnule de Montmorency
— Răspunse împăratul, întinzându-i mâna – ai perfectă dreptate.
Conetabilul se îndepărta.
— Biet naiv! Adaugă împăratul. Face politica, aşa cum cârtitele scormonesc pământul, orbeşte.
— Dar regele, sire? întreba Medina.
— Regele este prea mândru de mărinimia sa pentru a nu se bizui pe a noastră. Ne va lăsa să plecăm, Medina, în chipul cel mai nechibzuit, iar noi vom avea chibzuinţa de a-l lăsa să aştepte. A lăsa pe cineva să aştepte, domnul meu – continuă Carol Quintul – nu înseamnă câtuşi de puţin să-ţi calci promisiunea făcută, ci doar să-i amâni îndeplinirea, atâta tot.
— Dar doamna d·Etampes? Stărui Medina.
— Cu dânsa rămâne de văzut – spuse împăratul, jucându-se cu un inel scump pe care-l purta pe degetul mare de la mâna stânga şi care era împodobit cu un diamant de toată frumuseţea.

Ah, dacă aş putea sta de vorbă pe îndelete cu dânsa.
În timp ce împăratul schimba în fugă şi cu voce scăzută aceste cuvinte cu ministrul sau, ducesa îşi bătea joc în chipul cel mei crud de lunganul de Marmagne de fată cu jupân d·Estourville, în legătură va cu ispravrile lui nocturne.
— Să fie oare vorba de oamenii dumitale, domnule Marmagne – a spus ea, cei la care se referă Benvenuto, într-o istorie prodigioasă: atacat de patru bandiţi şi cu un singur braţ să se apere, ei este pur şi simplu l-au escortat până acasă. Nu cumva te aflai şi domnia ta, viconte, în rândul acestor viteji atât de politicoşi!?

— Doamna – răspunse bietul Marmagne, care făcea feţe-feţe – lucrurile nu s-au întâmplat tocmai aşa şi Benvenuto le mai înfloreşte ca să se poată făli.
— Da, da, fireşte, nu mă îndoiesc ca se laudă şi ca mai înfloreşte un pic amănuntele, dar în toate astea există un sâmbure de adevăr, viconte, nu se poate să nu existe un sâmbure de adevăr; şi în asemenea situaţii, adevărul contează.
— Doamna – răspunse Marmagne – vă promit ca voi căuta să-mi iau revanşa şi ca de astă dată voi fi mai norocos.
— Mă iartă, viconte. Mă iartă, dar în cazul acesta nu mai poate fi vorba de o revanşa, ci de un nou joc ce ar trebui început de la capăt. Cellini, dacă nu mă înşel, a câştigat primele două partide.
— Da, fiindcă s-a întâmplat ca eu să lipsesc – bâigui Marmagne, din ce în ce mai încurcat – şi fiindcă oamenii mei au profitat de faptul ca nu eram de fată ca să dea bir cu fugiţii, netrebnicii!
— Dinspre partea mea – îl povăţui prefectul – cu cred c-ai face mai bine dacă te-ai lăsa păgubaş: după cum se vede, n-ai noroc cu Cellini.
— Atunci am impresia ca nu ne rămâne altceva de făcut decât să ne consolăm împreuna, iubite prefecte – îi răspunse Marmagne – căci, dacă ar fi să adăugăm faptele binecunoscute de toată lumea la zvonurile misterioase ce umbla de o bucată de vreme: cucerirea palatului Nesle şi dispariţia uneia dintre persoanele care locuiau acolo, Cellini se pare ca nu ţi-a purtat nici dumitale noroc, jupân d·Estourville. E adevărat ca, dacă nu se prea sinchiseşte de fericirea domniei tale, iubite prefect, în schimb, după cum se aude, se îngrijeşte, şi chiar foarte stăruitor, de fericirea familiei dumitale.

— Domnule de Marmagne! Se burzului proiectul, scos din sărite de faptul ca necazurile sale părinteşti ajunseseră la urechile lumii. Domnule de Marmagne, vei binevoi să-mi explici mai târziu ce-ai vrut să spui prin cuvintele acestea.
— Ah, domnilor, domnilor! interveni ducesă. Nu uitaţi vă rog, ca sunt şi eu de fată. Niciunul, nici altul n-aveţi dreptate. Domnule prefect, cei care se pricep atât de puţin să caute n-au nicio calitate să-i critice pe cei care se pricep atât de puţin să găsească. Domnule de Marmagne, cei care au suferit o înfrângere trebuie să-şi unească forţele împotriva duşmanului comun, şi nu să-i ofere satisfacţia de a-i vedea pe învinşi sfâşiindu-se între ei. Să mergem la masă, dă-mi mâna, domnule de Marmagne! Ei bine, de vreme ce bărbaţii, cu toată puterea lor, nu sunt în stare să lupte cu Cellini, vom vedea dacă şiretlicurile unei femei nu vor reuşi totuşi să-l învingă, întotdeauna am fost de părere ca aliaţii nu fac decât să încurce lucrurile şi întotdeauna am preferat să mă războiesc singură. Primejdiile sunt mari, îmi dau scama, dar cel puţin nu am de împărţit cu nimeni onorurile biruinţei.
— Neobrăzatul! Spuse Marmagne. Priviţi cu câta familiaritate îi vorbeşte luminatului nostru monarh! Ai zice ca se trage din cine ştie ce neam mare, când nu e decât un amărât de meşteşugar!
— Ce vorbeşti, viconte! Dar e un nobil în toată puterea cuvântului, tot ce poate fi mai nobil pe lumea asta, răspunse ducesa râzând. Cunoşti oare multe familii de vită veche din aristocraţia noastră care să coboare dintr-un locotenent al lui Iuliu Cezar şi al cărei blazon să cuprindă cele trei flori de crin şi fascia zimţată a casei de Anjou? După cum vedeţi, nu regele este cel care-l cinsteşte pe meşteşugar stând de vorbă cu el, ci, dimpotrivă,

meşteşugarul este cel care-l onorează pe rege adresându-i cu-vântul.

Într-adevăr, în momentul acela, Francisc I şi Cellini stăteau de vorbă cu acea familiaritate pe care mărimile lumii i-o arătaseră întotdeauna artistului înzestrat cu har ceresc.
— Ei, Benvenuto – spunea regele – ce se mai este cu Jupiter al nostru?
— Mă pregătesc de turnat – îl lămurise Benvenuto.
— Şi când crezi ca acesta măreaţă operă va putea fi executată?
— De îndată e e am să mă înapoiez la Paris
— Ia cei mai buni turnători ai noştri. Să nu nesocoti nimic pentru ca lucrarea să reuşească. Dacă ai cumva nevoie de bani, ştii unde să-i găseşti.
— Ştiu ca sunteţi cei mai mare, mai nobil şi mai generos monarh de pe fată pământului – răspunse Benvenuto – dar, mulţumită simbriei pe care o primesc prin bunătatea maiestăţii voastre, sunt un om bogat. Cât priveşte lucrarea de care binevoiţi a vă interesa, sire, dacă-mi daţi voie, îmi voi îngădui să nu mă bizui decât pe mine însumi pentru a face pregătirile necesare şi a o duce la bun sfârşit. Nu am încredere în niciunul din turnătorii Franţei, şi nu pentru ca n-ar fi nişte meşteri iscusiţi, ci fiindcă mi-e teamă ca, din simţăminte naţionale, să nu se codească a pune iscusinţa lor în slujba unui artist venetic. Şi vă mărturisesc ca, la rândul meu, pun prea mare preţ pe realizarea cât mai desăvârşită a statuii lui Jupiter pentru a lăsa pe altcineva afară de mine, să se ocupe de treaba asta.

— Bravo. Cellini. Bravo! îl lauda monarhul. Iată ce înseamnă să vorbeşti ca un adevărat artist.

— Şi pe urma – adaugă Cellini – în acest felas avea dreptul să-i amintesc maiestăţii sale promisiunea pe care mi-a făcut-o.
— Şi pe bună dreptate, vrednicul meu slujitor, Dacă vom fi mulţumiţi, suntem datori artei cu o răsplată. N-am uitat. De altminteri, chiar dacă am fi uitat, n-am dat cuvântul fată de martori. Nu-i aşa Montmorency? Nu-i aşa, Poyet? Conetabilul şi cancelarul nostru ne-ar aminti numaidecât făgăduiala noastră.
— O, maiestatea voastră nici nu poate să bănuiască însemnătatea pe care a dobândit-o în ochii mei această făgăduială din ziua în care mi-a făcut-o.
— Ei bine, poţi fi convins ca va fi împlinita. Domnul neu, va fi negreşit împlinita. Dar văd ca s-au deschis uşile. La masa domnilor! La masă!
—
Şi apropiindu-se de Carol Quintul, Francisc I porni cu împăratul în fruntea alaiului pe care-l alcătuiau iluştrii comeseni. Cele două canaturi ale uşii fiind date de perete, amândoi suveranii intrară odată şi se aşezară faţă-n fată. Carol Quintul între Eleonora şi doamna d·Etampes, Francisc I între Caterina de Medici şi Margareta de Navara
Ospăţul fu plin de voioşie, iar bucatele alese. În lumea sa de plăceri, de serbări şi de fală, Francisc I petrecea ca un monarh şi râdea ca un bădăran de toate snoavele pe care i le povestea Margareta de Navara; la rândul său, Carol Quintul o copleşea pe doamna d·Etampes cu complimente şi amabilităţi; ceilalţi discutau politica sau artă; şi aşa se desfăşura întreg ospăţul.
La desert, ca de obicei, pajii aduseră cele trebuincioase pentru spălat; atunci doamna d·Etampes, luând din mâinile slujitorului care le adusese ibricul şi ligheanul de aur

hărăzite lui Carol Quintul, turna apă din ibric în lighean şi, punând un genunchi în pământ, potrivit etichetei de la curtea spaniolă, înfăţişa ligheanul împăratului. Acesta îşi muie vârful degetelor în apă şi, fără a-şi lua ochii de la frumoasă şi nobilă lui slujitoare, lasa, zâmbind, să cadă pe fundul vasului inelul preţios despre care am vorbit mai înainte.
— Maiestatea voastră o să piardă inelul – îi atrase atenţia Anne, cufundând la rândul său degetele-i minunate în apă şi apucând cu gingăşie giuvaerul, pe care i-l întinse împăratului.
— Păstraţi inelul, doamna – răspunse cu voce scăzută Carol Quintul. Se afla în prea-frumoase şi prea-alese mâini ca să-l mai iau înapoi. Pe urmă, coborând şi mai mult glasul, era arvuna asupra ducatului de Milano.

Ducesă se mulţumi să zâmbească fără a spune nimic. Piatra căzuse, în fine, la picioarele sale, numai ca piatra aceea în realitate preţuia un milion de scuzi.
În momentul în care oaspeţii treceau din sufragerie în salon şi din salon în sala de bal, doamna d·Etampes îl opri pe Benvenuto Cellini, pe care forfota mulţimii îl aduse în preajmă ei.
— Jupân Cellini – îi spuse ducesă, încredinţându-i inelul ce constituia chezăşia alianţei sale cu împăratul – te-aş ruga să

înmânezi acest diamant elevului dumitale Ascanio pentru a încununa cu el crinul meu: e picătură de rouă pe care i-am făgăduit-o.

— Se poate spune cu drept cuvânt c-a picurat din degetele Aurorei, doamna – răspunse artistul, cu un zâmbet ironic şi o galanterie exagerată.
Puţin mai apoi însa, când privi inelul, avu o tresărire de bucurie, recunoscând diamantul pe care-l montase cândva pentru papa Clement al VII-lea şi pe care i-l dusese el însuşi prealuminatul împărat din partea suveranului pontif.
Pentru ca împăratul să renunţe la un asemenea giuvaer şi, mai cu seama, de dragul unei femei, trebuia neapărat să existe cine ştie ce înţelegere misterioasă, cine ştie ce pact secret, cine ştie ce alianţa ocultă între doamna d·Etampes şi Carol Quintul.
În timp ce Carol Quintul îşi petrece în continuare zilele şi mai cu seama nopţile într-o zbuciumată perindare de stări sufleteşti pe care am încercat s-o zugrăvim, când stăpânit de îngrijorare, când plin de încredere, în timp ce trage sforile, uneltește, umbla cu vicleşuguri, vâra fitiluri, promite, îşi ia cuvântul înapoi pentru a face noi promisiuni, să aruncăm o privire asupra palatului Nesle şi să vedem dacă nu s-a mai întâmplat nimic nou în viaţa locatarilor săi, adică a acelora dintre cei care rămăseseră acasă.

XXVI CALUGARUL BLESTEMAT

Întreaga colonie era în fierbere: călugărul blestemat, străbunul oaspete fantastic al mănăstirii pe ale cărei ruine fusese clădit palatul lui Amaury, apăruse iar de vreo trei-patru zile. Coană Perrine îl zărise plimbându-se noaptea prin grădinile palatului Nesle, îmbrăcat cu rasa lui albă şi lungă şi păşind fără a lăsa nicio urmă pe pământ şi fără a trezi nici cel mai uşor zvon în văzduh.
Cum se face ca dumneaei, coană Perrine, care locuia în pavilionul Nesle, îl văzuse pe călugărul blestemat

plimbându-se la ceasurile trei dimineaţa în grădinile palatului Nesle? Iată un lucru pe care nu-l putem mărturisi decât săvârşind o indiscreţie de neiertat, dar adevărul istoric trebuie respectat mai presus de orice, iar cititorii noştri au dreptul să cunoască şi cele mai tainice amănunte din viaţa personajelor pe care le-am adus în scenă, mai ales când aceste amănunte sunt sortite să arunce o lumină atât de vie asupra capitolelor următoare ale povestirii noastre.
După dispariţia Colombei, după ce Pulcherie, care devenise de prisos în casă, îşi luase tălpăşiţa şi după ce prefectul plecase, în fine, şi el, coană Perrine rămăsese stăpâna cu puteri depline asupra pavilionului; fiindcă, aşa cum am spus, grădinarul Raimbault, din spirit de economie, fusese tocmit cu ziua în slujba jupânului d·Estourville, la fel ca şi ajutoarele sale. Coană Perrine era, aşadar, suverana absolută a pavilionului Nesle, dar în acelaşi timp o suverană solitară, aşa ca în timpul zilei murea de urât, iar noaptea murea de frică.

Până la urmă însa îşi dădu seama ca cel puţin pentru suferinţele ei de peste zi avea la îndemâna un leac; legăturile sale de prietenie cu coană Ruperta erau în măsură să-i deschidă porţile palatului Nesle. Ceru deci încuviinţarea de a-şi vizita vecinele, încuviinţare ce-i fu acordată cu dragă inimă.
Vizitându-şi însa vecinele, în chip firesc trebuia să dea ochi şi cu vecinii. Coană Perrine era o cumătră voinică de vreo treizeci şi şase de ani, deşi nu mărturisea decât douăzeci şi nouă. Zdravănă, cu forme pline, durdulie, încă proaspătă şi pururea îmbietoare, venirea ei nu se putea să nu facă vâlva într-un atelier în care făureau, ciopleau, pileau, ciocăneau, şlefuiau vreo zece sau douăsprezece calfe, băieţi de viaţă,

cărora le plăcea pelota duminica, un pahar de vin duminica şi sărbătorile şi sexul frumos în oricare zi. Astfel ca, după câteva zile, trei dintre vechii noastre cunoştinţe erau rănite de aceeaşi săgeată. Şi anume: micul Jehan, neamţul Hermann, cât priveşte pe Ascanio. Pe Jaques Aubry şi pe Pagolo, scăpaseră câteşi trei de vrajă, inimile lor fiind prinse în alte mreje.

Celelalte calfe se prea poate să fi fost la rândul lor atinse de câteva sântei împroşcate de acest proiectil incendiar, dar, dându-şi seama de inferioritatea situaţiei lor, se grăbiseră să toarne apa propriei lor umilinţe asupra acestor prime scântei înainte de a fi apucat să se preschimbe în valvătăi.
Micul Jehan iubea la fel ca şi Cherubin, fiind mai presus de orice, îndrăgostit de dragoste., iar coană Perrine, se înţelege de la sine, era o femeie cu prea mult bun simţ ca să-şi pună mintea cu un foc atât de sprinţar.
Simon-Stângaciul oferea mai multe chezaşii de viitor, iar flacăra lui părea să fie mult mai statornica, numai ca, din păcate, coană Perrine era o persoană din cale afară de superstiţioasă.
Coană Perrine îl văzuse pe Simon făcându-şi semnul crucii cu mâna stânga, şi se gândea ca, de bună seama, va fi nevoit să semneze actul de căsătorie tot cu mâna stânga, iar coană Perrine era încredinţată ca, făcut cu mâna stânga semnul crucii era menit mai degrabă să ducă la pierzare decât să izbăvească un suflet, după cum tot aşa, cu niciun chip n-ar fi putut s-o convingă cineva ca un act de căsătorie semnat cu stânga putea aduce altceva decât necazuri pe capul nefericiţilor miri. Aşadar, fără a mărturisi care erau pricinile aversiunii sale, coană Perrine primise avansurile lui

Simon-Stângaciul în aşa fel, încât să-i spulbere orice speranţă pentru mai târziu.
Mai rămânea Hermann. O, Hermann era cu totul altceva.
Hermann nu era un muţunache ca micul Jehan, niciun om năpăstuit de soartă ca Simon-Stângaciul; Hermann avea în toată făptura sa ceva cinstit şi curat pe placul inimii coanei Perrine în afară de asta, Hermann, în loc să aibă mâna stânga în dreapta şi pe cea dreapta în stânga, se slujea atât de vârtos şi de una şi de cealaltă, încât s-ar fi zis ca avea două mâini drepte în loc de una. Pe deasupra, era un bărbat splendid, după gusturile mai vulgare. Aşa ca, până la urmă, coană Perrine se hotărâse să-l aleagă pe Hermann. Numai ca, precum se ştie, Herman era de o candoare egală cu a vestitului Celadon1. Drept care, primele baterii puse în funcţiune de coană Perrine, adică izmenelile ei, buzele ţuguiate, ochii daţi peste cap, se dovediră fără niciun efect, nereuşind să biruie timiditatea înnăscută a cinstitului neamţ, Hermann se mulţumea s-o
1 Personaj din romanul pastoral Astrée al lui Honoré d'Urfé (1368—1626), tipul îndrăgostitului naiv şi timid. (n. T.).

privească pe Perrine cu ochii lui mari, dar, ca şi orbii din evanghelie, oculos habebat et non videbat1 sau o vedea doar în ansamblu pe onorabila guvernanta fără să observe însa niciun detaliu. Coană Perrine propuse atunci să facă plimbări în grup, fie pe cheiul Augustinilor, fie în grădinile palatului oii ale pavilionului Nesle şi de fiecare dată, avu grijă să-l aleagă pe Hermann drept cavaler. Preferinţa această îl făcea pe Hermann, să se simtă peste măsură de fericit.

Inima sa mare şi nemţeasca îşi sporea bătăile cu cinci-şase zvâcnituri peste cele obişnuite în momentul în care toana Perrine se sprijinea de braţul sau.
Dar, fie ca întâmpina unele greutăţi atunci când trebuia să vorbească franţuzeşte, fie ca simţea o mai mare delectare s-o asculte sporovoind pe fiinţa spre care se îndreptau cele mai tainice năzuinţe ale sale. Coană Perrine rareori izbutea să-i smulgă mai mult decât aceste două formule sacramentale: „Puna-ziua, tomnisore şi „La revedere, tomnisore. Formule pe care Hermann le rostea de obicei la un interval de două ceasuri; prima, atunci când o lua de braţ pe coană Perrine, a doua când se despărţea de ea. Dar. Cu toate ca
1 Avea ochi şi nu putea să vadă (în limba latină în text). (n. T.).

titlul de domnişoara era făcut s-o măgulească peste măsură pe coană Perrine, şi cu toate ca era nespus de plăcut să poţi trăncăni două ore fără teama de a fi întrerupta, coană Perrine ar fi dorit ca monologul ei să fie întretăiat cel puţin de câteva exclamaţii care să-i îngăduie a-şi face o părere statistică despre înrâurirea pe care persoana ei o dobândise asupra tăcutului său partener.
Dar această înrâurire, chiar claca nu se putea mărturisi prin cuvinte şi nici talmaci prin expresia feţei, nu era mai puţin reală; focul ce mistuia inima cinstitului german, aţâţat pe zi ce trecea de prezenţa coanei Perrine, era gata să se dezlănţuie cu puterea unui adevărat vulcan. Hermann începuse să bage de seama preferinţa pe care i-o acorda coană Perrine şi aştepta doar să fie sigur ca nu se înşelase pentru a-şi da în vileag dragostea. Coană Perrine înţelese pricina şovăielilor sale. Într-o seară, despărţindu-se de el la

poarta pavilionului, îl văzu atât de tulburat, încât îi strânse mâna, socotind ca face fără doar şi poate o faptă bună. Hermann, care se simţea întral şaptelea cer, găsi de cuviinţă să răspundă la această mărturie printr-o mărturie asemănătoare; dar, spre marea să mirare, coană Perrine trase un răcnet asurzitor. Hermann, în exaltarea lui, nu avusese grijă să n-o strângă prea tare de mâna. Dimpotrivă, crezuse că-i va arăta cu atât mai temeinic puterea năprasnică a iubirii sale, cu cât o va strânge mai straşnic, şi puţin lipsi, ca să nu strivească mâna bietei guvernante.

Auzindu-i răcnetul, Hermann rămase cu gura căscată; coană Perrine, temându-se să nu-i piară curajul tocmai acum când îndrăznise, în fine, să facă prima tentativă, se grăbi să zâmbească şi, răsfirându-şi degetele ce se lipiseră unul de altul ca strânse cu menghinea, spuse:
— Nu-i nimic, nu-i nimic, dragă domnule Hermann. Nu-i nimic, zău, nu-i nimic.
— Iartă, rog, la tumneata, tomnisore Berrine – se scuză neamţul – dar eu mult iupeste la tumneata şi strâns tare mâna cum tare iupesti la tumneata! Iartă, rog, la tumneata!
— N-am de ce să te iert, domnule Hermann, zău n-am de ce. Sper însa ca dragostea dumitale este o dragoste cinstită, de care o femeie n-are niciun motiv să roşească.
— O, Tomne, Tomne! spuse Hermann. Creţ şi eu tomnisore Berrine, ca asta dragoste la mine cinstit eşti, numai eu nu intrasnit se iupesti la tumneata. Iar acum, gata, am spus, am spus, eu iupesti la tumneata, eu iupesti mult, mult iupesti la tumneata, tomnisore Berrine.
— Şi eu, domnule Hermann – îi destăinui coană Perrine, sclifosindu-se – aş putea să-ţi spun, fiindcă te văd băiat de

treabă şi nu cred c-ai fi în stare să compromiţi o biată femeie, ca... O, Doamne, cum aş putea să spun aşa ceva?
— Oh! Spui, spui! stărui Hermann.

— Ei bine, ca... Oh, nu fac bine că-ţi mărturisesc.
— Nein! Nein! Pine, pine faci! Spui! Spui!
— Ei bine, trebuie să-ţi mărturisesc ca inima mea n-a rămas nesimţitoare la dragostea dumitale pătimaşă.
— Sacrament! Exclamă neamţul în culmea bucuriei într-o seară însa când, după o ademenea plimbare, Julieta din pavilionul Nesle îl condusese pe iubitul sau Romeo până în pragul palatului Nesle, întorcându-se singură acasă, în momentul în care ieşea pe poarta grădinii, coană Perrine zărise albă fantoma despre care am pomenit mai înainte şi care, după părerea onorabilei guvernante, nu putea fi decât a călugărului blestemat. Cred ca nu mai e nevoie să spunem ca biata coană Perrine intrase în pavilion mai mult moartă decât vie şi ca se baricadase în odaia ei.
A doua zi dis-de-dimmcata întreg atelierul fu înştiinţat despre vedenia pe care o avusese peste noapte. Coană Perrine se mulţumi să povestească însa numai faptul în sine, socotind de prisos să mai stăruie asupra amănuntelor.
Călugărul blestemat i se arătase. Atâta tot, în zadar încercară s-o tragă de limbă, fiindcă nu reuşise să scoată niciun cuvânt mai mult din gura ei.
Toată ziua la palatul Nesle nu se vorbi decât despre călugărul blestemat. Unii credeau în apariţia fantomei, alţii o luau în zeflemea. Cu toţii însa observară ca Ascanio se ridicase cu hotărâre împotriva vedeniei, punându-se în fruntea celor neîncrezători. Tabăra neîncrezătorilor era alcătuită din micul Jehan, din Simon-Stângaciul, din Jacques Aubry şi din Ascanio.

În Tabăra credulilor se aflau coană Ruperta, Scozzone, Pagolo şi Hermann.
Seara se strânseră cu toţii în curtea din dosa pavilionului Nesle. Coană Perrine, pe care o descususeră dimineaţa curioşi să ştie ce era cu călugărul blestemat şi cum se scornise povestea, îi rugase s-o îngăduie până la sfârşitul zilei ca să-şi poată aduna amintirile şi, de îndată ce se lăsase noaptea, se arătase gata să le istorisească cumplită legenda. Coană Perrine se pricepea la înscenări tot atât de bine ca un dramaturg modern şi ştia ca o poveste cu strigoi nu are niciun efect dacă este istorisita la lumina zilei, în timp ce efectul naraţiunii este de două ori mai mare când în jur domneşte întunericul.
Auditoriul se compunea din Hermann care şedea la dreapta ei, din coană Ruperta, care şedea în stânga, din Pagolo şi Scozzone, care şedeau unul lângă altul, şi din Jacques Aubry, care stătea tolănit pe iarbă între cei doi prieteni ai săi: micul Jehan şi Simon-Stângaciul. Cât priveşte pe Ascanio, ucenicul le spusese răspicat ca dispreţuia în asemenea măsură poveştile astea neroade, bune numai de adormit copiii, încât nici măcar nu se învrednici să le asculte.

— Fasasica – spuse Hermann după un moment de tăcere – în care îşi căutară cu toţii locul, aşezându-se cât mai comod ca să poată asculta în voie – fasasica, tomnisore Berrine, tumneata pofestesti acum la noi pofeste cu galugar plestemat?
— Da, da – încuviinţă coană Perrine – numai ca trebuie să vă înştiinţez de la început ca e atât de fioroasă, în cât ţi se face părul măciucă, şi c-ar fi poate mai bine să nu v-o spun

la ora asta, dar cum suntem cu toţii oameni cu frica lui Dumnezeu, deşi printre noi sunt şi câţiva necredincioşi, şi cum, de altminteri, domnul Hermann este atât de puternic, încât l-ar pune pe goană pe Sarsailă dacă i-ar da cumva prin gând să vină aici, am să v-o spun totuşi.

— Iartă, rog. La tumneata, tomnisore Berrine, văz tacă Sarsail fenit aici, eu spun la foi toţi se nu bisui pe mine: eu pot se bate cu oameni câte pofteşti, eu nu me bate eu tracile.

— Nu-i nimic, o să mă bat eu cu el dacă s-o întâmpla, coană Perrine – îi linişti Jacques Aubry. Spune nu-ţi fie frică!

— Eşti un cărbunar în pofesta la tunmeata, tomnisore Berrine? întreba Hermann.

— Un cărbunar? se miră guvernanta. Nu, domnule Hermann.

— A, pun, pun. Nu faci nimic.

— Dar de ce tocmai un cărbunar?

— Pentru ca la noi în Germania eşti mereu un cărbunar un pofeste. Nu faci nimic, pofeste eşti tot inimos. Spui, tomnisore Berrine, spui.

— Trebuie să ştiţi – începu coană Perrine – ca pe vremuri, în locul ăsta unde stăm noi acum, înainte de a fi fost zidit palatul Nesle, se afla un schit de călugări, o chinovie alcătuită din cei mai falnici bărbaţi din câţi vor fi trăit vreodată pe lume, atât de falnici, încât cel mai mărunt dintre ei era de statura domnului Hermann.

— Mai să fie! Al naibii schit! Se minuna Jacques Aabry.

— Mai tacă-ţi gura, limbutule! îl mustrului Scozzone.

— Da, da, taci la tine cu gura, limput! îi ţinu isonul Hermann.

— Uite c-am tăcut – se potoli studentul. Spune, coană Perrine.

— Stareţul, mai ales. Care se numea Enguerrand – continuă povestitoarea – era un bărbat straşnic. Ce-i drept, toţi aveau nişte barbi negre, lucioase, şi nişte ochi negri, strălucitori; dar barba stareţului era şi mai neagră, şi ochii săi şi mai strălucitori decât ai tuturor celorlalţi; în afară de asta, curioşii fraţi erau atât de evlavioşi şi păzeau cu atâta străşnicie canoanele schivniceşti, cum rar s-a pomenit, iar glasurile lor erau atât de melodioase, încât venea lumea de la câteva leghe din împrejurimi numai să-i asculte slujind la vecernie. Aşa cel puţin mi s-a povestit.
— Bieţii călugări! îl căina Ruperta.

— Foarte interesant, într-adevăr, spuse Jacques Aubry.
— Nemaipomenit! adaugă Hermann.
— Într-o zi – urma coană Perrine, măgulita de mărturiile admiraţiei pe care o stârnea istorisirea ei – se înfăţişa stareţului un tânăr chipeş care dorea să intre novice la schit; nu-i dăduse încă tuleiele în barbă, în schimb avea nişte ochi mari şi întunecaţi ca abanosul şi nişte plete lungi, strălucitoare şi negre ca smoala, aşa ca fu primit fără nicio greutate. Tânărul cel chipeş îi spuse stareţului ca se numea Antonio şi-l rugă să-l ia în ascultare pe lângă el, lucru pe care dom Enguerrand îl încuviinţă fără să stea mult pe gânduri. Vă vorbeam adineauri de glasurile călugărilor, ce să vă mai spun atunci de Antonio, care avea un glas suav şi armonios ca nimeni altul! Când îl auziră cântând duminica următoare, toţi cei de fată se simţiră ridicaţi în slăvi, şi totuşi glasul acesta atât de fermecător avea ceva care te tulbura, un sunet cu totul deosebit ce trezea în suflete gânduri mai degrabă lumeşti decât sfinte; dar toţi călugării erau atât de neprihăniţi, încât numai străinii încercară această ciudată tulburare, şi dom Enguerrand, caro nu

simţise nimic asemănător până atunci, se arăta atât de încântat de vocea lui Antonio, ca din ziua aceea îl puse să cânte singur răspunsurile la antifoane, împletindu-şi glasul cu al orgii.
Purtarea tânărului novice era, de altminteri,

fără cusur şi Antonio îl slujea pe stareţ cu o râvna şi cu o însufleţire neasemuită. Nu avea decât un singur păcat, şi anume ca era veşnic cu capul în nori: pretutindeni şi în orice moment îl urmărea pe stareţ cu o privire arzătoare.
— Unde te uiţi, Antonio? îl întreba dom Enguerrand.
— Mă uit la sfinţia ta, părinte – răspundea tânărul.
— Uila-te mai bine în cartea de rugăciuni, Antonio. Dar acum unde te mai uiţi?
— La sfinţia ta, părinte.
— Priveşte mai bine icoana Sfintei Fecioare. Dar acum unde te uiţi?
— La sfinţia ta, părinte.
— Priveşte, Antonio, crucifixul la care ne închinam.
Pe de altă parte, dom Enguerrand începuse a băga de seama, cercetându-şi conştiinţa, ca, de când Antonio fusese primit în sânul chinoviei, era mai deseori încercat de gânduri nevrednice. Niciodată până atunci nu i se întâmplase să păcătuiască mai mult de şapte ori pe zi, ceea ce înseamnă ca nu depăşise numărul de păcate îngăduit, precum se ştie, sfinţilor; degeaba îşi purica uneori faptele săvârşite peste zi, fiindcă abia dacă reuşea să descopere, lucru nemaiauzit, cinci ori cel mult şase păcate; cum însa numărul greşelilor sale zilnice se ridica la zece, la douăsprezece, câteodată chiar şi la cincisprezece.

Se străduia atunci să le răscumpere în ziua următoare; se ruga, postea, se istovea, bietul om. Ţi-ai găsit! Osteneală zadarnică! Cu cât trecea timpul, cu atât socoteala creştea. Ajunsese la douăzeci de păcate pe zi. Sărmanul dom Enguerrand nu mai ştia ce-i cu el; simţea ca, fără voia lui, îşi pierdea sufletul şi, pe deasupra, băgase de seama (lucru care pentru un altul ar fi fost o mângâiere, dar care pe el îl înspăimântă şi mai tare) ca până şi cei mai curaşi dintre călugării săi erau supuşi aceleiaşi înrâuriri, o înrâurire ciudată, necunoscută, neînţeleasă; din care pricină spovedania lor, care până atunci nu ţinea mai mult de douăzeci de minute, o jumătate de oră, cel mult o oră, îi lua acum ceasuri întregi. Mereu trebuiau să întârzie cu cina.
În vremea aceea, zvonul unei întâmplări ce făcea mare vâlva de o lună încheiata în tot ţinutul ajunge în cele din urmă şi la mănăstire; stăpânul unui castel din vecinătate îşi pierduse fiica, pe nume Antonia: Antonia dispăruse într-o seară de acasă, aşa cum a dispărut şi biata Colombe; numai ca scumpa mea Colombe e un înger, pun mâna în foc pentru ca, în timp ce Antonia, pe cât se pare, era muncita de diavol. Sărmanul castelan o căutase peste tot pe fugară, aşa cum a căutat-o şi domnul prefect pe Colombe. Nu-i mai rămăsese de cercetat decât schitul, şi cum ştia ca uciga-l toaca, pentru a scăpa de cei ce vor să-i dea de urmă, e atât de viclean uneori, încât se ascunde prin mănăstiri, trimise pe capelanul sau la dom Enguerrand să-i ceară îngăduinţa de a cerceta chinovia să. Stareţul se arăta gata să-i vină în ajutor cu cea mai mare bunăvoinţă. Poate ca datorită acestor iscodiri avea să descopere, la rândul său, de unde venea puterea aceea vrăjita ce-l stăpânea de o lună întreaga atât pe el cât şi pe ceilalţi monahi. Degeaba! Toate căutările se dovediră fără folos şi

castelanul se pregătea să plece, cuprins de o disperare fără leac. Când tocmai atunci călugării, ce se îndreptau spre paraclis pentru slujba de seara, începură a se perinda prin fată sa şi a lui dom Enguerrand. Castelanul îi privea în neştire, când deodată, în clipa în care trecu ultimul dintre ei, prinse a striga în gura mare: „Doamne Sfinte! E Antonia! E fată mea Antonia, căci ea era într-adevăr, se făcu albă la fată ca un crin.

— Ce cauţi aici îmbrăcată în straiele astea sfinte? O întreba seniorul.

— Vrei să ştii ce caut, tata? Spuse Antonia. Îl iubesc cu o dragoste pătimaşă pe dom Enguerrand.

— Să pleci numaidecât din mănăstire, nefericito! îi porunci castelanul.

— Doar moartă am să plec de aici, tata!

Răspunse Antonia.

Şi spunând acestea, fără să ia în seama strigătele seniorului, fugi în paraclis după ceilalţi călugări şi se aşeză ca de obicei în strană. Stareţul rămăsese locului ca împietrit, încins de mânie. Castelanul dădu să se repeadă după fiica sa, dar dom Enguerrand îl ruga stăruitor să nu necinstească sfântul lăcaş cu o faptă atât de ruşinoasă şi să aştepte sfârşitul slujbei. Tatăl se învoi şi îl urmă pe dom Enguerrand în paraclis.

Tocmai se cântau antifoanele şi răsunând ca însuşi glasul lui Dumnezeu, orga lasa să se prefire cu solemnitate primele acorduri. Un cântec minunat, dar batjocoritor, plin de amărăciune, dar încrâncenat, veni în întâmpinarea sunetelor sublimului instrument: era vocea Antoniei, şi inimile tuturor celor de fată tresăriră înfiorate. Orga începu a zvoni din nou liniştită, gravă, impunătoare, vrând parcă să strivească prin cereasca ei măreţie clocotul ţipător ce o

înfrânta de jos. Ca şi cum ar fi primit provocarea, tălăzuirile cântecului Antoniei se înălţară, la rândul lor mai sălbatice, mai dureroase, mai păgâne ca niciodată. Toţi aşteptau cu sufletul la gura să vadă în ce fel avea să se încheie acel cutremurător dialog, schimbul acela de blesteme şi de rugăciuni, lupta aceea atât de ciudată dintre Dumnezeu şi Satana, şi în mijlocul unei tăceri fremătătoare, cerească muzica se dezlănţui de astă dată ca un tunet, la sfârşitul versetului hulitor, făcând să se reverse asupra tuturor capetelor ce stăteau înclinate, afară de unul singur, puhoaiele mâniei sale. Era ceva ce semăna cu glasul năprasnic pe care-l vor auzi nelegiuiţii în ziua judecăţii din urmă. Antonia însa nu se dădu biruita, încercând din nou să se împotrivească, dar cântecul sau, de astă dată, se preschimbă într-un ţipăt ascuţit, fioros, sfâşietor, aidoma cu hohotul de râs al unui osândit la chinurile veşnice, şi fată se prăbuşi, ţeapănă şi palidă, pe lespezile paraclisului. Când o ridicară de jos, era moartă.

— Doamne, Maica Domnului! se tângui coană Ruperta.
— Sărăcuţa Antonia! O compătimi cu naivitate Hermann.
— Auzi, hoţoaica! şopti printre dinţi Jacques Aubry.
Cât despre ceilalţi, rămaseră cu toţii tăcuţi, atât de puternic fusese efectul pe care zguduitoarea povestire a coanei Perrine îl avusese chiar şi asupra celor neîncrezători: doar Scozzone îşi şterse o lacrimă, iar Pagolo îşi făcu semnul crucii.
— Când stareţul – continuă coană Perrine – văzu iscoada diavolului spulberată de mânia lui Dumnezeu, socoti bietul om ca scăpase pe veci de ispitele încornoratului. Cu toate astea, în noaptea următoare, abia apucase să adoarmă, ca se şi pomeni trezit din somn de un zornăit de lanţuri;

deschise ochii şi, întorcând fără să vrea privirile spre uşă, o văzu deschizându-se singură şi, în aceeaşi clipa, o stafie îmbrăcată într-o rasă albă de novice se apropie de patul său şi-l apucă de braţ, strigându-i: „Sunt Antonia! Antonia care te iubeşte! Şi Dumnezeu mi-a dat depline puteri asupra ta, fiindcă ai păcătuit dacă nu cu fapta, cel puţin cu gândul. Şi seara de seară, la miezul nopţii, cum e şi firesc, înfricoşată arătare se ţinu de capul său, neînduplecata şi statornica, până când dom Enguerrand se hotărî în cele din urmă să pornească în pelerinaj la locurile sfinte şi se săvârşi din viaţa prin îndurarea Celui-de-Sus chiar în clipa în care îngenunchea în fată sfântului mormânt.

Antonia totuşi nu-şi găsea astâmpăr. Tabări atunci asupra tuturor călugărilor fără nicio deosebire, şi cum printre ei se aflau prea puţini care să nu fi păcătuit aşa cum păcătuise şi bietul stareţ, începu a-i vizita rând pe rând în puterea nopţii, trezindu-i fără veste din somn şi strigândule cu un glas amarnic: „Sunt Antonia! Sunt Antonia care Le iubeşte!
Aşa i-a rămas numele de călugărul blestemat.
Dacă se întâmpla să umblaţi seară pe străzi şi băgaţi de seama ca cineva cu o glugă sura ori albă pe cap se ţine scai după voi, grăbiţi-vă să ajungeţi acasă: e călugărul blestemat, care caută o pradă.
După ce schitul fu dărâmat pentru a se clădi castelul, toată lumea crezu ca scăpase, în sfârşit, de călugărul blestemat, dar se pare ca strigoiul a prins drag de locurile astea. Aşa se face c-a ieşit mereu la iveală în mai multe rânduri. Şi uite ca acum – iartă-ne, Doamne! — sarmanului osândit i-a căşunat iar să se arate.

— Dumnezeu să ne apere şi să ne păzească de răutatea lui!

— Amin! Murmură coană Ruperta, închinânduse.
— Amin! rosti Hermann, înfiorându-se.
— Amin! spuse Jacques Aubry, râzând.
Şi fiecare dintre cei de fată repeta „Aminul pe un ton ce mărturisea emoţiile pe care le încercase.

XXVII CE SE POATE VEDEA NOAPTEA
DIN VÂRFUL UNUI PLOP A doua zi, care se întâmpla să fie chiar ziua când urma să se întoarcă de la Fontainebleau întreaga curte, coană Ruperta declara în fată aceluiaşi auditoriu ca avea de făcut, la rândul său, o destăinuire de o importanţă deosebită.
E lesne de înţeles deci ca, dat fiind interesul pe care-i trezise această înştiinţare, toată lumea avu grijă să se întrunească din nou la aceeaşi oră şi în acelaşi loc.
Se simţeau cu atât mai mult în largul lor, cu cât Benvenuto îi scrisese lui Ascanio ca trebuia să mai zăbovească vreo două-trei zile pentru a pregăti sala în care voia să expună statuia lui Jupiter, statuie pe care avea de gând s-o toarne de îndată ce se va înapoia acasă.
La rândul său, proiectul trecuse doar în fugă pe la palatul Nesle ca să întrebe dacă nu mai aflaseră ceva în legătură cu Colombe. Cum însa coană Perrine îi răspunsese ca lucrurile rămăseseră tot aşa cum le ştia, se grăbise să se întoarcă la Châtelet.
Locatarii palatului şi ai pavilionului Nesle se bucurau, aşadar, de o deplină libertate, de vreme ce amândoi stăpânii lipseau.

În ceea ce-l priveşte pe Jacques Aubry, cu toate ca în seara aceea trebuia să aibă o întrevedere cu Gervaise. Curiozitatea de care era cuprins se dovedise mai puternică

decât dragostea sau poate sperase ca istorisirea Rupertei va fi mai scurtă decât a coanei Perrine şi se va termina tocmai bine ca să poată asculta şi destăinuirile ei şi, totodată, să şi ajungă la întâlnire la ora statornicită.

Iată ce voia Ruperta să le împărtăşească:

Întâmplările povestite de coană Perrine îi umblaseră toată noaptea prin cap şi, din clipa în care intrase în camera ei, începuse să tremure vargă, cu toate sfintele lăcriţe de moaşte ce atârnau la căpătâiul patului ei, de teamă ca nu cumva stafia Antoniei s-o cerceteze şi pe dânsa.

Ruperta îşi fereca uşa. Deşi îşi dădea scama ca era o precauţie fără rost: bătrâna menajera cunoştea prea bine năravurile stafiilor ca să nu ştie ca, pentru duhuri, nu exista uşi ferecate. Ar fi vrut totuşi să ferece şi fereastra ce dădea spre grădina palatului Nesle, dar proprietarul iniţial uitase să-i pună obloane, iar proprietarul actual socotise de prisos să-şi mai împovăreze bugetul cu asemenea cheltuiala.

În mod obişnuit, ferestrele aveau perdele, dar ca un făcut tocmai în ziua aceea perdelele se aflau la spălat.

Fereastra deci nu era apărată decât de un simplu geam, străveziu ca şi aerul pe care-l împiedica să pătrundă înăuntru.

Întorcându-se la ea în cameră, Ruperta avu grijă să se uite sub pat şi să scotocească în toate dulapurile, fără să lase niciun colţişor necercetat. Ştia ca diavolul nu ocupă prea mult loc atunci când binevoieşte să-şi înfinga coada, coarnele şi ghearele şi ca Asmodeu, de pildă, stătuse nu ştiu câţi ani în şir încovrigat într-o sticlă.

Camera era cu desăvârşire pustie şi nu se zărea nicăieri nici picior de călugăr blestemat.

Ruperta se culca, aşadar, ceva mai liniştită, lăsând totuşi lampa aprinsă. Abia se întinsese însa în pat, ca, aruncându-şi ochii pe geam, văzu o umbră mătăhăloasă mijind prin negura nopţii în dreptul ferestrei şi întunecând licărul stelelor, cât despre lună, nici pomeneală, deoarece luna se afla tocmai la ultimul pătrar.
Biata Ruperta tresări speriată şi era gata să ţipe şi să bată în pereţi, când îşi aduse aminte deodată de statuia gigantică a lui Marte care se înalta chiar în dreptul ferestrei sale. Îşi îndrepta din nou ochii, pe care se grăbise să şi-i întoarcă, asupra amăgitoarei vedenii, şi de astă dată desluşi cât se poate de lămurit formele zeităţii războiului. Lucrul acesta avu darul să astâmpere deocamdată temerile Rupertei. Care îşi puse în gând cu tot dinadinsul să doarmă.
Somnul însa, această comoară a sarmanului pe care adeseori bogatul o jinduieşte, nu înţelege să fie la cheremul nimanui... Dumnezeu îi deschide în fiecare seară porţile cerului şi, năzuros cum e de felul lui, somnul nu binevoieşte a pogorî decât asupra cui are el chef să pogoare, nesocotindu-i pe cei care-l cheamă şi bătând la uşa celor care nu-l aşteaptă. Ruperta, bunăoară, se rugă de el o bună bucată de vreme, fără ca el să catadicsească a-i da ascultare.
În sfârşit, pe la miezul nopţii, o birui oboseala, încetul cu încetul, simţurile harnicei gospodine amorţiră, iar gândurile sale, îndeobşte înnădite de mântuiala între ele, reuşiră să rupă firul nevăzut ce le ţinea legate, risipindu-se ca boabele unui şirag de mătănii. Numai inima ei, bântuita de spaimă, continua să fie trează un timp, pe urmă adormi şi ea şi totul se linişti, numai lampa rămase de veghe.
Dar, ca orice lucru omenesc, lampă se sfârşi, la rândul ei, cam la vreo două ceasuri după ce Ruperta închisese ochii

dormind somnul pruncilor. Sub cuvânt ca nu mai avea ulei, lampa începu să-şi micşoreze flăcăruia, pe urmă să sfârâie, pe urmă aruncă în jur o lumină mare şi, în fine, se stinse.
Chiar în clipa aceea, Ruperta era chinuită de un vis cumplit: visa ca, în timp ce se întorcea seara de la coană Perrine, călugărul blestemat se luase după ea; din fericire însa, Ruperta, împotriva obişnuinţei celor ce visează, devenise dintr-o dată sprintenă ca la cincisprezece ani şi o rupsese la fugă atât de iute, încât călugărul blestemat, deşi părea mai curând ca aluneca decât ca păşeşte pe pământ, o ajunsese din urmă pe peronul de la intrare abia în clipa când menajera îi închidea uşa în nas. Ruperta îl auzise atunci, tot în vis, protestând şi bătând în uşă. Dar, vă daţi seama, fireşte, ca nu se grăbise de fel să-i deschidă; aprinsese lampa, urcase scara sărind câte patru trepte o dată, intrase la ea în cameră, se vârâse în pat şi stinsese lampa.

Însa în momentul în care stingea lampa, zărise afară, la geam, capul călugărului blestemat; se căţărase ca o şopârlă pe perete şi încerca să intre înăuntru pe fereastră. Ruperta auzea în vis unghiile strigoiului râcâind geamurile.
Se înţelege de la sine ca, oricât de adânc ar fi somnul cuiva, nu poate înfrunta un asemenea vis. Ruperta se trezise deci cu părul vâlvoi, scăldat de o sudoare rece. Ochii săi mari deschişi, rătăciţi şi înspăimântaţi, se îndreptaseră fără voia ei spre fereastră. Atunci dăduse un ţipăt înfricoşător, căci iată ce văzuse. Din capul statuii gigantice a lui Marte ţâşneau flăcări pe ochi, pe gura, pe nări şi pe urechi.
În primul moment crezu ca nu se trezise încă şi ca visa mai departe; se ciupi însa până la sânge ca să se încredinţeze ca nu dormea, se închina şi spuse în gând de trei ori Pater şi de două ori Ave, dar arătarea cea fioroasa tot nu pieri.

Ruperta mai avu totuşi destulă vlaga ca să întindă braţul, să apuce mătură de coadă şi să bată din răsputeri cu coada maturii în tavan. Hermann dormea în camera de deasupra şi menajeră nădăjduia ca, trezit de chemarea ei, vajnicul neamţ îi va sări într-ajutor.

În zadar bătu însa Ruperta, fiindcă Hermann nu dădu niciun semn de viaţă. Schimbând atunci direcţia, în loc. Să bată în tavan ca să-i trezească pe Hermann, începu să bată în podele ca să-l scoale pe Pagolo.
Pagolo dormea în odaia de dedesubt, aşa cum Hermann dormea în cea de deasupra, dar părea să fi surzit între timp la fel ca şi Hermann, şi coană Ruperta îşi pierdu vremea degeaba bocănind fiindcă nu se simţi nici cea mai uşoară mişcare.
Ruperta părăsi atunci linia verticală pentru cea orizontală şi, cum Ascanio locuia în camera alăturată, începu să bată cu coada maturii în peretele despărţitor.
În odaia lui Ascanio însa domnea aceeaşi tăcere încremenita ca şi în odaia lui Pagolo şi ca şi în cea a lui Hermann. Nu mai încăpea îndoiala ca niciunul dintre cei trei lucrători nu se afla în camera sa. La un moment dat chiar, Rupertei îi trecu prin cap ca poate călugărul blestemat îi umflase pe câteşitrei.
Dar cum acest gând nu era câtuşi de puţin în stare să-i astâmpere temerile, Ruperta, din ce în ce mai înfricoşată şi convinsă ca nimeni nu-i putea veni într-ajutor, se hotărî să-şi vâre capul în aşternut şi să aştepte.

Aştepta astfel preţ de un ceas, un ceas şi jumătate, poate chiar două, dar cum nu auzea nici nu zgomot îi mai veni un pic inima la loc şi, dând binişor la o parte cuvertura,

îndrăzni să se uite afară cu un ochi, apoi cu amândoi. Vedenia pierise. Capul lui Marte se stinsese şi totul era din nou cufundat în beznă.
Oricât de liniştitoare ar fi fost tăcerea şi întunericul din jur, e lesne de închipuit ca biata coană Ruperta nu mai putu să dea geană-n geana toată noaptea. Sărmana femeie rămase deci cu urechea ciulită şi cu ochii larg deschişi până în momentul când primele mijiri ale zorilor, strecurându-se prin geamuri îi dădură de ştire ca ora fantomelor trecuse.
Iată ce voia să le istorisească Ruperta şi trebuie să spunem, spre lauda povestitoarei, ca dezvăluirile ei avură un efect şi mai puternic decât naraţiunea din ajun; impresia pe care o produse asupra auditorilor, mai ales asupra lui Hermann şi a coanei Perrine, asupra lui Pagolo şi a zglobiei Scozzone, fu deosebit de puternică. Cei doi bărbaţi îşi cerură iertare pentru ca n-o auziseră pe Ruperta, dar cu un glas atât de şovăielnic şi cu un aer atât de încurcat, încât Jacques Aubry pufni în râs. Cât priveşte pe coană Perrine şi pe Scozzone, niciuna din ele nu spuse nici pâs. În schimb, amândouă începură a face feţe-feţe, când împurpurându-se, când îngălbenindu-se, încât, dacă ar fi fost lumină şi s-ar fi putut vedea oglindindu-li-se pe chip ceea ce se petrecea în sufletul lor, ai fi putu crede ca în mai puţin de zece secunde şi una, şi cealaltă or să moară de apoplexie, pentru ca imediat după aceea or să-şi dea sufletul, răpuse de inaniţie.

— Prin urmare, coană Perrine – spuse Scozzone, care-şi veni cea dintâi în fire – zici ca a-i fii văzut pe călugărul blestemat plimbându-se prin grădină palatului Nesle?
— Cum te văd şi cum mă vezi, fetiţo draga – răspunse coană Perrine.

— Iar dumneata. Ruperta, ai văzut ţâşnind flăcări din capul lui Marte?
— Le mai văd şi acum.
— Uite ce trebuie să fie – îşi dădu cu părerea coană Perrine. Pârdalnicul acela de strigoi s-a aciuat pesemne în scăfârlia statuii, unde şi-a făcut culcuş, şi cum, la urma urmei, o stafie are chef şi ea să se plimbe ca tot omul, la anumite ore coboară din scăfârlie, se fâlfâie încolo şi încoace, iar când se simte obosită, se urcă din nou sus. Idolii şi duhurile sunt prieteni la cataramă: doar şi unii, şi alţii îşi au domiciliul în iad şi huiduma aia de Marte, idolul acela spurcat, n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să-l găzduiască pe înspăimântător de călugăr.
— Aşa crezi tu, tomnisoare Berrine? întreba neamţul, candid.

— Pun mâna-n foc că-i aşa, domnule Hermann, pun mâna-n foc.
— Asta face la mine piele de gain, pe onor al meu! bolborosi Hermann, cu tremur în glas.
— Cum se poate, dumneata crezi în strigoi, Hermann?! se miră Aubry.
— Da, gred, gred.
Jacques Aubry se mulţumi să ridice din umori, dar cu toate astea îşi puse în gând să cerceteze mai îndeaproape misterul. De altfel, era lucrul cel mai simplu pentru el de vreme ce putea intra şi ieşi nestingherit din palat, de parc-ar fi fost la el acasă. Se hotărî deci să se ducă s-o vadă pe Gervaise a doua zi, iar în seara aceea să zăbovească în palatul Nosle până la ceasurile zece; la zece să-şi ia rămas bun de la toţi, să se prefacă a ieşi pe poarta, dar să rămână

totuşi în curte, să se urce într-un plop pentru ca, de acolo, stând ascuns în rămuriş, să poată face, la rândul său, cunoştinţă cu strigoiul.
Totul se desfăşura aşa cum chibzuise studentul. Aubry părăsi atelierul fără a fi petrecut de nimeni, ca de obicei, trânti poarta cât putu de tare ca să se creadă ca plecase, pe urmă, apropiindu-se sprinten de trunchiul plopului, se agaţa de creanga cea mai de jos, se sălta până în dreptul ei, încordându-şi braţele, şi într-o clipa ajunse în vârful copacului. Se afla acum în fată statuii, la acelaşi nivel cu capul ei, dominând cu privirea atât palatul cât şi pavilionul Nesle, în grădinile şi curţile cărora nu se mai putea întâmpla nimic de aci încolo fără ştirea lui.

În timp ce Jacques Aubry se cocoţă pe prepeleacul sau, avea loc o mare serată la palatul Luvru, ale cărui ferestre erau scăldate în lumină. Carol Quintul se hotărâse, în fine, să părăsească palatul Fontainebleau şi să se încumete a pune piciorul în capitală, aşa ca cei doi suverani se întorseseră chiar în aceeaşi seară la Paris.
Acolo, o nouă şi fastuoasa primire fusese pregătită în cinstea împăratului, cu ospăţ, cu jocuri, cu bal. Gondole iluminate cu felinare colorate lunecau pe Sena, înţesate de muzicanţi, întrecându-se, într-o îngânare de armonii, în fată faimosului balcon din care, treizeci de ani mai târziu, Carol al IX-lea avea să tragă asupra supuşilor săi, în timp ce acum luntre împodobite cu flori îi treceau de pe un mai pe celălalt al fluviului pe oaspeţii care veneau din foburgul Saint-Germain la Luvru sau care se înapoiau în foburgul Saint-Germain.
Printre invitaţi se numără, bineînţeles, şi vicontele de Marmagne.

Aşa cum am mai arătat, vicontele de Marmagne, un găligan blond-spalacit şi trandafiriu, chipeş dar nesărat, se credea un bărbat norocos în dragoste; la un moment dat i se păruse ca o micuţă şi nurlie contesa, al cărei bărbat se întâmplase să fie plecat la vremea aceea cu armata din Savoia, îl privise într-un fel cu totul deosebit; o invitase la dans şi i se păruse a băga de seama ca mâna partenerei nu rămăsese nesimţitoare la strânsoarea mâinii sale, într-un cuvânt, în clipa în care o văzuse plecând pe stăpâna gândurilor sale, îşi închipuise, judecând după ocheada pe care i-o aruncase la despărţire, ca, aidoma Galateei, dacă-şi lua zborul spre crângul de sălcii, o făcea cu speranţa ca va fi urmărită. Marmagne pornise deci, fără a sta mult în cumpănă, pe urmele doamnei, şi. Cum contesa locuia la capătul străzii Hautefeuille, trecuse cu luntrea de la palatul Luvru pe malul celălalt, la poalele turnului Nesle, şi o pornise de-a lungul cheiului, îndreptându-se spre strada Grands Augustins pentru a ieşi apoi în strada Saint-Andre, când auzi deodată nişte paşi în spatele lui.

Era în jurul orei unu după miezul nopţii. Luna, după cam am mai spus, se afla la ultimul pătrar, aşa ca noaptea era, destul de întunecoasa, iar printre puţinele calităţi morale cu care natura îl înzestrase pe Marmagne, curajul, precum se ştie, nu deţinea un rol principal, vicontele începu deci să se nelinişească din pricina acelui zgomot de paşi ce părea a fi ecoul paşilor săi, şi înfasurânduse cât mai strâns în pelerină şi punând instinctiv mâna pe garda spadei, o luă la picior.
Dar iuţeala sporită cu care îşi continuă drumul nu-i folosi la nimic: paşii celui ce se ţinea scai după el se îngânară din nou cu paşii săi, ba chiar păreau să se apropie, astfel ca, în momentul în care ocolea pridvorul bisericii Augustinilor, îşi

dădu seama ca fără doar şi poate: tovarăşul său de drum avea să-l ajungă din urmă dacă, după ce trecuse de la pasul de voie la cel alergător, nu se grăbea să treacă de la pasul alergător la pasul gimnastic. Tocmai se pregătea să încerce şi această soluţie disperată, când deodată zgomotul paşilor se împleti cu sunetul unui glas.

— Să fiu al dracului! stimate gentilom – spunea glasul cu pricina – faci foarte bine ca te grăbeşti, locul acesta nu e prea sigur, mai ales la o asemenea oră, probabil ca ştii, aici a fost atacat onorabilul meu prieten Benvenuto, neîntrecutul artist, care la vremea asta se afla la Fontainebleau şi habar n-are, sărmanul, de ceea ce se întâmpla la el acasă, dar cum avem acelaşi drum, pe cât se pare, am putea să ne potrivim pasul pentru a merge împreuna, căci, dacă s-ar întâmpla să ne iasă în cale niscaiva borfaşi, cu siguranţă ca vor sta să chibzuiască bine înainte de a se încumeta să ne buzunărească. Îţi ofer deci chezăşia tovărăşiei mele, dacă vei binevoi, fireşte, să mă onorezi cu tovărăşia dumitale.
De la primele cuvinte rostite de studentul nostru, Marmagne simţise ca vocea era a unui om cu gânduri prietenoase, pe urmă, auzind numele lui Benvenuto Cellinî, îşi amintise de secretarul guraliv care, puţin mai înainte, când îl întâlnise pentru prima oară, îi dăduse unele informaţii deosebit de preţioase asupra situaţiei din palatul Nesle. Se opri locului deci, dat fiind ca tovărăşia jupânului Jacques Aubry îi oferea un îndoit avantaj, în primul rând, studentul îi slujea drept escorta, iar după aceea, escortându-l, putea să-i împărtăşească cine ştie ce noi destăinuiri în legătură cu duşmanul său, destăinuiri de pe urma cărora ura sa ar fi putut trage foloase. Drept care, de

astă dată, îl întâmpina pe băiat cu aerul cel mai binevoitor cu putinţă.

— Bună seara, tinere prieten! spuse Marmagne în chip de răspuns la cuvintele îndatoritoare pe care Jacques Aubry i le adresase în puterea nopţii. Ce spuneai despre iubitul nostru Benvenuto, pe care mă aşteptam să-l întâlnesc la Luvru şi care a rămas, vicleanul, la Fontainebleau?
— Ah! Să fiu al dracului! Mai rar aşa noroc! Se bucura Jacques Aubry. Cum, dumneata erai, scumpe viconte... Ai uitat să-mi spui cum te cheamă ori poate eu am uitat să-mi amintesc. Vii de la Luvru deci? A fost frumos, da. Lume multă, aventuri galante, suspine de amor! Pariez ca te duci la o întâlnire, nu-i aşa, scumpul meu gentilom? Ah, mare crai eşti, ce să zic!
— Pe onoarea mea – spuse Marmagne, împăunându-se – zău dacă nu-mi vine să cred ca eşti un vrăjitor, iubitule, da, vin într-adevăr de la Luvru, unde regele mi-a spus nişte lucruri cât se poate de măgulitoare şi unde aş mai fi încă şi acum dacă o gingaşă şi nurlie contesa nu mi-ar fi dat să înţeleg ca prefera singurătatea, învălmăşelii de acolo. Dar dumneata de unde-mi vii? S-auzim.

— De unde vin? Repetă Aubry. Pufnind în râs. Zău, când mi-amintesc! Scumpul meu, mi-a fost dat să văd nişte lucruri de toată nostimada! Bietul Benvenuto! Pe cinstea mea, nu merita una ca asta!
— Dar ce i s-a întâmplat iubitului nostru prieten?
— Mai întâi, dacă dumneata vii de la Luvru, trebuie să ştii ca, la rândul meu, vin de la palatul Nesle, unde am petrecut două ceasuri încheiate cocoţat pe o creangă, întocmai ca un papagal.

— Pe naiba! N-aş putea spune ca e o poziţie prea comodă!
— N-are a face, n-are a face! Nu-mi pare rău, cu toate ca, stând aşa cocoţat, m-a prins un cârcel, fiindcă am văzut nişte lucruri, scumpule, nişte lucruri, ca, uite, numai când mă gândesc, îmi vine să mor de râs.
Şi Jacques Aubry chiar izbucni într-un hohot de râs atât de voios şi de sincer, încât, deşi habar navea despre ce putea fi vorba, Marmagne nu se putu opri să nu-i tina isonul. Dar cum nu cunoştea pricina veseliei juristului, vicontele, cum era şi firesc, înceta cel dintâi să mai râdă.
— Şi acum, tinere prieten, după ce, stârnit de explozia dumitale de veselie, am râs numai din simpatie pentru dumneata – spuse Marmagne – aş vrea să aflu ce bazaconii atât de năstruşnice tiau prilejuit o asemenea bună dispoziţie? Ştii doar ca mă număr printre prietenii apropiaţi ai lui Benvenuto, cu toate ca nu te-am întâlnit niciodată acasă la el, dat fiind ca îndeletnicirile mele îmi lasa prea puţin răgaz pentru viaţa mondenă şi ca acest atât de puţin răgaz, să-ţi spun drept, prefer să-l dăruiesc mai curând iubitelor mele decât prietenilor. Dar nu e mai puţin adevărat ca tot ceea ce îl priveşte pe el mă priveşte în egală măsură şi pe mine. Dragul de el, Benvenuto! Spune-mi, ce se întâmpla în lipsa lui la palatul Nesle? Mă interesează, te rog să mă crezi, mai mult decât aş putea să-ţi spun.

— Ce se întâmpla? zise Aubry. Nu. Nu se poate, e un secret.
— Un secret pentru mine?! Protestă Marmagne. Un secret pentru mine, care-l iubesc din tot sufletul pe Benvenuto ţi care, nu mai departe decât astă-seară chiar, îl ridicăm în slăvi, întrecându-mă în laude cu regele Francisc I? Îmi pare rău! Rosti Marmagne, jignit.

— Dacă aş putea fi sigur ca nu vorbeşti cu nimeni, scumpule – cum naiba te cheamă, dragă prietene? Ţi-aş istorisi tot, deoarece trebuie să-ţi mărturisesc ca abia aştept să spun cume povestea mea, aşa cum trestiile regelui Midas abia aşteptau să spună oricui ceea ce ştiau.
— Spune atunci, spune, te rog! stărui Marmagne.

— Dar nu vorbeşti cu nimeni?
— Cu nimeni, îţi jur!
— Pe cuvântul dumitale de onoare?
— Pe cinstea mea de gentilom!
— Închipuie-ţi ca... Dar mai întâi, draga... dragă prietene, spune-mi, cunoşti, nu-i aşa, povestea călugărului blestemat?
— Da, am auzit vorbindu-se de aşa ceva. O stafie care, pare-mi-se, bântuie palatul Nesle.
— Întocmai. Păi dacă o cunoşti, pot să-ţi spun şi restul închipuieşte-ţi ca onorabila coană Perrine...
— Guvernanta Colombei?
— Întocmai. Ei, bravo, precum se vede, te numeri printre prietenii casei, închipuie-ţi, aşadar, ca, plimbându-se noaptea prin grădinile palatului Nesle, dat fiind ca plimbarea e un lucru prielnic sănătăţii, coanei Perrine i s-a părut că-l vede pe călugărul blestemat plimbându-se ca şi dânsa prin aceleaşi locuri, în timp ce tot atunci coană Ruperta.. O cunoşti pe coană Ruperta?
— Nu e curma bătrâna slujnica a lui Cellini?
— Întocmai. În timp ce coană Ruperta, într-o noapte când avea insomnie, a văzut ticnind flăcări din ochii, pe nările şi pe gura statuii uriaşe a zeului Marte, pe care-ai văzut-o desigur în grădina palatului Nesle.
— Da, e o adevărată capodoperă! Spuse Marmagne.

— Capodoperă, ăsta-i cuvântul! Cellini nici n-ar putea face altceva. Cele două respectabile persoane (e vorba de coană Perrine şi coană Ruperta) au căzut de acord până la urmă ca vedeniile pe care le avuseseră şi una, şi alta trebuiau să aibă aceeaşi cauză şi ca diavolul care se plimba noaptea în veşmintele călugărului blestemat se urcă la cântatul cocoşilor în căpăţâna zeului Marte, un lăcaş vrednic de un nelegiuit ca el, şi acolo era pârjolit de nişte văpăi atât de cumplite, încât flăcările ţâşneau afară prin ochii, pe nările şi prin urechile statuii.
— Ce sunt năzbâtiile astea pe care le îndrugi dumneata, scumpe prietene? spuse Marmagne. Care nu putea să-şi dea seama dacă studentul îl lua peste picior sau vorbea serios.
— O poveste cu strigoi, iubitule, nimic altceva.
— Cum se poate ca un băiat inteligent ca dumneata să creadă asemenea nerozii?! Se miră Marmagne.
— Bineînţeles ca nu cred – răspunse Jacques Aubry, tocmai de aceea mi-am pus în gând să-mi petrec noaptea cocoţat într-un plop, ca să lămuresc lucrurile şi să văd cine era de fapt demonul care a stârnit o asemenea tevatura în palat. M-am prefăcut deci ca plec, dar în loc să trag după mine poarta palatului Nesle, am închis o pe dinăuntru, m-am furişat apoi pe întuneric fără să mă vadă nimeni, m-am apropiat de plopul pe care-l ochisem din vreme şi, după cinci minute, şedeam cocoţat printre crengi, sus de tot, la acelaşi nivel cu capul zeului Marte, ei. Şi acum, ia ghiceşte ce-am văzut?

— Cum vrei să ghicesc? Spuse Marmagne.

— Ai dreptate, ar trebui să fii vrăjitor ca să poţi ghici asemenea lucruri. Am văzut uşa de la intrare deschizându-se, ştii care, cea din dreptul peronului.
— Da, da, ştiu! — răspunse Marmagne.
— Am văzut uşa deschizându-se şi un bărbat scoţând nasul afară ca să vadă dacă nu era nimeni în curte. Ei bine, bărbatul cu pricina era Hermann neamţul cel mare.
— Da, ştiu. Hermann, neamţul cel mătăhălos, repeta Marmagne.
— După ce se încredinţă ca nu era ţipenie de om în curte şi după ce se uita în toate părţile, trecând cu vederea copacul în care, se înţelege de la sine, nici măcar nu i-ar fi dat prin gând ca mă aflam eu, se hotărî în fine să iasă cu toiul afară, închise uşa după el, coborî cele cinci-şase trepte ale peronului şi o porni întins spre curtea pavilionului, în poarta căreia bătu de trei ori. La auzul acestui semnal, o femeie ieşi din pavilion şi veni să-i deschidă. Ei bine, ştii cine era femeia? Însăşi coană Perrine, prietena noastră, căreia, pe cât se pare, îi place să se plimbe la lumina stelelor în tovărăşia simpaticului nostul Goliat.
— Ce vorbeşti! Sărmanul prefect!
— Stai puţin, stai puţin, ca n-am terminat!

Tocmai mă uitam cum intrau împreuna în pavilion, când auzii deodată în stânga mea scârţaind cerceveaua unei ferestre, în clipa în care întorsei capul, fereastra se deschise şi-l zării pe Pagolo. Pehlivanul acela de Pagolo! Cine s-ar fi aşteptat la aşa ceva din partea lui, după toate tăgăduielile sale şi când toată ziua e ca Pater şi cu Ave în gură? Îl zării, zic, pe Pagolo, care se uita la rândul său în toate părţile, cu aceeaşi băgare de seama ca şi Hermann, încaleca balustradă, se lasa apoi să alunece de-a lungul

jgheabului şi, trecând din balcon în balcon, puse în fine piciorul pe prichiciul ferestrei de la cameră., ia să vedem dacă ghiceşti, viconte, de la camera cui?
— Ce ştiu eu?! De la camera coanei Ruperta.
— Da· de unde! De la camera în care doarme Scozzone! Nici mai mult nici mai puţin! Scozzone, modelul mult iubit al lui Benvenuto. Fetişcana oacheşă şi frumuşică foc, pe legea mea, îţi dai seama, viconte, ce puşlama?!
— Într-adevăr, e foarte nostim – recunoscu Marmagne. Şi asta-i tot ce-ai văzut?
— Stai puţin, stai puţin, iubitule. Surpriza cea mare vine la urmă. Ştii doar ca ultima îmbucătură e şi cea savuroasa. Stai puţin, n-am ajuns încă acolo, dar o să ajungem îndată, n-ai nicio grijă.
— To-ascult – spuse Marmagne. Pe onoarea mea, scumpe prietene, e din ce în ce mai amuzant.

— Stai puţin, ai răbdare! Mă uitam, aşadar, la Pagolo cum sărea din balcon în balcon, mai-mai să-şi frângă gâtul, când auzii un alt zgomot care venea de asta dala de jos, de la picioarele copacului în care mă căţărasem, îmi aplecai atunci privirile şi îl zării pe Ascanio, care ieşea tiptil din turnătorie.
— Ascanio, ucenicul preferat al lui Benvenuto?
— El însuşi, dragul meu, chiar el. Un copilaş nevinovat pe care orice preot l-ar împărtăşi fără să-l mai spovedească. Ba nu? Au! Stai să vezi cât de înşelătoare poate fi înfăţişarea unui om!
— Şi în ce scop ieşea de acolo Ascanio?
— Ei, vezi. Aici e aici! În ce scop?! Asta m-am întrebat şi eu în primul moment; dar în scurtă vreme nu mi-am mai pus nicio întrebare, fiindcă, după ce se încredinţa, la fel ca şi

Hermann şi ca şi Pagolo, ca nu putea să-l vadă nimeni, Ascanio a scos din turnătorie o scară lungă pe care o rezemă de umerii lui Marte şi pe care începu să se caţere. Cum scara era aşezată exact în partea cealaltă a statuii, la un moment dat l-am pierdut din vedere în mijlocul ascensiunii sale, dar tocmai când mă întrebam ce s-o fi întâmplat cu el, am văzut aprinzându-se deodată ochii statuii.

— Ce vorbeşti, se minuna Marmagne.

— E adevărul adevărat, dragul meu, şi-ţi mărturisesc ca dacă treaba asta s-ar fi întâmplat fără să fi cunoscut lucrurile petrecute mai înainte aşa cum ţi le-am povestit, nu cred să mă fi simţit în largul meu. Dar cum l-am văzut pe Ascanio dispărând înăuntru, am bănuit ca el a fost cel care a provocat această lumină.

— Dar ce făcea Ascanio la ora aceia în capul statuii zeului Marte?

— Ah! Este exact ceea ce m-am întrebat, şi, cum nimeni nu ar fi putut să-mi răspundă, am hotărât să descoperi lucru chiar eu. Descopăr, printr-un ochii al statuii, un duh, zău, să mor eu, un duh învesmântat în alb, fantoma unei femei, la picioarele căreia Ascanio şedea în genunchi ca în fată unei madone. Din nefericire, madona era întoarsa cu spatele spre mine, aşa ca n-am putut să-i văd chipul, în schimb însa i-am văzut gâtul. Oh, nu pot să-ţi spun ce gât frumos pot avea fantomele, draga viconte! Un gât de lebădă, închipuiste-ţi, alb ca zăpada. De aceea şi Ascanio o sorbea din ochi, nelegiuitul, cu o dragoste atât de fierbinte, încât mi-am dat seama ca fantoma era de fapt o femeie în carne şi oase. Ce zici de asta, scumpule? Straşnică şmecherie! Să-ţi ascunzi iubită în capul unei statui!

— Da, e o idee originală – apuse Marmagne, râzând şi chibzuind în sinea lui totodată – foarte originală, într-adevăr. Şi nu bănuieşti cine ar putea îi femeia asta?
— Habar n-am. Pe cinstea mea! Dar dumneata?
— Nici eu. Şi ce-ai făcut când ai văzut asemenea năzbâtii?
— Eu? Am început să râd cu atâta poftă, încât mi-am pierdut cumpătul şi dacă nu m-aş fi agăţat de o creangă, mi-aş fi rupt gâtul. Cum însa nu mai aveam ce vedea şi cum, în cădere, coborâsem cam până la jumătatea copacului, m-am dat jos de tot, m-am îndreptat spre poarta tiptil şi tocmai mă îndreptam spre casă, râzând încă de unul singur, când ne-am întâlnit şi când te-ai ţinut de capul meu să-ţi povestesc ce s-a întâmplat. Şi acum dă-mi un sfat. Spune-mi, te rog, dumneata care te socoteşti printre prietenii lui Benvenuto: ce trebuie să fac şi care mi-e datoria fată de el? Ce-a fost cu coană Perrine, nu-l priveşte: scumpa coniţa e majoră şi, prin urmare, stăpână pe voinţa ei, însa cu Scozzone şi cu Venera găzduita în capul lui Marte se schimbă socoteala.
— Vrei să-ţi spun eu ce-ar trebui să faci?
— Da, pe cinstea mea! Mă simt într-o mare încurcătură, draga... draga... Mereu îţi uit numele.
— Părerea mea este ca cel mai bun lucru ar fi să-ţi ţii gura. Cu atât mai rău pentru cei care sunt atât de zevzeci ca să se lase înşelaţi. Şi acum, iubite Jacques Aubry, îţi mulţumesc pentru plăcuta dumitale tovărăşie şi pentru simpatica dumitale conversaţie, dar am ajuns în strada Hautefeuille, şi fiindcă mi-ai făcut atâtea destăinuiri, am să-ţi destăinuiesc, la rândul meu, ca aici locuieşte odorul meu.
— Rămâi cu bine, dragul, dulcele şi nepreţuitul meu prieten! Spuse Jacques Aubry, strângând mâna vicontelui.

Sfatul dumitale e într-adevăr înţelept şi voi căuta să-l urmez. Şi-acum, noroc bun şi Cupidon să te aibă în paza lui!

Cei doi tovarăşi de drum sg despărţiră, Marmagne pornind mai departe în lungul străzii Hautefeuille, iar Jacques Aubry apucând-o pe strada Poupée pentru a ieşi în strada Harpe, la capătul căreia îşi stabilise domiciliul.
Vicontele minţise spunându-i buclucaşului nostru secretar ca habar n-avea cine era demonul cu chip de femeie în fată căruia îngenunchease, cuprins de adoraţie, Ascanio. Chiar din prima clipa îi trecuse prin minte ca locatara lui Marte nu putea fi alta decât Colombe, şi cucât se gândea mai stăruitor la eventualitatea această, cu atât convingerea lui devenea tot mai temeinică, în momentul de fată, aşa cum am spus, Marmagne îi duşmănea nu numai pe Cellini, ci în egală măsură şi pe prefect ca şi pe d·Orbec, astfel ca ura pe care le-o purta se găsea într-o situaţie destul de supărătoare, căci nu ar fi putut să-i pricinuiască vreun neajuns unuia dintre ei fără a le prilejui o satisfacţie celorlalţi, într-adevăr, dacă nu suflă un cuvânt, d·Orbec şi prefectul ar fi rămas în acelaşi impas; dar, pe de altă parte, Benvenuto se putea bucura în tihnă de fericirea lui. Dacă, dimpotrivă, dădea în vileag răpirea Colombei, Benvenuto ar fi fost disperat, în schimb prefectul şi d·Orbec şi-ar fi regăsit unul fiica, iar celălalt logodnica, în cele din urmă se hotărî să rumege mai bine lucrurile în minte, până ce din cugetările lui avea să vadă scăpărând soluţia cea mai prielnica pentru el Marmagne nu stătu prea mult la gânduri; cunoştea, fără să ştie adevăratul motiv, râvna cu care doamna d·Etampes se interesa de căsătoria contelui d·Orbec cu Colombe. Chibzui deci ca, prin această dezvăluire, se va ridica în ochii ducesei, care va şti să

preţuiască agerimea minţii sale dacă-i nesocotea, în schimb, curajul; îşi puse deci în gând ca a doua zi dimineaţa, la ceasurile când ducesa se va trezi, să i se înfăţişeze şi să-i destăinuiască totul, şi dat fiind ca luase această hotărâre, avu grijă s-o aducă întocmai la îndeplinire.
Printr-o întâmplare norocoasă, una din acele întâmplări care anunţa uneori atât de mult faptele condamnabile, în dimineaţa aceea toţi curtenii se aflau la Luvru pentru a-l linguşi pe Francisc I şi pe împărat, aşa încât, în momentul când fu anunţat vicontele de Marmagne doamna d·Etampes nu avea pe lângă dânsa spre a asista la ceremonialul deşteptării decât pe cei doi prieteni credincioşi ai săi: prefectul şi contele d·Orbec.
Vicontele o saluta respectuos pe ducesă, care se mulţumi să-i răspundă la salut cu unul dintracele zâmbete al căror secret nu-l cunoştea decât ea şi în care se pricepea să îmbine cu atâta iscusinţă trufia, condescendenta şi dispreţul. Marmagne însa nu se lasa dezarmat de acest zâmbet cu care era, de altfel, îndeajuns de obişnuit, deoarece îl văzuse fluturând pe buzele ducesei nu numai în pofida lui, dar şi în pofida multor altora. Cunoştea, de altminteri, mijlocul de a transforma printr-un singur cuvânt surâsul ei dispreţuitor într-un surâs plin de bunăvoinţă.

— Ce se mai aude, jupâne d·Estourville? Spuse el, adresându-se prefectului. Fiica risipitoare s-a întors, în fine, acasă?
— N-ai de gând să încetezi odată cu gluma asta?
Se oţări jupân d·Estourville, făcând un gest ameninţător şi în roşindu-se de mânie.

— O, nu te supăra, stimate prietene nu te supăra! răspunse Marmagne. Te-am întrebat deoarece, dacă n-ai reuşit încă să dai de urma scumpei porumbiţe ce şi-a luat zborul, aş putea să-ţi spun eu unde şi-a făcut cuibul.
— Dumneata?! Se miră ducesă, pe fată căreia se oglindea acum cea mai îmbietoare prietenie. Unde anume? Hai spune repede, te rog, draga Marmagne!
— În capul statuii lui Marte, pe care Benvenuto a modelat-o în grădina palatului Nesle.

XXVIII MARTE ŞI VENUS

Cititorii noştri au ghicit, de bună scama, ca şi Marmagne, adevărul, oricât de ciudat ar putea să pară acest adevăr la prima vedere. Colombe îşi găsise un adăpost în capul gigantului Marte. Care îi oferise găzduire Venerei, aşa cum spusese Jacques Aubry. Pentru a doua oară, Benvenuto făcea să i se împletească opera cu evenimentele propriei sale vieţi, omul cerca ajutorul artistului şi, în afară de gândirea şi geniul sau, plămădea propria-i soartă o dată cu lutul statuilor sale. Pe vremuri, aşa cum am văzut, ascunsese într-una din ele planurile sale de evadare, iar acum ascundea libertatea Colombei şi fericirea lui Ascanio.
Dar, ajungând în acest punct al istorisirii noastre, pentru ca lucrurile să fie mai limpezi, credem ca ar trebui să ne întoarcem puţin înapoi.
După ce Benvenuto împărtăşi celor doi tineri povestea Stefanei, ultimele sale cuvinte fură urmate de un răstimp de tăcere. Cufundat în amintirile sale, cumplite uneori şi pururea învolburate, Benvenuto privea lunecând, undeva departe, printre umbrele falnice sau încrâncenate ce străbătuseră existenţa sa, chipul melancolic şi senin al Stefanei, a cărei viaţă se încheiase la douăzeci de ani.

Ascanio, cu capul în piept, se străduia să-şi amintească trăsăturile înceţoşate ale femeii care, aplecată asupra leagănului sau îl trezise adesea din somn în copilărie, lăsând să-i picure lacrimile pe obrazul său trandafiriu. Cât priveşte pe Colombe, fată se uita, cuprinsă de duioşie, la Benvenuto, pe care o altă femeie, tânără şi neprihănita ca şi ea, îl iubise cu atâta ardoare, în clipele acelea glasul lui i se părea tot atât de dulce ca şi al lui Ascanio şi, stând între cei doi bărbaţi care erau amândoi îndrăgostiţi de ea, se simţea instinctiv ferită de orice primejdie, aidoma unui pe care măicuţa lui îl ţine în poală.

— Şi acum – întreba Benvenuto după câteva clipe de tăcere – Colombe e gata să-şi încredinţeze soarta în mâinile omului căruia Ştefană i l-a încredinţat pe Ascanio?
— Dumneata eşti tatăl, iar el fratele meu – răspunse Colombe. Cu o sfielnică gingăşie plină de demnitate, întinzând spre ei amândouă mâinile – şi mă las cu ochii închişi în seama amândurora pentru ca împreuna să mă păstraţi pentru cel hărăzit să-mi fie soţ.
— Îţi mulţumesc – spuse Ascanio – îţi mulţumesc, dragostea mea. Fiindcă ai încredere în el.
— Şi-mi făgăduieşti c-o să mă asculţi, orice ţi-aş cere să faci, Colombe? stărui Benvenuto.
— Orice – spuse Colombe.
— Ei bine, atunci ascultaţi, copii! Întotdeauna am fost convins ca omul este în stare să înfăptuiască ceea ce şi-a pus în gând. Ca să te pot scăpa de contele d·Orbec şi de înjosirea ce te-ar fi aşteptat şi ca să te pot dărui dragului meu Ascanio, am nevoie de timp, Colombe, iar dumneata, peste câteva zile, urmează să devii soţia contelui. Înainte de toate şi mai presus de orice deci, trebuie să întârziem

acesta căsătorie nelegiuită, nu-i aşa, Colombe, surioara mea, copilul meu. Fiica mea! Sunt împrejurări, în această tristă viaţa, în care eşti nevoit să săvârşeşti o greşeală pentru a preîntâmpina o crimă. Te simţi destul de vitează şi de hotărâtă? Dragostea dumitale ce dovedeşte atâta curăţenie sufletească şi atâta credinţă va putea da dovadă şi de un pic de curaj? Răspunde!

— Îţi va răspunde Ascanio în locul meu – spuse Colombe, zâmbind şi întorcându-se spre tânărul îndrăgostit. Carta mea se afla în mâinile lui.

— Fii pe pace, meştere! Colombe va şti să fie curajoasă – răspunse Ascanio.

— Atunci, Colombe, bizuie-te pe lealitatea noastră şi pe nevinovăţia dumitale. Eşti gata să părăseşti fără nicio şovăială casa asta şi să ne urmezi?

Ascanio îşi mărturisi nedumerirea printr-un gest; Colombe tăcu un timp, uitându-se la Cellini şi la Ascanio, apoi se ridică în picioare şi spuse doar atât:

— Unde trebuie să mergem?

— Colombe! Colombe! Exclamă Benvenuto, mişcat de încrederea pe care i-o arăta. Eşti o făptura aleasă şi sfânta, cu toate ca Ştefană m-a făcut să nu mi se mai pară nimic vrednic de măreţia ei, totul depindea de răspunsul dumitale. Suntem salvaţi acum. — dar nu mai avem nicio clipa de pierdut. E ceasul hotărâtor pe care Dumnezeu s-a îndurat să ni-l dăruiască; să căutăm deci să ne folosim de el; dă-mi mâna, Colombe, şi vino cu mine!

Fată îşi coborî valul peste fată, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă sieşi roşeaţa ce-i năvălise obraji, şi porni împreuna cu meşterul şi cu Ascanio. Poarta dintre gradina pavilionului

şi cea a palatului Nesle era încuiata, dar cheia se afla în broască. Benvenuto o descuie încetişor.
Ajungând în fată porţii însa, Colombe se opri.
— Aşteptaţi-mă o clipa! le spuse ea, cu un tremur în glas.
Şi, în pragul casei pe care se hotărâse s-o părăsească deoarece nu mai putea fi pentru ea un adăpost neprihănit, copila se aşeză în genunchi şi începu să se roage. Ce va fi spus în rugăciunea sa a rămas o taină între ea şi Dumnezeu, dar de bună seama, îi va fi cerut iertare Celui-de-Sus în numele părintelui său pentru ceea ce era nevoită să facă. Se ridică apoi de jos şi, liniştită şi dârza, porni mai departe, călăuzită de Cellini. Cu inima răvăşită, Ascanio păşea în urma lor fără a rosti un cuvânt, privind drăgăstos rochia albă ce lunecă în noapte. Străbătură astfel gradina palatului Nesle: cântecele şi râsetele lucrătorilor, căci, dacă vă amintiţi, la palat avea loc o petrecere, ajungeau, voioase şi nepăsătoare, la urechile prietenilor noştri, neliniştiţi şi înfriguraţi ca tot omul în clipele hotărâtoare ale vieţii.

Sosind la picioarele colosului, Benvenuto o lăsa pe Colombe să-l aştepte câteva clipe şi se îndrepta spre turnătorie, de unde ieşi puţin mai apoi purtând o scară lungă pe care o rezemă de statuie. Luna, cerescul opaiţ, lasa să se cearnă asupra acestei privelişti palidă să lumina; după ce înţepeni bine scara, meşterul puse un genunchi în pământ în fată Colombei. Privirea să apriga era îndulcita de cel mai înduioşător respect.
— Copilule —îi spuse Cellini – ia-mă de gât şi ţine-te bine!
Colombe se supuse fără să spună nimic şi Benvenuto o ridică în braţe ca pe un fulg.
— Fratele – îi spuse el lui Ascanio – să-i dea voie tatălui s-o ducă sus pe fiica lui iubită.

Şi purtând preţioasă-i povara. Vigurosul orfaurar începu a urca sprinten treptele, de parcă ar fi dus o pasăre. Prin valul ce-i acoperea obrazul, cu căpşorul ei încântător aplecat pe umărul meşterului, Colombe privea figura bărbătească şi plină de bunăvoinţă a izbăvitorului sau, cu sufletul plin de o încredere filială pe care, din păcate, biata copila n-o simţise niciodată până atunci. Cât priveşte pe Cellini, atât de puternică era voinţa cu care era înarmat acest om de fier, încât, cu toate ca ţinea în braţe făptura pentru care, cu două ceasuri mai înainte, şi-ar fi dat viaţă, nu-i tremura inima, nici inima lui nu-şi înteţise bătăile, după cum niciunul dintre muşchii săi de oţel nu-şi slăbi încordarea. Poruncind inimii sale să rămână liniştită şi inima îl ascultase.

Când ajunse în dreptul grumazului statuii, Benvenuto deschise un oblon, pătrunde în capul zeului Marte şi-i dădu dramul din braţe Colombei.
Interiorul capului uriaş al gigantului înalt de şaizeci de picioare închipuia un fel de încăpere rotundă, cu un diametru de vreo opt picioare şi o înălţime de zece picioare; aerul şi lumina pătrundeau înăuntru prin deschizăturile ochilor, nărilor, gurii şi urechilor. Cămăruţa aceea fusese înjghebata de Cellini în timp ce lucra la capul statuii; acolo îşi depozita uneltele de care se folosea zilnic, pentru a nu mai fi nevoit ca le tot care în sus şi-n jos pe scara de câte cinci-şase ori pe zi; uneori chiar lua cu el mâncarea de prânz şi o aşeză pe masă ce se afla în mijlocul acestei bizare sufragerii, astfel ca nu mai era obligat să coboare de pe schela ca să îmbuce ceva la amiază. Inovaţia această atât de lesnicioasa pentru el îi trezise gustul pentru altele: după ce adusese masa, cărase sus un fel de pătucean.

Astfel ca în ultima vreme nu numai ca prânzea în capul statuii lui Marte, dar se mai şi odihnea un pic după prânz. Era deci firesc să-i fi venit în minte ideea de a o ascunde pe Colombe în tainiţa cea mai sigură, fără doar şi poate, dintre toate cele pe care i le putea oferi.

— Va trebui să stai închisa aici, Colombe – îi aminti Benvenuto – şi să te împaci cu gândul ca nu vei putea coborî decât noaptea. Aşteaptă în acest adăpost, sub ochii lui Dumnezeu şi în paza prieteniei noastre, roadele străduinţelor mele. Jupiter – adăugă el, zâmbitor, făcând aluzie la promisiunea regelui – va reuşi, nădăjduiesc, să ducă la bun sfârşit ceea ce a început Marte. Îmi dau seama ca nu poţi înţelege, dar eu ştiu ce vreau să spun. Avem de partea noastră Olimpul, iar dumneata paradisul. Cum ar fi cu putinţă să nu izbutim! Hai, zâmbeşte puţin, Colombe, dacă nu clipei de fată, măcar viitorului. Îţi spun cu tot dinadinsul ca trebuie să speri. Spera şi ai încredere, dacă nu în mine, atunci în Cel-de-Sus. Am stat cândva într-o închisoare mult mai crâncena decât a dumitale, crede-mă, şi speranţa ce mă însufleţea avea darul de a mă face să uit suferinţele captivităţii. Do azi înainte şi până în ziua când vom izbândi n-o să ne mai vedem, Colombe. Fratele dumitale, Ascanio, care e mai puţin bănuit şi supravegheat decât mine, va veni să te vadă şi va avea grijă de dumneata; pe el îl voi pune să preschimbe bârlogul acesta de muncitor într-o chilie de călugăriţă. Acum, când trebuie să te părăsesc, ia aminte bine la cuvintele mele: ai făcut tot ce aveai de făcut, copila încrezătoare şi inimoasă; restul mă priveşte acum pe mine. Nu ne mai rămâne decât să ne lăsăm în seama providenţei, Colombe. Ascultă-mă deci: orice s-ar întâmpla de aci înainte şi oricât de disperată ar fi

situaţia în care ţi s-ar părea ca te afli sau în care te-ai afla cu adevărat, chiar dacă ai fi pe punctul de a rosti la picioarele altarului cumplitul „Da care te-ar lega pe veci de contele d Orbec, adu-ţi aminte ca nu trebuie să te îndoieşti de prietenul tău, Colombe; nu te îndoi de tatăl tău, copila draga: bizuie-te pe ajutorul Celui-de-Sus şi pe noi; voi sosi la timp, îţi făgăduiesc. Vei avea oare această credinţă şi această tărie sufletească?

Spune, le vei avea?
— Da – răspunse fată, fără nicio şovăiala în glas.
— Bine – spuse Cellini – rămâi sănătoasă! Te las acum în mica dumitale sihăstrie; când toată lumea va fi adormit, Ascanio va veni să-ţi aducă cele trebuincioase. Rămâi cu bine, Colombe!
Şi-i întinse mâna; fată însa îi dădu fruntea să i- o sărute, aşa cum obişnuia să facă fată de tatăl ei. Benvenuto tresări, dar, trecându-şi mâna peste ochi şi strunindu-şi în acelaşi timp gândurile ce i se învalmasau în minte şi patimile ce clocoteau în inima sa, aşternu pe fruntea Colombei cel mai părintesc sărut, murmurând:
— Rămâi cu bine, scumpa fiică a Stefanei! Se grăbi apoi să coboare jos, unde-l aştepta Ascanio, şi plecară împreuna liniştiţi să se alăture lucrătorilor, care se ospătaseră între timp, dar care mai deşertau încă paharele.

O viaţă nouă, ciudată, nemaipomenită începu din noaptea aceea pentru Colombe şi fată se împacă atât de bine cu ea, de parcă ar fi dus o viaţă de regină.
Iată cum fu mobilată încăperea aeriană.
Înăuntru, după cum am spus, se afla un pat şi o masă. Ascanio mai aduse în plus un taburet de catifea, o oglindă

veneţiana, o bibliotecă alcătuită din cărţi cucernice pe care ţinuse să le aibă
Colombe, un crucifix cizelat cu un neasemuit meşteşug, în fine o carafă, lucrată tot de mâna meşterului, în care în fiecare noapte erau schimbate florile.
Era tot ce putea să încapă în albă găoace care tăinuia atâta farmec şi atâta nevinovăţie.
De obicei, Colombe dormea în timpul zilei: Ascanio o sfătuise să facă aşa, de teamă ca nu cumva să se dea de gol prin cine ştie ce gest săvârşit fără să-şi dea scama; se trezea când răsăreau stelele şi începea să cânte privighetoarea, îngenunchea în aşternut în fată crucifixului şi rămânea aşa o bucată de vreme, adâncita într-o fierbinte rugăciune; pe urmă se dichisea, îşi pieptănă părul lung, minunat de frumos şi visă. În momentul acela o scară era rezemată de statuie şi puţin mai apoi Ascanio bătea în oblon. Dacă isprăvise cu găteala, Colombe se grăbea să-i deschidă prietenului său, care stătea apoi cu ea până la miezul nopţii. Atunci, dacă vremea era frumoasă, Colombe cobora: Ascanio se întorcea la palat şi dormea câteva ceasuri în timp ce ea îşi făcea plimbarea din fiecare noapte, depanând visurile sale urzite în tăcere, visuri mult mai apropiate acum de realitate. După două ceasuri, albă arătare se înapoia în elegantul ei adăpost, unde aştepta să se lumineze de ziua, mirosind florile pe care le culesese chiar atunci pentru a-şi îmbălsăma cuibul său primitor. Şi ascultând cântecul privighetorii din grădina pavilionului şi al cocoşilor din Pre-aux-Cleres.

Puţin înainte de revărsatul zorilor. Ascanio venea din nou să-şi vadă logodnica şi să-i aducă merinde pentru întreaga zi, şterpelite cu dibăcie de sub ochii coanei Ruperta cu

ajutorul lui Cellini. Atunci începeau lungi şi fermecătoare convorbiri depanând amintiri de îndrăgostiţi, şi planuri de tineri căsătoriţi. Câteodată însa Ascanio rămânea într-o muta contemplare în fată idolului său, dar Colombe îl lasa s-o privească zâmbindu-i. De multe ori se întâmpla să ae despartă fără a fi rostit un singur cuvânt: dar tocmai atunci îşi vorbiseră mai mult ca niciodată. Fiecare dintre ei nu avea ceva dinainte întipărit în inima să tot ceea ce ar fi putut să-i spună celălalt, afară de gândurile pe care inima nu le dă în vileag şi pe care numai Dumnezeu le citeşte!

Suferinţa şi singurătatea, la o vârsta atât de fragedă, au totuşi o calitate şi anume aceea ca, înfruntând cu sufletul ei pur şi înnobilându-l, îşi păstrează totodată prospeţimea. Colombe, fecioara mândra şi demnă, era în acelaşi timp o fată veselă şi zglobie; în afară de zilele în care visau, mai erau şi zile în care râdeau, zile în care se jucau întocmai ca nişte copii şi – curios! — nu aceste zile sau mai bine zis aceste nopţi – căci, după cum se ştie, tinerii schimbaseră rânduiala firii – nu aceste zile erau cele ce treceau mai uşor. Dragostea, ca orice izvor de lumină, are nevoie de întuneric pentru a străluci mai viu.
Niciodată vreun cuvânt de-al lui Ascanio nu avu darul s-o înspăimânte pe sfioasă şi neprihănita copilă, care-l numea fratele ei Erau singuri, se iubeau; dar tocmai pentru ca erau singuri, se simţeau mai aproape de cer, şi tocmai pentru ca se iubeau, înţelegeau să-şi respecte dragostea ca pe o divinitate.
De îndată ce zorii zilei începeau a polei cu aur acoperişurile caselor, Colombe. Cu adânca părere de rău, îi amintea prietenului său ca trebuie să plece, dar aşa cum Julieta îl alungă pe Romeo, chemându-l de zece ori înapoi. Ba unul,

ba altul uitase să spună mai ştiu eu ce lucru deosebii de important: totuşi, în cele din urmă, trebuiau să se despartă şi, până în momentul când, spre amiază, îşi lasa sufletul în paza lui Dumnezeu şi adormea cuprinsă de un somn îngeresc, Colombe rămânea singura să viseze, ascultând în acelaşi timp gândurile ce zvoneau în inima sa şi păsările ce ciripeau sub teii din fosta ei grădina. Se înţelege de la sine ca, la plecare, Ascanio lua şi scara cu el.

În fiecare dimineaţă, Colombe fărâmiţa miez de pâine pentru pasarele în dreptul gurii statuii; la început, hoţoaicele veneau fără teamă să ciugulească pâinea şi-şi luau numaidecât zborul; dar încetul cu încetul începură a se domestici. Păsările sunt făcute să înţeleagă ce se petrece în sufletul, întraripat ca şi ele, al tinerelor fete. Zăboveau deci o bună bucată de vreme, răsplătind cu cântece ospăţul oferit de Colombe. La un moment dat chiar, un sticlete mai îndrăzneţ se încumeta să pătrundă în încăpere şi, cu timpul, se obişnui să vină dimineaţa şi seara să-şi mănânce tainul din mâna fotei. Pe urmă, cum nopţile erau tot mai răcoroase, într-o seară se lasa prins de tânăra captivă, care-l vârî în sân, unde păsărica dormi dusă până a doua zi dimineaţa, chiar şi în timpul vizitei lui Ascanio şi, mai apoi, în timpul plimbării Colombei.
Ostaticul voluntar nu pregeta să se întoarcă şi a doua zi. Şi după aceea în fiecare seară, în zori începea să cânte. Colombe îl lua atunci în mâna, i-l dădea lui Ascanio să-l sărute şi-l lăsa apoi să zboare afară.
Altfel îşi petrecea vremea Colombe în chilioara din capul statuii.

Două evenimente reuşiră totuşi să tulbure curgerea tihnită a zilelor ei; aceste evenimente le constituiră cele două percheziţii domiciliare făcute de prefect, într-o bună zi, Colombe se trezi brusc din somn auzind glasul tatălui său; nu visa: jupân d·Estourville se afla într-adevăr jos în grădină şi Benvenuto tocmai îi spunea:

— Vrei se ştii ce e cu uriaşul acesta, domnule d·Estourville? E statuia lui Marte pe care maiestatea sa Francisc I a avut bunătatea să mi-o poruncească pentru Palatul Fontainebleau. Un mic giuvaer de şaizeci de picioare, precum vezi, nimica toată!

— E, într-adevăr, o lucrare măreaţă şi foarte frumoasă – răspunse jupân d·Estourville – dar să trecem mai departe, nu asta venisem să caut aici.

— Ar fi fost şi prea lesne de găsit.

Şi plecară amândoi mai departe.

Îngenuncheata şi cu mâinile întinse, Colombe ar fi vrut să-i strige tatălui său: „Tata, iată, sunt aici! Bătrânul îşi cauta fiica, poate chiar plângea din pricina ei; dar amintirea contelui d·Orbec, urzelile mârşave ale doamnei d·Etampes, convorbirea la care asistase Ascanio reuşiră să-i taie orice elan. Astfel ca nu mai simţi nimic asemănător atunci când prefectul veni pentru a doua oară să cerceteze palatul şi când auzi vocea odiosului conte amestecându-se cu glasul tatălui său.

— Ciudată statuie şi mare cât o casă! Se minuna d·Orbec, care se oprise la picioarele gigantului. Dacă reuşeşte să înfrunte iarna, la primăvară rândunelele şi-ar putea face cuiburile aici.

În dimineaţa aceleiaşi zile, în care Colombe simţise cum i se încrânceneaza carnea de spaima numai auzind glasul

logodnicului ei, Ascanio îi adusese o scrisoare din partea lui Cellini.

„Copila dragă, îi scria Benvenuto, sunt nevoit să plec, dar fii liniştită, totul e pregătit pentru izbăvirea şi pentru fericirea dumitale. Cuvântul regelui îmi chezăşuieşte izbânda şi, după cum ştii, regele nu şi-a călcat niciodată cuvântul. Începând de azi, tatăl dumitale va lipsi şi el din oraş. Nu-ţi pierde curajul. Am avut acum destulă vreme să fac ce trebuia făcut, îţi spun din nou, draga fată, chiar de-ai fi în pragul bisericii, chiar de-ai fi îngenuncheata în fată altarului, gata să rosteşti cuvintele ce te-ar lega pe veci, lasă-te în voia sorţii; providenţa, crede-mă, va avea grijă să schimbe lucrurile la timp.

Rămâi cu bine! Tatăl tău.

Din păcate, scrisoarea această i-a umplu de bucurie pe Colombe, trezindu-i din nou speranţele, avu darul să le insufle bieţilor copii un primejdios simţământ de siguranţă. Simţămintele tinereţii nu pot fi niciodată cumpătate; tinerii sunt în stare să treacă nespus de uşor de la disperare la o încredere neţărmurită în soartă; pentru ei, cerul este fie acoperit de nori groşi de furtună, fie scăldat într-o lumină azurie. Liniştiţi în egală măsură şi de plecarea prefectului, ca şi de scrisoarea lui Cellini, din momentul acela îndrăgostiţii nu mai avură grijă să se ferească, preocupaţi mai mult de dragostea lor şi ceva mai puţin de nevoia de a fi prudenţi. Colombe nu mai era cu ochii în patru la fiece pas ce-l făcea şi aşa se întâmplase ca fusese zărită de Perrine, care, din fericire, era convinsă ca se întâlnise cu călugărul blestemat. Ascanio, la rândul său, aprinsese lampa fără să tragă perdelele. Şi lumina atrăsese atenţia coanei Ruperta. Istorisirile celor două cumetre stârniseră curiozitatea lui Jacques Aubry şi indiscretul student,

întocmai ca Horace din Şcoala femeilor, nu găsise altceva mai bun de făcut decât să dezvăluie cele întâmplate tocmai persoanei fată de care ar fi trebuit să-şi ţină gura ferecata. Urmările acestor destăinuiri le cunoaştem.
Să ne întoarcem deci la palatul Etampes,

întrebat de ceilalţi cum ajunsese a face această preţioasă descoperire, Marmagne nu voi să spună nimic, zăvorându-se în cel mai deplin mister. Adevărul era mult prea simplu şi câtuşi de puţin spre lauda isteţimii sale: prefera, aşadar, să le dea a înţelege ca ajunsese la măreţele rezultate ce-i umpleau de uimire prin diferite şiretlicuri şi numeroase strădanii. Ducesă, aşa cum am spus, strălucea de bucurie; umbla încolo şi încoace prin cameră, punându-i tot felul de întrebări vicontelui; în sfârşit, micuţa răzvrătită, din pricina căreia îşi făcuseră atâta sânge rău, le încăpuse în mână! Doamna d·Etampes ţinea să meargă şi ea la palatul Nesle pentru a se încredinţa de norocul prietenilor săi De altminteri, după tot ce se întâmplase, după fuga sau, mai bine zis, după răpirea Colombei, fată nu mai putea în niciun caz să rămână la pavilion. Ducesă se oferi să vegheze asupra ei; o va lua cu dânsa la palatul Etampes şi, cu siguranţă, ea va şti s-o păzească mai bine decât guvernanta şi logodnicul fetei; o va păzi ca pe o rivala şi vă daţi seama ca, în felul acesta, Colombe avea să fie păzită cu toată străşnicia.

Ducesă porunci să i se pregătească litiera.
— Lucrurile au rămas aproape secrete – îi spuse doamna d·Etampes prefectului. Dumneata, d·Orbec, nu-i aşa, nu eşti omul care să ia în seama o năzbâtie copilărească? Aşa ca nu văd ce anume ar putea împiedica să se facă totuşi

căsătoria şi planurile noastre să rămână mai departe în picioare.
— O, doamna – spuse încântat jupân d·Estourville înclinându-se.
— În aceleaşi condiţii, nu-i aşa, ducesă? întreba d Orbec.
— Fără îndoiala, în aceleaşi condiţii, iubite conte.
Cât priveşte pe Benvenuto, principalul vinovat sau complice la o atât de infama răpire, fii pe pace, draga viconte, răzbunarea noastră te va răzbuna şi pe dumneata.

— Mi s-a spus totuşi, doamna – întâmpina Marmagne – ca regele, într-un moment de entuziasm prilejuit de marea sa dragoste pentru artă, ar fi făcut asemenea făgăduieli, în cazul când turnarea statuii lui Jupiter ar reuşi întru totul, încât e de ajuns ca Benvenuto să-şi dorească ceva pentru a-şi vedea pe loc dorinţele împlinite.
— Fii pe pace! E tocmai ceea ce aştept şi eu – răspunse ducesa – i-am pregătit pentru ziua aceea o surpriză la care nici nu se gândeşte. Aşa ca bizuie-te pe mine şi lasă-mă să descurc eu iţele.
Nici nu aveau altceva mai bun de făcut; de mult ducesa nu mai fusese atât de îndatoritoare, atât de energică, atât de fermecătoare. Fără voia ei, bucuria i se oglindea pe fată. Trimise în grabă pe prefect să-şi aducă arcaşii, astfel ca, în scurtă vreme, prefectul, d·Orbec şi Marmagne ajunseră la poarta palatului Nesle, escortaţi de jandarmi, care mergeau înainte, şi urmaţi de doamna d·Etampes, care, tremurând toată de nerăbdare
Şi scoţând mereu capul din litieră, rămase să aştepte pe chei.
Era ora la care de obicei lucrătorii luau masa, iar Ascanio, Pagolo, micul Jehan şi femeile erau deocamdată singuri în

palatul Nesle. Pe Benvenuto îl aşteptau să vină abia a doua zi seară sau a treia zi dimineaţă. Ascanio, care ieşise în întâmpinarea oaspeţilor, îşi închipui ca e vorba de o a treia percheziţie domiciliara, şi cum primire dispoziţii foarte precise în privinţa această din partea meşterului, nu dădu niciun semn de împotrivire, primindu-i dimpotrivă cu cea mai desăvârşită politeţe.

— Prefectul, însoţit de prietenii şi de oamenii săi, se duse întins la turnătorie.

— Deschide-ne uşa asta – îi spuse d·Estourville lui Ascanio.

Inima tânărului se strânse, înfiorata, de nu ştiu ce cumplită presimţire. Cum însa s-ar fi putut să se însele şi cum cea mai uşoară şovăiala ar fi trezit bănuieli, îi înmâna cheia prefectului fără să clipească.

— Luaţi scara aceea mare! Le porunci arcaşilor săi prefectul.

Arcaşii se supuseră şi, călăuziţi de jupân d·Estourville, se îndreptară spre statuie. Ajungând acolo, prefectul rezemă cu mâna lui scara şi se pregăti să se urce; palid de mânie şi de spaimă, Ascanio însa puse piciorul pe prima treaptă.

— Ce vreţi să faceţi, domnilor? strigă el. Statuia această este capodopera meşterului; paza ei mi-a fost încredinţată mie, şi primul care va îndrăzni să se atingă de ca, orice intenţii ar avea, v-o spun răspicat, va fi străpuns pe loc şi trase din cingătoare un pumnal cu lama lungă şi foarte tăioasă, dar atât de bine călita, încât putea străpunge dintr-o lovitură un scud de aur.

La un semn al prefectului, ostaşii înaintară spre Ascanio, cu lăncile în poziţie de atac. Ascanio se împotrivi tu disperare, izbutind să rănească doi oameni; dar ce putea face singur împotriva a opt arcaşi, fără a-i mai pune la socoteală pe

prefect, pe Marmagne şi pe d·Orbec! Până la urmă fu copleşit de numărul adversarilor; îl doborât la pământ. Îl legară fedeleş şi-i puseră un căluş în gură, iar prefectul începu să urce scara, urmat de doi jandarmi.
Colombe văzuse şi auzise totul; tatăl ei o găsi leşinata: în clipa în care îl zărise pe Ascanio cazând crezuse ca fusese omorât.
Cuprins mai mult de mânie decât de îngrijorare în fată acestei privelişti, prefectul, cu un gest brusc, o aşeză pe Colombe pe umărul său puternic şi coborî; pe urmă se îndreptară cu toţii spre chei, ostaşii ducându-l cu ei pe Ascanio, pe care d·Orbec îl privea cu atenţie. Pagolo îl văzu trecând pe camaradul său, fără să se clintească. Cât priveşte pe micul Jehan, se făcuse nevăzut. Scozzone, care nu pricepea ce se întâmpla, fu singura care încerca să le taie drumul agresorilor, proptindu-se în poarta şi strigându-le:
— Ce înseamnă samavolnicia asta, domnilor? De ce vreţi să-l luaţi pe Ascanio? Cine-i femeia aceastâ?
În momentul aceia însa valul ce acoperea obrazul Colombei se dădu la o parte şi Scozzone recunoscu chipul statuii zeiţei Hebe. Se trase atunci în lături, palidă de gelozie, lăsându-i să treacă, fără să mai spună nimic, pe prefect, pe prietenii săi, pe ostaşii săi şi pe cei ce fuseseră luaţi zălog.

— Ce înseamnă asta şi pentru ce l-au maltratat pe tânărul acesta? întreba doamna d·Etampes, văzându-l pe Ascanio legat cobză, galben la fată şi plin de sânge. Dezlegaţi-l! Dezlegaţi-l imediat!
— Doamnă, tânărul acesta ne-a ţinui piept împotrivindu-se din răsputeri şi ranind pe doi dintre oamenii mei; nu încape

îndoiala c-a fost înţeles cu stăpânul lui şi cred ca primul lucru pe care trebuie să-l fac este să-l pun la propteala.
— Şi pe urma – îi spuse d·Orbec, cu jumătate de glas, ducesei – seamănă leit de bine cu pajul italian pe care l-am văzul la domnia voastră şi care a auzit tot ce-am discutat, încât dacă n-ar purta alta îmbrăcăminte şi n-ar vorbi limba pe care m-aţi încredinţat ca n-o înţelege, pe onoarea mea, doamna ducesă, aş pune mâna-n foc ca e el.
— Ai dreptate, domnule prefect – se grăbi să adauge doamna d·Etampes, contramandând ordinul dat mai înainte când ceruse să fie pus în libertate Ascanio – ai dreptate, tânărul acesta ar putea să fie primejdios. Ţine-l atunci sub supraveghere.
— Duceţi-l la arest la Châtelet, porunci prefectul
— Iar noi – spuse ducesă, alături de care fusese aşezată Colombe, încă în nesimtue – noi, domnii mei, să mergem la palatul Etampes.

O clipa mai apoi se auziră răsunând pe chei tropotul unui cal ce alerga în galop. Era micul Jehan, care se ducea în goana mare să-i dea de ştire lui Cellini despre cele întâmplate la palatul Nesle.
Cât despre Ascanio, tânărul intră în închisoarea Châtelet fără s-o fi văzut pe ducesa şi fără a şti în ce măsură doamna d·Etampes luase parte la întâmplarea ce spulverase toate speranţele sale.

XXIX DOUA RIVALE

Doamna d·Etampes, care, de când auzise vorbindu-se despre Colombe, dorea cu atâta înfocare s-o vadă bine la fată, putea fi mulţumită căci dorintele-i fuseseră împlinite: biata copila zăcea leşinată dinaintea ei.

De aceea tot drumul, roasă de gelozie, ducesa nu-şi mai lua privirea de la ea. Ochii săi învăpăiaţi de mânie văzând-o atât de frumoasă, cercetau fiecare trăsătură, numărau una câte una toate perfecţiunile chipului palid al fetei ce se găsea, în fine, în mâinile şi la cheremul sau. Cele două femei ce năzuiau la aceeaşi iubire şi doreau deopotrivă să stăpânească aceeaşi inimă se aflau acum în fată. Una, învolburata de ură şi atotputernică, cealaltă, lipsită de orice putere, dar iubita; una, cu strălucirea ce o înconjura, cealaltă, cu tinereţea ei; una, cu patima sa, cealaltă, cu nevinovăţia ei. Despărţite amândouă de atâtea stavile, se întâlneau, în sfârşit, pentru a se ciocni, şi rochia de catifea a ducesei îşi revărsa peste rochia albă, simplă a Colombei, mototolind-o.
Deşi Colombe zăcea leşinată, Anne nu era mai puţin palidă decât ea. Fără îndoiala, tăcută să contemplaţie îi învenina mândria şi-i năruia toate speranţele, fiindcă, în timp ce murmură fără voia ei: „Nu m-au minţit, e într-adevăr frumoasă, foarte frumoasă! Şi mâna în care ţinea mâna Colombei i se încleştă deodată atât de tare, încât, trezită din leşin de durere, fată îşi veni în fire şi deschise ochii mari, spunând:

— Ah, doamnă, mă doare!
În clipa în care doamna d·Etampes văzu ochii Colombei deschizându-se, îşi descleştă mâna.
Senzaţia dureroasă fusese însa într-un fel mai prompta decât revenirea facultăţilor intelectuale ale tinerei fete. După ce rosti aceste cuvinte sau, mai bine zis, dădu acest ţipăt, Colombe se uita câteva clipe nedumerită, incapabilă încă să-şi adune gândurile. În sfârşit, după ce o cerceta astfel un timp, o întreba:

— Cine sunteţi dumneavoastră, doamnă, şi unde mă duceţi? Pe urna, trăgându-se deodată înapoi, exclamă: Ah! Sunteţi doamna d·Etampes! Mi-aduc aminte, mi-aduc aminte...

— Taci din gură! îi porunci Anne. Taci acum! În curând o să rămânem singure şi ai să te poţi minuna şi striga cât pofteşti.

Cuvintele ei fură însoţite de o privire cruntă şi trufaşă; dar nu privirea această o făcu pe Colombe să tacă, ci sentimentul propriei sale demnităţi. Se fereca deci în cea mai deplină muţenie până ajunseră la palatul Etampes, iar când sosiră acolo, la un semn al ducesei, o urmă în tăcere.

În momentul în care cele două rivale rămaseră singure faţă-n fată, se măsurară din ochi una pe alta, fără să spună nimic timp de vreo două minute, fiecare însa purtând altă expresie pe figură. Colombe era liniştită, fiindcă nădejdea pe care şi-o pusese în ajutorul providenţei şi încrederea ei în Benvenuto o făceau să nu-şi piardă curajul; Anne era furioasă văzând-o atât de senină, dar furia ei, deşi mărturisită de trăsăturile răvăşite ale chipului său, nu izbucnea încă, deoarece era încredinţată ca voinţa ei nebiruita şi puterea pe care o avea vor reuşi să zdrobească o făptura atât de neajutorată. Ea puse cea dintâi capăt tăcerii.

— În sfârşit, tânăra mea prietenă – rosti ducesa pe un ton care, în pofida cuvintelor îmbietoare, nu lasa niciun fel de îndoiala asupra amărăciunii gândurilor sale – ai reuşit să te întorci sub scutul părintesc! Mă bucur, dar mai întâi dă-mi voie să te felicit pentru curajul de care ai dat dovadă: eşti destul de... îndrăzneaţă pentru vârsta dumitale, fetiţo!

— Ştiu ca Dumnezeu e cu mine, doamna ~ răspunse Colombe. Cu simplitate.
— Despre care Dumnezeu e vorba, domnişoara? A, probabil te gândeşti la zeul Marte – adăugă ea, subliniindu-şi spusele cu una din acele ocheade insolente pe care avea atât de des prilejul să le folosească la curte.
— Nu cunosc decât un singur Dumnezeu, doamnă, Dumnezeul cei bun, îndurător şi veşnic, Dumnezeul ce ne îndeamnă să fim milostivi când soarta ne răsfaţă şi umili, în plină strălucire. Vai de cei ce nu vor să-l recunoască pe Dumnezeul de care vorbesc, fiindcă va veni ziua când nici el nu-i va recunoaşte la rândul său!

— Bine, domnişoară, bine! Spuse ducesă. Nici nu se putea o ocazie mai potrivită pentru a face morală şi aş putea chiar să te elogiez pentru tactul de care dai dovadă, dacă n-aş prefera să cred ca încerci să justifici neruşinarea dumitale prin obrăznicie.
— La drept vorbind, doamna – răspunse Colombe? fără nicio umbră de supărare, dar înălţând din umeri aproape imperceptibil – nu încerc să mă justific câtuşi de puţin fată de dumneavoastră, de vreme ce încă nu stiij cu ce drept mă acuzaţi. Atunci când tatăl meu mă va întreba, îi voi răspunde cu respectul cuvenit şi cu toată mâhnirea. Dacă îmi va aduce vreo învinuire, voi căuta să mă apăr, dar până atunci, doamna ducesă, îngăduiţi-mi să tac.
— Bineînţeles, îmi dau seama, glasul meu te stinghereşte şi ai prefera, nu-i aşa, să rămâi singură cu gândurile dumitale pentru a putea visa în voie la cel pe care-l iubeşti?
— Niciun zgomot, oricât ar fi de supărător, nu mă poate împiedica să mă gândesc la el, doamnă, mai ales acum când e nefericit.

— Cutezi deci a mărturisi că-l iubeşti?
— Vedeţi, doamnă, această e deosebirea dintre noi: Şi dumneavoastră îl iubiţi, dar nu cutezaţi a mărturisi.

— Nesocotita! Exclamă ducesa d·Etampes. Am impresia ca mă înfrunta!
— Nu, din păcate – răspunse Colombe, cu blândeţe nu vă înfrunt, n-am făcut decât să vă răspund, pentru ca mă obligaţi să vă răspund. Lăsaţi-mă singură cu gândurile mele şi am să vă las, la rândul meu, singura eu planurile dumneavoastră.
— Ei bine, fiindcă mă sileşti, fetiţo, fiindcă te crezi destul de puternică pentru a lupta cu mine, fiindcă mi-ai mărturisit dragostea ta, o voi mărturisi şi eu pe a mea, dar, o dată cu dragostea, voi mărturisi şi ura mea. Da, aşa e, îl iubesc pe Ascanio, iar pe tine te urăsc. La urma urmei, de ce m-aş preface fată de tine, singura fiinţa căreia îi pot destăinui totul, deoarece eşti în acelaşi timp singură fiinţa căreia, orice ar spune, nu i se poate da crezare; da, îl iubesc pe Ascanio!
— În cazul acesta vă plâng, doamna – răspunse Colombe., cu o voce blajină – fiindcă Ascanio mă iubeşte pe mine.
— Da, ai dreptate, Ascanio te iubeşte; dar prin farmecele mele, dacă sunt în stare, printr-o minciună, dacă trebuie, printr-o crimă, dacă e necesar, am să-ţi smulg dragostea lui, mă înţelegi? Sunt Anne d·Heilly, ducesa d·Etampes!
— Ascanio va iubi, doamnă, pe femeia care va şti să-l iubească mai mult.
— Ei, nu mai spune! Uitaţi-vă la ea! izbucni ducesă, scoasă din sărite de atâta încredere în sine. S-ar zice ca dragostea dumneaei este unică în lume şi ca nicio altă dragoste nu se poate asemui cu a sa.

— N-am spus aşa ceva, doamnă. De vreme ce iubesc aşa cum iubesc, nu văd de ce şi o altă fiinţă n-ar putea să iubească la fel; mă îndoiesc însa ca aceea ar putea fi a dumneavoastră.
— Şi ce-ai fi în stare să faci pentru el, ia să vedem. Tu care te lauzi cu o dragoste atât de mare, de ce crezi ca dragostea mea nu se va putea ridica niciodată până la el? Ce i-ai jertfit până acum? Întunericul din viaţa ta, plictiseala şi singurătatea?
— Nu, doamnă, liniştea mea.
— Între cine şi cine altcineva ai de ales? Între el şi dragostea ridicolă a contelui d·Orbec?
— Nu, doamnă, doar supunerea pe care o datoram tatălui meu
— Ce poţi să-i dai tu? Poţi face din el un om bogat, puternic, temut?
— Nu, doamnă, sper numai să-l fac fericit.
— În schimb eu – spuse ducesa d·Etampes – sunt gata să fac de o mie de ori mai mult pentru el; sunt gata să-i jertfesc iubirea unui monarh, sunt gata să-i aştern la picioare bogăţii, ranguri, onoruri; sunt gata să-i ofer un regat pe care să-l strapânească.
— Da, într-adevăr – răspunse Colombe surâzând – dragostea dumneavoastră îi dă totul în afară de dragoste.

— Ajunge ajunge, comparaţia începe să devină jignitoare! Protestă cu vehemenţă ducesă, care simţea ca, pas cu pas, îi fuge pământul de sub picioare.
Se lăsă pentru un timp o tăcere pe care Colombe părea s-o întâmpine fără a se simţi câtuşi de puţin încurcata în vreme ce doamna d·Etampes nu reuşea să-şi ascundă stânjeneala decât printr-o mânie vădită, încetul cu încetul însa.

Trăsăturile ei îşi slăbiră încordarea, o expresie mai blânda prinse a-i înflori pe obrazul luminat uşor şi treptat de o rază de bunăvoinţă, sinceră sau înşelătoare, în cele din urmă, porni din nou la atac. Reîncepând lupta pe care mândria ei ţinea cu orice preţ s-o încheie printr-o isbânda.

— Ascultă, Colombe – rosti ducesa cu un glasu drăgăstos – dacă ţi s-ar spune: „Jertfeşte-ţi viaţa pentru el, ce-ai face?

— O, mi-aş jertfi-o cu cea mai mare bucurie!

— Şi eu! Mărturisi ducesa pe un ton care dovedea, dacă nu sinceritatea sacrificiului, în orice caz clocotul pătimaş al dragostei sale. Dar cinstea dumitale – continuă ea – ai fi în stare să ţi-o jertfeşti cu aceeaşi râvna ca şi viaţa?

— Dacă prin cinste vreţi să înţelegeţi reputaţia mea, da, dar dacă cinstea înseamnă virtutea mea, nu.

— Cum se poate?! Vrei să spui ca n-ai fost a lui încă? Vrei să spui ca nu e iubitul dumitale?

— E logodnicul meu, doamnă, atâta tot.

— O, va să zică nu-l iubeşte – se bucura ducesă. Nu, nu-l iubeşte! Dacă poate să pună mai presus de dragoste cinstea, o vorbă goală!

— Dar dacă dumneavoastră vi s-ar spune, doamna – ripostă Colombe, zgândărită, în pofida firii sale blajine. Dacă vi s-ar spune: „Renunţa la rangul dumitale, la măriri; jertfeste-i-l pe rege, nu în taină, ar fi mult prea uşor, ci în văzul lumii; dacă vi s-ar spune: „Anne d·Heilly, ducesa d·Etampes, părăseşte-ţi palatul, părăseşte averile tale şi curtenii ce te înconjoară, pentru atelierul sărman ai unui dăltuitor?

— Aş refuza în interesul lui chiar – răspunse ducesă, ca şi cum i-ar fi fost cu neputinţă să mintă sub privirea adânca şi pătrunzătoare în care o învăluia rivala să.

— Aţi refuza?

— Da.
— Aha! Va să zică nu-l iubeşte – exclamă la rândul ei Colombe – dacă poate să pună mai presus de dragostea să onorurile, nişte simple năluciri!
— Când îţi spun ca pentru el ţin să-mi păstrez rangul! stărui ducesă, exasperată de noua biruinţa câştigată de rivala să. Când îţi spun ca ţin să-mi păstrez onorurile numai ca să le împart cu el! Toţi bărbaţii ajung să le râvnească, mai curând sau mai târziu.
— Da – încuviinţă Colombe, surâzând – numai ca Ascanio nu se număra printre aceşti bărbaţi.

— Taci din gură! izbucni pentru a doua oară Anne, furioasă, bătând din picior.
Aşadar, vicleană şi puternică ducesa nu reuşise cu niciun chip s-o îngenuncheze pe tânăra fată, pe care-şi închipuia ca e de ajuns să ridice glasul pentru a o înspăimânta. La întrebările sale mânioase sau ironice, Colombe răspunsese de fiecare dată cu o seninătate şi o modestie făcute s o descumpănească pe doamna d·Etampes. Ducesă îşi dădu seama ca, mânata de furia să oarbă, apucase pe o cale greşită. Se hotărî deci să schimbe tactică: la drept vorbind, nu se aştepta să aibă de-a face cu o asemenea frumuseţe, nici cu o atât de vie inteligenta şi, neputând-o supune pe rivala sa, se gândi să-i întindă o capcană.
La rândul său, aşa cum am văzut, Colombe nu se lăsase câtuşi de puţin intimidată de cele două izbucniri mintoase pe care doamna d·Etampes nu izbutise să şi le înfrâneze; se mulţumire doar să se ferece într-o tăcere indiferentă şi demnă. Ducesă însa, potrivit noului plan pe care-l pusese la cale, se apropie de ca cu un zâmbet nespus de fermecător şi-i luă mâna cu un gest drăgăstos.

— Iartă-mă, fetiţo, dar am impresia ca mi-am pierdut cumpătul, nu trebuie să fii supărată pe mine; ai atâtea avantaje asupra mea, încât e firesc să fiu geloasă pe dumneata. Din păcate, probabil, mă crezi, ca toţi ceilalţi, o femeie rea! De fapt, nu eu, ci soarta mea e rea. Iartă-mă deci! Nu e un motiv, pentru ca s-a întâmplat să fim amândouă îndrăgostite de Asacanio, să ne urâm una pe alta. Dumneata, de altfel, fiind singura pe care el o iubeşte, s-ar cuveni să fii mai îngăduitoare. N-ai vrea să fim surori? Să stăm de vorbă amândouă, cu inimă deschisă, şi atunci mă voi strădui să şterg din sufletul dumitale impresia penibilă pe care ţi-o va fi lăsat poate ieşirea mea nesocotita.

— Doamna – spuse Colombe, prudenta, şi-şi retrase mâna, cuprinsă de o repulsie instinctivă. Vorbiţi, vă ascult – adăugă ea după o clipa.
— O! Răspunse doamna d·Etampes, cu un aer zglobiu, ca şi cum ar fi înţeles întru totul reticentele tinerei fete.
— Fii pe pace, sălbăticiune mică, nu-ţi cer prietenia fără a-ţi da în schimb o chezăşie Uite, ca să-ţi dai mai bine seama ce fel de om sunt, ca să mă poţi cunoaşte, aşa cum mă cunosc eu însumi, am să-ţi povestesc în două cuvinte viaţa, însa. Inima mea, să ştii, nu seamănă de loc cu povestea vieţii mele, şi bietele femei din tagma noastră, a „cucoanelor mari cum le spune lumea, suntem de multe ori pe nedrept defăimate. Ah, invidia greşeşte clevetind pe socoteala noastră, când s-ar cuveni mai curând să ni se plângă de milă. Dumneata, de pildă, fetiţo ce crezi despre mine? Fii sinceră. Mă socoteşti o femeie pierdută, nu-i aşa?
Colombe făcu un gest ce arata cât îi venea de greu să răspundă la o asemenea întrebare.

— Dar dacă am ajuns aşa – continuă doamna d·Etampes – eu sunt de vină oare? Dumneata, care ai avut parte de fericire, Colombe, nu trebuie să priveşti prea de sus la cele ce au suferit, dumneata, care ai trăit până acum într-o neprihănită singurătate, e bine să nu ştii niciodată ce îndeamnă să ţi se sădească de mică în suflet râvna măririlor; căci fetelor sortite acestui canon, ca şi victimelor împodobite odinioară cu flori, nu li se înfăţişează decât latura strălucitoare a vieţii. Rostul lor pe lume nu este să iubească, ci doar să placă. Astfel, din frageda mea tinereţe, toate năzuinţele mele trebuiau îndreptate spre un singur ţel: acela de a-l prinde în mreje pe rege; frumuseţea pe care Dumnezeu a hărăzit-o femeii, pentru ca ea, la rândul său, s-o dăruiască în schimbul unei dragoste adevărate, am fost silită s-o dăruiesc în schimbul unui titlu: dintr-un har au făurit o capcană. Ei bine, spune-mi, te rog. Colombe, ce vrei să facă o biată copilă, la o vârsta la care nu-şi poate da seama încă ce e bine şi ce e rău şi căreia i se spune „Binele e răul; iar răul e binele! De aceea, vezi dumneata, chiar dacă ceilalţi îşi închipuie ca nu se mai poale aştepta nimic de la mine, eu încă mai sper. Dumnezeu se va îndura poate să mă ierte, fiindcă n-am avut pe nimeni lângă mine să-mi îndrepte privirile spre el. Ce-a fi vrut să fac aşa, singură, slabă şi lipsită de orice sprijin cum eram? Din momentul acela, viaţa mea a fost urzita numai din şiretlicuri şi înşelăciune. Cu toate astea eu eram făcută să joc un rol atât de odios, şi dovadă cea mai bună, după cum vezi, e însuşi faptul ca îl iubesc pe Ascanio; dovadă cea mai bună este ca, dându-mi scama că-l iubesc, m-am simţit fericită şi, în acelaşi timp, copleşită de ruşine fiindcă-l iubesc. Şi acum

spune-mi, scumpă şi neprihănita copilă, eşti în stare să mă înţelegi?

— Da – răspunse ca naivitate Colombe, amăgita de această înşelătoare buna-credinţă ce ştia să dea cu atâta convingere minciunii aparenta adevărului.
— Atunci înseamnă ca te vei milostivi de mine – se lumina ducesă. Mă vei lăsa să-l iubesc pe Ascanio de departe, în taină şi fără speranţă; şi astfel nu voi mai fi rivala dumitale, de vreme ce el nu mă poate iubi; în schimb, eu, care cunosc lumea cu vicleşugurile, capcanele şi tertipurile ei, voi căuta să ţin locul măicuţei pe care ai pierdut-o şi, călăuzindu-te, să te izbăvesc. Iar acum îţi dai seama, sper, ca te poţi încrede în mine. De vreme ce îmi cunoşti viaţa. Un copil în sufletul căruia au făcut să încolţească patimile unei femei, iată trecutul meu!
Prezentul îl ai sub ochii dumitale: e ruşinea de a fi, în văzul tuturor, iubita unui rege. Iar viitorul e dragostea mea pentru Ascanio, nu şi a lui, fireşte, căci, aşa cum ai spus-o chiar dumneata şi cum mi-am spus-o eu însami adeseori, Ascanio nu mă va iubi niciodată; dar tocmai pentru ca dragostea această va rămâne curată, va reuşi să-mi cureţe sufletul de prihană. Şi acum e rândul dumitale să vorbeşti, să-ţi deschizi inima, să-mi spui tot.

Povesteşte-mi viaţa dumitale, scumpa copilă.
— Povestea vieţii mele, doamnă, e foarte scurtă şi, mai ales, cât se poate de simplă şi se mărgineşte la trei iubiri. Am iubit, iubesc şi voi iubi pururea: pe Dumnezeu, pe tatăl meu, pe Ascanio Numai ca, în trecut, dragostea mea pentru Ascanio, pe care nu-l întâlnisem încă, era doar un vis; în prezent e o suferinţă; în viitor, o speranţă.

— Foarte bine – spuse ducesă, stăvilindu-şi gelozia din inimă şi lacrimile în ochi – dar nu trebuie să ai încredere numai pe jumătate, Colombe. Spune-mi ce ai de gând să faci acum? În ce fel ai putea să ţii piept dumneata, o biată copilă, unor voinţe atât de puternice cum e aceea a tatălui dumitale sau a contelui d·Orbec Lăsând deoparte faptul ca regele te-a văzut şi e îndrăgostit de dumneata.
— O, Doamne! suspină Colombe.
— Cum însa această pasiune se datora uneltirilor ducesei d·Etampes, adică rivalei dumitale. Anne d·Heilly, prietena dumitale, va căuta să te scape de ea; să nu ne facem deci griji în privinţa regelui; rămâne însa tatăl dumitale, rămâne contele. Ambiţia lor nu poate fi abătută pe un alt făgaş chiar atât de uşor ca un simplu capriciu de-al lui Francisc I.
— O, vă rog, fiţi bună până la capăt! Exclamă Colombe. Scăpaţi-mă şi de ceilalţi, aşa cam vreţi să mă scăpaţi de rege.
— Nu decil —
cunosc singur mijloc un spuse ducesă d·Etampes, prefăcându-se a chibzui în sinea ei.

— Care? întreba Colombe
— Mi-e teamă însa c-ai să te sperii, n-ai să vrei să-l accepţi.
— Dacă nu e nevoie decât de curaj, spuneţi-mi l.
— Vino aici şi ascultă-mă – spuse ducesă, cu un gest afectuos, făcând-o pe Colombe să se aşeze pe un scaun pliant lângă jilţul sau şi petrecândusi braţul pe după mijlocul ei şi mai cu seama, să nu te sperii de ceea ce am să-ţi spun la început.
— E chiar aşa de înspăimântător? întreba Colombe.
— Virtutea dumitale, fetiţo dragă, e într-adevăr nepătata şi dârza, dar din păcate trăim într-o epocă şi într-o lume în

care această fermecătoare nevinovăţie nu este decât o primejdie în plus, deoarece, fiind cu desăvârşire lipsită de apărare, eşti la cheremul duşmanilor dumitale împotriva cărora nu poţi lupta cu armele de care se folosesc ei ca să te atace. Ei bine, cauta să faci o sforţare în pofida voinţei dumitale, coboară din slăvile visurilor şi apleacă-ţi privirile asupra realităţii.

Spuneai adineauri ca ai fi gata să-i jertfeşti lui Ascanio reputaţia dumitale. Eu nu-ţi pretind chiar atât, e de ajuns să-i jertfeşti, numai de ochii lumii, bineînţeles, credinţa pe care o porţi dragostei sale. Aâncerca să lupţi, singură şi slabă cum eşti, împotriva propriei dumitale soarte, a vrea, dumneata fată de gentilom, o căsătorie cu un ucenic orfaurar, o nebunie curată! Ascultă sfatul unei prietene sincere: nu cauta să le ţii piept, lasă-te călăuzită de ei, rămâi, în adâncul inimii dumitale, logodnica neprihănită, soţia lui Ascanio, şi mărită-te cu contele d¶Orbec. E singurul lucru pe care ţi-l cere pentru a-şi îndeplini planurile-i ambiţioase: să-i porţi numele; în momentul în care vei fi devenit însa contesa d·Orbec, vei putea zădărnici cu uşurinţă toate urzelile lui mârşave, va fi de ajuns să ridici glasul şi să te plângi, în timp ce acum, dacă ai încerca să te împotriveşti, cine ţi-ar da dreptate? Nimeni! Eu însami chiar nas putea să te ajut în niciun fel ca să înfrunţi autoritatea legitimă a unui părinte, pe când dacă n-ar trebui decât să răstorn Planurile bărbatului dumitale, atunci ai să vezi ce sunt în stare să fac. Gândeşte-te bine la toate acestea. Ca să poţi rămâne stăpână pe dumneata, ca să nu depinzi de nimeni, arată-te gata să renunţi la libertatea dumitale. Şi atunci, înarmata cu credinţa ca Ascanio e soţul dumitale legiuit şi ca o căsătorie cu oricare alt bărbat nu e decât o

profanare, vei putea face numai ceea ce te îndeamnă inima, conştiinţa dumitale va amuţi, iar lumea, în ochii căreia aparenţele vor fi salvate, îţi va da deplina dreptate.
— Doamnă, doamnă! Bâigui Colombe, ridicându-se în picioare, străduindu-se să se desprindă de braţul ducesei, care încerca s-o oprească. Nu ştiu dacă am înţeles bine, dar ceea ce mă sfătuiţi dumneavoastră să fac mi se pare o ticăloşie!
— Ce spui? Se încrunta ducesă.
— Spun ca virtutea nu o atât de subtilă, doamnă; spun, ca toate aceste sofisticării fac sami dogorească obrazul de ruşinea dumneavoastră; spun ca, sub amăgitoarea prietenie sub care încearcă să se ascundă ura domniei voastre, zăresc capcana pe care mi-o întindeţi. Vreţi să mă înjosiţi în ochii lui Ascanio, nu-i aşa? Pentru ca, ştiţi foarte bine ca Ascanio nu va putea iubi niciodată sau va înceta să iubească o femeie care l-a rănit.
— Ei bine, da! rosti ducesă, lăsându-şi inima să vorbească. La urma urmei, m-am săturat să port masca! Aşadar, zici ca nu vrei să cazi în capcana pe care ţi-o întind, prea bine. Ai să cazi atunci în prăpastia în care te voi arunca! Ascultă ce-ţi spun. Cu voia sau fără voia ta, ai să te măriţi cu d·Orbec!
— În cazul acesta, silnicia pe care voi fi nevoită s-o îndur mă va justifica, şi chiar de-ar fi să mă săpun, dacă am să mă supun totuşi, nu voi fi pângărit cel puţin credinţă din inima mea.

— Va să zică ai de gând să te împotriveşti?
— Prin toate mijloacele ce sunt în puterea unei biete fiinţe ca mine. Orice s-ar întâmpla, să ştiţi, am să spun „Nu până în pânzele albe. Chiar dacă mi-aţi pune mâna în mâna acestui om, am să spun „Nu! Chiar dacă m-aţi târî înaintea

altarului, am să spun „Nu! Chiar de m-aţi sili să îngenunchez în fată preotului, chiar şi-n fată lui tot „Nu am să spun!
— N-are a face! Ascanio îşi va închipui c-ai acceptat de bunăvoie această căsătorie, şi nicidecum c-ai fost siliră.
— De aceea şi sper ca n-am să fiu silită, doamna
— Pe cine— te bizui oare să te poala ajuta?
— Pe Dumnezeu din ceruri şi pe un om din lumea asta mare.
— Dar din moment ce omul acela e arestat?!
— Omul despre care vă vorbesc e liber, doamnă.
— Aş patea să ştiu şi eu cine este?
— Benvenuto Cellini.
Ducesă scrâşni din dinţi auzind numele celui pe care-l socotea cel mai aprig duşman al său. Dar în clipa în care tocmai se pregătea să-i rostească la rândul său numele, însoţindu-l de cine ştie ce blestem cumplit, un. Paj ridica portiera pentru a-i anunţa venirea regelui.
Ducesă d·Etampes părăsi îndată încăperea şi, cu zâmbetul pe buze, se grăbi să iasă în întâmpinarea lui Francisc I, pe care îl conduse în camera ei, făcându-le semn valeţilor să n-o scape din ochi pe Colombe.

XXX BENVENUTO ÎN GREA CUMPANA

La un ceas după întemniţarea lui Ascanio şi răpirea Colombei, Benvenuto Cellini mergea călare la pas de-a lungul cheiului Augustinilor. Tocmai se despărţise de rege şi de curtenii săi pe care-i făcuse să petreacă de minune tot drumul, cu fel şi fel de snoave pe care nimeni ca el nu ştia să le spună cu atâta haz, împletite cu istorisirea propriilor sale păţanii; dar din momentul în care rămăsese singur, căzuse din nou pe gânduri; uşuraticul palavragiu dispăruse,

pentru ca în locul lui să apară cugetătorul cu serioase preocupări. Lăsând frâu liber calului, pusese capul în piept şi medita; se gândea la turnarea statuii lui Jupiter de care depindea acum, în egală măsură, faima lui de artist şi fericirea dragului său Ascanio; bronzul dospea în creierul lui înainte de a clocoti în cuptor, înfăţişarea lui însa era a unui om pe deplin liniştit.
Ajungând în fată porţii palatului, se opri un moment, mirat ca nu auzea bocănitul ciocanelor: zidurile mohorâte ale castelului se înălţau mute şi posace, ca şi când nu s-ar fi aflat ţipenie de om înăuntru; meşterul bătu de două ori în poarta fără a primi vreun răspuns; în sfârşit, la cea de-a treia bătaie, Scozzone veni să-i deschidă.

— Ah, bine c-ai sosit, meştere! Exclamă ea, dând cu ochii de Cellini. Vai, Doamne, să te fi întors măcar cu două ceasuri mai devreme!
— Dar ce s-a întâmplat? Întreba Cellini.
— Ne-am pomenit aici cu prefectul, cu conte d·Orbec şi cu ducesa d·Etampes.
— Şi?
— Au făcut o percheziţie.
— Ei, şi?
— Au găsit-o pe Colombe în capul zeului Măr te.
— Nu se poate!
— Ducesă d Etampes, a luat-o pe Colombe la ea la palat, iar prefectul l-a trimis pe Ascanio la
Châtelet.
— Ah! Înseamnă c-a în fost trădaţi! Exclamă Benvenuto, lovindu-se cu palma peste frunte şi izbind cu piciorul în pământ. Pe urmă, cum în orice împrejurare primul gând al acestui om era să se răzbune, îşi lasa calul să se ducă

singur la grajd şi, năpustindu-se în atelier strigă: Veniţi toţi aici! Toţi, aţi înţeles!
O clipa mai apoi, toţi lucrătorii se aflau strânşi în jurul său.
Fiecare din ei fu supus unui înţelegătorul în lege, dar niciunul, după cum se dovedi, habar navea nu numai unde fusese ascunsă Colombe, dar nici măcar prin ce mijloc duşmanii tinerei fete reuşiseră să dea de urma ei: până şi Pagolo, pe care Benvenuto îl bănuise din capul locului, reuşi să se dezvinovăţească în aşa fel, încât meşterul să nu mai păstreze nici cea mai mică îndoiala se înţelege de la sine ca bănuielile sale nu se îndreptase, a niciun moment împotriva cinstitului Hermann şi doar în treacăt împotriva lui Simon-Stângaciul.

Văzând ca aici nu avea nimic de răzbunat şi nici de aflat, Benvenuto se hotărî numaidecât cu iuţeala cu care punea de obicei la cale un lucru ori altul şi, după ce se încredinţă ca sabia sa era prinsă bine la şold şi ca pumnalul putea fi tras cu uşurinţă din teacă, porunci tuturor să-şi vadă de treabă şi să nu plece de acasă pentru a şti unde să-i caute la nevoie. Ieşi apoi din atelier, coborî sprinten treptele peronului şi se repezi afară în strada.
De astă dată, chipul său, mersul şi fiece gest mărturiseau cea mai apriga frământare. Întradevar, mii de gânduri, mii de planuri şi mii de necazuri se ciocneau şi se învălmăşeau în capul său, Ascanio lipsea tocmai acum când îi era atât de necesar, căci pentru turnarea statuii lui Jupiter avea nevoie de toţi ucenicii săi până la unul şi, în primul rând, de cel mai inteligent dintre toţi. Colombe fusese răpită şi, înconjurata acum de atâţia duşmani, fată ar fi putut să-şi piardă curajul. Senină, cereasca ei încredere, care era o pavăză pentru biata copila împotriva intenţiilor vrăjmaşe şi

a uneltirilor josnice, avea poate să se destrame şi s-o părăsească în mijlocul atâtor maşinaţii şi ameninţări

În aceiaşi timp, sub vălmăşagul gândurilor ce mocnea în adâncul cugetului său. Îşi aduse aminte ca, într-o zi când îi dăduse a înţelege lui Ascanio ca s-ar putea aştepta la cine ştie ce cinică răzbunare din partea ducesei d·Etampes, Ascanio îi răspunsese surâzând:.. Nu va îndrăzni să se atingă de mine, fiindcă aş putea s-o distrug cu un singur cuvânt. Benvenuto încercase atunci să afle ce secret era la mijloc, dar tânărul îi răspunsele: „În momentul de fată, meştere, ar fi o mişelie din partea mea să-l dau în vileag. Aşteaptă ziua când va fi doar un mijloc de apărare!
Benvenuto apreciase discreţia lui şi avusese răbdare. Acum însa trebuia neapărat să dea ochi cu Ascanio. Era cel dintâi lucru pe care trebuia să-l facă.
Era destul ca Benvenuto să dorească un lucru pentru a se şi hotărî să-l îndeplinească. Abia apucase să-şi spună ca trebuie să dea ochi cu Ascanio şi iată-l ca şi bătea la poarta închisorii Châtelet. În aceeaşi clipa se deschise o ferestruică şi unul dintre gealaţii prefectului îl întreba pe Cellini cine era. În spatele lui se zărea stând cineva în umbră.
— Mă numele Benvenuto Cellini! — răspunse orfaurar ul.
— Ce doriţi?
— Doresc să văd un deţinut care se afla închis aici.

— Cum îl cheamă?
— Ascanio.
— Ascanio e la carceră şi nu are voie să vadă pe nimeni.
— Şi pentru ce a fost băgat la carceră?
— Fiindcă e învinuit de o crimă care, de obicei se pedepseşte cu moartea.

— Atunci cu atât mai mult trebuie să-l văd! exclamă Benvenuto.
— Ai un fel cu totul ciudat de a judeca lucrurile, senior Cellini – rosti pe un ton zeflemitor glasul omului ascuns în umbra – şi care nu-şi are locul la Châtelet.
— Cine râde de stăruinţele mele? Cine îndrăzneşte să-şi bată joc când eu mă rog? strigă Benvenuto.
— Eu – se auzi din nou glasul – eu, Robert d·Estourville, prefectul Parisului. Fiecare la rândul său, senior Cellini! Orice partidă trebuie să aibă şi o revanşă. Dumneata ai câştigat prima partidă, iar eu pe cea de-a doua. Mi-ai luat palatul, nesocotind legea, iar eu ţi-am luat în chip legiuit ucenicul. N-ai binevoit să mi-l înapoiezi pe cel dintâi, nici eu n-am să ţi-l dau înapoi pe cel de-al doilea. Şi acum, eşti inimos şi cutezător, după cum te ştiu, şi ai o armată întreaga de tovarăşi de breaslă credincioşi. Hai, scumpul meu cuceritor de cetăţi! Hai, iubite căţărător pe pereţi! Hai, stimate spărgător de porţi! Poftim de ia cu asalt închisoarea! Te-aştept!

După aceste cuvinte, ferestruica se închise, Benvenuto scoase un răcnet şi se năpusti asupra porţii masive, dar, oricât se îndârji împotriva ei, izbind-o cu pumnii şi cu picioarele, în pofida străduinţelor sale poarta nici nu se clinti.
— Hai, scumpule, hai, loveşte – îi striga prefectul din spatele porţii – ca tot nu te alegi cu nimic, decât doar cu tărăboiul pe care-l faci, iar dacă faci prea mult tărăboi, ia seama ca vin jandarmii! Păzea, ca te înhaţă arcaşii! Vezi dumneata, drăguţule, Châtelet nu-i totuna cu palatul Nesle; fortăreaţa se afla în stăpânirea măriei sale regelui, vom vedea acum cine-i mai tare: domnia ta sau regele Franţei?

Benvenuto îşi roti privirile în jur şi văzu pe chei o bornă smulsă din pământ pe care doi oameni obişnuiţi abia dacă ar fi putut s-o ridice de jos. Se duse întins la borna şi, săltând-o de jos, o urcă pe umăr, cu uşurinţa cu care un copil ar fi apucat o piatră.
După câţiva paşi însa se gândi ca, dacă ar fi reuşit să spargă poarta, ar fi dat peste straja din interiorul fortăreţei şi ca, încercând să pătrundă înăuntru cu forţa, ar fi ajuns la rândul său la închisoare; tocmai acum când libertatea lui Ascanio depindea de propria lui libertate lăsa deci să-i scape din braţe bornă, care era atât de grea, încât se înfunda de câteva degete în pământ.
Probabil ca prefectul urmarea printr-o vizieră ce se întâmpla afară, din moment ce se auzi un nou hohot de râs.
Benvenuto îşi lua picioarele la spinare pentru a nu se lasa ispitit să-şi sfărâme capul de poarta aceea blestemată.
O porni glonţ spre palatul Etampes.
Situaţia nu era chiar aşa disperată dacă, neputândsa-l vadă pe Ascanio, ar fi reuşit cel puţin să dea ochi cu Colombe. Poate ca Ascanio, într-o clipa în care dragostea îl îmbia la mărturisiri, îi încredinţase logodnicii sale secretul pe care nu voise să i-l dezvăluie meşterului sau.
Totul merse struna la început; poarta palatului era deschisă, străbătu curtea şi pătrunse în vestibul, unde se afla un lacheu voinic muiat în fireturi, o huidumă de om, lat în spate de patru picioare şi înalt de şase picioare
— Cine sunteţi dumneavoastră? Îl întreba el pe orfaurar, măsurându-l din creştet până-n tălpi.
În orice altă împrejurare, Benvenuto ar fi ripostai la o privire atât de impertinenţa prin cine ştie ce răbufnire năprasnică, aşa cum îi stătea în fire, dar trebuia să vorbească neapărat cu

Colombe, trebuia să-l salveze pe Ascanio; se stăpâni deci.

— Sunt Benvenuto Cellini, orfaurarul florentin
— Răspunse el.
— Şi ce doriţi?
— S-o văd pe domnişoara Colombe.
— Domnişoara Colombe nu poate fi văzută.
— Şi de ce nu poate fi văzută?

— Pentru ca tatăl său, jupân d·Estourville, prefectul Pasului, a încredinţat-o doamnei ducese d·Etampes, ca s-o vegheze.
— Bine, dar eu sunt un prieten.
— Un motiv mai mult pentru a da de bănuit.
— Când îţi spun ca trebuie neapărat s-o văd – stărui Benvenuto, simţind cum îl încinge mânia.
— Şi eu vă spun ca n-o veţi vedea – răspunse lacheul.
— Atunci măcar ducesa d·Etampes poate fi văzută
— Nici doamna ducesa şi nici domnişoara Colombe.
— Nici chiar de mine, care sunt orfaurarul doamnei.
— De dumneavoastră mai puţin decât de oricine.
— Înseamnă deci ca s-a dat ordin să nu fiu primit?! exclamă Benvenuto.
— Întocmai – răspunse valetul – aţi ghicit.
— Numai ca, vezi tu, iubitule, eu sunt un om cam sucit – îi spuse la rândul său Benvenuto Cellini, cu acel râs înfricoşător ce prevestea de obicei o dezlănţuire furtunoasă – şi ca totdeauna reuşesc să pătrund acolo unde nu sunt lăsat să intru.
— Şi cum faceţi, vă rog, sunteţi bun să-mi spuneţi şi mie?
— Când văd o uşă şi un caraghios ca tine în fată ei, de pilda…

— Atunci? întreba lacheul.
— Atunci – îl lămuri Benvenuto, îndeplinind pe loc ceea ce spunea – îl dau peste cap pe caraghios şi sparg uşa,
În aceeaşi clipa, cu o lovitură de pumn îl făcea pe lacheu să zboare câtcolo şi cu o lovitură de picior dădea uşa de perete.
— Ajutor! strigă lacheul. Ajutor!
Strigătul disperat al nefericitului era de prisos; trecând din vestibul în anticameră, Benvenuto se trezi faţă-n fată cu şase valeţi care păreau anume puşi acolo ca să-l întâmpine.
Îşi dădu seama atunci ca ducesa d·Etampes fusese înştiinţată despre înapoierea lui, drept care luase din vreme toate măsurile trebuincioase.
În orice altă împrejurare, înarmat cum era cu pumnalul şi cu spadă, Benvenuto ar fi tăbărât asupra slugilor şi cât ai bate din palme n-ar fi avut ce alege din ele, dar asemenea tevatura în palatul favoritei monarhului ar fi putut avea consecinţe dezastruoase. Pentru a doua oară, împotriva obiceiului sau, raţiunea se dovedi mai puternică decât mânia; încredinţat ca în orice caz va putea să pătrundă la rege, a cărui uşă, precum se ştie, îi era deschisă la orice oră, vârî la loc spada trasa pe jumătate din teacă, făcu calea întoarsa şi, oprindu-se aproape la fiecare pas, ca un leu care bate în retragere, străbătu agale vestibulul, apoi, după vestibul, curtea şi se îndrepta spre Luvru.

De astă dată, Benvenuto îşi recăpătase aerul său liniştit dintotdeauna şi mersul tacticos, dar liniştea sa era înşelătoare: picături mari de sudoare îi îmbrobonau fruntea şi o crâncena mânie începea să dospească în el, făcându-l să se frământe cu atât mai dureros, cu cât se străduia mai straşnic să şi-o stăpânească. Într-adevăr, nimic nu putea fi

mai supărător pentru o fire aprigă ca a lui decât zăbava inutilă, decât piedica meschină a unei uşi trântite în nas, decât mojicia unui lacheu obraznic. Nu poate să existe disperare mai cumplită pentru oamenii puternici ca el care sunt în stare să-şi supună cugetul decât atunci când se izbesc fără rost de un obstacol material. Benvenuto ar fi dat zece ani din viaţă pentru ca, în momentul acela, cineva să-l lovească din întâmplare cu cotul şi, mergând pe strada, ridică din când în când capul, sfredelindu-i pe trecători cu o privire fioroasă, ca şi când le-ar fi spus: „Ia să vedem, se afla cumva printre voi vreun biet amărât, satul de viaţă? În cazul acesta să vină la mine ca şi-a găsit omul!
Un sfert de oră mai târziu, Benvenuto intra în palatul Luvru şi, oprindu-se în sala pajilor, ceru să vorbesc neîntârziat cu maiestatea sa. Voia să-i povestească lui Francisc I tot ce se întâmplase, să ceară sprijinul majestăţii sale şi, dacă nu putea dobândi împuternicirea de a-scoate din închisoare pe Ascanio, să-l roage de a fi de acord măcar cu permisiunea de a-l vedea; pe drum se gândise necontenit la ceea ce trebuia să-i spună regelui, şi cum Benvenuto se mândrea a fi înzestrat cu darul vorbirii, se simţea dinainte pe deplin mulţumit de micul discurs pe care-l ticluise. Într-adevăr, frământările prin care trecuse, veştile năprasnice care picaseră peste ei din senin, jignirile îndurate, piedicile pe care nu reuşise a le birui, toate acestea laolaltă făcuseră să se încingă sângele în vinele irascibilului artist: îi zvâcneau tâmplele, inima îi bătea să se spargă şi-i tremurau mâinile.

Un neastâmpăr mistuitor, care nici el nu ştia cum se stârnise, îi sporea îndoit vlaga trupească şi sufletească, aşa cum se întâmpla uneori să trăieşti într-un singur minut o întreaga viaţă.

În această stare de spirit se afla Benvenuto în momentul în care, adresându-se unui paj, ceru îngăduinţa de a intra la rege.
— Regele nu primeşte – îi răspunse tânărul.
— Nu mă recunoşti?! Întreba Benvenuto, mirat.
— Ba da, dimpotrivă, vă recunosc foarte bine.
— Mă numesc Benvenuto Cellini. Şi maiestatea să mă primeşte la orice oră.
— Tocmai pentru ca vă numiţi Benvenuto Cellini – răspunse pajul – nu puteţi intra.
Benvenuto rămase împietrit de uimire.
— A, dumneavoastră sunteţi, domnule de Termes? continuă tânărul, întâmpinându-l pe un curtean care sosise o dată cu orfaurarul. Poftiţi, poftiţi, domnule conte de la Faye; poftiţi, domnule marchiz des Preş!

— Şi eu? Eu ce fac?! exclamă Benvenutos îngălbenindu-se de furie.
— Dumneavoastră? Întorcându-se la palat acum zece minute, regele a spus: „Dacă neobrăzatul acela de florentin vrea cumva să intre la mine, să ştie ca nu doresc să-l văd şi să fie povăţuit să se astâmpere, dacă n-are chef să facă o comparaţie între închisoarea Châtelet şi fortăreaţa Sunt·Angelo.
— Răbdare, suflete, răbdare! Murmură Benvenuto Cellini printre dinţi – fiindcă, pe legea mea, nu mi s-a întâmplat încă până acum ca un rege să mă lase să aştept! Vaticanul se poate măsura, cred, cu palatul Luvru, şi Leon al X-lea cu Francisc I, şi totuşi niciodată nu mi-a fost dat să aştept la porţile Vaticanului şi nici la uşa lui Leon al X-lea; dar ştiu ce trebuie să fie la mijloc: da, regele se afla adineauri la doamna d·Etampes, regele a ieşit acum câteva clipe din

palatul iubitei sale, care, de bună seama, l-a asmuţit împotriva mea.
Asta e, cu siguranţă; răbdare deci pentru Ascanio! Răbdare pentru Colombe!
Dar, cu toată lăudabila lui hotărâre de a-şi păstra cumpătul, Benvenuto se văzu silit să se sprijine de o coloană; i se pusese o piatră pe inima şi simţea ca i se taie picioarele. Acest ultim afront făcea să sângereze nu numai mândria lui, ci în acelaşi timp prietenia să. Sufletul său plin de amărăciune şi disperare, buzele, ochii săi, mâinile încleştate mărturiseau violent suferinţa să.

Totuşi, după un moment, îşi veni în fire, îşi scutură capul, dându-şi pe spate părul ce-i căzuse pe frunte, şi ieşi cu paşi apăsaţi şi hotărâţi. Toţi cei care se aflau de fată se uitară în urma lui, pătrunşi de respect.
Faptul ca Benvenuto reuşise să-şi păstreze o înfăţişare liniştită se datora neobişnuitei sale puteri de a-şi stăpâni propria fire, fiindcă, în realitate era mai năuc şi mai descumpănit decât un cerb încolţit. Rătăci câtva timp pe străzi, fără a şti încotro merge, fără să vadă nimic altceva în fată ochilor decât o pâcla. Fără să audă nimic altceva decât vuietul sângelui în urechi, întrebându-se într-o doară în sinea lui, aşa cum se întâmpla când eşti beat, dacă dormea sau era eu adevărat treaz. Pentru a treia oară de un ceas încoace era alungat. Lui, Benvenuto, favoritul prinţilor, papilor şi regilor, pentru a treia oară în ziua aceea i se trântea uşa-n nas, lui, tocmai lui, în fată căruia toate uşile se deschideau larg, numai la auzul paşilor săi. Şi totuşi, în pofida întreitului afront pe care-l suferise, nu avea dreptul să se lase prididit de mânie – era dator să-şi ascundă roşeaţa şi să-şi înăbuşe ruşinea, până ce va fi

reuşit să-i salveze pe Colombe şi pe Ascanio. Avea impresia ca lumea care trecea pe lângă el nepăsătoare, tacticoasa ori grăbită, îi citea pe frunte întreita ocara pe care o îndurase. Fu poate singurul moment din viaţa lui când acest suflet nobil pe nedrept înjosit se îndoi de sine. Cu toate acestea, după ce cutreiera aşa străzile, la întâmplare, orbeşte, rătăcind fără ţintă, se dezmetici în fine şi ridică fruntea; descurajarea îl părăsi şi-l cuprinse iar înfrigurarea.

— N-are a face – rosti el în gura mare, într-atât era de frământat de gândurile sale, într-atât trupul său era mistuit de văpaia sufletului – n-are a face, oricât ar încerca să-l calce în picioare pe om, nu vor reuşi niciodată să strivească artistul. Hai dăltuitorule, fă-i să se căiască de faptele lor, admirându-ţi opera; hai, Jupiter, dovedeşte ca mai eşti încă nu numai regele zeilor, dar şi stăpânul oamenilor!
Spunând aceste cuvinte, mânat parcă de un îndemn mai puternic decât voinţa lui, Benvenuto întinse din nou pasul la drum îndreptându-se spre Tournelles. Era fosta reşedinţa regală, în care mai locuia încă bătrânul conetabil Anne de Montmorency.
Vijeliosul Benvenuto trebui să-şi aştepte rândul timp de o oră până să poată pătrunde la ministrul-soldat al lui Francisc I. Pe care-l asalta o droaie de curteni şi de solicitatori; în fine, fu poftit să intre în camera conetabilului.
Anne de Montmorency era un bărbat înalt de stat, prea puţin gârbovit de ani, rece, înţepat şi scortos, cu o privire pătrunzătoare şi scump la vorbă; tot timpul bodogănea şi nimeni nu-l văzuse vreodată în toane bune. Pentru el ar fi fost o adevărată umilinţa să-l surprindă cineva râzând. Cum fusese oare în stare să se împace cu bătrânul acesta ursuz cu fermecătorul şi îndatoritorul monarh ce cârmuia pe

vremea aceea Franta? Iată o ciudăţenie ce nu-şi poate găsi explicaţia decât în legea contrastelor: Francisc I avea darul de a-i face pe cei cărora le refuza vreo favoare să plece de la el întotdeauna mulţumiţi; pe când conetabilul nu ştiu cum făcea ca, ori de câte ori îndeplinea cererile cuiva, solicitatorul pleca furios. De o destoinicie destul de mediocră, de altminteri, conetabilul reuşise să câştige încrederea regelui prin rigiditatea lui ostăşească şi prin solemnitatea să despotică.

În momentul în care Benvenuto intra înăuntru, tocmai se plimba de la un capăt la celălalt al încăperii, potrivit obiceiului sau. La salutul lui Cellini se mulţumi să răspundă printr-un semn din cap; pe urmă, oprindu-se brusc şi pironind asupra sa privirea-i sfredelitoare, îl întreba:
— Cine eşti dumneata?
— Benvenuto Cellini.
— Şi cu ce te îndeletniceşti?
— Sunt orfaurarul regelui – răspunse artistul, mirat ca primul răspuns nu-l scutise de cea de-a doua întrebare.
— A, da, adevărat – mormăi conetabilul. Acum te recunosc; ei, ia spune ce doreşti, ce-ai vrea sami ceri, dragul meu? Să-ţi fac vreo comandă? Dacă te-ai bizuit pe aşa ceva, ţi-ai pierdut vremea de pomană, e mai bine s-o ştii din capul locului. Pe onoarea mea! Zău dacă pot să pricep mânia asta a artelor ce a început să se răspândească peste tot în zilele noastre, S-ar zice că-i o molimă de care s-a molipsit toată lumea, afară de mine. Nu, n-am nici în din nici în mâneca, meştere orfaurar, cu sculptura, mă-nţelegi? Adresează-te deci altora şi să auzim de bine! Benvenuto făcu o mişcare. O, Doamne, nu trebuie să-ţi faci sânge rău din pricina asta; ai să găseşti destui curteni care vor să-l maimuţărească pe

rege şi destul nepricepuţi care ţin să treacă drept cunoscători. Cât despre mine, asculta bine ce-ţi spun: mă mulţumesc să-mi văd de meseria mea, care este aceea de a purta războaie şi din punctul meu de vedere, mă-nţelegi? O ţărancă zdravăna care-mi toarnă la fiecare nouă luni câte un plod, adică un soldat, face de o sută de ori mai mult decât un sculptor prost care-şi pierde vremea meşterind cu duiumul nişte haidamaci de bronz din pricina cărora se scumpesc mereu tunurile.

— Monseniore – spuse Benvenuto, după ce ascultase această lungă erezie, cu o răbdare de care el însuşi se minuna – monseniore, lucrul despre care am venit să vă vorbesc nu are nimic de-a face cu arta, ci cu onoarea.
— Aşa! În cazul acesta, se schimbă socoteala. Ce pofteşti de la mine? Spune repede!
— Vă amintiţi, poate, monseniore, ca într-o zi maiestatea sa mi-a spus de fată cu domnia voastră ca în ziua în care îi voi aduce statuia lui Jupiter turnata în bronz îmi va acorda orice favoare i-aş cere şi ca se bizuia pe domnia voastră, monsenioare, şi pe cancelarul Poyet, să-i reamintiţi înalta să promisiune în cazul când s-ar fi întâmplat s-o uite

— Mi-amintesc. Da. Şi?
— Ei bine. Monseniore, se apropie clipa în care vă voi ruga din tot sufletul să vă amintiţi de această împrejurare în numele regelui. Vă veţi aminti, nu-i aşa?
— Asta voiai să-mi ceri. Domnule?! Exclamă conetabilul. Pentru aşa ceva ţi-ai permis să mă deranjezi: încât să mă rogi să fac ceea ce e de datoria mea să fac?
— Monseniore!

— Asta se numeşte impertinenta, domnule orfaurar! Conetabilul Anne de Montmorency, dacă vrei să ştii, n-are nevoie să-i atragă atenţia cineva pentru a fi om cinstit. Regele mi-a spus să ţin minte în locul său, lucru pe care ar trebui să-l facă mai des, să nu-i fie cu supărare; ei bine, am să ţin minte, chiar dacă s-ar întâmpla să nu-i vină la îndemâna. S-auzim de bine, meştere Cellini. Mai sunt şi alţii care aşteaptă!

Spunând acestea, conetabilul îi întoarse spatele lui Benvenuto şi făcu semn să intre alt solicitator.

La rândul său, Benvenuto îl salută pe conetabil, al cărui fel de a vorbi, repezit şi pe şleau, nu era făcut să-i displacă şi, stăpânit de aceeaşi

înfrigurare şi mânat de acelaşi gând mistuitor, se grăbi să se înfăţişeze cancelarului Poyet, care locuia destul de aproape, la poarta Saint-Antoine.

Fată de Anne de Montmorency, veşnic ursuz, veşnic ferecat într-un fel de armură din cap până în picioare, cancelarul Poyet reprezenta cel mai desăvârşit contrast fizic şi moral. Cancelarul era politicos, fin, abil, înfofolit în blănuri, scufundat parcă într-un maldăr de hermină; nu i se vedea decât tigva pleşuva şi căruntă, o pereche de ochi neastâmpăraţi şi inteligenţi, buzele subţiri şi o mâna albă. Avea un caracter tot atât de cinstit poate ca şi conetabilul, doar mai puţin nepărtinitor.

Şi de astă dată Benvenuto fu nevoit să aştepte o jumătate de oră. Devenise însa de nerecunoscut, începuse a se obişnui să aştepte.

— Monseniore – spuse el, când fu primit în cele din urmă – am venit să vă reamintesc o promisiune pe care suveranul

mi-a făcut-o de fată cu domnia voastră, luându-vă nu numai ca martor, dar şi chezaş.

— Ştiu ce vrei să spui, jupâne Benvenuto – îi taie cuvântul Poyet – şi sunt gata, dacă doreşti, să-i reamintesc oricând maiestăţii această promisiune; dar trebuie să-ţi spun de la bun început ca, din punct de vedere juridic, nu ai niciun drept, deoarece un legământ făcut într-o doară şi lăsat la bunul dumitale plac nu are nicio valoare în fată tribunalelor şi, în orice caz, nu poate avea puterea legală a unui act scris. În consecinţă, dacă regele se întâmpla să-ţi împlinească rugămintea, o va face doar din bunăvoinţă şi pentru a-şi respecta cuvântul de gentilom.

— Nici nu doresc altceva, monseniore – spuse Benvenuto – tot ce vă rog e numai să îndepliniţi la timpul şi locul potrivit sarcina pe care suveranul vi-a încredinţat-o, lăsând ca bunăvoinţa maiestăţii sale să facă restul.

— Perfect! încuviinţă Poyet. Dacă-i vorba numai de atât, dragă domnule, te rog să mă crezi ca sunt la dispoziţia dumitale.

Benvenuto se despărţi de cancelar cu sufletul mai împăcat, dar cu sângele clocotindu-i încă în vine şi cu mâinile înfrigurate. Gândurile sale înfierbântate de atâtea frământări, afronturi şi învolburări mânioase, silite să se înfrâneze atâta vreme, se revărsau acum în deplină libertate; spaţiul şi timpul nu mai existau pentru cugetul pe care îl cotropiseră şi, în timp ce Benvenuto se întorcea acasă cu paşi mari, vedea ca într-o luminoasă nălucire chipul Stefanei, locuinţa lui del Moro, castelul Sunt·Angelo şi grădina Colombei. Simţea în acelaşi timp în el nişte puteri supraomeneşti şi i se părea ca trăieşte dincolo de graniţele acestei lumi.

Era încă stăpânit de această ciudată exaltare în momentul în care intra pe poarta palatului Nesle.
Toţi ucenicii îl aşteptau, aşa cum le poruncise.

— Turnam statuia lui Jupiter, băieţi! Toţi la turnat!
Strigă el încă din prag şi se năpusti ca o furtună în atelier.
— Să trăieşti, meştere! Spuse Jacques Aubry. Care intrase fredonând vesel, în urma lui Benvenuto Cellini.
Oare nu m-ai văzut şi nici nu m-ai auzit până acum? De cinci minute mă tot ţin după dumneata pe chei şi te strig; mergeai atât de repede ca mi-a ieşit sufletul Dar ce aveţi cu toţii de sunteţi aşa încruntaţi ca nişte judecători?
— La turnat! Strigă din nou Benvenuto, fără a se învrednici să-i răspundă lui Jacques Aubry, pe care totuşi îl zărise cu coada ochiului şi-l auzise cu o ureche. La turnat; acu-i acu! Vom izbuti oare, milostive Doamne?
— Ah, dragai meu – continuă el în fraze întretăiate, adresându-se când lui Aubry, când tovarăşilor săi de lucru – eh, draga Jacques, ce veste cumplită mi-a fost dat să aflu la întoarcere şi cum au ştiut să profite de lipsa mea!
— Dar ce-i cu dumneata, meştere? întreba Aubry, sincer îngrijorat de înfrigurarea lui Cellini şi de adânca mâhnire zugrăvită pe chipurile ucenicilor.
— Aveţi grijă, băieţi, să aduceţi lemne uscate de brad.
Ştiţi doar ca de şase luni încoace am tot strâns lemne de foc. Ce să am, draga Jacques: am ca Ascanio al meu e închis la Châtelet; am ca mândreţea aceea de fată, Colombe, fiica prefectului, de care Ascanio, cum bine ştii, era îndrăgostit, se afla acum în mâinile ducesei d·Etempes, duşmanca ei; au descoperit-o în statuia lui Marte. Unde o ascunsesem. Dar o să-i salvăm pe amândoi. Ei, ei, unde te

duci, Hermann? Lemnele nu sunt în pivniţă, ci afară, în stiva din curte.

— Ascanio e arestat! se minuna Aubry. Şi Colombe răpită!
— Da, da, cine ştie ce iscoada mârşavă îi va fi pândit, bieţii copii, şi va fi dat în vileag o taină pe care ţi-am ascuns-o chiar şi dumitale, draga Jacques. Dar dacă am să pun vreodată mâna pe ea! ... La turnat, băieţi, la turnat! Dar asta nu-i tot. Regele nu mai vrea să mă vadă, închipuieşte-ţi, când până mai deunăzi mă numea prietenul său! Să mai crezi în prietenia oamenilor! E adevărat ca regii nu sunt oameni: sunt regi. Aşa ca degeaba m-am dus la Luvru, fiindcă n-am putut să răzbesc până la el, n-am putut nici măcar să-i spun un cuvânt, Nu-i nimic, statuia o să vorbească în locul meu. Aşezaţi tiparul, prieteni, nu trebuie să pierdem niciun moment. Femeia aceea care caută să se răzbune acum pe biata Colombe! Nemernicul de prefect, care mă ia peste picior! Gealatul care-l schingiuieşte pe Ascanio! O, de-ai ştii ce cumplite vedenii am avut azi, draga Jacques! Te rog să mă crezi c-aş da zece ani din viaţa celui care ar putea să pătrundă până la bietul întemniţat, să stea de vorbă cu el şi să-mi împărtăşească apoi secretul cu ajutorul căruia aş putea s-o îngenunchez pe trufaşa aceea de ducesă; fiindcă Ascanio cunoaşte un secret care are această putere, mă draga Jacques, şi pe care, suflet nobil cum e, n-a vrut cu niciun chip să mi-l dezvăluie până acum! Dar nu-i nimic, fii pe pace, Ştefană, nu-ţi face griji din pricina feciorului tău, am să lupt pentru el până la ultima suflare şi, fie ce-o fi, tot am să-l scap! Da, da, am să-l scap! Ah, unde-i mişelul care ne-a vândut, să-l sugrum cu mâinile mele! Numai de mi-ar fi dat să mai trăiesc măcar trei zile încă, Ştefană! Tare mă tem ca focul ce mă încinge o să-mi

mistuie viaţa. O, dacă s-ar întâmpla cumva să mor fără să fi putut termina statuia lui Jupiter?! La turnat, băieţi, la turnat!

Încă de la primele cuvinte rostite de Benvenuto Cellini, Jacques Aubry se făcuse galben ca ceară, bănuind ca el era pricina întregii nenorociri. Pe măsură ce Benvenuto i se destăinuia, bănuiala se transformase în certitudine. În momentul acela cine ştie ce plan i se va fi înfiripat pesemne în minte, fiindcă se făcu nevăzut pe nesimţite, în timp ce orfaurarul alerga înfrigurat spre turnătorie, însoţit de calfele sale şi strigând ca scos din minţi:
— La turnat, băieţi, la turnat!

XXXI DESPRE PIEDICILE ÎNTÁMPINATE
DE UN OM CINSTIT CARE VREA SA
INTRE LA ÎNCHISOARE Bietul Jacques Aubry ieşise plouat din palatul Nesle nu mai încăpea nicio îndoiala ca el era cel care, fără să vrea, trădase secretul lui Ascanio. Dar cine să fi fost oare cel care-l vânduse pe el însuşi? Cu siguranţă ca nu putea fi seniorul acela de ispravă pe care nici măcar nu ştia cum îl cheamă; un gentilom, ce mai încolo încoace! Mai curând puşlamaua aceea de Henriet, dacă nu va fi fost cumva Robin, sau poate Charlot, sau poate Guillaume; fapt e ca povestise întâmplarea la o duzină de prieteni apropiaţi şi nu-i venea prea uşor acum să-l descopere pe vinovat; dar n-are a face! Primul, veritabilul şi unicul trădător era el însumi, Jacques; iscoada mârşavă asupra căreia Benvenuto arunca toată vina era el. În loc să fi încuiat cu trei lacate, în inima sa, secretul unui prieten, secret pe care-l descoperire printr-o întâmplare, nu găsise altceva mai bun de făcut decât să-l trâmbiţeze în stânga şi în dreapta, pricinuind cu

limba lui afurisita nenorocirea lui Ascanio, pe care-l iubea ca pe un frate. Jacques îşi smulgea părul din cap, Jacques se bătea cu pumnii în piept, Jacques se terfelea singur, împovărându-se cu cele mai amarnice ocări, şi nu găsea injurii destul de sângeroase pentru a înfiera cum se cuvine purtarea lui josnică.

Remuşcările îl chinuiau atât de cumplit, aducându-l într-un asemenea hal de disperare, încât pentru prima oară în viaţa lui, poate, Jacques Aubry începu să cugete. La urma urmei, chiar dacă nu i-ar mai fi rămas un singur fir de păr în cap, chiar dacă şi-ar fi învineţit tot pieptul, chiar dacă şi-ar fi făcut conştiinţa harcea-parcea. Tot nu-i putea fi de folos cu nimic lui Ascanio: trebuia cu orice preţ să îndrepte răul pe care-l săvârşise, în loc să-şi piardă vremea vaicarinduse.
Din ceea ce-i spusese Benvenuto, cinstitului Jacques îi rămăseseră în minte aceste cuvinte: „Aş da zece ani din viaţa celui care ar putea să pătrundă până la bietul întemniţat, să stea de vorbă cu el şi să-mi împărtăşească apoi secretul cu ajutorul căruia aş putea s-o îngenunche pe trufaşa aceea de ducesă. Şi, aşa cum am arătat mai înainte, împotriva obiceiului sau, Jacques începuse a cugeta, iar concluzia la care ajunse în urma acestor cugetări fu aceea ca trebuie cu orice chip să pătrundă în fortăreaţa Châtelet. În momentul în care avea să se vadă înăuntru, cumnecum, va şti el până la urmă să dea de Ascanio, numai ca Benvenuto încercase zadarnic să intre în închisoare ca simplu vizitator şi, fireşte, lui Jacques Aubry nici măcar nu i-ar fi trecut prin cap gândul temerar de a încerca din nou un lucru pe care meşterul nu izbutise să-l ducă la bun sfârşit. Dar dacă era cu neputinţă să pătrunzi înăuntru ca simplu vizitator, nimic nu putea fi mai uşor, cel

puţin aşa îşi închipuia secretarul de cancelarie, decât să ajungi acolo ca deţinui; ca atare va intra în închisoare în această calitate şi, după ce va fi dat ochi cu Ascanio, după ce Ascanio îi va fi destăinuit tot, după ce nu va mai avea nimic de făcut la Châtelet, îşi va lua frumuşel tălpăşiţa şi se va duce întins la Benvenuto Cellini, înarmat cu secretul izbăvitor, nu ca să-i ceară cei zece ani din viaţa pe care se oferise să-i dea, ci ca să-i mărturisească păcatul şi să-l roage de iertare.

Încântat de bogăţia propriei sale imaginaţii şi mândru de imensitatea devotamentului său, porni, aşadar, spre Châtelet.

— Ia să vedem – chibzuia în sinea lui Jacques Aubry, îndreptându-se cu paşi apăsaţi spre închisoarea care devenise ţinta tuturor năzuinţelor sale – ia să vedem, ca să nu călcăm cumva din nou în străchini, să vedem cum stăm şi care-i situaţia, ceea ce nu e chiar aşa uşor, dat fiind ca tărăşenia asta mi se pare tot aşa de încâlcita ca şi firul iubitei mele Gervaise atunci când îmi dă să ţin sculul şi eu vreau s-o sărut. Aşadar, să luăm lucrurile de la început, rând pe rând. Ascanio, va să zică, era îndrăgostit de Colombe, fiica prefectului, bine. Cum însa prefectul îşi pusese în gând s-o mărite cu contele d·Orbec, Ascanio a răpit-o, foarte bine; pe urmă, după ce a răpit-o, neştiind ce să facă cu dulcea copilă, a ascuns-o în capul zeului Marte, optime. Ascunzătoarea era, n-am ce zice, excepţională, şi trebuia să vină un dobitoc ca mine, în sfârşit, să trecem peste asta: o să vedem noi ce şi cum mai târziu. Atunci, pe cât se pare, în urma palavragelilor mele, prefectul a reuşit să pună din nou mâna pe fată, iar pe Ascanio i-a băgat la închisoare. Ca să vezi ce bestie am fost! Da, numai ca de

aici încolo iţele încep să se încurce. Ce cauta, bunăoară, ducesa d·Estampes în toată istoria asta? Nu poate s-o înghită pe Colombe, pe care toată lumea o iubeşte. Şi de ce, mă rog? A, da, acum m-am lămurit. Anumite aluzii răutăcioase ale calfelor, fâstâceala lui Ascanio de câte ori venea vorba despre ducesa... doamna d·Etampes, de bună seama, a pus ochii pe Ascanio şi, bineînţeles, o urăşte pe rivala ei. Jacques, puiule, afla ca eşti un nemernic şi jumătate, dar în acelaşi timp eşti şi un băiat foc de isteţ. Mai e vorba; numai ca, vezi, cum se face ca Ascanio o are la mâna pe ducesă? Şi de unde până unde a intrat regele în toată dandanaua asta împreuna cu o oarecare Ştefană? Şi de ce Benvenuto îl tot pomeneşte mereu pe Jupiter şi-l tot roagă să-l ajute, ceea ce mi se pare totuşi o erezie din partea unui catolic? Naiba să mă ia dacă pricep o iotă! Dar nu e neapărată nevoie să pricep, în celula lui Ascanio se afla cheia întregului mister: totul e numai să-i fac să mă bage în celulă. O să văd eu după aceea cum o să mă descurc!

Spunând aceste cuvinte, Jacques Aubry, care ajunsese între timp la capătul drumului sau, bătu din răsputeri în poarta închisorii. O clipa mai apoi se deschise ferestruica şi o voce sâsâita îl întreba ce doreşte; era vocea temnicerului.
— Doresc o celulă în închisoarea dumneavoastră răspunse Aubry, cu un glas lugubru.
— O celulă?! Se miră temnicerul.
— Da, o celulă, cea mai întunecoasa şi cea mai adânca; şi aşa încă ar fi prea frumoasă pentru mine.
— De ce? ·
— Fiindcă sunt un criminal fioros.
— Dar ce crima ai săvârşit dumneata?

— Adevărat: ce crimă am săvârşit? se întreba Jacques, care nu avusese încă vreme să se gândească la o crimă mai acătării; pe urmă, cum în pofida laudelor pe care şi le adusese singur puţin mai înainte, prezenta de spirit nu era însuşirea lui cea mai strălucită, repeta: Ce crimă?
— Da. Ce crimă? Stărui temnicerul.
— Ia ghiceşte! spuse Jacques, pe urmă, adăugind pentru sine: Nea cutare asta trebuie să se priceapă mai bine decât mine la crime, o să-mi înşire acum un pomelnic întreg şi o să pot alege atunci care-mi convine.
— Ai omorât pe cineva? întreba temnicerul.
— Ei, asta el protestă studentul, a cărui conştiinţa se zbârlea numai la gândul c-ar putea să treacă drept un ucigaş. Ia seama, amice, drept cine mă iei?

— Ai furat? continuă temnicerul.
— Să fur? Ei, na-ţi-o, atât ar mai lipsi!
— Dar ce-ai făcut atunci? exclamă temnicerul,

scos din răbdări Nu ajunge să te dai drept criminal, trebuie să mărturiseşti şi ce crima ai săvârşit.
— Dacă-ţi spun ca sunt un nelegiuit, ca sunt un nemernic, c-ar trebui să fiu tras pe roata, c-ar trebui să fiu atârnat în ştreang!
— Dar crima? Care-i crima? întreba imperturbabil temnicerul.
— Crima? Ei bine. O, dacă vrei să ştii, am trădat un prieten.
— Asta nu-i o crimă – spuse gealatul. Bună seara!
Şi închise oblonul.
— Nu-i o crimă asta? Nu-i o crimă? Dar atunci ce e?
Jacques Aubry apucă din nou ciocanul cu amândouă mâinile şi începu să bată şi mai vârtos.

N-are ce căuta la Châtelet.
— Ce mai e şi asta, ce s-a întâmplat? se auzi dinăuntrul închisorii glasul unui al treilea care se amesteca la rândul său în discuţie.
— E un nebun care ţine morţiş să intre la Châtelet— răspunse temnicerul.
— Păi dacă-i nebun, se ducă la azil.

— La azil, se cutremura Jacques Aubry luândusi picioarele la spinare. La azil! Piei, drace! N-am nevoie de niciun azil. Eu vreau să intru la închisoare, nu la azil! De altminteri, după câte ştiu, numai milogii şi calicii sunt băgaţi la azil, nu oamenii înstăriţi ca mine, care au în buzunar treizeci de băncute bătute pe muchie. La azil! Auzi, nepricopsitul de temnicer, să zică el ca nu-i o crimă să-ţi trădezi un prieten! Va să zică pentru a avea cinstea de a intra; a închisoare trebuie neapărat să fi omorât ori să fi jefuit pe cineva. Dar, mă gândesc... nu s-ar putut oare să fi sedus vreo fată? Nu e ceva care să-vizeze onoarea? Da, dar ce fată? Gervaise poate?
Cu toate ca era atât de frământat, studentul începu să râdă eu pofta. Ei, şi, la urma urmei – spuse el – chiar dacă n-a fost aşa, ar fi putut foarte bine să fie. Bravo, bravo! Am descoperit în line şi crima: am sedus-o pe Gervaise.
Şi Jacques Aubry o luă la goană spre casa tinerei j lucrătoare, urca într-un suflet cele şaizeci de trepte ce duceau spre camera ei şi, dintr-un salt, fu în mijlocul încăperii în care, într-un cochet neglijeu, ţinând în mâna un fier de călcat, fermecătoarea cusătoreasa îşi dichisea salurile de dantelă.
— Ah! Făcu Gervaise, dând un ţipăt uşor şi drăgălaş. Ah, domnule, cum m-ai speriat!

— Scumpa Gervaise, scumpa Gervaise – strigă Jacques Aubry, apropiindu-se de iubita lui cu braţele deschise – scapă-mă, inimioara mea!
— O clipa, te rog, o clipa! spuse Gervaise, slujindu-se de fierul de călcat ca de o pavăză. Ce pofteşti domnule, haida-de? sunt trei zile de când nu ţi-am mai văzut ochii.
— Am greşit, Gervaise, sunt un nenorocit. Dar cea mai bună dovadă ca te iubesc e faptul ca, în nenorocirea mea, la tine am dat fugă mai întâi. Scapă-mă, Gervaise, îţi repet.
— Da, înţeleg, ţi-ai băut iarăşi minţile în cine ştie ce cârciuma şi, ca de obicei, ai sărit la bătaie. Eşti urmărit, vor să le bage la închisoare şi ai venit acum. La biata Gervaise s-o rogi să te ascundă. Du-te la închisoare, domnule, du-te la închisoare şi lasă-mă în pace!
— Tocmai asta vreau şi eu, Gervaise, puicoto, să mă duc la închisoare, dar netrebnicii ăia nu vor¸ să mă primească.
— Doamne sfinte, Jacques. Spuse fată, cu un gest plin de compătimire. Nu cumva ai înnebunit?
— Vezi, aşa au zis şi ei ca sunt nebun şi au vrut să mă trimită la azil, când eu vreau neapărat să intru la Châtelet!
— Vrei să intri la Châtelet? Dar ce să cauţi acolo, Aubry? Nici nu ştii ce închisoare cumplită e Châtelet. Se spune ca, odată intrat acolo, poţi să aştepţi mult şi bine să-ţi dea drumul.
— Trebuie totuşi să intru; trebuie, dacă-ţi spun! se încăpăţâna studentul. Numai aşa pot să-l scap.
— Pe cine să scapi?

— Să-l scap pe Ascanio.
— Care Ascanio? Băiatul acela frumos, elevul prietenului dumitale Benvenuto?

— El însuşi, Gervaise. E închis acum la Châtelet şi numai din vina mea.
— Sfinte Dumnezeule!
— De aceea – continuă Jacques – trebuie să mă duc şi eu după el. Trebuie neapărat să-l scap.
— Şi de ce l-au închis la Châtelet?
— Fiindcă iubea pe fiica prefectului şi fiindcă a sedus-o.
— Bietul băiat! Cum se poate, oamenii sunt închişi pentru aşa ceva?
— Precum vezi, Gervaise. Acum îţi dai seama: Ascanio ţinea ascundă, iar eu, descoperind ascunzătoarea, ca un zevzec ce sunt, ca o secătură, ca un ticălos, n-am găsit altceva mai bun de făcut decât să spun treaba asta la toată lumea.
— Afară de mine! protestă Gervaise. Păi se putea? Aşa eşti dumneata!
— Cum, nu ţi-am spus, Gervaise?
— N-ai suflat un cuvânt. Cu alţii eşti limbut, numai cu mine nu. Vii aici numai ca să mă strângi în braţe, să bei şi să dormi: niciodată ca să stăm de vorbă. Afla, domnule, ca femeilor le place să vorbească.
— Păi noi ce facem în clipa de fată, Gervaise, porumbiţo? se miră Jacques. Pare-mi-se ca vorbim.

— Da, fiindcă ai nevoie de mine – E adevărat ca ai putea să-mi faci un mare serviciu.
— Ce serviciu?
— Ai putea să spui bunăoară ca te-am sedus.
— Păi chiar aşa ai şi făcut, puşlama, m-ai sedus!
— Eu! Exclamă Jacques Aubry, uluit. Eu, Gervaise, eu te-am sedus?!

— Chiar aşa, ăsta-i cuvântul: m-ai sedus, domnule, m-ai sedus fără nicio ruşine, cu vorbele dumitale dulci. Cu făgăduieli mincinoase.
— Cu vorbele mele dulci, cu făgăduieli mincinoase?
— Da, nu-mi spuneai dumneata ca sunt cea mai frumoasă fată din cartierul Saint-Germaindes-Pres?
— Sunt gata să ţi-o spun şi azi.
— Nu spuneai dumneata ca, dacă nu te iubesc, ai să te prăpădeşti de dorul meu?
— Eşti sigură ca ţi-am spus aşa ceva? Curios, nu-mi amintesc.
— În timp ce, dimpotrivă, dacă am să te iubesc, ai să te însori cu mine?
— Gervaise, aşa ceva n-am spus. Pun mâna-n foc!
— Ai spus-o, domnule.
— Niciodată, niciodată, niciodată, Gervaise. Taică-meu m-a pus să fac un legământ, ca Amilcar pe fiul său Hanibal.

— Ce legământ?
— M-a pus să jur c-am să mor burlac, la fel ca dânsul.
— Oh! Suspină Gervaise, chemând lacrimile în sprijinul cuvintelor sale, cu acea miraculoasă uşurinţa cu care femeile sunt în stare să plângă în orice clipa. Ah, aşa sunt toţi când e vorba de făgăduieli, nu se scumpesc nici odată şi, pe urmă, după ce biata fată a fost sedusă, nu-şi mai amintesc de nimic. De-aia, uite, am să jur la rândul meu ca n-am să mai cad în vecii vecilor în capcană.
— Şi foarte bine ai să faci, Gervaise – încuviinţă studentul.
— Când te gândeşti – exclamă micuţa cusătoreasa – ca, exista legi pentru tâlhari, pentru găinari şi pentru borfaşi şi ca nu exista niciun fel de pedeapsa pentru secăturile care sucesc capul bietelor fete!

— Ba există, Gervaise – spuse Jacques Aubry.
— Există?! Se miră Gervaise.
— Fireşte, de vreme ce, după cum vezi, sărmanul Ascanio a fost închis la Châtelet pentru ca a sedus-o pe Colombe.
— Şi bine i-au făcut – răspunse Gervaise, căreia pierderea cinstei sale nu i se păruse niciodată atât de dureroasă ca începând din clipa în care fusese pe deplin încredinţată ca Jacques Aubry nu se va învrednici în veci să-i dea numele sau ca să spele ruşinea, Da, bine i-au făcut şi tare-aş vrea să te văd împreuna cu dumnealui la Châtelet.

— O, Doamne, păi nici eu nu vreau altceva! Exclamă studentul. Şi, aşa cum ţi-am spus, Gervaise, inimioara mea, mă bizui pe tine ca să mă ajuţi.
— Te bizui pe mine?
— Da.
— Îţi arde de glumă, inima haină!
— Nu glumesc de loc, Gervaise. Uite. Dacă ai avea oare curaj...
— Ce curaj?
— Să mă învinuieşti în fată judecătorului.
— Pentru ce?
— Pentru ca te-am sedus; n-ai să îndrăzneşti nici odată.
— Cum să nu îndrăznesc! Izbucni Gervaise, indignată. Să nu îndrăznesc eu să spun adevărul?!

— Gândeşte-te ca trebuie să juri, Gervaise.
— Am să jur.
— Ai să juri ca eu te-am sedus, eu?
— Da, da, de o sută de ori da.
— Atunci e perfect! Se bucura studentul

închipuieşte-ţi ca mi-a fost teamă. Un jurământ totuşi e un lucru serios.

— Da, da, sunt gata să jur ori când şi să te trimit la Châtelet, domnule.

— Bine!

— Unde ai să te întâlneşti cu Ascanio al dumitale

— Minunat!

— Şi o să aveţi tot timpul să vă căiţi împreuna.

— Nici nu doresc altceva.

— Unde-i judecătorul de instrucţie?

— La palatul justiţiei.

— Mă duc la el chiar acum.

— Să mergem împreuna, Gervaise.

— Da, împreuna; aşa o să-ţi primeşti pe loc pedeapsa

— Ia-mă de braţ, Gervaise – spuse studentul.

— Haidem, domnule, spuse micuţa cusătoreasa.

Şi amândoi se îndreptară spre palatul justiţiei, cu aerul cu care ieşeau de obicei duminica să se plimbe la Pre-aux-Cleres ori pe dâmbul Montmartre.

Totuşi, pe măsură ce se apropiau de templul zeiţei Temis, cum numea în termeni poetici Jacques Aubry monumentul cu pricina, Gervaise începea să încetinească în chip simţitor pasul; ajungând la picioarele scării, şovăi un pic înainte de a pune piciorul pe prima treaptă; în sfârşit, la uşa judecătorului i setaiara de tot picioarele, şi studentul o simţi lăsându-se cu toată greutatea pe braţul sau.

— Ce s-a întâmplat, Gervaise? o întreba el. Ţi-a pierit curajul?

— Nu – răspunse Gervaise – dar te cam strânge în spate când trebuie să dai ochi cu un judecător.

— Fugi încolo, e şi el un om ca toţi oamenii!
— Da, dar va trebui să-i povestesc nişte nerozii.
— Nu-i nimic, ai să i le povesteşti.
— Va trebui să jur.
— Ai să juri.
— Jacques – întrebi Gervaise – eşti întradevar sigur ca m-ai sedus?
— Mai încape vorbă! Fireşte ca da – răspunse Jacques. De altminteri, nu-mi împuiai chiar tu urechile mai adineauri?
— Ai dreptate, dar, curios, în clipa asta am impresia ca nu mai văd lucrurile chiar aşa cum le vedeam adineauri.
— Ei, asta el spuse Jacques. Ai început acum să dai înapoi; ştiam eu ca aşa o să se întâmple.
— Atunci Jacques, dragule hai acasă.
— Gervaise, Gervaise ~— o dojeni studentul – parcă altfel ne-am înţeles amândoi.
— Jacques, n-am să-ţi mai scot ochii niciodată, n-am să-ţi mai pomenesc de nimic. Te-am iubit fiindcă mi-ai plăcut şi gata.
— Ei uite – spuse studentul – tocmai de asta mi-era teamă; dar acum e prea târziu.
— Cum, prea târziu?
— De vreme ce ai venit până aici ca să mă tragi la răspundere, ai s-o faci.
— Niciodată, Jacques, niciodată; nu-i adevărat ca m-ai sedus, Jacques, eu te-am ademenit.
— Ei, bravo, ştii că-mi placi! exclamă studentul.
— De altminteri – adaugă Gervaise, plecând ochii – o fată nu poate fi sedusa decât o singură dată în viaţă.
— Cum o singură dată?
— Da, atunci când iubeşti pentru prima oară.

— Bine, dar parcă mi-ai dat să înţeleg ca n-ai mai iubit niciodată.
— Jacques. Du-mă acasă.
— A, nu, asta nu! Răbufni Jacques, scos din sărite nu numai de încăpăţânarea fetei, dar şi de motivul pe care se întemeia. Nu, nu şi nu! Şi bătu în uşa judecătorului
— Ce faci? Se sperie Gervaise.
— Vezi bine doar: bat la uşă.
— Intră! Strigă dinăuntru o voce fârnâita.
— Nu vreau să intru – spuse Gervaise, străduindu-se din răsputeri să-şi desprindă braţul de cel al studentului. Nu intru, zău nu!
— Intră! Repeta pentru a doua oară aceeaşi voce pe un ton mai apăsat.
— Jacques, să ştii ca ţip, chem într-ajutor – ameninţă Gervaise.
— Dar intră odată, spuse pentru a treia oară vocea, de astă dată ceva mai aproape şi, în aceeaşi clipa, uşa se deschise.
— Ce e, ce doriţi? întreba un bărbat înalt şi uscăţiv, îmbrăcat în negru, la vederea căruia Gervaise începu să tremure varga.
— Domnişoara – spuse Jacques Aubry – vrea să depună o plângere împotriva unui derbedeu care a sedus-o şi o împinse pe Gervaise în încăperea întunecoasa, murdară, respingătoare, un fel de anticameră, din care se intra în biroul judecătorului, în acelaşi moment uşa se închise la loc ca împinsa de un resort.

Gervaise dădu un ţipăt uşor, jumătate de frică, jumătate de uimire, şi se aşeză sau, mai bine zis, se lasa să cadă pe un scaun fără spătar lipit de perete.

La rândul său, Jacques, de teamă ca fată să nu-l cheme înapoi sau să nu fugă după el, o luă la picior pe nişte coridoare cunoscute numai de studenţi, de jurişti şi de avocaţi, până ce ieşi în curtea bisericii Sainte-Chapelle, pe urmă se îndrepta ceva mai liniştit spre podul Saint-Michel, pe care trebuia neapărat să treacă Gervaise pentru a se întoarce acasă.
După o jumătate de ora o văzu, în sfârşit, apărând.
— Ei, cum a fost? întreba Jacques, alergând în întâmpinarea ei.
— Păcatele mele! se tângui Gervaise. Ce minciună gogonată m-ai pus să spun; sper însa ca Dumnezeu mă va ierta, ţinând seama c-am făcut o cu gânduri bune.
— Nu-i nimic, o iau asupra mea – o linişti Aubry. Zi, cum a fost?
— Crezi ca mai ştiu ceva – răspunse Gervaise. Mi-era aşa de ruşine, ca abia îmi mai amintesc despre ce-am vorbit. Tot ce ştiu este ca domnul judecător mi-a pus tot felul de întrebări la care am răspuns când da, când nu; numai ca nu pot să-mi dau seama dacă am răspuns aşa cum trebuia.
— Nefericită! exclamă Jacques Aubry. O să vedeţi ca până la urmă a luat vina asupra ei, zicând ca ea m-a sedus pe mine.
— A, nu, nici chiar aşa! protestă Gervaise.

— Cel puţin le-ai dat adresa mea, ca să-mi poată trimite o citaţie? întreba studentul.
— Da – murmură Gervaise – le-am dat-o.
— Atunci e bine – spuse Aubry – şi acum nu ne rămâne decât să sperăm ca bunul Dumnezeu o să facă ce mai e de făcut.

Şi după ce o conduse pe Gervaise, dându-şi toată osteneala să-i aline remuşcările pricinuite de mărturia mincinoasă pe care fusese silită s-o depună, Jacques Aubry se întoarse acasă, plin de încredere în ajutorul proniei cereşti.

Într-adevăr, fie ca pronia cerească va fi mijlocit acest lucru, fie ca totul se datora întâmplării, a doua zi dimineaţa Jacques Aubry găsi citaţia prin care i se punea în vedere să se înfăţişeze chiar în aceeaşi zi înaintea judecătorului.

Citaţia împlinea cele mai fierbinţi dorinţe ale lui Jacques Aubry şi, cu toate astea, atât de cutremurătoare este autoritatea justiţiei, încât, citind-o, studentul simţi un fior şerpuindu-i prin vine. Dar, suntem datori s-o spunem, gândul că-l va vedea pe Ascanio şi dorinţa de a scăpa un prieten din încurcătura în care-l băgase alungară numai-decât din sufletul studentului nostru această uşoară slăbiciune.

Citaţia menţiona ora prânzului şi cum nu erau decât ceasurile noua dimineaţă, se grăbi să se ducă la Gervaise, pe care o găsi tot atât de neliniştită ca şi în ajun.

— Ce se aude? îl întreba ea.

— Ce să se-audă – spuse Jacques Aubry triumfător, arătându-i hârtia acoperită de hieroglife pe care o ţinea în mâna. Uite!

— Pentru ce oră?

— Pentru ora douăsprezece. E tot ce-am putut desluşi.

— Va să zică nu ştii de ce eşti învinuit?

— Ca te-am sedus, Gervaise, inimioara mea. Cel puţin aşa cred. — Ţine minte ca dumneata mi-ai cerut s-o fac.

— Dar bineînţeles, sunt gata chiar să semnez dinainte ca te-ai împotrivit din răsputeri.

— Înseamnă deci ca n-o să-mi porţi pică pentru ca te-am ascultat?
— Dimpotrivă, am să-ţi fiu în veci recunoscător.
— Orice s-ar întâmpla?
— Orice s-ar întâmpla.
— De altminteri, tot ce-am spus acolo, am spus numai fiindcă am fost silită s-o fac.
— Sigur ca da.
— Şi dacă, zăpăcita cum eram, s-a întâmpla t să spun altceva decât voiam, ai să mă ierţi?
— Nu numai ca te-aş ierta orice ai fi declarat, scumpă şi divină Gervaise, dar pot să te

încredinţez ca eşti iertată chiar din momentul acesta.
— Ah! suspină Gervaise. Ah, puşlama. Cu vorbe dintr-astea mi-ai sucit capul!
De unde se poate vedea ca, într-adevăr. Gervaise fusese sedusă.
Abia la douăsprezece fără un sfert Jacques Aubry îşi aduse aminte ca fusese citat pentru ora prânzului. Se despărţi de Gervaise şi, cum avea de făcut o bună bucată de drum, îşi lua picioarele la spinare, în clipa în care ciocănea la uşa judecătorului, tocmai pe auzea bătând de amiază.
— Intră! Îi striga dinăuntru aceeaşi voce înfundata.
De astă dată nu mai fu nevoie să fie poftit a doua oară căci Jacques Aubry şi intră, cu zâmbetul pe buze, cu nasul în vânt şi boneta pe o ureche, în camera în care se afla, lunganul îmbrăcat în negru.
— Cum te cheamă? îl întreba acesta.
— Jacques Aubry – răspunse studentul.
— De meserie?
— Secretar de cancelarie.

— Şi cu ce te îndelnicesti?
— Şed cu fetele.
— Aha! Împotriva dumitale s-a depus o plângere, ieri, de catre... de catre...
— De către Gervaise-Perrette Popinot
— Bine, ia loc şi aşteaptă până îţi vine rândul.
Cinci ori şase persoane, de aspect, de vârsta şi de sex diferit, aşteptau ca şi el şi, cum sosiseră mai devreme, intrară bineînţeles înaintea lui. Numai ca, după aceea unele, probabil cele împotriva cărora nu se găsiseră destule dovezi, ieşeau singure, pe când celelalte ieşeau însoţite fie de un ipistat, fie de doi jandarmi de la prefectura Jacques Aubry râvnea din ţoala inima norocul celor din urmă, care erau duse la Châtelet, unde dorea atât de mult să pătrundă la rândul său.

În sfârşit fu strigat Jacques Aubry, student.
Jaques Aubry sari numaidecât în picioare şi dădu buzna în biroul judecătorului, cu un aer atât de vesel, de parcă s-ar fi dus la cea mai atrăgătoare petrecere.
În biroul judecătorului se aflau doi inşi: unul şi mai înalt, şi mai negru, şi mai slab, şi mai uscat decât cel din anticameră, lucru pe care. Cu cinci minute mai înainte, Jacques Aubry l-ar fi socotit imposibil: era grefierul; celălalt, scurt, şi gros, rotofei şi pântecos, cu ochi sprintari cu zâmbetul pe buze şi cu o figură joviala: era judecătorul.
Zâmbetul lui se încrucişă cu al lui Aubry şi studentul fu gata să strângă mâna judecătorului, atât de mare era apatia pe care i-o inspira onorabilul magistrat.
— He, he, he! ... făcu acesta, măsurându-l din ochi pe secretar.
— Chiar aşa, jupâne, pe legea mea! răspunse studentul.

— Ai într-adevăr o mutră de pehlivan – spuse magistratul. Hai, domnule ştrengar, ia un scaun şi asaza-te!

Jacques Aubry lua un scaun, se aşeză picior peste picior şi începu să se legene bucuros.
— Aşa! Zise judecătorul, frecându-şi mâinile. Ia să vedem, domnule grefier, să vedem depoziţia reclamantei.
Grefierul se ridică şi, descriind prin aer o jumătate de cerc, cum era lung şi deşirat, ajunse cu mâna de partea cealaltă a mesei, de unde scoase dintr-un vraf de hârţoage dosarul privitor la Jacques Aubry.
— Poftim! Spuse grefierul.
— Ia să vedem, cine-i reclamantă? întreba judecătorul.
— Gervaise-Perrette Popinot – răspunse grefierul.
— Exact! Spuse studentul, încuviinţând din cap. Foarte exact.
— Minoră – continuă grefierul – în vârsta de nouăsprezece ani.
— Ei, minoră! Protestă Aubry.
— După cum reiese din declaraţia să.
— Biata Gervaise! Şopti printre dinţi Aubry. Avea dreptate să spună ca era atât de zăpăcită, încât nu-şi dădea seama ce spune; mie mi-a mărturisit ca are douăzeci şi doi. La urma urmei, fie şi nouăsprezece.
— Aşadar – spuse judecătorul – aşadar, ştrengar, eşti învinuit de a fi sedus o fată minoră.

He, he, he!
— He, he, he! Făcu la rândul lui Aubry, împărtăşi ilaritatea anchetatorului.

— Cu circumstanţe agravante – continuă grefierul tulburând cu glasul său lătrător armonia vocilor vesele ale magistratului şi studentului.
— Cu circumstanţe agravante – repetă judecătorul.
— Ei, drăcie! exclamă Jacques Aubry. Aş fi nespus de încântat să cunosc şi eu circumstanţele agravante.
— Dat fiind ca reclamanta rămăsese indiferenta timp de şase luni la toate rugăminţile şi la toate momelile învinuitului...
— Şase luni?! Se minuna Jacques. Mă iertaţi, domnule grefier, dar trebuie să fie o greşeală.
— Şase luni, domnule, e scris negru pe alb! Spuse omul în straie cernite, pe un ton ce nu îngăduia nicio tăgadă.
— Bine, fie şi şase luni – răspunse Jacques Aubry – dar într-adevăr Gervaise avea dreptate să spună ca…
— Numitul Jacques Aubry, exasperat de indiferentă sa, a amenintat-o...
— Oho! Exclamă Jacques.
— Oho! Repetă judecătorul.
— Dar – continuă grefierul – numită Gervaise— Perrette Popinot nu şi-a pierdut cumpătul, înfruntându-l cu atâta curaj, încât, în cele din urmă, cutezătorul şi-a cerut iertare, mărturisindu-şi căinţa

— Aaa! Făcu Aubry.
— Aaa! Îl îngâna judecătorul.
— Biata Gervaise! O compătimi studentul în sinea lui, dând din umeri. Unde i-o fi fost capul?
— Dar – urma grefierul – căinţa lui era prefăcută, din nefericire, în nevinovăţia şi neştiinţa ei, reclamanta s-a lăsat amăgita de această căinţa şi, într-o seară, în care a avut nesăbuinţa de a primi invitaţia învinuitului, care o

poftise la o gustare, numitul Jacques Aubry a turnat în paharul ei cu apa...
— Cu apa? Îl întrerupse studentul.
— Reclamanta a declarat ca în viaţa ei n-a pus în gură un strop de vin – preciză grefierul. Numitul Jacques Aubry a turnat în paharul ei cu apă o băutură ameţitoare.
— Spuneţi-mi, vă rog, domnule grefier – izbucni secretarul – ce naiba citiţi acolo?
— Declaraţia reclamantei.
— Nu se poate! Protestă Jacques
— Aşa scrie? întreba judecătorul
— Aşa scrie – răspunse grefierul.
— Citeşte mai departe.
„De fapt – îşi spuse în sinea lui Jacques Aubry – cu cât au să mă scoată mai vinovat, cu atât e mai sigur c-am să mă pot întâlni cu Ascanio la Châtelet. Treacă de la mine şi ameţeală!
427

— Citiţi mai departe, domnule grefier! Spuse
Aubry
— Va să zică recunoşti?
— Recunosc – încuviinţă studentul.
— Ah, cine-mi eşti, puşlama! Spuse judecătorul,

râzând cu poftă şi frecându-şi mâinile.
— Astfel ca – urma grefierul – biata Gervaise, nemaiavând judecata întreaga, i-a mărturisit în cele din urmă seducătorului sau că-l iubea.
— Ia te uita! Se miră Jacques.
— Halal de el, pişicherul i murmură judecătorul, căruia îi scăpărau ochişorii.

— Bine, dar nu e nimic adevărat din toate astea! se revoltă Jacques Aubry.
— Tăgăduieşti?
— Ba bine ca nu.
— Scrie – spuse judecătorul – ca învinuitul declară a nu se fi făcut vinovat de niciunul din faptele ce i se pun în sarcina.
— Un moment, vă rog, un moment! Îl opri studentul, chibzuind în sinea lui ca, dacă tăgăduia învinuirile ce i se aduceau, nu va mai fi trimis la închisoare.
— Va să zică nu tăgăduieşti chiar totul în întregime?
Întreba judecătorul.
— Recunosc ca e era adevărat, dacă nu în forma, în orice caz în fond.

— Păi din moment ce ai recunoscut ca i-ai dat o băutură ameţitoare – spuse judecătorul – poţi foarte bine să recunoşti şi restul.

— La drept vorbind – căzu de acord Jacques – din moment ce am recunoscut băutura ameţitoare, recunosc, domnule grefier, recunosc ca zău – adăugă el pentru sine— avea dreptate Gervaise să spună ca...
— Dar asta nu-i tot… — îi întrerupse grefierul.
— Cum? Tot nu s-a terminat?
— Crimă de care învinuitul s-a făcut vinovat fată de numită Gervaise a avut urmări nenorocite. Biata Gervaise a observat ca era însărcinată.
— A, nu! protestă Jacques. Asta întrece orice măsură.
— Tăgăduieşti paternitatea? Îl întreba magistratul.
— Tăgăduiesc nu numai paternitatea, ci chiar şi sarcina.

— Scrie – spuse judecatei ui – ca, de vreme ce învinuitul nu vrea să recunoască nu numai paternitatea, dar nici sarcina, se va face o anchetă în această privinţă.
— Un moment, vă rog, un moment – interveni Aubry, dându-şi seama ca, în cazul când declaraţiile Gervaisei se dovedeau mincinoase, fie chiar numai într-un singur punct toate planurile sale se prăbuşeau – un moment, vă rog, Gervaise a declarat într-adevăr ceea ce domnul grefier a citit adineauri?
— Cuvânt cu cuvânt – răspunse grefierul.
— Dacă a declarat aşa – continuă Aubry —

dacă a declarat... atunci...
— Atunci? întreba judecătorul.
— Atunci aşa trebuie să fie.
— Scrie ca învinuitul se recunoaşte vinovat de toate capetele de acuzare.
Grefierul se supuse, bineînţeles – socoti în sinea lui studentul – dacă Ascanio a căpătat opt zile de închisoare numai pentru ca i-a făcut curte Colombei, pe mine, care am amăgit-o pe Gervaise, care am îmbătat-o, care am sedus-o, au să mă încalte cu cel puţin trei luni de puşcărie. Dar ce era să fac, am vrut să fiu sigur că-mi ating scopul. De altminteri, nu pot decât s-o felicit pe Gervaise. A naibii! A ştiut să iasă basma curată; Ioana d·Arc nu-i ajunge, zău, nicipâna la călcâie!
— Prin urmare – stărui magistratul – recunoşti toate faptele de care eşti învinuit?
— Recunosc, jupâne – răspunse Jacques, fără a mai sta pe gânduri – recunosc; şi astea, şi altele, dacă mai doriţi. Sunt foarte vinovat, domnule judecător, de aceea vă rog să nu mă cruţaţi.

— Puşlama neruşinată! Mormăi magistratul, cu tonul cu care într-o comedie, unchiul îi spune nepotului: „Ştii ce eşti, puşlama!
După care îşi lasă în piept capul mare, rotund ca o bilă, buhăit şi purpuriu şi se cufunda în gânduri; pe urma după câteva minute de profundă chibzuinţă, spuse ridicând capul şi odată cu el, şi degetul arătător de la mâna dreapta:

— Având în vedere... având în vedere, scrie, domnule grefier, având în vedere ca numitul Jacques Aubry declara ca a sedus pe fată Gervaise-Perrette Popinot prin făgăduieli înşelătoare şi prin mărturii mincinoase de dragoste, îl condamnam pe susnumitul Jacques Aubry la o amendă de douăzeci de băncute pariziene, să aibă grijă de copil, dacă e un prunc de parte bărbătească,. Şi să plătească cheltuielile de judecată.
— Dar închisoarea? Sări cu gura Aubry.
— Ce închisoare? întreba magistratul.
— Păi, da, închisoarea. Nu mă condamnaţi la închisoare? Cum se poate?
— Nu.
— Nu mă trimiteţi atunci la Châtelet ca pe Ascanio?
— Care Ascanio? Dar asta cine mai e?
— Ascanio este unul din ucenicii meşterului Benvenuto Cellini.
— Şi ce-a făcut ucenicul ăsta?
— A sedus o fată.
— Ce fată?
— Pe domnişoara Colombe d·Estourville, fiica domnului prefect al Parisului.
— Ei, şi?

— Şi cred ca e o nedreptate, dat fiind ca am săvârşit amândoi aceeaşi infracţiune, să nu suferim aceeaşi pedeapsă. Cum vine asta: pe el îl trimiteţi la închisoare, iar pe mine mă condamnaţi la o amendă de douăzeci de băncute pariziene?! Înseamnă ca nu mai e dreptate pe lumea asta!

— Dimpotrivă – răspunse magistratul – tocmai ca e o dreptate şi o dreptate în adevăratul înţeles al cuvântului: s-a hotărât aşa.
— Cum adică?
— Foarte simplu: exista pe lume onoare şi onoare, tinere ştrengar, onoarea unei domnişoare de neam se socoteşte ca trebuie plătită cu închisoare; onoarea unei mici cusătorese nu face decât douăzeci de băncute pariziene. Dacă ţineai cu tot dinadinsul să ajungi la Châtelet, trebuia să fi avut de-a face cu o ducesă şi atunci totul ar fi mers strună.
— Dar e îngrozitor! E imoral! E strigător la cer! se revoltă studentul.
— Dragul meu – spuse magistratul – plăteşte amendă şi mergi sănătos!
— N-am să plătesc amendă şi nici n-am să plec.
— Atunei am să chem doi arcaşi şi am să te trimit la închisoare până ce te vei învrednici să plăteşti.
— Păi asta şi vreau!
Judecătorul chema doi arcaşi.
— Luaţi-l pe pehlivanul ăsta şi duceţi-l la Carmeliţi.
— La Carmeliţi?! Exclamă Jacques. De ce nu la Châtelet?

„— Pentru ca Châtelet nu este o închisoare pentru datornici, mă înţelegi, scumpule, pentru ca Châtelet este o fortăreaţă regală şi, ca să poţi intra acolo, trebuie să fi săvârşit cine ştie ce crima grozavă, în toată legea. La Châtelet! Stai tu, puişorule! O să-ţi dăm noi un Châtelet să-l ţii minte!

— Un moment, vă rog, un moment – se răzgândi Jacques Aubry – un moment.

— Ce este?

— Dacă-i vorba să nu mă duceţi la Châtelet, atunci plătesc.

— Dacă plăteşti, atunci nu mai e nimic de zis. Puteţi pleca, domnilor arcaşi, puteţi pleca, băiatul vrea să plătească.

Cei doi soldaţi ieşiră, iar Jacques Aubry scoase din punga de la brâu douăzeci de băncute pariziene pe care le înşiră pe biroul magistratului.

— Vezi dacă e suma exactă – spuse judecătorul.

Grefierul se ridică în picioare şi, pentru a aduce la îndeplinire ordinul primit, se încovoie în semicerc, cuprinzând în arcul descris de trupul său, ce părea să aibă darul a se lungi la nesfârşit, toată masa împreuna cu hârţoagele aflate deasupra ei; aşa cum şedea cocârjat, cu picioarele pe podele şi cu mâinile pe biroul magistratului, semăna cu un lugubru curcubeu.

— Sumă e exactă – spuse el.

— Eşti liber să pleci, tinere ştrengar – spuse judeca torul – mai sunt destui care aşteaptă să intre, justiţia nu-şi poate pierde vremea numai cu dumneata; hai, du-te!

Jacques Aubry văzu ca nu mai era nimic de făcut şi plecă, din cale afară de abătut.

XXXII

ÎN CARE PERSOANA LUI JACQUES AUBRY IA PROPORTII EPICE

— Mare comedie! bodogănea studentul, ieşind din palatul justiţiei şi apucând-o, fără să-şi dea seama încotro merge, spre podul Morilor, ce se sfârşea cam în dreptul închisorii Châtelet. Mare comedie, aş fi curios să ştiu ce o să zică Gervaise când o să afle ca onoarea ei a fost preţuită la douăzeci de băncute pariziene! O să spună desigur c-am dat drumul la gură, c-am îndrugat verzi şi uscate şi o să-mi scoată ochii. Dar ce văd?

Ceea ce văzuse studentul era unul din pajii acelui prea-îndatoritor gentilom, căruia se obişnuise a-i încredinţa toate tainele sale şi pe care-l socotea cel mai duios prieten. Băiatul şedea rezemat de parapetul cheiului şi-şi făcea de lucru, jonglând cu nişte pietricele.

— Pe cinstea mea! Spuse studentul. A picat tocmai la ţanc. Prietenul meu, pe care nu ştiu cum îl cheamă şi care pare să fie bine văzut la curte, va avea poate destulă trecere ca să mă bage la închisoare; pronia cerească mi l-a scos în cale pe pajul sau ca să-mi spună unde aş putea să dau de el, având în vedere ca nu-i cunosc nici numele, nici adresă.

Şi-pentru a se folosi de ceea ce socotea a fi o atenţie delirata din partea proniei cereşti, Jacques Aubry se îndrepta spre tânărul paj, care, recunoscându-l la rândul său, culese rând pe rând, din zbor, cele trei pietricele într-o singură mâna şi, petrecându-şi piciorul drept peste cel stâng, rămase locului să-l aştepte pe student, cu aerul acela şmecher ce constituie trăsătura caracteristică a breslei din oare avea cinstea să facă parte.

— Bună ziua, domnule paj! strigă Jacques Aubry de departe, în clipa în care i se păru ca băieţandrul putea să-l audă.
— Bună ziua, jupâne student! Răspunse ştrengarul. Ce căutaţi prin partea locului?
— Pe cinstea mea, ca să-ţi spun drept, căutam un lucru pe care cred ca l-am găsit de vreme ce am dat de dumneata; căutam adresa nepreţuitului meu prieten, contele... baronul... vicontele... adresa stăpânului dumitale.
— Doriţi cumva să-l vedeţi? întreba pajul.
— Chiar acum, dacă se poate.
— Atunci aţi nimerit cum nu se poate mai bine, fiindcă a intrat adineauri la prefect.
— La Châtelet?
— Da şi în curând trebuie să iasă.
— Ce fericit e ca poate intra oricând pofteşte! Aşa deci, îl cunoaşte bine pe jupânul Robert d·Estourville, bunul meu prieten vicontele... contele... baronul…
— Vicontele...

— Bunul meu prieten vicontele... de... spune-mi te rog – continuă Aubry, folosindu-se de prilej pentru a afla în sfârşit numele prietenului său – vicontele de…
— Vicontele de Mar...
— Ah! Exclamă studentul, nemailăsându-i răgaz pajului să termine, deoarece tocmai atunci cel aşteptat se ivise în poartă. Ah! Draga viconte, dumneata eşti! Bine c-ai venit, tocmai te căutam, te aşteptam.
— Bună ziua – spuse Marmagne, care nu părea de fel încântat de această întâlnire. Bună ziua, dragul meu. Mi-ar fi făcut plăcere să stăm de vorbă un pic, dar, din păcate, sunt grăbit. Aşa ca, să ne vedem cu bine!

— Un moment, te rog, un moment – stărui Jacques Aubry, agăţându-se de braţul prietenului său – un moment, ce naiba, doar n-ai să pleci chiar aşa. În primul rând vreau să-ţi cer un mare, un foarte mare serviciu.
— Dumneata?
— Da, eu; legea divină spune, după cum bine ştii, ca prietenii trebuie să se ajute între ei.
— Prietenii?
— Bineînţeles: nu eşti dumneata prietenul meu? Căci pe ce se bizuie prietenia? Pe încredere; iar eu am cea mai deplină încredere în dumneata: îţi povestesc toate păţaniile mele, ba chiar şi pe ale altora.
— Şi ai avut vreodată ocazia să te căieşti?

— Niciodată, cel puţin în privinţa dumitale; din păcate însa, nu toată lumea e ca dumneata. Exista în Paris un om pe care îl caut şi pe care cu ajutorul lui Dumnezeu am să-l găsesc într-o bună zi.
— Dragul meu – îl întrerupse Marmagne, care bănuia, desigur, pe cine anume cauta Aubry – tiam spus ca sunt foarte grăbit.
— Dar stai puţin., e vorba doar să-mi faci un serviciu…
— Atunci spune repede.
— Eşti bine văzut la curte, nu-i aşa?
— Aşa spun prietenii mei.
— Înseamnă deci ca te bucuri de oarecare trecere?
— E un lucru de care duşmanii mei ar putea saşi dea seama la un moment dat.
— Ei bine, dragă conte, dragă baroane.. Draga…
— Viconte.
— Ajută-mă să intru la Châtelet.
— În ce calitate?

— În calitate de deţinut, pur şi simplu.
— În calitate de deţinut? Curios gust, pe legea mea.
— Ce să fac, asta-i gustul meu.
— Şi în ce scop să intri la Châtelet? îl iscodi Marmagne, bănuind ca năzuinţa studentului ascundea cine ştie ce nou secret, de pe urma căruia ar putea să tragă foloase.
— Să fi fost altcineva în locul dumitale, nu i-aş fi spus, dragă prietene – răspunse Jacques – căci am învăţat pe pielea mea sau, mai bine zis. Pe pielea bietului Ascanio, ca e mai bine să-ţi păzeşti gura. Dar cu dumneata se schimbă socoteala. Ştii bine doar ca n-am niciun secret fată de domnia ta.

— În cazul ăsta, spune repede.
— Mă ajuţi să intru la Châtelet dacă-ţi spun?
— Chiar acum, pe loc.
— Ei bine, dragă prietene, închipuieşte-ţi ca am avut nesăbuinţa de a destăinui şi altora, nu numai dumitale, faptul c-am văzut o fată încântătoare ascunsă în capul zeului Marte.
— Ei, şi?
— Minţi sucite! Capete seci! Nu zici ca s-au apucat să trâmbiţeze povestea asta peste tot, până a ajuns la urechile prefectului; şi cum fiica lui tocmai dispăruse de acasă de câteva zile, prefectul s-a gândit ca s-ar fi putut să fie ea fată care îşi găsise acolo un adăpost Le-a dat de ştire lui d·Orbec şi ducesei d·Etampes şi împreuna au făcut o descindere la palatul Nesle, în timp ce Benvenuto Cellini se afla la Fontainebleau. Pe Colombe au dus-o pe sus, iar pe Ascanio l-au băgat la închisoare.
— Ce vorbeşti!

— Cum te văd şi cum mă vezi, iubitule. Şi cine crezi c-a pus la cale toate astea? Un oarecare viconte de Marmagne.
— Dar – îi tăie vorba Marmagne, care începuse să se neliniştească, văzând ca numele lui revenea mereu pe buzele studentului – dar nu mi-ai spus ce nevoie ai dumneata să intri la Châtelet.

— Nu înţelegi?
— Nu.
— L-au arestat pe Ascanio.
— Da.
— Şi l-au dus la Châtelet.
— Bun.
— Ceea ce ei nu ştiu însa, ceea ce nimeni nu ştie în afară de ducesa d·Etampes, Benvenuto şi cu mine, este faptul ca Ascanio are la mâna o anumită scrisoare, deţine un anumit secret care ar putea s-o ducă de râpa pe ducesă. Ei, acum înţelegi?
— Da, parcă, un pic. Fii bun şi ajută-mă, iubite prietene!
— Înţelegi, draga viconte – continuă Aubry, care începea să-şi dea tot mai mult ifose aristocratice – ca trebuie să intru la Châtelet şi să dau de Ascanio, ca să iau scrisoarea sau să-mi dezvăluie secretul, să ies apoi din închisoare, să-l caut pe Benvenuto şi, împreuna, să chibzuim cum şi în ce fel am putea face să izbândească nevinovăţia Colombei şi dragostea lui Ascanio, lăsându-l mofluzi pe alde Marmagne, alde d·Orbec, pe prefect, pe ducesa d·Etampes cu toată şleahtă.
— E un plan foarte iscusit – spuse Marmagne. Mulţumesc pentru încrederea pe care mi-o arăţi, dragul, meu student. Să ştii ca n-o să te căieşti.

— Şi-mi făgăduieşti c-o să mă ajuţi?
— Pentru ce?
— Păi ca să intru la Châtelet, aşa cum te-am rugat.
— Poţi să te bizui pe mine.
— Chiar acum?
— Aşteaptă-mă aici.
— Unde sunt?
— În acelaşi loc.
— Şi dumneata unde te duci?
— Să iau un mandat de arestare!
— Ah, dragă prietene, scumpe baroane, iubite conte.
Dar, ştii ceva. Poate c-ar trebui să-mi spui numele dumitale şi adresa în cazul când aş avea nevoie de dumneata.
— La ce bun? Mă întorc îndată.
— Da, vino cât mai repede; şi dacă s-ar întâmpla cumva să te întâlneşti pe drum cu, afurisitul acela de Marmagne, spane-i ca...
— Ce anume?
— Spune-i c-am făcut un legământ.
— Ce legământ?
— Să nu moară decât de mâna mea.
— Rămâi cu bine – îi striga vicontele – rămâi cu bine, aşteaptă-mă acolo!
— La revedere! Spuse Aubry. Nici vorbă ca teastept. Ah. Eşti un prieten adevărat dumneata, un om în care poţi avea deplină încredere şi tare aş vrea să ştiu, zau...

— Rămâneţi cu bine, jupâne student – spuse pajul, care stătuse deoparte în timpul convorbirii de mai sus·şi care se pregătea acum să-şi urmeze stăpânul.
— Mergi sănătos, drăguţule – spuse Aubry – dar, înainte de a pleca, aş avea o rugăminte.

— Şi anume?
— Cine este nobilul senior pe care ai cinstea sal slujeşti?
— Cel cu care aţi stat de vorbă un sfert de ceas?
— Da.
— Şi căruia îi spuneaţi dragă prietene?
— Da.
— Şi chiar nu ştiţi cum îl cheamă?
— Nu.
— Bine, dar e...
— Un gentilom foarte cunoscut, nu-i aşa?
— Bineînţeles.
— Cu mare trecere?
— După rege şi după doamna d·Etampes, el are pâinea şi cuţitul.
— Asa... şi zici ca se numeşte? ...
— Se numeşte vicontele., dar uite ca s-a întors şi mă cheamă. Mă iertati...
— Vicontele de...
— Vicontele de Marmagne.
— Marmagne! Exclamă Aubry. Vicontele de Marmagne! Tânărul gentilom este vicontele de Marmagne?!
— El însuşi.
— Marmagne?! Prietenul prefectului, al lui d·Orbes, al doamnei d·Etampes?
— În carne şi oase.
— Şi duşmanul lui Benvenuto Cellini.
— Întocmai.
— Ah! răbufni Aubry, căruia în momentul acela trecutul i se înfăţişa într-o străfulgerare. Ah, acum înţeleg! Ah, Marmagne, Marmagne! Atunci, cum studentul era neînarmat, cu o mişcare iute ca gândul, apucă de plasele

spada scurtă pe care o purta micul paj, o trase din teacă şi se năpusti pe urmele lui Marmagne, strigând: Stai! Stai!
La primul strigăt, Marmagne întorsese capul, îngrijorat, şi când îl văzuse pe Aubry fugind după el cu spada în mâna, simţise ca fusese în fine descoperit. Nu-i rămâneau decât două lucruri de făcut: s-o rupă la fugă sau să-l aştepte, Marmagne nu era totuşi chiar atât de curajos ca să stea locului să-l aştepte, dar nici chiar atât de laş ca să-şi ia tălpăşiţa. Alese deci o cale de mijloc şi intră buzna într-o casă a cărei uşa era deschisă, sperând ca va putea s-o închidă după el; din nefericire pentru Marmagne însa, uşa era prinsă de perete cu un lanţ pe care nu reuşi să-l desfacă, astfel ca Aubry, care se afla la o mică distanţă în urma lui, ajunse acolo înainte de a fi apucat vicontele să urce scările.
— Ah, Marmagne! Viconte blestemat! Iscoada afurisită! Hoţoman de secrete! Tu erai va să zică! În sfârşit, acum ştiu cine eşti, nu-mi mai scapi tu din mâna! În gardă, secătură, în gardă!

— Domnule – răspunse Marmagne, încercând să-şi dea aere de mare senior – îţi închipui cumva ca vicontele de Marmagne îi face studentului Jacques Aubry cinstea de a încrucişa spada cu el?
— Dacă vicontele de Marmagne nu binevoieşte să-i facă studentului Jacques Aubry cinstea de a încrucişa spada cu el, studentul Jacques Aubry va avea cinstea să străpungă cu spada să trupul vicontelui de Marmagne.
Şi pentru a nu-i mai lasă nici cea mai mică îndoiala celui căruia îi era adresată această ameninţare, Aubry pironi vârful spadei sale în pieptul vicontelui şi, împungându-i vestă cu mâneci bufante, îl făcu să simtă ascuţişul lamei.

— Ucigaşul începu să strige: Marmagne. Săriţi! Ajutor!
— Strigă cât pofteşti! îi spuse Jacques. Până să vină cineva, ţi-a şi pierit graiul. Lucrul cel mai bun pe care-l ai de făcut, viconte, e să te aperi, crede-mă. Aşa ca, în gardă, viconte, în gardă!
— Ei bine, fiindcă ţii cu tot dinadinsul – exclamă vicontele – aşteaptă puţin şi ai să vezi!
Marmagne, precum aţi putut să vă daţi seama, nu era de felul său un om viteaz, dar, ca toţi gentilomii din acele vremuri de cavalerism, primise o educaţie ostăşeasca. Mai mult chiar,

trecea drept un spadasin destul de iscusit. E
adevărat ca, după câte se spunea, singurul efect al acestei reputaţii era mai curând acela de a-l scuti pe Marmagne de buclucurile în care ar fi putut să intre decât de a-l ajuta să descurce în chip fericit buclucurile în care se băgase. Nu e mai puţin adevărat însa ca, văzându-se atacat cu atâta înverşunare de Jacques, vicontele trase spada din teacă şi se puse în gardă după toate regulile artei.
Dar dacă Marmagne era de o îndemânare unanim recunoscută de seniorii de la curte, Jacques Aubry, la rândul său, avea o dibăcie pe care nu i-o tăgăduia niciunul dintre studenţii de la Universitate şi nici unui dintre secretarii de cancelarie. Aşa încât, chiar de la prima lovitură, amândoi combatanţii îşi dădură seama ca aveau de-a face cu un adversar serios: cu singura deosebire ca Marmagne totuşi avea asupra celuilalt un mare avantaj. Spada cu care era înarmat Aubry şi pe care o smulsese de la cingătoarea pajului se dovedea a fi cu şase degete mai scurtă decât aceea a vicontelui: ceea ce, dacă nu constituia un neajuns

însemnat atunci când se afla în poziţie de apărare, îl punea într-o evidentă inferioritate când trebuia să atace.
Într-adevăr, era de ajuns ca Marmagne, cu şase degete mai înalt decât studentul şi înarmat cu o spadă cu jumătate de picior mai lungă decât a acestuia, să îndrepte spre obrazul lui vârful lamei pentru a-l ţine la distanţa tot timpul, pe când Jacques Aubry, oricât de energic l-ar fi atacat la rândul său, oricâte fente ar fi făcut şi ori-cât ar fi fandat, nu putea să-l atingă pe Marmagne, care ieşea numaidecât din raza lui de acţiune, fără să fie nevoit a se retrage nici măcar cu un pas, mulţumindu-se doar să alăture piciorul drept de cel stâng. De aceea, de vreo două-trei ori în timpul luptei, în ciuda promptitudinii cu care erau parate loviturile, lungă spada a vicontelui atinsese pieptul studentului, în timp ce Jacques, oricât de mult ar fi fandat, nu reuşea să străpungă decât aerul.
Aubry îşi dădu seama ca era pierdut dacă ar fi purtat mai departe lupta în felul acesta şi, pentru a nu-i lăsa răgaz adversarului său să întrezărească planul pe care-l ticluise, continua să-l atace. Şi să pareze loviturile lui cu mişcările obişnuite de fentă şi de parare, câştigând teren puţin câte puţin şi pe nesimţite: pe urmă, când socoti ca se afla destul de aproape de el, la un moment dai făcu în aşa fel ca să rămână descoperit ca din întâmplare.
Observând un punct vulnerabil, Marmagne fandă brusc; Aubry, care se aştepta la această mişcare, pară în poziţia prima, apoi, folosindu-se de faptul ca spada adversarului se afla ridicată de două degete deasupra capului său, se strecura pe sub tăişul ei, făcând un salt şi fandând totodată cu asemenea dibăcie şi atât de năprasnic, încât mica spada a pajului se împlânta până la gardă în pieptul vicontelui.

Marmagne scoase unul din acele ţipete ascuţite ce arata de obicei cât de gravă poate fi rana căpătată; pe urma lasă braţul în jos, se făcu galben la fată, scapa sabia din mâna şi căzu pe spate.

În acelaşi moment, o patrulă atrasă de ţipetele lui Marmagne, de semnele pe care le făcea pajul şi de mulţimea ce începuse să se strângă la poarta sosi în pas alergător la fată locului, şi cum Aubry mai ţinea încă în mâna sabia plină de sânge, îl aresta.

La început, Aubry încerca să se împotrivească, dar cum comandantul patrulei striga în gura mare: „Dezarmaţi-l pe netrebnicul ăsta şi duceţi-l la Châtelet, îşi vârî la loc spada în teacă. Şi urma jandarmii ce se îndreptau spre închisoarea râvnita cu atâta înfocare, admirând în sinea lui rânduielile proniei cereşti, care îi împlinea în acelaşi timp cele mai fierbinţi dorinţe ale sale: să se răzbune pe Marmagne şi să ajungă cât mai aproape de Ascanio.

De astă dată nu mai făcură atâtea nazuri ca să-l primească în fortăreaţa regală; dat fiind însa ca deocamdată temniţă era ticsită de locatari, avu loc o discuţie între temnicer şi inspectorul închisorii pentru a vedea unde anume i s-ar putea da găzduire noului venit; în sfârşit, cele două simandicoase persoane părură a cădea de acord asupra acestei chestiuni, drept care temnicerul îi făcu semn lui Jacques Aubry să vină cu el, îl sili să coboare treizeci şi două de trepte, descuie o uşă, îl împinse într-o celulă cât se poate de întunecoasa şi încuie la loc uşa în urma lui,

XXXIII DESPRE PIEDICILE ÎNTÂMPINATE
DE UN OM CINSTIT CARE VREA SA IASA DIN ÎNCHISOARE

Studentul rămase locului un moment, năucit de trecerea bruscă de la lumină la întuneric; unde se găsea oare? Habar

n-avea. Era departe sau aproape de Ascanio? N-avea nici cea mai vagă idee. De-a lungul coridorului pe care-l străbătuse puţin mai înainte observase ca, în afară de uşa ce fusese descuiata pentru el, mai erau încă două uşi; până una alta însa, atinsese principalul său ţel: se afla sub acelaşi acoperiş cu prietenul lui.

Totuşi, cum nu putea rămâne pironit locului o veşnicie şi cum la capătul celălalt al celulei, adică la o distanţă de vreo cincisprezece paşi, se zărea strecurându-se o rază de lumină printr-o răsuflătoare, întinse înainte piciorul cu băgare de seama, simţind instinctiv nevoia de a se îndrepta spre partea mai luminată a încăperii; dar, la cel de-al doilea pas pe care-l făcu, podeaua păru a-i fugi de sub picioare; coborî valvârtej vreo treipatru trepte şi, cum îşi luase vânt, poate ca ar fi ajuns să-şi sfărâme capul de perete dacă n-ar fi întâmpinat în cale un obstacol ce-l făcu să se poticnească. Aşa ca, până la urmă, Jacques Aubry se alese doar cu câteva vânătăi.

Obstacolul care, fără să vrea îi făcuse studentului acest însemnat serviciu, gemu din rărunchi.

— Îmi cer iertare – spuse Jacques, ridicânduse de jos şi scoţându-şi boneta din cap. Îmi cer iertare, căci am impresia ca am călcat pe cineva sau pe ceva, necuviinţa pe care nu mi-aş fi permis-o în ruptul capului dacă aş fi putut vedea unde pun piciorul.

— Ai călcat – se auzi un glas – pe ceea ce a fost timp de şaizeci de ani un om şi pe ceea ce în curând va fi pe veci un stârv.

— Cu atât mai mult îmi pare rău atunci – spuse Jacques fiindcă le-am tulburat tocmai în momentul în care,

pesemne, ca orice bun creştin, îţi încheia socotelile cu Dumnezeu.
— Socotelile mele sunt de mult încheiate, jupâne student: am păcătuit ca un om, dar am pătimit ca un mucenic, şi nădăjduiesc ca Dumnezeu, cântărind greşelile şi suferinţele mele, va găsi ca povara suferinţelor e mai mare decât cea a greşelilor.
— Amin! rosti Aubry. E ceea ce-ţi doresc din toată inima. Dar dacă lucrul acesta nu te oboseşte prea tare în clipa de fată, dragul meu tovarăş de suferinţă, îmi îngădui să-ţi spun dragul meu deoarece bănuiesc ca nu-mi porţi nicio pică pentru păţania de adineauri, mulţumită căreia am avut prilejul să te cunosc; dacă lucrul acesta nu te oboseşte prea tare, zic, te-aş ruga să-mi spui şi mie în virtutea cărui har ceresc ai putut afla ca sunt student
— Mi-am dat seama după îmbrăcămintea dumitale, mai ales, după călimara pe care o porţi atârnata de cingătoare, în locul în care de obicei un gentilom poarta pumnalul.
— Zici ca ţi-ai dat scama după îmbrăcăminte şi după călimară? Asta-i bună! Scumpul meu tovarăş de suferinţă, parcă spuneai mai adineauri, dacă nu mă înşel, ca te pregăteşti să-ţi dai obştescul sfârşit?
— Nădăjduiesc să fi ajuns, în fine, la capătul nenorocirilor mele; da, nădăjduiesc să închid ochii astăzi pe pământ pentru a mă trezi mâine dimineaţă în ceruri.
— N-am nimic împotriva – răspunse Jacques – vreau numai să-ţi atrag atenţia ca situaţia în care te afli în clipa de fată nu este tocmai potrivită pentru a-ţi pierde timpul glumind.
— Dar cine-ţi spune ca glumesc? îngâna muribundul, însoţindu-şi cuvintele de un oftat adânc.

— Păi cum altfel? Zici ca m-ai recunoscut după îmbrăcăminte şi după călimara pe care o port la cingătoare, în timp ce eu, oricât aş căsca ochii, nu reuşesc nici măcar să-mi zăresc mâinile.
— Se poate – răspunse întemniţatul – dar după ce vei fi stat cincisprezece ani în şir într-o carceră, ochii dumitale vor ajunge să vadă în beznă la fel de bine cum vedeau înainte la lumina zilei.

— Mai bine să-mi plesnească ochii în cap şi să se ducă dracului decât să fac o asemenea ucenicie! Exclamă studentul. Cincisprezece ani, zici, ai stat cincisprezece am întemniţat?
— Cincisprezece sau şaisprezece ani, poate mai mult, poate mai puţin; de o bună de vreme am încetat să mai număr zilele şi să mai fac socoteala timpului.
— Se vede c-ai săvârşit cine ştie ce crima fioroasă, se cutremura studentul – de a trebuit să suferi o atât de crâncena pedeapsa?
— Sunt nevinovat – răspunse osânditul.
— Nevinovat! Se înspăimântă Jacques. Cum aşa? Ascultă, draga tovarăşe de suferinţă, ţi-am spus doar ca nu-i acum prilejul de glumit.
— Şi eu ţi-am răspuns ca nu glumeam.
— Dar şi mai puţin e prilejul de a minţi, având în vedere ca glumă nu e decât o ştrengarie poznaşa, care nu supăra pe nimeni, nici aici pe pământ şi nici în ceruri, în timp ce minciună este un păcat de moarte, ce pune în primejdie mântuirea sufletului.
— N-am minţit în viaţa mea.
— Eşti nevinovat şi cu toate astea ai stat cincisprezece ani în închisoare?

— Cincisprezece ani, poate mai mult, poate mai puţin, după cum ţi-am spus.
— Ce vorbeşti! Se înfiora Jacques. Când mă gândesc ca şi eu sunt vinovat!
— Atunci Domnul să te aibă în pază, răspunse muribundul.
— Cum adică, de ce să mă aibă în paza
Dumnezeu?
— Da, fiindcă vinovatul mai poate trage nădejde să fie iertat; nevinovatul niciodată!
— Cuvintele dumitale sunt pline de tâlc, dragă prietene, dar ştii ca nu e câtuşi de puţin liniştitor ceea ce spui dumneata?!
— Nu spun decât adevărul
— La urma urmei – stărui Jacques – la urma urmei poate ai totuşi ceva, un păcat cât de mic pe conştiinţă, hai, fiindcă suntem între noi. Poţi sami mărturiseşti.
Jacques. Care într-adevăr începuse a desluşi lucrurile pe întuneric, lua un scăunel, îl duse lângă culcuşul muribundului, descoperind un loc în care pereţii făceau un ungher, puse scăunelul acolo şi se aşeză cât putu mai comod în jilţul acela improvizat.
— Văd ca taci, dragă prietene, pesemne ca n-ai încredere în mine. Şi te înţeleg foarte bine; cincisprezece ani de temniţă te-au făcut, desigur, bănuitor. Ei bine, dacă vrei să ştii, mă numesc Jacques Aubry, am douăzeci şi doi de ani, sunt student, după cum ai văzut – cel puţin aşa spui dumneata – şi, din anumite motive care mă privesc personal, am ţinut cu tot dinadinsul să intru în închisoare; mă aflu aici de zece minute; am avut cinstea de-a face cunoştinţă cu dumneata; asta-i toată povestea vieţii mele; şi acum ştii tot atât despre mine cât ştiu şi eu. Vorbeşte la rândul dumitale, draga tovarăşe de suferinţă, te-ascult.

— Iar eu – spuse întemniţatul – mă numesc Etienne Raymond.
— Etienne Raymond – murmură studentul – n-an auzit niciodată numele acesta.
— În primul rând – rosti cel ce-şi dăduse în vileag numele – dumneata erai un copil atunci când, din voinţa lui Dumnezeu, mi-a fost dat să pier din lumea celor vii. Pe urma ocupând un loc atât de neînsemnat şi făceam atât de puţină umbra pământului, încât nimeni n-a apucat să mă bage de scama lipsa mea.
— Dar, la urma urmei, ce făceai? Cine erai dumneata?
— Eram omul de încredere al conetabilului de Bourbon.
— Aşa va să zică! Înseamnă deci ca ţi-ai trădat ţara şi acuma nu mă mai mir.
— Nu, n-am vrut să-mi trădez stăpânul, asta e tot.
— Ia stai, stai puţin: cum s-a întâmplat asta?
— Mă aflam la Paris în palatul conetabilului, în timp ce acesta locuia la castelul său din Bourbon-l·Archambault. Într-o zi vine la mine căpitanul străjilor sale, cu o scrisoare din partea monseniorului. Scrisoarea îmi punea în vedere să înmânez pe loc aducătorului un pachet mic pecetluit, pe care trebuia să-l caut în camera de culcare a ducelui, la căpătâiul patului său, în fundul unui dulap.

Am intrat împreuna cu căpitanul în odaie, m-am dus la căpătâiul patului, am deschis dulăpiorul, am găsit pachetul în locul unde mi se spusese şi l-am încredinţat solului, care a plecat numaidecât. Un ceas mai târziu, au venit de la Luvru nişte soldaţi sub comanda unui ofiţer care mi-au poruncit, la rândul lor, să le descui camera de culcare a ducelui şi să le arăt un dulăpior care trebuia să se afle la

căpătâiul patului. M-am supus, ei au deschis dulăpiorul şi au scotocit înăuntru, dar de prisos: ceea ce căutau era pacheţelul pe care-l ridicase, puţin mai înainte, trimisul ducelui,

— Mare drăcovenie! spuse Aubry, care începuse a lua parte cu cea mai mare însufleţire la întâmplările povestite de tovarăşul său de nenorocire.

— Ofiţerul m-a ameninţat cu cele mai grele pedepse, la care cu n-am răspuns nimic altceva decât ca habar n-aveam ce anume voia de la mine; căci dacă aş fi mărturisit ca abia apucasem să înmânez pachetul unui trimis al ducelui, ar fi alergat după el şi în cel mai scurt timp l-ar fi ajuns din urmă.

— Să fiu al naibii! Se minuna Aubry. Ai făcut un lucrucu cap site-ai purtat ca un vrednic şi credincios slujitor.

— Ofiţerul m-a lăsat atunci în paza a două străji şi s-a întors la Luvru împreuna cu celelalte două. După o jumătate de ora a venit înapoi, cu ordinul de a fi dus la castelul Pierre-en-Scise, la Lyon; mi-au încătuşat picioarele în fiare, mi-au legat mâinile, m-au azvârlit într-un poştalion, au pus un soldat la dreapta şi altul la stânga. După cinci zile mă aflam sechestrat într-o închisoare care, trebuie să-ţi spun, nu era nici pe departe atât de întunecoasa şi de cumplită ca asta de aici; dar n-are a face, o închisoare, oricum ar fi, tot închisoare este şi, până la urmă, am ajuns să mă obişnuiesc şi cu asta, aşa cum m-am obişnuit şi cu celelalte.

— Hm! Făcu Jacques Aubry. Asta înseamnă ca eşti un înţelept.

— Au trecut aşa trei zile şi trei nopţi – urma Etienne Raymond. În sfârşit, în cea de-a patra noapte, un zgomot m-a trezit din somn; am deschis ochii; uşa celulei scârţaia

din balamale; o femeie voalată intra înăuntru însoţită de temnicer; temnicerul puse o lampă pe masă şi, la un semn al musafirei mele nocturne, ieşi umil afară; atunci femeia se apropie de patul meu şi-şi ridică valul de pe fată: am dat un ţipăt.
— Ce vorbeşti? Dar cine era? Întreba Aubry, apropiindu-se brusc de povestitor.
— Era Luiza de Savoia, nici mai mult nici mai puţin: Ducesa de Angouleme în persoană; mama suveranului şi regenta Franţei.
— Mai să fie! Se miră Aubry. Şi ce cauta dumneaei la un pârlit ca dumneata?

— Cauta pachetul pecetluit pe care-l încredinţasem solului trimis de duce şi în care se aflau scrisorile de dragoste pe care nesăbuită prinţesa le scrisese celui năpăstuit acum.
— Ia te uita drăcie! şopti Jacques printre dinţi. Povestea asta seamănă al naibii de bine cu aceea a ducesei d·Etampes şi a lui Ascanio.
— Din păcate, toate poveştile cu prinţese nebune şi îndrăgostite seamănă între ele – răspunse întemniţatul, care părea să aibă auzul tot atât de ascuţit pe cât îi era de pătrunzătoare privirea – numai ca vai de sufletul celor mici care se întâmpla să fie amestecaţi în ele!
— Un moment, un moment! Ce dracu tot îndrugi acolo, cobe? Întâmplarea face ca şi eu să fiu amestecat într-o poveste cu o prinţesă nebună şi îndrăgostită.
— Păi, dacă-i aşa, poţi să-ţi ei rămas bun de la lumina zilei, rămas bun de la soare, rămas bun de la viaţă.
— Du-te dracului cu prorocirile dumitale de pe lumea cealaltă! Ce vina am eu în toată tărăşenia asta? Nu de mine s-a îndrăgostit, ci de Ascanio.

— Dar ce crezi ca de mine se îndrăgostise cineva? continuă deţinutul. De mine despre care nici măcar nu se ştia ca exist? Nu, s-a nimerit numai să mă aflu prins între o dragoste stearpă şi o răzbunare neistovită şi a trebuit să cad eu jertfă şi să fiu strivit în clipa în care s-au ciocnit amândouă.

— Să mă bată Dumnezeu! exclamă Aubry. Dar ştii ca nu eşti de loc hazliu, stimabile?! Dar să ne întoarcem la prinţesa, nici nu pot să-ţi spun cât de mult mă interesează, tocmai fiindcă povestea dumitale m-a băgat în sperieţi.
— Aşadar, cum ţi-am spus. — voia să capete scrisorile înapoi în schimbul lor îmi promitea tot felul de favoruri, ranguri şi dregătorii; ca să poată pune mâna pe ele, ar fi fost în stare să stoarcă de la un nou Semblancay1 400 000 de scuzi, chit ca bietul om ar fi trebuit să-şi ispăşească bunăvoinţă pe eşafod.
I-am răspuns ca n-aveam niciun fel de scrisori asupra mea, ca nu văzusem niciodată aşa ceva şi ca habar n-aveam ce voia să spună. Momelile fură urmate atunci de ameninţări; dar ameninţările nu puteau să mă înfricoşeze, după cum nici momelile nu puteau să mă ademenească deoarece spusesem adevărul. Scrisorile le încredinţasem solului trimis de înaltul meu stăpân. Prinţesa a plecat furioasă şi un an întreg după aceea m-a lăsat în pace.
Jacques de Semblancay (3437—1527). — ministru de finanţe în timpul domniei lui Ludovic al XII-lea şi Francisc I. Acuzat, pare-se pe nedrept, de a fi delapidat vistieria ţării, a fost judecat şi condamnat la spânzurătoare. (n. T.).

După un an a venit iar şi lucrurile s-au petrecut aidoma şi de astă dată. Acum însa eu am fost cel ce am stăruit şi am

rugat-o cu lacrimi în ochi sami dea drumul din închisoare. Am implorat-o în numele nevestei mele şi în numele copiilor mei. Dar degeaba: trebuia să-i înapoiez scrisorile sau, dacă nu, să-mi sfârşesc zilele în temniţă.

Într-o bună zi am găsit o pilă în tainul de pâine pe care-l primeam. Mărinimosul meu stăpân îşi amintise de mine; fără îndoiala, fiind plecat din ţară, surghiunit şi rătăcitor printre străini, nu putea să mă scape nici prin stăruinţe, nici prin puterea braţului, trimisese în Franţa pe unul din slujitorii săi care-l înduplecase pe temnicer să-mi înmâneze pila. Spunându-i din partea cui venea.

M-am apucat să pilesc una din zăbrelele de la fereastra celulei. Mi-am înjghebat o funie din ţoalele pe care dormeam; am început să cobor, dar, ajungând la capătul funiei, am bâjbâit în zadar, căutând pământul cu picioarele; în cele din urmă mi-am dat drumul jos cerând ajutorul lui Dumnezeu şi, în cădere, mi-am rupt un picior; o patrulă de noapte m-a găsit zăcând în nesimţire.

M-au dus atunci la castelul din Chalon-sur-Saône. Am stat închis acolo vreo doi ani; după doi ani, asupritoarea mea a apărut din nou în închisoare. Venise iar să-mi ceară scrisorile, mereu aceleaşi scrisori care o puneau pe drumuri. De astă dată era însoţită de un gealat; a poruncit să fiu supus la cazne, cruzime fără rost fiindcă tot n-a reuşit să smulgă nimic de la mine şi nici n-ar fi putut să-mi smulgă ceva. Habar n-aveam de nimic, doar ca încredinţasem scrisorile unui trimis al ducelui.

Într-o zi, pe fundul stacanei mele cu apa am găsit o pungă cu galbeni: era tot din partea mărinimosului meu stăpân, care îşi amintise iar de urgisitul sau slujitor.

Am cumpărat un temnicer sau, mai bine zis, nemernicul s-a prefăcut ca se lasa cumpărat; la miezul nopţii a venit să-mi

descuie uşa temniţei. Am ieşit afară. M-am dus după el de-a lungul coridoarelor; începeam să simt din nou suflul vieţii; mă şi vedeam liber; tocmai atunci însa nişte soldaţi au tăbărât asupra noastră şi ne-au legat cobza pe amândoi. Călăuza mea se prefăcuse înduioşată de rugăminţile mele, ca să-şi poată însuşi galbenii pe care-i văzuse în mâna mea, după aceea mă dăduse de gol, ca să dobândească răsplata făgăduită denunţătorilor.
De-acolo m-au adus la Châtelet, în celula asta. Aici am văzut-o pentru ultima oară pe Luiza de Savoia: venise însoţită de călău.
Priveliştea morţii n-a izbutit să facă mai mult decât făcuseră făgăduielile, ameninţările şi caznele. Călăul mi-a legat mâinile, a petrecut apoi un ştreang printr-o verigă, iar capătul ştreangului mi l-a prins de grumaz. Am răspuns la fel şi de astă dată, adăugând ca duşmanca mea ar fi împlinit cele mai fierbinţi dorinţe ale mele dacă mi-ar fi ridicat viaţa, căci ajunsesem la capătul răbdării după atâţia ani de temniţă.

Simţământul acesta a făcut-o pesemne să se răzgândească. A ieşit din celulă şi, în urma ei, a ieşit şi călăul. De atunci nu i-am mai văzut nici pe unul, nici pe celălalt. Ce s-o fi întâmplat cu luminatul meu duce? Ce s-o fi întâmplat cu neînduplecata ducesă? Nu ştiu, fiindcă din ziua aceea n-am mai schimbat un cuvânt cu nicio fiinţă însufleţită.
— Au murit amândoi.
— Au murit amândoi?! Luminatul meu duce a murit?! Bine, dar trebuia să fie acum un om în puterea vârstei, n-ar fi avut mai mult de cincizeci şi doi de ani. Cum a murit?

— A fost ucis la asediul Romei şi, pe cât se pare... – Jacques Aubry era gata să adauge: „...de un prieten al meu; dar îşi lua seama, gândinduse ca această împrejurare ar fi putut să strecoare oarecare neîncredere între el şi bătrân. Jacques Aubry, după cum ştim, începuse să fie un om chibzuit.
— Pe cât se pare? întreba întemniţatul.
— De un orfaurar anume Benvenuto Cellini.
— Acum douăzeci de ani l-aş fi blestemat pe ucigaş, azi însa spun din toată inima: fie binecuvântat! Şi l-au înmormântat aşa cum se cuvenea unei fete alese ca nobilul meu duce?
— Ba bine ca nu: i-au ridicat un mormânt de piatră în catedrala din Gaeta, pe care mormânt se afla săpat un epitaf ce spune ca, fată de cel ce doarme acolo somnul de veci, Alexandru cel Mare nu era decât un biet nepricopsit, iar Cezar un ştrengar.
— Şi cealaltă?
— Cine?
— Asupritoarea mea!
— S-a stins şi ea; a murit acum nouă ani.
— Adevărat! Într-o noapte, în celula mea, am văzut o umbră stând în genunchi şi rugându-se. Am dat un ţipăt şi umbra s-a mistuit. Era ea, venise să-mi ceară iertare.
— Aşadar, crezi ca în clipa morţii te-ar fi iertat?
— Nădăjduiesc pentru mântuirea sufletului său.
— În cazul acesta ar fi trebuit să-ţi dea drumul din închisoare.
— Pesemne ca le-a pus în vedere s-o facă, dar, neînsemnat cum sunt, cine şi-a mai adus aminte de mine, în toiul unei nenorociri atât de mari?

— Va să zică atunci când îţi va suna ceasul, ai s-o ierţi şi dumneata?
— Ajută-mă să mă scol, flăcăule, ca să mă rog pentru amândoi.
Şi sprijinit de Aubry, care-l ajutase să se ridice, muribundul înalta o rugăciune în care pomeni deopotrivă numele ocrotitorului sau şi pe acela al asupritoarei sale, numele celui care, îndrăgindu-l, îşi amintise de el, şi numele celei ce nu-l uitase niciodată în ura pe caro i-o purta: conetabilul şi regentă.

Întemniţatul avusese dreptate, privirile lui Jacques Aubry începeau a se deprinde cu beznă: putea acum să desluşească pe întuneric chipul muribundului. Era un bătrân falnic, mistuit de suferinţă, cu barbă albă şi fruntea pleşuva; unul din acele chipuri pe care le va fi întrevăzut în visările sale Domenichino atunci când a pictat împărtăşania sfântului Ieronim.
După ce se ruga, scoase un oftat şi căzu în nesimţire
Jacques Aubry crezu ca murise. Totuşi cauta în grabă stacana, turna puţină apă în palma şi-i stropi obrazul. Muribundul îşi veni în fire.
— Ai făcut bine ca m-ai sculat din morţi, flăcăule!
Uite acum şi răsplata.
— Cei asta? Întreba Aubry.
— Un pumnal – răspunse muribundul.
— Un pumnal?! Şi cum a încăput arma asta în mâinile dumitale?
— Stai să-ţi povestesc: într-o zi, aducându-mi tainul de pâine şi apa, temnicerul a lăsat o clipa felinarul pe scaunul care se afla întâmplător lângă perete, în zid era o piatră

ieşită puţin în afară şi pe piatra aceea se zăreau nişte litere scrijelite cu cuţitul. N-am avut însa vreme să citesc ce scria. Am scormonit atunci pământul cu mâinile, am udat ţărâna cu apa, făcând un fel de plămada, şi am luat tiparul acelor litere; după care am citit: Ultor. Ce voia să însemne cuvântul răzbunător?

Am cercetat din nou piatra. Am încercat s-o clintesc. Se mişca întocmai ca un dinte în gingie. Cu răbdare, încercând de vreo douăzeci de ori în şir, am reuşit în sfârşit s-o desprind din perete. Am băgat mâna în golul pe care-l lăsase şi am găsit pumnalul acesta.

În momentul acela, dorinţa de libertate ce părea aproape stinsă s-a trezit din nou în sufletul meu şi mi-am pus în gând să sap o galerie care să răspundă într-una din celulele învecinate, apoi, împreuna cu cel întemniţat acolo, să chibzuim cum şi ce fel am putea evada. De altfel, chiar dacă ceea ce-mi pusesem în gând n-ar fi izbutit, faptul de a sapa pământul, de a scobi în perete, mă ajuta în orice caz să-mi omor timpul; după ce vei fi stat ca mine cincisprezece ani ferecat într-o carceră, flăcăule, vei putea să-ţi dai seama ce amarnic vrăjmaş poate fi timpul.

Aubry se cutremură din creştet până-n tălpi.

— Şi ai reuşit să îndeplineşti ceea ce ai pus la cale? întreba el.

— Da, chiar mai uşor decât mi-aş fi închipuit De doisprezece sau de cincisprezece ani de când sunt aici nimeni pesemne nu se mai gândeşte c-aş putea să evadez; s-ar putea chiar ca nici măcar să nu se mai ştie cine sunt. M-au părăsit aici, aşa cum au părăsit lanţul ce spânzura de veriga această Conetabilul şi regenta au murit; erau singurii oameni care-şi mai aminteau de mine; chiar aici, dacă aş

rosti numele lui Etienne Raymond, crezi c-ar mai şti cineva al cui e numele acesta? Nimeni.

Aubry simţi cum i se prelinge pe frunte sudoarea, gândindu-se la uitarea în care se scufundare o întreaga existenţă irosită în van.

— Ei, şi pe urma – întreba el – ce s-a întâmplat?

— Păi, într-un an şi mai bine de când tot scormonesc pământul, am reuşit să fac pe sub perete o gaură prin care un om se poate strecura fără nicio greutate.

— Dar ce-ai făcut cu ţărâna pe care o scoteai din gaură?

— Am presărat-o prin celulă. Ca şi cum aş fi aşternut pe jos nisip şi, călcând-o mereu în picioare, a ajuns să se facă una cu podeaua.

— Şi unde-i gaura aceea?

— Sub patul meu. De cincisprezece ani nimeni nu s-a mai gândit să-l urnească din loc. Temnicerul nu coboară decât o singură dată pe zi în celula mea. După plecarea lui şi după ce auzeam închizându-se uşa şi zgomotul paşilor săi stingându-se în depărtare, dădeam patul la o parte şi mă apucam de lucru; pe urmă, când se apropia iar ora la care intra în celulă, împingeam patul la loc şi mă întindeam în aşternut.

Alaltăieri însa m-am întins ca de obicei, dar de sculat nu m-am mai putut scula: ajunsesem la capătul puterilor; azi am ajuns la capătul vieţii. Fii binevenit flăcăule, o să am parte de tine să-mi închizi ochii, iar eu am să te las în schimb moştenitorul meu.

— Moştenitorul dumitale?! se miră Aubry.

— Fireşte! Îţi las pumnalul acesta, îţi vine a râde. Cemostenire mai preţioasă ar putea să-ţi lase un întemniţat? Pumnalul acesta înseamnă, poate, libertatea.

— Ai dreptate – spuse Aubry – şi-ţi mulţumesc. Dar unde da gaură pe care zici c-ai săpat-o?
— N-am ajuns încă în partea cealaltă, totuşi cred ca eram foarte aproape. Ieri am auzit în celula de alături zvon de glasuri.
— Ei, drăcie! exclamă Aubry. Şi crezi ca...
— Cred ca în câteva ore vei duce la bun sfârşit treaba începuta de mine.
— Îţi mulţumesc – spuse Aubry – nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc.
— Şi acum, un preot. Aş vrea să vină un preot – ceru muribundul.
— Aşteaptă puţin, tăicuţule – spuse Aubry – aşteaptă puţin. Nu se poate să nu îndeplinească rugămintea unui om pe patul de moarte.
Alerga la uşă, fără a se mai poticni de astă dată (deoarece privirile i se obişnuiseră cu întunericul), şi începu să bată în ea cu picioarele şi cu pumnii. Nu trecu mult şi coborî un temnicer.
— Ce înseamnă tărăboiul ăsta? Se burzului el. Ce pofteşti?
— Bătrânul care e închis cu mine trage să moară! — îi explica Aubry – şi cere să vină un preot: cred ca nu aveţi nimic împotriva?

— Hm! ... făcu temnicerul. Nu ştiu ce-or fi având fartaţii de vor toţi să-i slujească preotul. Bine, o să-i trimitem unul. ¶
Într-adevăr, după vreo zece minute, preotul sosi aducând cuminecătura, însoţit de doi ministranţi, care, mergeau înaintea lui, unul cu crucea, iar celălalt cu clopoţelul.
Era, cu drept cuvânt, un spectacol plin de solemnitate spovedania acestui mucenic care nu avea de mărturisit decât fărădelegile săvârşite de alţii şi care, în loc să ceară

iertare pentru propriile sale păcate, se rugă pentru vrăjmaşii săi.
Oricât de tare de înger ar fi fost Jacques Aubry, se aşeză la rândul său în genunchi şi îngâna rugăciunile din copilărie pe care le credea de mult uitate.
După ce întemniţatul îşi încheie spovedania, preotul fu acela care se înclina în fată lui şi-i ceru binecuvântarea.
Bătrânul zâmbi cu chipul luminat de fericire, aşa cum numai un ales al cerului poate zâmbi, întinse o mâna peste capul preotului, iar cealaltă asupra lui Aubry, suspină adânc şi căzu pe spate.
Era ultimul suspin.
Preotul pleca aşa cum venise, însoţit de cei doi ministranti... şi încăperea luminată un timp de flăcările pâlpâitoare ale lumânărilor se cufunda din nou în întuneric.

Jacques Aubry rămase singur cu mortul.
Era o tovărăşie destul de tristă, mai ales datorită cugetărilor pe care le făcea să încolţească în minte. Omul acela care zăcea acolo întins lângă el intrase nevinovat în temniţă, stătuse acolo ferecat timp de cincisprezece ani şi ieşise doar atunci când moartea, acest mare izbăvitor, se îndurase în fine să-l scape.
De aceea mucalitul student nu reuşea să-şi vină în fire: pentru prima oară se afla pus în fată unei temeinice şi dureroase întrebări, pentru prima oară cerceta cu privirea mistuitoarele suferinţe ale vieţii şi liniştitele adâncuri ale morţii.
Apoi, în străfundul inimii sale, începu a se înfiripa un gând egoist: se gândea la propria lui soarta, la faptul ca nevinovat ca şi omul acesta, tot ca şi el fusese târât în

viitoarea unor patimi regeşti în stare să zdrobească, să soarbă, să spulbere o viaţă de om. Şi el, şi Ascanio.

Puteau să piară, la rândul lor, aşa cum pierise Etienne Raymond; cine şi-ar mai aminti de ei?

Gervaise poate.

Benvenuto Cellini cu siguranţă.

Cea dintâi însa nu putea face nimic altceva decât să plângă, cât priveşte pe cel de-al doilea, îşi mărturisise singur neputinţa, cerşind în gura mare scrisoarea ce se afla în mâinile lui Ascanio.

Şi singurul mijloc de salvare, unica speranţa cei mai rămăsese, era moştenirea lăsată de cel ce-şi dăduse obştescul sfârşit: un pumnal vechi care înşelase mai înainte nădejdile primilor doi stăpâni ai săi.

Jacques Aubry, care ascunsese pumnalul în sân, îi pipăi mânerul cu un gest maşinal ca să se încredinţeze că-l mai avea încă asupra lui.

În momentul acela uşa se deschise din nou: veniseră să ridice cadavrul.

— Când mi-aduceţi cina? întreba Jacques Aubry. Mi-e foame.

— Peste două ore – îi răspunse temnicerul.

Şi studentul rămase singur în celulă.

XXXIV UN FURTISAG CINSTIT

Aubry petrecu cele două ore aşezat pe scăunel, fără a se clinti din loc, înfrigurarea cu care se înlănţuiau gândurile sale îngăduind trupului să se odihnească în voie.

După două ceasuri, temnicerul coborî iar, primeni apa din cană şi aduse o nouă bucata de pâine, adică ceea ce, în limbajul celor de la Châtelet, se numea cina.

Studentul ţinea minte ca, după cum îi spusese bătrânul, uşa celulei nu se deschidea decât o dată la douazecisipatru de ore, cu toate astea rămăsese o bună bucată de vreme aşezat în acelaşi loc, fără a îndrăzni să facă vreo mişcare, de teamă ca evenimentul întâmplat în ziua aceea să nu fi pricinuit vreo schimbare în mersul obişnuit al lucrurilor din închisoare. Curând însa văzu prin răsuflătoare ca afară începuse să ce însereze. Ziua ce se apropia acum de sfârşit fusese o zi bogată în peripeţii. Dimineaţa, interogatoriul judecătorului; la prânz, duelul cu Marmagne; la ora unu, închisoarea; la trei, moartea întemniţatului, iar acum, primele sale încercări de evadare.

Nu există multe zile dintr-astea într-o viaţă de om. Jacques Aubry se ridica binişor, se duse la uşa să pândească dacă nu venea cineva; pe urmă, ca să nu se vadă vreo dâra de ţărână sau de tencuială pe vesta lui cu mâneci bufante, lepăda susnumitul obiect de îmbrăcăminte, trase deoparte patul şi descoperi gaura despre care îi vorbise tovarăşul său.

Se strecura, târându-se şerpeşte, în galeria îngusta şi adânca de aproape opt picioare care după ce cobora sub temeliile zidului, începea din nou să urce în partea cealaltă.

La prima lovitură de pumnal, Aubry îşi dădu scama, după sunetul pe care-l scoate pământul, ca în turând avea să-şi atingă ţinta, adică să-şi croiască o ieşire undeva, într-un loc oarecare. Din când în când doar ieşea din hruba ca un miner pentru a presăra prin încăpere ţărâna ce ar fi umplut altminteri galena; pe urma strecura iar în gaură şi se apucă de lucru.

În timp ce Aubry robotea de zor, Ascanio se gândea cu mâhnire la Colombe.

Şi el fusese dus, aşa cum am arătat mai înainte, la Châtelet; şi el, ca şi Aubry, fusese închis într-o celulă. Totuşi, fie din întâmplare, fie în urma dispoziţiilor date de ducesă, celula sa era mai puţin pustie şi deci ceva mai confortabilă decât aceea a studentului.
Dar pentru Ascanio era totuna dacă se bucura de ceva mai mult sau de ceva mai puţin confort. Celulă în care se afla zăvorât era totuşi o celulă, întemniţarea o despărţire. Colombe îi lipsea mai mult decât lumina zilei, mai mult decât libertatea, mai mult decât viaţa însăşi. Să fi fost împreuna cu Colombe, închisoarea s-ar fi transformat ca prin farmec într-un loc hărăzit desfătărilor, într-un palat vrăjit.

Ce-i drept, în ultima vreme, soarta fusese atât de generoasă cu bietul copil! Ziua visând la iubita lui, noaptea stând lângă ea, nici prin gând nu i-ar fi trecut ca fericirea această ar putea să înceteze vreodată. De aceea uneori, în mijlocul huzurului sau, îşi simţea inima strânsa în gheara de fier a îndoielii. Ca orice om pe care-l ameninţa o primejdie, dar care nu ştie când această primejdie se va abate asupra lui, se grăbise să înlăture orice îngrijorare în legătură cu viitorul pentru a gusta din plin bucuriile prezentului.
Şi acum iată, se afla într-o celulă singur, departe de Colombe, închisa poate ca şi el ori surghiunita în vreo mănăstire din care nu mai putea să scape decât trecând mai întâi prin capelă, unde ar fi aşteptat-o omul pe care voiau cu tot dinadinsul s-o silească a-l lua de bărbat.
Două patimi înfricoşătoare stăteau de strajă la poarta închisorii celor doi copii: dragostea doamnei d·Etampes în pragul temniţei lui Ascanio, ambiţia contelui d·Orbec în pragul celei în care se afla sechestrata Colombe.

De aceea, în momentul în care rămase singur în celula sa, Ascanio se simţi nespus de trist şi de abătut; firea lui sensibilă avea nevoie de sprijinul unui om oţelit: era ca o gingaşă şi mlădie floare pe care cea mai uşoară învolburare de vânt o încovoaie şi care nu se ridica decât sub razele dătătoare de viaţă ale soarelui.

Prima grijă a lui Benvenuto în clipa în care s-ar fi pomenit aruncat într-o temniţă ar fi fost să cerceteze uşile, să iscodească pereţii, să ciocănească în podele ca să vadă dacă nu puteau oferi inteligenţei lui ascuţite şi neastâmpărate un mijloc de salvare. Ascanio însa se aşeză pe marginea patului, îşi lăsă capul în piept şi murmură numele Colombei. Nici măcar nu i-ar fi trecut prin gând ca un om închis într-o celulă ferecată cu trei rânduri de zabrele şi înconjurata de ziduri groase de şase picioare ar putea să evadeze printr-un mijloc oarecare.
Celula lui, aşa cum am spus, era ceva mai puţin pustie şi ceva mai confortabilă decât aceea a lui Jacques; avea un pat, o masă, două scaune şi o rogojină ponosită; deasupra, pe o policioară de piatră, anume făcută pentru asta, ardea o lampă. Era desigur celula hărăzită răsfăţaţilor sorţii.
Se putea constata de asemenea o îmbunătăţire simţitoare a regimului alimentar; în locul tainului de pâine şi apa ce i se aducea o dată pe zi studentului nostru, Ascanio avea parte de două mese zilnic, avantaj pe cave îl întuneca însa neplăcerea de a da ochii de fiecare dată cu temnicerul sau; iar aceste mese, se cuvine s-o spunem spre cinstea filantropicei administraţii a închisorii Châtelet, nu erau chiar de lepădat.

Ascanio însa nu dădea prea mare atenţie acestui amănunt; tânărul era una din acele naturi delicate, feminine, ce par să se hrănească numai cu miresme şi rouă. Cufundat cum era în cugetările sale, ciuguli câteva fărâme de pâine, bău un strop de vin şi continuă să se gândească la Colombe şi la Benvenuto Cellini; la Colombe, ca la o femeie căreia îi închinase toată dragostea sa, la Cellini, ca la un om în care îşi punea toate nădejdile sale.
Într-adevăr, până atunci, Ascanio nu fusese nevoit să-şi bată capul câtuşi de puţin cu grijile şi cu mărunţişurile vieţii; Benvenuto trăia pentru amândoi; Ascanio se mulţumea doar să respire, să se gândească la cine ştie ce meşteşugita lucrare de artă şi s-o iubească pe Colombe. Întocmai ca fructul ce creşte într-un arbore viguros şi pe care arborele îl hrăneşte cu seva să.
Chiar şi acum, oricât de neliniştitoare ar fi fost situaţia sa, dacă în momentul în care fusese arestat sau dacă atunci când fusese dus la Châtelet, ar fi putut să-i vadă pe Benvenuto Cellini şi Benvenuto i-ar fi spus, strângându-i mâna: „Fii pe pace. Ascanio, am eu grijă de tine şi de Colombe, atât de mare era încrederea pe care o avea în meşterul sau, încât, însufleţit de această unică speranţa, ar fi aşteptat fără nicio strângere de inimă clipa în care porţile închisorii aveau să se deschidă, convins ca până la urma trebuiau să se deschidă, cu toate gratiile şi cu toate uşile care se închiseseră atât de năprasnic în urma lui.

Numai ca Ascanio nu apucase să-l vadă pe Benvenuto, iar Benvenuto habar n-avea ca ucenicul său drag, fiul iubitei sale Ştefană, era închis; dacă s-ar fi dus cineva să-i dea de ştire la Fontainebleau, presupunând ca i-ar fi trecut prin minte cuiva s-o facă, o zi întreaga se pierdea numai cu

drumul; şi încă o zi după aceea pentru ca Benvenuto să se întoarcă la Paris, iar în două zile duşmanii celor doi îndrăgostiţi puteau pune multe la cale în pofida ocrotitorului lor.

De aceea, după arestarea sa, Ascanio petrecu tot restul zilei şi noaptea următoare fără să închidă ochii o clipa, când plimbându-se prin celulă, când aşezat pe un scaun, când trântinduse pe patul care fusese aşternut cu cearşafuri curate, ca o dovadă a grijii deosebite cu care li se pusese în vedere celor de la închisoare să se poarte cu el. Tot timpul zilei, aşadar, şi toată noaptea, precum şi a doua zi dimineaţa, nu se mai întâmpla nimic nou, afară doar de vizită reglementara a temnicerului care-i aduce se mâncare.

După-amiaza. Către orele două, atât cât putea să-şi dea seama deţinutul după socotelile lui, i se păru ca aude vorbindu-se undeva în apropiere: era doar un murmur înfundat şi nedesluşit, din care îi era cu neputinţă să desprindă un singur cuvânt, dar care, fără doar şi poate, era iscat de nişte glasuri omeneşti. Ascanio îşi încorda auzul şi se îndrepta spre locul de unde i se părea ca aude zvonul şi care se afla într-unul din cotloanele celulei sale. Îşi lipi binişor urechea de perete, pe urmă de podea: zgomotul părea să vină de sub pământ.

Ascanio avea deci nişte vecini care nu erau despărţiţi de el decât de un perete nu prea gros sau de o podea subţire.

După vreo două ceasuri, zvonul de glasuri înceta şi totul se cufunda în tăcere, pe la miezul nopţii, zgomotul se stârni din nou, dar de astă dată avea cu totul alta rezonanţă. Nu mai era freamătul unor glasuri ce vorbesc, ci sunetul unor lovituri înfundate şi dese ca ale unui cioplitor de piatră în

timpul lucrului. Zgomotul, de altfel, venea din acelaşi hol şi nu se întrerupea nicio clipa, apropiindu-se tot mai mult.

Oricât ar fi fost de frământat Ascanio de propriile sale gânduri, i se păru ca lucrul acesta merita totuşi oarecare atenţie, astfel ca rămase cu privirile pironite spre cotlonul de unde venea zgomotul. Era cam pe la miezul nopţii dacă nu chiar şi mai târziu, dar cu toate ca în ajun nu închisese de loc ochii, Ascanio nici nu se gândi măcar să se culce.

Zgomotul se auzea mereu; cum la o asemenea ora de obicei nimeni nu mai lucrează, nu putea fi vorba decât de un deţinut care încerca să evadeze. Ascanio zâmbi cu tristeţe la gândul ca, atunci când va reuşi să răzbată în celula lui. Nefericitul care va fi crezut o clipa că-şi redobândise libertatea îşi va da scama ca, de fapt, nimerise într-o altă închisoare.

În cele din urmă zgomotul se apropie tot mai mult, încât Ascanio se grăbi să ia lampa şi să se îndrepte spre colţul de unde se auzea; chiar în acelaşi moment pământul începu a se ridica în sus, în cotlonul cel mai îndepărtat de uşă, şi boltitura ce se formase, crăpând, dădu la iveală un cap omenesc.

Ascanio scoase un ţipăt de uimire, apoi unul de bucurie, la care răspunse un alt ţipat nu mai puţin însufleţit. Capul cu pricina era al lui Jacques Aubry.

Puţin mai apoi, mulţumită ajutorului pe care Ascanio i-l dădu musafirului ce intrase într-un chip atât de ciudat şi de neprevăzut în celula lui, cei doi prieteni se aflau unul în braţele celuilalt.

Vă puteţi da scama ca primele întrebări şi primele răspunsuri fura cam lipsite de noimă; dar, până la urmă, tot schimbând între ei cuvinte fără şir, reuşiră, de bine de rău,

să-şi adune minţile şi să lămurească întrucâtva întâmplările petrecute. Ascanio, de altminteri, nu prea avea mare lucru de spus, în schimb avea foarte multe de aflat, Aubry îi povesti totul de la început până la sfârşit: fum el, Aubry, se înapoiase la palatul Nesle o dată cu Benvenuto, cum aflaseră amândoi aproape în acelaşi moment ca Ascanio fusese arestat şi Colombe răpită, Benvenuto se dusese în fugă spre atelier ca scos din minţi, strigând: „La turnat! La turnat!, iar Aubry, la rândul său, spre Châtelet. În clipa aceea se despărţiseră şi studentul nu mai ştia ce se întâmplase pe urmă la palatul Nesle.

Dar după Iliada pe care o trăise împreuna cu ceilalţi, urma Odiseea personală. Aubry îi împărtăşi lui Ascanio dezamăgirea pe care o încercase văzând ca nu voia cu niciun chip să-l primească în închisoare; vizita lui la Gervaise, denunţul pe care această îl făcuse în fată judecătorului, interogatoriul necruţător la care fusese supus şi care nu avusese alt rezultat decât o amendă de douăzeci de băncute pariziene, amenda atât de umilitoare pentru onoarea iubitei sale Gervaise; cum se întâlnise mai apoi cu Marmagne tocmai când pierduse orice speranţă ca va mai ajunge vreodată să fie încarcerat; şi tot ce se mai petrecuse după aceea, până în momentul când, fără a şti în care celula anume avea să pătrundă, despicând cu capul ultimul strat de pământ ce mai trebuia străpuns, îl zărise pe Ascanio la lumina lămpii.
După care cei doi prieteni se aruncară iar unul la pieptul celuilalt şi se îmbrăţişară din nou.
— Şi acum – spuse Jacques Aubry – ascultama pe mine, Ascanio, nu mai avem nicio clipa de pierdut.

— Dar – îi tăie vorba Ascanio – înainte de toate, vorbeşte-mi despre Colombe. Unde-i Colombe?

— Colombe? Habar n-am; la doamna d·Etampes, pare-mi-se.
— La doamna d·Etampes! Exclamă Ascanio La rivala ei!
— Deci e adevărat ce se spune ca ducesa ar fi îndrăgostită de tine?
Ascanio se înroşi tot şi bâigui ceva nedesluşit.
— N-ai de ce să roşeşti, zău! Protestă Aubry. Să fie al naibii! O ducesă! Şi încă o ducesă care mai e şi iubita regelui! Unde nu-mi pică şi mie un noroc ca asta în braţe! Dar să lăsăm asta şi să vorbim despre treburile noastre.
— Da – încuviinţă Ascanio – să vorbim despre Colombe.
— Ei, aş! Păi ca de Colombe îmi arde mie! E vorba de o scrisoare.
— Ce scrisoare?
— O scrisoare pe care ţi-a scris-o ducesa d·Etampes.
— Dar cine ţi-a spus c-aş avea o scrisoare de la ducesa d·Etampes?
— Benvenuto Cellini.
— Ce i-o fi venit să-ţi spună aşa ceva?
— Pentru ca are nevoie de scrisoarea asta, pentru că-i este de cea mai mare trebuinţă, pentru ca i-am făgăduit să i-o aduc, în fine pentru ca tot ce-am făcut până acum, am făcut numai ca să pun mâna pe ea.
— Dar ce are de gând Benvenuto cu scrisoarea asta? întreba Ascanio.

— Zău dacă ştiu ceva şi. De altfel, nici nu mă priveşte pe mine. Mi-a spus: „îmi trebuie scrisoarea asta. I-am răspuns: „Foarte bine, ai s o ai. Şi am făcut pe dracu-n patru ca să

intru în închisoare şi să pun mâna pe ea; şi acum; fiindcă sunt aici, dă-mi-o şi o să am eu grijă să ajungă la Benvenuto! Dar ce-i cu tine? Ce ai?
Întrebarea de mai sus era prilejuită de faptul ca Ascanio se întunecase deodată la fată.
— Ce să am, sarmane Aubry – răspunse el – îmi pare rău ca ţi-ai pierdut vremea de pomană.
— Cum adică? Se sperie Jacques Aubry. Scrisoarea, nu cumva nu mai ai scrisoarea?
— Ba nu, e aici – spuse Ascanio, ducând mâna la buzunarul vestei sale cu mâneci bufante.
— Ei, bravo! Dă-mi-o atunci să i-o duc lui Benvenuto.
— Nu, Jacques, orice mi-ai spune, nu mă despart de ea.
— Dar de ce?
— Fiindcă nu ştiu ce are de gând să facă Benvenuto
— Vrea să se folosească de ea ca să te scape.
— Şi ca s-o piardă pe ducesa d·Etampes, poate. Cu niciun preţ n-aş putea să nenorocesc o femeie. Crede-mă, Aubry.
— Bine, dar femeia această îţi poartă sâmbetele, Ascanio. Gândeşte-te ca femeia această te urăşte; ba nu, mă înşel, e moartă după tine.

— Şi ai vrea ca eu, în schimb, sa...
— Dar e întocmai ca şi cum te-ar urî, din moment ce tu n-o iubeşti; de altfel, ea a pus totul la cale.
— Cum a pus totul la cale?
— Da, ea a poruncit să fii arestat şi tot ea a răpit-o pe Colombe.
— Cine· ţi-a spus?
— Nimeni; dar cine vrei să fi făcut toate astea?

— Bine, dar mai e şi prefectul, mai e şi contele d·Orbec, mai e şi Marmagne, căruia tu însuti mi-ai spus ca i-ai destăinuit totul.
— Ascanio! Ascanio! Se tângui Jacques, deznădăjduit.
Nu-ţi dai seama ca te nenoroceşti?!
— Mai bine să mă nenorocesc decât să săvârşesc o asemenea mişelie, Aubry.

— Dar nu poate fi vorba de o mişelie, de vreme ce Benvenuto s-a hotărât s-o îndeplinească.
— Ascultă-mă, Aubry, şi te rog să nu-mi porţi pică pentru ceea ce am să-ţi spun. Dacă în locul tău ar fi fost Benvenuto şi dacă aş fi auzit din gura lui: Ascanio, să ştii, doamna d·Etampes, duşmanca ta, e cea care a poruncit să fii arestat, cea care a răpit-o pe Colombe, care o ţine acum în mâna şi încearcă să-i înfrângă voinţa; n-aş putea s-o scap pe Colombe decât cu ajutorul acestei scrisori, l-aş pune să jure ca n-o să i-o arate regelui şi i-aş da-o. Dar Benvenuto nu e aici şi n-am nicio siguranţă ca toate necazurile câte mi sau întâmplat îmi vin din partea ducesei. Scrisoarea asta nu are ce cauta în mâinile tale, Aubry. Iartă-mă, dar tu însuti spui ca eşti un smintit fără pereche.

— Îţi jur, Ascanio, ca ziua asta pe care am petrecut-o aici m-a îmbătrânit cu zece ani.
— Dacă ţi-aş da-o, s-ar putea foarte bine s-o pierzi sau s-o foloseşti, cu cele mai bune intenţii, într-un chip cu totul nesăbuit, Aubry; de aceea scrisoarea rămâne acolo unde se afla acum.
— Dar gândeşte-te bine, prietene – se frământa Aubry – ca, aşa cum spunea şi Benvenuto, scrisoarea asta e singura ta scăpare.

— Benvenuto o să mă scape şi fără ea. Aubry; regele şi-a dat cuvântul ca în ziua în care statuia lui Jupiter va fi turnata îi va acorda o favoare. Ei bine, în momentul când tu credeai ca Benvenuto îşi ieşise din minţi fiindcă strigă: „La turnat!, meşterul meu se pregătea să mă scape.
— Dar dacă turnatul statuii o să dea greş? Spuse Aubry.
— N-am nicio grijă dinspre partea asta – rosti Ascanio, surâzând.
— Dar până şi cei mai iscusiţi turnători din Franţa păţesc asemenea necazuri, după câte am auzit
— Cei mai iscusiţi turnători din Franţa nu sunt decât nişte ucenici pe lângă Benvenuto.
— Şi cât timp poate să ţină treaba asta cu turnatul?

— Trei zile.
— Şi ca să poată înfăţişa statuia regelui, câte zile îi mai trebuie?
— Încă trei.
— Adică şase sau şapte în totul. Şi dacă până în şase ori şapte zile doamna d·Etampes o sileşte pe Colombe să se marile cu contele d·Orbec?
— Doamna d·Etampes n-are niciun drept asupra Colombei. Colombe va şti să i se împotrivească.

— Da, dar prefectul are drepturi asupra ei, ca părinte, după cum Francisc I are drepturi asupra Colombei, ca un suveran asupra supusului sau, dacă prefectul porunceşte şi dacă regele, de asemenea, porunceşte?
Ascanio se făcu galben ca un mort.
— Şi dacă atunci când Benvenuto o să ceară să fii pus în libertate, Colombe va fi nevasta altuia, spune-mi, ce-ai să mai faci cu libertatea?

Ascanio ridica o mâna să şteargă sudoarea ce-i îmbrobonase fruntea la auzul spuselor studentului, în linişte cu mâna cealaltă cauta în buzunar scrisoarea izbăvitoare; dar în momentul în care Aubry credea ca e gata să se înduplece, Ascanio clătină din cap ca şi cum ar fi să alunge orice şovăială.

— Nu! Spuse el. Nu! Numai lui Benvenuto. Să vorbim despre altceva.

Cuvintele acestea fuseseră rostite pe un ton ce arata ca, deocamdată cel puţin, orice stăruinţă era de prisos.

— Atunci – continuă Aubry, care părea să fi luat în sinea lui o hotărâre temeinică – atunci, dragă prietene, dacă ţii să vorbim despre altceva, putem foarte bine să facem treaba asta şi mâine dimineaţă sau peste zi, fiindcă mi-e teamă e ca stăm ceva mai multişor aici. În ce te priveşte, îţi mărturisesc ca, obosit cum sunt după toate peripeţiile de ieri şi de roboteală de astă-noapte, nu mi-ar strica să mă odihnesc un pic. De aceea rămâi aici.

Ar eu mă întorc la mine în celulă. Când o să ai chef să mă vezi, cheamă-mă. Până una alta, astupă cu rogojina gaura pe care am făcut-o ca nu cumva să ne taie singurul mijloc de comunicare. Noapte bună! Şi cum, pe de alta pare, noaptea e un sfetnic bun, sper să fii mai înţelegător mâine dimineaţă.

Spunând acestea, fără a se mai învrednici să asculte argumentele lui Ascanio, care ar fi vrut sal retina, Jacques Aubry se vârî cu capul înainte în galeria pe care o săpase şi se târî pe brânci până la el în celulă. Cât despre Ascanio, ascultând povata prietenului său, trase rogojina până în ungherul încăperii, de îndată ce picioarele studentului se afundară în hruba. Legătură ce se statornicise între cele două celule dispăru ca şi când n-ar fi fost.

Îşi aruncă apoi vestă cu mâneci bufante pe unul din cele două scaune care, împreuna cu masa şi cu lampa alcătuiau întreg mobilierul celulei sale, se întinse pe pat şi, cu toate ca era chinuit de griji, adormi numaidecât oboseala trupului reuşind să biruie în cele din urmă frământările cugetului.

La rândul său Aubry, în loc să urmeze exemplul lui Ascanio, deşi avea cel puţin tot atâta nevoie să doarmă ea şi el, se mulţumi să se aşeze pe scăunel şi să se adâncească în gânduri, ceea ce, după cum cititorul a avut prilejul să afle mai înainte, era un lucru atât de potrivnic obiceiurilor sale, încât nu mai încăpea nicio îndoiala punea la cale cine ştie ce lovitura măreaţă.
Studentul stătu aşa nemişcat preţ de un sfert de ceas, după care se ridică încet de pe scaun şi, cu pasul unui om care s-a hotărât să pună capăt şovăielilor sale, se îndrepta spre gura hrubei, în care se strecură din nou, dar cu atâta băgare de seama şi într-o tăcere atât de deplină, încât, în momentul când ajunse de partea cealaltă a peretelui şi ridică rogojina cu capul, putu să constate cu bucurie ca operaţia pe care o îndeplinise nu reuşise să tulbure somnul prietenului său.
Studentul nici nu dorea altceva; de aceea, cu şi mai multă fereala decât până atunci, ieşi binişor din galeria subterană, se apropie, ţinându-şi răsuflarea, de scaunul pe care Ascanio îşi lăsase vestă cu mâneci bufante şi, fără să-l scape din ochi pe prietenul său adormit, cu urechea aţintită la cel mai mic zgomot, scoase din buzunar preţioasa scrisoare atât de râvnita de Cellini şi băgă în locul ei în plic un bilet oarecare trimis de Gervaise, pe care avu grijă să-l împăturească exact cum ora împăturită scrisoarea ducesei, socotind ca, atâta timp cât nu va desface plicul, Ascanio va

fi încredinţat ca misiva frumoasei Anne d·Heilly se afla în continuare asupra sa.
Pe urmă, tot aşa pe tăcute, ca şi la venire, se apropie de rogojină, o ridică de jos, se strecură din nou în gaură şi se făcu nevăzut, aşa cum dispar fantomele la operă, confundându-se în câte o trapă.
Era şi timpul, fiindcă abia apucase să se întoarcă la el în celulă, şi auzi uşa celulei lui Ascanio scârţâind din balamale şi glasul prietenului său strigând speriat ca un om trezit brusc din somn:
— Cine-i acolo?
— Eu – răspunse o voce dulce – nu-ţi fie teamă, o prietenă Ascanio, care era pe jumătate dezbrăcat, aşa cum am spus, la auzul acelei voci ce i se părea cunoscută, se ridică din aşternut şi, la lumina lămpii din încăpere, văzu o femeie cu obrazul acoperit de un val. Femeia se apropie de el şi-şi ridică valul de pe fată. Într-adevăr, nu se înşelase, era doamna d·Etampes.

XXXV

ÎN CARE SE DOVEDESTE CA, ATUNCI CÂND ÎI DAI FOC, SCRISOAREA UNEI MICI CUSATORESE ARDE CU ACEEASI FLACARA ŞI LASA ÎN URMA TOT ATÂTA CENUSA CA ŞI SCRISOAREA UNEI DUCESE

Pe chipul expresiv al frumoasei Anne d·Heilly se citea o compătimire şi o tristeţe de care Ascanio se lasă amăgit şi care, înainte ca ducesa să fi apucat a deschide gura, îi întări convingerea ca era cu desăvârşire nevinovată de cumplită nenorocire ce se abătuse asupra lui şi asupra Colombei.

— Dumneata aici, Ascanio?! Rosti ea cu o voce melodioasă. Dumneata, căruia voiam să-i dăruiesc palate, e oare cu putinţă să te găsesc acum zăcând într-o închisoare?!
— O, doamnă! exclamă tânărul. E adevărat deci ca sunteţi străină de prigoană la care suntem supuşi?
— Te-ai putut îndoi de mine, fie chiar şi o clipa, Ascanio? Se întrista ducesă. Atunci ai dreptate să mă urăşti şi nu-mi rămâne decât să deplâng în tăcere faptul ca omul pe care-l cunosc atât de bine mă cunoaşte atât de puţin.
— Nu, doamnă, nu! protestă Ascanio. Mi s-a spus ca dumneavoastră aţi fi pus totul la cale, dar n-am vrut să cred.

— Bravo! Ascanio, ştiu ca nu mă iubeşti, dar cel puţin ura dumitale nu este nedreaptă. Ai făcut bine ca n-ai crezut, Ascanio; nu numai ca n-am pus nimic la cale, dar nici măcar n-am ştiut nimic. Domnul d·Estourville, prefectul, este cel care, aflând, nu ştiu prin ce mijloc, cele întâmplate, i-a spus tot regelui şi a obţinut de la el mandatul de arestare împotriva ta şi încuviinţarea de a o lua înapoi pe Colombe.
— Şi Colombe se afla acum la tatăl ei? Întreba grăbit Ascanio.
— Nu – răspunse ducesa – Colombe e la mine
— La dumneavoastră, doamnă?! se miră tânărul de ce tocmai la dumneavoastră?
— E atât de frumoasă, Ascanio – murmură ducesa – încât acum te înţeleg c-o preferi tuturor femeilor de pe lume, chiar dacă cea mai îndrăgostită dintre ele ţi-ar pune la picioare cel mai bogat ducat.
— O iubesc pe Colombe, doamna – spuse Ascanio —si dumneavoastră ştiţi ca pentru mine dragostea, acest har ceresc, e mai presus decât toate bunurile pământeşti.

— Da, Ascanio, da, o iubeşti mai presus de orice. Am sperat o clipa ca dragostea înflăcărata pe care i-o porţi e o dragoste ca oricare alta. M-am înşelat. Da, acum îmi dau scama – adăugă ea, suspinând – ca a vă ţine mai de parte despărţiţi unul de altul înseamnă a înfrunta voinţa lui Dumnezeu.

— O doamnă! exclamă Ascanio, împreunând mâinile, Dumnezeu v-a dat puterea să ne uniţi. Fiţi nobilă şi generoasă până la capăt, doamnă, şi faceţi fericiţi doi copii care vă vor iubi şi vă vor binecuvânta toată viaţa.
— Ei bine, da – mărturisi ducesa – mă recunosc învinsa, Ascanio, şi sunt gata să vă ocrotesc, să vă apăr, dar, vai, din păcate, la ora aceastâ, s-ar putea să fie prea târziu!
— Prea târziu? Ce vreţi să spuneţi? Se nelinişti Ascanio.
— Poate ca la ora asta, Ascanio. Eu însami sunt pierdută.
— Pierdută? Dar de ce, doamnă?
— Pentru ca m-am îndrăgostit de tine.
— Pentru ca v-aţi îndrăgostit de mine? Dumneavoastră, pierdută din pricina mea?
— Da, de vreme ce-am putut fi atât de nesocotita, să fiu pierdută din pricina dumitale; pierdută, fiindcă ţi-am scris.
— Cum se poate? Nu vă înţeleg, doamnă.
— Nu înţelegi ca prefectul, înarmat cu împuternicirea data de rege, a poruncit să se facă o percheziţie în tot palatul Nesle? Nu înţelegi ca percheziţia aceastâ, al cărei scop este să şcoala la iveală cât mai multe dovezi asupra dragostei dumitale pentru Colombe, va cerceta în primul rând camera în care ai locuit?
— Ei, şi? întreba Ascanio, nerăbdător.
— Ei, şi dacă se întâmpla cumva – continuă ducesă – să se descopere în camera dumitale scrisoarea pe care ţi-am

scris-o într-un moment de nebunie, dacă, recunoscând scrisul, îşi vor da seama ca e a mea şi dacă o vor înfăţişa regelui, pe care l-am înşelat în tot acest timp şi pe care eram gata să-l trădez de dragul dumitale, nu înţelegi ca puterea mea se prăbuşeşte imediat? Nu înţelegi ca n-am să mai pot face nimic nici pentru dumneata, nici pentru Colombe? Nu înţelegi, în fine, ca sunt pierdută?

— O, liniştiţi-vă, doamnă! exclamă Ascanio. Nu e nicio primejdie; scrisoarea se afla aici, la mine, nu m-a părăsit nicio clipa.

Ducesă răsufla uşurată şi îngrijorarea ce i se citea pe figura se preschimbă în bucurie.

— Nu te-a părăsit nicio clipa, Ascanio! Exclamă la rândul ei. Nu te-a părăsit! Şi cărui sentiment, vrei să-mi spui, îi datorez faptul ca nu te-ai despărţit nicio clipi, de această fericită scrisoare?

— Prudenţei, doamna – mărturisi Ascanio.

— Prudenţei! O, Doamne, Doamne, îmi făceam iar iluzii! Trebuia totuşi să ştiu dinainte, să fiu pe deplin convinsă. Prudenţei! Ei bine, atunci – adăugă ea, parând a face o sforţare pentru a-şi înăbuşi simţămintele – de vreme ce nu-mi rămâne decât să-ţi mulţumesc pentru prudenţă dumitale, Ascanio, spune-mi, crezi oare ca e chiar atât de prudent să păstrezi asupra dumitale, când în orice moment s-ar putea face o descindere în celulă, când s-ar putea să fii oricând percheziţionat împotriva voinţei dumitale, crezi oare ca e chiar atât de prudent, zic, să păstrezi o scrisoare care, dacă ar fi descoperită, ar răpi orice mijloc de a vă ajuta, pe dumneata şi pe Colombe, singurei persoane care ar putea să vă scape?

— Doamna – spuse Ascanio, cu glasul său blând şi cu acea umbră de melancolie ce se aşterne întotdeauna asupra unei inimi curate atunci când se vede silită să se îndoiască – nu ştiu dacă îndemnul de a ne ajuta, pe mine şi pe Colombe, se afla deopotrivă în adâncul sufletului vostru, aşa cam se afla pe buzele domniei voastre; nu ştiu dacă n-aţi venit aici călăuzita numai de dorinţa de a redobândi această scrisoare care, aşa cum aţi spus, s-ar putea să vă piardă; nu ştiu, în sfârşit, dacă în clipa în care veţi intra iar în posesia ei, din ocrotitoarea noastră, aşa cum vreţi să vă arătaţi acum, nu veţi deveni din nou vrăjmaşa noastră; tot ce ştiu, doamnă, este ca această scrisoare este a dumneavoastră, va aparţine şi ca, de vreme ce aţi venit să mi-o cereţi, n-am niciun drept s-o păstrez. Ascanio se ridică, se îndrepta spre scaunul pe care îşi lăsase vestă cu mâneci bufante, scotoci la buzunar, şi scoţând dinăuntru un plic pe care ducesa îl recunoscu de la prima ochire, zise: Uitaţi, doamnă, hârtia pe care, o doriţi cu atâta însufleţire şi care, fără a-mi putea fi de niciun folos mie, pentru dumneavoastră, în schimb, ar putea fi atât de primejdioasă. Luaţi-o, rupeţi-o, distrugeţi-o. N-am făcut decât ceea ce eram dator să fac; iar dumneavoastră veţi face ceea ce doriţi.

— Ah, eşti cu adevărat o inimă de aur, Ascanio! exclamă ducesă, mânata de acel imbold spontan pe care îl descoperi uneori chiar şi în adâncule celor mai înrăite suflete.
— Aveţi grijă, doamnă, vine cineva! Iat-o.
— Ai dreptate – spuse ducesă.
Şi auzind la rândul ei paşii care, într-adevăr, se apropiau, întinse repede mâna spre lampa, lăsând hârtia în bătaia flacării care o cuprinse şi o mistui într-o clipa. Ducesă nu-i

dădu totuşi drumul din mâna până ce nu simţi arsura focului în vârful degetelor, şi scrisoarea, pe trei sferturi arsă, coborî rotindu-se prin aer; în clipa în care ajunse jos, se şi prefăcuse în scrum; ducesă avu totuşi grijă să strivească scrumul cu piciorul.

În acelaşi moment prefectul se ivi în pragul uşii.

— Mi s-a spus ca sunteţi aici, doamna – rosti el, neliniştit, uitându-se când la ducesă, când la Ascanio —si m-am grăbit să cobor pentru a putea fi la dispoziţia domniei voastre. Aveţi cumva nevoie de mine sau de oamenii care se afla sub porunca mea?

— Nu, jupâne – îl linişti ducesă, neputându-şi ascunde bucuria nestăvilită ce se revarsa din inimă sa, n-am, dar trebuie totuşi să-ţi mulţumesc pentru râvna şi bunăvoinţa domniei tale. Am venit doar spre a pune unele întrebări acestui tânăr care a fost arestat din ordinul dumitale, ca să-mi dau seama dacă e într-adevăr, chiar atât de vinovat pe cât se spune.

— Şi la ce părere aţi ajuns în urma cercetărilor dumneavoastră? întreba prefectul cu un ton în care, fără să vrea, lasa să se simtă o uşoară umbra de ironie.

— Ca Ascanio e mai puţin vinovat decât credeam, îţi atrag atenţia deci, jupâne, să ai grijă să nu ducă lipsă de nimic. Deocamdată văd ca bietul copil şade în condiţii destul de proaste aici. N-ai putea să-i dai o altă cameră?

— Vom vedea mâine ce e de făcut, ducesă, fiindcă, precum ştiţi, dorinţele domniei voastre sunt ordine pentru mine. Mai aveţi vreo poruncă de dat sau vreţi poate să vă continuaţi interogatoriul?

— Nu. Jupâne – răspunse Anne – am aflat tot ce voiam să ştiu.

Cu aceste cuvinte, ducesa ieşi din celulă, aruncându-i lui Ascanio o ultimă privire în care dragostea pătimaşă se îngemăna cu recunoştinţă.
Prefectul o urmă şi uşa se închise după ei.
— Să fiu al dracului – mormăi Jacques Aubry, care nu scăpase un cuvinţel din convorbirea ducesei cu Ascanio – să fiu al dracului! Am sosit la ţanc.
Într-adevăr, prima grijă a lui Marmagne, în clipa în care îşi venise în simţiri, fusese să-i trimită vorba ducesei ca era grav rănit şi ca rana putea să-i fie fatală, dar ca înainte de a muri voia să-i dezvăluie un secret de cea mai mare importanţă pentru dânsa. Drept care ducesa alergase într-un suflet. Marmagne îi spusese atunci ca fusese atacat şi rănit de un oarecare student, anume Jacques Aubry, care ţinea să intre cu orice preţ la Châtelet ca să dea ochi cu Ascanio şi ca să-i poată aduce lui Cellini o scrisoare pe care Ascanio o avea asupra lui.

Din spusese lui, ducesa se dumerise numaidecât despre ce era vorba şi, blestemândusi firea-i pătimaşă, care o făcuse să depăşească şi de astă dată marginile prudenteisale obişnuite, se duse neîntârziat la Châtelet. Cu toate ca era, ora două după miezul nopţii, pusese să i se descuie uşa deţinutului şi acolo jucase în fată lui Ascanio scena de care am înfatisato mai sus şi care avusese, cel puţin aşa îşi închipuia ducesă, deznodământul dorit de ea, deşi Ascanio nu se lăsase chiar aşa uşor păcălit.
Aşadar, Jacques Aubry, după cum spusele el însuşi, venise tocmai la ţanc.
Deocamdată însa numai jumătate din sarcina pe care şi-o luase asupra-şi fusese adusă la îndeplinire, iar jumătatea ce mai rămăsese de făcut era, fără îndoiala, şi cea mai

anevoioasă. Studentul se afla în posesia scrisorii care era cât pe ce să piară fără urmă şi pentru totdeauna; dar pentru ca scrisoarea cu pricina să fie pusă cu adevărat în valoare, ar fi trebuit să se afle în mâinie lui Cellini, şi nicidecum în mâinile lui Jacques.

Din păcate însa, Jacques era întemniţat, lucru în privinţa căruia nu mai încăpea nicio îndoiala, şi din mărturiile predecesorului său aflase ca nu era chiar aşa uşor de ieşit de la Châtelet o dată ce-ai intrat. E cazul să spunem ca se simţea deci într-o mare încurcătură, aidoma cocosului din poveste care găsire un mărgăritar şi nu ştia ce ar putea face cu asemenea giuvaer.

A încerca să fugă croindu-şi drum prin puterea braţului era cu neputinţă. Având la îndemâna pumnalul, Jacques Aubry ar fi putut foarte bine să-l ucidă pe temnicerul ce-i aducea de mâncare, să-i ia cheile şi să se îmbrace cu hainele sale; dar, în afară de faptul ca mijlocul acesta sângeros îi displăcea peste măsură studentului nostru, care era de felul lui un om paşnic, trebuie să spunem ca nici măcar nu-i oferea o chezăşie destul de temeinică. Mai mult ca sigur ca ar fi fost descoperit, percheziţionat, jefuit de preţioasa lui scrisoare şi băgat iar în celulă pe care o părăsise.

A încerca să fugă prin vicleşug era un lucru şi mai îndoielnic încă. Celula se afla săpată în pământ, la o adâncime de opt sau zece picioare, iar răsuflătoarea prin care pătrundea unica raza de lumină ce se strecura înăuntru era apărată de zabrele groase de fier. Trebuia să muncească luni de zile ca să desprindă o singură graţie, şi pe după ce-ar fi desprins-o, întrucât ar fi fost mai faptul ca evadatul ar fi ajuns probabil într-o curte înconjurata de ziduri prea înalte ca să poată sări peste ele şi cu siguranţă c-ar fi fost prins din nou a doua zi dimineaţă.

Mai rămânea mituirea: dar în urma sentinţei data de judecătorul de instrucţie şi prin care i se acordă o despăgubire de douăzeci de băncute pariziene iubitei sale Gervaise pentru pierderea onoarei, deţinutul nu mai avea la sufletul său decât zece băncute pariziene, sumă mult prea modestă pentru a-l putea ispiti şi pe cel mai ticălos paznic al celei mai ticăloase închisori şi pe care i-ar fi crăpat obrazul de ruşine s-o ofere temnicerului unei fortăreţe regale.
Jacques se afla deci, trebuie s-o recunoaştem, în cea mai cumplită încurcătură. Când şi când, o idee izbăvitoare părea să-i mijească totuşi în minte, dar ideea această părea să atragă după sine nişte urmări atât de grozave, încât de fiecare dată când i se înfăţişa din nou în minte, cu stăruinţă pe care o au de obicei ideile fericite, Aubry se întuneca la fată în modul cel mai vădit şi oftă din greu într-un fel ce mărturisea ca în sufletul bietului băiat se dădea o luptă cât se poate de crâncena. Lupta această fu într-adevăr atât de crâncena şi de îndelungata, încât toată noaptea Jacques nici nu se gândi măcar să se culce; îşi petrecu timpul plimbându-se încolo şi încoace, aşezându-se pe scaun, ridicându-se iar în picioare. Pentru prima oară în viaţa lui i se întâmpla să vegheze ca să poată cugeta: altminteri, Jacques nu pierduse niciodată nopţile decât la chefuri, la jocuri de noroc sau la crailâcuri.

În faptul zilei totuşi, conflictul său lăuntric păru să fi stins probabil prin victoria uneia din părţile adverse, fiindcă Jacques Aubry scoase un oftat mai jalnic decât cele pe care le scosese până atunci şi se trânti pe pat un om pe deplin înfrânt.

Abia apucase să se întindă în aşternut şi auzi nişte paşi pe scară. Paşii se apropiară, cheia scrâşni în broască, zăvoarele scârţairă, uşa se deschise şi doi oameni ai legii se iviră în prag: unul era judecătorul de instrucţie, iar celălalt grefierul sau.
Neplăcerea acestei vizite fu îndulcita de bucuria pe care o simţi studentul dând cu ochii de nişte vechi cunoştinţe.
— Ah. Tinere, tinere – spuse judecătorul de instrucţie, recunoscându-l pe Jacques Aubry – şi aici a trebuit să dau peste dumneata? Va să zică până la urma tot ai reuşit să intri la Châtelet? Piei drace! Mare pehlivan eşti! Seduci fetele tinere şi spinteci tinerii seniori! Dar, ia vezi, ia vezi! De astă dată ţi s-a înfundat! Viaţa unul gentilom e mai scumpă decât onoarea unei mici cusătorese şi tare mă tem ca n-o ca mai scapi doar cu douăzeci de băncute pariziene.
Oricât de cutremurătoare ar fi fost cumintele judecătorului, tonul cu care le rostise avu darul să-l liniştească întrucâtva pe deţinut. Omul acela cu o figură atât de joviala pe mâinile căruia avusese norocul să încapă se arata a fi atât de cumsecade, încât s-ar fi zis ca din partea lui nu putea să se aştepte la nicio năpastă. E adevărat ca nu se putea spune acelaşi lucru despre grefierul sau, care, la fiecare ameninţare rostită de judecătorul de instrucţie, dădea din cap în semn de încuviinţare. Pentru a doua oară în viaţă, Jacques Aubry avea parte să-i vadă pe aceşti doi oameni unul lângă altul şi, oricâtă bătaie de cap iar fi dat situaţia precară în care se afla, nu se putea opri să nu rumege în sinea lui cele mai filosofice cugetări asupra năstruşnicelor potriveli ale întâmplării care avusese inspiraţia fantezistă de a împerechea doi inşi cu totul deosebiţi atât ca înfăţişare cât şi ca fire.

Începu interogatoriul. Jacques Aubry socoti cu cale să nu ascundă nimic; mărturisi ca, recunoscând în vicontele de Marmagne pe gentilomul care-i înşelase în mai multe rânduri buna-credinţă, înşfăcase sabia unui paj şi-l provocase la duel şi ca Marmagne primise provocarea; vicontele şi studentul îşi încrucişaseră săbiile câteva clipe; după care vicontele căzuse străpuns, încolo nu mai ştia nimic.

— Nu mai ştii nimic! Nu mai ştii nimic! Bombănea judecătorul în timp ce-i dicta grefierului întrebările şi răspunsurile. La naiba! Şi atâta încă e prea mult. Pare-mi-se, şi cazul dumitale e limpede ca lumina zilei, mai cu seama ca vicontele de Marmagne se bucura de o trecere deosebită în ochii doamnei d·Etampes. Mi se pare chiar ca dânsa te-a dat pe mâna justiţiei, dragă băiete!

— Chiar aşa! exclamă studentul, care începea să se ne liniştească. Să-mi fie cu iertare, domnule judecător, credeţi într-adevăr ca dandanaua asta e chiar aşa de păcătoasă cum spuneţi?

— Şi mai păcătoasă încă, iubitule, şi mai păcătoasă! Având în vedere ca eu nu obişnuiesc să-mi bag în sperieţi muşteriii. Te-am înştiinţat doar pentru ca, în cazul când ai avea unele dispoziţii de dat...

— Ce dispoziţii? Se sperie studentul Spuneţi-mi, vă rog, domnule judecător de instrucţie, credeţi cumva ca viaţa mea ar putea fi în primejdie?

— Dar bineînţeles – răspunse judecătorul – mai încape vorbă! Cum adică, dai buzna în mijlocul străzii asupra unui gentilom, îl sileşti să se bată, îl străpungi cu spada şi mai întrebi dacă viaţa dumitale s-ar putea să fie în primejdie? Da, dragă prietene, da, şi încă într-o mare primejdie.

— Bine, dar asemenea dueluri au loc în fiecare zi, şi după cum am putut să-mi dau seama, vinovaţii nu păţesc nimic, niciodată
— Da. Dar asta numai între gentilomi, flăcăule. Cânn doi gentilomi au chef să-şi taie beregata, regele nu s amesteca în niciun fel, fiind un drept de care se bucura cei de rangul lor, dar dacă mojicimii i-ar căşuna într-o bună zi să se bată în duel cu gentilomii, cum mojicii sunt douăzeci de ori mai numeroşi decât gentilomii, în scurtă vreme nu s-ar mai găsi picior de gentilom şi ar fi păcat.

— Şi câte zile credeţi ca ar putea să ţină procesul meu?
— Cam vreo cinci-şase zile.
— Cum! Se miră studentul Cinu-sase zile! E, numai atât?
— Fireşte, faptele sunt evidente, un om trage să moară; dumneata mărturiseşti ca l-ai ucis şi justiţia se declară mulţumită: totuşi – adaugă judecătorul, lăsând să se vadă pe chipul său o şi mai adânca bunăvoinţa – dacă două-trei zile în plus ar putea să-ţi fie pe plac...
— Chiar foarte mult.
— Ei bine, o să mai tărăgănăm formalităţile şi în felul acesta mai câştigăm ceva timp. La drept vorbind, eşti un băiat de treabă şi aş fi încântat dacă aş putea să fac ceva pentru dumneata.
— Mulţumesc – spuse studentul.
— Şi acum – adaugă judecătorul, ridicându-se în picioare – ai cumva vreo rugăminte?
— Aş vrea să vină un preot, dacă se poate.
— De ce nu! E doar dreptul dumitale.
— Ei bine, atunci, domnule judecător, stăruiţi să-mi ţi imita un preot

— Am să-ţi împlinesc chiar acum rugămintea şi să nu-mi porţi pică, flăcăule!
— Vai de mine, se poate? Dimpotrivă, vă sunt chiar îndatorat.

— Domnule student – spuse cu voce scăzută grefierul, apropiindu-se de Jacques Aubry – vreţi să-mi faceţi un hatâr?
— Cu dragă inimă! răspunse Aubry. Ce anume?
— Mă gândesc ca s-ar putea să aveţi niscaiva prieteni sau rubedenii cărora doriţi să le daţi tot ce se afla în stăpânirea dumneavoastră.
— Prieteni? N-am decât unul şi acela e întemniţat ca şi mine. Rubedenii? Doar nişte veri şi aceia de a şaptea spiţă. Aşa ca spune, domnule grefier, spune ce pofteşti?
— Domnule, sunt un biet om sărman, cu nevastă şi cinci copii.
— Ei şi?
— Şi, vedeţi dumneavoastră, n-am avut niciodată noroc în slujba mea, pe care, aşa cum vaţi putut încredinţa, mi-o îndeplinesc conştiincios şi cinstit. Toţi colegii mei mi-o iau înainte.
— Şi de ce?
— De ce? Ah, de ce! Vă spun îndată.
— Spune.
— Fiindcă au noroc.
— Aha!
— Dar de ce au noroc?
— Tocmai voiam să te întreb şi eu, domnule grefier.
— Iar eu tocmai voiam să vă spun, domnule student.
— O să-mi facă o deosebită plăcere.

— Au noroc fiindca... Grefierul coborî glasul cu încă un semiton. Au noroc fiindcă fiecare din ei poartă în buzunar o bucală din funia unui spânzurat: mă înţelegeţi?

— Nu.
— Sunteţi cam greu de cap. O să faceţi un testament, nu-i aşa?
— Un testament, eu! La ce bun?
— La naiba! Păi ca să nu se judece între ei moştenitorii dumneavoastră. Ei bine, scrieţi în testament ca prin voinţa dumneavoastră Marc-Boniface Grimoineau, grefier pe lângă domnul judecător de instrucţie, să ceară călaului o bucăţică mică de tot din ştreangul domniei voastre.
— Aşa! Făcu Aubry, cu un glas sugrumat. Acum înţeleg.
— Şi o să-mi împliniţi rugămintea?
— Mai încape vorbă!
— Tinere domn! Vă rog să nu uitaţi ce mi-aţi promis. N-am par în cap câţi mi-au făgăduit acelaşi lucru ca şi dumneavoastră; unii însa au murit fără să lase niciun testament, alţii au scris greşit numele meu Marc-Boniface Grimoineau, aşa încât am întâmpinat greutăţi după aceea; alţii, în sfârşit, care erau vinovaţi, pe onoarea mea, domnule, cât se poate de vinovaţi, au fost scoşi basma curată şi s-au dus să se spânzure aiurea: aşa ca, până a cădea în mâinile noastre, pierdusem aproape orice speranţă.
— Bine, bine, domnule grefier – spuse Jacques de astă dată fii pe pace: dacă s-o întâmpla să fiu spânzurat, dorinţa îţi v-a fi împlinita.
— O să fii, domnule, o să fii spânzurat, să naveti nicio grijă!
— Ei, ce faci, Grimoineau? Îl lua la zor judecătorul.

— Vin. Acum, domnule judecător de instrucţie, vin acum. Va să zică rămâne aşa cum am vorbit, domnule student?
— Da. Da. Aşa rămâne!
— ¶ Pe onoarea dumneavoastră?
— Pe cinstea mea de mojic.
— Aşa – mormăi grefierul, plecând – trebuie în sfârşit dată o să am, în fine, ce-mi lipsea. Mă duc să spun nevestei şi copiilor, au să se bucure şi ei.
Şi se grăbi să-l urmeze pe judecător şi ieşi din celulă, scuzându-se ca l-a lăsat să aştepte atâta.

XXXVI

ÎN CARE SE VEDE CA O PRIETENIE ADEVARATA ESTE CAPABILA SA ÎMPINGA DEVOTAMENTUL PÂNA LA ÎNSURATOARE

Rămânând foarte singur, Aubry se cufunda într o şi mai adânca meditaţie decât înainte; şi trebuie să recunoaşteţi ca într-adevăr, convorbirea pe care o avusese cu judecătorul de instrucţie era cu prisosinţă făcută să-i dea de gândit. Cu toate astea, se cuvine să ne grăbim a o spune ca cel care ar fi putut citi în cugetul sau ar fi observat ca soarta Colombei şi a lui Ascanio, atât de strâns legată de scrisoarea ce se afla acum în mâinile lui, constituia temeiul preocupărilor sale, şi ca înainte de a se gândi la el, lucru de care avea intenţia să se ocupe la vremea potrivită, era hotărât să se gândească la ei.
Stătea aşa, chibzuind, de vreo jumătate de oră, când uşa celulei sale se deschise din nou şi temnicerul apară în prag.
— Dumneata ai cerut să vină un preot? întreba el, îmbufnat.
— Da, eu, fireşte – spuse Jacques.

— Dracu să mă ia dacă pot să pricep ce-or fi având toţi de împărţit cu un păcătos de călugăr – bodogăni temnicerul. Tot ce ştiu e ca nu poate sta omul liniştit de răul lor nici măcar cinci minute. Poftim, intra înăuntru, părinte – continuă el,

dându-se la o parte pentru a-l face loc preotului să treacă – şi nu lungi prea mult vorba.
Şi tot boscorodind mereu, încuie din nou uşa şi plecă, lăsându-l pe noul venit între patru ochi cu deţinutul.
— Dumneata m-ai chemat, fiule? întreba preotul.
— Eu, părinte – răspunse studentul.
— Vrei să te spovedeşti?
— Nu tocmai, aş vrea doar să stau de vorbă cu dumneavoastră despre un caz de conştiinţă.
— Vorbeşte, fiule – răspunse preotul, aşezându-se pe scaun – şi dacă puţina mea pricepere ar putea să le calauzeasca...
— Pentru asta v-am şi rugat să veniţi, ca să vă cer un sfat.
— Te-ascult.
— Părinte – începu Aubry – sunt un mare păcătos.
— O, Doamne – spuse preotul – fericit cel care se învredniceşte măcar să-şi recunoască greşeala!
— Dar asta încă nu-i tot, părinte, nu numai ca sunt un mare păcătos, aşa cum vă spuneam, dar pe deasupra i-am făcut şi pe alţii să cadă în păcat.
— Mai poate fi cumva îndreptat păcatul pe care l-ai săvârşit?
— Cred ca da, părinte, cred ca da. Fiinţa pe care am târât-o cu mine pe calca pierzaniei era o tânără fată neprihănită.
— Vrei să spui ca ai sedus-o? întreba preotul.

— Am sedus-o într-adevăr, părinte, ăsta-i cuvântul!

— Şi vrei să-ţi îndrepţi greşeala?
— Aşa m-am gândit cel puţin.
— Nu exista decât un singur mijloc în cazul de fată.
— Ştiu foarte bine, de aceea am şi stat atâta vreme în cumpănă. Dacă ar fi existat două, l-aş fi ales pe celălalt.
— Doreşti deci să te însori cu ea.
— Un moment, vă rog. Nu, n-aş vrea să vă mint; nu, părinte, nu doresc de loc, o fac doar de mare nevoie.
— Era mai bine dacă lucrul acesta pornea dintrun simţământ mai curat, mai generos.
— Ce vreţi, părinte, sunt oamenii făcuţi să se însoare şi alţii să rămână becheri. Burlăcia era vocaţia mea şi trebuia doar să vină o împrejurare ca asta în care mă aflu pentru ca...
— Ei bine, atunci, fiule, fiindcă s-ar putea să te răzgândeşti şi să-ţi schimbi bunele intenţii, părerea mea e c-ar fi bine s-o faci mai curând.
— Cât de curând, adică? întreba Jacques Aubry.
— Păi fiind vorba de o căsătorie în extremis – spuse preotul – vom putea căpăta toate dispensele trebuincioase şi cred ca poimâine...
— Fie şi poimâine – îngâna studentul, oftând.
— Dar tânăra fată?
— Ce-i cu ea?

— Eşti sigur c-o să primească?
— Ce să primească?
— Să se mărite.
— Ba bine ca nu! Cum să nu primească! Chiar cu recunoştinţă! Doar nu i se întâmpla în fiecare zi s-o ceară cineva în căsătorie.
— Atunci nu există nicio piedică?
— Niciuna.

— Părinţii dumitale?
— Lipsesc.
— Aici?
— Necunoscuţi.
— Cum se numeşte?
— Gervaise-Perrette Popinot.
— Îmi dai voie să-i împărtăşesc vestea?
— Dacă vreţi să vă daţi osteneala s-o. Faceţi, părinte, v-aş fi din toată inima recunoscător.
— Am s-o înştiinţez chiar azi.
— Spuneţi-mi, vă rog, părinte, spuneţi-mi, nu sar putea, bunăoară, să-i înmânaţi o scrisoare?
— Nu, fiule, noi preoţii care ne-am îndatorat săi slujim pe întemniţaţi am făcut legământ să nu ducem nimănui nicio veste din partea lor decât după ce vor fi răposat. Când va sosi clipa aceea, sunt gata să-ţi împlinesc orice rugăminte.
— Mulţumesc, dar atunci ar fi de prisos; ne vom mărgini deci numai la căsătorie.
— N-ai nimic altceva să-mi spui?
— Nimic, decât ca, în cazul când s-ar îndoi cineva de adevărul spuselor mele şi ar sta cumva la îndoiala să încuviinţeze cererea mea, s-ar putea aduce în sprijinul ei o plângere din partea susnumitei Gervaise-Perrette Popinot, plângere care se afla la domnul judecător de instrucţie şi care ar dovedi justiţiei ca tot ceea ce am declarat corespunde întru totul adevărului.

— Te poţi bizui pe mine ca voi căuta să înlătur orice piedică – îl linişti preotul, căruia i se păruse a observa ca lucrul pe care Jacques Aubry îşi pusese în gând să-l aducă la îndeplinire îl făcea fără nicio tragere de inimă, ci doar silit de împrejurări – şi peste două zile...

— Peste două zile...
— Vei răscumpăra onoarea celei pe care ai necinstit-o.
— Ce să-i faci! Murmură studentul, oftând din greu.
— Lasă, fiule, lasa! Căută să-l împace preotul. Cu cât jertfa e mai anevoioasă, cu atât e mai bine primită de Dumnezeu.
— Sfinte Sisoie! exclamă studentul, în cazul acesta Dumnezeu trebuie să-mi fie pururea recunoscător; duceţi-vă, părinte, duceţi-vă!
Într-adevăr, Jacques Aubry nu se înduplecase să ia o asemenea hotărâre decât după o aprigă lupta cu sine însuşi; aşa cum îi mărturisise iubitei sale Gervaise, studentul moştenise antipatia părintelui său fată de instituţia căsătoriei şi numai datorită prieteniei care i-o purta lui Ascanio şi gândului ca din pricina lui acesta se afla acum la ananghie, la care veniseră să se adauge cele mai frumoase exemple de devotament pe care antichitatea i le pusese la îndemâna, reuşise să se ridice la gradul de abnegaţie pe care îl atinsese, dar, se va mira poate cititorul, ce are de-a face căsătoria lui Aubry cu Gervaise, cu fericirea lui Ascanio şi a Colombei, şi în ce fel, însurându-se cu ibovnica lui, Aubry izbutea să-şi salveze prietenul?
La care aş putea să-i spun cititorului ca nu are suficientă perspicacitate. E adevărat ca, la rândul său, cititorul ar putea să-mi răspundă ca nu-i de datoria mea să aibă aşa ceva.
Cititorul e rugat deci să-şi dea osteneala a citi sfârşitul acestui capitol peste care ar fi putut să treacă, dacă ar fi avut o minte mai pătrunzătoare.
După plecarea preotului, Aubry, care acum nu mai putea da înapoi, păru ceva mai liniştit; orice hotărâre, chiar şi una dintre cele mai cumplite, are darul de a aduce cu ea liniştea

sufletească; cugetul care s-a războit se odihneşte acum, inima care s-a zbuciumat e cuprinsă de toropeală.
Jacques Aubry rămase, aşadar, să se bucure de odihnă şi toropeala sa până în momentul în care, auzind zgomot în celula lui Ascanio, socoti ca zgomotul cu pricina, stârnite de temnicerul care venise să-i aducă mâncare, era o chezăşie ca timp de câteva ore nu vor mai fi stingheriţi de nimeni. De aceea, mai zăbovi câteva minute, după care, băgând de seama ca niciun zgomot nu mai tulbura tăcerea, se strecura în galerie, străbătu ca de obicei distanţa dintre cele două celule şi ridică rogojina cu capul. Celula lui Ascanio era cufundată în cea mai neagră beznă.
Aubry îşi chema prietenul cu glas scăzut; nu primi însa niciun răspuns; încăperea era cu desăvârşire pustie. Primul simţământ pe care-l încerca Aubry fu un simţământ de bucurie. Ascanio era liber şi, din moment ce era liber, el, Aubry, nu mai avea nevoie sa... Dar în aceeaşi clipa îşi aminti de recomandările auzite atunci când ducesa îşi exprimase dorinţa ca Ascanio să fie mutat într-o celulă mai confortabilă.
Precum se vedea, intervenţia doamnei ducese d·Etampes fusese privită cu toată consideraţia; zgomotul ce ajunsese la urechea studentului puţin mai înainte, fusele prilejuit de mutarea prietenului său.

Speranţa ce-l însufleţise o clipa pe Aubry strălucise ca un fulger, dar tot atât de repede se şi stinsese.
Studentul lasa să cadă la loc rogojină şi se întoarse de-a-ndăratelea la el în celulă. Orice mângâiere îi fusese răpită, nu mai avea parte nici măcar de tovărăşia prietenului pentru care se jertfea.

Nu-i mai rămânea altceva de făcut ca să-şi omoare timpul decât să cugete. Dar şi aşa Jacques Aubry cugetase prea mult şi rezultatul cugetărilor sale fusese atât de dureros, încât socoti mai cuminte să doarmă.

Se trânti deci pe pat şi, cum rămăsese mult în urmă cu somnul, cu toate frământările lui sufleteşti, în scurtă vreme se cufundă într-un somn adânc.
Visa ca fusese osândit la moarte şi spânzurat: datorită însa unui prost obicei al călaului, funia nefiind unsa cum trebuia, osânditul fusese spânzurat numai pe jumătate; ceea ce nu-i împiedicase pe ceilalţi să-l îngroape în lege. Şi Jacques Aubry începuse tocmai să-şi mănânce propriile sale braţe în vis, aşa cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, când grefierul, oare ţinea cu tot dinadinsul să intre în posesia bucăţii de funie promise, venise s-o ia singur şi, deschizând cavoul în care Aubry se afla ferecat, îi redase o dată cu viaţa, şi libertatea.
Din păcate nu era decât un vis şi, în momentul în care studentul se trezi, viaţa să se afla într-o mare cumpănă şi libertatea sa era definitiv pierdută.
Seara, noaptea şi ziua următoare trecură fără ca să mai primească nicio vizită, afară de aceea a temnicerului sau. Jacques încerca să-l întrebe ba una, ba alta, dar nu fu chip să scoată un cuvânt de la el.
În toiul nopţii, Jacques, care abia apucase să adoarmă auzi uşa celulei sale scârţâind din ţâţâni şi se trezi brusc. Oricât de greu ar dormi deţinuţii, zgomotul unei uşi care se deschide îi trezeşte numaidecât.

Studentul se ridică în capul oaselor.

— Scoală-te şi îmbracă-te – îi porunci glasul răstit al temnicerului, în timp ce în spatele lui se zăreau scânteind, la lumina tortei pecare o ţineau în mâna, halebardele a două străji de la prefectură.
Cum patul era aşternut cu cearşaf şi nu avea navea cuvertura, cea de-a doua poruncă era de prisos, Jacques Aubry se culcase îmbrăcat.
— Unde vreţi să mă duceţi? întreba studentul, care era încă pe jumătate adormit.
— Prea eşti curios – spuse temnicerul.
— Aş vrea totuşi să ştiu – stărui studentul.
— Haide-haide, lasa gura şi urmează-mă!
Orice împotrivire fiind în zadar, deţinutul se supuse.
Temnicerul o apucă înainte, Jacques Aubry o pori după el, iar cele două străji încheiară cortegiul.
Jacques Aubry se uita în jur cu o nelinişte pe care nu caută s-o ascundă: se temea de o execuţie nocturnă: singur lucru îl făcea să mai prindă curaj: faptul ca nu vedea nicăieri niciun preot şi niciun călău.
După zece minute, Jacques Aubry se pomeni în sala de la intrare în care fusese adus în ziua când reuşise, în fine, să pătrundă la Châtelet; aici însa, în loc să-l conducă spre poartă, aşa cum sperase o clipa, într-atât nenorocirea te face să te laşi amăgit de cele mai înşelătoare iluzii, călăuza sa deschise o uşă ascunsă într-un ungher şi o apucă de-a lungul unui culoar interior ce dădea într-o curte.

Primul imbold pe care-l simţi întemniţatul ieşind în curte la aer curat şi văzând din nou cerul liber fu să respire din adâncul pieptului. Era, oricum, un câştig şi nu putea şti când avea să se mai ivească asemenea prilej fericit. Pe urmă, zărind la capătul celălalt al curţii ferestrele ogivale

ale unui paraclis din secolul al paisprezecelea, începu a bănui despre ce putea fi vorba.
Din respect fată de adevăr, datoria noastră de povestitor ne obliga să spunem ca, la gândul acesta, i se tăiară picioarele.
În momentul acela însa îşi aduse aminte de Ascanio şi de Colombe şi măreţia faptei generoase pe care se pregătea s-o îndeplinească îl ajuta să înfrunte restriştea în care se afla.
Paşi deci destul de hotărât spre biserică; ajungând în pragul ei, se dumeri pe deplin. Preotul era la altar; în strană aştepta o femeie, iar această femeie nu era nimeni alta decât Gervaise.
În drum spre altar se întâlni cu guvernatorul forţare. Ei.
— Ai cerut să ţi se dea prilejul de a răscumpăra, înainte de moarte, onoarea tinerei fete pe care ai necinstit-o – spuse guvernatorul. Cererea era îndreptăţită şi a fost aprobată.
O ceată se puse pe ochii studentului; în aceeaşi Gervaise, aruncându-se în braţele studentului, cine ar fi crezut ca ceasul acesta pe care îl doream cu atâta râvna va sosi într-o asemenea împrejurare!

clipa însa pipăi cu mâna scrisoarea doamnei d·Etampes şi îşi recapăta curajul.
— O, bietul me u Jacques! Începu a se tângui

— Ce să-i faci, draga Gervaise! Suspină studentul, strângând-o la piept. Dumnezeu ştie pe cine trebuie să pedepsească şi cine se cuvine să fie răsplătit; să ne supunem voinţei sale. Apoi în şoaptă, strecurându-i în mâna scrisoarea doamnei d·Etampes: s-o dai lui Benvenuto – murmură el – numai lui, auzi?

— Cei? Bombăni guvernatorul, apropiindu-se numai decât de miri. Ce s-a întâmplat?
— Nimic; îi spuneam soţiei mele Gervaise c-o iubesc.
— Cum, pe cât se pare, n-o să aibă vreme probabil să-şi dea seama de contrariu, orice declaraţie este de prisos: duceţi-vă la altar şi terminaţi cât mai repede.
Aubry şi Gervaise se îndreptară fără să mai sufle o vorbă spre preotul care-i aştepta. Ajungând înaintea lui, se aşezară amândoi în genunchi, începu slujba religioasă.
Jacques ar fi vrut să schimbe câteva cuvinte cu Gervaise, care, la rândul său, dorea din răsputeri să-şi arate recunoştinţa fată de Aubry, dar două străji aşezate de-a dreapta şi de-a stânga lor le urmăreau fiece mişcare şi pândeau orice şoaptă. Deţinutul avusese totuşi noroc ca probabil, înduioşat de soarta lor, într-un moment de slăbiciune, guvernatorul îi lăsase să se îmbrăţişeze şi ca, mulţumită acestei îmbrăţişări, scrisoarea putuse să treacă din mâinile lui Jacques în acelea ale iubitei sale Gervaise. Dacă s-ar fi întâmplat cumva să scape acest prilej, dat fiind străşnicia cu care erau supravegheaţi mârâi, devotamentul lui Jacques s-ar fi irosit în van.

Preotul primise probabil anumite dispoziţii, deoarece căută să-şi scurteze cuvântarea. Poate ca se gândise în sinea lui ca n-avea niciun rost săi dea sfaturi de bună purtare ca soţ şi părinte unui om ce urma să fie spânzurat peste două-trei zile.
După ce preotul îşi încheie discursul, după ce primiră binecuvântarea şi slujba religioasă lua sfârşit, Aubry şi Gervaise crezură ca vor fi lăsaţi, cel puţin acum, câteva clipe între patru ochi, dar nici pomeneală de aşa ceva. Cu

toate plânsetele bietei Gervaise, care se transformase pur şi simplu într-o fântâna de lacrimi, străjile îi despărţiră.
Mai avură totuşi răgazul să schimbe o privire: „Ai grijă să faci ce ţi-am spus! — îi aminteau ochii lui Aubry.
„Fii pe pace, chiar în noaptea asta sau cel mai târziu mâine dimineaţă mă duc negreşit răspundeau ochii soţiei sale Gervaise.

Pe urmă, fiecare dintre ei fu luat şi dus într-alta parte. Gervaise fu poftita în chipul cel mai curtenitor să iasă pe uşa dinspre strada, iar deţinutul fu petrecut spre uşa celulei sale, intrând înăuntru, studentul oftă adânc de tot, mai adânc decât oftase vreodată de când intrase în închisoare: va să zică era un om însurat!
Şi astfel, aidoma lui Curtius1 din vechime, Jacques. Aubry, din devotament prietenesc se azvârli în abisul căsătoriei.
1 Personaj legendar din antichitatea romana care s-a jertfit din devotament cetăţenesc, aruncându-se cu cal cu tot şi înarmat de luptă în prăpastia ce se căscase în mijlocul forului roman în urma unui cutremur, deoarece auguri prevestiseră ca pământul nu se va închide la loc decât după ce vor fi sacrificate cele mai de preţ bunuri. Curtius socotise ca fala Romei se întemeia pe puterea armată şi pe valoarea cetăţenilor săi.
(n. T.).

XXXVII TURNAREA STATUII
Şi acum rugăm pe cititorii noştri să ne îngăduie a părăsi un moment închisoarea Châtelet pentru a ne întoarce la palatul Nesle.
La chemarea lui Benvenuto, lucrătorii alergaseră numaidecât şi porniseră după el spre turnătorie.

Toţi ştiau cu câta râvna lucra de obicei; niciodată însa nu-i văzuseră fată învăpăiata de o asemenea ardoare şi ochii aprinşi de o flacără atât de vie; dacă cineva ar fi trebuit să-i modeleze chipul în clipele acelea, aşa cum el se pregătea să toarne în bronz chipul lui Jupiter, ar fi înzestrat lumea cu cea mai frumoasă statuie a geniului artistic.
Totul era gata, mulajul de ceară, îmbrăcat în învelişul lui de lut, aştepta, încercuit cu sinre de fier, în mijlocul cuptorului cu capsula, ceasul în care avea să capete viaţa. Lemnele erau, de asemenea, stivuite; Benvenuto le dădu foc din patru părţi diferite şi, cum erau numai lemne de brad de care artistul se îngrijise de mult să fie cât mai bine uscate, flăcările cuprinseră îndată întreg cuptorul şi în scurtă vreme tiparul era înconjurat de o uriaşă valvătaie. În momentul acela ceară topită prinse a ieşi afară prin răsuflători în timp ce tiparul la rândul său dogorit de foc, începea să se întărească; în vremea asta lucrătorii săpau o groapă adânca lângă cuptorul în care trebuia să fie topit metalul, fiindcă Benvenuto nu voia să piardă nicio secundă şi, de îndată ce tiparul va fi fost ars, să purceadă fără zăbavă la topitul metalului.
Timp de o zi şi jumătate ceară se scurse din tipar; timp de o zi şi jumătate, pe când calfele lucrau în schimburi, odihnindu-se pe rând ca marinarii care fac de cart pe o corabie de război, Benvenuto nu închise ochii o clipa, învârtindu-se în jurul cuptorului, punând mereu lemne pe foc, îmbărbătându-i pe lucrători, în sfârşit, se convinse ca toată ceară se scursese şi ca tiparul era bine ars; era cea de-a doua fază a lucrării pe care o avea de executat, ultima fiind topirea bronzului şi turnarea statuii
Lucrătorii, care nu puteau să înţeleagă de unde vine lui Benvenuto puterea aceea supraomeneasca şi râvna turbată

ce-l ţinea în picioare, încercară a-l îndupleca să se odihnească măcar câteva ore; fiecare oră de odihnă însa ar fi prelungit închisoarea lui Ascanio şi suferinţele Colombei. Benvenuto se împotrivi. Părea făcut din aceeaşi materie ca şi bronzul din care voia să făurească un zeu.

După ce groapa fu săpată, înfăşura tiparul cu frânghii trainice şi, cu ajutorul unor cabestane anume pregătite din vreme, îl ridică în sus cu cea mai mare grijă, îl aduse până deasupra gropii şi-l coborî apoi binişor înăuntru, până ce ajunse la nivelul cuptorului; acolo îl înţepeni locului, făcând să se rostogolească jur împrejur ţărâna scoasă din groapă pe care o bătătorea strat cu strat, aşezând, pe măsură ce se înalta, olane de lut ars ce trebuiau să slujească drept răsuflători. Toate aceste pregătiri îi dădură de lucru până la sfârşitul zilei. Se lasa noaptea; se împlineau patruzeci şi opt de ore de când Benvenuto nu dormise de loc, nu stătuse să se odihnească, nici măcar nu se aşezase un moment. Lucrătorii se rugau de el, îl lua la rost, dar Benvenuto nu voia să audă nimic, o putere vrăjită părea să-l însufleţească şi, nesocotind rugăminţile şi mustrările celor din preajmă, drept răspuns se mulţumea să poruncească fiecărui lucrător ce avea de făcut cu glasul tăios şi aspru cu care un comandant de armata ordona ostaşilor mişcările pe care le au de executat.

Benvenuto voia să înceapă turnarea imediat. Vigurosul artist, care avusese necontenit parte să vadă toate piedicile dându-se la o parte din calea lui, îşi punea la încercare acum autoritatea asupra propriei sale persoane; răpus de oboseală, măcinat de griji şi mistuit de febră, poruncea trupului său să nu aibă astâmpăr o clipa, şi trupul său de fier se supunea în timp ce tovarăşii săi erau siliţi să bată în

retragere unul câte unul, aşa cum într-o bătălie soldaţii răniţi părăsesc rândurile, îndreptându-se spre ambulanta Cuptorul de topit era gata Benvenuto pusese să fie umplut cu lingouri de fontă şi de aramă, aşezate simetric unele peste altele în aşa fel ca să poată pătrunde printre ele căldura şi metalul să se topească mai repede şi cât mai complet. Aprinse cuptorul aşa cum îl aprinsese şi pe cel dintâi şi, ni curând, cum stiva era alcătuită numai din buşteni de brad, răşina ce începuse să curgă, sporind puterea de combustie a lemnului, făcând să izbucnească o asemenea valvătaie, încât, înălţându-se mai sus decât se aşteptaseră, flăcările lingeau acoperişul turnătoriei, care, fiind de lemn., lua foc numaidecât. Văzând pălălăile ce se iscaseră şi, mai ales, simţindu-i dogoarea, toate calfele, afară de Hermann, se trasară înapoi. Hermann şi Benvenuto însa puteau face fată singuri acestei împrejurări. Fiecare din ei luă câte o secure şi se apucă să doboare stâlpii de lemn pe care se sprijinea şopronul. După câteva clipe, acoperişul cuprins de flăcări se prăbuşi. Atunci Benvenuto şi Hermann împinseră în foc, cu nişte căngi, rămăşiţele aprinse întreţinând viitoarea ce înfierbânta cuptorul, şi metalul începu să se topească. Acum ca ajunsese să facă şi lucrul acesta, Benvenuto se simţi dintr-o dată sleit de puteri. Trecuseră şaizeci de ore de când nu dormea şi douăzeci şi patru de când nu mâncase nimic, şi în tot acest timp fusese sufletul întregii activităţi, pârghia tuturor strădaniilor. O febră cumplită puse stăpânire pe el: din rumen cum era, se făcu galben ca un mort la fată. Într-o atmosferă atât de încinsa, încât nimeni nu putea sta lângă el, Benvenuto tremura din toate mădularele şi-i clănţăneau dinţii în gura de parcă s-ar fi aflat în mijlocul nămeţilor Laponiei. Văzându-l în ce hal era, tovarăşii săi de muncă îl

înconjurară; Benvenuto încerca să se împotrivească din nou, refuzând să se recunoască înfrânt, căci pentru un om ca el, faptul de a se pleca în fată imposibilului era o ruşine, dar până la urmă fu obligat a mărturisi ca se simţea sleit de puteri.

Din fericire, operaţia topirii era pe terminate; partea cea mai grea fusese îndeplinita: restul era o treabă mecanică, uşor de executat. Meşterul îl striga atunci pe Pagolo, dar Pagolo însa parcă intrase în pământ. În sfârşit, la chemarea tovarăşilor săi care-l strigau în cor, Pagolo ieşi la iveală; se dusese, spunea el, să se roage pentru reuşita cât mai deplină a lucrării.
— N-avem timp acum de rugăciuni! exclamă Benvenuto. Însuşi Domnul a spus: „Cine munceşte se roagă. E vremea să muncim acum, Pagolo! Ascultă, simt ca mă sfârşesc, dar, c-o fi să mor sau nu, Jupiter al meu trebuie cu orice preţ să trăiască. Pagolo, dragul meu, te las pe tine să ai grijă mai departe de turnare, fiind convins c-o să te descurci la fel de bine ca şi mine. Pagolo, după cum vezi şi tu, în curând metalul o să fie gata; ai să-ţi dai seama negreşit dacă e destul de încins. Când o să se înroşească, îi pui pe Hermann şi pe Simon-Stângaciul să ia fiecare câte o praştie. Ah, Doamne, ce spuneam oare? Da. Pe urmă, să ochească amândoi o dată cele două capace ale cuptorului. Atunci metalul o să curgă afară şi, dacă s-ar întâmpla să mor între timp, să-i spuneţi regelui ca mi-a promis să-mi facă o favoare, ca aţi venit să i-o cereţi în numele meu şi ca această favoare... este... O, Doamne, nu-mi mai aduc aminte. Ce voiam să-i cer regelui? A, da, ... Ascanio... seniorul castelului Nesle.. Colombe, fată prefectului...

d·Orbec... doamna d·Etampes... Ah, simt că-mi pierd minţile!
Şi Benvenuto, împleticindu-se pe picioare, se prăbuşi în braţele lui Hermann, care-l duse pe sus, ca pe un copil, la el în cameră, în timp ce Pagolo, căruia i se încredinţase supravegherea turnării, dădea ordine pentru ca lucrarea să nu se întrerupă.
Benvenuto avea dreptate sau, mai bine zis căzuse pradă unui delir furios. Scozzone, care, de bună seama, se ruga, la rândul său. Ca şi Pagolo, se grăbi să-i vină într-ajutor; Benvenuto însa striga într-una: „Am murit! Mor! Ascanio! Ce-o să se facă Ascanio?
Într-adevăr, sumedenie de vedenii fantastice i se perindau prin minte: Ascanio, Colombe, Ştefană, toţi crescând sub ochii săi ca nişte fantome, pentru a se risipi mai apoi ca nişte umbre. Pe urmă, din mijlocul lor ieşea la iveală chipul însângerat al orfaurarului Pompeo, pe care-l omorâse cu o lovitură de jungher, al căpitanului de poştă din Siena, pe care-l doborâse cu un foc de archebuza. Trecutul şi prezentul se învălmăşeau în cugetul sau. Uneori cel care-l ţinea pe Ascanio ferecat în închisoare lua înfăţişarea lui Clement al VII-lea, alteori Cosimo I era cel ce o silea pe Colombe să se mărite cu d·Orbec. După care se pomenea vorbind cu ducesa Eleonora, ca şi cum ar fi vorbit cu doamna d·Etampes; se ruga, ameninţa. Pe urmă îşi bătea joc de biata Scozzone, care plângea, spunându-i să bage de seama ca nu cumva Pagolo să-şi rupă gâtul sărind ca o pisică pe cornişe. Momentele în care se zbuciumă aşa ca scos din minţi erau urmate de răstimpuri de deplină lâncezeala când ai fi zis ca e gata să-şi dea sfârşitul.

Agonia această ţinea de trei ceasuri: Benvenuto se afla tocmai într-unul din acele răstimpuri de toropeală, aşa cum am arătat mai sus, când deodată Pagolo intra buzna în cameră, palid la fată şi răvăşit, strigând:
— Domnul Isus şi Sfânta Fecioară să se milostivească de noi, meştere, fiindcă totul e pierdut, numai cerul ne mai poate ajuta acum!
Zdrobit cum era de oboseală, Benvenuto, aproape muribund şi în nesimţire, simţi totuşi aceste cuvinte pătrunzându-i ca un stilet ascuţit până în adâncul inimii. Ceata ce-i învăluia mintea se destrăma şi, ca Lazăr sculându-se din morţi la glasul lui Hristos, se ridică în capul oaselor din aşternut, strigând:

— Cine a putut să spună ca totul e pierdut, atâta timp cât Benvenuto mai trăieşte încă?
— Păcatele mele, eu, meştere, cu! Îngăimă Pagolo.
— De două ori mişel! izbucni Benvenuto. Se vede c-a fost scris să mă vinzi mereu! Dar fii pe pace, Domnul Isus şi Sfânta Fecioară pe care-i chemai într-ajutor adineauri au ei grijă să sprijine pe oamenii de bună credinţă şi să-i pedepsească pe tradatori...
În momentul acela se auziră glasurile lucrătorilor, care se văicăreau în gura mare: „Benvenuto! Benvenuto!
— Sunt aici! Sunt aici! răspunse artistul, năpustindu-se pe uşă afară, palid la fată, dar cu puterile întremate şi cu mintea limpede. Sunt aici! Şi vai de cei ce nu-şi vor fi împlinit datoria!
Din doi paşi, Benvenuto ajunse la turnătorie; toată ceata lucrătorilor pe care o lăsase muncind cu atâta însufleţire era acum buimaca şi abătută. Hermann însuşi era mort de oboseală: vlăjganul abia se mai ţinea pe picioare, fiind silit

să se reazeme de unul din stâlpii. Şopronului care nu fuseseră doboraţi.
— Luaţi aminte, băieţi! Strigă Benvenuto, cu o voce înfricoşătoare, cazând în mijlocul lor ca un trăsnet. Nu ştiu încă ce s-a întâmplat, dar, pe sufletul meu, v-o spun dinainte, orice ar fi, trebuie să-i găsim leacul. Daţi-mi ascultare deci de vreme ce am intrat iar în horă; dar să nu ieşiţi din cuvântul meu, ascultaţi-mă fără să crâcniţi. Fără să faceţi un cât de mic gest de împotrivire, iară cum văd pe unul ca se codeşte îl ucid pe loc. Asta fie zis pentru cei răi! Celor buni le spun doar atât; libertatea şi fericirea lui Ascanio, tovarăşul vostru la care ţineţi cu toţii atât de mult, depinde de izbânda noastră! La lucru deci!

Rostind aceste cuvinte, Cellini se apropie de cuptor ca să vadă cu ochii lui ce se întâmplase. Focul nefiind aţâţat, metalul se răcise, adică, aşa cum se spune în limbajul celor de meserie, „se făcuse scrob.
Benvenuto îşi dădu seama numaidecât ca răul putea fi îndreptat; pesemne ca Pagolo se lăsase pe tânjeala şi, în vremea asta, căldura cuptorului începuse să scadă, trebuia ca focul să ardă iar cu toată puterea, pentru ca metalul să treacă din nou în stare lichidă.
— Lemne! Strigă Benvenuto. Avem nevoie de lemne!
Căutaţi pretutindeni unde s-ar putea găsi o surcică, duceţi-vă la brutari şi cumpăraţi-le, dacă nu se poate altfel, cu livra, aduceţi şi ultima aşchie care se mai afla prin casă! Sparge uşile pavilionului, Hermann, dacă nu vrea coană Perrine să le deschidă de bună voie, orice poţi înşfăca de-acolo e bun luat, suntem doar pe teritoriu inamic. Lemne! Am nevoie de lemne!

Şi pentru a le da exemplu celorlalţi, Benvenuto apucă o secure şi începu să lovească din răsputeri în cei doi stâlpi ce mai rămăseseră în picioare şi care se prăbuşiră îndată împreuna cu restul acoperişului; Benvenuto se grăbi să împingă totul în foc; totodată calfele ce se risipiseră care încotro se întorceau acum cu braţele încărcate de lemne.

— Bravo! Se bucura Benvenuto. Şi acum sunteţi gata să mă ascultaţi?

— Da, da! strigară cu toţii. Orice ne-ai porunci şi până la ultima suflare!

— Atunci alegeţi deoparte stejarul, puneţi la început numai stejar pe foc; stejarul arde cu mai multă putere şi prin urmare, şi leacul îşi va face mai grabnic efectul.

În curând braţe întregi de lemne de stejar începură să curgă peste jeratic până ce Benvenuto se văzu nevoit să strige că-i destul.

Forţa ce clocotea în sufletul lui părea să se fi revărsat şi-n sufletele celorlalţi; poruncile sale, gesturile pe care le făcea, toate erau tălmăcite şi aduse la îndeplinire pe loc. Doar Pagolo mai bombănea când şi când printre dinţi:

— Vrei să faci nişte lucruri mai presus de puterile omeneşti, meştere! Asta înseamnă să-l înfrunţi pe Dumnezeu.

La care Cellini se mulţumea să răspundă cu o privire ai cărei tâlc era: „Aşteaptă tu, ca mai avem de răfuit o socoteală între noi!

Cu toate astea, în ciuda cobelilor lui Pagolo metalul începuse din nou să se topească şi pentru a grăbi topirea, Benvenuto arunca din când în când în cuptor livre de plumb, amestecând plumbul, arama şi bronzul cu un drug lung de fier, astfel ca, pentru a folosi propriile lui cuvinte, cadavrul de metal se trezea treptat-treptat la viaţă. Văzând

ca treaba începea a se pune pe roate, cuprins de voioşie, Benvenuto nu mai simţea nici febră, nici slăbiciunea de mai înainte: el însuşi reînviase.
În sfârşit, metalul dădu în clocot şi prinse să se umfle. Benvenuto se grăbi să destupe pâlnia tiparului şi porunci lucrătorilor să izbească în capacele cuptorului, ordin ce fu numaidecât executat; dar, ca şi când truda această gigantică trebuia să fie până în ultima clipa o luptă de titani, după ce capacele fură înlăturate, Benvenuto baga de seama nu numai ca metalul nu se scurgea destul de repede, dar ca, pe deasupra, nici nu era în cantitate suficientă. Atunci, luminat de una din acele idei extraordinare ce numai în mintea unui artist pot încolţi, spuse:
— Jumătate din voi să rămână aici, ea să pună mai departe lemne pe foc, iar ceilalţi să vină cu mine!
Şi însoţit de cinci dintre calfe, o rupse la fugă spre palat; după câteva clipe se întoarseră cu toţii purtând în braţe o mulţime de vase de argint şi de cositor, lingouri, ibrice pe jumătate terminate. După exemplul lui Benvenuto, fiecare dintre lucrători arunca preţioasă-i povara în cuptor, care mistui totul pe loc, bronz, plumb, argint, bucăţi de metal brut, minunatele lucrări migălos cizelate, cu aceeaşi indiferenţă cu care l-ar fi mistuit pe Cellini însuşi dacă artistul s-ar fi azvârlit la rândul său înăuntru.

Mulţumită însa acestui adaos de materii fuzibile, bronzul deveni cu desăvârşire lichid şi, ca şi cum s-ar fi căit de şovăială sa de o clipa, începu să curgă cu îmbelşugare. Un timp aşteptară cu toţii, cu inima strânsa de o îngrijorare ce se preschimbă într-o spaimă cumplită în momentul în care Benvenuto observa ca bronzul nu ajunsese până la gura

tiparului: cercetând însa pâlnia cu o prăjină lungă, simţi ca, înainte încă de a se fi scurs cu totul din cuptor, bronzul depăşise capul lui Jupiter.
Căzu atunci în genunchi, mulţumindu-i Celuide-Sus pentru lucrarea ce trebuia să aducă salvarea lui Ascanio şi a Colombei era terminată; Dumnezeu se va îndura oare să fie şi pe deplin reuşita?
Iată ceea ce Benvenuto nu putea să afle decât abia a doua zi dimineaţă.
Noaptea ce urmă, cred ca vă daţi seama, fu o noapte de zbucium; oricât de obosit era Benvenuto, abia dacă reuşi să doarmă pe sponci. Somnul lui însa nu avea nimic de-a face cu odihnă. Nici nu apucă bine să închidă cehii, şi în locul lucrurilor reale începeau să mijească tot felul de năluciri. Chipul lui Jupiter, stăpânul cerurilor şi regele frumuseţii olimpiene, aşa cum îl turnase în bronz, îi apărea în vis schimonosit ca al fiului său Vulcan. Şi nu se putea dumeri ce se întâmplase. Să fi fost din pricina tiparului? Sau poate pentru ca turnarea nu fusese făcută cum trebuie? Să se fi înşelat el făurind lucrarea? Ori poate destinul îşi bătuse joc de făuritor? În fată acestei privelişti îşi simţea pieptul apăsat de o povară şi tâmplele zvâcnindu-i amarnic şi se trezea cu inima bătând să-i spargă pieptul şi cu fruntea îmbrobonata de sudoare. O bucată de vreme mai stătea totuşi la îndoiala, neputând deosebi încă adevărul de nălucire. Pe urmă se gândea ca statuia se afla încă ascunsă în tiparul ei ca pruncul în pântecele mamei, îşi amintea toate măsurile pe care le luase. Se ruga lui Dumnezeu ca toată râvna, mărturisindu-i ca voia să facă nu numai o operă frumoasă, dar şi o faptă bună. Pe urmă, ceva mai liniştit şi cu sufletul mai împăcat, adormea din nou, răpus de oboseală necurmată ce părea ca de aci încolo n-avea să-

l mai părăsească nicicând, pentru a cădea iar pradă unui vis la fel de absurd şi de înspăimântător ca şi cel dintâi.

În sfârşit, se lumina de ziua şi o dată cu venirea zilei, Benvenuto se desprinse cu totul din mrejele somnului; într-o clipa fu în picioare şi îmbrăcat; în clipa următoare şi ajunsese la turnătorie.

Bronzul era prea cald încă pentru a fi pus în contact cu aerul; Benvenuto însa era atât de grăbit să afle mai repede în ce măsură trebuia să se teamă ori să nădăjduiască, încât nu se mai putu stăpâni şi se apucă să scoată la iveală capul statuii. În momentul în care puse mâna pe tipar, era aşa de palid la fată, încât ai fi zis ca e gata saşi dea duhul.
— Tumneata iar polnaf eşti, meşter! spuse un glas pe care Benvenuto îl recunoscu după accent ca fiind al lui Hermann. Tumneata mai pine faci rămâi la pat.
— Te înşeli, draga Hermann – răspunse Benvenuto, mirat să-l vadă sculat cu noaptea-n cap – mai curând m-aş prăpădi dacă aş sta în pat. Dar tu, ce te face ca te-ai trezit aşa de dimineaţă?
— Mă plimpam – spuse Hermann, înroşindu-se până în albul ochilor – place la mine mult plimpat. Vrei ajut la tumneala, meşter?
— Nu, nu! se împotrivi Benvenuto. Nimeni afară de mine n-are voie să se atingă de tipar! Stai, stai puţin!
Şi începu a dezveli cu cea mai mare grijă partea de sus a statuii. Printr-o întâmplare cu drept cuvânt miraculoasă, metalul fusese tocmai de ajuns. Dacă lui Benvenuto nu i-ar fi trecut prin gând să arunce în cuptor argintăria lui, talerele şi ibricele cizelate de el, turnatul ar fi dat greş şi statuia ar fi rămas fără cap.

Din fericire capul căpătase şi el fiinţa şi era minunat de frumos.
La vederea lui, Benvenuto, îmbărbătat, se încumeta să descopere, bucată cu bucată, întreg trupul, încetul eu încetul, tiparul se desprinse ca o coajă şi, în cele din urmă, eliberat din cătuşele lui din creştet până în tălpi, Jupiter se înfăţişa în toată măreţia, aşa cum se şi cuvenea să fie regele Olimpului. Nicăieri bronzul nu trădase năzuinţele artistului şi, în clipa în care şi ultimul crâmpei de lut căzu jos, un strigăt de admiraţie izbucni din piepturile lucrătorilor, căci între timp se strânseseră cu toţii pe tăcute în jurul lui Cellini, care, copleşit de gândurile iscate de o atât de deplină izbânda, nici măcar nu băgase de seama ca mai era cineva de fată.
La auzul acelui strigăt ce-l slăvea, la rândul său. Ca pe un zeu, Benvenuto ridica fruntea şi, cu un zâmbet plin de mândrie, zise:
— Ei, vom vedea acum dacă regele Franţei va îndrăzni să nu acorde omului care a fost în stare să făurească o asemenea statuie orice favoare ar putea să-i ceară.
P-e urmă, ca şi cum s-ar fi căit de faptul ca se lăsase o clipa stăpânit de trufie, ceea ce era totuşi în firea lui, căzu în genunchi şi, împreunându-şi mâinile, înalta cu glas tare o rugăciune de mulţumire Celui-de-Sus.
În clipa în care îşi încheia rugăciunea, Scozzone veni într-un suflet să-l înştiinţeze ca doamna Jacques Aubry dorea să-i vorbească în taină, având din partea soţului său o scrisoare pe care nu voia s-o înmâneze decât lui Benvenuto.

Cellini o puse de două ori pe Scozzone să repete numele vizitatoarei, deoarece habar n-avea ca studentul s-ar fi aflat în posesia unei soţii legitime.

Se grăbi totuşi să răspundă la cererea ce-i fusese adresată, părăsindu-i pe tovarăşii săi, care, plini de mândrie, se simţeau ei înşişi înălţaţi de falã meşterului lor.
Totuşi, cercetând mai de aproape statuia, Pagolo observa ca picioarele zeului aveau un mic cusur la călcâi; cine ştie din ce pricina metalul nu se scursese până în fundul tiparului.

XXXVIII JUPITER ŞI OLIMPUL

Chiar în ziua în care Benvenuto dăduse la iveală statuia, îi şi trimisese vorbă lui Francisc I, întrebându-l în ce zi dorea ca regele Olimpului să se înfăţişeze înaintea regelui Franţei.
Francisc I îi răspunse ca, deoarece plănuise să plece la vânătoare împreuna cu vărul său împăratul, joia următoare, la Fontainebleau, navea decât să aducă în ziua respectivă statuia făurita de el în galeria cea mare a căsoiului.
Răspunsul era destul de rece. Nu mai încapeaa nicio îndoiala ca doamna d·Etampes făcuse tot ce-i stătea în putere ca să-l aţâţe pe rege împotriva artistului sau răsfăţat.
În fată acestui răspuns, fie din mândrie omenească, fie din credinţa în ajutorul lui Dumnezeu, Benvenuto se mulţumi să spună surâzând:
— Prea bine.
Sosi şi ziua de luni. Benvenuto porunci să încarce statuia lui Jupiter într-un car, pe care îl însoţi el însuşi călare, fără să-l scape o clipa din ochi, de teamă să nu se întâmple vreun

bucluc. Joi, la orele zece dimineaţa, opera ajunse împreuna cu creatorul ei la Fontainebleau.
Văzându-l pe Benvenuto, fie chiar numai în treacăt, nu se putea să nu simţi ca sufletul său era plin de nu ştiu ce simţământ de nobilă mândrie şi de luminoasă speranţa. Conştiinţa sa de artist îi spunea ca făurise o capodoperă, iar inima lui de om cinstit, ca era pe cale să săvârşească o faptă bună. Avea deci un îndoit motiv să fie fericit şi să meargă cu fruntea sus ca un om care, nepurtând nimănui duşmănie, nu avea nici de ce să se teamă de cineva. Regele va vedea statuia lui Jupiter şi, fără îndoiala, îşi va da seama cât era de frumoasă; Montmorency şi Poyet îi vor reaminti, la rândul lor, promisiunea făcută; împăratul şi întreaga curte vor fi de fată; Francisc I nu va avea încotro şi va trebui să-şi ţină cuvântul.

Doamna d·Etampes, la rândul său, cu ceva mai puţină bucurie, dar cu aceeaşi râvna arzătoare, tesea mai departe urzelile ei: reuşise să înfrunte cu bine prima lovitură pe care încercase să i-o dea Benvenuto, ducându-se la palatul ei şi, după aceea, la rege; primul pericol fusese deci ocolit, dar simţea ca mai exista încă unul, în promisiunea făcută lui Benvenuto şi era hotărâtă să-l înlăture cu orice preţ şi pe acela. Sosise deci cu o zi înaintea lui Cellini la Fontainebleau şi îşi luase din vreme toate măsurile, cu acea rafinată iscusinţa feminină care, în cazul său, putea fi pe bună dreptate numită genială.
Cellini avea s-o simtă pe propria sa piele.
Abia apucase să treacă pragul galeriei în care urma să fie expusă statuia lui Jupiter, ca văzu lovitura ce-i fusese pregătită şi recunoscu în acelaşi timp şi mâna ce-l lovise şi rămase câteva clipe locului, copleşit.

Faimoasa galerie ce strălucea de picturile lui Rosso, făcute să abată privirile prin propria lor frumuseţe de la orice capodoperă ce ar fi fost în preajmă, fusese împodobita în ultimele trei zile cu statuile trimise de la Roma de Primaticcio; se aflau adunate acolo, aşadar, minunile sculpturii din antichitate, tipurile de frumuseţe consacrate de admiraţia a douăzeci de secole, sfidând orice comparaţie posibilă, spulberând orice rivalitate: Ariana, Venus, Hercule, Apolo, Jupiter însuşi, marele Jupiter olimpianul, chipuri ideale, plăsmuiri ale geniului, veşnicii turnate în bronz, alcătuiau un fel de sobor supraomenesc, de care ar fi fost o nelegiuire să te apropii, un tribunal suprem de a cărui judecată orice artist era dator să se teamă.

Un nou Jupiter strecurându-se alături de celălalt, în sânul măreţului Olimp, Benvenuto aruncându-i mănuşa lui Fidias, ar fi însemnat o profanare şi o blasfemie care, oricât s-ar fi bizuit Benvenuto pe propriile sale merite, îl făcu pe credinciosul artist să se dea trei paşi înapoi.

Mai mult încă, nemuritoarele statui ocupaseră, aşa cum se şi cădea, cele mai bune locuri: bietului Jupiter al lui Cellini nu-i mai rămăseseră decât nişte colţuri întunecoase la care nu puteai să ajungi decât după ce treceai pe sub privirile neclintite şi impunătoare ale zeilor din vechime.

Benvenuto, care încremenise în prag, întâistatu trist şi cu capul plecat, îmbrăţişa galeria cu o privire în acelaşi timp dureroasă şi fermecată.

— Jupâne Antoine Le Macon – spuse el către secretarul regelui, care-l însoţea – nu-mi rămâne decât să-l iau înapoi pe Jupiter al meu, fiindcă n-am încotro; ucenicul nu se

poate încumeta să se măsoare cu marii meşteri şi nici copilul să lupte împotriva strămoşilor săi; mândria mea, ca şi modestia mă opresc deopotrivă s-o fac.
— Benvenuto – răspunse secretarul regelui – te rog să te încrezi în cuvântul unui prieten adevărat; dacă faci treaba asta, îţi tai singur craca de sub picioare. Ceea ce-ţi spun rămâne între noi, dar să ştii ca sunt unii care abia aşteaptă din partea domniei tale acest semn de descurajare care va îi luat drept o mărturie de neputinţă. Degeaba aş încerca să înfăţişez regelui scuzele dumitale, maiestatea sa, care este nerăbdătoare să vadă opera împlinita, nu vă voi să audă nimic şi, întărâtat cum este de doamna d·Etampes, îşi va retrage mâna oblăduitoare de deasupra capului dumitale. Sunt unii care spera lucrul acesta şi mă tem să nu se întâmple aşa. Nu cu morţii, Benvenuto, ci cu viii ai de dat o luptă primejdioasă.
— Ai dreptate, jupâne – recunoscu orfaurarul şi înţeleg ce vrei să spui. Mulţumesc pentru ca ai avut grijă să-mi aminteşti ca nu se cuvine să am în împrejurarea de fată niciun fel de trufie.

— Ei bravo, Benvenuto, aşa-mi placi! Aş vrea totuşi să-ţi dau un sfat: doamna d·Etampes e prea fermecătoare azi ca să nu urzească în taină cine ştie ce perfidie
Cu voioşia şi drăgălăşenia să irezistibilă a reuşit să convingă pe împărat şi pe rege să facă o plimbare prin pădure; îmi pare rău pentru dumneata, dar mi-e teamă ca va găsi până la urma mijlocul de a-i îndupleca să rămână acolo până la căderea nopţii.
— Credeţi? tresări Benvenuto, pălind, în cazul acesta sunt pierdut, fiindcă statuia mea îi se va înfăţişa într-o lumină neprielnica, în care calităţile sale ar apărea înjumătăţite.

— Să sperăm ca m-am înşelat – adaugă Antoine Le Macon – şi să avem răbdare, vom vedea ce-o să se mai întâmple.
Benvenuto rămase deci să aştepte, stăpânit de o înfrigurata nelinişte. Aşezase statuia lui Jupiter în aşa fel, încât să fie cât mai puţin dezavantajata, dar nu se putea să nu recunoască totuşi ca, în amurg, lucrarea s-ar putea să nu facă o impresie deosebită şi ca, în, momentul când avea să se întunece afară, s-ar putea chiar să pară cu totul nereuşită. Ura doamnei d·Etampes chibzuise tot atât de bine ca şi priceperea sculptorului: încă din 1541 ducesa intuise una din metodele folosite de criticii secolului al nouăsprezecelea.

Benvenuto privea cu disperare soarele coborând spre asfinţit şi pândea cu lăcomie cel mai mic zgomot de afară.
Doar oamenii de serviciu mai erau în castel, în rest nimeni.
Se auzi bătând orele trei: din momentul acela, urzelile doamnei d·Etampes deveneau bătătoare la ochi, iar izbânda lor neîndoielnica. Benvenuto căzu doborât de mâhnire într-un fotoliu.
Totul se ducea de râpa: în primul rând, faima sa. Lupta încordata din pricina căreia fusese cât pe ce să-şi piardă viaţa şi al cărei zbucium începuse acum să-l piardă; fiind convins ca va fi încununata de o izbânda, nu va fi reuşit până la urmă decât să-l acopere de ruşine. Privea îndurerat statuia făurita de el, în jurul căreia prindeau să se ţeasă umbrele nopţii şi ale cărei forme nu mai păreau atât de desăvârşite.
Deodată o idee providenţială îi fulgeră prin minte, se ridică în picioare, îl chema pe micul Jehan, pe care-l luase cu el, şi părăsi în grabă palatul. Nu se auzea niciun zgomot care să vestească reîntoarcerea suveranului.

Benvenuto alerga într-un suflet la un tâmplar din oraş, şi, cu ajutorul meşterului şi al lucrătorilor săi, în mai puţin de un ceas, înjgheba un soclu din lemn ce putea să treacă aproape neobservat şi care era tras cu patru mici sfere de lemn ce, se învârteau ca rotile.
Acum tremura tot de teamă ca nu cumva curtea, să se întoarcă tocmai atunci; la orele cinci însa toată treaba era terminată, afară începea să se însereze şi castelul n-avusese încă parte să-şi primească oaspeţii Doamna d·Etampes, probabil, oriunde s-ar fi momentul acela, nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

În scurtă vreme, Benvenuto izbuti să aşeze statuia împreuna cu piedestalul ei pe soclul, aproape încât Jupiter ţinea în mâna stânga globul pământesc, iar în dreapta, care era puţin ridicată deasupra capului său, de parcă voia tocmai să-l arunce în mijlocul cariilor iscate de trăsnet orfaurarul ascunse o făclie. Abia apucase să termine pregătirile când goarnele prinseră a suna, vestind întoarcerea regelui şi atunci Benvenuto aprinse făclia, îl puse pe micuţ să stea în spatele statuii, de care era complet acoperit, şi râmase să aştepte venirea regelui, nu fără a-şi simţi inima zvâcnindu-i cu putere în piept.
După zece minute, cele două canaturi ale uşii se deschiseră şi Francisc I se ivi în prag, dându-i mâna lui Carol Quintul.
În urma lor veneau delfinul, delfina, regele Navarei împreuna cu întreaga curte; prefectul cu fiica sa şi cu d·Orbec încheiau alaiul. Colombe era palidă şi abătută; dar, în clipa în care dădu cu ochii de Cellini, ridica fruntea şi un zâmbet plin de încredere îi miji pe buze, luminându-i obrazul.

Cellini schimba cu ea o privire prin care voia săi dea a înţelege: „Fii liniştită, orice s-ar întâmpla, nu-ţi pierde curajul, să ştii ca veghez asupra voastră.

În momentul în care uşa se deschise, la un semn al meşterului, micul Jehan împinse uşor statuia, care aluneca încet pe rotilele soclului sau mişcător şi, lăsând în urma operele din antichitate, ieşi, ca să zicem aşa, în întâmpinarea regelui, înaintând ca şi cum ar fi fost însufleţita, în aceeaşi clipa, toate privirile se îndreptară spre ea. Licărul molcom al făcliei, cernându-şi lumina asupra ei, îi dădea un aspect şi mai atrăgător decât claca ar fi fost privită la lumina zilei.
Doamna d·Etampes îşi muşcă buzele.
— Mi se pare, sire – spuse ea – ca linguşirea întrece, oricum, măsura şi ca, de fapt, s-ar fi cuvenit ca domnul pământesc să iasă înaintea domnului ceresc.
Regele zâmbi, dar se vedea ca linguşirea nu-i displăcea câtuşi de puţin: ca de obicei, îl uita pe creator, de dragul operei sale şi scutind statuia de a mai străbate restul distanţei, se apropie de ea şi o cerceta în tăcere un timp îndelungat.
Carol Quintul, care, de felul său şi cu toate ca într-o, zi, când se afla-în toane bune, nu pregetase să ridice de jos penelul lui Tizian, Carol Quintul, care, de ce să nu recunoaştem, era mai curând un mare politician decât un mare artist, ca şi curtenii, care nu aveau dreptul să aibă vreo opinie, aşteptau conştiincioşi părerea lui Francisc I pentru a se pronunţa la rândul lor.

Urmă un răstimp de tăcere încordata, în care Benvenuto şi ducesa schimbară o privire încărcată de ură.

Apoi monarhul exclamă deodată:
— E frumoasă! E într-adevăr foarte frumoasă! Trebuie să mărturisesc ca speranţele mele au fost depăşite.
Care mai de care caută atunci să se întreacă în laude şi în complimente, cel mai zelos dintre toţi dovedindu-se a fi împăratul.
— Dacă artiştii ar putea fi cuceriţi, aşa cum sunt cucerite cetăţile – îi spuse el regelui – aş fi în stare să-ţi declar pe loc război, vere, numai pentru a-l câştiga pe meşterul domniei tale.
— Bine, dar din pricina asta – îi taie cuvântul doamna d·Etampes, furioasă – nici măcar n-am ajuns încă să vedem minunile sculpturii antice, care se afla mai încolo; orice s-ar zice, cred totuşi ca preţuiesc ceva mai mult decât toate bagatelele astea modeme.
Regele se apropie atunci de operele antichităţii, luminate de jos de flăcările tortelor ce lăsau să se piardă în umbra partea lor superioară; efectul era fără îndoiala mai puţin impresionant decât în cazul lui Jupiter.
— Fidias este, într-adevăr, neîntrecut – recunoscu monarhul – dar de ce n-ar putea să existe un Fidias în secolul lui Francasc I şi al lui Carol Quintul, aşa cum a existat unul în secolul lui Pericle?

— Ar trebui totuşi s-o vedem şi la lumina zilei! Spuse Anne, înveninata. Aparenţă nu e totuna cu realitatea. O lumină iscusita aşezată nu are nimic de-a face cu arta.
Şi pe urmă, ce rost are valul acela? Nu cumva ascunde vreun cusur, spune drept, meştere Cellini?
Era vorba de o draperie foarte uşoară aşezată în cuta deasupra statuii pentru a-i da mai multă măreţie.

Benvenuto stătuse până atunci lângă opera sa, nemişcat, tăcut şi parcă tot atât de indiferent ca şi ea; la cuvintele ducesei însa, zâmbi dispreţuitor şi, făcând să ţâşnească doua fulgere din ochii săi negri, însufleţit de sfânta cutezanţa a unui artist păgân, smulse cu hotărâre valul.

Benvenuto s-ar fi aşteptat s-o vadă pe ducesa izbucnind mânioasa. Dar deodată, printr-un efort nemaipomenit de voinţă, doamna d·Etampes începu să surâdă cu o înfricoşătoare dulceaţă şi, întinzându-i mâna cu drăgălăşenie lui Cellini care o privea uimit de această schimbare neaşteptată, rosti tare. Cu glasul unui copil răsfăţat:

— Într-adevăr, eşti un mare sculptor, Cellini, recunosc ca n-aveam dreptate, te rog să nu iei în seama observaţiile mele, dă-mi mâna şi să rămânem de-a pururi prieteni, vrei? Pe urma adaugă în şoaptă, cu o uimitoare locvacitate: „Gândeşte-te bine, Cellini, la ceea ce vrei să ceri. Să nu aduci vorba cumva de căsătoria Colombei cu Ascanio, altminteri, îţi jur, Ascanio, Colombe şi dumneata sunteţi cu desăvârşire pierduţi.

— Şi dacă am să cer altceva – întreba meşterul tot în şoaptă – mă pot bizui pe ajutorul dumneavoastră, doamnă?

— Da – rosti ea prompt – îţi jur, orice alt lucru ai cere, suveranul îţi va împlini dorinţa.

— N-am nevoie să sprijin căsătoria lui Ascanio cu Colombe – spuse Benvenuto – fiindcă o veţi sprijini chiar dumneavoastră, doamnă.

Ducesă se mulţumi a surâde cu dispreţ.

— Ce tot şoptiţi acolo? întreba Francisc I.

— Doamna ducesa d·Etampes a avut bunătatea să-mi aducă aminte – răspunse Benvenuto – ca maiestatea

voastră a făgăduit să-mi facă o favoare în cazul când ar fi mulţumită.
— Şi făgăduiala această a fost făcută în fată mea, sire – spuse conetabilul, apropiindu-se – în fată mea şi a cancelarului Poyet. Am fost chiar rugaţi, colegul meu şi cu mine, să vă amintim ca...
— Da, conetabile – îl întrerupse monarhul, „care părea bine dispus – da, numai în cazul când s-ar fi întâmplat să nu-mi amintesc singur, dar îmi amintesc cât se poate de bine, pe cuvântul meu de gentilom! Astfel, precum vezi, intervenţia dumitale, care nu poate decât să-mi facă plăcere, se dovedeşte a fi totuşi de prisos.
I-am făgăduit lui Benvenuto să-i împlinesc orice dorinţă în momentul în care statuia lui Jupiter va fi fost turnată. E adevărat, conetabile? Nu mă înşală memoria, cancelare? E rândul domniei tale acum, meştere Cellini, să-ţi spui pasul, sunt la dispoziţia dumitale, rugându-te totuşi să ţii seama nu atât de meritele pe care le ai şi care sunt nepreţuite, dar mai ales de puterea noastră, care e mărginita, cu condiţia ca să nu năzuieşti cumva coroana sau iubita noastră.

— Ei bine, sire – spuse Cellini – de vreme ce maiestatea voastră dovedeşte o asemenea bunăvoinţă fată de nevrednicul sau slujitor, mă voi încumeta a-i cere nici mai mult nici mai puţin decât iertarea unui biet student care a avut o mică răfuiala pe chei, în dreptul închisorii Châtelet, cu vicontele de Marmagne, şi care, apărându-se de loviturile acestuia, s-a întâmplat să-l străpungă cu spadă.
Toată lumea se arata nedumerită de o cerere atât de neînsemnata şi, mai cu seama, doamna d·Etampes, care îl privi uluită pe Benvenuto, închipuindu-şi ca nu auzise bine cuvintele lui.

— Ei, fir-ar să fie! Exclamă Francisc I, îmi ceri pur şi simplu să mă folosesc de dreptul meu de a graţia, căci, după cum spunea ieri cancelarul, s-ar părea c-ar fi vorba de spânzurătoare.
— Tocmai voiam şi eu, sire – interveni ducesa – să pun un cuvânt pentru tânărul acesta.. Am primit de curând veşti de la Marmagne. Care merge spre bine şi care mi-a trimis vorbă ca el este cel ce a provocat duelul şi ca studentul... Cum ziceai că-l cheamă pe student, meştere Benvenuto?
— Jacques Aubry, doamna ducesă.
— Şi ca studentul – continuă cu însufleţire doamna d·Etampes – nu are nicio vină; aşa ca, în loc să-l dojeniţi sau să-i căutaţi pricina lui Benvenuto, sire, credeţi-mă, grăbiţi-vă să-i împliniţi cât mai curând rugămintea, ca nu cumva să se căiască până la urmă ca v-a cerut atât de puţin.
— Ei bine, meştere – rosti Francisc I – va fi aşa cum doreşti dumneata, şi fiindcă, după cum spune proverbul, cel ce dă repede da îndoit, ordinul de a pune în libertate pe tânărul acela să fie trimis chiar astă-seară. Ai auzit, draga cancelare?
— Da, sire, porunca maiestăţii voastre va fi împlinita.
— Iar dumneata, meştere Benvenuto – spuse Francisc I – vino să mă vezi luni la Luvru şi atunci vom descurca unele mici socoteli pe care vistiernicul meu a uitat cam de mult a le limpezi cu dumneata.
— Dar, sire, maiestatea voastră ştie ca pentru a intra la palat...
— Bine, bine! Persoana care a dat consemnul va avea grijă să-l şi ridice. Era o măsură cerută de starea, de război, şi cum în momentul de fată nu mai am decât prieteni în jurul meu, vom pune totul din nou pe picior de pace.

— Sire – spuse la rândul său ducesa – dat fiind ca maiestatea voastră o gâţă să împlinească orice dorinţă, împliniţi-mi şi mie, dacă se poate, o mică rugăminte, cu toate ca n-am meritul de a-l fi făcut pe Jupiter.
— Nu – adaugă Benvenuto, cu voce scăzută – în schimb aţi făcut-o adesea pe Danae.
— Şi care este acea rugăminte? întreba Francisc I, care nu auzise epigrama lui Cellini. Vorbeşte, doamna ducesă, şi crede-mă ca solemnitatea împrejurării de fată nu va putea spori cu nimic dorinţă pe care o am de a vă fi pe plac.
— Ei bine, sire, maiestatea voastră ar trebui să-i facă domnului d·Estourville favoarea de a semna lunea ce urmează actul ce consfinţeşte căsătoria tinerei mele prietene, domnişoara d·Estourville, cu contele d·Orbec.
— În cazul acesta nu poate fi vorba de a face o favoare – răspunse Francisc I —ci de a-mi rezerva mie însumi o plăcere, astfel ca, pe deasupra, crede-mă, îţi voi rămâne şi îndatorat.
— Aşadar, sire, rămâne hotărât pe luni? stărui ducesă.
— Da, luni – încuviinţă suveranul.
— Doamna ducesa – spuse Benvenuto, cu jumătate de glas – doamna ducesa nu regreta oare ca, pentru această împrejurare sărbătorească, minunatul crin pe care î-l poruncise lui Ascanio nu este încă terminat?
— Bineînţeles că-l voi regreta – mărturisi ducesa – dar nu e nimic de făcut, de vreme ce Ascanio este închis.

— Adevărat, în schimb eu sunt liber – spuse Benvenuto – voi căuta să-l termin şi-l voi aduce doamnei ducese.
— O, pe cuvântul meu, dacă faci lucrarea acesta, voi spune ca...
— Veţi spune ce, doamna ducesă?

— Voi spune ca eşti un om încântător.
Şi-i întinse mâna lui Benvenuto, care, cu gestul cel mai curtenitor din lume, după ce mai întâi ceruse din ochi încuviinţarea monarhului, i-o atinse cu buzele.
În momentul acela se auzi un ţipăt uşor.
— Ce s-a întâmplat? întreba regele.
— Sire, cer iertare maiestăţii voastre – spuse prefectul, dar fiica mea se simte rău.
— Biata copilă! murmură Benvenuto. Şi-o fi închipuit desigur c-am înşelat-o.

XXXIX CASATORIE DE CONVEXIENTA

Benvenuto ar fi vrut să plece în aceeaşi seară, dar regele stărui atâta, încât nu avu încotro şi trebui să rămână la castel până a doua zi dimineaţă.
De altminteri; cu iuţeala cu care chibzuia de obicei şi promptitudinea cu care lua o hotărâre, pusese la cale pentru a doua zi deznodământul unei intrigi ce se urzea de multă vreme. Era o treabă cu totul aparte de care voia să se descotorosească o dată pentru totdeauna pentru a-şi putea închina toate străduinţele lui Ascanio şi Colombei.
Rămase deci să cineze în seara aceea şi să ia gustarea de dimineaţă în ziua următoare la palat, astfel ca abia pe la ora prânzului, după ce-şi lua rămas bun de la rege şi de la doamna d·Etampes. Pleca întovărăşit de micul Jehan.
Amândoi erau călări pe gonaci de soi, dar cu toate acestea, împotriva obiceiului sau, Cellini nusi îndemna calul la drum. Se vedea cât de colo ca nu voia să sosească la Paris decât la o anumită oră. Într-adevăr, abia la ceasurile şapte seara descaleca în strada Harpe.
Mai mult încă, în loc să se ducă imediat la palatul Nesle, bătu la aşa unui prieten de-al său anume Guido, medic din

Florenţa; pe urmă, după ce se încredinţă ca medicul se afla acasă şi putea să cineze la el, îi porunci micului Jehan să se întoarcă singur la palat, să le spună tuturor ca meşterul rămasele la Fontainebleau şi ca avea să se înapoieze doar a doua zi şi să stea apoi de veghe ca să-i deschidă în momentul când va bate a poarta. Micul Jehan pleca numaidecât, făgăduindu-i lui Cellini să urmeze întocmai îndrumările sale.

Masa era întinsa, dar, înainte de a se aşeza să mănânce, Cellini întreba pe gazda sa dacă nu cunoştea cumva vreun notar iscusit şi de încredere pentru a-i întocmi un act care să nu poată fi în niciun fel atacat. Medicul îi pomeni atunci despre ginerele sau. Şi trimise îndată pe cineva să-l cheme.
După o jumătate de oră, când cina era pe sfârşite, sosi şi notarul. Benvenuto se ridică de la masă, se retrase cu el într-o cameră şi îl puse să alcătuiască un act de căsătorie în care doar numele soţilor erau lăsate în alb. Pe urmă, după ce citiră şi recitiră împreuna hârtia ca să vadă dacă nu cuprindea vreo clauză ce putea fi lovită de nulitate, Benvenuto îl răsplăti cu dărnicie pentru osteneala, vârî actul în buzunar, împrumuta de la prietenul său o spadă la fel de lungă ca şi a sa, pe care o ascunse sub pelerina, şi cum între timp afară se înnoptase, porni spre palatul Nesle.

Sosind în fată porţii, bătu o singură dată, dar oricât de uşoară fusese bătaia, poarta se deschise imediat. Micul Jehan stătea de strajă.
Cellini îl iscodi; lucrătorii erau cu toţii la cină şi nu-l aşteptau pe meşter decât în ziua următoare. Cellini îi porunci băiatului să nu sufle o vorbă despre sosirea lui şi, cum avea asupra sa o cheie de la odaia Catherinei, se

îndrepta într-acolo, intra binişor înăuntru, închise uşa. Se ascunse după o draperie şi aştepta.
Cam după un sfert de oră, se auziră nişte paşi uşori pe scară. Uşa se deschise din nou, Scozzone intra la rândul său în odaie, purtând o lampă în mâna; scoase apoi cheia rămasă din broască, încuie uşa pe dinăuntru, puse lampa pe poliţa căminului şi se aşeză într-un fotoliu adânc, în aşa fel încât Benvenuto putea să-i vadă chipul. Spre marea mirare a lui Benvenuto, figura sa odinioară atât de deschisă, de veselă şi de luminoasă era acum galeşa şi îngândurata. Biata Scozonne încerca un simţământ ce semăna foarte bine cu remuşcarea.
Am avut prilejul s-o vedem la început fericită şi nepăsătoare: pe-atunci însa Benvenuto o iubea. Atâta timp cât simţise această dragoste sau, mai bine zis, acest sentiment de bunăvoinţă în inima iubitului ei, atâta timp cât în visele ei plutise ca un nor auriu speranţa de a deveni într-o zi soţia sculptorului, inima să se păstrase la înălţimea propriilor sale speranţe, curăţindu-se prin iubire de prihană trecutului; dar, din momentul în care băgase de seama ca, lăsându-se înşelată de aparenţe, ceea ce socotise a fi o dragoste pătimaşă din partea lui Cellini nu era decât cel mult o toană trecătoare, coborâse treaptă cu treaptă de pe culmile năzuinţelor sale; zâmbetul lui Benvenuto ce făcuse să înflorească din nou sufletul ei vestejit se îndepărtase de ea şi sufletul său îşi pierduse iar prospeţimea.

O dată cu veselia ei copilărească, nevinovăţia sa de copil se întunecase încetul cu încetul; cu ajutorul plictisului, trecuta ei fire începea să iasă treptat-treptat la iveală un zid proaspăt zugravit, îşi păstrează zugrăveala la soare, ploaia însa i-o spala: părăsită de Cellini de dragul cine ştie cărei

iubite necunoscute, Scozzone nu mai ţinuse la orfaurar decât doar dintr-un rost de mândrie. Pagolo îi făcea ochi dulci de mai multă vreme; Scozzone îi pomenise lui Cellini despre dragostea această, crezând ca astfel îi va stârni gelozia. Dar şi această ultimă speranţă se dovedise înşelătoare; Cellini, în loc să se mânie, izbucnise în râs; în loc să-i interzică de-a se mai vedea cu Pagolo, îi poruncise dimpotrivă să-l primească. De atunci se simţise cu desăvârşire pierdută; de atunci se lăsase în voia sorţii cu aceeaşi nepăsare ca odinioară, îşi lăsase viaţa să fie purtată încolo şi încoace de vârtejul întâmplărilor, ca o biată frunza uscată ce s-ar fi scuturat din pom.
În momentul acela Pagolo a reuşit să-i biruie nepăsarea. La urma urmei, Pagolo era tânăr; Pagolo, cu toată mutra lui făţarnica, era un băiat chipeş, Pagolo era îndrăgostit şi-i împuia urechile spunându-i într-una ca o iubeşte, lucru pe care Benvenuto încetase cu totul să i-l mai spună. Aceste două cuvinte „te iubesc sunt graiul inimii şi inima trebuie tot timpul să vorbească acest grăi cu cineva, cu mai multă sau mai puţină înflăcărare.

De aceea, într-un moment de plictiseală, de ciuda, de amăgire, poate, Scozzone îi spusese lui Pagolo că-l iubea. I-o spusese fără a-l iubi cu adevărat; îi făcuse această mărturisire purtând chipul lui Benvenuto în inima şi numele lui pe buze.
Numaidecât după aceea însa se gândise ca, într o bună zi, satul de dragostea lui tainica şi fără speranţă, meşterul s-ar putea întoarce iar la ea şi, dându-şi seama de statornicia de care dăduse dovadă, în pofida propriilor sale porunci, s-ar putea s-o răsplătească pentru credinţa ei, nu printr-o căsătorie, în privinţa această biată fată îşi pierduse şi

ultimele iluzii, dar prin stimă şi mila ce vor mai fi dăinuit în sufletul său şi asupra cărora Scozzone s-ar fi putut amăgi, închipuindusi ca trecută lui iubire se trezise din nou la viaţă. Din pricina acestor gânduri Scozzone era atât de triata şi preocupată şi avea remuşcări. Cum stătea aşa tăcută şi visătoare, la un moment dat tresări brusc şi înalta capul: un zgomot uşor se auzise pe scară şi aproape în aceeaşi clipa o cheie vârâta în broască fu răsucita la repezeală şi uşa se deschise.

— Cum se face ca ai intrat aici şi cine ţi-a dat cheia asta, Pagolo? Se burzului Scozzone, ridicându-se. Nu exista decât două chei de la odaia mea: una se afla în broască, iar cealaltă la Cellini.

— Ah, draga Catherine – spuse Pagolo, râzând – nu ştiu ce ai de eşti aşa de năzuroasa. Când deschizi singura uşă oamenilor, când le-o trânteşti în nas; pe urmă, dacă cineva încearcă să intre aici cu sila, lucru pe care, la urma urmei, dumneata însăţi l-ai încuviinţat, ameninţi ca strigi şi chemi într-ajutor. Ei bine, atunci nu mai rămâne alt mijloc decât vicleşugul.

— A, da, mărturiseşte atunci ca i-ai şterpelit cheia lui Cellini fără să bage de seama; spune-mi ca habar n-are ca se afla acum în mâinile dumitale, căci, dacă aş şti ca ţi-a dat-o chiar el, aş fi în stare să mor de ruşine şi de amărăciune.

— Fii pe pace, Catherine, frumoasă mea! Spuse Pagolo, răsucind de două ori cheia în uşă şi apropiindu-se apoi de tânăra fată, pe care o sili să şadă lângă el. Nu, într-adevăr, Benvenuto nu te mai iubeşte; numai ca Benvenuto se poartă întocmai ca zgârciţii aceia care, având o comoară, nu se învrednicesc s-o folosească, dar care nu lasa totuşi pe nimeni să se atingă de ea. Nu, cheia asta am mesterit-o singur. Cine poate face lucruri mari, le poate face şi pe cele

mai neînsemnate; orfaurarul a devenit lăcătuş. Ca să-ţi dai seama cât de mult ţin la dumneata, Catherine, de vreme ce mâinile mele deprinse să facă a înflori mărgăritare şi olmazuri pe lujere de aur, s-au înduplecat a meşteşugi o bucată păcătoasă de fier.

Ce-i drept însa, răutate mică, bucata asta păcătoasă de fier era o cheie, iar cheia era menită să deschidă poarta raiului.
Rostind aceste cuvinte, Pagolo dădu s-o iade mâna pe Catherine, dar, spre marea mirare a lui Cellini, care nu scapa niciun cuvânt, niciun gest din scena ce se petrecea sub ochii lui, Catherine îl respinse.
— Ei, haide, haide! se supăra Pagolo. Ce înseamnă razurile astea, mult mai ai de gând să mă perpeleşti aşa?
— Uite ce e, Pagolo – rosti Catherine, cu o tristeţe atât de adânca în glas, încât Cellini se simţi tulburat până în fundul sufletului – uite ce e, ştiu prea bine ca atunci când o femeie s-a dăruit unui bărbat, nu mai are dreptul să dea înapoi; dar dacă bărbatul pentru care a avut la un moment dat o slăbiciune este un om de inimă şi dacă femeia îi spune acestui bărbat ca era întradevar de bună credinţă când i s-a dăruit, căci îşi pierduse minţile, dar ca se înşelase, este de datoria bărbatului să nu profite de un moment de rătăcire. Ei bine, Pagolo, trebuie să-ţi mărturisesc ca atunci când am fost a ta, am făcut-o fără să te iubesc, fiindcă iubeam pe altul, îl iubeam pe Cellini. N-ai decât să mă dispreţuieşti, ba chiar se şi cuvine s-o faci; dar, te rog, Pagolo, nu mă mai chinui!

— Bine – spune Pagolo – bine! Văd ca te pricepi să întorci lucrurile aşa cum îţi convine dumitale; dar după ce m-ai lăsat să aştept atâta hatârul pe care mi l-ai făcut şi cu care

acum îmi scoţi ochii, îţi închipui cumva c-aş putea să te dezleg de îndatoririle pe care le-ai luat fată de mine în cea mai deplină libertate? Nici vorbă. Şi când mă gândesc ca tot ceea ce faci acum, o faci numai de dragul lui Benvenuto, de dragul-unui om de două ori mai vârstnic decât dumneata sau decât mine, de dragul unui om care nu te iubeşte, de dragul unui om care te dispreţuieşte şi care se poartă cu dumneata ca şi când ai fi o femeie de vânzare.

— Ajunge, Pagolo, ajunge! izbucni Scozzone, care se învăpăiate la fată de ruşine, de gelozie şi de indignare, e adevărat ca Benvenuto nu mă mai iubeşte acum, dar m-a iubit totuşi cândva şi m-a stimat întotdeauna.

— Păi de ce nu s-a însurat cu dumneata atunci, din moment ce ţi-a făgăduit?

— Făgăduit? Da· de unde! Benvenuto nu mi-a făgăduit niciodată c-o să mă ia de nevastă, căci dacă ar fi făgăduit aşa ceva, fără îndoiala s-ar fi ţinut de cuvânt. Eu am fost aceea care a dorit să se înalte până la el; şi dorind lucrul acesta cu atâta râvna, am început să sper. Şi din clipa în care în inima mea a prins rădăcini speranţa, n-am mai putut s-o stăvilesc şi s-a revărsat în afară. M-am lăudat cu o speranţă deşartă, aşa cum te lauzi cu un lucru ce s-a petrecut cu adevărat. Nu, Pagolo, nu! —. Continuă Catherine, lăsând să-i cadă mâna, cu un zâmbet trist, în mâinile ucenicului – nu, Benvenuto nu mi-a făgăduit niciodată nimic.

— Vezi deci cât eşti de rea cu mine, Scozzone! exclamă Pagolo, apucând mâna tinerei fete. Ca şi când gestul ei ar îi fost o marturie— ca doreşte să se întoarcă la el, când de fapt nu era decât un semn de descurajare. Vezi cum eşti? Pe mine, care îţi făgăduiesc, care îţi aştern la picioare tot

ceea ce Benvenuto, după cum tu însăţi ai spus, nu ţi-a făgăduit niciodată şi nici nu s-a arătat gata să-ţi dea, pe mine, care îţi sunt credincios, care te iubesc, mă respingi, în timp ce lui, care te-a înşelat, sunt convins ca, dacă în clipa asta s-ar alia aici, ai fi în stare să-i mărturiseşti din nou lucrurile pe care te căieşti ca mi l-ai încredinţat mai înainte mie, care te iubesc cu adevărat.
— O, dacă ar fi aici – spuse Scozzone – dacă ar fi aici, Pagolo, ţi-ai aduce aminte numaidecât ca l-ai înşelat dintr-o pornire de ură, în vreme ce eu, l-am înşelat din iubire, şi n-ai şti cum să intrin pământ.
— Şi pentru ce, mă rog – se înviora Pagolo, care, ştiindu-l pe Benvenuto atât de departe, era plin de îndrăzneala – de ce, dacă nu te superi? Un om n-are oare dreptul să câştige dragostea unei femei, din moment ce femeia aceastā nu este a altui bărbat? Dacă ar fi aici, i-aş spune:

„Ai părăsit-o, ai înşelat-o pe Catherine, pe biata Catherine, care te iubea atât de mult. La început, sărmana, a fost cuprinsă de disperare, dar mai pe urmă s-a întâmplat să întâlnească un băiat inimos şi de isprava care a ştiut s-o preţuiască aşa cum se cuvine, care s-a îndrăgostit de ea. Şi care i-a făgăduit ceea ce dumneata nu te-ai învrednicit niciodată să-i făgăduieşti, adică s-o iei de nevastă. Femeia e a lui acum, fiindcă el a moştenit toate drepturile dumitale! Ei, ce crezi tu, Catherine, c-ar putea să răspundă la toate astea Cellini al tău?
— Nimic – se auzi deodată în spatele înflăcăratului Pagolo un glas bărbătesc necruţător – absolut nimic.
Şi în aceeaşi clipa o mâna vânjoasa îl apucă de umăr, curmându-i pe loc vorbăria şi-l azvârli cât colo, palid şi tremurând tot, pe cât fusese de cutezător mai înainte.

Scena era într-adevăr destul de neobişnuita: Pagolo, în genunchi, îndoit de şale, alb ca varul şi înspăimântat; Scozzone, rezemată de braţul fotoliului, muta şi încremenita ca însăşi statuia Mirării; în sfârşit, Benvenuto în picioare, cu braţele încrucişate, ţinând într-o mâna o spadă vârâta în teacă şi o altă spada goală în mâna cealaltă, jumătate ironic, jumătate ameninţător.

Câteva clipe domni o tăcere înfricoşătoare; Pagolo şi Scozzone rămăseseră amândoi năuciţi sub privirea încruntata a meşterului.
— Trădare! îngâna Pagolo, umilit. Am fost trădat!
— Da. Trădare, dar tu eşti cel care ai trădat, nemernicule! răspunse Cellini.
— Ei. Pagolo – spuse Scozzone – parcă voiai să-l vezi adineauri, uite-l aici!
— Da, uite-l aici! Bombăni ucenicul, căruia îi crapa obrazul de ruşine, văzându-se tratat aşa sub privirile femeii căreia voia să-i câştige inima, numai ca el e înarmat şi eu n-am nicio armă asupra mea.
— Ţi-am adus una – spuse Cellini, dându-se an pas înapoi şi lăsând să cadă la picioarele lui Pagolo spada pe care o ţinea în mâna.
Pagolo se mulţumi să se uite la ea, fără să facă niciun gest.
— Hai – îl îndemna Cellini – ia spada de jos şi ridică-te! Aştept.
— Un duel? Bâigui ucenicul, căruia îi clănţăneam dinţii de frică. Sunt eu în stare să mă bat în duel cu dumneata?
— Ei bine, atunci – spuse Cellini, trecându-şi spada dintr-o mâna într-alta – am să mă bat cu mâna stânga pentru a fi o cumpănă dreapta.

— Să mă bat cu dumneata, care mi-ai făcut atâta bine?! Cu dumneata căruia îi datorez totul?

Nicio dată – în ruptul capului, nu, nu, o dată cu capul! Protestă Pagolo.
Un zâmbet plin de un adânc dispreţ se zugrăvi pe chipul lui Benvenuto în timp ce Scozzone se trăgea la rândul său eu un pas înapoi, fără a încerca să ascundă scârba pe care o mărturiseau trăsăturile feţei sale.
— Trebuia să-ţi aduci aminte de binele ce ţi lam făcut înainte de a-mi răpi femeia pe care ţi-o încredinţasem ţie şi lui Ascanio ca unor oameni de onoare – spuse Benvenuto. Acum ţi-a venit prea târziu mintea la cap. În gardă. Pagolo, în gardă!
— Nu, nu! Bolborosi mişelul, târându-se de-a îndărătelea în genunchi.
— Atunci, dacă nu vrei să te baţi ca un viteaz – adaugă Benvenuto – am să te pedepsesc ca pe un netrebnic.
Şi vârând la loc spada în teacă, scoase pumnalul şi, fără ca pe figura lui nepăsătoare să se vadă nici cea mai uşoară tresărire de mânie ori de milă, se apropie pas cu pas, încet dar hotărât, de ucenic.
Cu un ţipăt, fată se repezi să-i despartă; fără brutalitate, dar cu un singur gest, un gest neînduplecat ca al unei statui de bronz ce ar întinde braţul, Benvenuto o dădu la o parte pe biata Scozzone, care se prăbuşi, mai mult moartă decât vie, în fotoliu. Benvenuto continua să înainteze spre Pagolo, care se trăgea mereu îndărăt până ajunse la perete. Atunci meşterul se apropie de el şi, punându-i pumnalul în gât, îl îndemna:

— Roagă-te pentru păcatele tale; mai ai cinci minute de trăit.
— Iertare! se tângui Pagolo, cu o voce sugrumată. Nu-mi lua viaţa! Iartă-mă! Iartă-mă!
— Cum – spuse Cellini – ai ştiut ce fel de om sunt şi, ştiind acest lucru, n-ai pregetat totuşi s-o ademeneşti pe femeia de care eram legat; cunosc tot ce s-a petrecut, am aflat tot şi mai nădăjduieşti oare c-aş putea să te iert?! Glumeşti, Pagolo, pesemne, glumeşti!
Şi spunând aceste cuvinte, Benvenuto izbucni în râs, un râs fioros şi strident care-l îngheţa pe ucenic până în măduva oaselor.
— Meştere! Meştere! strigă Pagolo, simţind vârful pumnalului gata să-i pătrundă în grumaz. Nu eu, ea, ea, da, ea m-a ademenit.
— Trădare, mişelie şi clevetire! Am să sculptez într-o zi un grup alcătuit din aceşti trei monştri – spuse Benvenuto – şi va fi ceva îngrozitor de privit. Ea te-a ademenit, ticălosule! Uiţi oare c-am fost de faţă şi c-am auzit tot?
— O, Benvenuto – murmură Catherine, împreunând mâinile – îţi dai seama ca minte, nu-i aşa?
— Da – spuse Benvenuto – îmi dau seama ca minte, tot aşa cum mintea şi adineauri zicând ca vrea să te ia de nevastă; dar n-avea grijă c-o să-şi primească pedeapsa pentru amândouă aceste minciuni.
— Da, pedepseşte-mă – se ruga Pagolo – dar cu îndurare; pedepseşte-mă, dar nu-mi lua viaţa!
— Minţeai când ai spus ca ea te-a ademenit?
— Da, minţeam; da, eu, numai eu sunt vinovat. O iubeam ca un nebun şi ştii doar şi dumneata, meştere, ce păcate e-n stare omul să facă din pricina dragostei.
— Minţeai când ai spus ca eşti gata să te însori cu ea?

— Nu, nu, meştere, de data asta nu minţeam.
— Vrei să zici c-o iubeşti cu adevărat pe Scozzone?
— Da, da, o iubesc! stărui Pagolo, dându-şi seama ca singurul mijloc de a părea mai puţin vinovat în ochii lui Cellini era să pună nelegiuirea pe care o săvârşise pe seama patimii sale năprasnice. Da, o iubesc!
— Şi recunoşti ca nu minţeai atunci când i-ai cerut să se mărite cu tine?
— Nu minţeam, meştere.
— Şi chiar voiai s-o iei de nevastă?
— Dacă n-ar fi fost femeia dumitale, da.
— Ei bine, ia-o atunci, ţi-o dau.
— Ce vrei să spui? Glumeşti, nu-i aşa?
— Nu, niciodată n-am vorbit mai serios ca în clipa de fată, uită-te la mine, dacă te îndoieşti.
Pagolo se uita cu coada ochiului la Cellini şi citi desluşit pe fiecare trăsătură a chipului său ca, dintr-o clipa într-alta, în locul judecătorului putea să apară călăul; îşi apleca deci capul din nou suspinând.

— Scoate inelul acela din deget, Pagolo – îi porunci meşterul – şi pune-l în degetul Catherinei.
Pagolo executa în neştire prima mişcare pe care i-o poruncise. Benvenuto îi făcu semn fetei să se apropie. Scozzone îl asculta.
— Întinde mâna, Scozzone! Continuă Benvenuto.
Scozzone se supuse.
— Fă ce ţi-am spus! rosti Cellini. Pagolo petrecu inelul pe degetul fetei.
— Şi acum – adaugă Benvenuto – fiindcă am terminat logodnă, să facem pe loc şi căsătoria.

— Căsătoria! Bâigui Pagolo. Bine, dar o căsătorie nu se poate face chiar aşa, cu una cu două, E nevoie de notari, e nevoie de un preot.
— E nevoie de un act – urma Benvenuto, scoţându-l la iveală pe cel întocmit puţin mai înainte. Uite aici unul gata făcut, n-a mai rămas decât să scriem numele.
Puse actul pe masă, lua o pană şi, întinzându-i o lui Pagolo, îi spuse: – Semnează, Pagolo, semnează!
— Ah! Suspină ucenicul. Am căzut într-o capcană.
— Ce zici? Cum adică o capcană? întreba Benvenuto fără să ridice tonul, dar într-un fel care te îngheţa. Unde vezi tu capcană aici? Eu te-am îndemnat oare să vii în camera lui Scozzone? Eu te-am sfătuit să-i spui ca vrei să te însori cu ea? Ei bine, n-ai decât s-o iei de nevastă, Pagolo, şi din clipa în care veţi fi soţ şi soţie vom schimba între noi rolurile: când am să mă strecor în camera ei, îţi va veni ţie rândul să ameninţi, iar mie să tremur de frică.

— Zău! exclamă Catherine, care, de unde până atunci fusese înspăimântată la culme, izbucni într-un râs în hohote, cuprinsă de o veselie nestăpânită la gândul pe care vorbele meşterului îl făcuse să-i răsară în minte. Zău c-ar fi nostim!
Dezmeticit din spaima prin care trecuse, de întorsătura pe care o luau ameninţările lui Cellini şi de hohotele de râs ale sprinţarei Scozzone, Pagolo începea a privi mai cumpătat lucrurile. Era limpede ca lumina zilei ca voiau să-l bage în sperieţi numai ca să-l silească a se învoi la o căsătorie, de care lui, la drept vorbind, nu prea îi ardea; i se păru deci ca ar însemna să sfârşească prea tragic această comedie şi se gândi ca, arătându-se dârz, ar putea să scape ceva mai ieftin.

— Da – bombăni el, tălmăcind în cuvinte veselia zburdalnicei Scozzone – da, cred şi eu, ar fi fost foarte nostim, într-adevăr. Numai ca, din păcate, aşa ceva n-o să se întâmple niciodată.
— Cum n-o să se întâmple? exclamă Benvenuto, uimit ca un leu care s-ar vedea înfruntat de o vulpe.

— Nu, n-o să se întâmple niciodată – stărui Pagolo – mai bine moartea; n-ai decât să mă ucizi.
Nici nu apucase bine a rosti aceste vorbe, ca dintr-un salt Cellini fu lângă el. Pagolo văzu scânteind pumnalul şi se trase deoparte atât de prompt, încât, spre norocul lui, lovitura ce-i era hărăzita îi zgârie doar umărul şi cuţitul repezit cu putere de mâna vajnica a orfaurarului se împlânta de două degete în căptuşeala de lemn a peretelui.
— Primesc! începu să strige Pagolo. Iertare! Cellini, primesc. Sunt gata să fac tot ce vrei.
Şi în timp ce meşterul se căznea să smulgă pumnalul care trecuse prin îmbrăcămintea de lemn, pătrunzând în perete, alerga spre masă pe care se afla actul, apucă la iuţeală până şi se grăbi să semneze. Toate acestea se petrecuseră atât de repede, încât Scozzone nici nu avu timp să intervină.
— Mulţumesc, Pagolo – spuse ea, ştergându-şi lacrimile pe care spaima i le adusese în ochi şi stăpânindu-şi în acelaşi timp un zâmbet uşor – mulţumesc, draga Pagolo, pentru cinstea pe care ai catadicsit să mi-o faci; dar fiindcă avem acum prilejul să lămurim lucrurile o dată pentru totdeauna, ascultă aici; nu m-ai vrut adineauri, acum afla ca nu te mai vreau eu. N-o spun ca sati fac sânge rău, Pagolo, dar nu te iubesc şi doresc să rămân aşa cum sunt.

— În cazul acesta – rosti Benvenuto cu cel mai de— săvârşit sânge rece – dacă tu nu-l vrei, Scozzone, atunci trebuie să moară.
— Dar – protestă Scozzone – din moment ce eu nu vreau?!
— Trebuie să moară – repetă Benvenuto – nu s-a născut încă omul care să mă batjocorească şi care să fi rămas nepedepsit. Eşti gata, Pagolo?
— Catherine – strigă ucenicul – Catherine, pentru numele lui Dumnezeu, fie-ţi milă de mine! Catherine, te iubesc! Catherine, am să te iubesc în veci! Semnează, Catherine! Fii nevasta mea, te rog în genunchi!
— Hai, Scozzone, hotărăşte-te într-un fel, dar repede. — spuse Cellini.
— Oh – se bosumflă Catherine – nu crezi ca eşti prea aspru cu mine, meştere, cu mine care team iubit atâta, cu mine care aveam cu totul alte năzuinţe, spune, nu crezi? Dar, Doamne sfinte! Exclamă deodată ştrengăreşte, trecând din nou de la amărăciune la veselie – ia uite, Cellini, uite numai ce cătrănit e bietul Pagolo! O, lasa, te rog, mutra asta de cioclu, Pagolo, altminteri, în vecii vecilor n-o să mă înduplec să te iau de bărbat! Zău, dac-ai şti ce caraghios eşti!
— Scapă-mă mai întâi, Catherine – o rugă Pagolo – şi după aceea putem să şi râdem dacă pofteşti.
— Bietul băiat! Ei bine... dacă ţii cu tot dinadinsul...
— Da, ţin neapărat! O încredinţa Pagolo.

— Ştii ce am fost şi ştii şi ce sunt, nu-i aşa?
— Da, ştiu.
— Nu te-am înşelat?
— Nu.
— Şi n-o să te căieşti prea tare?
— Nu! Nu!

— Bate palma, atunci! E într-adevăr curios şi nu m-aş fi aşteptat niciodată la aşa ceva; dar n-am încotro, sunt acum nevasta dumitale.
Şi luând în mâna până, semna la rândul său actul, având grijă să-şi pună iscălitura, ca o soţie respectuoasă, aşa cum se şi cădea, sub semnătură soţului ei.
— Mulţumesc, Catherine, sufleţelule, mulţumesc! Se bucura Pagolo. Ai să vezi ce fericită ai să fii cu mine.
— Şi dacă se întâmpla cumva să-şi uite legământul – spuse Benvenuto – scrie-mi, Scozzone, şi, oriunde aş fi, am să vin negreşit eu însumi să-i reamintesc.
Rostind aceste cuvinte, Cellini vârî la loc agale pumnalul în teacă, fără să-l scape din ochi pe ucenic; pe urmă, luând actul întărit de cele două iscălituri, îl impături cu grijă în patru şi-l bagă în buzunar; după care, adresându-se lui Pagolo cu acea ironie necruţătoare care-l caracteriza, spuse:
— Şi acum, prietene Pagolo, cu toate ca Scozzone şi dumneata sunteţi căsătoriţi în toată regulă, în fată oamenilor, în fată lui Dumnezeu încă nu sunteţi cununaţi şi abia mâine biserică va putea binecuvânta legătura voastră. Până atunci, prezenţa dumitale aici ar fi potrivnică tuturor legilor divine şi omeneşti. Bună seara, Pagolo!

Pagolo se făcu palid ca un mort; dar cum
Benvenuto îi arata uşa cu un gest porun citor, porni de-a-ndăratelea într-acolo.

— Numai dumitale, Cellini; putea să-ţi treacă asemenea năzbâtii prin cap – zise Catherine, râzând să se prăpădească. Stai puţin, Pagolo, sărman de tine – îi strigă ea în momentul când ucenicul tocmai deschidea uşa – să

ştii ca te las acum să pleci numai ca să ţi-o plătesc; dar fii pe pace, Pagolo, îţi jur pe Sfânta Fecioară, ca din clipa în care vei fi soţul meu, orice bărbat, fie el chiar Benvenuto, nu va afla în mine decât o soţie cinstită. Pe urmă, după ce uşa se închise, adauga veselă:
— Oh, Cellini, m-ai pricopsit cu un bărbat, dar cel puţin ai reuşit să mă descotoroseşti de el pe ziua de azi. Oricum, e un câştig: erai dator să mă despăgubeşti într-un fel.

XL OSTILITATILE REÎNCEP

La trei zile după scena pe care am înfăţişat-o sus, o scenă de un gen cu totul diferit se pregătea la Luvru.
Sosise în sfârşit ziua de luni, zi în care urma să fie semnat actul de căsătorie. Era ora unsprezece dimineaţă. Benvenuto ieşi din palatul Nesle, se îndrepta spre Luvru cu inima îndoita dar fără nicio şovăială, urca scara de onoare.
În sala de aşteptare în care fu primit mai întâi, dădu cu ochii de prefect şi de contele d·Orbec, care se sfătuiau într-un colţ cu un notar. Albă şi nemişcată ca o statuie, Colombe şedea în capătul celălalt al sălii, fără să vadă nimic. Ceilalţi se îndepărtaseră probabil de ea ca să nu audă ce vorbeau, şi biata copilă, cu capul plecat şi privirile pierdute în gol, rămăsese acolo unde se aşezase la început.
Trecând pe lângă ea, Cellini lasa să adie peste fruntea să înclinata aceste cuvinte:
— Curaj! Sunt aici!
Colombe îi recunoscu glasul şi înalta capul, cu un strigăt uşor de bucurie. Dar înainte de a fi apucat să-l întrebe ceva pe ocrotitorul sau, acesta şi trecuse în sala învecinata.
Un valet ridica o tapiserie lăsată în dreptul unei uşi în chip de portiera şi orfaurarul intra în camera de lucru a regelui.

Cele câteva cuvinte de îmbărbătare fuseseră însa de ajuns spre a reînsufleţi curajul Colombei: biata copila se credea părăsită şi, prin urmare, pierdută. Jupân d·Estourville o târâse acolo, mai mult moartă decât vie, cu toată credinţa ei arzătoare în Dumnezeu şi în Benvenuto: cu o clipa înainte de plecare, se simţise copleşită de o deznădejde atât de adânca, încât, lăsând orice mândrie deoparte, o rugase în genunchi pe doamna d·Etampes să-i îngăduie a intra într-o mănăstire, făgăduindu-i să renunţe pe veci la Ascanio, numai s-o crute de căsătoria cu contele d·Orbec. Ducesă însa nu se putea mulţumi cu o biruinţă înjumătăţită; pentru a-şi atinge pe deplin scopul, trebuia ca Ascanio să fie convins de trădarea iubitei sale, de aceea Anne rămăsese neînduplecata în fată rugăminţilor sarmanei Colombe. Atunci fată se ridicase de jos, amintindu-şi ca Benvenuto o îndemnase să-şi păstreze cumpătul şi să fie liniştită, chiar dacă ar ajunge la picioarele altarului şi, cu un curaj întretăiat uneori de neaşteptate clipe de slăbiciune, se lăsase dusă la palat, unde regele urma să semneze la amiază actul de căsătorie.

Acolo, puterea care o însufleţise un timp o părăsi din nou, căci nu-i mai rămâneau acum deschise decât trei posibilităţi: să-l vadă sosind pe Benvenuto, să reuşească a-l înduioşa pe Francisc I cu rugăminţile sale sau să moară de inimă rea.

Benvenuto venise însa, Benvenuto o îndemnase să spere şi Colombe îşi recăpătase întreg curajul.

Intrând în camera de lucru a regelui, Cellini o găsi pe doamna d·Etampes singură; era tocmai ceea ce dorea: dacă n-ar fi aflat-o acolo, ar fi cerut îngăduinţa s-o vadă.

În pofida biruinţei pe care o câştigase, ducesa părea îngrijorata, deşi, după ce scrisoarea fatală fusese recuperată, şi arsă chiar de ea cu mâna ei, era pe deplin încredinţată ca nu mai avea niciun motiv să se teamă; dar, liniştită în privinţa propriei sale puteri, se gândea în schimb ca spaima la primejdiile ce-i ameninţau dragostea. Totdeauna se întâmplase aşa cu ducesa: atunci când grijile pricinuite de ambiţia ei îi lăsau un răgaz, era mistuită de vâlvoarea sufletului său pătimaş. Plămădita din trufie şi pasiune, visase să-l înalte cât mai sus pe Ascanio, făcându-l în acelaşi timp fericit. Dar Ascanio, după cum putuse să-şi dea seama ducesă, deşi de obârşie nobilă (căci familia Gaddi, din care se trăgea, era o veche familie de patricieni florentini), nu râvnea alta glorie decât aceea de a-şi închina viaţa artei.

Dacă întrezărea ceva în visurile sale, era doar formă cât mai desăvârşită a unui vas, a unei garafe ori a unei statui; dacă dorea cu aprindere să aibă diamante şi mărgăritare, aceste comori ale pământului, era numai pentru a făuri, încrustându-le într-o garnitură de aur, nişte flori mai minunate decât cele pe care cerul le înviorează stropindu-le cu roua să; rangurile, onorurile, pentru el, nu însemnau nimic dacă nu se datorau măiestriei sale, dacă nu veneau să încununeze faima lui personală: ce rost ar fi avut în viaţa înfrigurata şi plină de zbucium a ducesei acest visător de prisos? La cea dintâi vijelie, planta această firavă s-ar fi frânt, irosindu-se o dată cu florile pe care le purta acum şi cu roadele pe care le făgăduia. Poate ca, din deznădejde ori din nepăsare, s-ar fi lăsat atras de planurile pe care le izvodea iubita sa regală; dar, umbra palidă şi melancolică, n-ar fi trăit cu adevărat decât în mijlocul amintirilor sale, Ascanio, în sfârşit, i se înfăţişa ducesei d·Etampes aşa cum

era în realitate: o făptura încântătoare şi plină de har, cu condiţia să rămână pururea într-o atmosferă senină şi liniştită; un copil drăgălaş ce n-ar fi trebuit să devină niciodată bărbat. Era în stare să se devoteze unor sentimente, în niciun caz însa unor idei; născut pentru duioasele destăinuiri ale unei dragoste împărtăşite, ar fi fost strivit în cumplită încleştare a evenimentelor şi a bătăliilor, Ascanio părea a fi într-adevăr bărbatul spre care năzuia dragostea doamnei d·Etampes, dar nu şi cel de care avea nevoie ambiţia să.

Iată la ce se gândea ducesa în momentul în care Benvenuto intra în încăpere; umbra ce-i întuneca fruntea era aşternută de pâclele gândurilor ce-i dădeau târcoale.

Cei doi vrăjmaşi se măsurară din ochi; un zâmbet ironic înflori în aceeaşi clipa pe buzele lor; privirile pe care le schimbară mărturiseau acelaşi lucru, arătându-i fiecăruia dintre ei ca şi unul, şi celălalt era gata de luptă şi ca luptă avea să fie cumplită.
— „Cu atât mai bine – chibzuia în sinea ei Anne – acesta cel puţin e un luptător încercat pe care numai de drag ai vrea să-l învingi, un adversar vrednic de mine. Azi însa soarta îi este într-adevăr mult prea potrivnică şi nu aş avea motive să mă mândresc biruindu-l.
— „Hotărât, doamna d·Etampes – îşi spunea Benvenuto – eşti o femeie şi jumătate şi rareori un bărbat mi-a dat de furcă aşa cum mi-ai dat dumneata. Aşa ca, fii fără grijă, deşi voi continua să lupt cu mijloace cinstite, voi folosi în lupta toate armele.
Câteva clipe stărui o tăcere ce îngădui fiecăruia dintre cei doi adversari să depene în sinea lui un scurt monolog, aşa

cum am arătat mai sus. Ducesă se grăbi s-o întrerupă cea dintâi.
— Văd ca eşti punctual, meştere Cellini – spuse doamna d·Etampes. Maiestatea sa urmează să semneze abia la amiază actul contelui d·Orbec şi acum nu e decât unsprezece fără un sfert, îmi dai voie să-ticer iertare în numele maiestăţii sale: dar nu regele e în întârziere, ci dumneata ai sosit mai curând decât trebuia.
— Sunt fericit, doamnă, c-am sosit mai devreme, deoarece graba mea îmi prilejuieşte cinstea de a sta de vorbă între patru ochi cu domnia voastră, cinste pe care aş fi stăruit neapărat s-o dobândesc dacă întâmplarea, căreia trebuie să-i fiu recunoscător, n-ar fi venit în întâmpinarea dorinţelor mele.

— Ia te uita! Benvenuto, nu cumva necazurile te-au făcut linguşitor?
— Necazurile mele? Nu, doamnă; ale altora, poate. Totdeauna am socotit un lucru de laudă să fiu curtenitor cu cei căzuţi în dizgraţie; şi iată dovadă, doamnă! Spunând acestea, Benvenuto scoase de sub pelerina crinul de aur început de Ascanio şi pe care el îl terminase chiar în dimineaţa aceea. Ducesă nu-şi putu stăpâni un ţipăt de surpriză şi de bucurie. Nicicând un giuvaer atât de minunat nu-i vrăjise privirile, nicicând vreuna din florile ce smălţează grădinile fermecate din O mie şi una de nopţi nu luminase ochii unei zâne ori ai unui spiriduş cu o strălucire atât de vie.
— Ah! exclamă ducesă, întinzând mâna spre— floare. Mi-ai făgăduit-o, într-adevăr, Benvenuto, dar, drept să-ţi spun, nu credeam c-ai s-o şi aduci.

— De ce să nu aveţi încredere în cuvântul meu? Spuse Cellini, râzând. Mă jigniţi, doamnă.
— O, dacă mi-ai fi făgăduit o răzbunare în locul unei galanterii, aş fi crezut mai degrabă c-ai să-ţi respecţi cuvântul.

— Şi de unde ştiţi ca nu cumva va urma şi cealaltă? întreba Benvenuto, retrăgându-şi mâna în aşa fel încât crinul să rămână mai departe în stăpânirea lui.
— Nu te înţeleg – mărturisi ducesă.
— Găsiţi ca aşa cum e montată, în chip de rouă – spuse Benvenuto, arătându-i ducesei diamantul ce tremura în potirul florii şi pe care îl dobândise datorită generozităţii corupătoare a lui Carol-Quintul – amintirea unui anumit târg încheiat cândva în scopul de a răpi Franţei ducatul de Milano e de efect?
— Vorbeşti în enigme, dragul meu orfaurar; din păcate, regele trebuie să vină dintr-o clipa întralta şi nu mai am timp să dezleg enigmele dumitale.
— Am să vă spun eu atunci dezlegarea. Iar această dezlegare e cuprinsă într-un proverb din vechime: Verba volant, scripta manent, ceea ce îndeamnă: Ce este scris rămâne scris pe veci.
— Ei, uite, aici te înşeli, scumpul meu orfaurar. Ceea re era scris s-a prefăcut în scrum; să nu-ţi închipui ca poţi să mă sperii ca pe un copil. Dă-mi te rog crinul, fiindcă-i al meu.
— O clipa, numai, doamnă, mă simt dator să vă spun mai înainte ca, atâta timp cât se afla în mâinile mele este un talisman, dar ca, în momentul în care va trece în mâinile dumneavoastră, îşi va pierde toată puterea.
Lucrarea mea este mult mai preţioasă decât credeţi. Acolo unde toată lumea nu vede decât un giuvaer, noi, artiştii,

ascundem uneori o idee. Doriţi cumva să vă dezvălui această idee, doamnă? ... Nimic mai simplu. Uitaţi-vă, e destul să apăsaţi pe acest resort invizibil. Lujerul, precum vedeţi se întredeschise şi, în fundul potirului, veţi găsi, nu un viermişor, ca în unele flori naturale ori în anumite inimi făţarnice, nu, fireşte, ci altceva asemăna tor, poate chiar mai primejdios decât el, dezonoarea ducesei d·Etampes, scrisă de propria sa mâna şi semnată chiar de domnia sa.

În timp ce vorbea, Benvenuto apăsase pe report, făcând să se deschidă lujerul, şi scoase biletul din potirul scânteietor. După care, desfăşura biletul tacticos şi i-l arătă, aşa desfăcut, ducesei, palidă de mânie şi cu gura încleştată de spaimă.

— Nu v-aţi aşteptat la una ca asta, nu-i aşa, doamnă? continuă Benvenuto, cu sânge rece, înfăşurând scrisoarea ia loc şi vârând-o în lujerul crinului. Dacă aţi fi cunoscut deprinderile mele, doamnă, n-aţi fi fost atât de mirată:

Acum un an am ascuns o scară într-o statuetă, iar acum o lună am ascuns o tânără fată într-o statuie; ce aş fi putut strecura azi într-o floare? Cel mult un petic de hârtie, aşa cum am şi făcut.

— Şi totuşi biletul – exclamă ducesa – biletul acela blestemat l-am ars cu mâinile mele: am văzut ţâşnind flacără, i-am simţit cenuşa în palma!.

— Aţi citit cumva biletul pe care l-aţi ars?

— Nu, nu, nu înţeleg cum am putut să fac o asemenea prostie; într-adevăr, nu l-am citit!

— Păcat, aţi fi avut acum prilejul să vă convingeţi ca „scrisoarea unei mici cusătorese arde cu aceeaşi flacără şi lasă în urmă tot atâta cenuşa ca şi scrisoarea unei ducese.

— Înseamnă deci ca Ascanio m-a înşelat, netrebnicul!
— O, doamnă, vă rog, stăpâniţi-vă! Nu se cuvine să-l bănuiţi pe copilul acesta nevinovat şi fără prihană, care, chiar dacă ar fi încercat să vă însele, n-ar li făcut decât să întoarcă împotriva dumneavoastră armele de care v-aţi folosit asuprindu-l. O, nu, nu v-a înşelat: n-ar fi în stare să răscumpere propria sa viaţă, n-ar fi în stare să răscumpere nici chiar viaţa Colombei printr-o înşelăciune. Nu, el însuşi a fost la rândul lui înşelat.
— De cine? Ai putea să-mi spui?
— De un copil ca şi el, un student, cel ce l-a rănit pe omul de încredere al domniei voastre, vicontele de Marmagne, în sfârşit, de un anume Jacques Aubry, despre care bănuiesc ca vicontele de Marmagne v-a spus ceva.
— Da – murmură ducesa – Marmagne mi-a spus într-adevăr ca studentul acesta Jacques Aubry cauta mijlocul de a pătrunde până la Ascanio ca să pună mâna pe scrisoare.
— Şi-atunci aţi făcut o descindere în temniţa lui Ascanio; numai ca studenţii sunt sprinteni, precum bine ştiţi, şi studentul nostru avusese grijă să v-o ia înainte în momentul în care dumneavoastră părăseaţi palatul Etampes, el se strecura în celula prietenului său, şi în timp ce dumneavoastră păşeaţi pragul temniţei, el tocmai ieşea afară.

— Dar nu l-am văzut, n-am văzul pe nimeni înăuntru!
— De obicei, oamenii nu se gândesc să se uite peste tot; dacă v-aţi fi gândit la aşa ceva, aţi fi ridicat rogojina care se afla în celulă, iar sub rogojina aţi fi descoperit gura unei hrube ce răspunde în celula alăturată.
— Dar Ascanio, Ascanio?
— Când aţi intrat înăuntru, dormea, nu-i aşa?

— Da.
— Ei bine, în timp ce el dormea, Jacques Aubry, căruia nu voise cu niciun preţ să-i încredinţeze scrisoarea, i-a luat-o din buzunarul hainei şi a pus în loc o scrisoare de-a lui. Cum plicul era acelaşi, aţi fost convinsă ca aţi ars un bilet scris de doamna d·Etampes, când, în realitate răvaşul era al domnişoarei Gervaise-Perrette Popinot.
— Acest Aubry care l-a rănit pe Marmagne, mojicul acesta care era cât pe ce să omoare un gentilom, o să plătească scump cutezanţa lui; e închis şi condamnat.
— Dimpotrivă, e liber, doamnă, şi chiar dumneavoastră vă datorează libertatea.

— Cum aşa?
— E una şi aceeaşi persoană cu acel sărman deţinut pentru care aţi binevoit a interveni cerând clementa lui Francisc I, o dată cu mine, să-l graţieze.
— Oh, cum am putut să fiu atât de nesăbuită! Îngâna ducesa d·Etampes, muşcându-şi buzele, pe urmă, aţintindu-şi privirea în ochii lui Benvenuto, continua cu voce întretăiată: Şi care sunt condiţiile dumitale pentru a-mi înapoia scrisoarea?
— Cred ca v-am lăsat să ghiciţi, doamnă.
— Nu mă pricep să ghicesc, vorbeşte lămurit.
— Să cereţi regelui mâna Colombei în numele lui Ascanio.
— Haida de – spuse Anne, cu un râs forţat – se vede ca n-o cunoşti îndeajuns pe ducesa d·Etampes, jupâne orfaurar, dacă-ţi închipui ca dragostea mea ar putea să pregete în fată unei ameninţări.
— Nu v-aţi gândit bine înainte de a-mi răspunde, doamnă.
— Rămân totuşi la acelaşi răspuns.

— Îngăduiţi-mi să iau loc fără prea multă ceremonie şi să stau câteva clipe de vorbă, cinstit şi fără ocolişuri, cu domnia voastră – zise Benvenuto, cu acea încântătoare familiaritate care este unul din apanajele oameni lor superiori. Nu sunt decât un biet sculptor, iar dumneavoastră o mare ducesă, dar daţi-mi voie să vă spun ca, în pofida distanţei ce ne desparte, noi doi suntem făcuţi să ne înţelegem. Nu e nevoie să luaţi aerele dumneavoastră de regină, ar fi de prisos; n-am avut câtuşi de puţin intenţia să vă jignesc, ci doar să vă deschid ochii, şi trufia nu are ce cauta aici de vreme ce nu este în joc orgoliul domniei voastre.
— Ciudat o în eşti, într-adevăr – spuse Anne,

râzând fără să vrea. Hai, spune ce ai de spus, teascult.
— Ziceam, aşadar, doamna ducesa – continuă Benvenuto fără a se arăta câtuşi de puţin tulburat – ca, în pofida deosebirii dintre situaţia noastră, împrejurările în care ne aflam amândoi în clipa de fată sunt asemănătoare şi ca am putea foarte bine să ne înţelegem şi chiar să ne fim unul altuia de folos. Aţi protestat adineauri când v-am cerut să renunţaţi la Ascanio; vi s-a părut un lucru imposibil şi absurd şi, cu toate acestea, v-am dat eu însumi exemplu, doamnă.
— Ce exemplu?
— Da, fiindcă, aşa cum dumneavoastră îl iubiţi pe Ascanio, o iubeam eu însumi pe Colombe.
— Dumneata?
— Eu. O iubeam aşa cum nu mai iubisem decât o singură dată în viaţă. Mi-aş fi dat pentru ea sângele, mi-aş fi dat viaţa şi sufletul, şi totuşi i-am dăruit-o lui Ascanio.

— Iată ce înseamnă o iubire cu adevărat dezinteresată! spuse ducesă, ironică.

— O, nu se cade să râdeţi de durerea mea, doamnă, şi nici să vă bateţi joc de zbuciumul meu! Am suferit mult, dar, precum vedeţi, mi-am dat scama ca, oricum, copila această nu era făcută pentru mine, după cum nici Ascanio nu era făcut pentru dumneavoastră. Ascultaţi-mă cu luare-aminte, doamna: şi unul, şi celălalt facem parte, dacă această apropiere nu vă supăra prea tare, dintre acele fiinţe excepţionale şi ciudate care au o viaţă aparte, simţăminte aparte şi care rareori se pot înţelege cu ceilalţi muritori. Slujim şi unul, şi celălalt, doamnă, un idol atotputernic şi monstruos al cărui cult ne-a înnobilat inima, înălţându-ne deasupra omenirii. Pentru dumneavoastră, doamnă, ambiţia înseamnă totul pe lume; pentru mine arta. Iar divinităţile noastre sunt despotice şi, orice am face, ne stăpânesc pretutindeni, în fiece clipa. L-aţi dorit pe Ascanio aşa cum aţi fi dorit o coroană; eu am dorit-o pe Colombe ca pe o Galatee. Dumneavoastră aţi iubit ca o ducesă, eu ca un artist; dumneavoastră aţi asuprit, eu am suferit. Să nu credeţi ca vă osândesc în sinea mea: dimpotrivă, vă admir dârzenia dumneavoastră. Şi privesc cu ochi buni cutezanţa de care daţi dovadă. Omul obişnuit n-are decât să creadă ce-o vrea: a răsturna o lume întreaga pentru a face un loc bărbatului pe care-l iubiţi, din punctul dumneavoastră de vedere este o faptă măreaţă, îmi dau scama ca porneşte dintr o pasiune puternică şi deplină şi o apreciez, dar apreciez în acelaşi timp caracterele supraomeneşti, căci mă simt ispitit de tot ceea ce este neprevăzut, de tot ceea ce trece dincolo de graniţele lucrurilor obişnuite. Iubind-o, aşadar, pe Colombe, doamnă, am socotit totuşi ca firea

mea trufaşa şi sălbatică s-ar potrivi prea puţin cu sufletul acestui înger neprihănit. Colombe îl iubea pe Ascanio, gingaşul, blândul meu ucenic; sufletul meu aprig şi neînduplecat ar fi îngheţat-o de spaimă. Atunci am poruncit iubirii mele să tacă şi, cum se împotrivea, am chemat într-ajutor dumnezeiasca arta şi, unindu-ne puterile, am doborât la pământ amorul îndărătnic şi l-am ţintuit. Pe urmă, sculptura, adevărată, nepreţuită şi unica mea iubită şi-a lipit de fruntea mea buzele-i arzătoare şi m-am simţit mângâiat. Urmaţi exemplul meu, doamna ducesă, îngaduitile acestor copii să se bucure de dragostea lor îngereasca şi nu-i mai tulburaţi în slava în care plutesc. Tărâmul nostru este pământul cu pătimirile, cu bătăliile şi cu beţiile lui. Ambiţia poate fi pentru dumneavoastră pavăza menită să vă apere de suferinţă; destrămaţi imperii ca să vă distraţi; jucaţi-vă cu soarta regilor şi a stăpânilor lumii ca să vă liniştiţi. E cel mai bun lucru ce l-aţi putea face şi aş fi de acord atunci cu dumneavoastră şi v-aş aplauda. Dar nu spulberaţi bucuria şi seninătatea acestor făpturi nevinovate care se iubesc cu o dragoste atât de suava sub ochii lui Dumnezeu şi ai Fecioarei Maria.

— Cine eşti dumneata, de fapt, meştere Benvenuto Cellini? Nu te-am cunoscut până acum – spuse ducesă, mirată – cine eşti dumneata?
— Un om şi jumătate, pe legea mea! Aşa cum dumneavoastră sunteţi o femele şi jumătate – răspunse râzând orfaurarul, cu candoarea să firească – şi dacă nu m-aţi cunoscut până acum, trebuie să recunoaşteţi ca aveam, oricum, un mare avantaj asupra dumneavoastră: eu vă cunoşteam, doamnă.

— Se poate – spuse ducesa – părerea mea însa este ca o femeie şi jumătate ştie să iubească mai bine şi cu o dragoste mai puternică decât un bărbat şi jumătate, căci nu se sinchiseşte câtuşi de puţin de abnegaţiile dumitale supraomeneşti, apărându-şi iubitul cu ghearele şi cu dinţii până în pânzele albe.
— Înseamnă deci ca stăruiţi în hotărârea dumneavoastră de a nu i-l lăsa pe Ascanio Colombei?
— Stărui să-l iubesc pentru mine.
— Cum doriţi. Dar dacă nu vreţi să i-l lăsaţi de bună voie, luaţi seama! Am mâna grea şi s-ar putea să nu vă cruţ în încăierare. V-aţi gândit bine, nu-i aşa? Sunteţi hotărâtă să nu consimţiţi la căsătoria lui Ascanio cu Colombe?
— Cât se poate de hotărâtă.
— Bine, la posturi, atunci! Exclamă Benvenuto. Începe bătălia!
În momentul acela uşa se deschise şi un uşier veşti sosirea regelui.

XLI CASATORIE DIN DRAGOSTE

Francase I apăru, într-adevăr, dând mâna Dianei de Poitiers, cu care tocmai ieşise din apartamentul fiului său bolnav. Călăuzită de nu ştiu ce instinct izvorât din ură, Diane simţise nedesluşit ca rivala sa era ameninţată de o primejdie umilitoare şi n-ar fi vrut să lipsească de la un spectacol atât de ademenitor.
Cât priveşte pe rege, habar n-avea de nimic, nu observa şi nici nu bănuia nimic; era convins ca doamna d·Etampes şi Benvenuto se împăcaseră pe deplin şi, văzându-i împreuna, în momentul în care intra înăuntru, aşezaţi unul lângă altul, îi salută pe amândoi, cu acelaşi surâs şi cu aceeaşi înclinare a capului.

— Bună dimineaţa, scumpa mea regina a frumuseţii! Bună dimineaţa, iubitul meu rege al artei! spuse el. Despre ce vorbeaţi împreuna? Judecând după acrul domniilor voastre, convorbirea părea să fie cât se poate de însufleţită.
— O, Doamne, sire, discutam politică – răspunse Benvenuto.
— Şi care era subiectul asupra căruia vă încercaţi agerimea minţii? Aţi putea să-mi spuneţi şi mie. Vă rog?

— Problema care frământa pe toată lumea în clipa de fată, sire – adaugă orfaurarul.
— Ştiu. Ducatul de Milano.
— Da, sire.
— Ei, şi cam ce spuneaţi?
— Părerile erau împărţite, sire. Unul dintre noi spunea ca s-ar putea foarte bine ca împăratul să se răzgândească până la urmă în privinţa ducatului de Milano şi, ca să scape de promisiunea pe care v-a făcut-o, să-l dăruiască fiului vostru Charles.
— Şi care dintre dumneavoastră spunea acest lucru?
— Mi se pare ca doamna d·Etampes.
Ducesă se schimba la fată, devenind palidă ca moartea.
— Dacă împăratul ar face una ca asta, ar fi o trădare josnică din partea lui! Se încrunta Francisc I. Dar nu cred ca ar fi în stare s-o facă.
— În orice caz – se amestecă în vorbă Diane – dacă n-o va face, n-o să fie din pricină ca nu s-ar fi găsit cineva care să-l fi sfătuit, după cum se aude, în sensul acesta.
— Cine anume? izbucni Francisc I. Ei, fir-ar să fie! Aş vrea să ştiu şi eu cine?
— Doamne sfinte! Nu trebuie să vă faceţi sânge rău, sire! interveni Benvenuto. Am vorbit şi noi aşa ca să ne treacă

vremea, nu erau decât simple presupuneri fără niciun temei, rostite doar pentru a avea un prilej de discuţie: doamna ducesa şi cu mine, sire, ne pricepem la fel de puţin amândoi în politică. Doamna ducesă, deşi nu ar avea nevoie, este prea femeie ca să mai poată fi preocupată şi de altceva în afară de toalete; iar eu, sire, sunt prea artist ca să mă mai ocup şi de altceva în afara artei. Nu-i aşa, doamna ducesă?

— Adevărul e ca soarta v-a răsfăţat cu prisosinţă şi pe unul, şi pe celălalt, draga Cellini – spuse Francisc I – aşa încât nu mai aveţi pentru ce să râvniţi bunurile altora, fie chiar dacă ar fi vorba de ducatul de Milano. Doamna ducesa d·Etampes este regina prin frumuseţea sa, iar dumneata eşti rege prin geniul dumitale.
— Rege, sire?
— Da, rege, şi dacă blazonul dumitale nu este împodobit cu trei crini ca al meu, în schimb văd ca ţii în mâna un crin mai frumos decât oricare va fi înflorit vreodată sub cea mai minunată raza de soare sau pe cel mai frumos câmp al unei steme.
— Crinul acesta nu-mi aparţine, sire, este al doamnei d·Etampes, care l-a poruncit ucenicului meu Ascanio; cum însa acesta nu putea să-l termine, înţelegând dorinţa doamnei ducese d·Etampes de a avea în mâinile sale un giuvaer atât de preţios, m-am apucat de lucru şi l-am terminat eu însumi, dorind la rândul meu din tot sufletul să făuresc din el un simbol al păcii pe care am încheiat-o solemn deunăzi la Fontainebleau în fată maiestăţii voastre.
— E o adevărată minune! spuse regale, întinzând mâna să-l ia.

— Nu-i aşa, sire? răspunse Benvenuto, retrăgând fără nicio ostentaţie crinul. Şi se cuvine cu drept cuvânt ca doamna ducesa d·Etampes să spuse răsplătească împărăteşte pe tânărul artist ce a plăsmuit această capodoperă.
— E ceea ce voiam şi eu – doamna d·Etampes – şi chiar m-am gândit la o răsplată pe care şi un rege ar putea-o râvni.
— Dar dumneavoastră ştiţi, doamnă, ca răsplată această, oricât ar fi de bogată, nu este cea la care năzuieşte el. Ce vreţi, doamna: noi, artiştii, suntem nişte oameni suciţi şi adeseori un lucru pe care, aşa cum spuneaţi adineauri, l-ar putea râvni şi un rege, nu se bucura de nicio trecere în ochii lor.
— Va trebui totuşi să se mulţumească – rosti doamna d·Etampes, care se înroşise toată de mânie – cu răsplata pe care i-am hărăzit-o, fiindcă, aşa cum ţi-am spus, Benvenuto, numai dacă nu voi avea încotro, mă voi îndupleca să-i dau alta.
— Ei bine, n-ai decât să-mi destăinuieşti mie ce doreşte – îi spuse Francisc I lui Benvenuto, întinzând din nou mâna spre crinul fermecat – şi dacă nu e ceva prea greu de împlinit, vom căuta să-l mulţumim.
— Priviţi cu luare-aminte giuvaerul, sire – spuse Benvenuto, punând lujerul florii în mâna regelui. Cercetându-l în amănunţime, maiestatea voastră va putea să-şi dea seama ca orice răsplată din lume ar fi neîndestulătoare fată de preţul pe care-l merita o asemenea capodopera.

Şi rostind aceste cuvinte, Benvenuto îşi aţinti privirea pătrunzătoare asupra doamnei d·Etampes, dar stăpânirea de sine a ducesei era atât de mare, încât privi crinul trecând din mâinile artistului în acelea ale regelui, fără a se arăta câtuşi de puţin tulburată.

— E într-adevăr extraordinar! recunoscu suveranul. Dar unde ai găsit diamantul acesta superb ce luminează cu văpăile lui potirul unei atât de minunate flori?
— Nu l-am găsit eu, sire – răspunse cu o fermecătoare dulceaţă Benvenuto – doamna d·Etampes i l-a pus la îndemâna ucenicului meu.
— N-am ştiut niciodată, ducesă, ca ai un asemenea diamant! Se miră regele. De unde este?
— De unde ar putea să fie? Probabil de acolo de unde vin toate diamantele, sire. Din minele de la Kusarat sau din Golconda.
— E o întreaga poveste cu diamantul acesta – spuse Benvenuto —si dacă maiestatea voastră doreşte s-o afle, pot să i-o istorisesc. Diamantul pe care-l vedeţi şi cu mine suntem vechi cunoştinţe, căci pentru a treia oară în viaţă se întâmpla să treacă prin mâinile mele. L-am bătut mai întâi pe tiara sfântului nostru părinte papa şi pot să vă spun ca era de un efect într-adevăr miraculos; pe urmă, la porunca lui Clement al VII-lea, l-am montat pe o carte de rugăciuni pe care sanctitatea sa a dăruit-o împăratului Carol Quintul; după aceea, cum împăratul Carol Quintul ţinea să aibă tot timpul asupra sa, spre a o putea folosi pesemne la un caz de mare nevoie, nestemata această care valorează mai bine de un milion i-am montat-o în chip de inel, sire. Maiestatea Voastră nu l-a zărit pe mâna vărului său, împăratul!

— Ba da, acum îmi amintesc! exclamă regele. Da, în prima zi chiar când ne-am întâlnit la Fontainebleau, îl purta în deget. Dar cum se face ca minunea această se afla în stăpânirea dumitale, ducesă?

— Da, spuneţi – se repezi la rândul său Diane, căreia îi scânteiau ochii de bucurie. Cum se face ca un diamant atât de valoros a putut să treacă din mâinile împăratului într-ale domniei voastre?
— Dacă întrebarea aceastǎ v-ar fi fost pusă domniei voastre —îi replica doamna d·Etampes – nu v-ar fi fost greu să răspundeţi, doamnă, presupunând ca obişnuiţi a mărturisi anumite lucruri şi altora decât duhovnicului dumneavoastră.
— N-aţi răspuns totuşi la întrebarea regelui, doamna
— Îi atrase atenţia Diane de Poitiers.
— Da – stărui Francisc I – cum se face ca diamantul acesta se afla în mâinile domniei tale?
— Întrebaţi-l pe Benvenuto – răspunse doamna d·Etampes, aninând o ultimă provocare adversarului său – Benvenuto o să vă spună.

— Spune odată – îl zori regele – şi mai repede, m-am plictisii de când aştept!
— Ei bine, sire – se hotărî Benvenuto – trebuie să vă mărturisesc ca, la vederea acestui diamant, ca şi maiestăţii voastre, mi-au trecut prin minte unele bănuieli ciudate. Asta se întâmpla, după cum ştiţi, pe vremea când doamna d·Etampes şi cu mine eram duşmani; şi nu mi-ar fi părut rău să descopăr vreo mică şi preţioasa taină care ar fi putut s-o piardă în ochii maiestăţii voastre. Am început atunci să cercetez lucrurile mai îndeaproape şi am aflat...
— Ce ai aflat? ...
Benvenuto îi aruncă în treacăt o privire ducesei şi o văzu surâzând. Tăria ei de caracter îi plăcu şi, în loc să pună capăt în chip năprasnic luptei, cu o singură lovitură, hotărî s-o mai prelungească, aidoma unui atlet sigur de victorie,

dar care, având de înfruntat un adversar pe măsura lui, cauta să scoată în vileag toată puterea şi toată iscusinţa să.
— Ce-ai aflat? ... întreba din nou regele.
— Am aflat ca îl cumpărase pur şi simplu de la evreul Manase. Da, sire. V-o spun ca să ştiţi cum stau lucrurile; se pare ca, de când a păşit pe pământul Franţei, varul maiestăţii voastre împăratul a risipit atâta bănet pe drum, încâta ajuns să-şi amaneteze diamantele, iar doamna d·Etampes n-a făcut altceva decât să răscumpere cu o măreţie regală ceea ce sărăcia imperială n-a fost în stare să păstreze.

— Pe cuvântul meu de gentilom, zău ca e nostim! exclamă Francisc I, căruia vestea această avea darul să-i măgulească nu numai vanitatea de îndrăgostit, dar şi ambiţia de monarh. Dar, frumoasă doamnă – adăugă el, adresându-se ducesei – îmi închipui ca te-ai ruinat făcând o asemenea cheltuiala şi consider ca e de datoria mea să împlinesc lipsurile pe care le va fi lăsat în finanţele domniei ale. Aminteşte-mi, rogu-te, că-ţi datorez preţul acestui diamant, căci e într-adevăr atât de frumos, încât ţin cu tot dinadinsul ca, de vreme ce nu l-ai primit din mâna unui împărat, să-l primeşti cel puţin din mâna unui rege.
— Îţi mulţumesc, Benvenuto! spuse cu voce scăzută ducesă, îmi vine să cred ca aveai dreptate adineauri când spuneai ca suntem făcuţi să ne înţelegem.
— Ce tot vorbiţi acolo? întreba regele.
— O, nimic, sire, îi ceream scuze ducesei pentru această bănuială pe care a avut bunătatea să mi-o ierte, ceea ce dovedeşte mărinimia domniei sale, cu atât mai mult cu cât, pe lângă această primă bănuială, crinul pe care-l vedeţi a mai făcut să-mi încolţească în minte încă o bănuială.

— Ce bănuiala! se nelinişti Francisc I în timp ce Diane, pe care ura sa o împiedicase să se lase amăgita de această comedie, o privea pe victorioasa ei rivala cu nişte ochi de parc-ar fi vrut s-o răpună.

Ducesă d·Etaimpes văzu ca neobositul adversar încă îi mai dădea de furcă, şi o umbră uşoară de teama se lăsă pe fruntea ci, dar, trebuie s-o spunem spre lauda sa, pentru a se risipi numaidecât. Mai mult chiar, cauta să profite de tulburarea pe care cuvintele lui Benvenuto Cellini o iscaseră în cugetul lui Francisc I pentru a lua crinul pe care monarhul continua să-l ţină în mâna; Benvenuto se strecura însa pe nesimţite între ea şi rege.
— Ce bănuiala? O, trebuie să mărturisesc – spuse el, surâzând – ca de astă dată era o bănuială atât de josnică, încât nu ştiu dacă n-ar fi mai bine să rămân doar cu ruşinea de a fi avut-o şi dacă n-aş săvârşit o infamie şi mai mare încumetându-mă s-o dau în vileag cu neobrăzare. Ar trebui, v-o spun hotărât, ca maiestatea voastră să-mi poruncească anume lucrul acesta pentru a îndrăzni sa...
— Îndrăzneşte, Cellini, îţi poruncesc! spuse regele.
— Ei bine, atunci vă mărturisesc ca, la început – continuă Cellini, cu orgoliul sau naiv de artist – am fost mirat ca doamna d·Etampes încredinţează ucenicului o lucrare pe care meşterul ar fi fost fericit şi mândru s-o poată face pentru domnia sa. Nu ştiu dacă va mai amintiţi de ucenicul meu Ascanio, sire? Este un tânăr şi fermecător cavaler care, vă rog să mă credeţi, ar putea foarte bine să pozeze unui artist care ar vrea să-i înfăţişeze pe Endimion.

— Ei, şi pe urmă? îl zori regele, încruntându-se din pricina unei bănuieli ce-i săgetase brusc inima.

De astă dată nu mai încăpea nicio îndoiala ca, în ciuda stăpânirii sale de sine, doamna d·Etampes se simţea pe scaunul de tortură, în primul rând citea în ochii Dianei de Poitiers o curiozitate vicleană şi pe urma ştia foarte bine ca Francisc I s-ar fi înduplecat poate să ierte trădarea fată de suveran, dar cu niciun preţ amantul n-ar fi putut ierta faptul de a fi fost înşelat. Totuşi, ca şi cum n-ar fi băgat de seama ca stătea ca pe ace, Benvenuto urmă:

— Mă gândeam deci la frumuseţea ucenicului meu Ascanio şi îmi spuneam – vă rog să mă iertaţi, doamnelor, pentru insolenţa pe care ar putea s-o aibă părerea aceastră în ochii unor francezi, dar sunt obişnuit cu deprinderile prinţeselor noastre italiene, care, în dragoste, se dovedesc la fel de slabe ca orice muritoare de rând – îmi spuneam deci ca un sentiment care n-avea nimic de-a face cu arta.

— Meştere – rosti Francisc I, încruntat – ia seama la ceea ce vrei să spui!

— Tocmai de aceea mi-am cerut dinainte iertare pentru cutezanţa mea şi v-am rugat să-mi îngăduiţi a tăcea.

— Sunt martoră ca maiestatea voastră i-a poruncit să vorbească, sire – interveni Diane – acum însa din moment ce a început...

— Poate oricând să se oprească – i-o reteză ducesa d·Etampes – de vreme ce ştim dinainte ca ceea ce era de spus e o minciună.

— Pot să mă opresc dacă doriţi, doamna – răspunse Benvenuto – e de ajuns doar să spuneţi un singur cuvânt, după cum bine stiti...

— Da, dar eu vreau să vorbească mai departe, într-adevăr, Diane, sunt lucruri care trebuie luminate pe deplin. Spune,

domnule – adaugă regele, învăluind, cu aceeaşi privire pe sculptor şi pe ducesă.

— Făceam, aşadar, tot felul de presupuneri când, la un moment dat, o descoperire cu totul nebănuita mi-a deschis un nou câmp de investigaţii.

— Ce descoperire? întrebară într-un glas regele şi Diane de Poitiers.

— Bateţi palma pe loc – îi şoptise Cellini ducesei.

— Sire – spuse ducesa – nu văd de ce aţi avea nevoie să ţineţi crinul în mâna ca să ascultaţi povestea asta fără sfârşit. Maiestatea voastră fiind obişnuita să ţină în mâna un sceptru şi să-l ţină cu toată puterea, mi-e teamă ca gingaşa floarea sar putea frânge între degetele sale.

Şi în timp ce rostea aceste cuvinte, ducesa d·Etampes, zâmbind aşa cum numai ea ştia să zâmbească, întinse mâna să-i ia giuvaerul.

— Vă rog să mă iertaţi, doamna ducesa – spuse Cellini

— Dar cum în toată această istorie crinul joacă un rol importam, îngăduiţi-mi ca pentru a ilustra povestirea mea iau...

— Crinul, va să zică, joacă un rol important în întâmplarea pe care vrei să ne-o povesteşti, meştere! exclamă Diane de Poitiers, smulgând cu un gest iute ca gândul floarea din mâinile regelui. Atunci doamna d·Etampes are dreptate, căci dacă întâmplarea cu pricina, fie chiar numai într-o mică măsură, este cea pe care mi-o închipui eu, crinul ar fi mai în siguranţă în mumie mele decât într-ale voastre: cu sau fără vrere, s-ar putea ca la un moment dat maiestatea voastră să facă un gest pe care să nu şi-l poală în frâna şi să fărâme crinul.

Doamna d·Etampes se făcu albă ca varul, simţindu-se pierdută: îl apucă brusc demâna pe Benvenuto, întredeschise gura ca şi cum ar fi vrut să vorbească, dar, luându-şi scama probabil, îşi desprinse degetele ce strângeau mâna şi închise la loc gura.
— Spune ce ai de spus – rosti ea printre dinţi – spune... Apoi adăugă în şoaptă, atât de încet încât numai Benvenuto putu s-o audă: Dacă ai curaj.
— Da. — spune şi ai grijă să-ţi cântăreşti cuvintele, meştere – îl îndemna regele.
— Dar dumneavoastră, doamnă, cântăriţi-vă conştiinţa – murmură Benvenuto – Aşteptăm! îi atrase atenţia Diane. Care şedea ca pe jeratic.
— Ei bine. Închipuiţi-vă. Sire, închipuiţi-vă, doamnă, ca Ascanio şi doamna ducesa d·Etampes îşi se scriau.
Ducesă cauta asupra sa, apoi în jur, o armă cu care ar fi putut să-l înjunghie pe orfaurar.
— Îşi scriau? stărui regele.
— Da, îşi scriau; şi, ceea ce era cu atât mai uluitor, în scrisorile pe care doamna ducesa d·Etampes şi sărmanul ucenic făurar le schimbau între dânşii era vorba de dragoste.
— Dovezile, meştere! Sper ca ai dovezi? izbucni regele, clocotind de mânie.
— O, Doamne, sire, da, am – răspunse Benvenuto.
Maiestatea voastră îşi dă seama, fireşte, ca nu aş fi îndrăznit să mă las încercat de asemenea bănuieli dacă n-aş fi avut dovezi.
— Atunci, aratati-mi-le— imediat de vreme ce spui ca le ai! Porunci regele.
— Ar însemna să greşesc spunând ca le am: de fapt, maiestatea voastră le avea adineauri.

— Eu? exclamă regele.
— Iar în clipa de fată le are doamna de Poitiers.
— Eu?! exclamă Diane.
— Da – întări Benvenuto, care, prins între mânia regelui şi ura şi spaimele celor mai puternice doamne din lume, îşi păstra tot sângele rece şi toată dezinvoltură.

Da, fiindcă dovezile se afla în crinul acesta.
— În crinul acesta?! Se miră regele, luând floarea din mâinile Dianei de Poitiers şi răsucind-o pe toate părţile cu o atenţie care de astă dată nu era câtuşi de puţin prilejuită de dragostea sa pentru artă. În crinul acesta?
— Da, sire, în crinul acesta – spuse Benvenuto. Ştiţi şi dumneavoastră, doamnă, nu-i aşa, ca sunt aici – adăugă el, cu subînţeles, întorcându-se către ducesă, care aştepta cu sufletul la gură.
— Să cădem la înţelegere! şopti ducesă. Colombe nu se va mărita cu d· Orbec.
— Nu-i de ajuns – murmură Cellini – trebuie ca Ascanio să se însoare cu Colombe.
— Niciodată! Declară doamna d·Etampes.
Între timp, regele răsucea între degete crinul fatal, cu o nelinişte şi o mânie cu atât mai chinuitoare, cu cât nu se încumeta să le mărturisească deschis.
— Dovezile se afla în crinul acesta! În crinul acesta! îngâna el. Dar nu văd unde ar putea să fie.
— Fiindcă maiestatea voastră nu cunoaşte secretul ca ajutorul căruia se deschide.
— E un secret, va să zică; arată-mi-l numaidecât, jupâne, sau, mai bine...

Francisc I făcu un gest ca şi cum ar fi vrut să sfărâme floarea; cele două femei dădură un ţipăt. Francisc I se stăpâni.
— O, sire, ar fi păcat! interveni Diane. Un giuvaer atât de minunat! Daţi-mi-l mie, sire, şi dacă exista un secret, puteţi fi convins ca am să-l descopăr.

Şi degetele-i fine şi dibace, degete de femeie pe care ura le făcea şi mai sensibile, pipăiră toate reliefurile giuvaerului, scotociră prin toate scobiturile în timp ce ducesa d·Etampes, mai mult moartă decât vie, urmărea cu o privire aproape rătăcită încercările ei ce pentru moment păreau a fi zadarnice. În sfârşit, fie printr-o întâmplare, fie în virtutea unui instinct anume cu care o înzestrase rivalitatea, Diane puse exact degetul pe resortul lujerului. Floarea se deschise.
Cele două femei scoaseră în aceeaşi clipa un strigăt, una de bucurie, cealaltă de groază. Ducesă se repezi să smulgă crinul din mâinile Dianei, dar Benvenuto avu grijă s-o oprească, ţintind-o locului cu o mâna în timp ce cu cealaltă îi arata biletul pe care-l scosese din ascunzătoare, într-adevăr, o privire aruncată în fugă asupra potirului florii o încredinţa ca era gol.
— Primesc orice condiţie – bolborosi ducesă, istovita, ne mai simţindu-se în stare să ducă mai departe o atât de crâncena lupta.
— Pe Sfânta Scriptură? o întreba Benvenuto.
— Pe Sfânta Scriptură!
— Ei, meştere – spuse regele, pierzându-şi răbdarea – unde sunt dovezile? Nu văd decât un gol cizelat eu multă iscusinţă, dar în golul acesta nu e nimic.
— Nu, sire, nu e nimic – recunoscu Benvenuto.

— Da, dar ar fi putut să fie ceva – spuse Diane.
— Doamnă are dreptate – adaugă Benvenuto.
— Meştere – îl lua din scurt regele, vorbind printre dinţi – îţi dai seama de primejdia ce te ameninţa dacă ai de gând să mai lungeşti mult gluma asta şi ştii ca alţii nai puternici decât domnia ta au avut prilejul să se căiască pentru ca au îndrăznit să se joace cu mânia mea?
— De aceea aş fi peste măsură de nefericit să stârnesc cumva mânia maiestăţii voastre – continuă Benvenuto fără să-şi piardă cumpătul – dar nu văd nimic aici care s-o îndreptăţească şi sper ca maiestatea voastră n-a luat în serios spusele mele. Cum aş fi cutezat oare să aduc cu atâta uşurinţă o învinuire atât de grea? Doamna d·Etampes vă poate arăta scrisorile ce se găseau în crinul acesta, dacă ţineţi cu tot dinadinsul să le vedeţi. În ele este, într-adevăr, vorba de dragoste, dar de dragostea sarmanului meu ucenic Ascanio pentru o domnişoară de neam mare, dragoste ce la prima vedere, de bună seama, pare nesăbuită şi fără speranţă; Ascanio al meu însa, închipuindusi. Ca un adevărat artist ce este, ca un giuvaer minunat ar putea fi aproape tot atât de preţios ca şi o fată faimoasă. Şi-a îndreptat speranţele spre doamna d·Etampes, care, pentru el, întruchipa providenţa, făcând din crinul pe care-l vedeţi aici crainicul năzuinţelor sale siprecum ştiţi, sire, providenţa este atotputernică şi cred ca nu veţi privi cu ochi rai o providenţă care, săvârşind o faptă bună, împarte cu maiestatea voastră meritele sale, iată dezlegarea enigmei, sire, şi dacă toate ocolişurile pe care mi-am permis să le folosesc în joacă au putut supăra cumva pe maiestatea voastră, o rog să mă ierte, gândinduma la nepreţuită şi generoasă intimitate însânul căreia a binevoit să mă îngăduie până în clipa de fată.

Discursul acesta aproape academic avu darul de a schimba fată lucrurilor pe măsură ce Benvenuto vorbea fruntea Dianei se înnegura, aceea a doamnei d·Etampes începea să se însenineze, iar pe chipul regelui înflorea iar surâsul sau din totdeauna şi obişnuită să bună dispoziţie.

— Iertare, frumoasă mea ducesă, de o mie de ori iertare spuse Francisc I – pentru ca am putut să te bănuiesc o singură clipa. Ce aş putea să fac, spune-mi, ca să-mi răscumpăr greşeala şi să te înduplec a mă ierta?

— Să acordaţi doamnei ducese d·Etampes favoarea pe care o va solicita, aşa cum maiestatea voastră mi-a acordat mai înainte favoarea cerută de mine.

— Vorbeşte în numele meu, meştere Cellini, de vreme ce ştii ceea ce doresc – spuse ducesă, supunându-se cu mult mai multă bunăvoinţă decât şi-ar fi putut închipui Benvenuto.

— Atunci, sire, dat fiind ca doamna ducesa mi-a încredinţat misiunea de a fi purtătorul sau de cuvânt, aflaţi ca dorinţa domniei sale este ca atotputernica autoritate a maiestăţii voastre să ia sub oblăduirea să dragostea lui Ascanio.

— Mai încape vorbă! spuse regele, râzând. Cu dragă inima sunt gata să fac fericirea drăgălaşului ucenic. Care-i numele iubitei?

— Colombe d·Estourville, sire.

— Colombe d·Estourville! Exclamă Francisc I.

— Maiestatea voastră să binevoiască a-şi aminti, ca doamna d·Etampes este cea care solicita această favoare. Vă rog, doamnă, sprijinitima – adaugă Benvenuto, lăsând din nou să iasă la iveală din buzunarul său un colţ din scrisoarea cu pricina – căci, dacă veţi continua să păstraţi

aceeaşi tăcere, maiestatea să vă crede ca cereţi acest lucru numai din amabilitate fată de mine.
— E adevărat ca doriţi această căsătorie, doamnă? Întreba Francisc I.
— Da, sire – murmură doamna d·Etampes – o doresc… din tot sufletul.
Completarea fusese prilejuită de o nouă demonstraţie cu scrisoarea.
— Dar de unde pot eu să ştiu – adaugă Francisc I – ca prefectul va primi să-şi mărite fată cu un om fără titluri şi fără avere?
— În primul rând, sire – răspunse Benvenuto – puteţi fi convins ca prefectul, ca un supus credincios, nu va putea să aibă alte dorinţe decât cele ale suveranului său. Pe urmă, Ascanio nu este un om fără titluri. Se numeşte Gaddo Gaddi şi unul dintre strămoşii săi a fost podestat în Florenţa. E orfaurar, într-adevăr, dar în Italia faptul de a avea o îndeletnicire artistică nu atrage după sine pierderea rangului. De altminteri, chiar dacă n-ar fi fost nobil de vită veche, cum mi-am îngăduit să trec numele sau pe înscrisul de învestire întărit cu semnătură regală pe care maiestatea voastră a poruncit să-mi fie înmânat, se cheamă ca este nobil de obârşie nouă. Să nu credeţi cumva ca această renunţare înseamnă un sacrificiu din partea mea. Rasplatindu-l pe Ascanio al meu, e ca şi cum m-aţi răsplăti pe mine însumi îndoit. Aşadar, sire, iată-l senior de Nesle, iar în ce mă priveşte, voi avea grijă să nu ducă lipsă de bani; va putea, bunăoară, dacă doreşte, să părăsească orfăurăria şi să cumpere o companie de lăncieri sau o slujbă la curte; voi acoperi cheltuielile cu mijloacele mele.

— Iar noi vom avea grijă, bineînţeles – îi făgădui regele – ca punga domniei tale să nu se golească prea mult de pe urma acestei generozităţi.
— Va să zică, sire... – stărui Benvenuto.
— Bine, fie şi Ascanio Gaddo Gaddi, senior de Nesle! exclamă regele, râzând cu pofta, întărâtat de faptul de a şti ca doamna d·Etampes îi rămăsese credincioasă îi trezise bună dispoziţie.
— Doamna – rosti cu jumătate de glas Cellini – cinstit vorbind, nu se cuvine să-l lăsaţi la Châtelet pe seniorul de Nesle; asta mai mergea pe vremea când nu era decât Ascanio.

Doamna d·Etampes chema un ofiţer din garda şi-i spuse în şoaptă câteva cuvinte ce se încheiau cu:
— În numele regelui!
— Ce s-a întâmplat, doamnă? întreba Francisc
I.
— Nimic, sire – răspunse Cellini. Doamna ducesa d·Etampes a trimis pe cineva să-l aducă pe mire.
— De unde?
— De acolo unde doamna d·Etampes, cunoscând mărinimia suveranului, l-a rugat să aştepte bunăvoinţa maiestăţii sale.
După un sfert de oră, uşa sălii în care se aflau în aşteptare Colombe, prefectul, contele d·Orbec, ambasadorul Spaniei şi aproape toţi seniorii de la curte, cu excepţia lui Marmagne, care nu se dăduse jos din pat, se deschise. Un uşier anunţa:
— Regele!
Francisc I intra înăuntru dând mâna Dianei de Poitiers şi însoţit de Benvenuto, care venea în urma lor, sprijinind cu o

mâna pe ducesa d·Etampes, iar cu cealaltă pe Ascanio, tot atât de palizi la fată şi unul, şi altul.
În momentul în care uşierul veşti sosirea regelui, toţi curtenii se întoarseră şi rămaseră o clipa încremeniţi zărind alaiul acela ciudat.

Colombe fu cât pe ce să-şi piardă cunoştinţa. Uimirea spori cu atât mai mult când Francisc I, lăsându-l pe sculptor să treacă înaintea sa, rosti cu glas tare:
— Meştere Benvenuto, îţi încredinţez pentru câteva clipe rangul şi autoritatea noastră; vorbeşte ca şi când ai fi regele şi vei fi ascultat ca un rege.
— Luaţi seama, sire – îi atrase atenţia orfaurarul – pentru a fi vrednic de rolul pe care mi-l încredinţaţi, va trebui să fac totul cu măreţie.
— N-ai decât, Benvenuto – răspunse Francisc I, râzând – orice dovadă de mărinimie va fi o măgulire pentru mine.
— Minunat, sire, aşa o să mă simt în largul meu şi voi căuta să vă preamăresc din răsputeri. Aşadar – continuă el – ţineţi minte, voi toţi care mă ascultaţi, ca prin gura mea vorbeşte însuşi regele. Domnilor notari, aţi întocmit actul pe care maiestatea sa binevoieşte să-l semneze? Scrieţi atunci numele soţilor.
Cei doi notari luară în mâna până şi se pregătiră să scrie numele pe cele două acte, dintre care unul urma să fie păstrat în arhivele regale, iar celălalt în biroul lor.
— Pe de o parte... – continuă Benvenuto – pe de o parte, nobilă şi puternică domnişoara
Colombe d·Estourville.
— Colombe d·Estourville – repetară papagaliceşte cei doi notari, în timp ce toată lumea ascultă cu o adânca uimire.

— Pe de alta – spuse Cellini – prea-nobilul şi prea-puternicul Ascanio Gaddi, senior de Nesle.
— Ascanio Gaddi?! exclamară într-un glas prefectul şi d·Orbec.
— Un lucrător! Suspină cu jale prefectul, întorcându-se către monarh.
— Ascanio Gaddi, senior de Nesle – urma Benvenuto fără a se arăta câtuşi de puţin descumpănit – căruia maiestatea să îi acorda marile înscrisuri de împământenire şi slujba de intendent al castelelor regale.
— Dacă eporunca maiestăţii sale, mă voi supune – spuse prefectul – totuşi, eu cum rămân?
— Ascanio Gaddi – continuă Benvenuto – din stimă fată de care maiestatea să îi acorda jupânului Robert d·Estourville, prefect al Parisului, titlul de şambelan.
— Sire, sunt gata să semnez, spuse d·Estourville, dându-se în fine bătut.
— O, Doamne! O, Doamne! spuse Colombe aşezându-se înapoi pe scaun. Nu visez oare?
— Şi eu – protestă d·Orbec.
— Cât despre domnia ta vei împlini îndatoririle regale – cât despre domnia ta, conte d· Orbec, tot ce pot face este să nu declanşez cercetările pe care aş fi în drept să le poruncesc în privinţa purtării domniei tale, îndurarea însa este una din virtuţile regale, la fel ca şi dărnicia, nu-i aşa sire? Dar iată ca acum sunt gata întocmite contractele, să semnăm, domnilor, să semnăm.

— Grozav se mai pricepe Cellini să-l facă pe regele şi să imite. Francisc I. Era fericit ca un monarh în vacanţei.
Pe urmă îi dădu pana lui Ascanio, care îşi aşternu pe hârtie numele cu un scris tremurător şi care, după te iscăli, îi

întinse până Colombei, pe care doamna Diane, plină de bunăvoinţă, se dusese s-o aducă de la locul ei. Sprijinind-o de braţ. Mâinile celor doi îndrăgostiţi se atinseră şi puţin lipsi ca să nu leşine amândoi în momentul acela.
Veni apoi rândul doamnei Diane, care înmâna la rândul său până ducesei d·Etampes, după care până trecu în mâna prefectului, apoi de la prefect la d·Orbec, iar de la d· Orbec la ambasadorul Spaniei, dedesubtul tuturor acestor nume strălucite, Cellini îl scrise apăsat şi desluşit pe al său. Şi totuşi nu el era cel care făcea cel mai mare sacrificiu.
După ce semnă, ambasadorul Spaniei se apropie de ducesa:
— Planurile noastre rămân mai departe în picioare, doamnă? întreba el.
— O. Doamne! Spuse ducesa fă cum pofteşti: ce-mi pasă mie de Franţa! Ce-mi pasă de lumea întreaga!
Ducele se înclina.
— Aşadar – îl iscodi, în momentul când ambasadorul se întoarse la locul său, nepotul acestuia» un tânăr diplomat lipsit încă de experienţa – aşadar, potrivit dorinţelor împăratului, nu regele Franţei, ci fiul său va fi duce de Milano?
— Niciunul, nici celălalt – răspunse ambasadorul între timp, cei de fată continuau să semneze.
În cele din urmă, după ce fiecare întări cu iscălitura să fericirea lui Ascanio şi a Colombei, Benvenuto se apropie de Francisc I şi, punând un genunchi în pământ, spuse:
— Sire, după ce am avut parte să poruncesc în chip de monarh, am venit să adresez o rugăminte maiestăţii sale ca un umil slujitor plin de recunoştinţa. Maiestatea voastră binevoieşte să-mi acorde o ultimă favoare?

— Spune, Benvenuto, spune – îi răspunse Francisc I, care era gata să acorde orice, dându-şi seama ca, în definitiv, acest apanaj al regalităţii era cel mai plăcut pentru un rege – spune ce doreşti?
— Să mă întorc în Italia, sire – spuse
Benvenuto.

— Ce înseamnă asta! exclamă regele. Vrei să mă părăseşti când mai ai încă atâtea capodopere de făurit pentru mine? Nu-ţi dau voie!
— Sire – făgădui Benvenuto – vă jur, am să vin înapoi. Dar lăsaţi-mă să plec, lăsaţi-mă să revăd plaiurile ţării mele, e singurul lucru de care am nevoie în clipa de fată. Nu pot să vă spun cât pătimesc – urmă el, coborând glasul şi clătinând cu tristeţe din cap, Dar sunt atâtea suferinţe ce mă încearcă şi pe care n-aş putea să vi le mărturisesc şi simt ca numai aerul patriei mele ar fi în stare să tămăduiască inima mea ranita. Sunteţi un rege mare şi generos şi vă iubesc. Am să vin înapoi, sire, dar îngăduiţi-mi mai întâi să plec pentru a mă lecui sub dezmierdarea soarelui de acolo. Vi-l las în schimb pe Ascanio, gândirea mea, vi-l las pe Pagolo, mâna mea; cei doi vor fi în măsură să împlinească visurile de artist ale mariei voastre până va veni timpul să mă înapoiez, şi după ce voi fi primit sărutul adierilor Florenţei, mama mea, am să mă întorc iar la maiestatea voastră, regele meu, şi numai moartea ne va putea despărţi.

— Du-te atunci! Spuse cu mâhnire Francisc I. Se cuvine ca artă să fie liberă ca rândunelele: dute!
Pe urmă regele îi întinse lui Benvenuto mâna, pe care orfaurarul o sărută cu toată căldura recunoştinţei.

Îndepărtându-se, Benvenuto, ajunse din nou lângă ducesă.
— Sunteţi tare supărată pe mine, doamnă?

Spuse el, strecurând în mâinile ducesei biletul fatal care, aidoma unui talisman vrăjit, reuşise să facă adevărate minuni.
— Nu – mărturisi ducesă, peste măsură de fericită că-l redobândise, în fine – nu, şi cu toate astea m-ai învins prin nişte mijloace...

— Vai de mine! spuse Benvenuto. N-am făcut decât să vă ameninţ doar; credeţi cumva ca m-aş fi folosit de el vreodată?
— Sfinte Dumnezeule! Exclamă ducesă, ca luminată de un gând neaşteptat. Şi eu care-mi închipuiam ca semeni cu mine!
A doua zi, Ascanio şi Colombe fura cununaţi în capela palatului Luvru şi, trecând peste toate regulile etichetei, cei doi tineri căpătară încuviinţarea ca Jacques Aubry şi soţia lui să ia şi ei parte la ceremonie.
Era o mare favoare, dar trebuie să recunoaşteţi ca bietul student o meritase pe deplin.

XLII CASATORIE DE OCHII LUMII

O săptămână mai târziu, Hermann se căsători cu toată pompa cuvenită cu coană Perrine, care-i aducea o zestre de douăzeci de mii de livre bani gheaţă, bătuţi la Tours, împreuna cu dovezile neîndoielnice ca va fi tata.
Trebuie să spunem din capul locului ca aceste dovezi avură darul de a-l convinge pe inimosul neamţ să facă acest pas, mai curând decât cele douăzeci de mii de livre, bani gheaţă.

În seara zilei în care se sărbători căsătoria lui Ascanio cu Colombe, cu toate stăruinţele celor doi tineri, Benvenuto pleca la Florenţa.
În timpul şederii sale acolo turna statuia lui Perseu, care împodobeşte până în zilele noastre piaţa Palazzo Vecchio şi care rămâne cea mai frumoasă lucrare a lui, poate tocmai pentru ca a făurit-o în toiul celei mai mari suferinţe pe care o încercase în viaţa sa.

SFÂRSIT

